UTL AT DOWNSVIEW
D RANGE BAY SHLF POS ITEM C
39 10 12 02 15 008 3

BP
70
V4
v.3-4

Vehbī, Hamīd
Meşāhir-i İslām

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

Digitized by the Internet Archive
in 2010 with funding from
University of Toronto

http://www.archive.org/details/mehirisl3v4vehb

Vehbī, Hamid, d. 1904
Meşāhir-i İslām

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ۲۷ | طابع وصاحبی : مهران

ابی دلامه

—

(ابو دلامه زندبن الجون) اعاظم شعرای عراقدن ومشاهیر دهاة عربدن بریدر .

قائل اشعار پر نکات ومائل لطائف ومضحکات ایدی .

شدت دها وحدت ذکا ایله متحلی بولنان نادره کویان ارباب نظمدن اولمقله برابر میال لطیفه ومزاح ایدی . بر حالده که عثمانلیلرك کانیسی ، خواجه نصر الدینی ، فرانسزلرك پیرونی کندیسنه نسبتله لاشیء مثابه‌سنده ایدی.

ابتدای شبابندن انتهای عمرینه قدر زمانی، فکرینی کلمات اضحوکه سازی‌یه حصر ایلمش وجدیات دینیلان شیئی بر دقیقه بیله خاطرینه کتیرمامش ایدی .

عندنده اذواق حیات یالکز لطائف کولقدن عبارت بولندیغیچون شخص شطارت نمونی ذات المزاح دینلمکه

شایسته اوله‌رق اکثر آثار شعریه‌سی بیله لطائف ومضحکات ایله ممتزج ایدی .

براعت بیان وطلاقت لسـان ایله متصف اولان بو شاعر معجزدمك زبان فصاحت اقرانندن چیقان سوزلر ایسه بر فکر حکیمانه‌نك محصولی دیمك اولدیغیچون نادیٔ لطافت مبـادیسنك مشتاقی اولانلر یالکز اودا واهـالی اولمیوب زماننده‌کی خلفا واعالی دخی کندیسـیله همیشه همبزم موانست والفت اولمغه آرزوکش ایدی .

بو سـببدن طولاییدر که اجلهٔ خلفای عباسـیه‌دن ابو العباس السفاح، ابو جعفر المنصور، مهدی کبی اوچ حکمدار قوی الاقتـدارك ندیم خاص الخـاصی اولمق شرفنی احراز ایتمش ایدی .

هله ابو جعفر المنصورك او قدر توجه ومحبتنی جلب ایتمشـدر که کندیسنی بر کون ویا بر کیجـه کورمامك خلیفه ایچون مشکل التحمل افتراقلردن صاییلیر ایدی .

عرب قومی ایچنده (قومیق) لکده بر موقع انفراد طوتمش اولان ابی دلامه‌نك مشرب فطریٔ بی قیدانه‌سی اولاد واقاربی اوزرنده‌ده تأثیراتنی کوسـتردیکیچون ــ اشاغیلرده‌کی حکایات مضحکه‌دن اکلاشیله‌جغی اوزره ــ قاریسیله اوغلی دخی کندیسی کبی مزاح کویان زماندن عد اولنورلر ایدی .

BP 70 V4 v. 3-4
UNIVERSITY OF TORONTO SEP 1 1965
1004441

ایشك دها غریب جهتی واردرکه بوده ابو دلامه‌نك بنمکده اولدیغی بر دیشی قاطرك غرائب حیواناتدن عد اولنه‌جق درجه‌لرده عجیب الشکل بولنمسی ایدی .

بر صورتده‌که بو غریب المنظر حیوان میدان غرابتده راکبیله رقابت ومسابقت ایده بیله‌جك مرتبه‌لرده اولوب هر کیم یوزینی کورسه کویا ابو دلامه‌یی کورمش کبی بلا اختیار قهقهه‌لری صالیویرمکه باشلار ایدی .

قاطر دیوبده کچیویرمیه‌لم ! بوقاطر بزم بیلدیکمز قاطرلر مثللو اویله آدسز، صانسز بر شیء اولمیوب ضروب امثال عربی حاوی اولان امهات ادبیه‌نك هانکیسنی تتبع ایتمش اولسه‌ق درونده مندرج ومحرر اولان امثال حکمت اشتمال میاننده (اعیب من بغلة ابی دلامة) دیو بر ضرب مثله تصادف ایدرزکه ایشته بو بغله بزم ابی دلامه‌نك بغلهٔ عجیبه‌سیدر .

زواللی حیوان ازقه واسواقده ویاخود قیرلرده نه وقت مطلق العنان اوله‌رق کزه‌جك اولسه « ابی دلامه‌نك بغله‌سنه باقکز ! » آوازه‌سنی عیوفه چیقاران اطفال عربدن بر قاچ یوزینك آرقه‌سنه دوشه‌رك وکندیسنی سخره‌یه آله‌رق کولمکده اولدقلرینی کورر ایدی .

ابی دلامه ایسه باعث خنده اولمق ایچون مواکب خلفاده علی الاکثر بو اعجوبهٔ دوابه بنر ایدی .

اوان صباوتنی پدری (جون) لك تحت تربیه وحمایه‌سنده كچیروب وقت شبابنده قبیله‌سندن خارج بر محله كیتمامشدر.

او وقت اسمی (زند) اولوب بعد التأهل (دلامه) نامنده‌كی اوغلی دنیایه كلنجه‌یه قدر بو اسم ایله بنام اولدیغی حالده مؤخراً (ابو دلامه) دیو شهرت یاب اولمشدر.

هنوز چوجقلق عالمنده ایكن طاتلی سوزلریله اطفال قبیله بیننده بر موقع مستثنا قزانوب عموم قبیله خلقنك سوكیلی بر ولد معنویسی حكمنده ایدی.

پدری (جون) فرزند دلپسندینك بر ذكاوت عالیهٔ فطریه ایله اتصافنی كورنجه امر تحصیلنه بذل ورزش وكوشش ایتمكه باشلامشدر.

ذكی زند چالیشمقدن اوصانمز، استكناه غوامض علمیه‌دن بیقمز غیرتوران شباندن بولندیغیچون مساعی واقدامات متمادیه‌سی سایه‌سنده علوم وفنون متنوعه‌ده وعلی الخصوص ادبیات عربیه‌ده صاحب یدطولی اولمشدر.

بر حالده‌كه معلومات مكتسبه‌سی طبیعت مفطورهٔ شعریه‌سنه انضمام ایتمسیله زادهٔ طبع حسان پسندانه‌سی اولان اشعار فصاحت اقتران زماننك اك بیوك شاعرلرینه، اك قدرتلی خطیبلرینه غبطه رسان اولور ایدی.

ابی دلامه بو صورتله پرورشیاب ادب وعرفان وبين الفحول هر جهتله مشار بالبنان اولمش ایسه‌ده تاریخ حیاتنك بو قسمی امویلرك خاتمهٔ ایامنه مصادف اولمسنه مبنی میدانه چیقمیوب پیغولهٔ خمولده اوطورر طورر ایدی .

چونکه زمان بر زمان فترت نشان اولوب بازیچه گاه عالمده بنی امیه‌نك فاجعهٔ انقراضی پرده‌لری آچیلیور ایدی .

عراق عجم وعراق عرب ایله سوریه‌نك صحاریٔ وسیعه‌سی التی یوز بیك کشینك خاك مرگه ریزان اولان قانلریله بر سلخخانهٔ بلا منظرهٔ مدهشه‌سنی آلیور ایدی .

تبردار بیدانی (ابو مسلم خراسانی) نك اورته‌لغی طوفان داهیه ایچنده براقان سیل العرم مهاجماتیله فرق امویه هر طرفده اعماق عدمه چکه‌رك (زاب) کنارلرنده آقان قانلرله نهر متغیر اللون اولیور ایدی .

ایشته بو ملحمهٔ کبری آره‌سنده ابی دلامه کندی عالمنه چکیلوب انفلاق صباح صلاحه انتظار ایدییور ایدی . وقتاکه امویلرك مغلوبیتیله دولت عباسیه تشکل ایتدی ابی دلامه مرکز خلافته عزیمت ایلدی .

واصل موقع خلافت اولان (سفاح) صیت فضلیٔ مضحکات محافل آراسنی ایشتمکده اولدیغی بو شاعر

نادره گفتارك مواصلتنی خبر آلنجه قیمت شناسلغی سائقه‌سیله کندیسنی چاغیرتدیردی .
حقنده بیوك بیوك التفاتلر کوستردی .
بناء علیه ارهده صرهده نادیٔ خلیفـه‌یه کیدر وهر کیدیشنده بشقه‌جه حسن توجهنه مظهر اولور ایدی .
بو توجهلرك نتائجندندر که بر مدت صکره خلیفه‌نك ندیم خاص الخاصی اولمق شرفنه نائل اولمشدر .

ع

بر کون سفـاحك یاننده اوطوره‌رق طرفه کولقلر ایدر ایکن خلیفه زیاده‌سیله شطارت نمون اوله‌رق «یا ابی دلامه ! نه ایسترسه‌ك سویله . اسعاف ایده‌یم !» دیر. ابی دلامه هیچ مناسبتی اولمدیغی حالده بر آو کوپکی ایستر . خلیفـه بو طلبه بر معنی ویره‌میه‌رك مع مافیه مسـئولنك اسعافنی امر ایلر . ابی دلامه بو حیوان ایله صید وشکار ایتمك ایچون براسب تیز رفتارك لزومنی عرض ایدر .
خلیفه برده آت ویرر . ندیم اضحوکه طراز تکرار دهن گشای نیاز اوله‌رق کوپك ایله آته باقمق ایچون بر غلام وصید ایدیله‌جك حیوانلری، قوشـلری پیشیرمك ایچون بر جاریهٔ صاحبة الاهتمام لازم اولدیغنی سـویلر .
خلیفهٔ دور اندیش تمنیـاتك اوزادقجه اوزادیغنی درپیش

ایله برابر بونلرده (یکی !) دیر . ابی دلامه بو ارالق درینجه بر دوشونمکه باشلار .

شو احسانلرینه قارشی ندیمندن تشکر انتظارنده بولنان خلیفه بو دوشونمکه مراق ایدەرك سببنی صورار. ابی دلامه «یا امیر المؤمنین ! دار ابو الدردایی آکدیرن مسکنم افرادعائله‌می بیله استیعاب ایده‌مدیکی و بر آخوری بولنمدیغی حالده شمدی بو کوله‌یی، جاریه‌یی، مرکبلری هانکی محله صقیشدیره‌جغمی دوشنیورم . » دینجه خلیفه «یاشیخ ! بو مطلبکی‌ده اسعاف ایتمکی تصور ایدییور ایسه‌مده قورقیورم که بوندن صکره تکمیل ملکمی ایسته‌جکسك ! » یولنده ملاطفه ایله برده کوزل خانه ویرر . شاعر کثیر المطالب ینه قرع ابواب مواهب ایله «یاولی النعم ! قورقمیکز . سایه‌کزده الی الابد عائله‌مه بر جفتلك اولمق اوزره ایسته‌یه‌جکم یر تکمیل ملککز دکل ملککزدن بر مقدار یر اوله بیلیر . » نهجنده لطیف بر مقابله‌ده بولنور . ندیم خوش کوسنك بو سوزی‌ده خلیفه‌نك ذوقنه کیدرك «ایشته سکا (ارض عامره) ایله (ارض غامره)دن یوزردونم یرده‌ویردم !» دیر . ابی دلامه «ارض عامره معلومدرکه معمور یر دیمکدر . اما ارض غامره نه دیمکدر ؟ » دیمسیله خلیفه «ارض غامره اصلا نبات حاصل اولمیان یر دیمکدر ! » دیر دیمز ندیم سریع الجواب

«اویله ایسه بن افندمزه بنی اسدك صحاریء غیر متناهیه سندن بش یوز بیك دونم ارض غامره تملیك ایتدم !» سوزینی بر طرز لطائف پرورانه ده اشراب ایلر . خلیفه بو سوزه زیاده سیله کوله رك «ویردیکم یرلرك جمله سنی ارض عامره دن ویردم !» کلامیله ندیم صادقنی من کل الوجوه کامران ایدر . بو محاوره نك نتیجه سنده ابی دلامه تحدیث نعمت مقامنده النی اوپمك ایسته یجه خلیفه «سوزلرك هپسی یرینی بولدی دینلمامك ایچون بو مطلبکی اسعاف ایتمیه جکم !» دیمکله ابی دلامه درحال «بو مطلبمك ردندن طولایی معیشت خصوصیه مه بر ضرر کله بیلیرمی که عدم اسعافنده بأس کوره یم !» دیه رك وشو صوك سوزیله ده نادیء خلیفه یه بر قات دها شطارت بخش اوله رق ممنوناً ومطیباً خانه سنه کلیر .

ع

ابی دلامه بو وجهله سفاحك لطفلرینه، التفاتلرینه مظهر اولمقده وزمانی ولی نعمتنك سایهٔ عنایت وعاطفتنده کمال سعادت وبختیاری ایله کچیرمکده ایکن کندیسنی بر وقعهٔ الیمه نك شدائد تأثیراتی مرالمذاق ایتدی که بوده سفاحك وفات ایتمسی ایدی .

شوقدر وار که دنیاده هر مصیبتك مرور زمان ایله تعدیل تأثری طبیعی اولدیغی کبی ابی دلامه نك ولی نعمتی

غائب ايلمسنى متعاقب يكى خليفهٔ قدر شناس (منصور) لك ندیملکنه تعيين قلنمش اولمسى سكون تأثراتنه مدار اوله بيلمش ايدى .

شاعرك بو خدمتـه نصبى قهر يوزندن لطفه نائل اوليشى قبيلندن ايدى .

شويله كه :

وكلا ورجال دولت هم تعزيت، هم تهنيت ايچون يكى خليفـه نك حضورينـه كيردكارى صره ده ابى دلامه ده برابر كيرر .

وغيبوبت ولى نعمتك الجاى تأثريله شو مرثيهٔ ندبه انكيزى ارتجالاً انشاد وقرائت ايدر :

امسيت بالانبـار يا ابن محمد
لم تسـتطع عن عقرها تحويلا

ويلى عليـك وويل اهلى كلهم
ويلا وعـولا فى الحياة طويلا

فلتبكين لك النسـاء بعـبرة
لتبكين لك الرجال عويلا

مات الندى اذمت يا ابن محمد
فجعلته لك فى التراب عـديلا

انى سألت النـاس بعدك كلهم
فوجدت اسمع من سألت بخيلا

اشقوتی اخرت بعدك للتی
تدع العزيز من الرجال ذليلا
فلاء حلفن يمين حق برة
بالله ما اعطيت بعدك سولا

حضار بو مرثیهٔ حزن آمیزك استماعیله بلا اختیار اشك نثار اولورلر .

منصور ایسه سراپا بر آتشپارهٔ غضب کسیلهرك ابی دلامهیه قارشی زیادهسیله اظهار حدت ایدر . وبر دها بو مرثیهیی اوقویهجق اولور ایسه لسانی قطع ایدهجکنی اخطار وتأکید وبو اخطار وتأکیدینی برده یمین ایله تأیید ایلر . بیچاره شاعر حسن نیتنه مقابل دوچار اولدیغی شو تهدید اوزرینه لرزهناك دهشت اولمقله برابر «یا امیر المؤمنین ! بو عبد فقیر بادیه پیمای بداوت اولمقده بولندیغم حالده سفاح دستگیرم اولهرق بنی بونجه نعم والطافنه مستغرق ایلدی . ضیاع ابدیسنك سائقهٔ کدر تحمل گدازیله اختیاری دکل اضطراری اولهرق لسان صفوتمدن چیقان سوزلر امید ایدرم که مقرون عفو وصفح اولور ! » جوابنی ویرر . بوجواب خلیفهنك جالب رقتی اولهرق جرمنی عفو ایلدکدن وتوبیخ واقعی مقابلنده طبیعی التحصل اولان تأثرینیازاله وامحا ایتمك ایچون التفاتلر کوستردکدن صکره نه حاجتی

وار ایسه اسعاف ایتمك اوزره افاده ایلمسنی سویلر .

بونك اوزرینه ابى دلامه‌نك نفسى كنیشله‌یه‌رك برچوق دعا ومتعاقباً سفاح طرفندن كندیسنه اون بیك درهم نقد ایله اللى قات البسهٔ فاخره احسان اولنمش ایسه‌ده شو احسان خاتمهٔ ایامنه مصادف اولمق جهتیله فعلیاتنى كوره‌مدیكنى انبا ایلر . خلیفه شاعر صداقت مظاهرى تمامیله تطییب ایلمك مقصدیله اعطاى نقود وثیاب وندماسى سلكنه ادخال ایله بشقه‌جه كامیاب ایلر .

قوجه ابى دلامه بو وجه ایله منصورك‌ده ندیملكیله شرف یاب اوله‌رق باكمال حضور بال امرار ایام ولیال ایتمكده ایكن عمومك رفاه وآسایشنى مختل ایده‌جك برمسئله باش كوستردى‌كه بوده منسوبین سلطنت عباسیه‌دن (عبداه بن على) نك ادعاى خلافتله رایت افراز خروج اولمسى قضیه‌سى ایدى .

منصور بو فساد واختلالك ازاله وامحاسى مقصدیله براردو ترتیب وتشكیل ایلیه‌رك ابى دلامه‌یى‌ده برلكده یوللامق ایسته‌مشدر .

ابو دلامه بو تصورى ایشیدر ایشتمز نزد خلیفه‌یه كیدرك «یا امیر المؤمنین ! بن مشئوم برآدم . عسكركزك میاننده بولنه‌جق اولور ایسه‌م قورقارم‌كه شأمت

ونحوستمك سرایتیله بر انهزامه اوغرارلر .» دیر خلیفه
«بزم یمنمز سنك شامتكه غالب كله بیلیر . همان سن
كیتمكه حاضر اول !» دینجه ابی دلامه «ذات دور
اندیشانه‌لری بنم شامت و نحوستمله یمنكزی بویله
بیكارله عسكرده وعلی الخصوص بر محاربهٔ خطرناكده
تجربه ایتمكی رهین جواز كورمزلر ظن ایدرم .» دیرایسه‌ده
خلیفه امرنده اصرار كوسترنجه ابی دلامه ینه سوزه
آغاز ایله «افندمز ! بن شمدی‌یه قدر اون طقوز فرقهٔ
عسكریه رفاقتنده بولندم . شامتمك تأثیریله هپسی قرین
انهزام اولدی . بوعسكر دخی منهزم اولوب عدد انهزام
بونكله یكرمی اولسون دیرسه‌كز اوبشقه شیء ! امركزی
یرینه كتیرمك ایچون شمدی یوله چیقه‌یم !» دیمسیله
خلیفه بو صوك جوابدن خنده‌ناك اوله‌رق ابی دلامه‌یی
محاربه‌یه كیتمكدن عفو ایلر .

عباسیلرك آفاق اقبالنی استیعاب ایدن سحاب انحلال
سردار ذی‌اشتهار ابو مسلم خراسانینك بارقهٔ شمشیر
صرامتیله رهین انسلاب وزوال اولدقدن صكره اورته‌لقده
سكون تام حكم فرما و بنابرین ابی دلامه خلیفه ایله
سنه‌لرجه همبزم موانست وصفا اولمقده ایكن منصورك
دخی ارتحال دار بقا ایتمسی ینه كندیسنی دوچار یأس
وكدر ایتدی .

شو قدر وار که ایکنجی ولی نعمتی غائب ایتمسندن طولایی حاصل اولان تأثیری آره‌دن بر آز زمان کچر کچمز اوچنجی ولی نعمتی اولان خلیفه (مهدی) نك منظور التفاتی اولمسیله کسب سکون ایلدی .

مهدی ابی دلامه‌یی سفاحك ، منصورك سودیکندن زیاده سور ایدی .

بر حالده که (ابن خلکان) ك وسائر مؤرخینك روایتنه کوره مهدی‌یه ابی دلامه قدر هیچ بر کیمسه کسب محرمیت ایده‌مامشدر .

بوسببله زمان کچمزدی که ابی دلامه نادیٔ خلیفه‌ده موجود بولنمامش اولسون .

٤

بر کون ابی دلامه مهدینك اصطبل مخصوصنده غایت کوزل مرکبلر اولدیغنی خبر آلیر .

بونلردن بر قاچنی یقالایه بیلمك مقصدیله معهود بغله‌سنك عیوب وقبائحنی شامل اولمق اوزره بر قصیدهٔ مضحکه تنظیم وحضور خلیفه‌یه تقدیم ایدرکه قصیدهٔ مبحوث عنهانك بعض ابیاتی شودر :

اتا نی بغلة یستام منی
عریق فی الخسارة والضلال

فقـال بتیها قلت ارتبطها
بحکمك ان بیـعی غیر غال
فاقبـل ضاحکانحوی سرورا
وقال اراك سمحا ذا جمـالی
هـلم الی یخلوبه خـداعا
ومایدری الشـقی لمن یخالی
فقلت باربعین فقـال احسن
الی فان مثلك ذو سجـال
فاترك خمسـة منهـا لعلمی
بما فیـه یصیر من الجبـال
لیحظی منطقی وکلام غیری
عشـیر خصالهاشر الخصال
ومن فتق بها فی البطن ضخم
ومن عقالهـا ومن انفشـالی
ومن قطع اللسان ومن بیاض
بعینیهـا ومن قرص الحیـال
اذا اسـتعجلتها عثرت وبالت
وقامت سـاعة عند المبـال
وتضرط اربعین قطع اذا وقفنا
علی اهل المجـالس للسـؤال

وكالت قارح ايام كسرى
وتذكر تبعا عند الفصال
وقد مرت بقرن بعد قرن
و آخر عهدها بهلاك مالى
فابدلنى يارب طرفا
يزين جمال مركبه جمالى

خليفه بو هجویه‌یی اوقودقدن و «یا ابی دلامه! عظیم بلایه اوغرامشسك!» دیه‌رك بعض ملاطفه‌ده بولندقدن صكره ندیم شیرین كفتارینك مقصدینی تفرس ایلیه‌رك ایكی مركب انتخاب واعطا ایتمسنی اخور مأموریه امر ایدر. مأمور كه ارەده صره‌ده ابی دلامه‌یی تعذیب ایتمكله متلذذ اولور ایدی مركبلری ویرمكه حاضرلنیر ایسه‌ده ابی دلامه درحال «یا امیر المؤمنین! امر انتخاب بومؤذی حریفه منحصر قاله‌جق اولور ایسه ایی بیلیرم كه بلالی بغله‌سی اراتدیره‌جق اولان اشر مراكبی بكا تسلیط ایده‌جكدر!» دیمكله خلیفه كوله‌رك بالذات ایكی كوزل مركب ویرر.

٤

ابی دلامه‌نك قاریسنك‌ده، اوغلنك‌ده مزاح كویاندن بولندیغنی یوقاریلرده یازمش ایدك.

بونلرك شوحاللرینه دلیل اولان لطائف تاریخیه‌دندركه

مهدینك زوجه‌سی (خیزران) ایفای حج ایتمك اوزره حجازه کیدر ایكن ابی دلامه لاجل التشییع رکابنده یوریه‌رك «یاولیة النعم! سن کیدییورسك . روامیدرکه بنی عجوز ومؤذیه زوجه‌مك النه براقیورسك!» دیر . بو سوز خیزرانك خوشنه کیدرك «سلامتمه دعا ایت! حجازدن عودت ایدرایسه‌م سکا بر کوزل جاریه ویریرم.» جوابنی ویرر .

وقتاکه خیزران عودت ایدر . ابی دلامه بو صاحبهٔ سخاوتی انجاز وعده دعوت ضمننده (هارون رشید) لك مربیه‌سی (ام عبیده) وساطتیله خیزرانه شو شعری اعطا ایلر :

ابلغی سیدتی باه یا ام عبیده
انها ارشدها اه وان کانت رشیده
وعدتنی قبل ان تخرج للحج ولیده
فتأنیت و ارسلت بشرین قصیده
کلی اخلفنی اخلفت لها اخری جدیده
لیس فی بیتی لتمهید فراش مدقیده
غیر عجفاء عجوز ساقها مثل القدیده
وجها اقبح من حوت طری فی عصیده
ماحیاتی مع انثی مثل عرسی بسعیده

خیزران شعری اوقور اوقومز جواری سیمین تناندن برینی بر خیلی نقود واثقال وجواهر واموال ایله برابر ابی دلامه‌نك خانه‌سنه یوللار . او صره‌ده بالتصادف ابی دلامه خانه‌سنده بولنه‌مدیغیچون جاریهٔ فرشته سیما زوجه‌سی ام دلامه‌یه تودیع واعطا قلنور . قادین ایشی اکلار اکلامز اوغلی دلامه‌یه خبر کوندرر. کنج دلامه کلیر . کورر که والده‌سی بر کوشه‌یه چکلمش کیزلیجه اغلایور .

دلامه سببنی صورنجه «اوغلوم ! والده‌كك رضاسنی تحصیل ایده‌جك بر کون وار ایسه اوده بو کونکی کوندر. باباك بر جاریه آلمش ایچریده طوریور . یاننه کیت ! کویا سنك ایچون المش کبی مقدمات نسوان فریبانه سرد ایتدکدن صکره آغوش وصالکه آل . تا که باباکه حرام اوله . بوقسه محقق بیل که ایکنجی والده‌ك اوله‌جق اولان بو قاری نه سنی، نه‌ده بنی راحت براقیر ! » دلامه بو سوزی ایشیدنجه همان ایچرویه کیره‌رك تعلیمات مادری تماماً ایفا ایدر . عقبنده قوجه ابی دلامه کله‌رك جاریه‌یی لدی السؤال ورودی جوابنی آلیر . درعقب قیزك یاننه کیدرك دست دراز وصال اولمق آرزوسنده بولنور ایسه‌ده جاریه «یا شیخ بد اندیش یاپدیغك ایش نصل ایشدر ؟ بنی صاحبه‌م بر جوان ایچون یوللادی .

او جوان ایچون که شـمدی کاوب حدیقهٔ وصالك اثمار خوشکوارینی اجتنا ایتمش ایدی ! » دینجه ابی دلامه نك عقلی باشـندن کیدرك وایشك زوجه‌سی اولان عجوزك حیله‌سیله اوغلی طرفندن ایقاع ایدلدیکنی اکلایه‌رق اوغلنی یاقه پاچه مهدینك حضورینـه ایصال ایله وقعه‌یی کیف ما کان بیان واتیان ایلینجه خلیفه کولمکدن بایله‌جق بر حاله کلیر .

ابی دلامه « یا امیر المؤمنین ! زمان کولمك زمانی دکلدر . بو ابن خبیثه بکا بر ایش ایتـدی که هیچ بر ولد والدینـه بویله بر ایش ایتامشـدر . امر ایدیکز . خبیثی قتل ایتسونلر ! » دیر . او اثنـاده اوغلی سوزه آغاز ایله « بو شیخ عتـه اشتمال قرق سـنه‌دنبری بنم والده‌مله همبزم وصال اولدیغی حالده بن اصلا کندیسـنه اظهار غضب وحدت ایتمدم . جاریه‌سـنی بر کره نادیٔ وصلته آلمقاغمه مقابل قتلمی طلب ایتمسی موافق انصافمیدر؟» دیمسـیله خلیفه اسکیسـندن زیاده کوله‌رك ابی دلامه‌یه توجیه وجههٔ خطاب ایله « بو جاریه‌یی اوغلکه باغشله ! بن سـکا بشقه‌سنی ویریرم ! » دیر . ابی دلامه عرض کال شـکران ایتمکله برابر «ابتدا احسـان بیوره‌جغکز جاریه‌یی بین السماء والارض حفظ ایتـدیرمك امکانی آراییکز ! والا بو ابن خبیثه بوکا ایتـدیکی ایشی اوکاده

ایدر .» یولنده جواب ویرر . خلیفه «مراق ایتمه ! اکر ایدر ایسه او زمان بن‌ده بلا امان کندیسنی قتل ایدرم .» جواب الجوابیله ندیم ملامت دیده‌سنی تأمین و بر جاریهٔ حسنا اهداسیله اوغلنه اولان غیظنی تسکین ایلر . بو ایشدن ابی دلامه‌ده، اوغلی‌ده ممنون اولور . نه اولور ایسه ینه عجوزه اولور .

ایشته ابی دلامه شقشقه‌زنلکی، براعت بیانی، طلاقت لسانی سایه‌سنده بویله اوچ خلیفهٔ والاشانك صحابت مخصوصه‌سیله بر طرز بی قیدانه‌ده یاشامقده ایکن هجرتك (١٦١) سنه‌سنده مجلس سریع الزوال جهانه اجرای وداع ابدی ایلدی .

ظریف، عریف، سریع الانتقال، لطیف المقال، خوشکو، نکت شناس، بی قید، مجلس آرا، محبوب القلوب برشاعر شیرین کفتار ایدی .

دنیاده اویله جدیات ایله ایلیشکی اولمیوب مزاح جولقدن بشقه برشیٔ دوشونمز ایدی .

خوشکولغی برمرتبه‌ده ایدی که مجلس شطارت افزاسنده حاضر بولنانلرك نه قدر مغموم ومکدر اولسه‌لر درحال کسب نشاط وانبساط ایتماسی قابل اوله‌مز ایدی .

مقالات شوق آیاتنی دیکله‌مك دکل یالکز وجه بشوشنی کورمك بیله خنده‌ناك اولمغله کفایت ایدر ایدی .

(اغانی) ده محکی اولان لطائفدندرکه بر کون مهدینك یاننه کیدر . کورر که اسماعیل بن محمد، عیسی بن موسی، العباس بن محمد، محمد بن ابراهیم الامام کبی بر طاقم عرانین واشراف بنی هاشم اوطوریپورلر . کندیسی ده بر کوشه‌یه چکیلوب اوطورر . خلیفه ندیم شیرین سخننك کلدیکنی کورنجه اکلنمك ایچون «یا ابی دلامه ! شو مجلسده موجود اولانلر ایچون بر هجویه سویله . اکر سویله‌مز ایسه‌ك محقق بیل‌که لسانکی، یاخود قفاکی کسه‌رم !» دیر .

بیچاره شاعر تکرار اطرافنه دقتلیجه باقار . کورر که هر بری الڭ بیوك اشرافدن معدود . هجو ایتسه مشکل ایتمسه لسانی ویاحیاتی محو اوله‌جق . بناءً علیه خلیفه‌نك شو تکلیف مالایطاقنه قارشی «یا امیرالمؤمنین ! حضار ایچنده بندن بشقه هیچ بر کیمسه‌یی هجوه مستحق کوره‌میورم!» دیه‌رك کندی حقنده بالارتجال شوشعری انشاد ایدر :

الا ابلغ الیك ابادلامه
فلیس من الکرام ولاکرامه
اذا لبس العمامة کان قردا
وخنزیرا اذا نزع العمامه

جمعت دمامة وجمعت لؤما
كذاك اللؤم تتبعـه الدمامه
فان تك قدا صبت نعيم دنيا
فلا تفرح فقد دنت القيامه

بو شعر اوزرينـه خليفه‌ده، اشراف بنی هـاشم‌ده كولمكـدن آرقه‌لری اوسـتنه دوشر . وخليفـه تكاليف واقعندن نكول ايتديكنی تبشير ايدر .

خليفه وحضار كولمكدن نصـل آرقه‌لری اوسـتنه دوشمسونلركه مضحك شـاعر بو شعر لطيفه آميزنده كندی يوزينك قفاسنك منظرهٔ اضحوكه بخشاسنی تصوير ايتمك ايچون عمامه‌سنی باشـنه وضع ايتديكی وقت مايمونه ونزع ايلديكی زمان خنزيره دونديكنی بيان ايدييور .

شبهه ايتميزكه بو تصوير مضحك كنديسندن برخيلی عصر صكره دنيايه كلن كانی‌يی، سروری‌يی آفرين خوان ايتديرمشدر .

چونكه بونلرده قوميقلكده عثمانليلرك ابی دلامه‌سی ايدی .

ازجمله كانی حريفك بريسنك قفاسنی تعريف ايتديكی صره‌ده «نمونه نمای دونبه‌لك !» ديمش ايدی .

ابی دلامه‌نك مسـقط رأسی (كوفه) شهری اولوب بنی اسد قبيله‌سنه منسوب ايدی .

بعض مؤرخين اصل اسمی اولان (زند) ی (زید) اولمق اوزره تحریر ایدییورلر ایسه‌ده صاحب (اغانی) زیدك یاکاش وزندك طوغری اولدیغنی یازییور .

پدری بنی اسد قبیله‌سندن (فضافض) نامنده بر آدمك آزادلیسی بولنمق وبناءً علیه مالك ثروت وسامان اولمامق حسبیله ابی دلامه مبادیء تاریخ عمرینی شدائد افتقاره کوکس کره کره کچیرمش ایسه‌ده خاندان سلطنت عباسیه‌یه حاصل ایتدیکی تردد واختصاصدن صکره ضرورت واحتیاجدن تماماً آزاده اولمش وعمرینك نهایتنه قدر مرفهاً یاشامش ایدی .

مدت حیاتنی مسلك مزاح فروشیده کچیرمش وآثار قلمیه‌سنی بیله عثمانلیلرك کانیسی کبی ینه اومسلکه اتباعدن قورتاره‌مامش اولمقله برابر مستشهدات ادبیه‌دن صاییله‌جق درجه‌لرده بعض اشعار بلاغت دثار انشادینه‌ده موفق اولمش ایدی .

بو سببله کندیسی شعرای سالفهٔ عربك سر آمدانندن عد واعتبار ایدیلیر .

بعض وقت نشوهٔ بنت‌العنبله سرمست اولور ایدی .

حتی بر کون سوقاقده زیاده‌جه سرخوش ودها طوغریسی بیهوش اولدیغی حالده خلیفه‌نك منسوبینی طرفندن بر طاوق کومسنه حبس اولنه‌رق واپچه ساعت یاته‌رق

آیلدیغی صره‌ده محبسدن قورتلمق ایچون خلیفه‌یه برشعر یاپه‌رق یوللامش وبو صورتله بویله بر دها سوقاق اورته‌سنده سرخوش کزمامك شرطیله یقایی قورتاره بیلمشدرکه مذکور شعر لطیفه انکیز شودر :

امیر المؤمنین فدتك نفسی
غلام حبستنی وخرقت ساجی
ان صفراء صافیة المزاج
كان شعاعها لهب السراج
وقد طبخت بنار الله حتی
لقد صارت من النطف النضاج
تهش لها القلوب وتشتهیها
اذا برزت ترقرق فی الزجاج
اقاد الی السجون بغیر جرم
كانی بعض عمال الخراج
ولو معهم حبست لكان سهلا
ولكنی حبست مع الدجاج
وقد كانت تخبرنی ذنوبی
بانی من عقابك غیر ناج
علی انی وان لاقیت شرا
لخیرك بعد ذاك الشر راج

مشاهیردن بصره والیسی (روح بن حاتم مهلبی) دخی کندیسنك مفتونی اولانلردن بری ایدی .

الحاصل ابی دلامه بین العرب طرفه کولقله ومع مافیه بلاغتپرورلکله شهرت یاب اولمش اجلهٔ شعرادن ایدی .

ابن خلکانده وبتخصیص اغانیده وسائر کتابلرده حکایات شوق افزا ولطائف شطارت بخشاسی صحیفه‌لر طولیسی اولوب تلفیق ایدلمك لازم کلسه شو رساله‌مز کبی سکز اون رساله یازمق ایجاب ایدر .

بناءً علیه بز ترجمهٔ حالی صره‌سنده بعض احوالی تحریر وبو احوالیله شخص مضحکنك نصل برشی اولدیغنی ارائه وتصویر ایلمکی مناسب کوردك .

و بعض اشعار برکزیده‌سنی ده بروجه زیر درج وتزبیر ایلدك :

§

شعر

کندیسنی قتل ایله تهدید ایدن ابی مسلم خراسانی حقنده سویلدیکی بر قصیده‌دن مستخرجدر :

ابا مسلم خوفتنی القتل فانتحی

علیك بما خوفتنی الاسد الورد

ابا مسلم ماغير الله نعمة
على عبده حتى يغيرها العبد

۶

قصيده

منصوره ويرمشدر :

ان الخليط اجد البين فانتجعوا
وزودك خبالابئس ماضعوا
والله يعلم ان كادت لبينهم
يوم الفراق حصاه القلب تنصدع
عجبت من صبيتي يوما وامهم
ام الدلامة لما هاجها الجزع
لا بارك الله فيها من منبهة
هبت تلوم عيالى بعدما هجعوا
ونحن مشتبه الالوان اوجهنا
سود قباح وفى اسمائنا شنع
اذا تشكت الى الجوع قلت لها
ماهاج جوعك الاالرى والشبع
اذا بك الجوع مذصارت عيالتنا
على الخليفة منه الرى والشبع

لا والذی یا امیر المؤمنین قضی
لك الخلافة فی اسبابها الرفع
مازلت اخلصها کسبی فتا كله
دونی ودون عیالی ثم تفطجع
شـو هاء مشـناة فی بطنها بجل
وفی المفاصل من اوصـالها فدع
ذكر تها بكتاب الله حرمتنـا
ولم تكن بكتـاب الله یالكـع
اخرج لتبغ لنـا مالا ومزرعة
كما لجـیر اننـا مال ومن درع
واخدع خلیفتنـا عنها بمسـألة
ان الخلیفـة للسـؤال ینخـدع

شعر

لقـد خاصمتنی دهـاة الرجال
وخاصمتهـا سـنة وافیـه
فمـا ادحض الله لی حجـة
ولا خیب الله لی قافیـه

ومن خفت من جوره فى القضا
فلست اخافك يا عافيه

﴿

شعر

كندى والدهسنى ذم ايچون سويلهمشدر :
هاتيك والدتى عجوز همة
مثل البلية درعنها فى المشجب
مهزولة اللحيين من يرها يقل
ابصرت غولا اوخيال القطرب
ما ان تركت لها ولا بن لا لها
مالا يؤمل غير بكر اجرب
ودجائجا خمسا يرحن اليهم
لما يبضن وغير عير مغرب
كتبوا الى صحيفة مطبوعة
جعلوا عليها طينة كالعقرب
فعلمت ان الشر عند فكاكها
ففككتها عن مثل ريح الجورب
واذا شبيه بالافاعى رقشت
يوعدنى بتلمظ وتثاؤب

يشكون ان الجوع اهلك بعضهم
لزبا فهل لك فى عيال لزب
لايسئلونك غير ظل سحابة
تغشاهم من سيلك المتجلب
يا باذل الخيرات يا ابن بذولها
وابن الكرام وكل قرم منجب
انتم بنو العباس يعلم انكم
قد ما فوارس كل يوم اشهب
احلاس خيل الله وهى مغيرة
يخرجن من خلل الغبار الاكهب

ع

شعر

منصوره ويرمشدر :

يا ابن عم النبى دعوة شيخ
قد دنا هدم داره ودماره
فهو كالماخض التى اعتادها الطلق
فقرت وما يقر قراره

ان تحز عسرة بکفیك یوما
فبکفیك عسره ویساره
اوتدعه فللبوا روانی
ولما ذا وانت حی بوازه
هل یخاف الهلاك شاعر قوم
قدمت فی مدیحهم اشعاره
لکم الارض کلها فاعیروا
شیخکم ماحوی علیه جداره
فکأن قد مضی وخلف فیکم
ما اعرتم واقفرت منه داره

مهدی یه خطاباً :

الا ایها المهدی هل انت مخبری
وان انت لم تفعل فهل انت سائلی
الم ترحم اللحیین من لحیتیهما
وکلتاهما فی طولها غیر طائل
وان انت لم تفعل فهل انت مکرمی
بحلقهما من محرز ومقاتل

فان يأذن المهدى الى فيهما اقل
مقالا كوقع السيف بين المفاصل
والا تدعنى والهموم تنوبنى
وقلبي من العلجين جم البلابل

ع

قصيده

قف بالديار واى الدهر لم تقف
على المنازل بين الظهر والنجف
وما وقوفك فى اطلال منزله
لولا الذى استدرجت من قلبك الكلف
ان كنت اصبحت مشغوفا بساكنها
فلا وربك لاتشفيك من شغف
دع ذا وقل فى الذى قد فاز من مضر
بالمكرمات وعزم غير مقترف
هذى رسالة شيخ من بنى اسد
يهدى السلام الى العباس فى الصحف
تخطها من جوارى المصر كاتبة
قد طالما ضربت فى اللام والالف
وطالما اختلفت ضيفا وشاتية
الى معلمها باللوح والكتف

حتى اذا انهد الثديان وامتلاء
منها وخيفت على الاسراف والقرف
صينت ثلاث سنين ماترى احدا
كما يصون تجار درة الصدف
فبينما الشيخ يهوى نحو مجلسه
مبادر الصلاة الصبح بالسدف
حانت له لمحة منها فابصرها
مطلة بين سجفيها من القسرف
فخر والله مايدرى عذائئذ
اخر منكشفا ام غير منكشف
وجاء الناس افواجا بمائهم
ليغسلوا الرجل المغشى بالنطف
ووسوسوا بقران فى مسامعه
فخافه الجن وانسان لم يخف
شيا ولكنه من حب جارية
امسى واصبح موقوفا على التلف
قالوالك الويل ما ابصرت قلت لهم
تسطلعت من عالى العقرذى الشرف
فقلت ابكم والله ياجره
بعين قوته فيها على ضعف

فقام شيخ بهى من رجالهم
قد طالما حذع الاقوام بالحلف
فاتباعها لى بالفى درهم فائتى
بها الى فالقاها على كتفى
فبث الثمها طور والزمها
طورا واصنع بعض الشىء فى اللحف
فبين ذاك كذا اذجاء صاحبها
يبغى الدراهم بالميزان ذى الكتف
وذكر حق على زند وصاحب
والحق فى طرف والطين فى طرف
وبين ذاك شهود لايضرهم
اكنت معترفا ام غير معترف
فان يكون منك شىء فهو حقهم
اولا فانى مدفوع الى التلف

صوك

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ۲۸ | طابع وصاحبی : مهران

جلال الدین رومی

(مولانا جلال الدین رومی ابن بهاء الدین ولد) امتك قرة العینی بولنان اکا واعاظمدن بریدر .

فؤاد عرفان اعتیادلری مهبط سانحات و فیوضات اولمق جهتیله ذات حقایق آیاتلری پیشوای ارباب تحقیق ایدی .

سمو قدر ونباهتلرینه آچدقلری طریق فیض رفیق برهان [illegible]ع وعلو افکار عالم پسندانه‌لرینه ادب وعرفا۔ نك لب اللبی توصیفنه بحق سزاوار اولان کتاب حکمت نصاب (مثنوی) دلیل ساطعدر .

مدائح و اوصاف جلیله‌لری یراعهٔ تعریفدن بیرون ومحبت مخصوصه وعالیه‌لری افئدهٔ عمومیهٔ ملتده استقرار نموندر .

سلسلهٔ نسب صحیحلری حضرت (ابابکر الصدیق) ه (رضی) پیوسته‌در .

جام کمالك مست مدامی مولانا (ملاجامی) نك نفحات الانس) نامنده کی کتابنده بیـان وتمیق ایتدیکنه نظراً (٦٠٤) سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاولنك ٦ نجی کونی (بلخ) ولایتنده کهواره پیرای عالم شهود اولمشلردر .

هنوز بش التی یاشنه واصل اولدقلری صره‌ده ایکی اوچ ویا دردت کونده بر کره (افطـار) ایدرلر ایدی که بو حال فوق العاده کندیلرینـك بر خارقهٔ ادب وعرفان اوله‌جغنه براعت استهلال عد اولنور ایدی .

پدرلری بهـاء الدین ولد کمالات وعلوم متنوعـه‌ده حائز قدرت بی پایان وبین الفحول مشـار بالبنان اولمش اعلم علما وافضل فضلادن اولمغله بلخ شهرنده دلتشنکان سلســال کمالاتی ریان ایتمکده ایکن شهر مذکوری ترك ایتمك مجبوریتنده بولندی که بو مجبوریت بلخ حکمداری (سلطان محمد خوارزمشاه) لك نظر استرقابنی جلب ایتمسندن تولد وتحصل ایلمش ایدی .

یکانه اشتغالی تدریس علومدن عبارت اولان بر عالمه قارشی بر حکمدارك اظهـار رقابت ایتمسی وهلهٔ اولیده غریب کورینور ایســه‌ده همان عموم خلقك جناب استاذ مبتحرك شاکردی کبی اولملری ومع مافیه کندیســنه جملهٔ میل تام کوسترمش بولنملری بو غرابته محل براقمز .

شو قدر وارکه بهاء الدین ولدده حب جاه ویا داعیهٔ

رئاست دنيانن شيئك ذره‌سى بيله موجود اولمديغيچون سلطان محمد خوارزم مشاهك بو استرقابى عادتا بر فكر خيالات پرورانه‌يه اتباعدن ايلرى كلمش ايدى .

هر نه حال ايسه حضرت استاذ عرفان اتسام حكمدارك رقابت وخصومتنى حس واستشمام ايدنجه حسن نيتنك توليد ايتديكى نتيجهٔ معكوسه‌دن زياده‌سيله متأثر اوله‌رق بروجه محرر بلخى تركله جانب حجازه هجرته قرار ويردى .

كرچه تشنهٔ زلال تدريسى . مفتون مكارم اخلاقى اولان بيكلرجه خلق دامن استرحامه اعتصام وفكر هجرتدن واز كچمسنى افاده واعلام ايلمشلر ايسه‌ده اداى حج مقصدينى اتخاذ معذرت ايله افراد عائله‌سنى مستصحباً يوله چيقدى كه اووقت مخدوم ادب موسومى صاحب ترجمه جلال الدين عالم صباوتدن صيرلمق مرتبه‌سنه كلمش ايدى .

نيشابوره مواصلتلرنده صاحب (پند عطار) شيخ فريد الدين عطار شهر نيشابورك مهمان نجابت نشاننك زيارتنه شتاب كوستردى .

اثناى مصاحبتده جلال الدينك ناصيهٔ حالنده مشاهده ايلديكى نور دها وكياستدن كنديلرينك آتيده بر خارقهٔ كمال اوله‌جغنى درحال استدلال ايلمكله برابر بو استدلالنى بهاء الدين ولده صورت مخصوصه‌ده تقرير وانبا وجلال الدينه‌ده كندى (اسرار نامه) سنى اهدا ايتدى .

جام کمالك مست مدامی مولانا (ملاجامی) نك نفحات الانس) نامنده کی کتابنده بیان وتمیق ایتدیکنه نظراً (٦٠٤) سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاولنك ٦ نجی کونی (بلخ) ولایتنده کهواره پیرای عالم شهود اولمشلردر.

هنوز بش التی یاشنه واصل اولدقلری صره‌ده ایکی اوچ ویا دردت کونده بر کره (افطار) ایدرلر ایدی که بو حال فوق العاده کندیلرینك بر خارقهٔ ادب وعرفان اوله‌جغنه براعت استهلال عد اولنور ایدی.

پدرلری بهاء الدین ولد کمالات وعلوم متنوعه‌ده حائز قدرت بی پایان وبین الفحول مشار بالبنان اولمش اعلم علما وافضل فضلادن اولمغله بلخ شهرنده دلتشنکان سلسال کمالاتی ریان ایتمکده ایکن شهر مذکوری ترك ایتمك مجبوریتنده بولندی که بو مجبوریت بلخ حکمداری (سلطان محمد خوارزمشاه) ك نظر استرقابنی جلب ایتمسندن تولد وتحصل ایلمش ایدی.

یکانه اشتغالی تدریس علومدن عبارت اولان بر عالمه قارشی بر حکمدارك اظهار رقابت ایتمسی وهلهٔ اولیده غریب کورینور ایسه‌ده همان عموم خلقك جناب استاذ مبتحرك شاکردی کبی اولملری ومع مافیه کندیسنه جملهٔ میل تام کوسترمش بولنملری بو غرابته محل براقمز.

شو قدر وارکه بهاء الدین ولدده حب جاه ویا داعیهٔ

رئاست دنیادن شیئك ذره‌سی ایله موجود اولمدیغیچون سلطان محمد خوارزم مشاهك بو استرقابی عادتا بر فکر خیالات پرورانه‌یه اتباعدن ایلری گلمش ایدی .

هرنه حال ایسه حضرت استاذ عرفان اتسام حکمدارك رقابت وخصومتنی حس واستشمام ایدنجه حسن نیتنك تولید ایتدیکی نتیجهٔ معکوسه‌دن زیاده‌سیله متأثر اوله‌رق بروجه محرر بلخی ترکله جانب حجازه هجرته قرار ویردی .

گرچه تشنهٔ زلال تدریسی . مفتون مکارم اخلاقی اولان بیکلرجه خلق دامن استرحامه اعتصام وفکر هجرتدن واز گچمسنی افاده واعلام ایلمشلر ایسه‌ده ادای حج مقصدینی اتخاذ معذرت ایله افراد عائله‌سنی مستصحباً یوله چیقدی که اووقت مخدوم ادب موسومی صاحب ترجمه جلال الدین عالم صباوتدن صیرلمق مرتبه‌سنه گلمش ایدی .

نیشابوره مواصلتلرنده صاحب (پند عطار) شیخ فرید الدین عطار شهر نیشابورك مهمان نجابت نشاننك زیارتنه شتاب گوستردی .

اثنای مصاحبتده جلال الدینك ناصیهٔ حالنده مشاهده ایلدیکی نور دها وکیاستدن کندیلرینك آتیده بر خارقهٔ کمال اولاجغنی درحال استدلال ایلمکله برابر بو استدلالنی بهاء الدین ولده صورت مخصوصه‌ده تقریر وانبا وجلال الدینه‌ده کندی (اسرار نامه) سنی اهدا ایتدی .

بهاء الدین بر از مدت اوراده قالدقدن صکره حجازه طوغری راحله بند عزیمت اولدی .

خلال طریقده هانکی مملکته اوغرامش اولسه صیت فضلنی ایشتمش و بناء علیه مشتاق دیدار بهجت آثاری بولنمش اولان اعالی و اهالی استقبالنه مسارعت ایدر ایدی .

کندیسی ایسه متصف اولدیغی سجیهٔ برگزیدهٔ اختضاعکاری سائقه‌سیله زوار حقنده بذل نوازش وبیوك کوچك هرکسك تطییب خاطرینه صرف کوشش وورزش ایلر ایدی .

کرك بهاءالدین و کرك جلال الدین بوسیاحتدن فوق العاده ممنون اولورلر ایدی .

چونکه خلق طرفندن هر یرده کورمکده اولدقلری فرط حرمت واعتبارن بشقه یانلرنده علم تصوفده واصل اولدیغی درجهٔ عالیه‌یه نظراً فرید العصر دینلمکه شایان اولان (سید برهان الدین ترمدی) دخی موجود ایدی .

بو جهتله پدر عالی کهرندن همیشه اقتباس انوار کمالات ایتمکده اولان کنج جلال الدین رفاقتیله لذت یاب اولدیغی سید برهان الدیندن ده مقدمات علم تصوفك تحصیلنه چالیشیر ایدی .

بونلر حجازه کیدرك اداء حج ایلدکدن صکره جملهٔ سوریه قطعه‌سنه انتقال ایتدیلر .

شامه وصوللرینی متعاقب کندیلرینی بر وقعهٔ الیمه‌نك شدائد تأثراتی مرالمذاق ایلدی‌که بوده سید برهان الدینك ترك جهان بی بقا ایتمسی ایدی .

پدر وفرزند بووقعه‌دنطولایی غایت دردمند اولدیلر .

برهان الدین سرنهادهٔ وسادهٔ احتضار اولدیغی صره‌ده بهاءالدین ولده نوردیده‌سی جلال الدینی آله‌رق بلاد رومه بالانتقال اوراده توطن ایلمسنی وصیت واشارت ایتدیکندن اول وجه ایله بهاءالدین افراد عائله واصحابیله ممالك رومه منتقل و (قونیه) شهرینـه داخل اولدی که او خلالده شهرمذکورده سر آمدان حکمداران سلجوقیاندن (سلطان علاءالدین کیقباد) اریکه‌نشین عدل وداد ایدی .

بهاءالدین قونیه‌نك آب وهواسـندن ممنون اوله‌رق توطنه قرار ویرمش ونشرعلوم ایله اجرای مواعظ ارشاد کارانه‌یه باشلامشدر .

جزالت مقـال وبراعت نصائح حکمت اشـتمالی آز زمان ایچنده سلطان قدردان ایله خاندان سلطنت وامرانك وبالجمله اهالینك تشنیف ساز آذان ودادی اولمغله هپسی کمال شوق وخواهشله مریدی اولدیلرکه حقنده‌کی بومیلان عمومی‌یی صاحب ترجمه جلال الدینك ولدعالیسی (سلطان ولد) پدر وجدینـك ترجمهٔ حالنـه دائر یازدیغی بر اثر منظومده شووجه ایله بیان ایتمش ایدی :

نظم

(چون بهاء ولد بروم رسید)
(حرمت از اغنیای روم بدید)
(شد مریدش علاءدین سلطان)
(نه همین شاه جملهٔ ایشان)

ایشته بهاء الدین ولد بو صورتله بونجه مریدانه مقتدا ومن کل الوجوه اجلهٔ علمای رومه پیشوا اولدقدن وقونیه‌ده سنه‌لرجه علوم وکمالات نورلری صاچدقدن صکره (٦٣١) ده تکیهٔ جهانه وداع ایلدی .

بهاء الدینك صورت ارتحالنی سلطان ولد اثر مبحوث عنهنده شوطرزده تصویر وتحکیه ایتمشدر :

(چون بهاء ولد زمان حیات)
(بسر آورد در ره حسنات)
(جان بجانبخش خویشتن بسپرد)
(رخت ازین کهنه دیر بیرون برد)
(هیچکس در جهان ندادنشان)
(که برون شد جنازهٔ زانسان)
(چون بهازین جهان ملال آورد)
(دولتش روی در جلال آورد)

بهاء الدین ولد فراش احتضارده ایکن نجل نجیب

فضائل كسترى مولانا جلال الدين رومينك كندى مقامنه كچمسنى وصيت ايتمسنه ومولانا ايسه او زمانه قدر مضمار علوم ظاهره وباطنه‌ده مرتبهٔ قصب السبقى احراز ايلمسنه مبنى سلسلهٔ تدريسات پدره شرف بخش اولمغه باشلامشدر .

كنديلرينك او وقت درجهٔ فضل وكماللرى ايسه پدرلرينك ضعفى درجه‌سنده اولوب بونجه فحول روم اره‌سنده بر موقع انفراد قزانمشلر ايدى .

هر كون حلقهٔ تدريسنده درت بش يوز طالب علم زانوزدهٔ ادب واستفاده اولور ايدى .

بر خيلى مدت نشر علم ايله مشغول اولدقدن صكره اصول طريقت ايله اشتغاله ميل وتوجه بيورمشلردركه ايشته بو ميل وتوجه زمرهٔ مولويانك پير عرفان سميرى اولملرينه مقدمهٔ جليله اولمش ايدى .

بو يكى اشتغال عالى‌العاللرينك ابتدالرنده ذات رشادت سماتلرى مشاهير مشايخدن (شيخ صلاح الدين زركوبى) كبى ارباب طريقت ايله همبزم موانست والفت اولمغه باشلادقلرى مثللو مؤخراً دخى شيخ محقق (چلبى حسام الدين قونوى) يه تردد حاصل ايتديلر .

جناب مولانا بونلردن مقدمات طریقتی اکمال ایتد- کدن بر مدت صکره (شمس تبریزی) ایله عقد رابطهٔ محبت ایلدیلر .

مشرق طریقت مولویه‌نك مهر جهانتابی اولان حضرت شمس قطعهٔ ایرانیه‌ده (شیخ رکن الدین) ك مریدلرندن اولدیغی حالده شیخنك امریله جلال الدینه ملاقی اولمق اوزره خاصةً قونیه‌یه کلمشدر .

جلال الدین شمس ایله وقوع بولان ایلك ملاقاتنده مجلوب حب‌ووداد اوله‌رق دائما اونکله موانسته باشلا- مشلردر .

بر حالده که میانه‌لرنده تحصل ایدن محبت هیچ بر محبت ایله قابل قیاس ونسبت اوله‌میوب بر برلرینی بر کون ویا بر کیجه بیله کورمامك مشکل التحمل افتراقلردن صاییلیر ایدی .

جلال الدین بو کثرت محبت وموانست اوزرینه تد- ریساتنه سکته وتأخر کتیرمکه باشلادقلرندن مداوم حلقهٔ تعلیمی اولانلر شمس تبریزی‌یه دخل ایتمکه ابتدار ایتدیلر .

بنابرین جناب شمس طلابك لسان دخلندن قورتلمق ایچون یار شفیقنه معلومات ویرمکسزین قونیه‌یی ترك ایله تبریزه طوغری روبراه عزیمت اولمشدر .

مولانا شمسك نره‌یه کتدیکنه دائر خبر اله‌میه‌رق

الم ناك اولمقده ايكن تبريزه توجهنى مؤخراً خبر آلير آلمز آرقه‌سندن تبريزه كيتمشلر واوراده ايكى يار صارق يكديكرينه قاوشه‌رق برلكده بلاد رومه معاودت ايلمشلردر .

كرك مولانانك، كرك شمسك يانده بر ذوق، بر شوق وار ايسه بوده بربرلريله هم صحبت اولمقدن عبارت بولنديغيچون ينه تشكيل نادئ خصوصى ايله مشغول اولديلر .

جلال الدينك طلاب واصحابى ايسه بو دفعه شمسه اسكيسندن زياده دخله باشلادقلرندن وبناءً عليه آرتق قونيه‌دن كلياً چكلمكى تصميم ايتديكندن بر كون بغتةً شام جهتنه كيتمش وايكى سنه قدر اوراده قالمشدر .

مولانا يار وفا كردارينى ينه غائب ايتديكندن طولايى سائقهٔ فرط اشتياق ايله كيجه، كوندز (سماع) ايله مشغول اولورلر ومجلس عاليسنده بولنان مردان ناى زنانه سرود عاشقانه ايله دمساز اولملرينى اخطار بيوررلر ايدى .

درياى محبت عارفانه‌لرى جوش وخروشه كلديكى وقت دست ادب پيوستلريله كاشانهٔ سعادت آشيانه‌لرنده كى بر ديركى طوته‌رق اطرافنده طولانيرلر وبو اثناده دهان حكمت فشانلرندن صدور ايدن اشعار فصاحت دثارى يانلرنده بولنانلر ضبط وتمنيق ايلرلر ايدى .

بو سببدن ناشيدركه مغز حكم اولان اشعار دلپذيرلرنده على الاكثر جناب شمسى ياد وتذكار بيورمشلردر .

شو ایکی یار صادقك آره‌سنه دوشن بو یکی افتراق صوری دخی موقت اولوب اشغالرده یازلدیغی اوزره مولانا مخدومنی شامه بالارسال شمسی تکرار قونیه‌یه جلب ایتدیرمشلر ایدی.

ایشته جناب جلال الدین رومی بو وجهله بر عالم وجدو استغراق ایچنده دمکذار اولمقده بولندقلری حالده دولتشاهك روایتنه کوره (٦٧٢) سال هجریسنده سماعخانهٔ جهانه اجرای وداع ایدی بیوردیلر.

انوار مولویتك مطلع انتشاری اولان قونیه‌ده دفین خاك عطرناکدرلر.

مسقط رأس عالیلرینك (بلخ) شهری اولمسنه نظراً کندیلرینه (جلال الدین بلخی) دیمك لازم کلیر ایکن (جلال الدین رومی) دیو شهرت یاب اولملری بلاد رومه انتقاللرندن وبلاد مزبوره‌یی فیوضات نورلری ایچنه غرق بیورملرندن طولایی اولمق کرکدر.

جناب مولانانك اوچ باشلیجه اثر عارفانه‌لری زینت بخش ایادئ احتفال واجلالدر.

برنجیسی مشهور جهان ومغز قرآن اولان مثنوی، ایکنجیسی انواع حکمیات عالیه‌یه دائر (فیه مافیه) نامیله منثور برکتاب حکمت نصاب، اوچنجیسی برقطعه دیوان بلاغت عنواندر.

مثنوى قرق بيك بيت قدر اولوب ديوانلرى دخى اوتوز بيك وعلى روايةٍ اخرى اللى بيك بيتدر .

بو اشعارك تماميله تلفيق اولنه‌مامسى مستبعد اولمديغندن احتمالدر كه روايت قلنان مقداردن زياده وياخود نقصاندر .

سرآمدان شعراى ايراندن (رضا قولى خان) منتخب غزل عاليلرندن عبارت اولمق اوزره (شمس الحقائق) ناميله بر مجموعه ترتيب ايتمش وشو برقاچ غزل رنكين مجموعهٔ مذكوره‌دن مأخوذ بولنمشدركه نزد دقائق شناسان روزكارده قائل عاليسنك افكار حكيمانه‌سنك مقياسى اوله بيلير:

خودز فلك برتريم وزملك وافزونتريم
زين دوچر انكذريم منزل ما كبرياست

خلق چومرغابيان زاده زدر ياى جان
كى كندا اينجا مقام مرغ كزآن بحرخاست

بلكه بدر يا دريم جمله درو حاضريم
ورنه زدر ياى دل موج پياپى چراست

آمده موج الست كشتىٔ طاقت شكست
بازچوكشتى شكست نوبت وصل ولقاست

درج عطا شدبدید غرقهٔ دریا رسید
صبح سعادت دمیدصبح چو نورخداست

صورت تصویر کیست این شه واین میر کیست
اخر دبیر کیست اینهمه رو پو شهاست

چارهٔ روپو شها هست چنین جوشها
چشمهٔ این نوشها درسر وچشم ثماست

درسرخود هیچ لیك هست شمارادوسر
این سرخاك اززمین وانسرپاك ازشماست

ای بش سرهای پاك ریخته درپای خاك
تاتوبدانی که سر زانسر دیکر بپاست

آن سراصلی نهان وین سرفرعی عیان
زانکه پس اینجهان عالم بیمنتهاست

از سوی تبریزتافت شمس حق کفتمش
نورتو هم متصل باهمه وهم خداست

ع

ای قوم بحج رفته کجائید کجائید
معشوق هم اینجاست بیائید بیائید

معشوق توهمسایهٔ دیوار بدیوار
دربادیه سرکشته شمادرچه هوائید

کر صورت بی صورت معشوق ببینید
هم خواجه وهم بنده وهم قبله شمائید

صد باراز نیراه بد آنخانه بر فتید
یکبار ازنخانه بدان بان بر آیید

آن خانهٔ لطف است نشانهاش بکفتید
از صاحب آنخانه نشانی بنمائید

یکدسته کل کواکر آن باغ بدیدید
یك کوهر جان کواکر از بحر خدائید

با اینهمه‌کی رنج شما کنج شما باد
افسوس که بر رنج شما پرده شمائید

احرام چو بستید از آن بادیه رستید
ز خرقهٔ ناموس بکلی بدر آئید

کر قصد شما دیدن انکعبهٔ جانهاست
اول رخ آئینه بصیقل بزدائید

روبند کشائید زسر پردهٔ اسرار
بس خویش بدانیدکه‌نه شاه کدائید

کنجینه نهانکشته درین تودهٔ پرخاك
چون قرص قمر رابشه باز سرائید

سلطان جهان مفخر تبریز شمائید
کاشکال عجایب بچه شیوه نمائید

٭

تدبیر کند بنده و تقدیر نداند
تدبیر بتقدیر خدایی بنماید

کامی دوچناق آید کاو راست نهاداست
و آنکاه که داند که کجاهاش کشاند

استیزه مکن مملکت عشق طلب کن
کاین مملکتت از ملك الموت رهاند

باری تو بهل کام خرِ دوراه خردکیر
کاین کام ترازود بسوی کام رساند

اشکاری شه باش ومجو هیچ شکاری
کاشکار ترا باز اجل باز ستاند

چون بازدمی روبسوی طبلهٔ بازش
کآن طبله ترانوش دهدنیش براند

زندانی مرکند همه خلق یقین دان
محبوس ترا ازتك زندان نرهاند

دانی‌که درین کوی رضابانك سکان چیست
تا هرکه مخنث بود آنش بجهاند

حاشا زسواریکه بود عاشق این راه
که بانك سکان کوی دلشرا بطپاند

ج

جهان عقل چوروم وجهان طبع چوزنك
میان هردو فتاده‌ست کار واز وجهاد

شما و هرچه مراد شماست در عالم
من وطریق خداوند مبدأ وایجاد

باختلاف دوشمشیر نیست امن طریق
چو اختلاف مقرر زشورش اضداد

ولیـك ملك مقرر نصیبـهٔ خرداست
كه امن وخوف نداند كلوخ وسنك وجماد

چراغ عقل درینخـانه نور می ندهد
زپیچ پیچ كه دارد لقب رباعی یاد

فرشـته رست بعلم وبهیمه رست بجهد
درینمیـان به تنـازع بمـاند مردم زاد

كهی همیكشدش علم سوی علیین
كهیش جهل به پستی كه هر چه باد اباد

ع

باز شـیری باشـكر آمیختند
عاشـقان بایكد كر آمیختند

روز وشب را ازمیان بر داشتند
آفتـابی باقمر آمیختند

رنك معشوقان ورنك عاشـقان
جمله همچون سیم وزر آمیختند

چون بهار سرمدیٔ حق رسید
شاخ خشك وشـاخ تر آمیختند

هسم شب قدر آشكار اشد چو عيد
هم فرشـته با بشر آميختند

نفس كل در هرچه دارد نقش كل
همچو طفـلان با پدر آميختند

رافضى انكشت بر دندان كرفت
چـون على را با عمر آميختند

خيروشرزآن خشك وتر ار نيست شد
كر طبيت خير و شر آميختنـد

من دهان بستم توباقى را بدان
كاين نظر با آن نظر آميختنـد

مهر نور شمس تبريزى تنم
شمع وارش باشرر آميختند

ج

چه پادشـاستكه از خاك پادشا سـازد
زبهر يكدو كدا خويشـتن كدا سـازد
به مردهدر كذرد مرده را حيات دهد
به درد در نكرد درد را دو اسـازد

چـو باد را فسراند زباند آب کنـد
چو آبرا بدهد جوش ازاو هوا سازد
نظرمکن بجهان خوار کاین جهان فانیست
که او بعـا قبتش عالم بقـا سـازد
زکیمیـا عجب آید که زر کنـد کسرا
کسی نکر که بهر لحظه کیمیا سـازد
کسی که بیـقلم و آلتی به تخـانه
هزار صـورت زیبا برای ما سـازد
هزار لیلی ومجنـون برای ما سـازد
چه صورتست که بهر خدا سازد
کر آهنست دل تو زسختیش چه ضرر
که صـیقل کرمش آینـه صفا سـازد
زدوسـتان چو ببری بزیر خاك روی
زمار ومور حریفان خوشلقا سـازد
نه مارا مدد وپشت ویار موسی ساخت
نه لحظه لحظه زعین جفـا وفا سـازد
درون کورتن خود تو اینزمان بنکر
که دمبدم چه خیـالات دلربا سـازد

ع

هر لحظه بشـکلی بت عیـار بر آمد
دل برد و زمان شـد

هر دم به لباس دگر آن یار بر آمد
که پیر و جوان شد

کاهی به تك طینت صلصال فرو رفت
غواص معانی

که نوح شد وکرد جهانرا به دعا غرق
خود رفت بکشتی

که کشت خلیل و به دل نار بر آمد
آتش گل از آن شد

یوسف شد واز مصر فرستاد قمیصی
روشنگر عالم

از دیدهٔ یعقوب چو انوار بر آمد
نادیده عیان شد

حقا که هم او بود که اندرید بیضا
میکرد شبانی

در چوب شد و بر صفت مار بر آمد
زان فخر کیان شد

میگشت دمی چند برین روی زمین او
از بهر تفرج

عیسی شد و بر گنبد دوار بر آمد
تسبیح کنان شد

باجمله هم او بود که میامد ومیرفت
هر قرن که دیدی

تا عاقبت آنشکل عربوار بر آمد
دارای جهان شد
منسوخ چه باشد به تناسخ که حقیقت
آند لبر زیبا
شمشیر شد ودر کف کرار بر آمد
قتال زمان شد
نی نی که هم او بود که میکفت انا الحق
در صورت بو الحی
منصور نه بود انکه بر آن دار برآمد
نا دان به کمان شد
رومی سخن کفر نه کفته ست ونکوید
منکر مشویدش
کافر بود آنکس که به انکار بر آمد
از دوز خیان شد

ع

مطربا عیشی تازه از سرکیر
یك دوا ابریشمك فرو تر کیر
جنك بکذار باحریفان ساز
چنك بکذار وجام ساغر کیر
رخ بر آرای حور وجنت خوان
جعد بکشای و مشك وعنبر کیر

چونکه در چرخ آردت باده
خانه بربام چرخ اخضر گیر
مست شو مست کن حریفانرا
بارگیر از کمیت احمر گیر
پر بر اوردم و بپر یدم
زانچه خوردم توهم بخور پر گیر
فارغم همچو مرغ از مرکب
مرکبمرا تولنك ولاغر گیر
ایدل از آب کوثرت باید
آتش عشقرا توکوثر گیر
هین مگو راز شمس تبریزی
مکن اسپید وجام احمر گیر

ع

روزها فکر من اینست همه‌شب سخنم
که چرا غافل از احوال دل خویشتنم
از کجا آمده ام آمدنم بهر چه بود
به کجا میروم آخر ننمایی وطنم
مانده‌ام سخت عجب کز چه‌سبب ساخت مرا
یاچه‌بوداست مرادوی از این ساختنم
جان که از عالم علویست یقین میدانم
رخت خود باز بر آنم که ها بخافکنم

مرغ باغ ملکوتم نیم از عالم خاك
دوسه روزی قفسی ساخته انداز بدنم
ایخوش آنروز که پروازکنم تابر دوست
به امید سرکویش پرو بالی بزنم
کیست در کوش که او میشنود آوازم
یا کدامست سخن میکند اندردهنم
کیست دردیده که‌ازدیده برون مینکرد
یاچه جانست نکویی که منش پیرهنم
تاتحقیق مرامنزل وره ننمایی
یکدم آرام نکیرم نفسی دم نزنم
می وصلم بچشان تادر زندان ابد
از سر عربده مستانه بهم در شکنم
من بخون نامدم اینجا که بخود بازروم
انکه آورد مرا باز برد در وطنم
تومپندار که من شعر بخود میکویم
تاکه هشیارم ومیداریکی دم نزنم
شمس تبریز اکر روی بمن بنمایی
واله این قالب مردار بهم در شکنم

ع

این بارمن یکبارکی در عاشقی پیچیده ام
این بارمن یکبارکی از عافیت ببریده ام

از چار طبع مختلف هر بت که بد بشکسته ام
از نور مسلمان کشته ام از نارها ببریده ام
بانه پدر در فلك یکچند دوران کرده ام
با اختران در برجها من سالها کردیده ام
یکچند ناپیـدا بدم با او بهم یکجـا بدم
درملك او ادنی بدم دیدم هر آنچه دیده ام
مانندطفل اندرشکم من پرورش دارم زحق
یکبار زاید آدمی من بارهـا زاییـده ام
در خرقه تنپاره ها بودم بسی درکارهـا
وزدست خود انخرقه رابسیار من بدریده ام
باز اهدان درصومعه شبها بروز آورده ام
باکافران دربتکده پیش بتان خسبیده ام
هم دزد عیـاران منم هم رنج بیماران منم
هم ابرهم باران منم درباغهـا باریده ام
بر دامنم کرد فنـا ننشست هرکزای کدا
در باغ وبستان بقا کلها فراوان چیده ام
از آب وآتش نیستم وزباد سر کش نیستم
خاك منقش نیستم من بزهمه خنـدیده ام
من شمس تبریزی نیم من نور پاکم ای پسر
زنهار اکر بینی مراباکس مکو من دیده ام

ع

شو غزل حکم آمیز دخی دیوان بلاغت نشانلرندن مستخرجدر :

انانکه بسر در طلب کعبه دویدند
چون عاقبت الامر بمقصود رسیدند
از سنك یکی خانهٔ اعلای مکرم
اندر وسط وادیٔ بی زرع بدیدند
رفتندرو تاکه به بینند خدارا
بسیار بجستند خدارا وندیدند
چوق معتکف خانه شدند از سر هستی
ناکاه خطابی هم ازان خانه شنیدند
کای خانه پرستان چه پرستید کل وسنك
ان خانه پرستید که خاصان طلبیدند
ان خانهٔ دل خانهٔ حق واحد مطلق
خوش وقت کسانی درانخانه خریدند
خوش حال کسانی که چوشمس الحق تبریز
درخانه نشستند وبیابان نبریدند

جناب مولانانك جهانی بهت وحیرتده براقان اقوال وافکار حکیمانه‌لرینك درجات عالیه‌سنه کنز الحکم اطلاقنه شایان اولان مثنویلری برهان کافیدر .

موجد ومؤسسی اولدقلری طریق فیض رفیقك بنای

قواعد و مراسمنى اساس حكمت و عرفان اوزرينه تأسيس ايتمش بر مدل فيوضات ايدى .

مشرب عالئ حكيمانه‌لرى روابط دنيويه‌دن قطعياً وارسته ايدى .

دهان حكمت بياننده صدور ايدن اقوال حكميه‌دندركه :

« تنكئ افئده وصدور بود ونبود عالم ايچنه طالمقدن طولايى سرنماى ظهور اولور . انبساط قلب ايله ياشامق آرزوسنده بولنان انسان كنديسنى بو محنتخانهٔ جهانده بر مسافر عدايله تارك غوائل اين و آن اولميدر . »

ﬧ

« جوانمرد او كيمسه‌دركه مستحق سرزنش و ازار اولانلرى رنجيده ايلمك خصوصنده بى قيد بولنور . »

ﬧ

« آزاده سردينلمك او بختيار كيمسه‌يه احرادركه دنياده نوع بشرك انجنديكى شيلردن انجنامكى معتاد وپيشه و شو صورتله عمر سه‌روزه‌سنى آزادهٔ انديشه ايدر . »

ﬧ

بر كون سماع ايله مشغول اولمقده‌لر ايكن بردرويش

ادب اندیشك مسئلهٔ فقره دائر درمیان ایتدیکی براستیضاحه جواباً بالارتجال بورباعی‌یی اوقودیلر :

رباعی

(الجوهر فقر وسوی الفقر عرض)
(والفقر شفاء وسوی الفقر مرض)
(العالم کله خداع و غرور)
(الفقر من العالم سر و غرض)

اصحاب مریدانه قارشی شو وصیت جلیله‌یی آوردهٔ زبان عرفان نشان بیورمشلر ایدی :

« اوصیکم بتقوی الله فی السر والعلانیة وبقلة الطعام وقلة المنام وقلة الکلام وهجران المعاصی والاثام ومواظبة الصیام ودوام القیام وترك الشهوات علی الدوام واحتمال الجفاء من جمیع الانام وترك مجالسة السفهاء والعوام ومصاحبة الصالحین الکرام وان خیر الناس من ینفع الناس وخیر الکلام ماقل ودل والحمد لله وحده . »

شمس تبریزی ایله چلبی حسام الدین همای بالاپرواز طریقتك ایکی شهبال بی مثالی حکمنده ایدی .

مولانا شمسك . شمس مولانانك مفتون حقیقیسی ایدی .

بیت

(سر عارف بجز از دیدهٔ عارف نشناخت)
(شمس تبریز کند فهم که مولانا کیست)

جناب مولانا مثنویده شمس حقنده شـو سوزلری انبا بیورمشلردر :

(خود عزیزی در جهان چون شمس نیست)
(شمس جان باقیست کورا امس نیست)
(شمس درخارج اکرچه هست فرد)
(مثـل اوهم میتوان تصـویر کرد)
(در تصور ذات اورا کنج کو)
(تادر اید در تصـور مثـل او)
(من چه کویم یك رکم هشـیار نیست)
(شرح ان یاریکه اورا یار نیست)

شمس تبریزی دمشـقه عزیمتـدن صکره مولانایه بر مکتوب کوندرمشلر ومولانا دخی شو نامهٔ جوابی‌یی سلطان ولد وداعیتله کندیلرینه یوللامشلردر :

مکتوب منظوم

(بخدایی که از ازل بوداست)
(حی ودانا وقادر وقیوم)
(نور اوشمعهای عشق افروخت)
(تابشد صد هزار سر معلوم)
(از یکی عالم وجهان پر شد)
(عاشق وعشق وحاکم و محکوم)
(در طلسمات شمس تبریزی)
(گشت گنج عجائبش مکتوم)
(که ازان دم که تو سفر کردی)
(ازحلاوت جدا شدم چون موم)
(همه شب همچو شمع میسوزم)
(آتشش جفت انگبین محروم)
(در فراق جمال تو مارا)
(خم ویران جان در وچون بوم)
(آن عنان رابدین طرف برتاب)
(رخت کن پیل عشق راخرطوم)
(بحضورت سماع نیست حلال)
(همچو شیطان طرب شده مرجوم)

(يك غزل بى توهيج كفته نشد)
(تا رسيد آن مشرفه معلوم)
(پس بذوق سماعنامهٔ تو)
(غزلى پنج وشش بشد منظوم)
(شام ما از تو صبح روشن باد)
(اى بتو فخر شام وازمن روم)

شمس تبريزى يار وفا شعارينك بو نامهٔ هجران آميزى اوزرينه سلطان ولد ايله برلكده دمشقدن قالقەرق قونيه‌يه كلمشدركه لازم غيرمفارق حكمنده بولنان ايكى صديق ينه بربرلرينه قاوشمقله ازالهٔ كدر وشهيق ايلمشلر ايدى .

٤

چلبى حسام الدين دخى جناب مولانانك همراز وهمنشينى ايدى .

مثنوى‌يى تأليف وتنظيم بيوريشلرى حسام الدينك اخطار ونياز واقعى نتائجندن ايدى .

بركون مولانا ايله اوطورر ايكن اصحاب ومريدانك (الهى نامهٔ حكيم سنايى) و (منطق الطير فريدالدين)ه

میل ورغبتلرندن بحث آچەرق بونلر ایچون بر رهنمای عرفان اولمق اوزره بر کتاب تصنیف بیورملرینی رجا ایتملریله حضرت مولانا کوشهٔ دستارلرندن بر کاغد اخراج وارائه بیوردیلر .

مذکور کاغدده مثنوینك ابتداسی اولان (بشنو ازنی چون حکایت میکند) دن (پس سخن کوتاه باید والسلام) ه قدر اولان قسمی یازلمش ایدی .

حسام الدین بونلرده مندمج اولان غوامض حکمیه یه کسب اطلاع ایدنجه اتمامی امرندەکی رجاسنه مبنی انشادینه ابتدار ایلدیلر .

علی الاکثر کیجەلری جناب مولانا مثنوی سویلر وقارشیلرنده خامه بدست ترصد اولان حسام الدین ضبط وتحریر ایلر ایدی .

بر آرەلق حسام الدینك زوجەسی وفات ایتمکله امر تحریر دوچار سکته وتأخیر اولمش ایسەده مؤخراً ینه انشاد مثنویاته دوام ایتدیلر که مولانا بو تأخر خصوصنی مثنویده شو وجه ایله ایضاح ایتمشلردر :

(مدتی این مثنوی تأخیر شد)

(مدتی بایست تاخون شیر شد)

اشته حسام الدین مثنوینك ختامنه قدر وظیفهٔ تحریریه‌یی ایفا وبو صورتله‌ده بشقه‌جه کسب شرف لایحصی ایتمش ایدی .

مع مافیه حضرت مولانا حین ارتحاللرنده یرلرینه حسام الدینك کچمسنی اشارت بیوردقلرندن سنه‌لرجه قائم مقام مولانا اولمش ایدی .

خ

مولانانك نجل مکرملری سلطان ولد دخی پدر بزرکوارینك حجرهٔ فضل وتربیه‌سنده پرورش یاب ادب اولدیغیچون کندیلرندن صکره عالم مولویتی بحق تنویر وتزیین ایتمش ایدی .

(حدیقهٔ حکیم سنایی) وزنی اوزره مثنویء منیفلری اولوب پك چوق نکات و معارفی تلفیق وتصویر ایتمش ایدی .

بر کیجه سر نهادهٔ بالین احتضار اولدیغی اثناده وفاتنی جزم و تیقن ایتمسیله شو بیت حکمت انکیزی انشاد ایلمش ایدی :

(امشب شب آنست که بینم شادی)
(دریابم از خدای خود آزادی)

میل ورغبتلرندن بحث آچەرق بونلر ایچون بر رهنمای عرفان اولمق اوزره بر کتاب تصنیف بیورملرینی رجا ایتملریله حضرت مولانا گوشهٔ دستارلرندن بر کاغد اخراج وارائه بیوردیلر .

مذکور کاغدده مثنوینك ابتداسی اولان (بشنو ازنی چون حکایت میکند) دن (پس سخن کوتاه باید والسلام) ه قدر اولان قسمی یازلمش ایدی .

حسام الدین بونلرده مندمج اولان غوامض حکمیه یه کسب اطلاع ایدنجه اتمامی امرندەکی رجاسنه مبنی انشادینه ابتدار ایلدیلر .

علی الاکثر کیجەلری جناب مولانا مثنوی سویلر وقارشیلرنده خامه بدست ترصد اولان حسام الدین ضبط وتحریر ایلر ایدی .

بر آرەلق حسام الدینك زوجەسی وفات ایتمکله امر تحریر دوچار سکته وتأخیر اولمش ایسەده مؤخراً ینه انشاد مثنویاته دوام ایتدیلرکه مولانا بو تأخر خصوصنی مثنویده شو وجه ایله ایضاح ایتمشلردر :

(مدتی این مثنوی تأخیر شد)
(مهلتی بایست تاخون شیر شد)

اشته حسام الدين مثنوينك ختامنه قدر وظيفهٔ تحريريه‌يي ايفا وبو صورتله‌ده بشقه‌جه كسب شرف لايحصى ايتمش ايدى .

مع مافيه حضرت مولانا حين ارتحاللرنده يرلرينه حسام الدينك كچمسنى اشارت بيوردقلرندن سنه‌لرجه قائم مقام مولانا اولمش ايدى .

۶

مولانانك نجل مكرملرى سلطان ولد دخى پدر بزركوارينك حجرهٔ فضل وتربيه‌سنده پرورش ياب ادب اولديغيچون كنديلرندن صكره عالم مولويتى بحق تنوير وتزيين ايتمش ايدى .

(حديقهٔ حكيم سنايى) وزنى اوزره مثنوئ منيفلرى اولوب پك چوق نكات و معارفى تلفيق وتصوير ايتمش ايدى .

بر كيجه سر نهادهٔ بالين اختضار اولديغى اثناده وفاتى جزم و تيقن ايتمسيله شو بيت حكمت انكيزى انشاد ايلمش ايدى :

(امشب شب آنست كه بينم شادى)
(دريابم از خداى خود آزادى)

الحاصل صاحب ترجمه جلال الدین رومی (ولد نامه) ده دخی محکی اولدیغی اوزره شمس تبریزی . صلاح الدین . حسام الدین کبی بعض اکابر امتك تعاون طریقت پروانه‌سیله مولویت عالمنك مؤسس عالیسی اولمش ایدی .

وجود نادرالموجودی ادب وعرفانك برمثال بی‌امثال مشخصی ایدی که بوکا بونجه آثار جلیله‌سنك هرسطری وبلکه هر برکلمه‌سی شاهد عادلدر .

(صوك)

مشاهیر اسلام

محرری: حمید وهبی | جزؤ ۲۹ | طابع وصاحبی: مهران

ملکشاه سلجوقی

—

(ابو الفتح جلال الدوله ملکشاه بن الب ارسلان) دردنجی قرن هجری ابتدالرنده اصفهانده تأسیس سلطنت ایدن سلجوق حکمدارلرینك قهرمانلقله، معارف پرورلکله شهرت یاب اولانلرندن بریدر .

نوبت سلطنتجه آل سلجوقك اوچنجیسی اولوب زمان ترقیات نشانی سیف وقلمك بر دور اعتلاسی ایدی.

قهرمانلقـده‌کی بهرهٔ رستمانه‌سی اك بیوك فاتحلره، اك مشهور سردارلره غبطه رسـان اوله‌جق درجه‌لرده ایدی .

زیر ظل عدالت مستظل پادشاهانه‌سنده مظله نشین بختیاری وسعادت اولان نفوسك مقداریله وسعت ممالکی

اسلافنك زماننده‌كی نفوس وممالك ایله قابل قیاس ونسبت اولەمیوب سرتیزیٔ صمصام خون آشامیله پك چوق یرلری ضمیمهٔ قلمرو عادلانەسی ایتمش واووقت آسیاجه بطش وسطوتله مشار بالبنان اولان سمرقند وبخارا حكمدارینی بر هجمهٔ بهادرانه‌سیله مغلوب واسیر ایلمكله میدان دلیریده صیحه‌انداز (هل من مبارز) اولمش ایدی .

روم ایمپراطوری هراس هجومیله همیشه لرزه‌ناك اولدیغیچون فدیهٔ سلامت اولەرق معین بر جزیه اعطا ایدر ایدی .

انتشار علوم وفنونه اولان رغبت واقدام عالیهمتانه‌سی ایسه نام مأمونی منسی ایده‌جك مرتبه‌لرده اولوب علو سجیهٔ معارف كستریسنك آثار مشكوره‌سنی كوسترمك ایچون مكمل برر صدخانه تأسیس وكشاد ایلمش ایدی .

اجلهٔ حكمای اسلامیه‌دن عمر الخیام، ابوالمظفر الاسفراری ، میمون واسطی، محمد خازن كبی امتك سرمایهٔ افتخاری اولان اصحاب دهایی جمع وترفیه ایله

رصدخانه‌یه مأمور ایتدیکندن پك چوق ترقیات وکشفیات فنیه صحیفه پیرای ظهور اولمش ایدی .

(تاریخ جلالی) نامیـله معروف اولان تاریخ زمان معارف اقترانده تأسس ایتـدیکیچون بو یوزدن دخی إبقای نام وشان ایتمش ایدی .

(٤٤٨) سنه‌سنده کهواره پیرای عالم شهود اولمشدر .

زمان صباوتنی پدر شهامت کستری الب ارسلان کبی بر نادرهٔ روزکارك تحت تربیه‌سنده کچیرمش وبو زمانك بر قسمنی پدرینك خراسان والیلکی اثناسـنده اوراده امرار ایلیوب مؤخراً البك موقع سلطنته کچمك ایچون خراساندن (ری) شهرینه کلدیکی صردده برلکده کلمشدرکه کندیسی او وقت ٨ یاشنده ایدی .

بو صـورتله پرورش یاب حماست اولدقـدن صکره هنوز مراهق ایکن شجاعت مفطوره‌سـنك ایلك اثرینی کرجستان محارباتنده کوسترمشدر .

شویله‌که :

الب ارسلان بارکران سلطنتی دوش حصافت پوشنه

آلدیغی صره‌ده موجود اولان اغتشاشات وانحلالاتك اك بیوکی اولمق اوزره کرجستان عبدهٔ اصنامی حال طغیانده بولمسنه مبنی مخدوم بسالت موسومی ملکشاه ایله وزیر اعظمی مشاهیر وزرای اسلامیه‌دن استاذ اعظم سیاسی (نظام الملك) ی رفاقتنه آله‌رق عنان توسن جلادتی آذر بیجانه ارخا واماله ایلدی .

هدف مقصوده مواصلت اولننجه قوهٔ موجوده‌سنی ایکی قوله بالتقسیم بر فرقه‌سنی ملکشاه ایله نظام الملك قومانداسی آلتنده اولدیغی حالده طلیعه اوله‌رق کرجستانه یوللادی .

وکندیسی‌ده دیکر فرقه ایله آرقه‌لرندن یوله چیقدی .

اوته طرفدن کرجستان امپراطوری دخی قوای متفرقه‌سنی جمع ایله اك مستحکم، اك صعب المنال موقعلری طوته‌رق آمادهٔ جنك وجدال اولدی .

طلیعه‌قوماندانلری‌قارشیلرنده‌بویله‌کلیتلی‌وشدیدالشکیمه براردویی کورنجه‌معیتلرنده‌کی‌عسکره‌ییلغنلق‌طاری‌اوله‌مامق ایچون بلا افاتهٔ وقت شدتلی هجوملره باشلادیلر.

مع مافیه کرجیلرك چوقلغی جهتیله وهلهٔ اولیده نسیم ظفرك هانکی طرفه وزان اولهجغی بیلنهمامکده ایکن کرك ملکشاهك وکرك وزیر بسالت سمیرك صوك حملهٔ قاهرانهلری اوکنده خرستیانلر کلیاً بوزلدیلر .

بوغلبهٔ کاملهنك تأثیر شدیدیله اصفهان بهادرلری برخیلی قلعهلری، مملکتلری اله کچیردیلر .

الب ارسلان ایسه کرجستانك پای تختنه کیتمك اوزره خط رجعتلرنده توقف نمای مهابت اولمقده ایدی.

بنابرین ملکشاه ایله نظام الملك کمال شان وشرفله اصل اردوکاهه عودت والتحاق ایتمسیله مجتمعاً دار الملك کرجستان اولان (انی) اوزرینه یوریدیلر .

انی اوزمانلرك آلات وادوات حربیهسیله بیقلمقدن عاری برطاقم قلاع رصینه ومنیعه ایله محاط ومحروس برشهر عظیم ایدی .

ارس نهریله دیکر بر نهر سریع الجریانك وسطنده واقع اولوب درونده دماء وحشتله پرورش یاب اولمش

یوز بیکلرجه کرجی بهادرلری سلاح شجاعتلرینه طیانه‌رق بکله‌مکده بولنمشلر ایدی .

برصورتده‌که او آرالق یکیدن جلب اولنان عسکر واطرافدن پیدرپی ورود ایدن امدادجیلر ایله یارم میلیوندن زیاده مبارز تجمع واحتشاد ایتمش ودها طوغریسی نمونه نمای محشر اولمش ایدی .

اصفهانلیلر مملکتك پیشکاهنه کلنجه محاصره وتضییقه مسارعت ایلدیلر .

شو قدر وارکه نهرك کنیشلکی حسبیله تمامیله محافظه‌سی قابل وخارجدن ارزاق ومهمات وحتی قوهٔ امدادیه ورودینك منعی امکانی حاصل اوله‌مدی .

بو سببله الب ارسلانك تحت رئاستنده اوله‌رق ملکشاه ونظام الملك وسائر امرای نبرد آزمادن مرکب اوله‌رق انعقاد ایدن مجلس حربده بویله محاصره ایله بیهوده زمان کچیرمکدن وبناءً علیه ایلریده خرستیانلرك مأیوس ایدیله‌رك برنتیجهٔ وخیمه چیقارمقدن ایسه سل

سیف غزا ایله هجوم اولنمق شق وصورتی تصویب اولنمغله همان برقاچ جهتدن هجوم کوستردیلر .

کرجیلر کونلرجه مدافعه ایتدکلری حالده نهایت مغلوب اولدقلرندن غازیلر شهری آلدیلر .

کنج ملکشاه بو محاربات خونریزانه‌ده دخی برچوق قهرمان پیرلری حیرتده براقه‌جق مرتبه‌لرده آثار مردانکی کوسترمشدر .

بوندن صکره شهزاده پدریله اصفهانه دونمش وآره‌دن برآز وقت کچر کچمز ترکستان حکمدارینك دختر سعد اختریله تنکیحلری اجرا قلنمشدر .

هرنه قدر شهزاده‌نك هنوز زمان تأهلی حلول ایتمیه‌رك بنابرین مناکحه وقتسز وقوع بولمش ایسه‌ده ایش اختیاری دکل اضطراری ایدی .

یعنی ترکستان حکمداری الب ارسلان ایله قرابت حاصل ایدرك کندیسنه برقوة الظهر بولمق وبونکله برابر ملکشاه کبی برارسلان یاوریسنی داماد ایتمك ایچون آرزو

وخواهش كوسترمكله طرف پادشاهیدن بو آرزو وخواهشنه موافقت اولنمسندن طولایی مادهٔ تناكح وقوعه كلمش ایدی .

هرنه حال ایسه بوتناكحدن برمدت صكره ملكشاهك مشاهده قلنمقده اولان آثار حصافت وقهرمانیسی كندیسنك بر خیر الخلف اولهجغنی من كل الوجوه تأمین ایلمكله الب ارسلان دولتنك اقبال استقبالنی استحضار ایلمك ایچون كنج شهزادهسنك ولایت عهدینی اعلان ایتدی .

بو توجیه وجیه مملكتك بالجمله حمیت پرورانی نزدنده باعث مسار بی شمار اولمش وهركس پادشاهه عرض شكران فراوان ایتمشدر .

الب ارسلان علی الاكثر اشهب جهاد اوزرنده بی قرار اولمقده و ملكشاه تسویهٔ معضلات مملكت ایله اشتغال ایلمكده ایكن قوجه البك (٤٦٥) ده (یوسف) نامنده برحریفك خنجر اغتیالیله جریحهدار اولهرق ترك دغدغهٔ حیات ایتمسی اوزرینه صاحب ترجمه ملكشاه جالس

اورنك پادشاهی اولدی که کندیسی او وقت هنوز ١٧ یاشنه کیرمش بر قهرمان شیردل ایدی .

جلوسنی متعاقب نظام الملکی وزیراعظملق مسندنده ابقا ایتمکله برابر قدر و منزلتنی (اتا بك) عنوان مفخرتیله رهین اعتلا واعتبـار ومع‌مافیه پدری زمانـندن قالمه خاصلرینـه مسقط رأسی اولان (طوس) شهرینی‌ده ضم وعلاوه ایتمك کبی قدرشناسلقلر اظهار ایلدی.

فطرةً حائز اولدیغی صفت فعالیت سائقه‌سیله بر طاقم اصلاحات داخلیه اجراسنی آرزو ایتمش وتشبثات جدیده‌یه مباشرت ایلمش ایسـه‌ده بعض غوائل حربیه‌نك تحدث وتکونی شو آرزو وتشـبثنك حصولنه موقةً پرده کش حیلولت اولمشدر .

ازجمله حاکم سمرقندکه الب ارسلانك خوف هجومیله کمین عداوت وخصومتده صاقلانه‌رق سـلجوق ممالکنه هجوم ایتمـك ایچون بر زمان فرصت کوزلر ایدی البك وفاتنی ایشیدر ایشتمز تدارکات لازمه‌یی بالاکمال استصحاب ایلدیکی بر اردو ایله (ترمذ) شهری اوزرینه یوریـیه‌رك ضبط ایلدی .

ومتعاقباً (بلخ) ده بالهجوم اوراسنی‌ده آلدی .

ملکشاهك برادری (سلطان ایاز) که البك وفاتندن صکره بلخ جهتلرینه چکلمش وکندی عالمنده یاشامقده بولنمش ایدی سمرقند حاکمنك بلخدن چکلمسی اوزرینه طوپلایه بیلدیکی طرفداران حکومت ایله بلخه هجوم ایلیه‌رك حاکمك براقمش اولدیغی بر قوۀ جزؤیه‌یی تارمار ایله شهری استرداد ایتدی .

بلخدن ترمده کیتمش ایسه‌ده حاکمك عسکرینك کثرتی جهتیله مقاومت ومدافعه‌یه قدرت‌یاب اوله‌مدیغندن برایش یاپه‌مه‌دن عودت ایلدی.

ایاز ترمدده‌کی دشمن فرقه‌لریله اوغراشمقده ایکن (غزنه) پادشاهی (سکلکند) ملکتی اوزرینه یوریدی‌که او صره‌ده اوراده ملکشاهك عمی عثمان وجعفر بکلر بولنیور ایدی .

غزنه پادشاهنك معیتنده‌کی اردو عثمان وجعفر بکلرك رفاقتلرنده بولنان سریه‌نك سکز اون مثلی چوقلغنده بولند. یغیچون پادشاه هجمۀ نخستیننده سکلکندی آوردۀ قبضۀ

تسخیر وبو هنكامه آره‌سنده جعفر بك یقاسنی قورتارمغه موفق اولمغله بقیة‌السیوف ایله برابر عثمان بکی اسیرایتدی.

بو خبرلر ملکشاهك واصل صماخ اطلاعی اولنجه درحال ترمد وسکلکند طرفلرینه بر قاچ فرقهٔ جسیمه یوللایه‌رق تمامیله اعادهٔ امن وآسایشه موفق اولدی.

بو وقعه‌لردن صکره اوفق تفك دها بر قاچ اهمیتسز وقوعاتی اولدیجه جالب اندیشه بر وقعه تعقیب ایتدی که بوده ملکشاهك عمی اولوب (کرمان) ایالتنده والی بولنان (قاورت بك) ك دعوای سلطنتله رفع لوای خروج ایتمسی ایدی.

کرمان قطعه‌سی‌سر آمدانی بوتشبثك نتیجه‌پذیرموفقیت اوله‌میه‌جغنی وپادشاهك ازالهٔ حسن توجهندن وبنابرین دوچار قهر ونکالی اولمقدن بشقه بر شیٔ حاصل ایده‌میه‌جکنی بر صورت خیرخوهانه‌ده اخطار ایتمشلر ایسه‌ده بر درلو سوزلرینی دکلتدیره‌مدیلر.

حب الرئاسة داء لادواءله
وقلما تجد الراضین بالقسم

هرنه حال ایسه قاورت بك بو فسادی خیالخانهٔ ذهننده تصویر وتصمیم ایتدکدن صکره (٤٦٥) شعبانده اغفال وتحشید ایده‌بیلدیکی خلقی مستصحباً بی محابا پای‌تخته توجه ایلدی .

بو خبر شهریار شهامت کردارك رسیدهٔ سامعهٔ اطلاعی اولنجه دار الملکنده موجود اولان عسکر ایله مقابلهٔ خصمه شتاب کوستردی که معیت غضنفرانه‌سنده اك مشهور قوماندانلرندن (مسلم بن قریش عقیلی) و (بهاء الدولهٔ اسدی) موجود ایدی .

فریقین التقا ایدنجه محاربه‌یه باشلادیلر .

محاربه‌لرك ابتدالرنده غالبیتك هانکی طرفده قاله‌جغی معلوم دکل ایکن ملکشاهك شدتلی بر هجومی تأمین مظفریت ایتمش وکرمان عاصیلری فنا حالده بوزلمشدر .

بو انهزام اوزرینه قاورت بك روبراه وادیٔ فرار اولمش ایسه‌ده بر قریه‌ده ملکشاهك سوق وتسریب ایتدیکی عقب کیرلر واسطه‌سیله دردست ایدلمشدر .

قاورت بکك اظهار ایلدیکی شو معاملهٔ نعمت

ناشناسانه‌نك جزاسی اوله‌رق ملكشـاه نه یاپمش اولسه حقلی ایكن مشرب عالیسـنك زبونكشلك كبی عوارض نفسانیه الجا آتنه تبعیت و مغلوبیتدن برائتنی كوسـترمك ایچون یالكز بر مدت حبس ایله كرمان قطعه‌سنی الندن استرداد ایتمكدن بشقه بر شیٔ یاپمامشدر .

غائلهٔ مبحوث عنهانك بو صورتله اندفاعنی متعاقب بغدادده بولنـان خلیفهٔ عباسیه‌یه محبت واخلاصنی فعلاً ابراز ایلمك مقصدیله اعیان دولتدن (كوهرآیین) لك وداعتیله (٤٦٦) ده بر طاقم كران قیمت هدیه‌لر یوللادی.

خلیفه كه ملكشـاهك هر جهتـله حراست نباهت اسـلامیه‌یه اقتدارینی جزم ایتمش ایدی بو وسـیله ایله اسـتقلالنی بالتصدیق تقلید سلطنت منشوریله بر لوای فوز احتوا ارسال ایتدی .

ایشته ملكشاه خلیفهٔ اسلامك شو توجهی اوزرینه زمانی، فكرینی احقاق حق وتأمین مسعودیت خلق مثللو مشاغل جدیه‌یه وقف وحصر ایله ملكنی سراپا سعادت وبختیاری نورلری ایچنه غرق ایلدی .

بو صره‌ده انتشار معارف قضیهٔ معتنابهاسنی‌ده نظر دقت مهام جویانه‌سنه القاله بو امرك مقدماتندن اولمق اوزره مستشار مؤتمنی نظام الملك ایله بالمذاکره رساله‌مزك ابتدالرنده یازلدیغی وجهله (٤٦٧) سنهٔ هجریه‌سنه کلنجه‌یه قدر نوروز شمسك نصف حوته حلولی وقتندن اعتبار ایدیلیر ایکن سرآمدان ارباب نجوم وحکمتی جمع ایله سنهٔ مذکوره رمضاننك ٨ نجی چهارشنبه کونی شمسك رأس حمله تحویلی وقتی نورور اعتبار ایتدیرمشدرکه الان بوتاریخه (تاریخ جلالی) ویاخود (تاریخ ملکی) دینیلیر .

بو تحول فیدن مرام ایسه عدم کبیسه‌ده رسم فرس ترك واهمال وروم کبیسه‌سی استعمال قلندیغی تقدیرده دولته برمنفعت عظیمه حاصل اوله‌جغندن عبارت ایدی .

بو جهتله ملکشاه بو تدبیر مصیب ایله حقوق ومنافع بیت المالی ازسرنو وقایه ومحافظه‌یه موافق اولدیغیچون زماننك متبحرین علماسی جانبندن مظهر تقدیر وشاباش اولمش ایدی .

بو امر خیرك ختامندن صکره مکمل بررصد خانه

دخى انشـا ايتديردرك عصرندەكى اصحـاب فنى اورايه مأمور ايتمش ايدى .

رصدخانۀ مذكور پادشاهك تشويق وترغيب اهل پرورانەسـيله يتشمش اولان برچوق حكمانك تجربەكاه حكمتى اولمغله پك بيوك ترقيات علميه حصوله كلش وبو اعتلاى فنى كنديسـنك ارتحالنه قدر باقى قالوب مؤخراً رصد خانه متروك قالمش ايدى .

ممالك وسيعەسنك هر طرفنده امن وآسايش تماميله حكم فرما اولەرق هيچ برراحتسزلق يوق ايكن (٤٧٣) ده لزومسزلقلرينەمبنى معاشلرى قطعاولنەرق صاليويرلمش اولان يدى بيك قدر عسكر بوشنجده بولنـان برادرى (تكش)ك يانىنه كيدرك تحريكاته باشلاملرى وتكشك ايسه سادەدل برآدم بولنمسى اوجهتده برقيام وعصيان وقوعنى موجب و بعض ممالكه وخراسان قطعەسنه مستولى اولمسنى مستوجب اولمشدر .

ملكشاه وقعەدن خبير اولور اولمز كمال سرعتلەخصم جديدينـك اردوكاهـنه يتيشمش وسردرهواى طغيـان اولانلرى تپـەلەمك اوزره ايكن تكشـك حـبل المتين

اطاعت وامانه اعتصام ایتمسی انسلال سیف شجاعتنه محل براقمامشدر .

پادشاهك بو صره‌لرده احراز ایتدیکی علوشان هرطرفه غلغله رسان اولمسیله اکثر حکمداران شرف قرابتیله مشرف اولمق آرزوسنه دوشوب از جمله خلیفه مقتدی بالله کریمه‌سیله ازدواجه خواهش کوسترمش وقبل شهریاریدن شوخواهش اسعاف اولندیغندن خلافت عباسیه‌ایله خاندان سلجوقی بیننده رابطهٔ مصاهرت حاصل اولمشدر .

بو سور هر ایکی طرف ایچون باعث حبور وسرور اولمقده ایکن برحادثهٔ هائله هپسنی دوچار کدرایلدی‌که بوده ملکشاهك (داود بك) اسمنده‌کی مخدومنك وفات ایتمسی ایدی .

پادشاه چوجغه فوق‌العاده محبتی اولمق حسبیله‌افتراق ابدیسی آجیسنه بردرلو تحمل ایده‌مدیکندن جکرپاره‌سنك نعشنی دفن ایتدیرمیوب کونلرجه طوردیرمش والجای یأس ایله برقاچ دفعه نفسنه سوء قصد ایتمکه بیله تشبث ایتدیکی حالده کوجله منع ایدیله‌بیلمشدر .

پادشاه ماتمزده بووجه ایله آیلرجه شاهانه کوزلرندن اسالهٔ دموع شیون ایامکله مشغول ایکن معهود تکشك محبسدن قورتلدقدن صکره اوته‌ده بریده کشت وکذار ایله برطاقم سبکمغزان خلقی بالاغفال ینه عصیان بیراغنی آچدیغنی استخبار ایلدی.

و تأثرات واقعه‌سنك الجاسیله سراپا برآتشپارهٔ غضب وحدت کسیلدیکی حالده سیالهٔ برقیه کبی (سرخس) طرفلرینه یتیشدی .

فقط تکش اولجه فرار ایتمش بولندیغندن اله کچیره‌مدی .

بونکله برابر هرنه صورتله اولور ایسه اولسون تکشك الده ایدیله‌رك عباد اللهك تأمین سلامتیچون ازالهٔ وجودینه قطعیاً نیت ایلمکله هر طرفه ویردیکی اوامر شدیده اوزرینه مؤخراً تکشی یقالایوب پیشگاه جلادت آکتناهنه کتیردیلر.

محافظهٔ اسایش عمومی ایچون اعدامنی تصور ایتمش

ایسه‌ده رقت قلبیه ایله اتصافی ومع مافیه شفقت اخوتکارانه‌نك حیلولتی جهتلریله بو تصورینی بر درلو فعله چیقاره‌مدی.

شو قدر وار که حالیله براقش اولسه بر اوچنجی فسادیله اورته‌لغی ینه هرج ومرج ایچنده براقه‌جغی سوابق وامثالی دلالتیله مثبت بولندیغیچون حیاتنی باغشلامقله برابر امحای شر وخباثتی مقصدیله آهلرله، کریه‌لرله ایستر ایسته‌مز کوزلرینه میل چکدیره‌رك نعمت بصردن محروم ایتدی .

تکش غائله‌سنك بو صورتله کلیاً اندفاعی اوزرینه طبع قهرمانانه‌سی کیتی‌ستانلغه میل ایتدیکیچون (٤٧٩)ده شام وجزیره ممالکنی ضبط وتسخیر ایتمك اوزره سلاح قوشاندی .

وبر مکمل اردو ایله نظام الملکی رفاقت جهانکیرانه‌سنه الحرق ممالك مذکوره‌یه طوغری توجیه رایت نجدت ایلدی .

شاملیلر، جزیره‌لیلر مدافعهٔ عنودانه‌ده بولنمق ایسته‌مشلر ایسه‌ده پادشاهك دست اهنین سورت وقدرتنك

اویله بو کیلیر شیلردن اولمدیغنی اکلادقلریچون جملةً حسام شجاعتنه باش اکدیلر .

پادشاه کیتی کشـا بو موفقیت عالیه‌یی متعاقب خلیفه ایله کوریشمك ایچون وزیر حصـافت سمیریله برابر روبراه شهر زورا اولدی .

خلیفه اصفهان قهرمانـنـك مواصلتـندن طولایی ممنونیتلر کوسـتره‌رك کرك کندیسی، کرك وزیر حقنده تمامیله ابراز مراسم مهمان نوازی ایلدی .

پادشاه ووزیر برمدت بغداد بهشت آبادده قالدقدن صـکره اورادن‌ده فلك روابط اقامت ومظفراً اصفهانه عودت ایتدیلر .

ایکی ییل قدر اصفهانده اوطوره‌رق توثیق امور دولت وترفیه احوال رعیت ایله اشـتغال ایلمکده ایکن ینه کیتی کشـالق ارزوسـنه تبعیتله سمرقند وبخارا ایله ماوراء النهرك سـائر بر قاچ بیوك قطعه‌سنی آلمق نیت فاتحانه‌سـیله (٤٨٢) ده نظام الملك ایله یوله چیقدی که بو دفعه معیت بهادرانه‌سـنده بولنان اردونك مقداری

اولکی اردولرك ایکی اوچ مثلی کثرتنده ایدی .

روم قرالی که ملکشاهك خشیت هجومیله سنوی معین بر ویرکو ویرر ایدی بو کره‌ده بر معتاد بر سنه‌لك ویرکویی بر مأمور ایله کوندرمکله مأمور پادشاهك اردوسی جیحونی کچمك اوزره ایکن ملاقی اولور .

ملکشاه مالك اولدیغی قوۀ عسکریه‌نك مأموره قارشی کثرتنی کوسترمك ایچون وزیره ویردیکی امر اوزرینه وزیر حریفدن پاره‌لری آله‌رق عسکری نهرك اوته یقه‌سنه کچیرمکده اولان فلاحلره اعطا ومأموره خطاباً «کوریپورسکز که کتیردیککز اقچه پادشاهمزك عسکرینك یالکز قارشی یقه‌یه امراری مصرفنه انجق کفایت ایده‌بیلدی! اکر قرالکز بو سفرك مصارفنی ایفا ایده‌جك اولسه ملکنك درت بش سنه‌لك ایرادی بیله کافی اوله‌مز!» دیه‌رك دلخواه پادشاهی وجهله دولتك قدرت وسورتنی مأمورك نظرنده تجسم ایتدیرمك کبی بر فائدۀ معنویه حصولی خدمتنی ایفا ایدر .

هرنه حال ایسه وقتا که ملکشاه ماوراء النهره مواصلت

ایتـدی اقدامات و حملات متمادیهٔ شیرانه‌سـیله اوکنه
کلان دشمن الایلرینی قهر وتدمیر واکثر ملوکی اسیر
ایلیه‌رك سمرقند وبخـارا ایله ماوراء النهرك پك چوق
بلاد وامصار معموره ومشهوره‌سنی تسخیر ایتدی .

بو مظفریات جلیله‌نك مستقبلا دخی تاثیراتنی محافظه
ایتمك ایچون ممالك جدیدهٔ مفتوحه‌سنه والیلر، مأمورلر
تعیین ایدرك اصفهانه معاودت و برآز زمان اقامت ایله
ایکنجی دفعه اوله‌رق بغداده عزیمت ایلدی .

مؤخراً اصفهـانه دونمك اوزره نهـاوند جهتلرینه
کلدیکی صره‌ده رفاقتنده بولنان نظام الملکی برکیجه کنج
برحریف عرضحـال ویرمك بهانه‌سـیله یاننه صوقیله‌رق
خنجر غدریله قتل ایتدی.

پادشـاه قدر شناس بو فاجعه اوزرینـه کونلرجه
داغدار تأسف وتلهف اولدی .

خونخوار قاتل باطنیهٔ اسماعیلیه مذهبـنك رئیس
شیطـان انیسی اولوب مقدما وزیرك پك چوق ایلکنی

كورمش اولان (حسن صباح) ك مريدلرندن ديلمى (ابو طاهر الادانى) نامنده اشرادانى بردنى ايدى .

مشاهير اسلامك ٢٠نجى جزؤنده يازديغمز وبحثك پادشاهه تعلق ومناسبتى اولمق حسبيله بوراده دخى تكرارينه لزوم كورديكمز وجهله نظام الملك مسئلهٔ قتلنده مؤرخين ايكى ظن واعتقاده ذاهب اولديلر .

برقسمى حسن صباحك ابو طاهرى كوندروب اعدام ايتديرديكى فكرنده بولنديلر .

ديكر برقسمى‌ده ملكشاه نظام الملك مخدومى (كمال الملك) ايله سوكيليسى بولنان برموسوينك قتلنه رضا داده اولمسندن طولايى وزيرك اخذ ثار وانتقام ايده‌جكى وهم وانديشه‌سنه دوشدكدن ماعدا زوجه‌سى (تركان خاتون) نظامك عليهنده تحريكات وافساداتدن خالى قالمامقده بولنديغندن وقعه‌نك ملكشاه طرفندن ايقاع ايدلديكنى توهم ايلديلر .

جنايتك حسن صباحك امريله وقوع بولديغى ظن وذهابنده بولنان مؤرخين وزيرك خاتمهٔ ايامنده حسن

صباحك اظهار بغی و مفسدت ایله (الموت) قلعه‌سنی آلمسندن ناشی وزیر طرفندن عسکر سوق اولنه‌رق کندیسی فنا حالده صقیشدیرلدیغندن دوشدیکی تنکنای اضطرابدن قورتلمق ایچون خفیاً ابو طاهری ارسال ایله قتل ایتدیردی دیورلر .

ملکشاهك آمر قتل اولدیغی توهمنده بولنان مؤر- خینك روایتنه کوره ترکان خاتون کویا خبایای امور دولته مداخله ایتمسنه مبنی نظام الملك ایله همیشه اره‌لری بوزق ایدی .

بو وجهله پادشاهی وزیردن تبریده موفق اولمق ایچون بر طاقم اسناد مالمیکن اختراع و عرضندن خالی قالمز ایدی .

او صره‌لرده نظام الملکك حفیدی (عثمان) که مرو حاکمی ایدی بعض مناسبتسز حرکات وافعالده بولنمغله ترکان عثمانك بو حاللرینی سررشتهٔ تحریك اتخاذ ایله نصلسه بر کیجه پادشاهی اغضاب ایلدی .

ترکانك بو القا آتی اوزرینه پادشاه قرناسندن بر قاچ

کشی‌یی وزیرك نزدینه اعزام و« اگر سلطنتده اشتراکی وار ایسه سویلسون ! یوق صداقتنه خلل کتیرمامش ایسه عثمانك وسائر اقارب وخویشانك معاملات تغلب کارانه‌لرینی منع ایتسون ! » یولنده بعض سختملی سوزلر ابلاغ واعلام ایتدیردی .

نظام الملك یولنده جانی، مالنی فدایه حاضر اولدیغی ولی نعمتندن بومعامله‌نك ظهورینی کورنجه برقاچ اغرجه سوز سویله‌مش ایسه‌ده قرنا وزیرك قدر عال العالنی بیلن اهل شناسلردن بولندقلریچون پادشاهك یاننه عودتلرنده تألیف ذات البینه چالیشه‌رق علیهنده شق شفه ایتمدیلر .

شو قدر وارکه ترکان خاتون بومبعوثلرك یاننه کندی آدملرندن بریسنی ترفیق ایلدیکندن بو مخبر فتنه جو وزیرك سویلدیکی سوزلر حقنده اطلاق زبان کفت وکو ایتدی .

بوسببله پادشاه غضب ناك اوله‌رق بروقت فرصتده ابو طاهر واسطه‌سیله نظام الملکی قتل ایتدیردی .

ایشته شو ایکی قسم مؤرخینك میدانه قویدق ایستدکاری دلائل بونلردن عبارتدر .

رأى عاجزانه‌مزه قالير ايسه وزيرك قاتلى حسن صباح ايدى .

بولئيم او زمان كنديسنه پرستش ايدرجه‌سنه محب اولان آلچق مريدلرينى اوته‌يه برى‌يه صالديره‌رق مذهب معلوم ابليسانه‌سنه ذره قدر بيله مخالفتنى استخبار ايلديكى مشاهير واعاظم اقوامى خنجر ظلم وغدريله خاك سياه مرك اوزرينه سرديرمكدن چكنميور ايدى .

وزير ايسه حسن صباحك رفع وازالهٔ وجودينه علناً ساعى اولان حميتمندان امتدن ايدى .

حتى يوقاريده حكايه قلنديغى وجهله برفرقهٔ جنوديه ايله قهر واستيصالى خصوصنه تشبث بيله ايتمش ايدى .

بناءً عليه حسن صباحك ابو طاهرى بالارسال اونادرهٔ روزكارده قييديغنه شبهه ايتميز .

يوقسه ملكشاه مثللو سلاطين اسلاميه‌نك بحق سرافرازانندن بولنان برحكمدار قدردان كوزى كبى سوديكى وخواجهٔ ادب وعرفانى عد ايلديكى براستاذ سياسينك قابلميدركه اعدامنه راضى اولسون ؟

روایات موثوقـهٔ تاریخیـه‌دندر که ارکان دولتدن (کمال الملك) نظام الملك علیهنده غیبت ومذمتده بولنمق ایستر.

پادشاه سوزینی کسه‌رك بردها بو یولده ادارهٔ لسان ایتمامسنی سویلر.

مؤخراً برکون سائقهٔ خصومت وعداوت حسودانه ایله ینه شقشقه‌زنلکه باشلار.

پادشاه پرحدت اوله‌رق «نظامك اغورنده سنك کبیلرك بیکی فدا اولسون!» جواب قدرشناسانه‌سیله جزای مذمت اوله‌رق کمال‌الملکك کوزلرینه میل چکدیرر.

بویله حسدکش اقبالی اولانلری بیله اشد مجازات ایله خبر الندیره‌جق درجه‌لرده بیوك بیوك اهلپرورلکلر کوسترن برحکمدار نصل اولورده سوکیلی وزیرینه قیه‌بیلیر؟

غمز ونفاقدن نفرتی بویله ارکان دولتدن بریسنك کوزلرینه میل چکدیرمسیله اعلان ایدن برپادشاه‌قاریسنك

سوزیله بنای سلطنتك برعماد رصینی حکمنده بولنان مستشار مؤتمنی حقنده فاجعهٔ قتلی روا کوره‌جك قدر ساده دلی اوله‌بیلیر ؟

هرنه حال ایسه ملکشاه کندیسیچون اك بیوك مصیبت عد ایلدیکی بو وقعه‌دن صکره بر بچق آی قدر سوکیلی وزیرینك ماتمیله مشغول بولندیغی حالده (٤٨٥) سنه‌سی شوالنك ۳ نجی کونی حمای محرقه‌دن وفات ایتمشدر .

۳۷ییل معمر اوله‌بیلمش و ۲۰ سنه مسندآرای پادشاهی اولمشدر .

فرط نجدت، شدت عزم، عظمت خطاب، علوجناب، میل معالی، حب جهاد کبی مزیات عالیه ایله متحلی بر حکمدار شهامت کردار ایدی .

اورته بویلی ، قیزل بکزلی، بیاض رنکلی، جمیل الوجه، قوی البنیه، مهیب الهیئة بر قهرمان ایدی .

اقاصیء ترکستـاندن بلاد رومه وچین حـدودندن اقطار شـامیه‌یه‌قدر فرمان جهـانکیرانه‌سی جاری اولور ایدی .

پای تخت شاهانه‌سندن حرکت ایتمش اولسه خوف هجومیله چینلیلر، روملر تتره‌مکه باشلار ایدی .

عادل، مائل‌خیرات‌وحسنات، متشرع، دیندارایدی.

علو سجیهٔ عدالت پرورانه‌سنی کوسترن احوالدندرکه بر کون نظام‌الملك ایله برلکده کزمکه چیقار .

فقرای اهـالی (حدادیه) قریه‌سنك محصلی اولان (خمارتکی)دن تظلم حال ایدرلر .

ملکشاه درعقب اتندن اینه‌رك کندیسنك یقاسندن، پاچه‌سندن طوته‌رق شهرك اورته‌سندن‌سراینه‌قدر کوتور- ملرینی مشتکیلره امر ایدر.

حریفلر استحیا وابا ایدرلر ایسه‌ده برایکنجی شدتلی

امرینه اتباعاً پادشاهی بو صورت غریبه‌ده سرایه کوتوررلر.

نظام الملك ایله سائر قرنا بو طور ومعامله‌سنك سببنی صورارلر. جواباً: «بو مشتکیلر که ظلم دیده‌در بنی محشرده حضور رب العالمینه بو صورتله کوتورمك اقتدارینی حائزدرلر. او زمان ویره‌جك جواب، ایده‌جك اعتذار بوله‌میه‌جغمدن جزامی دنیاده چکه‌رك مظلومینه قارشی استحلال حقوق طلبنه حق قزانمق ایچون بو حالی اجرا ایتدیردم.!» دیر.

عالم اسلامیت ایچون فوق‌العاده خیرخواه ایدی.

برادری (تکش) رفع رایت خروج ایتدیکی وقت بغدادده بولنمغله او صره‌ده ینه نظام الملك ایله مشهد امام علی (رضی) ه کیدر،

ایکیسی‌ده دعا ایدرك چیقارلر.

ملکشاه وزیرینه دعاسنده اللهدن نه ایستدیکنی صورارلر.

وزیر : « پادشاهمزك منصور اولمسنه دعا ایتدم! » جوابنی ویرر .

پادشاه خیرخواه جواب الجواب اوله‌رق : « بن بو یولده دعا ایتمدم . ایکیمزدن هانکیمز ملته یرایه‌جق ایسه منصور اللوا ایتمسنی جناب حقدن استرحام ایلدم! » دیر .

صیدوشکاره میال اولمقله برابر شفقت مفطوره‌سی سائقه‌سیله زواللی حیوانجقلرك بلا سبب اولدیرلملرندن متأثر اولور ایدی .

بو جهتله نه وقت آولانمغه گیتمش اولسه اوردیغی قوشلر، حیوانلر مقابلنده فقرایه صدقه‌لر طاغتدیرر ایدی.

ارتحالندن صکره یرینه گچن مخدومی (محمود) آز بر مدت طوره‌رق سریر سلطنت دیگر مخدوم شهامت موسومی (رکن الدوله برکیاروق) ه انتقال ایتمکله سلجوقیلرك سورت وقدرت قاهرانه‌لری ینه‌اورته‌لغی تیترتمش ایدی .

عنان سمند جلادتنی کاه آسیا صحرالرینه صالیویرمکله برطاقم طوائف ملوکی تارمار ایدر وکاه خرستیانلرك اوزرینه صولت کوسترمکله اعلای لوای کلمة الله ایلر ایدی .

زماننده باطنیه دینیلان طائفه تیغ سیاستندن باش قورتاره‌مامش ایدی .

کرم وسخاسی خاتمره غبطه رسان اوله‌جق درجه‌لرده بولنوب حتی برعادی بنده‌سنه خراسان اقلیمنی تملیکاً تفویض وپادشاهلق عنوانی اعطا ایتمکله شو سخاوت خارق العاده‌سی ملوك وسلاطین بیننده بیله ضرب مثل حکمنده اوله‌رق آوردهٔ لسان تقدیر ایدیلیر ایدی .

الحاصل ملکشاهك اوغلی اولدیغی من کل الوجوه عالمه طانتدیرمش ایدی .

هر نه‌حال ایسه صاحب ترجمه ملکشاه معارف پرور. لکله فاتحلکله شهرت آلمش اعاظم ملوك اسلامیه‌دن

وحسام بسالتيله نباهت اسلاميه‌يی تزييده موفق اولمش اجلهٔ مبارزان امتدن ايدی .

(صوڭ)

مشاهیر اسلام

محرری: حمید وهبی | جزؤ ۳۰ | طابع وصاحبی: مهران

اورنوس زاده علی بك

—

(ایکی یورکلو علی بك ابن اورنوس بك) حسام صارم نجدتلرینی دولت عثمانیه‌نك تزاید سورت ونباهتی خصوصنده استعمال ایتمش اولان قهرمانان عثمانیانك سرآمدانندن بریدر.

تیمورلنكك صدمات مهاجماتیله زمین اندراسه ییغلمق صره‌لرینه کلمش اولان قلعهٔ عظمای دولتك انقاض حزن اشتمالنی طوپلایه‌رق یکیدن تأسیس مبنای اداره ایدن (چلبی سلطان محمد) ایله رقیب سلطنت (امیرسلیمان شاه) آره‌سنده صوك دفعه وقوع بولان وچلبی سلطان محمدك بالاستقلال پادشاهلغنی موجب اولان ملحمهٔ کبراده صاحب ترجمه‌ده بولنه‌رق تأمین مظفریت امرنده جانی فدا ایدرجه‌سنه غیرتلر، بسالتلر کوستردیکیچون

نام جلادت اتسامی مجددین دولت اولان عثمانلی دلاورلری مانده تعداد وتذکار اولنسه جدیر و احرادر .

بر قاچ پادشاهك خدمت عسکریه‌سنده استخدام اولنمش وجمله‌سنك بیوك بیوك ممنونیتلرینه، شاباشلرینه مظهر اولمش ایدی .

لجام اشهب غزاسنی کاه انکروسلیلرك زیر تصرفلرفلرنده‌کی اراضی‌یه‌وکاه ارنبودلغه امالهایلیه‌رك هرغزاسنده منصور اللوا اولور ایدی .

هله دستبرد شیرانه‌سیله سلانیك شهرینك فتحنده‌کی موفقیت عالیه‌سی صحائف تاریخ عثمانی‌یی تزیین ایدن مأثر مشکوره‌سندندر .

عنفوان شبابنی پدرلری غازی اورنوس بك کبی بر تمثال بی‌مثال حماستك تحت تربیه‌سنده کچیردیکی کبی اکثر محارباتده‌ده برلکده بولندیغیچون اطوار واوضاع بهادرانه‌سی اب مکرمنك عمومیت احوالنك عادتا بر نمونه‌سی حکمنده ایدی .

علی بك بو صورتله پدر بسالت پروریله محارباتده بولنه‌رق حماست مفطوره‌سنه تجارب فعلیه‌سنی ضم

وعلاوه ایدرك حقیقةً برمبارز شیرنهاد اولدیغی صره‌لرده ایدی که آفاق اقبال عثمانی سحائب انحلالات واغتشاشات ایله مستور بولنیور ایدی .

صاحب ظهور پر شرور تیمورلنك مغرورك صواعق تجاوزات مخربانه‌سیله قوجه ییلدیرم بایزیدك بنای عظیم استیلاسی دوچار تزلزلات اوله‌رق بوحال هولناکدن تحصل ایدن ارتعاشات ممالك عثمانیه‌نك هر طرفنه تأثیر ایتمکله اورته‌لق دهشتلی برهرج ومرج ایچنده قالمش ایدی .

داعیهٔ انفراد واستقلاله دوشن شهزاده‌لرك هر بری اله کچیردکاری یرلرده کیف مایشاء اجرای حکومت ایلمکده وبربرلرینك اوزرینه هجوم ایله حصن اتحاد امتی رخنه‌دار انحطاط ایتدیرمکده ایدی .

ادرنه‌ده‌کی شهزاده (امیر سلیمان شاه)ك معیتنه تصادف ایتمش اولان غازی اورنوس بك بو انحلاللره بر نتیجه ویریله‌رك تخت عثمانینك تعین صاحب حقیقیسنه قدر مقدما شمشیر جهادینه باش آکمش اولان (قره فریه) جوارینه چکلمك وبو شورشلر ارہ‌سنده ماکدونیایی دائرهٔ محروسیتده بولندیرمق صورتنی بالترجیح اووجه

ایله ادرنه‌دن اورالره انتقـال ایلدی‌که صـاحب ترجمه علی بك دخی کندیسیله برلکده ایدی .

بر مدت ماکدونیاده بولنـه‌رق عواقب احواله او- زاقدن نکران اولمشلر ایســه‌ده آثار انحلالیهٔ داخلیه‌نك تعاقب وتوالیسی آسیا واوروپاده هنوز ریشه‌کیر استقرار اولمغه باشلامش اولان عالم اسـلامیت وعثمانیتی ضعفدن ضعفه ، انحطـاطدن انحطاطه اوغراتمقــده بولندیغیچون پدر وفرزند بوندن طولایی جداً افسوس مند اولدیلر .

میدان استرقابده ایسه یالکز چلبی سـلطان محمد ایله شهزاده موسی قالمش وبنابرین چلبی برعزم مجددانه ایله موسایی اورته‌دن قالدیرمق ایچون ادرنه اوزرینه یوریمکده بولنمش ایدی .

بو خلالده ماکدونیا آرســلانی اورنوس بك فرزند حماست مندی علی بك وداعتیله چلبی‌یه برعریضه تسیار وبو عریضه‌ده شهزاده موسی ایله میدان محاربه‌سنه دائر ترتیب مقدمات ایتمامســنی واوته‌ده بریده بولنـان قوای جنودیه‌سنی تارمار ایدوب بو وجه ایله دربندلری آشه‌رق صرب حدودینه مواصلتنده بعض امرایی جلب ایلمسنی بالاشعار کندیسنك دخی حسب الحمیه خدمات فداکارانه‌ده

بولنمق اوزره متهیٔ حرکت بولنـدیغنی علاوهٔ گفتـار ایلدی که علی بکك شـو مأموریتی دولت عثمانیه‌یه ابراز ایتدیکی سـلسلهٔ مردانکی و فداکارینك مقدمهٔ مشکوره ومبروره‌سی اولمش ایدی .

وقتاکه علی بك عریضه‌یی مرسل الیه‌ه تقدیم ایتدی چلبی بو آرسلان یاوریسنی التفاتلرینه، شاباشلرینه مظهر ایلیـه‌رك کرك پدر شهامت پرورینك، کرك کندیسـنك صداقت وحمیت ملیه‌لرینه آفرین خوان وجواب ممنونیت اعطاسنه شتابان اولدی .

استحصال مقصد اغورنده هرنوع مزاحمی، هردرلو مهالکی هیچه صایمقده اولان چلبی بوصورتله ایلریله‌مکده و رقیب اقبالنی تحری ایتمکده ایکن موسـانك صرپستان حدودینه طوغری کیتمکده اولدیغنی خبر آلیر آلمز عقب کیرلکه باشلایه‌رق (موراوا) نهری کنارلرینه یتیشدی‌که اوراده قوجه اورنوس بك ایله سائر صنادید اقوام چلبینك اردوسیله التقا ایلدکلرندن باجمعهم موسانك اوطورمقده بولندیغی (چامورلی) موقعنـه طوغری رو براه عزیمت اولدیلر .

ایکی طرف یکدیکریله تلاقی ایدنجه قانلی بر محاربه‌یه

کیریشدیلرکه صول جناحه مأمور اولان اورنوس بکك یاننده صاحب ترجمه ایله دیکر انجال صرامت اشتمالی موجود ایدی .

بو دهشتلی محاربه‌ده نسیم فوز وظفر چلبی طرفنه وزان اوله‌رق شهزاده موسی بطاقلقلر آره‌سنده قالدیغی حالده خلال هرج ومرجده وفات ایتدیکندن چلبی سلطان محمد (٨٠٦) ده عثمانلی تخت عالی بختنه کچمشدر .

ایشته علی بك عالم عثمانیتی دهشتلی برانقلاب وتحول عظیمه اوغراتمق استعدادینی آلمش اولان بر فترت هول انکیزك ازاله وامحا واقبال استقبال دولتك تأمین بقاسنه باعث اولان بو محاربهٔ خونریزانه‌ده وله رسان اذهان وافکار اوله‌جق درجه‌لرده اظهار آثار حماست وفداکاری ایتدکدن صکره پدریله برابر آوروپا اراضیسنده قالمش وپادشاه جدید ایسه آسیاده ظهور ایدن انحلالات واغتشاشاتی برطرف ایتمك اوزره اوروپادن بالانفکاك اورالرینك امر حراست واداره‌سنی جناب اورنوسك عهدهٔ رستمانه‌سنه تودیع واحاله ایلمش بولندیغیچون علی بك اب جهادکسترینك هر ایشده دست یمین معینی مقامنده بولنور ایدی .

پدر وفرزند بووجه ایله متفقاً اعلای لوای کلمة‌الله ایله

برابر قلع اساس ظلم وکزند ایلمکده‌ار ایکن حضرت اورنوسك عزم کلشنسرای جنات عالیات ایتمسی علی بك ایله دیکر قرداشلرینی مرالمذاق ایتمش واو عائلهٔ عالیه‌نك ریاستی هپسنك سناً اکبری واستحقاقاً مطاع وسروری بولنمق حسبیله کندیسنه انتقال ایلمشدر .

پادشاه قدر شناس ایسه علی بکك مفطور اولدیغی معزیات وخصائل جلیلهٔ قهرمانی‌یی کمالیله تقدیر ایلمش بولندقلریچون بکی عادتا برایکنجی اورنوس اولمق اوزره تلقی ایدرلر ایدی .

بو توجه سائقه‌سیله درکه بعض محللره مأمور ایدیله‌رك تلطیفات وتوجهات واقعه‌یه لیاقت بهادرانه‌سنی برقات دها اثبات ایلدکدن صکره چلبی سلطان محمدك وقوع ارتحالنه مبنی مبارز بیمدانی سلطان مراد ثانینك امراسی سلکنه کچمشدرکه اوصره‌ده کندیسی روم ایلیده بولنمسنه واو جهتده‌کی (دوزمه سلطان مصطفی) ایسه اورته‌لغه ایقاع شورش واغتشاش ایتمسنه مبنی بالطبع بر مدت اوراده قالدقدن صکره غبار فتنه‌نك کسب سکون ایتمسنی متعاقب دیکر برادران نجدت نشانیله برابر درکاه همایونه کلمش ایدی .

دوزمه (سلطان مصطفى) نك دوچار اولديغى بر ضربهٔ استيصال ونكال موجب انتباه وكوشمالى اولمديغى ايچون شهريار منصور اللوا بر ايكنجى حد تأديب ايله جزاى مايليقنى تحديد واجرا ايتمك ايچون على بكى معيت جهانكيرانه‌سنه الحاق خصمنك اوزرينه يوريديلر .

بوصوك صولتك نتيجه‌سى اولمق اوزره دوزمه بر انهزام تامه اوغرايه‌رق وجودى اورته‌دن قالديرلمش وعلى بكك بو مسئله‌ده‌ده ابراز ايتديكى مأثر فداكارى تكرار تقديرلره، التفاتلره مظهريتنى مستلزم اولمشدر .

بو خلالده پادشاهك برادرى اولوب ازنيق واليسى بولنان (شهزاده سلطان مصطفى) نك دخى رفع رايت خروج ايتديكى خبرى واصل اولمغله شهريار جلادت شعار ابن اورنوسى ادرنه ايله سائر روم ايلى اراضيسنك وعلى الخصوص حدود وثغورك محافظه‌سى خدمتنه بالتعيين اوروپايه كذار ايلديلر .

على بك بو وجه ايله دمكذار اولمقده ايكن ارناود. لغك داخل قلمرو عثمانى ايديله‌ميان بعض جهتلرينك فتحنه مأمور ايدلمكله سيالهٔ برقيه كبى ارناودلغه بالنزول

سرتیزیٔ صمصـام خون آشامیله برخیلی یرلری آوردهٔ قبضهٔ تسخیر وصولت عثمانیه‌یه قارشی طورمق ایستـه‌یان دشمن فرقه‌لرینی تنکیل وتدمیر ایتدی .

برحالده‌که سکز یوز قدر مقتولك باشـلرندن برقله تشـکیل ایتدیکیچون شانلی قانلی محاربه‌لرینـك علامت فارقه‌سی اولان بو قله هرطرفی لرزه‌ناك دهشت وارتعاب ایلمش ایدی .

علی بك اك بیـوك سردارلره، اك مشهور فاتحـلره غبطه رسـان اوله‌بیله‌جك برغلبهٔ عالیه‌یه نائل اولدقدن صکره باکمال شان وشرف معیتنده‌کی بهادرلرله برابرعودت ایلدی‌که بو موفقیـت اوزمانکی عثمانلی امرای حماسـت انتماسی اره‌سنده بحقٍ برموقع تمیز وتحیز احراز ایتمسنی موجب اولمش ایدی .

غریبدرکه زمان بکك بوشعشعـه‌لی مظفریتنه قارشی مجارستانده برمغلوبیتنی استحضار ایلدی .

شویله‌که: امرادن مزیدبکك مجارستانده دوچارانهزام اولمسی اوزرینه حضرت پادشـاه اخذ ثار وانتقام ایتمك ایچون (شهاب‌الدین پاشا) ایله علی بکی وسائر برقاچ شجعان

امرائی مکمل برفرقه ایله یوللامش ایسه‌ده پاشانك خشونت طبعی ملابسه‌سیله علی بك دیکر امرا ایله برابر حرکات واقعهٔ عسکریه حقنده بردرلو سوز کچیره‌مدکارندن ومع مافیه پاشا ترتیب نادیء طرب ایتمکدن بشقه برشیء دوشنمدیکندن اردل قطعه‌سنه کیردکاری صره‌ده سراپا زرهاره غرق اولمش برفرقه مجار سواریسنك علی الغفله هدف هجمهٔ شدیده‌سی اولملریله تار مار اولدیلر .

بو خبر پادشاهه واصل اولنجه پاشانك اوضاع واطوار غیر لایقه‌سنك تولید هزیمت ایتدیکنی تحقیق ایتملریله کرك علی بکه، کرك دیکر بکلره کوجنمیه‌رك حتی الجای سجیهٔ قدر دانیلریله چکدکلری مشکل التحمل اضطرابلردن، مشقتلردن طولایی تلطیفلرینه‌بیله مسارعت کوسترمشلر ایدی .

بومغلوبیت اثناسنده علی بکك وقوع شهادتی برایکی تاریخده محرر اولوب حتی محرر عاجزده مشاهیرك ٢٤ جزؤنده بو نهجده خامه‌ران بحث ومقال اولمش ایسه‌مده بونك اصل واساسی اولمدیغی میر جلادت سمیرك اوندن صکره پك چوق میادین کارزارده اثبات وجود ایتمسیله ثابتدر .

بو خلالده ماکدونیا قطعه‌سندن اسمکده اولان هوای اغفال اوروپاده‌کی عثمانلی طوپراغنی ارەده صرەده قرین فساد و انحلال ایتمسنه مبنی قطعهٔ مذکوره‌نك مرکزی اولان سلانیك شهرینك آوردهٔ قبضهٔ تسخیر ایدلمسی پادشاهجه اقدم مقاصد و آمال حکمنه کیردی‌که او صرەده سلانیکلیلر دوچار ضعف وانحطاط اولان شرق ایمپراطورلغنك حمایه‌سندن چیقمشلر وفقط عثمانلیلرك هراس هجومیله کندیلرینی وندیکلیلرك تحت اداره‌سنه ویرمشلر ایدی .

سلانیك ایسه مقدما قهرمان فرید ییلدیرم بایزیدك صاعقهٔ شمشیر دشمن سوزیله زیروزبر ایدلمش بولندیغندن پادشاه حقائق اکتناه ملك موروثنه بغیر حق وقوع بولان تعرض وتجاوزدن کف ید ایتملرینی وندیکلیلره اخطار و تکلیف ایلدیلر .

وندیکلیلرکه او وقت دریالره حکمران اولمش وهر طرفله وقوع بولمقده اولان تجارت ومناسبتلری سایه‌سنده اك زنکین اقوام صره‌سنه کچمش ایدی تکلیف واقعی رد ایتدیلر .

بنابرین خاقان کشورکشا امرادن حمزه بکی برفرقه

ایله طلیعه‌یه مأمور ایتدکلری مثللو معیت رستم منقبت همایونلرینه علی بکی آله‌رق عنان توسن حماستلرینی سلا۔ نیکه طوغری اماله وارخا بیوردیلر .

مملکتك پیشکاهنه مواصلتلرنده شدتلی محاصره وتضییقه آلمشلر ایسه‌ده اطرافنك قلاع واستحکامات رصینه ایله محاط ومحروس اولمسی ودروننده دخی دماء تعصبله پرورش یاب اولمش بیکلرله خرستیان دلاورلرینك موجود بولنمسی ایام محاصره‌یی امتداد ایتدیردکجه ایتدیر۔ دیکندن پادشاه مشورت شعار برمجلس حرب تشکیلیله امرانك آرا وافکارمخصوصه‌سنی استقصا واستفسارایلدیلر.

هرکس رأی وفکرینی عرض ایتدیکی صره‌ده علی بك سلانیکك خزینهٔ ثروت اطلاقنه شایان اوله‌جق درجه‌لرده نقود واموال ایله مالا مال اولمسنه کوره یالکز شهرك پادشاهه عائد اولمق اوزره داخلنده نه بولورلر ایسه کندیلرینه راجع اوله‌جغی خصوصی غازیلره تبلیغ اولندیغی تقدیرده حصول فتح وظفری تسریع وتیسیر ایده‌جکنی سویله‌مسیله بو تدبیر من کل الوجوه مصیب کورینه‌رك او وجهله اعلان کیفیته عثمانلی قهرمانلرینی هجوم ایتدیردیلر .

حقیقت حالده غزاة فوز سمات اسلامك حمیت وبسا-
لت مفطوره‌لرینه اکتساب سامان ایتمك آرزوی طبیعیسی‌ده
انضمام ایتمسیله برقاج حملهٔ شدیده‌ده مملکتی آلدیلر .

علی بك بومحاربه‌ده رستملری وله وحیرت ایچنده برا-
قه‌جق مرتبه‌لرده مأثر فداکاری کوستردیکی کبی تأمین
مظفریت ایدن صوك پلانك مرتبی‌ده کندیسی بولندیغی
ایچون پادشاهك پك بیوك التفاتلرینه، تحسینلرینه نائل
اولمش ایدی .

علی بك رأی معضلات براندازانه‌سیله تسهیل فوز
وموفقیت ایتدیکی کبی اثنای مهاجمه‌ده دخی اعدایی بیله
تحسین خوان ایتدیره‌جك درجه‌لرده آثار قهرمانی
کوسترمش ایدی .

حتی حضرت پادشاه «علی بك! سنك رأیك بو
ایشده قلیجدن زیاده مؤثر اولدی!» کلمات تلطیف کارانه-
سنی آوردهٔ لسان حماستی بیورمشلر ایدی .

میرفعال سلانیکدن عودتدن صکره‌ده بعض موقعلره
مأمور ایدیله‌رك تزیید نباهت وممدوحیت ایتمکده ایکن
پادشاهك وفاتی اوزرینه شهریار نوجاه (فاتح سلطان محمد)

ظفر اکتناهك خدمتنه کچمشدرکه دور فاتحدده اظهار ایتدیکی خدمات مشکوره وممدوحه‌نك فاتحهٔ مبرورهسی افلاق سفری اولمش ایدی .

بو سفر افلاقیلرك بغتةً امرادن حمزه ویونس بکلر اوزرینه هجوم ایدرك بونلری وبر چوق اسلام بهادرینی محو ایتملرینه مبنی آچیلمش ایدی .

وقعه‌نك شدت تأثیریله سراپا بر آتشپارهٔ غضب وحدت کسیلمش اولان پادشاه برفرقه پهلوان ایله یوله چیقدیکه معیت فاتحانه‌لرینه ینه خاصةً علی بکی‌ده آلمشلر ایدی .

وقتاکه افلاق دیارینه تقرب ایتدیلر بکی طایعه قوما ندانلغنه تعیین ایلدیلر .

بك معیتده‌کی دلاورلر ایله شیر ژیان کبی هرطرفه صولت کوسترەرك اورته‌لغی لرزه‌ناك ایتمکه باشلامسنه مبنی افلاق حاکمی بولندیغی کمین خوف وهراسدن باش چیقاره‌مامشدر .

بو سببله علی بك ایستدیکی یرلری صافنات الجیاد صرامتنه جولانکاه اتخاذ ایتدکدن صکره محصول دستبرد

مبـارزانه‌سی اولان غنائم وفیره ایله اصل بیوك اردویه التحاق ایتمشدر .

ومواصلتی کیجه‌سی افلاقلیلر بغتةً بر شبخون اجرا ایتدکلریچون سیف صارم جلادتنك اوزرنده‌کی دشمن قانلری هنوز قوریمه‌دن انفلاق صباحه قدر دفع صائل ایله اوغراشمشدر .

سـاحهٔ رزم ووغا شـفقك الوان لعلیننذن نمونه نما اوله‌رق افلاقلیلر رهـین اضمحلال وتشتت اولدقلری صره‌ده پادشـاه ظفر قرین بسالت مفرطه‌سنه کوندیکی علی بکی عقب کیرلکه تعیین بیوردیلر .

بك وظیفـهٔ عقب کیری‌یی تمامیله ایفـا وانکروس دیارینـه وارنجه‌یه قدر راست کلدیکی بقیة السـیوفی قهر وامحا ایله عودت ایلدی که بو موفقیات عالیهٔ متسلسله‌نك زمان وقوعی (٨٦٦) سالنه مصادف ایدی .

ایشته میرشیر خصلت عالم اسلامیت وعثمانیتك هر جهتله حصول اعتلاسی امرنده جانسپارانه وفدا کارانه برصورتده متمادیاً بذل غیرت ایلمکده اولدیغی حالده رزمکاه جهـانه اجرای وداع ابدی ایلدی.

غازی علی بك وجودی امتك مابه الافتخاری اولان قهرمانان ومبارزانك الڭ بیوكلرندن ایدی.

زوربازوی سطوتیله روم ایلینك اكثر محللرینی وبالخاصه ماكدونیایی تترتمش اولان پدری اورنوس بك كبی بر مجاهد پولاد تنك فرزند شجاعتمندی بولنمسی ومع مافیه فطرةً حائز اولدیغی مأثر بسالت وحماستی پدریله بولندیغی محاربه‌لرده‌كی تجارب وفعلیات متعدده‌سیله واصل حد كمال ایتمسی جهتلریله غابهٔ جنك و وغانك حقیقةً برشیر ژیانی كسیلمش ایدی.

بر حالده‌كه اورنوس بكك خیابان جنانه انتقالندن صكره عالم اسلامیت و عثمانیته یادكار براقمش اولدیغی خیر الخلفی النده تیغ سر تیز دشمن جو انسلال نمای مهابت اولدیغی حالده میادین غزا و جهادده كورنلر قوجه اورنوسك متصف ومتحلی اولدیغی شعائر دلیرینك تماماً كندیسنه توارث ایتدیكنی مشاهده ایدرلر ایدی.

ذاتاً بر ارسلاندن ینه ارسلان حاصل اولمسی امور طبیعیه‌دن بولندیغیچون اورنوس بك دینلدیكی وقت خاطرلره علی بك وعلی بك دینلدیكی وقت خاطرلره اورنوس بك كلیر ایدی.

هرایکیسی یکدیکرینك آیینهٔ انعطافی مثابه‌سنده ایدی .

حتی اورنوسك ارتحالندن صکره پادشاهلر علی بکی بریره مأمور ایده‌جك اولسه‌لر « ایکنجی اورنوسی کوندره‌لم !» دیرلرایدی‌که علی بکك سمو صرامت وشهامت قهرمانانه‌سنه بوندن بیوك دلیل اوله‌مز .

مکانت قلبیه، شدت عزم، رزانت رأی، اصابت تدبیر، حب جهاد، متانت وثبات، میل معالی، علوجناب کبی اوصاف برکزیده ایله اتصاف تام حاصل ایتمش بر قهرمان عظیم النفس ایدی .

شانلی برسردار، شرفلی برفاتح ایچون دها نه قدر مزیات وسجایای عالیه‌یه لزوم وار ایسه هپسی کندیسنده موجود ایدی .

مکانت قلبیه‌سی برمرتبه‌ده ایدی‌که ارسلانلرده بیله نادر بولنان یورکی حب حیاتدن قطعیاً عاری بولنمق حسبیله کندیسنك یاننده مهالك ومخاطرات حربیه دینیلان شیلر بازیچه حکمنده بولندیغیچون نصل برخارقهٔ حماست اولدیغی وهلةً اکلاشلمق اوزره اوزمان بالجمله قدر شنا- سان امت طرفندن نام جلادت اتسامنه (ایکی یورکلو)

لقب مفخرتی اضافه ایدلمکله (ایکی یورکلو علی بك) دینیلیر ایدی .

حقیقت حالده بکك قهرمانلغنك طارق بن زیادلره، موسی بن نصیرلره، قتیبه بن مسلملره غبطه رسان اوله‌بیله‌جك بر حالده اولدیغی و میدان کار زارده موت‌هائلی کمال تهالکله آرارجه‌سنه خوارق شجاعت کوستردیکنی کورنلر ایچون بکك بر یورکلی دکل ایکی یورکلی اولدیغی ظن وذهابنه دوشمامك قابل اوله‌مز ایدی .

ملت ودولته ابراز ایتدیکی بونجه خدمتلر، صداقتلر ایسه پادشاهلر جانبندن همیشه مظهر شاباش وآفرین ایدیلوب هر جهتله تلطیفنه همت قلنور ایدی .

کرك بوکاوکرك دیکر برادران نجابت نشانیله بونلرك اولا دواحفادینه رونق آرای تخت عثمانی اوله‌جق پادشاهلر طرفندن حرمت ورعایت ایدلمسی اورنوس بکك حیاتنده ایکن ویریلان فرمانلرده تصریح ایدلدیکیچون اورنوسك وفاتی متعاقب مقدما ویریلان یرلر کاملاً بوعائلهٔ محترمه‌یه انتقال ایتمش ایدی که بو تولیتلر حقنده قهرمان غضنفر نهاد برنجی (سلطان مراد) ك اورنوس بکه ویرمش اولدیغی فرمان عالینك فریدون بك منشآتنده کوریلان صورتی شودر :

«توقیع رفیع همایون اولدرکه قرنداشم امره سلطان ایله ولایت روم ایلنه کچوب ولایت فتح ایدن جناب امارت مآب افتخار الامراء الکرام ملاك الغزاة والمجاهدین قاهر الکفرة والمشرکین حاجی وغازی اورنوس بك حضرتلری دام اقباله یه کندو قلیجیله فتح ایلدیکی قلعهٔ کمولجنه‌دن قلعهٔ سیروزه ومناستره وبهاشته‌یه وموزشته‌یه وارنجه بر سنجاق بر اعتباریله اون کره یوز بیك ایله ویردم واول ولایتلرده عامهٔ غزاة ومجاهدین اوزرلرینه سنی امیر المؤمنین نصب ایلدم وبیوردم که کما کان متصرف اوله‌سن اما صقن روم ایلی ولایتلرینی کندو قلیجمله فتح ایتدم دیو سکا غرور کلمسون بلکه بونی تحقیق بیل‌که اول ولایتلر حق سبحانه وتعالی حضرتلرینکدر اندن صکره رسولنکدر اندنصکره الله سبحانه وتعالی حضرتلرینك امر شریفیله رسول علیه السلامدنصکره خلیفه‌سنکدر کرچه سنده بزه طوغریلق وایولك ایتدك بزده سنك طوغریلغك وایولکك مقابله‌سنده سکا عنایت ایدوب اوچ طریقله تعظیم وتکریم ایلدك اولا بوکه سکا امیر المؤمنین دیو خطاب ایلدك ایکنجی بودرکه سکا خلعت فاخره ویردك اوچنجی بودرکه طبل وعلم رسول محترمی وتوغ پرفروغ کوندردك هیچ بونلرك اوزرینه احسان اولمزسندخی بونعمتلره شکر ایله ودائم رازقکی

ذکر ایله که نظم جلیلدر بسم الله الرحمن الرحیم ﴿فاذکرونی اذکرکم﴾ ودخی ﴿لئن شکرتم لازیدنکم﴾ بو کلمات طیباتك فحوای شریفلرین دلدن کیدرمه اندن حق تعالی حضرتلرینك ورسولنك بیوروغندن طشره اولماغی خاطره کتورمه وبونی بیل که بر آدم بر مملکتده بك اولمق ایکی کفه‌لو ترازویه بکزر که بر کفه‌سی جنتده و بر کفه‌سی جهنمده‌در همان نیلرسك ایله شونلردن اوله کورکه انلرك کوزلری اویوسه قلبلری اویانق اوله جمله‌نك سرچشمه‌سی عدالتدر انی ایده کورکه پیغمبر صلی الله علیه وسلم انك بر کونی التمش ییل عبادتدن صایمشدر وبونیده بیل که اول روم ایلی ولایتلری اوزاق یرلردر انلرك تدبیر وتدارکلری امرنده البته سیف وقلم اهلندن نیجه کمسنه‌لره محتاج اولورسن صاقنه سن هیچ خاقی مال سومکدن اوزکه آزدریجی اولمز دنیا ایچون دین امرنده کوز یومان الله تعالی قورقوسن اونودر بو خصوصلرده دکمه کیمسه‌یه اعتقاد واعتماد ایتمیه‌سن چوق اولورکه بعض آدملر کوندز صائم کیجه قائم کورینور اما حد ذاتنده پته طپارلر انك کبیلردن صاقنه‌سن زنهار وزنهار بر کمسه‌نك ظاهر حالنه الدانمیه‌سن نته‌که حضرت عمر بن الخطاب رضی الله عنه که اعدل اصحابدر ربیع بن زیادك حالنه الداندی انلردن دخی حصه الەسن وهرقچن برکمسنه‌یی

بر جانبه کوندرمك وقوللنمق استه‌سن اولدن بلدیکك
حالنه اعتماد ایتمیه‌سن جائزکه صکره بر درلو دخی اوله‌بنی
ادمك حالی برقرار دکلدر کذلك خوی‌ده وخصایلده
برقرار اولمز البته والبتــه برحالدن برحاله انتقال ایدر
پس امدی وکیل ایدوب ایشه قوللندیغك کمسنه‌نك احوا-
لنه کوز قولاق طوت کورکه شمدیکی حالی اسکی حالنه
اویارمی اکا کوره سوزینه عمل ایله بلکه کمسنه‌یه غرض
ایلمیه وبونیده بیل‌که قچن اطراف ولایته وکیللر کوندر-
سك ایو اولدقجه عزل ایلمیه‌سن رعایانك دخی احـوالی
منتظم اولور وبکلرك وکیللری رعایایه چراقلر کبیـدر
هر کیمك چراغی دکلنور حالی یمـان اولور وهر برینه
اصمرله‌که الی آلتنده اولان مسلمانلری قرنداشلری کبی
بلوب سائر رعیت فقراسنی دخی رفقله طوتسونلر ظلم
وتعدی اوزره اولمسونلر قیـامت کوننده قارکبی کتب
اعمال یاغدیغی کونی اکسـونلر وخلقك فقراسـنی محکم
کوزتسـونلر انلره کفایت مقـداری ذخیره‌لرین تدارك
ایتسونلر زیرا فقرا حق تعالی سوکلولریدر فقیرلك بلاسنه
صبر ایدرلر النـده دنیالغی چوق اولنـلره نظر ایتمزلر
کندو حاللرینه شـاکردرلر دائم شـکر ایدرلر خصوصا
عموماً روم ایلی ولایتنه شیخ الاسلام تعین اولنان فخر
الفضلاء الوان فقیه زید علمه‌یه رعایت ایدوب کوزلیه‌سن

علماء عظام ورثۀ انبیادر کمال لطف وشفقتله مرعی ومحمی طوتوب ابقاء دین مبین واجراء شرع متین انلرك وجود شریفلری وانفاس لطیفلری برکاتنده بلوب (لحوم العلماء مسمومة) مقتضاسنجه خاطر عاطرلرین رنجیده ایتمکدن بغایت حذر ایدەسن وسپاه طائفه سـنه وظیفۀ احسـان ابوابن کشاده قیلوب افراط وتفریطدن احتراز ایدوب سپاه اولان کمسنەلردن مناصبی منع ویا انلردن مقابلەده برحبه الدرمیەسن اولمیەکه المغه دخی جواز کوسترەسن وعسکر امرنده اقدام واهتمام ایدەسن یکیدن بهـادرلرك قلیجن کسـکین طوتەسـن و انك یوکروکین بسـلیەسن ونعمتك مبذول ایدوب دائما مروت واحسـان ایتمکدن خالی اولمیەسن وقلیجکله فتح اولنـان ولایتك محصولی خرجه وفا ایلمز دیو بحضور اولمیەسـن ضرورت واقع اولدقچه بو جانبه اعلام ایله بزده اولان دریغ اولنمز ممکن اولدیغی قدر کوندریلور ودخی اقدام ایله اولەکه سلانیك قلعەسن فتح ایدەسن بو جانبەکلان مکتوبلرکده بعض قری وقف ایلمك مراد ایدینوب سندنصکره اولادیکه رعایت اولمغیچون حکم شریف رجا ایلمش سـن امـدی فتح ایلدیکك ولایتلرده نه قـدر وقف ایدرسك والله العظیم وتالله الکریم مقبـولمدر واولادیکه رعایت باشم اوزرینـه بنـدنصکره دولت عثمانیه بنم اولادمدن هرکیمه میسر

اولورسه سکا وسنك اولادیکه رعایت ایتمزسه علیهم لعنة الله والملائکة والناس اجمعین ویارین قیامت کوننده دیوان محشرده دعواجی اولوب خصومت ایدرین وبو خصوصلرده خاطریکزه شبهه کتورمیه‌سن همان حق تعالی حضرتلری اوغورك آچق وقلیجك کسکین ایدوب اعدای دین اوزرینه دائما غالب ومظفر ایلیه وداٸما حضور قلب ایله عون الهی ومعجزات رسالتپناهی تأییدی وحاضر وغائب ارنلرك ظاهر وباطن همتلری بنم خیر دعام ایله معا کندیکه بدرقه و قفادار ملاحظه ایلیوب ﴿ادعو ربکم تضرعا وخفیة﴾ کلمات طیباتنی دوش وکردنکه حمائل صالوب ﴿حسبی الله ونعم الوکیل نعم المولی ونعم النصیر﴾ ذکرنی تکرار و تذکار قلمه‌دن ودوام دولتم بقاسنه دعا ایتمکدن خالی وذاهل اولمیوب مساعیٔ جمیله ظهوره کتوروب خدمات لازمه‌ده قیام کوستره‌سن شویله بیله‌سن علامت شریفه اعتماد قیله‌سن والسلام تحریرا فی اوائل شهر شوال سنه ثمان وثمنین وسبعمائه.»

❦

مؤخراً مبارز فرید (یلدیرم بایزید) طرفندن ینه اورنوس بکه اعطاقلنان براتده شودر :

❦

«بوتوقیع رفیع همایونم حکمی اولدرکه مرحوم

ومغفـورله بابام غازى خداوندكار شهيد واقع اولديغى
جنك عظيمـده اشـبو امير الكبير مفخر الامراء العظام
ملك الغزاة و المجاهدين قاهر الكفرة والمشركين الحـاج
الغازى اورنوس لالام دام علوه خدمتلرينـك كلى ارلكى
ودلاورلكى ويولداشلغى ظهوره كلمكين امر ايلدمكه بونك
اوغللرينك اوغللرينه بطناً بعدبطن وقرناً بعد قرن سنجاق
ويريلوب ومن بعد معزول اولماق ايچون بوتى‌يى ويردم
و بيوردمكه بنم اولادمدن وانسابمدن هر كيمه حق
جانبندن دولت ميسر اولورايسه بوتى‌يى مقبول طوتوب
اورنوس بك لالامك اولادينه سنجاق بكلكى ويروب
ومن بعد معزول ايتميوب رعايت وحمايت ايدهلر هر كيم
بوتى‌يى كوروب مقبول طوتميه (كما قال الله تعالى فمن بدله
بعدما سمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله سميع
عليم ولعنة الله و الملائكة والناس اجمعين) اوزرينه
اولسون بوآيتى مقرر ومحقق بيلوب طوتهلر اعتماد قيلهلر »
تحريراً فى اوائل محرم الحرام سنه ثلث وتسعين وسبعمائه
شهد بذلك الياس بن خليل شهد بذلك ملاجمال الدين بن محمد
الجندارى اقسرائى بممالك السلطانى
شهد بذلك ملامحمود شهد بذلك ملا شهد بذلك ملاحافظ
الشهير بقوج افندى شمس الدين الدين ابن محمد
شهد بذلك مراد شهد بذلك تيمور شهد بذلك محمود الشهير
بن قوتلو بغا طاش بك بمطرقلى صوفى

§

ایشته بو براتلرله احسان قلنان محلمره اورنوس بك عائله‌سنك تولیتی ایله صورت استثناسی والد ماجد جناب شهریاری خلد آشیان (غازی عبد المجید خان) جانبندن اعطا اولنان فرمانك المزه کچن صورتی ده شودر:

ح

دستور مکرم مشیر مفخم نظام العالم مدبر الامور الجمهور بالفکر الثاقب متمم مهام الانام بالرایٔ الصائب ممهد بنیان الدولت والاقبال مشید ارکان السعادة والاجلال المحفوف بصنوف عواطف الملك الاعلی حالا سلانیك مشیری وزیرم عمر پاشا ادام الله تعالی اجلاله وامیر الامراء الکرام کبیر الکبراء الفخام ذو القدر والاحترام صاحب العز والاحتشام المختص بمزید عنایت الملك الاعلی ترحاله سنجاغی فریقی نامق پاشا دامت معالیه واقضی قضاة المسلمین واولی ولاة الموحدین معدن الفضل والیقین رافع الاعلام الشریفة والدین وارث علوم الانبیاء والمرسلین المختصین بمزید عنایت الملك المعین سلانیك ویکیشهر قاضیلری زیدت فضائلهما و افتخار الاکابر والاکارم جامع المفاخر والاکارم المختص بمزید عنایت الملك الاعلی اصطبل عامرهم مدیرلکی پایه‌سنی حائز سلانیك وتوابعی قضالری محصلی یوسف بك زیده علوه وافتخار الاماجد والاکارم جامع المحامد والمکارم المختصین بمزید عنایت الملك الاعلی رکاب همایونم قپوجی باشیلرندن مع ملحقات سیروز

محصلى احمد بك وعساكر منتظمهٔ شاهانهم الاى امينلرندن سيروز وتوابعى امورضبطيه‌سى مأمورى عثمان بك ادام‌الله مجدهما و قـدوة العلماء المحققين معـدن الفضل و اليقين سـيروز نائبى ومفتيسى زيد علمهما ومفـاخر الاماثل والاقران اعضاى مجالس زيد قدرهم توقيع رفيع همايون واصل اوليجق معلوم اوله‌كه سلانيك قضاسى خاندانندن شريف احمد توفيق بك وشريف يوسف صديق بك زيد مجدهمانك نظارت اوقاف همايونمه ملحق اوقافدن بالمشروطه متوليسى اولدقلرى اجـدادلرى مرحوم الحـاج غازى اورنوس بك وقفنك متوفاى مشار اليه حرمةً ترسـانهٔ عامره‌م جانبنه قـديم و يره كلدكلرى مقطوعندن بشـقه خزينهٔ جليلهٔ اوقاف همايونمه سنوى اللى بشـبيك غروش ويرلمك اوزره حاصلات وقف مزبورك فضله‌سى مير مومى اليهما طرفلرينه ترك اولنمش ايسه‌ده تنظيمات خيريه اصو. لنجه كافهٔ اوقافك حاصلات ومصارفاتى محصللر طرفلرندن رؤيت واداره اولنمسى وفقط اكابر اوليـا وانلره مماثل سـائر اعزهٔ كرام قدس اسرارهمك خاكلرينـه حرمةً اوقاف شريفلرى مستثنا طوتلمسى مؤخراً بالجمله محصللره ارسـال اولنان لايحه‌لرده محرر بولنمش اولديغندن بحثله اجدادلرى متوفاى مشـار اليه اوقافنك دخى اولوجهله استثناسيله كما فى السـابق كندو طرفلرندن رؤيت واداره اولنمسى خصوصنه مساعدهٔ سنيه‌م ارزان قلنمسى بو دفعه

میر مومی الیهما طرفلرندن باعرضحال استدعا اولنمقدن
ناشی قیود لازمه‌سی اخراج واقتضاسی متحیزان رجال
دولت علیه‌مدن اوقاف همایونم ناظری افتخار الاعلی
والاعاظم نعمان ماهر بك دامه علوه طرفندن استعلام
وایجاب تسویه‌سی مجلس محاسبهٔ مالیه‌ده مطالعه اولندقده
سیروز وکوملجنه ویکیجهٔ واردار قضالرنده واقع مرحوم
غازی الحاج اورنوس بك ویکیشهر ویکیجهٔ واردار
وغیریده واقع براق بك وقفلرینك تولیتی التی سهم
اعتباریله اوچ بچق سهمی مومی الیهمادن احمد توفیق بك
وایکی بچق سهمی یوسف صدیق بكك بابرات شریف
عهده‌لرنده بولنمش ووقف مزبورك ترسانهٔ عامره‌م خزینه‌
سنه اون درتبیك واوقاف همایونم خزینه‌سنه دخی معاش
محرر وسائره اوله‌رق بر وجه مقطوع اللی بشبیك غروـ
شکه جمعاً سنوی التمش طقوز بیك غروش مرتباتی
اوله‌رق بهر سنه رؤیت محاسبه‌سی وقوعنده متولئ مومی
الیهمادن بالتحصیل محللرینه تسلیم اولنه کلمش ووقف
مزبورك زیخنه قضاسنده کائن طومبه قریه‌سی حاصلاتی
اعشارندن سیروزده اولان عمارتنه واصحاب وظائف
وقفه مشروط بولنان ذخائرك وقف مزبور قائممقامنه
و براق بك وقفنك یکیشهر فنار قضاسنده واقع مجدان
وقلیوه قریه‌لری اعشارینك جامع شریفه وخیرات سائره‌
سی تعمیراتیله مرتزقه‌سی وظائفنه صرف اولنمق اوزره

کذلك قائمقامی طرفنه اعطاسی خصوصی بوندن اقدم میر مومی الیهما طرفلرندن بالاستدعا اقتضاسی مجلس محاسبهٔ مذکورهده بالمطالعه قراء مزبورهنك حاصلات اعشاری اخذ وقبض ایله ذکر اولنان عمارت و مرتزقهیه لزومی مقدار عینی ذخائر کما فی السابق افراز واعطا و ماعداسی رایج وقت اوزره فروخت اولنهرق اثمان حاصلهسندن مصارف تعشیریهسی تنزیل برله قصوری بدل تقدیر واللی التی سنهسندن اعتباراً محصلاق دفترلرینه قید وتزبیر قلنهرق برموجب وقفیه اولاد واقف بینلرنده تقسیم اولنمق اوزره بهر سنه متولیٔ میر مومی الیهما طرفلرینه ایفاسیله بو طرفده دخی خزینهجه ایجابنك اجراسیچون کیفیتك انها واشعاری و بر وجه محرر و یریلهجك عینی ذخائر و بدل ایچون اخذ اولنهجق سنداتك بوطرفه ارسالی لازمکلهجکی بالتنسیب جانب نظارت جلیلهٔ مالیهدن محللرینه تحریرات تسطیر و تسییر قلنمش اولدیغی قیوددن مستبان اولمش وطشرهلرده بولنان کافهٔ اوقافك اصول وفروعنه دائر با ارادهٔ سنیهم قرارکیر اولوب محللرینه کوندرلمش اولان لایحهده هر بر وقفك محاسبهلری بالرؤیه واردات معینهلرندن معتاد وظهورات مصارفاتی فرونهاده ومحسوب اولندقدن صکره قصور فضلهلری بر موجب شروط واقف مشروطهلرینه توزیع

وتقسیمی مؤسس اولان نظام اقتضاسندن ایدوکندن اول
وجهله اقتضاسنك اجراسی لازمکله‌جکی ناظر مومی الیه
طرفندن اعلام قلنمش وواقعا میر مومی الیهمانك اجداد-
لری اولان مرحوم الحاج غازی اورنوس بك اجـداد
عظاممدن جنتمکان فردوس اشـیان غازی سـلطان مراد
خان طاب ثراه حضرتلری زماننده کوملجنه قلعه‌سـندن
سیروز وخور پشته‌یه وارنجه کندی قلیجیله فتح ایدوب
خدمتی سبقت ایلمش واشبو خدمتنه مقابلةً محال مذکوره
اول وقت کندوسنه احسان اولنه‌رق امیر المؤمنین تعبیریله
یدینه منشور عالی اعطا اولنمش ومتوفای مشار الیه ذکر
اولنان محللرده هر نمقدار وقف ایدر ایسه جمله‌سی مقبول
اولوب جمیع زمانده متوفای میر مشـار الیه واولادلرینه
رعایت اولنمسی خصوصی منشور عالیٔ مذکورده مصرح
بولنمش وواقعا مشـار الیهك سبقت ایتمش اولان خدمات
مبروره‌سنه حرمةً کرك متوفای مشار الیهك وکرك اوغلی
براق بکك موفق اولدقلری اوقاف شریفه اوقاف سائره-
دن مستثنا اولمق اوزره کما فی السـابق میر مومی الیهما
طرفلرندن اداره ایله بهر سنه وقف مشار الیهك محاسبه-
سی رؤیت وشرطی هرنه ایسـه اجراسـنه دقت اولنمق
ومال مقطوع اوله‌رق ترسـانهٔ عامره‌م خزینه‌سـنه عائد
اولان مبلغ مزبور اون درتبیك غروش ایکیوز اللی التی
سنه‌سندن اعتباراً مالیه خزینه‌سنه ومعاش محرر وسـائره

اوله‌رق اوقاف همایونم خزینه‌سنه عائد بولنان اللی بشیك
غروشی دخی کما فی السابق خزینهٔ مرقومه‌یه متولیٔ میر
مومی الیهما طرفلرندن تأدیه وتسلیم قلنمق اوزره مستغلات
مذکوره‌دن سیروز وزیخنه قضالرنده کائن طومبه وقالو
میران وقامنیچ قریه‌لریله یورکان جماعتنك وترحاله سنجا-
غنده‌کائن مجداق وقلیویهٔ قوتون قریه‌لرینك اللی‌التی‌سنه‌سنه
محسوباً محصولاتی اولان ذخائردن واقف مشارالیهمانك
عمارت و اهل مرتزقه‌سنه عینی لزومی اولان ذخایردن
عیناً وماعداسنك بدل تقدیریله متولیٔ میر مومی الیهمایه
محلنده اعطا اولنمش ایسه ایکیوز اللی یدی سنه‌سندن
وهنوز اعطا اولنمدیغی حالده مذکور اللی التی سنه‌سندن
وسلانیك سنجاغنده کائن برغاد وچاکر واوراسو قریه-
لرینك مذکور اللی التی سنه‌سندن اعتباراً تنظیمات خیریه
اصولی قرارگیر اولان نظامی وجهله محصولات واقعه-
سندن اونده بر اعشار شرعیه‌سیله سائر رسوماتك
ووقف مزبور مسقفات سائره‌سنك خرجی سنه بسنه
متولیٔ میر مومی الیهما طرفلرندن ضبط واداره قلنمسی
بابنده امر شریفم اسطار ولازمگلان محللره علم وخبر-
لرینك اعطاسیله تسویه‌سی ایجاب مصلحتدن ایدوکی مجلس
مذکور جانبندن با مضبطه انها وبالفعل امور مالیه ناظری
دستور مکرم مشیر مفخم نظام الامم مشیر صداقت سمیرم
صفوت پاشا ادام الله تعالی اجلاله طرفندن ممهور تقریر

ایله عرض وانبا اولنمش وخصوصات مشروحه‌نك منوال محرر اوزره تسویه‌سی مجلس احکام عدلیه‌مده دخی بالتنسیب کیفیت خاکپای همایون شاهانه‌مدن لدی الاستیذان اولوجهله تنظیم وتسویه‌سی خصوصنه ارادهٔ سنیهٔ ملوکانه‌م تعلقیله اولبابده شرفسنوح وصدور اولان امر همایون شوکت مقرون شاهانه‌م موجبنجه اقتضا ایدن محللره علم وخبرلری ویرلمش اولمغله سزکه مشیر وفریق مشار ومولانا ومحصل وضبطیه مأموری وسائر مومی الیهم سز وجه مشروح اوزره عمل وحرکته بذل سعی جمیل ایلمکز فرمانم اولمغین اعلاماً وتنبیهاً اشبو امر جلیل القدرم اسطار ومتولیٔ میر مومی الیهما یدلرینه اعطا اولنمشدر ایمدی کیفیت معلومکز اولدقده خصوص مزبوری محلنده انضمام رأی ومعرفتکز ومعرفت شرع شریفه وجمله معرفتیله بالرؤیه اوقاف مزبوره مستغلاتندن سالف الذکر سیروز وزیخنه قضالرنده کائن طومبه وقالومیران وقامنیج قریه‌لریله یورکان جماعتنك وترحاله سنجاغنده مجداق وقلیونیه قوتون قریه‌لرینك اللی التی سنه‌سی محصو. لاتی اولان ذخائردن واقف مشار الیهك عمارت واهل مرتزقه‌سنه لزومی اولان ذخائرك عیناً وماعدا. سنك بدل تقدیریله محلنده میر مومی الیهمایه اعطا اولنمش ایسه اللی یدی سنه‌سندن وهنوز اعطا او. لنمامش اللی التی سنه‌سندن وسلانیك سنجاغنده کائن

یوزغاد وچکر واوراسو قریه‌لرینك دخی اللی التی سنه‌سندن اعتباراً اصول حسنهٔ مذکورده ونظامی وجهله محصولات واقعه‌سندن اونده بر اعشار شرعیه‌سیله سائر رسوماتك ووقف مزبور مسقفات سائره‌سنك دخی بعدازین متولیٔ میر مومی الیهما طرفلرندن ضبط واداره‌سیله حاصلاتنك اخذ وقبضنه بر طرفدن مداخله وتعرض اولنمامسی اسبابنك استحصالنه مزید اعتنا وصرف مقدرت ومغایر امر ورضای شاهانه‌م وضع وحالت وقوعنی تجویزدن توقی ومباعدت ایلمکز بابنده فرمان عالیشانم صادر اولمشدر بیوردمکه وصول بولدقده بو بابده وجه مشروح اوزره شرفیافتهٔ صدور اولان فرمان واجب الاتباع ولازم الامتثال مضمون اطاعت مقرونی وجهله عمل وحرکت ایلیه‌سز شویله‌بیله‌سز علامت شریفه اعتماد قیله‌سز تحریراً فی الیوم الخامس من شهر رجب المرجب سنه سبع وخمسین وماتین والف . »

§

ایشته اعاظم حکمداران عثمانیان اورنوس بکه، علی بکه، برادرلریله اولاد واحفادینه و بوکونه قدر او عائلهٔ واجب الاحترامه بو وجه ایله ابراز معاملهٔ رعایتکاری ایدرك بونلری قرین فخر و شان ایلمشلردرکه التی یوز سنه‌دنبری دولته ابراز مآثر حسن خدمت و صداقت ایتمکله شهرتیاب اولان بو خاندانك بوندن صکره دخی اوحرمت واعتبار دائرهٔ فاخره‌سنده بولنه‌جغی آزادهٔ شك وارتیابدر .

صوك

مشاهير اسلام

محرری: حمید وهبی | جزؤ ۳۱ | طابع وصاحبی: مهران

علاء الدین سلجوقی

—

(سلطان علاء الدین سلجوقی) بر وقت اناطولیـده فرمان فرما اولان سلجوق حکمدارلرینك من کل الوجوه اشهر وسروری بولنان بر قهرمان عظیم النفسدر .

نام بسالت اتسـامی تواریخ عمومیه‌نك اك شانلی، اك پارلاق صحیفه‌لرنده زینت نمون اولمقده بولنـان بو بیوك حکمدارك شرق عالم اسـلامیتنه ابراز ایتدیکی خدمات مشکوره ومبروره‌یه بر کره اماله‌ٔ نظر دقت ایدر ایسه‌ك امتك مابه الافتخاری اولان اکابر وعظمای ملوکك اك بیوکلرندن بری اولدیغنی وهلةً کوریرز .

التنجی قرن هجریده آسـیانك صحاریٔ زمردین

قامنده غرس ایدیلوب رفته رفته اطرافه داللر، بوداقلر صالمش ومؤخراً اوروپا بر لطیفنی ده اغصان سایه داری آلتنه آلهرق الان قوۀ نامیه‌سنی محافظه ایتمکده بولنمش اولان شجرۀ عظیمۀ عثمانیتی ابتدا زمین اقباله دیکن ذات علاءالدین سلجوقیدر.

مبنای سلطنت عثمانیه‌نك واضع اساسی اولان غازی (ارطغرل بك) ی زیر حمایۀ عالیجنابانه سنه آلهرق بر کوچك عشیرته اك بیوك، اك دهشتلی بردولت اوله بیلمك استعدادینی بخش ایدن ینه علاءالدین سلجوقیدر.

زماننده شرق‌دائرۀ اسلامیتك محفوظیت ومحروسیتی امرنده بالنفس صرف ایتدیکی اقدامات واعلای لوای کلمة الله ایچون ابذال ایلدیکی همت عقللره وله وحیرت ویره‌جك مرتبه‌لرده ایدی.

عسکرینك برقسمی خرستیان ملوك مجاوره‌سی ار. دولرینی زیر وزبر ودیکر قسمی ارسلانلر کبی روسیه ممالکنك ایچریلرینه صالدیره‌رق روسلره تنکنای فراری مقر ایلر ایدی.

عنفوان جوانيسنى پدرى (سلطان غياث‌الدين)ك تحت تربيه‌سنده كچيرمش وبر اراليق سلطانك شهزاده‌لكى اوانسنده برلكده المانيا قطعه‌سنه بالعزيمه اجراى سير وسياحت ايتدكدن صكره ينه اب مكرميله شرقه دونمش ايسه‌ده غياث‌الدين بعض اسبابه مبنى سلجوق ممالكنه عودت ايتميه‌رك شرق ايمپراطورى (بودواين)ك مهمانى اولديغى حالده قسطنطينيه قربنده واقع اطه‌لرده اختيار اقامت ايلديكندن صاحب ترجمه‌ده مذكور اطه‌لرده آرام ساز اولور ايدى .

غياث‌الدين بو وجه ايله اوراده امرار ايام وليال ايلمكده ايكن بر كون بريسى كله‌رك سلجوق تختنده بولنان (سلطان ركن‌الدين)ك وفاتيله يرينه اوغلى (عزالدين) جلوس ايتمش ايسه‌ده اكثر نامداران امرانك بونى ايستمه‌ميوب كنديسنى ايسته‌مكده اولديغنى وبناءً عليه سلجوق ممالكنه پاى انداز اولديغى آنده خلقك بيعته امادەومهيا بولنديغنى افاده وانبا ايتمسى اوزرينه تجربهٔ بخت وطالع ايتمك ايچون حركت ايلديكه ياننده علاء الدين دخى موجود ايدى .

راكب اولديغى قايقلرله (يلاق آباد) ساحللرينه

يناشـەرق اورادن (ازنيق) طريقيله هدف مقصـوده كيتمكده ايكن ازنيقـده اوطورمقده بولنـان روم ايمپراطورينك ممانعتنه اوغرامشدر .

بو ممـانعته سبب ايسـه سلطـان عزالدينك اولجه ايمپراطـوره بالمراجعه دائرۀ اتفـاقنه داخـل ومع مافيه حكومت وسلطنتی تصديق ايتديرمكه نائل اولمسی ايدی.

شو قدر واركه غيـاث الدين اعمـال لطائف الحيل سياسيه‌يه فوق العاده مقتدر بولنديغيچون بر طاقم مواعيد عرقوبيه ايله‌ايمپراطوری بالاغفال سلجوق ممالكنه‌دخول ايلدی .

خبر مواصلتی كمين فرصتده طورمقـده اولان هوادارلرينك واصل سـامعۀ اطلاعی اولور اولمز سردر هوای خروج وقيـام اولدقلرندن جملةً قونيه شـهرينی محاصرۀ شديده آلتنه الديلر .

عزالدين دفع صائله موفق اوله‌ميه‌جغنی اكلاديغندن ماعدا الجای يأس ايله طيـانه‌رق امتداد مدت خصومته

سبب اولدیغی تقدیرده رقیب اقبالنك اشتداد آثار عداوت جویانه‌سندن بشقه بر شیء قزانه‌میه‌جغنی‌ده حس ایتدیکی ایچون ترك معاملات تدافعیه ایله تسلیم سلاح ایتدی .

عزالدینك شو حرکت آشتی پرورانه‌سی غیاث الدینك فرط ممنونیتنی جلب ایلمسیله بو وجه ایله قونیه تختنه کچمسنی متعاقب کندیسنی مظهر اعزاز واحترام وملاطیه حاکملکیله بکام ایلمشدر .

بو خلالده شهریار جدید صاحب ترجمه علاءالدینی (توقاد) ودیکر مخدومی (عزالدین کیفریدون) ی قیصریه والیلکلرینه تعیین ایله انهاج ایتدکدن صکره کمال کرمی ایله اکمال لوازم سفریه‌یه باشلادی‌که بو تدارکات‌ده روم ایمپراطورندن کوردیکی ممانعت ومخالفت سابقه‌دنطولایی اخذ ثار وانتقام ایده‌بیلمك مقصدینی استحصال ایتمك ایچون ایدی .

وکلا و امراسی دولتك تمامیله اکتساب سورت ومکنت ایدنجه‌یه قدر بو امر عظیمه ابتدا وابتدار ایتمامسنی دفعاتله کندیسنه اخطار ایتمشلر ایسه‌ده شدت انفعالات

نفسانیه‌سنه مغلوب اولمش اولان پادشـاهه بر درلو سوز
کچیره‌مدیلر .

اوته طرفدن ایمپراطور پادشاه جدیدك نیات ومقاصد تجاوزاتکارانه‌سـنه واقف ومطلع اولنجه کویا ایشـدن خـبری یوق ایمش کبی جمع و تحشید جنوده باشـلامش وحتی طلیعه‌سـنی قونیه‌لیلرك حرکتنـدن اول خصمنك کذرکاه عسکریسنه بیله یوللامشدر .

وقتاکه غیاث الدین اردوسنی تنسیق وتجهیز ایله پای تختندن حرکت و (الا شهر) صحراسـنه مواصلت ایتدی دشـمننك اوراده صحرانك اك صعب المنـال نقطه‌لرینی، موقعـلرینی طوته‌رق آمادهٔ کارزار اولدیغنی کورنجـه حیرتندن نه یاپه‌جغنی بیله‌مدی .

دشمن عسکری ایسه رفاقتنده‌کی سریه‌نك اوچ درت مثلنده اولوب بونلرده سـائقهٔ عصبیت فـدا کارانه ایله محافظهٔ نباهت قومیه اغورنده آتشه صـالدیرمقدن بیله چکنمیان برطاقم روم قهرمانلری ایدی .

علی‌الخصوص مملکتدن حین حرکتـلرنده ایمپراطور

طرفندن ایراد اولنان نطقده مملکتلرینك سلجوقیلر جا-
نبندن پازدهٔ خیول استیلا ایدلمك تشبثنده بولندیغی بیان
وبناء علیه وطنك كندیلرندن انجق بو كون ایچون خدمت
بكلهدیكی اتیان قالندیغندن اردو بر كوه آتشفشان كبی
غلیان وهیجانه كلمش ایدی .

غیاث الدین دشمن قارشیسنده اوطورمش اولسه
عسكرك خوف وهراسه دوشهجكنی اكلادیغیچون درحال
شدتلی بر هجوم كوستردی .

نه چاره كه دشمنك كثرتی واولجه طوتمش بولندقلری
موقعلرك مناعتوصعوبتی ایلك صدمهده مغلوبیتنی مستلزم
اولدیغی كبی بو مغلوبیتی متعاقب عقب كیرلر النهده دو-
شدیكیچون فاجعهلی بر صورتده نوش زهرابهٔ ممات
ایتدی .

كار آزمایان امرادن بر قاچی بو هنكامهیی كورنجه
اردویی دوشدیكی مزلقهٔ هولناكدن قورتارمق ایچون
امپراطور ایله بالمحاوره مسئلهیه بر رابطه ویرهرك قونیهیه
چكلدیلر .

غریبدرکه بو مهام شناسلقلریله قابل توفیق اوله‌میه. جق حاللردن اولمق اوزره ملاطیـه‌ده‌کی عزالدینی جلب ایله تکرار تخت سلجوقی‌یه اقعاد ایتدیردیلر .

مملکتك اقبال استقبالنی اعز مقاصد وآمال عد ایدن بر چوق وطن‌پروران علاءالدین کبی بر قهرمان میدانده طورر ایکن عزالدینك کتیرلمسنه دهن کشـای مؤاخذه واعتراض اولمشلر ایسه‌ده ایش ایشدن کچمش بولندیغندن بو تشبثلرندن بر فائده قزانه‌مدیلر .

شو قدر وارکه علاءالدین و ارث اولدیغی مقام پدره عم زاده‌سنك کچدیکنی توقادده استخبـار ایدنجه حـق صریحنی محافظه ایلمك ایچون تدابیر حصـافتکارانه‌سنك ثمره‌سی‌اوله‌رق بر طاقم ملوك وامرای مجاوره ایله‌همدست وفاق واتفـاق اولدیغی‌حالده او آرالق قیصریه طرفلرنده بولنان عزالدینك اوزرینه یوریه‌رك کندیسـنی قیصریه قلعه‌سنده شدتله محاصره وتضییقه باشلادی .

عزالدین اوغرادیغی ورطـه‌دن قورتلمق امـکانی اولمدیغنی اکلایه‌رق دهشـتله مخلوط بر بهت تام ایچنده

قالدیغی صره‌ده کندیسنه فرط محبت واختصاصی بولنان جلال الدین که قیصریه والیسی ایدی پادشاهك نامنه اوله‌رق ال التندن عرانین و صنادید متفقینه ایتدیکی وعدلر اوزرینه ارباب اتفاق طاغیله‌رق علاء الدین یالکز قالدیغندن مجبوراً انقره جهتلرینه چکلدی .

عزالدینك هوادارلرندن بعضلری علاء الدینك طرفدارلرینه امیدلرینك عدم حصولی امرنده بر درس تجربه دها ویرمك ایچون علاء الدینك اوزرینه کیدلمسنی اخطار ایتدکلرندن عزالدین همان انقره‌یه طوغری تحویل عنان عزیمت وخصمنی انقره قلعه‌سنده محاصره‌یه مسارعت ایلدی .

انقره ایله جوارنده‌کی اهالی که بر قاچ کون ایچنده علاء الدینك اطوار و اوضاع بهادرانه‌سیله مکارم اخلاقنه مفتون اولمشلر ایدی عزالدینك قوهٔ قاهره‌سنه قارشی طوره‌جقلرینی اکلامالریله برابر کندی طوپراقلرنده‌کی قلعه‌یه التجا ایدن بر قهرمان شیردله ذره قدر بیله ضرر ایراث ایده‌مامسیچون قانلرینك صوك قطره‌سنی اراقه‌یه مهیا بولندقلرینی وفقط شهزاده‌نك حیاتی قطعیاً تأمین

اولنـور ایسـه مقاومت و مدافعه‌دن واز کچه‌جکلرینی مبعوثلری واسطه‌سیله پادشاهه بیلدیردیلر .

عزالدین ایشك ایلریسـنه کیتمش اولسه سفك دمه سبب اوله‌جغـنی اکلادیغیچون تکلیف واقعـه جواب موافقت اعطا وبو صورتله قلعه‌ین [illegible] دن صکره علاءالدینی (منشار) قلعه‌سنه اسرا ایله محبسه القا ایتدی .

کنج شهزاده زمانك بو معاملهٔ تاب فرساسنی نفسنه مال ایتمیه‌جك درجه‌لرده اظهار اصطبارو دوچار اولدیغی حال نوائب اشتمالدن متأثر اولمیـه‌رق سجن قسوت انکیزك بر کوشه‌سنده نتیجهٔ اموره انتظار ایدر طورر ایدی .

کویا که زمان ایلریده میلیونلرله خلقی سایهٔ عاطفتنده ترفیه ایلملك ایچون یتیشـدیرمکده اولدیغی بو وجـود نادری انسـان کامل ایتمك ایچـون بویله بلا و مصیبت زندانلرینی کندیسنه تجربه‌کاه اتخاذ ایلملك ایستیور ایدی .

ایشـته شهزاده مبحوث عنه زندانده بو وجـه ایله وقت کچیرمکـده ایکن عزالدینـك وفاتی وقـوع

بولديغنـدن سرآمدان دولت عقد نادئ مشـورت ايله اوته‌دنبری اطوار دلاورانه‌ســنه مفتـون اولدقلری علاء الدينه توديع سـلطنت قلنمســنه تلاحق آرا وافكار ايله قرار ويرديلر .

ودرحال منشاره دعوتجيلر ارساليله بونجه زماندنبری حق صريحی بولنان تخت سلجوقی‌يه رونق بخش اولمسنی رجا ايتديلر .

شهزاده دعوتجيلرك ورودی اوزرينه ادباردن نصل رهين اكدار اولميور ايســه كنديســنه توجه ايدن شو اقبالدن طولايی دخی قرين مسار اولمديغی حالده‌منشاردن حركت وقونيـه‌يه مواصلتله اريكهٔ پادشـاهی‌يه جلوسـه مبادرت ايلدی‌كه وقعـه‌نك اوان جريانی (٦٢١) سـنهٔ هجريه‌سنه مصادف ايدی .

زمان‌ايسه بر زمان اغتشاش نشان اولوب اطرافده‌كی ملوك وحكمداران، سـلجوق دولتنك انقسـامنی تصور ايدوب طورييورلر ايدی .

ديكر ياندن امرغزا وجهاد منسی حكمنه كيرديكيچون

سطوت قاهرهٔ اسلامیه‌نك افئدهٔ اعادیده تأثیرات سابقه‌سی زائل اولمش ایدی .

بو سببله علاءالدین سیف صارم اسلامك میادین غزواتده انسلالنی بالتصمیم بومقصدك مقدماتندن اولمق اوزره اول امرده سلجوق اردولرینك تنظیمنه دامن درمیان اهتمام اولدی .

وآز وقت ایچنده بر چوق عسكر تحشید ولوازم حربیه‌یی تزیید ایلدكدن صكره سیالهٔ برقیه مثال خرستیانلرك مدائن وامصارینه سرعت نمای هجوم اوله‌رق تصادف ایلدیكی دشمن سریه‌لرینك خرمن جمعیتلرینه القای شرارهٔ قهر ونكال ایتدی .

پیاپی صرف ایتدیكی اقدامات وهممات بیهمتاسی ثمره‌سیله (بورغاز حصاری) ایله دها بر طاقم قلاع و بقاع رصینه‌یی آوردهٔ قبضهٔ ضبط وتسخیر وسورت اسلامیه‌یی انظار خصمایه قارشی بی كم وكاست ارائه ایتدكدن صكره منصوراً تختگاه سلطنته دوندی .

بو مظفریات و موفقیات عالیه او وقت مسند نشین

خلافت اولان (مستنصر بالله) لك واصل صماخ اطلاعی اولنجه حراست شان اسلامیت خصوصنده کی اقدام مجاهدانه‌سنه آفرین خوان اولمغله ذات نجدت سماتنه (ناصر دین الله السلطان الاعظم) عنوانی ویردیکی کبی ممالك روم ایله ارمن، دیاربکر، جزیره قطعه‌لرینك حکمدارلغنی حاوی اصدار ایتدیکی منشور ایله بر حسام آبدار و بر خاتم قیمت داری‌ده (شیخ شهاب الدین سهر وردی) وداعتیله قونیه‌یه یوللامشدر .

قبل خلیفه‌دن ابراز اولنان شو توجهلرك وقوعی (٦٢٧) سنه‌سنه تصادف ایتمش وسنهٔ مذکوره آل سلجوقك اك بیوك بر دور اعتلاسی بولنمشدر .

بو صره‌لرده غازی ارطغرل بك افراد عائله وعشیرتیله سیواس صحرالرینه مواصلت ایلدی که علاء الدینك بر اردوسی اوراده مغول سردارلرندن (چیرماغون نوین) و (بایجو بك خان) کبی ایکی شدید الشکیمه قوماندانك معیتلرنده‌کی مغول تاتارلریله قانلی بر محاربه‌یه کیریشمش ایدی .

بر صورتده که قونیه‌لیلرك سلاح سورتی ژنکدار

انکسار اولمش ونسیم فوز وظفر مغوللرك طرفنه اسمك اوزره بولنمش ایدی .

ارطغرلك رفاقتنده‌کی جنکاوران امرانك هپسی جانب غالبه التحاق ایله شرلرندن محافظهٔ نفس ایتملری رأینده بولنمش ایسه‌ده میر بسالت سمیر فطرةً حائز بولندیغی علو جناب سائقه‌سیله مغلوبلره بالاعانه اونلرك کندیسنه منتدار ایدلمسنی مناسب کوردیکیچون یانندهکی بهادرلر ایله قونیه‌لیلره معاونته شتاب کوستردی .

سلجوقیلر بو امدادنا کهظهور اوزرینه جسارتلنه‌رك تجدید مهاجماته‌باشلادقلرندن مغوللر دوچار تشتت ونکال اولدیلر .

بکك شو فداکارلغی سلطان علاءالدینه عرض اولننجه صورت مخصوصه‌ده ممنونیتلر کوسترمش وغازی‌یه برخلعت کران قیمت اهدا وارسال ایله برابر عشیرتنك اسکانی ایچون ابتدا انقره قربنده بعض محللری ومؤخراً طومانیج طاغلریله سکود نواحیسنی ویرمشدرکه ایشته

شرقده عالم عثمانیتك تأسسنه بو وقعه مقدمهٔ مشکوره اولمش ایدی .

ارطغرل غازی عشیرتنك توطینی وامر زراعت وحراثتك یولنه قونلمسی کبی ایشلرله مشغول ایکن قره‌جه‌حصار وقره‌جه شهر طرفلرنده (فریقیا) حکومتی بقایاسندن روم ایمپراطورلغنه تابع بر حکومت اهالیسنك افراد عشیرتنه ویرمکده اولدقلری راحتسزلقدن قونیه‌یه شکایت ودیکر روایته کوره بو ایش ایچون بالذات مرکز سلطنته مواصلت ایلدیکنه وذاتاً اورالرك ضمیمهٔ ممالك ایدلمسی مرکزجه متصور بولنمسنه مبنی سلطان قوجه ارطغرل بکه تجاوز امرینی ویرمش وبونك اوزرینه بك استصحاب ایلدیکی دلاور ایله حصار مذکوری فتح وتسخیر ایتمشدر .

انجق حصارك ضبطیله فریقیالیلرك مستقبلاً ازالهٔ شر ومضرتلری قضیه‌سی یکده تأمین اولنه‌میه‌جغندن سلطان بونلرك مقر حکومتلری اولان کوتاهیه‌نك‌ده آلنمسنی بالتصویب معیت قهرمانانه‌سنه ارطغرلی آله‌رق

کوتاهیه‌یه بالعزیمه مملکتی تسخیر وتیغ شهامتنه‌باش اکمك ایسته‌میان ارباب تمردی قهر وتدمیر ایلمشدر .

قونیه ارسلانی ملاطیه جهتلرینه ده هجوم ایله ضمیمهٔ قلمرو قهرمانیسی ایتدکدن واورالرك اداره‌سنی امرای حماست انتماسندن (امیر اسدالدین) ه بالاحاله مصر حکمداری‌نك همشیرهٔ عصمت بهره‌سنی تنکیح ایله قیصریه‌ده اجرای سور پرسرور ایلدکدن صکره دشت قبجاغی ودیار افلاقی صدمهٔ شمشیر عالمکیر یله تترتمش وبومظفریات وموفقیات متسلسله‌نك آوازهٔ هراس‌افزاسی اوروپایی بیله لرزه‌ناك ایتمشدر .

شهریار رستم وقار شهامت قاهرانه‌سنك هر طرفه بخش ایلدیکی بو تأثیراتدن استفاده ایلمك ایچون تربیت کردهٔ دلیرانه‌سی اولان سردارلردن (حسام‌الدین بك) قوماندهسیله روسیه ممالکنه بر اردو یوللادی .

حسام‌الدین بك نادراً یرادلمش اولان اجلهٔ مبارزان امتدن بولندیغیچون سل سیف جهاد ایله تصادف ایتدیکی روس فرقه‌لرینی تارمار ایتمش و پك چوق

شهرلری وحتی (سعداق) دینیلان مملکت جسیمه‌یی تحت رایت استیلاسنه آلمشدر .

بوراده بولندقجه داخلنده واقع بر بیوك کلیسایی جامع هیئتنه تحویل وافراغ ایلمش وزمان انفکاکنه قدر غزاة ظفر سمات ایله برابر درونده نماز قیلمش ایدی .

شهر مذکور قریم قطعه‌سنده کائن واو وقت کثرت ثروت ومعموریتله رشك انداز مدائن اولدیغی حالده مؤخراً خراب اولمش ایدی .

میر نجدت سمیر بر مدت سعداقده قاله‌رق شان اسلامی تعلیه وبلاد وممالك مفتوحه‌نك حراستی ایچون معیتنده‌کی ارسلانلردن ایجابی قدرینی ترك واقامه ایلیه‌رك عودت ایتمشدر .

اثنای معاودتده عسکرك بر قسمی کمیلره راکباً بحر ازاق ایله قره‌دکزدن اناطولی طرفنه مرور ایتدکلری کبی دیکر قسمی دخی طونه نهرندن کذار ایله روم ایلی صحرالرینی طولاشه‌رق استانبول بوغازندن آسیایه مرور ایلمشلر ایدی .

سزاوار دقتدرکه شرق امپراطوری سلجوقیلرك الك بیوك خصمی اوله‌رق همیشه زوال اقباللرینه ساعی ایکن مجاهدینك خیول بسالت وشجاعتلرینك روس صحرالرینی جولانگاه اتخاذ ایتمش اولمسی قسطنطینیه‌سکنه‌سنك افئدهٔ قاسیه‌سنه القای بیم وارتعاب ایلدیکیچون سلجوق بهادرلری برگونه ممانعت تصادف ایتمامشلر وبالعکس اهالی طرفندن معاملات مهمان نوازانه‌یه مظهر اولمشلر ایدی .

حضرت علاءالدین شو غزای جلیل ایله اعلای دین ایلدکدن صکره داخل ممالکنده تحصل ایدن آسایش تامدن بالاستفاده احقاق حقوق و تأمین مسعودیت برایا مثللو ایشلره حصر فکر وزمان ایلدی .

فقط اهالیٔ مجاوره قبریس جزیره‌سنده و بعض سواحلده ساکن اولان فرنکلرك همدست وفاق و اتفاق اوله‌رق ممالك اسلامیه‌یه پانهادهٔ تعرض وتعدی اولدقلری خبرلری کلدیکندن مشاغل داخلیه‌یی تحشید عسکرواکمال لوازمات سفریه ماده‌لرینه بالتحویل قوماندانلرندن کزیدهٔ

مبارزين دين (امير مبارزالدين) ايله برفرقهٔ منتظمه سوق وانهاج ايتدى .

اميرك برقاچ هجمهٔ غضنفرانه‌سى اوكنده ارباب اتفاق تارمار اولدقلرندن قونيه‌ليلر منصوراللوا اولدقلرى حالده عودت ايلديلر .

وقعه‌يى متعاقب ارزنجان حاكمى فخرالدين بهرام شاهك اوغلى علاالدين داود شاهك خلقه قارشى ابواب ظلم و اعتسافى آچديغى قونيه‌يه عرض واخبار اولنور اولنمز دست عدالت پيوسته وديعهٔ الهيه اولان تبعه‌سنك هر جهتله محافظه‌سنى وظائف مقدسه‌دن و مع مافيه مظلوملره مددرسان اولمغى و جانب انسانيه‌دن عد ايدن علاءالدين فى‌الحال برفرقه پهلوانى مستصحباً يوله چيقدى .

بو خبر داود شاهه واصل اولنجه افعال واقعهٔ ظلميه‌سندن طولايى اظهار ندامت و طلب عفو وامان ايتمك ايچون قيصريه اوكلرنده پادشاهى استقباله مسارعت ايتمش ايسه‌ده پادشاه كارآكاه كنديسنى

مأموريتنده براقه‌جق اولسه ينه اوضاع سابقه‌سنی تكرار ايده‌جكنی بيلديكيچون عزل ايله بيوك اوغلی (غياث الدين)ی ارزنجان قطعه‌سی حاكملكنه تعيين واعزام ايلدی.

بو خلالده خوارزم پادشاهی (سلطان جلال‌الدين) جنكيزيلرك سائقهٔ تسلطيله نهرسندك ساحل شرقيسندن ديكر طرفلره زامله بند انتقال اوله‌رق بحر شاهی دينيلان بحيرهٔ روميه‌نك قربنده واقع (مرافه) جهتلرينه‌بالمواصله استمداد ايچون قاضی القضاة (مخبرالدين الطاهر بن‌عمر خوارزمی) يی كوندرمش ايكن برارالق بوغائله‌دن قور. تيلنجه كليتلی بر اردوايله بلاسبب سلجوق ممالكنه تعرضه باشلادی.

علاءالدين دفع صائل ايچون تداركاته مسارعت كوسترمكله برابر متفق خاص الخاصی مصر حكمداری (ملك الكامل) ايله بونك برادری كردستان حكمداری (ملك اشرف) و ديكر برادری سوريه حكمداری (ملك معظم عيسی) جلال الدين خوارزمی عليهنه غليان وهيجانه كلدكلرندن ملك الكامل قوای متفقه‌يی تحت

ادارەسنه آلەرق قیصریه اوزرندن یوریمکده اولدیغی حالده فرنکلرك مصر قطعەسنه تسلطاری جهتیله کندیسی بالضروره قیصریەدن عودت واردونك قوماندانلغنی برادری ملك اشرفه حواله وتودیع ایتمشدر .

ملك اشرف قیصریه جوارنده علاءالدینك اردوسنه ملحق اولنجه باجمعهم اق شهر اوواسنه طوغری کتدیلرکه جلال‌الدین اخلاطدن فك خیـام آرام ایله (یصی چمن) دینیلان موقعه کلمش ایدی .

ایکی مخوف اردو التقا ایدنجه یکدیکرینك قاننـه صوصامشجەسنه بر محاربۀ خونریزانەیه کیریشدیلر .

بر صـورتدەکه عرصۀ رزم ووغا عرصاتدن نمون‌نما اولمش ایدی .

نهایت خـوارزمیلر علاءالدینك طـاغلر طیانەمیان حملات‌قهرمانانەسنەتاب آور اولەمدقلرندن بر قاچ ساعت ایچندەکلیاً پریشان اولدیلر .

بو ملحمهٔ کبرایی متعاقب علاء الدین عقب کیرلکه باشلایه‌رق جلال‌الدین خوارزمی‌یی حدوددن چیقارنجه‌یه قدر تضییق وتعذیب ایلمشدر .

بوندن صکره علاء الدین توثیق امور داخلیه ایله اشتغال ایلمکده ایکن قلمرو سلجوقینك حال عمران اشتمالنه مفتون اولان مصرلیلر الجای حرص و آز ایله تجاوزه‌ابتدار ایتمشلر ایسه‌ده علاءالدینك شدتلی برهجومی بر رجعت انهزام کارانه اختیار ایتملرینه کفایت ایتمشدر .

مغوللرکه ائتلاف ایتدکاری تاتارلرك عادتی ایجابنجه وقت بولدقجه اوته‌یه بری‌یه صارقنتیلق ایتمکدن کری طورمزلر ایدی بو صره‌ده تکرار حدودده‌کی سلجوق مملکتلرینه تسلط ایتمکه باشلادیلر .

وفقط حکمت حکومت وسیاست فننده بهره‌ور کمال اولان پادشاهك تدابیر تهدیدکارانه‌سیله ینه یرلرینه چکلدیلر .

ایشته علاءالدین عنفوان شبابندن بری توسن سفر اوزرنده بی قرار اولمقده و هر یرده بر نهنك دریای جنك اولدیغنی ارائه واثبات ایتمکده ایکن (٦٣٤) سنه‌سی شوا.لنك ۳ نجی کونی بئس الخلف اولان اوغلی غیاث‌الدین فضاحت قرینك زهر اغتیالیله محو اولدی کتدی !

علاء الدین شرق عالم اسلامیتنك آوازهٔ سورت قا.هرانه‌سنی اوروپایه قدر ایصال ایتمش اعاظم مبارزان امتدن بریسی ایدی .

فرط حماست، شدت عزم، حب جهاد، ثبات ومکانت، علو جناب، میل معالی کبی مزیات وخصائص عالیه ایله متصف بر حکمدار قوی الاقتدار ایدی .

عظمت قدرینه بوندن بیوك دلیلمی اوله بیلیر که آزجق تعمیق فکر ونظر ایده‌جك اولور ایسه‌ك بوکونکی کون شرقده متشکل اوله‌رق کورمکده بولندیغمز عثمانلیلق عالمنك تأسسنه علاءالدینك همت بیهمتاسی سبب اولدیغنی کوروورز .

ارطغرلی، عشیرتنی زیر حمایهٔ عالیجنابانه‌سنه آله‌رق ویرلر ویره‌رك عثمانلیلغی ابتداده شرقده تقرر ایتدیردیکی ایچون نام نامیسی کمال حرمتله یاد وتذکار اولنمغه جدیر واحرادر .

بوجهتله‌دینیله‌بیلیرکه علاءالدین کوردیکمز شو بنای عظیم سلطنت عثمانیه‌نك عرصه‌سنی ویرمش وبوعرصه‌ده ارطغرل غازی وضع اساس ایتدکدن صکره او اساس اوزرینه‌ده سلطان عثمان غازی بنای مذکورك موفق تشکیلی اولمشدر .

علاء الدین عهد سلطنتنده سلجوق دولتنك قوت ومکنتنی‌واصل‌اقصای‌اعتلا ایتمکله برابر خلف معهودینك اوضاع واطوار مخربانه‌سی آز زمان ایچنده اودور اعتلایی رهین زوال ایتمشدر .

شویله که :

غیاث الدین کمال تهالکله حسرتکش اولدیغی موقع

سلطنته کچنجه اداره‌سزلکی، خشونت طبعی الجاسیله امرا بیننه نفاق و شقاق طاری اولدیغندن ومغوللر بو تضاد واختلاف داخلیدن استفاده ایلمك غیرتنه دوشه‌رك مهاجمات شدیده‌یه باشلادقلرندن قلمرو سلجوقی سراپا آتش انحلال ایچنده قالمشدر .

بو تذبذبلر آره‌سنده غیاث‌الدینك وفاتی وقوع بولمش ایسه‌ده ایش ایشدن کچمش وآتش صچاغی صارمش بولندیغندن نوائب سابقه‌نك حکم اسف انکیزینی امحا ایتمك قابل اوله‌مامشدر .

علی الخصوص مسند سلطنتك غیاث الدینك اوغللری بولنان (عزالدین) ایله (رکن الدین) بیننده منازع فیه قالمسی اغتشاشات موجوده‌یی تزیید ایتدکجه ایتمشدر .

نهایت بو مناقشه ومنافسه‌دنطولایی ایکی قسمه آیریلان امرادن عزالدینك طرفداری اولانلر غالب کلمش وبنابرین مباینت واقعه مائل سکون اولمش ایکن رکن الدین

برادرندن نزع سلطنت ایده‌بیلمك مقصدیله تبریز حکومتنه دخالت ایلمشدر .

بو سببله قونیه سلطنتنی گاه رکن‌الدین وگاه عزالدین استحصال ایتمکده ایکن هلاکونك اوغلی اباقاخانك امریله رکن الدینك مخدومی (غیاث الدین) نائل سلطنت اولمشدر .

فقط غیاث‌الدینك مؤخراً کوستردیکی معامله‌ٔ در-شتانه‌دن تاتارلر خشنود اوله‌مدقلرندن هلاکونك ایکنجی اوغلی اولوب مسلمان اولان وتبریز جهتلرنده اجرای سلطنت ایدن احمد خانك امریله (٦٧٥)ده زوالّلی قتل ایدلمش ویری عزالدینك مخدومی (غیاث‌الدین مسعود)ه ویرلمشدر .

خاندان سلجوقینك بو وجهله هلاکو فامیلیاسنك ملعبهٔ سیاسیه‌سی حکمنه کیردیکی بر زمانده امرای متغلبه ینه باش کوستردیلر .

بر مرتبه‌ده‌که انحلالات حاضره‌نك تتابع وتوالیسی آل سلجوقك ضعفنی ارتدیردقجه ارتدیردیغندن ارضروم وان، دیار بکر، رقه، اورفه، مرعش، اچ ایل، منتشا، صاروخان، قره‌سی وهلم جرا برطاقم ایالات مهمه‌ده‌کی والیلر آچیقدن آچیغه داعیهٔ استقلاله دوشدیلر .

غیاث الدینك هنوز مراهق بولنمسی ایسه رئاست امورك شونك بونك ایادیء حرص و آزینه انتقالنی موجب ومستلزم اولدیغیچون مطاعیت جمهور دینیلان وجوب سیاسی بالکلیه حکمدن ساقط اولمش ایدی .

الحاصل آسیا قطعه‌سی قورقنج برهرج ومرج ایچنده قالدیغی اثناده کویا نوائب داخلیه یتشمیورایمش کبی اورته‌یه برداهیهٔ دهیا دها چیقدی‌که بوده مصرده فرمان فرما اولان (سلطان ظاهر بیبرس) ك توسیع ممالك سوداسیله البستان ومرعش حوالیسنی لوای استیلاسی آلتنه آلمسی ایدی .

غياث‌الدين بو دشمن نو ظهورك اتحاد اسلام مقصد سلامت جويانه‌سنه مخالف اوله‌رق كوستردیكی معاملهٔ ائتلاف شكنانه‌يه قارشی بالضروره لاحول كويان اولمقده ايكن سلطان ظاهر بيبرس تزييد طمعله مقدما سلجوق ممالكنه مستولی اولان تاتارلرله رقابته دوشه‌رك بونلری اورالردن دفع واخراج ايله ممالك مذكوره‌يه بتون مالك اولمق نيتيله قيصريه‌يه طوغری يوريديكندن حكومت مركزيه ارتق هرچه باداباد مدافعه ومقاومته قرارويرمش وفی‌الحال دفع صائل ايديله‌بيلمك ايچون برفرقهٔ عسكريه كوندرلمشدر .

فقط نشوهٔ رحيق غالبيتله فرحناك اولمش وسيوف شجاعتلری ژنكدار فتور اولمامش اولان مصريلر بونلری هيچه صايه‌رق شدتلی برهجوم كوستردكلرندن قونيه‌ليلرله مغوللر دوچار انهزام تام اولديلر .

بو هزيمت هلاكو خاندان سلطنتنك رسيدهٔ كوش

اطلاعی اولور اولمز مصریلر اوزرینه بر اردو یوللامشلر ایسه‌ده مصریلرینه احراز غلبهٔ کامله ایلدکلرندن مغول حکومتی غیاث‌الدینك دست یمین قدرتی مثابه‌سنده اولان (ایلخان اعظم معین الدین پروانه) ایله دها بر چوق بی‌کناه امرایی قنطرهٔ شمشیردن کچیرمشدر .

بو خلالده قونیه شهری مغوللردن خالی اولدیغی کبی تمادی وتوالیٔ مصائبدن طولایی شاشیروب قالمش اولان غیاث‌الدین دخی مرکزدن اوزاق محللرده بولندیغندن ومع مافیه قونیه نائبی (امین الدین میکائیل) ایله سائر امرا ملکك بر کوشه‌سنه صارقندیلق ایلیان قرمانلیلرك ازالهٔ شر ومضرتلریله اوغراشمقده اولدقلرندن (جمری بك) نامنده بریسی سلجوق خاندان سلطنتندن بولندیغنی بالادعا علم افرازبغی وخروج اولمش وقرمان بکزاده (محمد بك)ی ده دائرهٔ تسویلاتنه ادخال ایله قونیه‌یه هجوم ایتمکله هجمهٔ نخستینده مملکتی ضبط وتسخیر ایتمشدر .

بو وقعهٔ هولناکدن غیاث‌الدین ایله مغوللر خبیر اولنجه

نه‌یه اوغرادقلرینی بیله‌میه‌رك بونکله برابر افاتهٔ وقت ایدیلیر ایسه ایشك دها وخیم نتیجه‌لر تولید ایده‌جکنی بیلدکلریچون کتائب متشتته‌نك تحشیدیله جبر مافات امکانی استحصاله چاره جو اولمغه مسارعت ایتدکلری مثللو حکومت مرکزیه‌نك اوغرادیغی احوال اهوال اشتمال، اهالینك عصبیت فداکارانه‌سنی بالتحریك هپسنی یرندن اویناته‌رق اورته‌لق ینار طاغلر کبی غلیان وهیجانه کلدیکندن غیاث‌الدین ایله‌سائر مغول امراسی قوماندەلری التنده زور بازوی جلادتنه کووه‌نان بیکلرجه بهادر اولدیغی حالده پای‌تختی استخلاص ایچون یوله چیقدیلر .

وقونیه پیشکاهنه‌مواصلتلرنده دشمنه‌کوز آچدیرمامق ایچون بالهجوم مدعیٔ کذب‌انتماجمری‌بك ایله‌هوادارلرینی کاملاً قلیجدن کچیردیلر .

بو ملحمه‌دن صکره سلجوق ممالکی بر آز مدت کسب سکون ایلمش ایسه‌ده جسم نحیف دولتك شراین وعروقنه‌دماء فاسده کبی یرلشمش اولان منوزر اضعاف

اداره‌دن خالی قالمدقلرندن بشقه عسکرلری اوته‌دنبری سردر هوای تمرد اولان امرا تکرار استقلال داعیه‌لرینه دوشمش واکثری کرمیان، قرمان، صارو خان، ازمیر، قره‌سی، منتشا، ذوالقدریه، رمضان، اسفندیار، حاکملرینه التجا ایله سلجوق ممالکنک قسم اعظمنک ایادیٔ اغتصا بکارانه‌لرینه کچمسی ودها برخیلی اسباب مخربه‌نک بو فترتلره منضم اولمسی حسبیله سلجوق دولتنک روابط اداره‌سی بتون بتون انحلال پذیر اولمشدرکه بو صره‌لرده غازیٔ ابدی الاشتهار سلطان عثمان نامدارک بارقهٔ شمشیر فاتحانه‌سی هرطرفده خطف ابصار ایتمکده بولندیغندن خلق فوج فوج عثمانلیلرك زیر رایت حمایه‌لرینه کیرملریله قهرمان ظفر نشان سلطان عثمان سلطان عثمانیان اولمشدر .

ایشته سلجوقیلرك زوال وانقراضیله شرقده عثمانلیلق عالمنك تأسس وتشكلی بو ماده‌لردن واسباب سائره‌دن طولایی وقوع بولمشدر .

ذاتاً قوجه علاءالدینك شرقده محافظهٔ شان اسلا-میت اغورنده‌کی اقداماتنك کندیسندن صکره اثر

فعليسى كورلمدكدن بشقه اخلاقى حب جاه واسترقاب اقبال مثللو شيلردن بشقه بر شئ دوشونمدكلريچون حكومت عثمانيه كبى شرق عالم اسلاميتى بحق محافظه‌يه مقتدر برحكومتك سلجوقيلرك يرينه قائم اولمسى وجوب قطعى تحتنده ايدى .

(صوك)

مشاهیر اسلام

محرری: حمید وهبی | جزؤ ۳۲ | طابع وصاحبی: مهران

فردوسی

—

(فردوسی) بلاغت پروران شعرای عجمك اشهری اولان بر شاعر سحر آزمادر .

مؤلفات وامهات ادبیه‌ده نام لازم الاحترامی یاد وتذکار اولندیغی صره‌ده (سلطان الشعرا) عنوان مفخرتنك اضافه قلنمسی کندیسنك نصل بر ناظم بی‌عدیل اولدیغنی کوسترر .

ایراد ادله وبراهینه حاجت وارمیدرکه حضرت شاعرك علو دها وسمو ذکاسنك نمونهٔ مجسمی اولان (شهنامه) میدانده طوریبور ؟

تصویر نجدت و حماست خصوصنده‌کی مهارت وقدرتیله حاصل ایتدیکی وسعتلی برفکر تخیل شخص نادرالموجودینه نصیب اولان خوارق مخصوصاتدن ایدی .

مثلا انسان صاحب ترجمه‌نك خیالخانهٔ فکرنده وجود ویرمش اولدیغی بر محاربه قصه‌سنی اوقور ایکن کویا میدان کارزار قارشیسنده تجسم ایتمشده بالذات ایچنده بولنیور ظن ایدر .

(۳۲۳) سنهٔ هجریه‌سنده (طوس) شهری قراسندن

(رزان) نامنده‌كى بر كويده كهواره پيراى عالم شهود اولمشدر .

اصل اسمى (حسن بن اسحق بن شرف) اولوب پدرى طوس جوارنده (فردوس) دينيلان بر بوستان فردوس نشانك باغبانلق خدمتيله مشغول اولديغيچون (فردوسى) لقبنى آلمش وبولقب ايسه مؤخراً مخدوم عرفان موسومى اولان حسنه توارث وانتقال ايتمكله بووجه ايله كنديسنه فردوسى دينيله كلمشدر .

حسن عنفوان صباوتى پدرينك ياننده كچيرمش ورسيدهٔ اوان جوانى اولنجه بعض شعرا وادبانك بزم مشاعره واستفاده‌سنه دوامه باشلامشدر .

مع مافيه زمانك قسم اعظمنى ذكر اولنان باغچهٔ نزهت افزاده يكديكرينه كسب التصاق ايدن اشجار لطافت دثارك اغصان سايه دارى آلتنده امرار ايتديره‌رك فطرةً حائز اولديغى طبيعت شعريه‌سنه مشاهدهٔ بدائع طبيعتله برقات دها كشايش ويرر ايدى .

بو وجه ايله تشكيل ايتديكى دائرهٔ معيشت احرارانه‌ده ياشامقده وصيت فضل وعرفانى هر طرفده شايع اولمقده ايكن سعادت حاضره‌سنه قارشى بر رقيب پيدا اولديكه بوده طوس واليسى ايدى .

زواللى شاعر والئ قدر ناشناسك مشكل التحمل اولان اذا وجفاسنه قارشى اييجه مدت اظهار اصطبار ايتمش ايسه‌ده ايش (كارد باستخوان رسيد) درجه‌سنه

واردرق ارتق حوصلهٔ صبر و تحمله صیغه‌مامقده بولندیغی ایچون بویله بر محنت دورا دور التنده ازلمکدن ایسه مرکز سلطنت اولان (غزنه) یه بالعزیمه (سلطان محمود سبکتکین) ه عرض حال ملال اشتمال ایتمکی تصمیم ایتمکله بر کون اوراق والواح طبیعیه‌نك مطالعه خانهٔ بی‌بدلی اولان او کوزل باغچه‌سنه اجرای وداع ایله یوله چیقدی .

غزنه‌یه مواصلتنده پادشاهه بر شاعر صفتیله دکل عادی بر باغچوان ذی وصفتیله بث شکایت ایلمکله نصلسه شکایات واقعه‌سی مؤثر اوله‌مدیغندن وآنیا اسماع حال ایده‌بیلمك مقصدیله برخیلی زمان توقفه مجبور اولدیغندن بالطبع همیانچهٔ انتعاشی تهی قالمشدر .

شاعر اغتراب زده برارالق وطننه عودتله مشتاقی اولدیغی بوستان صفا نشانه چکلمکی تصور ایتمش ایسه‌ده تشبث واقعندن تأثر یاب اولمق لازم کلان والی طرفندن اسکیسندن زیاده دوچارجور وآزار ایدیله‌جکنی بیلدیکیچون بو تصورینی ساحهٔ فعله چیقارمغه بردرلو جسارت ایده‌مدی .

بنا برین بعض شعرانك جملهٔ عاداتندن اولدیغی اوزره سرآمدان واکابر دولته ستایشی حاوی قصائد وقطعات تقدیمیله بونلرك مقابلنده اله کچیره بیلدیکی (جائزه) لرله تهوین ضنك معیشته چاره جو اولمغه باشلادی .

فقط بومسلك عالم حریت ایچنده یاشامش وهیچ بر کیمسه‌یه دست کشای جر وسؤال اولمامش اولان شاعر عالی جنابه پك کران کلدیکندن او وقت سلطان محمودك

رئیس الشعراسی بولنان مشهور (عنصری) یه بالانتساب اونك واسطه‌سیله نائل امل اولمغی تصور ایتمکده اولدیغی اثناده کیم بیلیر طوسده‌کی باغچه‌سنك منظرهٔ لطیفه‌سی خاطرینه کلسندنمیدر نه‌در غزنه باغچه‌لرندن برینه کتدی‌که اوراده بر درخت سایه دارك التنده سلطان محمودك ارکان نادیٔ عرفانی اولان عنصری، فرخی، عسجدی بسط قالیچهٔ اقامتله مناولهٔ پیالهٔ مشاعره ایتمکده و برساقیٔ کلچهره ادارهٔ کائسات اذواق ایلمکده ایدی .

فردوسی بونلری کورمکله برابر کیملر اولدیغنی بیله‌مدیکندن اوراده‌کی بر فوارهٔ صفا نثارك کنارندن آب دست آله‌رق تازه شروع ایتدی .

رند مشرب شاعرلر کندی زعملرنجه بویله پژمرده لباسلی بر زاهد باردك بی‌محابا یانلرینه تقربندن طولایی کرمیٔ مجلس مشاعره‌لرینه رشاشهٔ کسل ونقیصه صاچیله‌جغنه ذاهب اولملریله دفعنه چاره ارامغه باشلادیلر .

ایچلرندن بری یانلرینه کلیرسه بر معاملهٔ جعلیهٔ بد مستانه اظهاریله دفعی شق وصورتنی تکلیف ایلمش ایسه‌ده عنصری حال وشانی هنوز معلوم اولمیان برآدم حقنده بومعامله‌نك اجراسنی مناسب کوره‌مدیکندن نهایت طرفلرندن قافیهٔ مشکله‌یی شامل برر مصراع سویلنه‌رك دردنجی مصراعك سویلنمسی لزومنك کندیسنه تکلیف اولنمسنی وبوبارکران تکلیفك هر حالده التندن قالقه‌میه

جغندن او حالده بیان اعتذار ایله برصورت لینه‌ده باشلرندن صاوملرینی اتفاق آرا ایله تنسیب ایلدیلر .

غریبدرکه قوهٔ متخیله‌لرینه مغرور اولان شاعرلر دفعی مذاکره‌سیله اتعاب افکار ایتمکده بولندقلری زاهدك عالم شاعریتده کندیلرندن دها عالی بر موقع احراز ایتمش بر شاعر آتش زبان اولمق احتمالنی خاطرلرینه بیله کتیرمك ایسته‌میورلر ایدی .

بو تصوردن خبیر اولمیان فردوسی نمازی بتیردکدن صکره شاعرلرك اکلنجه‌لرینه غبطه ایلدیکندن بو اکلنجه‌یه اشتراك ایله تعدیل آلام واکدار ایلمك ایچون یانلرینه کلوب اوطوردی .

شاعرلر سومدکلری زاهدك اره‌لرینه کیردیکنی کورنجه همان برموجب قرار امر مشاعره‌یه اشتراکی لزومنی افاده ایلدیلر .

فردوسی بر طور لین ایله : « تکلیفکزی المدن کلدیکی درجه‌ده ایفایه چالیشیرم . موفق اوله‌مزسه‌م کرمیٔ بزم محبتکزه برودت ویرمامك ایچون کیدرم ! » دیمکله شاعرلر ارتجالاً شو اوچ مصراعی انشاد ایتدیلر .

عنصری

« چون عارض تو ماه نباشد روشن »

فرخی

« مانند رخت کل نبود در کلشن »

عسجدی

« مژکانت همی کـذر کند از جوشن »

فردوسی عسجدینك شـو مصراعندن صکره نوبت انشادك کندیسـنه انتقال ایلدیکنی وشو مصارعهٔ ادبیه‌ده احراز ایده‌جکی غلبه‌نك نصل قیمتلی بر غلبـه اوله‌جغنی اکلایتجه دردنجی اولمق اوزره :

« مانـنـد سـنان کیو در جنك پشن »

مصراعنی بالبداهه آوردهٔ لسان فصاحت ایلدی .

بو مصراع اوزرینـه شاعرلر دوچار حیرت اولوب علی الخصوص قافیـه ومقامه مناسـبت تامه‌سـیله برابر مفهوم عمومیسنك بر وقعهٔ مهمهٔ تاریخیه‌یی حاکی بولندیغنی تیقن ایلدکلرندن الك زیاده نظر ولهـلرینی جلب ایدن (جنك پشن) ك نه کبی جنکدن عبارت بولندیغی حقنده ایضاحات ویرمسی رجاسنده بولندیلر .

حقیقت حالده شـاعر بدیهه کو شو مصراعی اعجام قدیمه‌نك ملاحم کبرادن عد ایتدکلری برملحمه‌یی مصور اوله‌رق سویله‌مش ایدی .

یعنی ناظم خبـایا قرین قهرمان نامدار (رسـتم) ك دامادی بولنان (کیو) نام پهلوان نبرد آزمانك (پشن) دینیلان بر موقعده سرنمای ساحهٔ ظهور اولان بر قانلی جنکده کـوسترمش اولدیغی مآثر دلیری وقهرمانی‌یی تصویر وتبیین ایلمك ایستیور ایدی .

هر نه حال ایسه فردوسی بوبابده اعطای تفصیلات
ونکت سخنوری‌یه دائر بر صورت وله‌فزاده بث معلومات
ایدنجه شاعرلر صوفیء بارد ظن ایتدکلری مسافرك بر
آتشپارهٔ بلاغت وفصاحت اولدیغنی اکلایه‌رق رفاقتنه نائل
اولملرندن طولایی اظهار مسار بی‌شمار ایلدیلر .

شو درت شاعر نادره گفتار بو مدت کمال اتحاد
وائتلاف ایله تشکیل مجالس الفت ومشاعره‌یه ابتدار
ایلمش اولدقلری حالده مؤخراً فردوسینك حائز اولدیغی
مرتبهٔ عالیه اوته‌کیلرك نظر استرقابنی جلب ایتدیکیچون
اره‌لرینه صغوقلق طاری اولمغه باشلامشدر .

فردوسیء بی‌قیدکه اویله رقابتدن تحصل ایده‌جك
مضرتلردن اندیشناك اوله‌جق طاقمدن دکل ایدی رفیقلر-
ینك طور اخیرلرینه اصلا اهمیت ویرمدی .

غریبدرکه رقیبلری کسر اشتهار شاعرانه‌سنه نه‌مرتبه
غیرت کوسترمشلر ایسه فردوسی او نسبتده شهرت یاب اولمش
وحتی‌قدر شناسان زماندن وسلطان محمودك ندمای خاص
الخاصندن (ماهك) ك دلالت ووساطت اهلپرورانه‌سیله
سرایه منسوب اولان شعرا صره‌سنه وآره‌دن چوق زمان
مرور ایتمکسزین بحقٍ جمله‌سنك فوقنه کچمشدر .

شویله‌که :

عنصری فردوسینك مشعلهٔ اقتدارینك اویله انفاس
استرقاب ایله سوندیریله‌بیلمك درجه‌سندن عالی اولدیغنی

وبناءً علیه علیهنده اطلاق زبان کفت وکو ایده جك اولور ایسه بالعکس اونك تعلیهٔ شرف وشان وکندیسنك نسی اعتبار وعنوانه سبب اوله جغنی اکلادیغیچون حرکت رقابتکارانه سنی مناسبت شقیقانه یه بالتحویل فردوسینك ستایش خوانی اولمغه باشلامشدر .

پادشاه که مقدما بر عجم تاریخ کبیرینك نظماً تلفیق وتألیفنی عنصری یه امر وتکلیف ایتمش وفقط عنصری طرفندن بو بابده بیان عجز واعتذار ایدلمش ایدی بو صره ده بر کون عنصری یی نادیٔ شاهانه سنه قبول ایله مبحوث عنه تاریخك وجوده کتیرلمسنی تکرار اخطار واراده ایدنجه شاعر الجای شیمهٔ انصاف ایله بو امر مشکلك عهده سندن انجق فردوسینك کله بیله جکنی عرض وتقریر ایلدی .

پادشاه فردوسینك اقتدار شاعرانه سنی تمامیله اکلامق واوندن صکره ایجابنه باقلمق ایچون بر قصیده انشاد ایتمسنی امر ایلمکله شاعر سحر آزما پادشاهك ستایشنی شامل بر قصیدهٔ نیره تنظیم واعطا ایتدی که مطع نکات ومضامین اولان مطلعی شو بیت دلپذیر ایدی :

«چو کودك لب از شیر ما در بشست»
«بکهواره محمود کوید نخست»

سلطان محمود بردقت مشکل پسندانه ایله قصیده یی اوقوینجه درحال او یولده بر تاریخ تنظیمنی فردوسی یه

حواله ایلمکله برابر شاعری لطف والتفاتیله قرین سرور وحبور ایتدی .

اسکی اوضاع استرقاب کارانه سندن طولایی فردوسی یه قارشی اعلان محجوبیت ایدن عنصری شو حواله ماده سنی متعاقب بودفعه ده پادشاهك حضورنده شونهجده فردوسینك مداحی اولمش وبو جهتله ده سجیهٔ انصاف پروری وانسانیت کستریسنی بر قات دها کوسترمشدر :

«سخن کرچه آمد زچرخ بلند»
«توبازش برآن بردی ای هوشمند»
«تو شاهنشه ملك نظم دری»
«ببندد بپیشت کمر عنصری»

§

سلطان محمود عنصری کبی عالم شاعریتده «منم دیکر نیست!» دیه رك اوزمانك شعراسنه قارشی اعلان انفراد ایدن برناظم مدعینك فردوسی یی «شاهنشه ملك نظم دری» عنوانیله تذکیر وقارشیسنده کندیسنك کمر بستهٔ احترام اوله جغنی اعتراف وتزبیر ایتدیکنی کورنجه فردوسینك حقنده کی حسن توجهنی تزیید ایتمشدر .

فردوسی طرف پادشاهیدن مخصوصاً تعیین قلنان مسکنده برمعیشت واسعه یه مالك اولدیغی حالده شهنامه نویسلکله اشتغال ایلدی که بومدت تحریریه درت سنه قدر دوام وامتداد ایتمش ایدی .

برارالق سائقهٔ تحسر وطنله استحصال ایتدیکی مسا-

عده ورخصت اوزرینه طوسه کیتمش واوراده حسرت کش اولدیغی باغچهٔ نزهت بخشاسنده کذلك برمدت چار. سالی شهنامه یازمقله کچیرمشدر .

امر تحریر صورت نمای تیسیر اولمسنه مبنی ینه طوسه اجرای وداع ایله غزنه‌یه بالمعاوده اکمال بقیهٔ کتابه خامه‌ران همت وغیرت اولمقده بولندیغی صره‌ده بر وقت استرقاب شعرا غائله‌سیله بیزار اولان فردوسی بو دفعه‌ده غزنوینك وزیری (حسن میمندی) نك نظر اغبرار وانفعالنی جلب ایلمشدر .

بونك سببی ایسه خوارج مشربنده بولنان حسنی بالطبع سومامکده اولان شاعر شیعینك میمندی حقنده شو یولده اطلاق زبان شدت ایتمش اولمسی ایدی :

«بدل هرکه بغض علی کرد جای»
«ز مادر بود عیب آن تیره رای»
«که ناپاك زاده بود خصم شاه»
«اگر چند باشد بایوان وگاه»
«ز میمندی آیین مردی مجوی»
«ز نام ونشانش مکن جستوجوی»
«قلم بر سر او بزن همچو من»
«که کم باد نامش بهر انجمن»

میمندی فردوسی حقنده‌کی بغض وسخطنی ارتدیر. دقجه ارتدیردیغی اثناده دیگر بر طاقم حساد بدنهاد دخی

فرصت ودها طوغریسی کندیلرینه قوةالظهر بولدقلرندن شاعره هربری برکونه اسناد مالمیکنده بولنمغه باشلادیلر.

وزواللی‌یی معتزلی، فلسفیٔ دهری، رافضی کبی شائبه‌لی عنوانلر التنده براقمق غیرت وقع شکننانه‌سنده بولندیلر.

مذهب اعتزالده رؤیة اللهك غیر جائز بولنمسنه کوره معتزلی دینلر شاعرك شو بیتنی دلیل مقامنده ایراد وانبا وبوصورتله تنویر مدعا ایلمك ایستدیلر :

« ببینند کان آفریننده را »
« نبینی مرنجان دو بیننده را »

درد ودرمان وکمال ونقصان مثللو احوالده مؤثر قدیمك فلك اولدیغی ذهاب واعتقادنده بولنمق فلسفه معتقدا-تندن عد اولندیغنه نظراً فسلفیٔ دهری دیمك ایستیانلر شو بیتلرینی کوستردیلر :

« نگه کن باین کنبد تیز کرد »
« که درمان ازویست وزو نیز درد »
« ازو زار کردی ازو سرفراز »
« وزو دان فزونی وهم زو نیاز »
« نه از جنبش آرام کیرد همی »
« نه چون ماتباهی پزیرد همی »

§

رافضیلك اسنادنده بولنانلر دخی شو بیتلرینی ارائه ایتدیلر :

« اکر چشم داری بدیکر سرای »

«بنزد نبی وعلی کیر جای»
«کرت زین بد آید کناه منست»
«چنینست واین رسم وراه منست»

§

فردوسینك سلامت اعتقاد وسالمیت نهادینی بیلن دقائق شناسان مؤرخین ایله پك چوق انصاف پروران ایسه بو تشبثات غرضکارانه‌نك تسویلات حسودانه‌دن تولد ایتمش شیلر اولدیغنی آوردهٔ لسان صدق اتما ایتدکلری صره‌ده:

«بر شخصك هم معتزلی، هم فسلفیٔ دهری، هم‌ده رافضی اولمسی قابل اوله‌مز. قدم عالمه قائل اولان برآدمك حب ابو تراب، بغض عمر کبی ایشلرله اشتغال ایتمیه‌جکی ایسه طبیعیدر. تفضیل ابو تراب دعواسنده بولنان بر ذاتك قدم عالمه وشئونات وحوادثی فلکدن بیلمکه ذاهب اولمیه‌رق بر مؤثر حقیقینك وجودینه اعتقاد ایده‌جکی درکار وحال بو مرکزده ایکن فردوسینك ابیاتنده‌کی معانی ومزایانك (المعنی فی بطن الشاعر) یولنده شیلردن عبارت اولدیغی آشکاردر!» دیدیلرکه سوزك طوغریسی‌ده بودر.

هرنه‌حال ایسه بیچاره فردوسی اطرافنی احاطه ایدن حسادك تیر اغراضنه هدف اوله‌رق بونلرك اغوای شیطان پسندانه‌سیله سلطان محمودك حسن توجهنی غائب ایتمکه باشلامش وحتی بر کون پادشاه طرفندن دعوت اولنه‌رق: «سن قرمطی ایمشسك! سنی فیللرك

ایاقلری آلتنه آتملرینی امر ایده‌جکم . مکرکه توبه واستغفار ایده‌سك ! » یولنده حیاتنك محو ایدیله‌جکنه دائر دهشتلی بر تهدیده دخی اوغرامش ایسه‌ده کندیسنك نصل بر معدن فضل وکمال اولدیغنی تقدیر ایدن بعض قیمت سنجان ندمانك نیاز واقعیله بوبلادن قورتیله بیلمشدر .

زمانك بو کبی اوضاع واطوار مزعجه‌سنی نفسنجه هیچه صایان قوجه حکیم اوغرادیغی اسنادلره، توجهسزلکه ذره‌قدر بیله اهمیت ویرمیه‌رك شهنامه‌نك امر عظیم تألیف وانشادینی تمیم وسلطانك پیشکاه عاطفتنه وضع وتقدیم ایلمشدر .

شهنامه التمش بیك بیتی حاوی اولمغله سلطان بهر بیت ایچون بر درهم اعتباریله التمش بیك درهم کموش ویرمش ایسه‌ده شهنامه کبی بر کتاب بی‌عدیل ایچون دراهم مذکوره حقیر ایدی .

خلافکیرلرینك ترتیبیله بونك مقابلنده بومقدار درا. هم ویرلسندن مقصد ایسه نوعما فردوسی‌یی تحقیر ایدی.

حکیم دور اندیش بودقیقه‌یی درپیش ایدنجه استخفاف عطیهٔ واقعه نیتیله طوغریجه برحمامه کیره‌رك یکرمی بیك درهمنی حمامجی‌یه وچارسودن بر طاس اشترا ایلیه‌رك کذلك یکرمی بیك درهمنی صاحبنه اعطا ایلدکدن صکره باقی قلان یکرمی بیك درهمی‌ده فقرا ومحتاجینه حصر وتوزیع ایتدی .

وسلطان محمودك كتابجیسندن شهنامه‌یی آله‌رق ذیلنه شو هجویهٔ مشهوره‌یی تمیق وعلاوه ایلدی :

ایا شاه محمود کشور کشا — کر از من نترسی بترس از خدا
که بی دین وبی کیش خواندی مرا — منم شیر نرمیش خداندی مرا
مراسهم دادی که در پای پیل — تنترا بسازم چو دریای نیل
نترسم که دارم روز شندلی — بدل مهر آل نبی و ولی
اکر در کف پای پیلم کنی — تن ناتوان همچو نیلم کنی
برین زادم وهم برین بکذرم — ثنا کوی پیغمبر و حیدرم
بشیری به از شهر یاری چنین — که نه کیش دارد نه آیین ودین
بسی رنج بر دم درین سال سی — عجم زنده کردم بدین پارسی
جهان کرده‌ام ازسخن چون بهشت — کزین پیش تخم سخن کس نکشت
بسی تاجداران کردن کشان — که دادم یکایك ازیشان نشان
همه مرده از روزکار دراز — شد ازکفت من نام شان زنده‌باز
چو عیسی من آن مردکانرا تمام — سراسر همه زنده کردم بنام
یکی بندکی کردم ای شهریار — که ماند زتو در جهان یادکار
بیفکندم از نظم کاخی بلند — که ازباد وباران نیابد کزند
نه ز نیکونه دادی مرا تو نوید — نه این بودم از شاه کیتی امید
بد اندیشرا روی نیکی مباد — سخنهای نیکم ببد کرده یاد
بر پادشه صورتم زشت کرد — فروزنده اخکر چو انکشت کرد
اکر شاهرا شاد بودی پدر — بسر بر نهادی مرا تاج وزر
اکر مادر شاه بانو بدی — مرا سیم وزر تا بزانو بدی
چو اندر تبارش بزرکی نبود — نیارست نام بزرکان شنود
چو سی سال بردم به شهنامه رنج — که شاهم ببخشد بپاداش کنج
مرا زین جهان بی نیازی دهد — میان یلان سرفرازی دهد
بپاداش من کنج‌را بر کشاد — بمن جز بهای فقاعی نداد
ز بد اصل چشم بهی داشتن — بود خاك در دیده انباشتن
جهانرا چنین‌است آیین وساز — که سازد فرومایه‌را سرفراز
سر ناسزایان بر افراشتن — وز ایشان امید بهی داشتن
سر رشتهٔ خویش کم کردن‌است — بجیب اندرون مار بروردن است

درختی که تلخاست اورا سرشت گرش بر نشانی بباغ بهشت
وراز جوی خلدش بهنگام آب به بیخ انکبین ریزی وشهد ناب
سر انجام گوهر بکار آورد همان میوهٔ تلخ بار آورد
بعنبر فروشان اگر بگذری شود جامهٔ توهمه عنبری
وگر تو شوی نزد انگشت گر ازو جز سیاهی نیابی دگر
زبد گوهران بد نباشد عجب نشاید سیاهی ستردن زشب
زنا پاك زاده مدارید امید که زنگی بشستن نگردد سفید

٭

سلطان محمود بو هجویه‌یی اوقور اوقومز فردوسینك حضورینه کتیرلمسنی امر ایتمش ایسه‌ده شاعر ذاتاً غزنه‌نك بر گوشه‌سنده اختفا ایلدیکیچون مأمورلر شهری درت آی قدر تحری ایتدکلری حالده اله کچیره‌مدیلر .

فردوسینك کیزلندیکی یری بیلن بر دوستی یاننه کیده‌رك کمال گرمی ایله ارانلمقده اولدیغنی خبر ویرنجه شاعر غمخوار درحال غزنه‌یی ترکله هراته طوغری روبراه فرار اولمشدر .

بو وجه ایله هراته کتدیکی سلطان محموده اخبار ایدیلنجه دردستی ضمننده فی الحال هراته آدملر یوللادی که اواثناده فردوسی (ابو المعالی) نك خانه‌سنده مسافرةً اقامت ایدییوردی .

مأمورلرك هراته بالوصول کندیسنی تفحص ایچون ازقه‌ده دلاللر ندا ایتدیرمکده بولندقلرینی فردوسی خبر آلیر آلمز اورادن‌ده بیك مشکلاتله قاچه‌رق طوسه کیتمش ایسه‌ده بوراده پك قولایلقله یقایی

اله ویره‌جکنی بیلدیکیچون هیچ بر کیمسه‌یه نقل کیفیت ایتمکسزین (رستمدار) طرفلرینه فرار وانتقال ایلمشدر.

رستمدار حاکمی سلطان محمودك طرفدارلرندن بولنمقله برابر فردوسینك ذکای خارقنه مفتون اولدیغیچون برکونه مضرت ایقاعنده بولنمامش ویالکز پادشاهه خدمت ایتمش اولمق ایچون هجویهٔ معهوده‌یی شهنامه‌دن اخراج ومحو ایلمك اوزره (سفینة الشعرا) نك روایتنه کوره التمش مثقال التون ویره‌رك صاتون آلمشدر .

رستمدارده بر خیلی مدت اقامت ایلیه‌رك دوچار عارضهٔ هرم اولنجه بقیهٔ عمرینی مسقط رأسنده کچیرمك ایچون ینه طوسه کله‌رك اختیار زاویهٔ اختفا ایتدی .

بوخلالده سلطان محمود هند سفرنده ایکن (دهلی) حکمدارینه بر نامه تحریر واسرا ایده‌رك نامهٔ مذکورك جوابی مأمولك عکسنه ظهور ایده‌جك اولور ایسه نه یاپلمق لازم کله‌جکنی (خواجه احمد میمندی) دن استفسار ایلدکده خواجه جواباً شهنامه‌نك جملهٔ مندرجاتندن بولنان شو بیتی اوقودی :

«اکر جز بکام من آید جواب»
«من وکرز ومیدان افراسیاب»

پادشاه ایتدیکنه نادم اوله‌رق : «فردوسی‌یه غدر ایلدك ! عجبا فقیر نه‌حالده‌در ؟» دیجه خواجه‌که شاعرك محبان حقیقیسندن ایدی فرصت بوله‌رق : «بیچاره غایت پیر وتهی دست اولدیغی حالده طوسده مختفی ایمش ؛»

نهجنده و یردیکی جواب ایله پادشاهك عروق رقت وشفقتنی تحریك ایتدیکندن شاعره هدیه اولەرق اون ایکی دوه یوکی (چوید) یوللامشدر .

نەچارەکه فردوسی ترك حیات مستعاره ایلدیکندن مذکور دوەلر طوسك (دودبار) دینلان قپوسندن ایچری‌یه کیررایکن فردوسینك نعش حزن آلودی (رزان) نامندەکی دیکر قپودن مزارستان عدمه نقل اولنمشدرکه وقعه (٤١١) سنۀ هجریەسنه مصادف ایدی .

فردوسینك اولجه وفاتی حسبیله هدیەلرك بالطبع ویریلەمدیکی طوسدن سلطانه عرض اولنجه شاعرك اوراده‌کی همشیرەسنه اعطاسی امر اولنمش ایسەده مومی الیها : «قرداشمه نصیب اولمیان مالك بکا لزومی یوقدر !» دیەرك رد ایتمش وشو معاملۀ استغنا کارانەسیله فردوسی کبی بر حکیمك حقیقةً همشیرەسی اولدیغنی کوسترمشدر .

فردوسینك خاتمۀ ایامنده شو :

«چو بر داشتم جام هشتاد و هشت»
«نکیرم جز ازباده تابوت ودشت (*)»

بیتنی انشاد ایتمسنه باقیلیر ایسه سکسان سکز یاشنه واصل اولدیغی اکلاشیلیور .

طوسده مزار عباسه جنبنده مدفوندر .

فردوسی شعرای فرسك بحق برنجیلرندن اولان برناظم معانی آفرین ایدی .

(*) دشت ظرفای عجم بیننده علی طریق الکنایه مزاره اطلاق اولنور .

علو طبعنی، سمو سانحاتنی آثار موجوده‌سی اثبات ایدر.

اشعاری وعلی الخصوص شهنامه‌سی آزادهٔ مبالغات اوله‌مامقله برابر سوزلرینك چوغی براعت مزایا ومضامینی محتوی وحکمتله ممتزجدر.

نام ابدی الاشتهارینه حکیملك کبی برصفت فاخره‌نك اضافه ایدیله‌رك (حکیم فردوسی) دینلمسی جزالت وعظمت مقالنه دلیل کافیدر.

باخصوص تصویر نجدت خصوصنده‌کی قدرت موهوبه‌سی مخصوصات خارقهٔ شاعرانه‌سندن معدود ایدی‌که بو بابده‌کی اقتدارینك بیوکلکنی نمونه اوله‌رق درج ایتمك ایستدیکمز شو منظومهٔ غراسی ارائه ایلر:

دو لشکر بیکدیکر آویختند
تو کفتی بهم اندر آمیختند

غریویدن مردو غرنده کوس
همی کرد بررعد غران فسوس

ز آسیب شیران پولاد چنك
دریده دل شیر وچرم پلنك

زخون دلیران بدشت اندرون
چو دریا زمین موج زن شد زخون

زسم ستوران دران پهن دشت
زمین شش شد و آسمان کشت هشت

فرورفت وبررفت روز نبرد
بماهی نم خون وبرماه کرد

بروز نبرد آن یل ارجمند
بشمشیر وخنجر بکرز وکمند
بریدودرید وشکست و به بست
یلانرا سروسینه وپاو دست
برآمد زهر دوسپه بوق کوس
هوانیلکون شد زمین آبنوس
همه یکسره تیغ کین آختند
بهمد یکران اندر انداختند
چوبرق درخشنده از تیره میغ
همی آتش افروخت از کرز وتیغ
هواکشت سرخ وسیاه وبنفش
زبس نیزه وکونه کونه درفش
زمین شد بکردار دریای قیر
همه موجش ازخنجر وکرز وتیر
زآواز دیوان واز تیره کرد
زغریدن کوس واسب نبرد
شکافید کوه وزمین بردرید
بدانکونه پیکار کین کس ندید
پرآوازرعداست کفتی جهان
ویاروز درتیره شب شد نهان
چکا چاك کرز آمد وتیغ وتیر
زخون یلان کشت دشت آبکیر
جهان یکسره همچو دریا نمود
نهنك اندروکرز وشمشیر بود

سواران چوکشتی روان اندرو
بروی اندر آوره ازکینه رو
همیکرز بارید برخود وترك
چوباد خزان بارد ازبید برك
فراوان سر افتاد مانند کوی
دل سینها چاك وخون بدیه‌جوی
دمان بادپایان چوکشتی بر آب
سوی غرق دارند کفتی شتاب
سپهدار رستم یل صف شکن
اباجان ستان تیغ دشمن فکن
نشته برخش اندرون همچوکوه
درافکنده تن رابدیدان کروه
زبارد چوبکذاردی تیغ تیز
زدیوان بر آوردی اورستخیز
بیکز خم‌ده سر فکندی زدوش
به‌نعره بکندی دل شیر زوش
زکرزش دل آسمان چاك شد
زکردش فلك روی برخاك شد
خدنکش چوازشت کردی کذر
مغربل شدی زان دل شیرنر
کمندش چوتن راست کردی بخم
چواژدر کشیدی یلانرا بدم
ازآوازآن کرد سالار کش
نه‌باد یوجان ونه باپیل هش

زهردوسپه برفلك شد خروش
زمین همچو در برآمد بجوش
زبس کرز وباران الماس تیر
زتاب سواران بادار وکیر
توکفتی جهان کام نراژ هاست
زکردان روان برزمانه بلاست
زکرد سواران هوابست میغ
دم کوس تندر بدوبرق تیغ
بدش تیرباران وخنجر تکرك
روان کشته ازبرق وبارانش مرك
سپه برسپرها نبشتندن نام
بجوشید شمشیرها درنیام
زمین کشت جنبان چوکشتی بر آب
زکرد سپه تیره شد آفتاب
سپاهی که صحرا ودریا وکوه
شد ازنعل اسبان ایشان ستوه
نبد شیر درنده را جایکاه
نکون ژیان یافت بردشت راه
پلنك ازبرسنك وماهی در آب
هم اندر هوا پرپران عقاب
همی راه جستند وکی بود راه
ددودام را برچنان جایکاه
جهان کفتی ازدرع وازجوش است
ستاره زنوك سنان روشن است

زبس خود زرین وزرین سپر
بکردن در آورده رخشان تبر
توکفتی زمین کشت زر روان
همی بارد ازتیغ هندی روان
زکردش هوا کشت چون سندروس
زمین سربسر تیره چون آبنوس
بدرید کوه ازدم کاو ودم
زمین آمد ازسم اسبان بخم
دولشکر چو برهم رسیدند تنك
دل ازکینه آکنده وسر ز جنك
زهردوطرف برنشیدند صف
بکف خنجر وبرلب آورده کف
فکندند بریال اسبان عنان
بزهراب دادند نوك سنان
چو بر کوهۀ زین نهادند سر
خروش آمد وچاك چاك تبر
توکفتی همی سنك وآهن کنند
ویا آسمان برزمین می زنند
به جنبید کاوس در قلبکاه
سپاه اندر آمد به پیش سپاه
چنان شد که تاریك شدچشم مرد
بباريد شنكرف برلاجورد
توکفتی هوا ژاله بارد همی
بسنك اندون لاله کار دهمی

هوا گشت ازنیزه چون بیشهٔ
دل هر سواری در اندیشهٔ
زبس خون که شد ریخته برزمین
یکی لاله زاری شدآن دشت کین
زپیکان الماس وپر عقاب
بتابید رخشان رخ آفتاب
دگر روزلشکر بیاژا ستند
درفش ازدورویه به پیراستند
توگفتی جهان سر بسر زاهنست
ویا کوه البرز درجو شنست
از آواز گردبان بتوفید کوه
زمین آمد ازنعل اسبان ستوه
بلرزید گیتی زبار گران
زبس کوه آهن گران تا کران
زبس گرد لشکر جهان تارشد
مگر مهر رخشان گرفتار شد
دولشکر بروی اندر آورد روی
همه کینه خواه وهمه جنگجوی
یکی تیر باران بکردند سخت
چوباد خزان برجهد بردرخت
توگفتی هوا پر کرکس شداست
زمین از پی پیل اطلس شداست
نبد هیچ پرنده راجا یگاه
زتیر وزگرد خروشان سپاه

گرفته دلیران عمود گران
همی حمله کردند یل بر یلان

زمین گشت گردان و شد روز تار
بجز گرد نامد از آن کارزار

گران جنگ جنگ عمود گران
شده گم نگردید جای کران

گرفته همه تیغ هندی بچنگ
فروزان چو آتش ز پولاد سنگ

ز جوشن گره کشاد تیغ تیز
هم از زخم شده ریز ریز

ز رنگ پولاد و زر عقاب
سیه شد میان فلک آفتاب

چو برآمد آن بحر جنگ سپه
جهان گشت چون دو روی سپه

تبیره بر آمد ز هر دو سرای
جهان شد پر از ناله کرّه نای

هوا تیره گشت از فروغ درفش
ز زر خود و شمشیر و تیره درفش

کشیده همه تیغ و گرز و سنان
همه جنگ را گرد کرده عنان

تو گفتی سپهر و زمان و زمین
بپوشد همی چادر آهنین

ز بس پرده دیدار شد خور تابناک
ز جوشن سواران و از گرد خاک

[illegible]
همی آتش [illegible]

[illegible]
[illegible]

چو دریای [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

چو کوهی [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

همی [illegible]
[illegible]

[illegible]
[illegible]

[illegible]
همی [illegible]

کرفتند زان پس عمود کران
همی حمله کردان برین این بران
زمین کشت کردان وشد روز تار
یکی ابربست ازبر کار زار
ازان چاك چاك عمود کران
شد آهن بکردار چاچی کمان
کرفتند شمشیر هندی بجنك
فتور بخت آتش زپولاد و سنك
زنیروی کرد نکشان تیغ تیز
خم آورد ازخم شده ریز ریز
زپیکار پولاد وپر عقاب
سیه شد میان فلك آفتاب
چو برزد سراز برج خرچنك شید
جهان کشت چون روی رومی سفید
تبیره برآمد زهردو سرای
جهان شد پرازنالهٔ کره نای
هوا تیره کشت ازفروغ درفش
طبرخون وشبکون وزرد وبنفش
کشیده همه تیغ وکرز وسنان
همه جنك راکرد کرده عنان
توکفتی سپهر وزمان و زمین
بپو شد همی چادر آهنین
به پرده درون شد خور تابناك
زجوشن سواران وازکرد خاك

ببارید الماس ازتیره میغ
همی آتش افروخت ازترك وتیغ
چو دریای خون شد همه دشت وراغ
جهان چو شب وتیغها چون چراغ
چو دیبای خون شد همه رزمگاه
نه خورشید ازگرد روشن نه ماه
زبس گرز و کوپال وتیغ وسنان
نبد هیچ پیدار کیب وعنان
بر کوه لشکر بیارا ستند
درفش خجسته به پیراستند
بر آمد خروشیدن کرنای
سپه چون سپهر اندر آمد زجای
چوکاموس تنك اندر آمد بجنك
بهامون نبودش زمانی درنك
سپه را بگردان دریای آب
که ازکه فرو آید اندر شتاب
بیاورد پیش هماون رسید
هوانیلگون شد زمین ناپدید
همی تیمی روزی زلشکر گذشت
کشیدند صف بر دو فرسنك دشت
زگرد سپه روشنائی نماند
زخورشید شب را جدائی نماند
زنیزه زپیکان هواتیره گشت
همی آفتاب اندران خیره گشت

خروش سواران واسبان بدشت
زبهرام وكيوان همى بركذشت
زجوش سواران وزخم تبر
همى سنك خارا برآورد پر
همه تيغ وساعد زخون كشته لعل
خروشان شده خاك درزير نعل
دل مرد بددل كريزان زتن
دليران زخفتان بريده كفن
تهمتن به بند كمربرد چنك
كزين كرديك چوبه تير خدنك
خدنكى برآورد پيكان چوآب
نهاده براو چار پرعقاب
چوزد تيربرسينهٔ اشكبوس
سپهر آنزمان دست اودادبوس
قضا كفت كير وقدر كفت ده
فلك كفت احسن ملك كفت زه
كشانى هم اندر زمان جان بداد
توكفتى كه اوخود زمادر نزاد
زدورويه تنك اندر آمد سپاه
يكى ابركفتى برآمد سياه
كه باران اوبود شمشير وتير
جهان شدبكردار درياى قير
زپيكار پولاد وپرعقاب
سيه كشت رخشان رخ آفتاب

سنانهای نیزه بکرد اندرون
ستاره بیالود کفتی بخون
چرنکیدن کرزهٔ کارچهر
توکفتی همی سنک بارد سپهر
درخشیدن تیغ الماسکون
شده ابروباران آن ابرخون
کرائیدن کرزهای کران
چنان چون بودپتك آهنکران
بخون وبمغز اندرون خار وخاك
شده غرق وترك سران چاك چاك
بشمشیر کردان توارن کروه
بدوحمله کردند هریك چوکوه
بشمشیر بدر آنزمان شیر دست
چپ لشکر چینیان برشکست
هرآنکه که خنجر برانداختی
همه دشت بی تن سرانداختی
نه باجنك اوکوهرا جای بود
نه باخشم اوپیلرا پای بود
برانسان کرفتند کرد اندرش
که خورشید تاریك شد برسرش
زبس نیزه وخنجر وکرز وتیر
که شد ساخته بریل شیرکیر
کمان بردکاندرنیستان شدا دست
زخون روی منستانشدا دست

بیك زخم صدنیزه کردی قلم
خروشان وجوشان چوشیر دژم
دلیران ایران پس پشت اوی
بکینه دل آکنده وجنکجوی
زبس نیزه وکرز وکو پال وتیغ
توکفتی هوا ژاله بارد زمیغ
زکشـته همه دشت آوردکاه
تن ودست وسر بود ترك وکلاه
بلند آسمان چون زمین شدزخاك
بسی کردن وبرشده چاك چاك
بشیده چنین کفت کای پرخرد
سپاه توتیمار توکی خورد
چناندان که آن لشـکر بیشـمار
که آمد براین رزم چندین سوار
سـپهدار شان رستم شـیر دل
که ازخاك سازد بشمشیر کل
چوکاموس ومنشور وخاقان چین
کهار وجو فرطوس با آفرین
دکر کند روشنکل آن شاه هند
سپاهی زکشمیر تارود سـند
به پیروزی رسـتم شـیر کیر
بکشتند وبردند چندین اسـیر
چهلروز بالشـکر آویز بود
کهی رزم وکه رو بپر هیز بود

سرانجام رستم بخم کمند
زپیل اندر آورد شان کردبند

سواران وکردان هرکشوری
زهر سو برید ازبزرکان سری

سلیح وهیونان واسبان وتاج
بایران فرستاد باتخت عاج

بدین کشور آمد کنون زین نشان
همه نامداران وکرد نکشان

من ایدر نمانم بسی کنج وتخت
که کردان شد است اندرین کار سخت

کنون هرچه کنجت وتاج کمر
همه طوق زرین وزرین سپر

فرستم همه سوی الماس رود
نه هنکام نازاست ورود وسرود

هراسانم ازرستم تیز چنك
تن آسان که باشد بکام نهنك

بمردم نماند بروز نبرد
نه پیچد ززخم ونه نالد زدرد

زنیزه نترسد نه زتیغ وتبر
وکر کرز بارد بروح چرخ پیر

تو کوئی که از روی واز آهنست
نمردم نژاداست اهر یمنست

سلیح است چندان براوروز کین
که سیر آید از بار پشت زمین

زره دارد وجوشن وخود ببر
بغر و بکردار غرنده ابر
نه بر تابد آهنك او ژنده پیل
نه کشتی سلاحش بدریای نیل
یکی کوه زیرش بکردار باد
تو کوئی که از چرخ دارد نژاد
تك آهوان دارد وهول شیر
بدریا وکوه اندر آید دلیر
سخن کویم ارزو کنی خواستار
بدریا چو کشتی بود برکذار
زبس نالهٔ بوق وبانك سپاه
زکرز یلان اندران رزمکاه
همی آب کشت آهن وکوه سنك
بدریا نهنك وبهامون پلنك
زمین پرزجوش وهوا پرخروش
همی ز ژیانرا بدرید کوش
جهان سر بسر کفتی اهریمنست
بدامن بر از آستین دشمنست
بهرجای بدتوده چون کوه کوه
زکردان ایران وتوران کروه
همه ریك خون وسر ودست وپای
زمین را همی دل برآمد زجای
همه بوم وبر زیر نعل اندرون
چو کر پاس آهار داده بخون

بر آمد ز آوردکه کیرو دار
نه بینند بدانکونه کس کار زار
زبس کشته بردشت آوردهکاه
پی ره ندیدند بر خاك راه
همه ریك پر خسته و کشته بود
کسانرا کجا روز بر کشته بود
بیابان بکردار جیحون زخون
یکی بیسر ودیکری سرنکون
خروش سواران واسبان زدشت
زبانك تبیره همی بر کذشت
دل کوه کفتی بدرد همی
زمین با سواران بپرد همی
سر بی تنان وتن بی سران
چرنکیدن کرزهای کران
زرخشیدن خنجر تیغ تیز
همی جست خورشید راه کریز
تو کفتی که ابری بر آمد سیاه
بیارید خون اندران رزمکاه

کرچه بعض ارباب مواخذه واعتراض فردوسینك شو:
«زشیر شتر خوردن وسوسمار»

«عرب‌را بجایی رسیدست کار»
«که تاج کیانرا کند آرزو»
«تفو باد بر چرخ گردان تفو»

بیتلرنده قوم عربی استخفاف ایتدیکنه ذاهب اولمق ایسترلر ایسه‌ده شاعر بو بیتلری کندی فکرینی مصور اولمق اوزره دکل حکایه و نقل طریقیله سویله‌مشدر.

شهنامه مطالعه ایدنلر بیلیرلرکه بو بیتلر سپهدار ایران رستمك (*) ایرانیانه قارشی کوندریلان فرقهٔ عسکریه‌نك سرداری بولنان (سعد بن ابی وقاص) ه کوندردیکی نامهٔ مغرورانه‌دن برپارچه‌در.

شو حالده قوم عربی استخفاف ایلمك شائبه‌سی فردوسی‌یه دکل رستمه عائددر.

بو مثللو اقوالك ناقلی اولمق بر مؤرخ ایچون جالب طعن اولور ایسه بو طعندن هیچ بر مؤرخ قورتیله‌مز.
الحاصل فردوسی هر نوع مزیات حکیمانه وشاعرانه‌یی جامع بر نادرهٔ روزکار ایدی.

(*) بو رستم رستم زال دکل دیکر بر رستمدر.

صوك

مشاهیر اسلام

محرری: حمید وهبی | جزؤ ۳۳ | طابع وصاحبی: مهران

کوپریلی زاده فاضل احمد پاشا

(فاضل احمد پاشا) دولت عثمانیه‌نك بنـای عظیم اداره‌سنی ترصین وتحکیم ایتمك امرنده جداً خدمت فدا. کارانه‌ده بولنان بر عثمانلی وزیر بی نظیریدر .

جسم دولتك او صره‌لرده اوغرامش اولدیغی داء العضال تذبذب واغتشاشه چیره دستیٔ حذاقت سیاسـیه ـ سـیله دوا بخش فلاح ونجات اولان پدر بزرکـواری (کوپریلی محمد پاشا) نك مقام صدارتده نعم الخلفی اولمغله پدرینك تعیین ایتدیکی اثر سـیاسی‌یه اتباع و اقتفا و شو صورتله شان وشرف عثمانیانی واصل اقصای اعتلا ایتمش ایدی .

قوجه کوپریلینك دولتی بر مرض مستلزم الهلاکدن

تخليص ايتـديكى غـير قابل انكار اولوب فقـط طبيب الـدن يكى قورتلمش برخسـته‌نك تماميله قوت وقدرت سابقه‌سنى اكتساب ايلمك ايچون دها بر مدت تداويسى لابد و طبيعى اولمسـنه كوره كوپريلينك وفاتندن صكره دولتك مداوات احتياطيه‌يه احتياجى دركار ايدى‌كه ايشته بو مداوات ثانيه‌يى اجرا ايله وجود عثمانيتك تماماً اعادهٔ قوتنه موفق اولان ذات فاضل احمد پاشادر .

كنديلرى افاضلدن اولمقله برابر قوهٔ علميه‌سى نسبتنده مهارت جنكاورى‌يه مالك ايدى .

بو جهتـله وجود نادر الموجـودى مزيات علميـه وسيفيه‌يى جامع برنسخهٔ كبرى ايدى .

اطوار واوضاع جنكاورانه‌سى الك شهرتلى سردارلره، الك شانلى فاتحلره غبطه رسان اوله‌جق درجه‌لرده بولنمقله برابر قدرت علميـه‌سى‌ده الك بيـوك عالملره وله وحيرت ويره‌جك مرتبه‌لرده ايدى .

درت لسـان ايله متكلم اولوب بو ثروت السنه‌نك

كنديسنه بخش ايلديكى تسهيلات سايه‌سنده علوم وفنون متنوعه‌نك غوامض وخبايانه كسب قوف ايلمش ايدى.

(١٠٤٢) سنهٔ هجريه‌سنده مهدآراى عالم شهود اولمشدر .

تميزنيك وبد ايتمكه باشلاديغى صره‌لرده پدرى چو. جقده جهت علميه‌يه ميل تام خصيصهٔ طبيعيه‌سنى حس ايتديكيچون فرزند هوشمنديني خواجه عثمان افندى نامنده بر فاضل بى مدانينك حجرهٔ تعليم وتدريسنه توديع ايتمشدر .

كنج فاضل بك مقدمات عربيه و فارسيه‌يى اكمال ايتدكدن صكره بحر عميق الغور علوم وفنونده‌شناورلكه باشلايه‌رق شعر، انشا، فقه، تاريخ، حقوق، فلسفه، حكمت سياسيه كبى فنلرده استحصال رسوخ ايلدى كه بو كمالات مكتسبه‌سنه او زمان شمديكى فرانسزجه قدر بر لسان فنى عد و اعتبار ايديلان لاتين لسانى اوكرنمك مزيتنى دخى علاوه ايلمكله من كل الوجوه مشار بالبنان اولمش ايدى .

هنوز میادین کارزارده عرض سینهٔ حماست ایتمدیکی حالده قهرمانانه طورلرینی مشاهده ایدنلر کندیسنك بر صاحب قلم دکل شدید الشکیمه برسردار اولدیغنه حکم ایدرلر ایدی .

طلاقت لسان و براعت بیانیله قدرت خارقهٔ علمیه‌سنه اطلاع حاصل ایلیانلر صاحب سیف دکل کنز لایفنای کمالاته مالك برلوذعیٔ نادره کفتار بولندیغنه شبهه ایتمزلر ایدی .

ایشته اصول دولتجه (طریق علمی) مأمورلرندن دیمك اولان فاضل بك اوان شبابنده بعض مأموریتلرده استخدام قلندقدن و بر قاچ ولایتده قوللاندقدن صکره دمشق والیلکنه نصب اولندیکه او وقت بو والیلك اك صعب المصالح والیلکلردن معدود ایدی .

اوراده بولندیغی اثناده سردر هوای طغیان اولان قبائل و عشائرك تأدیب وکوشمالی امرنده کوستردیکی مأثر قهرمانی کفایت ذاتیه‌سنی برقات دها اثبات ایتمشدر.

کنج والی ولایتك بنیان اداره‌سنی توثیق وترصین

ایله استانبوله عودت ایتدکدن صکره (آوجی سلطان محمد) ایله پدرینک ادرنه‌یه عزیمتی اوزرینه صدارت قائمقاملغنه تعیین قلنمش و بناءعلیه شانهٔ تدابیر مشکلات بر اندازانه‌سیله طرهٔ معضلات دولته بر وجه مطلوب انتظام ویرمکه دسترن اهتمام واقدام اولمشدر .

قوجه کوپریلی محمد پاشانک اینجه مدت دوام وامتداد ایدن صدارتنده بونجه غوائل طاقت فرسا ایله اوغرا- شمسی ضعف هرمنی تزیید ایتدیردکجه ایتدیردیکندن نهایت (١٠٧٢) ده ترك حیات مستعاره ایتمشدر .

حمیتلی وزیر سرنهادهٔ بالین احتضار اولدیغی صره‌ده بیله کندیسندن صکره مسلك مستقیم سیاسیسی پایدار اولمق وبو وجه ایله وطنك اقبال استقبالی محافظه ایدلمك امکانی استحصال ایچون وفاتنده مهر صدارتك فاضله تودیع اولنمسنی پادشاهندن تضرع ایتمش و سلطان محمد ایسه وزیر صداقت سمیرینك سن وخدمتنه‌صوك حرمت ومکافات اولمق اوزره اسعاف مسئولنه موافقت ایلدیکندن پیر منور الجنان کمال حضور بال ایله رهرو خیابان جنان اولمشدر .

بو ارتحال ووصیت اوزرینه پادشاه فاضل احمد پاشایی ادرنه‌یه دعوت و موقع پدره اقعاده مسارعت کوستردی که او زمان یکی وزیر اعظم هنوز ٢٨ یاشنه کیرمش بر حامیٔ سیف وقلم ایدی .

سلطان محمد صبی ایکن مقام سلطنته کلوب پای تختک متتابع الوقوع اولان احوال مزعجه‌سندن طولایی کوچك یاشندن بری حکومتدن نفرت ایتمش وآوجیلقدن الدیغی لذتی هر شیئه ترجیح ایلمش بولندیغندن انتخاب ایتدیکی صدراعظملره ترك وتودیع مصالح ایلمکی اعتیاد ایلمسیله بو دفعه‌ده بار پر اضطرار سلطنتی کنج صدر اعظمنك دوش حمیت پوشنه تحمیل ایلدی .

پاشا او اثناده دائرهٔ وظیفه‌سنی تجاوز ایله بعض کونه حرکات قانون شکنانه‌یه باشلامش اولان بوستانجی باشی حافظ اغا ایله شیخ الاسلام بروسه‌لی محمد افندی‌یی مبدأ اجراآت فعالانه‌سی اولمق اوزره ردوسه نفی وتغریب ایتدیرمش وبو ایکی مستبد خودپسندك جزای مایلیقی بو معامله‌دن دها آغر اولمق لازم کلیر ایکن پدری زمانندہ‌کی اوضاع سفاکانه‌نك بو قبیل معاملات ترهیبکار.

انه‌یه تحولنی وبنابرین طرز مفرط سیاسته بر رنك اعتدال ویردیکنی کوسترمك ایسته‌مشدر .

همّمات واقدامات مجددانه‌سیله عالم عثمانیت بر دور آسایشه کیروب داخل ممالك مستلزم دردسر اوله‌جق مسائلدن آزاده بولندیغیچون نظر دقتنی اوروپایه توجیه واحاله ایله شان عثمانی‌یی خارجاً تعلیه خصوصنده بر مانع کورمدی‌که بو نظرك توجه اولی المانیایه عائد بولنمش ایدی .

تاریخ شناسانك معلومیدرکه او صره‌لرده اوستریا خاندان حکمداریسنك عهده‌سنده بولنان المانیا ایمپراطورلغی ایله عثمانلیلر بیننده سلطان سلیمان قانونی وشارلمان زمانندن بری مجارستانك ضبطندن طولایی مناسبات حربیه اکسك دکل ایدی .

بو مناسبات آوجی سلطان محمد دورنده‌ده تجدد ایله المانیا ایمپراطورلغی اردوسنه دماء تعصبله پرورش یاب اولان فرانسز و سائر ملتلرك کنج فداییلری بالالتحاق قرون وسطی اهل صلیبنی تقلیداً مسئله‌یه بر حرب‌مقدس

رنكنی ویرمکده بولندقلریچون اورته‌ده توسیع ملك کبی مقاصد منفعت جویانه‌دن زیاده عداوت وخصومت دینیه حکم سورمکده وبو جهتله بر جزؤی بهانه ایله اره‌ده صره‌ده طونه ساحللری خیول قهرمانان طرفینك جولانکاه مهاجمات خونریزانه‌سی اولمقده ایدی .

بو خلالده (بودین) قلعه‌سی محافظی (علی پاشا) نك دفع نزاع نیت آشتی پرورانه‌سیله حدود قلعه‌لرندن(هوتز) ده‌کی اوستریا قوماندانی نزدینه اعزام ایلدیکی مأمورلرك الچقجه‌سنه اعدام ایدلمسنی متعاقب فاضل احمد پاشا بر آتشپارهٔ غضب وحدت کسیله‌رك بوحرکت وحشیانه‌نك انتقامنی آلمق ایچون فی‌الحال اوستریا ممالکندن (پالاتینا) یه آقینجیلر یوللادی .

آقینجیلر (ترانسلوانیا) یی نائرهٔ هجوملریله احراق ایده‌رك (میشل آپافی) نامنده بر اصیل زاده‌یی اورایه پرنس نصب ایتدیلر .

کوپریلی زاده سطوت قاهرهٔ عثمانیه‌یی دها زیاده ارائه ایچون علی پاشایه حرکت امرینی ویردیکندن پاشا یکرمی بش اوتوز بیك قدر قریم آتلیسی ایله دشمن

مملکتی (هرمانشتاد) ه طوغری تاراجه باشلا مسیله اوستریالیلر ایکی یوزبیك التون فدیهٔ سلامت ویر مدکجه سواریلری کری‌یه چویره مدیلر .

پرنس (که‌مه‌نی) که ترانسلوانیا اوزرنده حق حکومت دعواسنده ایدی سواریلر چکیلیر چکلمز جمع وتحشید ایده بیلدیکی عسکری مستصحباً ترانسلو انیایه تعرضه قالقیشمش ایسه‌ده تجدید ایدیلان شدتلی بر حملهٔ رستم پسندانه آره‌سنده غزاتك بنـدکاری صافنات الجیادك ایاقلری التنده قاله‌رق دیار عدمه کیتمشدر .

بومصادماتك ایلریده بین الدولتین برملحمهٔ کبرایی نتیجه ویره‌جکی اکلاشلمقده بولندیغیچون صدراعظم دور اندیش مستقبلده اوستریایه قارشی بلا مانع مقاومت ایده بیلمك وجوبنی درپیش ایلیه‌رك سلطان ابراهیم زمانندن بری وندیکلیلرایله دوام ایدن کریدسفرینك برطرف ایدلمسی امکانی تحری‌یه باشلامش واوته طرف ایسه محاربات دورا دوردن ارتق بیزار اولدقلرندن عثمانلیلرك تمایل صلح جویانه‌لرینه اشتراك ایتمکله برابر او اثناده ساقز صولرنده عثمانلی دونماسیله وندیك کمیلری ارەسنده

وقوع بولان بر مصادمهٔ غیر مترقبـه مذاکرهٔ صلحیه‌نك خلل پذیر اولمسنه سبب اولمشدر .

اوستریایه کلنجه دولت عثمانیه‌نك پرنس نصب وتعیین ایده‌بیلمك دعواسندن فراغ خصوصی حقنده وقوع بولان تکلیفی فاضل احمد پاشـانك قطعیاً رد ایتمسی اوزرینـه بالطبع مذاکرات صلحیه انقطاع پذیر اولدیغندن سردار اکرملك وظیفه‌سنی عهدهٔ مبارزانه‌سنه آلمش اولان صدر اعظم اعلای لوای کلمة الله ایچون «١٠٧٣» موسم بهارنده سیف غزایی قوشانه‌رق بلغرادده سـلاح شـجاعتلرینه طیانه‌رق عواقب اموره دیده کشای انتظار اولان عثمانلی ارسـلانلرینی قوماندهسی آلتنه المق اوزره ادرنه‌دن یوله چیقدی که برادرلری مصطفی وعلی بکلر دخی رفاقتنده بولنیور ایدی .

سردار ظفر شعارك ادرنه‌دن خروجی غایت پارلاق بر صورتده وقوع بولوب حتی حضرت پادشـاه سوکیلی صدر اعظمی حقنده‌کی علو التفاتنی یکیدن کوسـترمك ایچون کندیسنی برقوناقلق مسافه‌یه قدر تشییع ایله لوای شریفی باکمال احتفال وزیرینك دست جلادت پیوسـتنه

اعطا وقبضه‌سی مرصع برده صمصام خون آشام اهدا ایلمش ایدی .

سردار اکرم بلغراده وصولنده صوك برمصالحه تشبثنده بولنمق ایچون ایمپراطور (لئو پولد) ك مرخصلرینی اوراده بولمشدر .

معسکر همایونده **١٢٥** بیك دلاور نبرد آزما، **١٢٥** قطعه صحرا، **١٢** قطعه جسیم محاصره طوپلری، التمش بیك مهار دوه، اون‌ایکی بیك استر حاضر بولندیغنی ومع مافیه معیت رستمانه‌سنه التحاق ایتمك اوزره یوز یکرمی بیك تاتار آتلیسنك یوله چیقدیغنی اکلایان کنج بر قهرمان عظیم النفس ایچون مصالحه‌یه یناشمق قولای بر شیء اولمامقله برابر مقصدینك اراقهٔ دم دکل بین الملل ادامهٔ سلم اولدیغنی کوسترمك ایچون فی الحال مذاکرات صلحیه‌یه ابتدار ایلمشدر .

برقورقنج قوتك مهاجماتندن لرزه‌ناك اولان مرخصلره قارشی الك اغر تکالیفده بولنمق قابل ایکن سردار ائتلاف کردار بویله بر معاملهٔ فرصت جویانه‌یه میل واعتبار ایله‌میه‌رك یالکز سلطان سلیمان قانونی دورنده اوستریا

طرفندن بالقبول برنجى سلطان احمد زمانه قدر مرعى الاجرا اولان معاهده شرائطنك يكيدن معموليتنى ايستديكه شرائط مبحوث عنهانك باشليجه‌لرى دولت عثمانيه نك ترانسلوانيا اوزرنده‌كى حق حمايتى تصديق قلنمق واخيراً اوسترياليلرك اله كچيردكلرى بعض مجار قلاع ومدائننك ارتباطى اعاده اولنمق واوتوز بيك دوقه التونى جزيه ويرلمك كبى شيلردن عبارت ايدى .

مرخصلر بوشرائطدن جزيه ماده سنه موافقت ايتمدكلرندن وشان عثمانينك محافظه‌سنى بواوچنجى مطلبك حصولندن بكله‌ين سردار حميت شعار ايچون اغماض عين كبى برسماحت نابجايى اختيارقابل اولمديغندن اردوسنى (اسه‌ك) قلعه سنه طوغرى كمال سرعتله ايلرياتمكه باشلامشدر .

وقتاكه طليعه قوماندانى بولنان على پاشا قلعه پيشكاهنه يتيشدى دشمنك وقت قزانمق ايچون تجديد ايتمك ايستديكى مذاكرهٔ صلحيه تكليفلرينه احالهٔ صماخ اهميت ايتمكسزين اوتوز بيك كشيلك برمجار اردوسنه هجوم ايله جمله‌سنى تارمار ايلدى .

برصورتده که ساحهٔ هیجا محشردن نمونه نما اولوب قنطرهٔ مرکدن کچنلردن و نهره آتیله‌رق غرق اولانلردن ماعداسی بیك مشکلات ایله (نوهوسل) قلعه‌سنه فرار والتجا ایده بیلدیلر .

بو صره‌ده ورودلرینه انتظار اولنان یوزیکرمی بیك تاتار آتلیسنك دخی سرآمدان جنکاوران تاتاردن (خان زاده احمد کرای) ك قوماندەسیله مواصلت ایتمسی سردار غیورك تجدید هجمهٔ شیرانه‌سنی تسریع ایلدیکیچون ایکی یوز بیکه بالغ اولان بهادران حماست نشانی درت بیوك قوله بالتقسیم نوهوسل قلعه‌سنه هجوم ایتدی . مجارلر هبوب ریاح عاصفه ایله لرزان ومائل زمین سقوط اولان خزان یپراقلری کبی (اسه‌ك) مغلوبیتنك تأثیریله تتره‌مکده بولندقلر. یچون عثمانلیلرك حملهٔ نخستیننده تسلیم سلاح ایلدیلر .

سردار بو غلبات متوالیه‌دن استفاده ایتمك ایچون ایلری‌یه طوغری کیتبه‌ران جلادت اولمغه باشلامقله برابر رقیب اجرا آتی بولنان والده سلطانك اردوده بولندیرمقده اولدیغی آدملرندن شامی زاده ایله رفیق مفسدتنك حرکات تشتت‌جویانه‌لرینه قارشی اعمال تدابیر ایله‌ده اشتغاله مجبور

اولمش ونهایت قبل پادشاهیدن استحصال ایلدیکی امر اوزرینه بوایکی مفسد تفرقه پرستك اسالهٔ دم فاسدیله فتنهٔ نائمه‌نك تیقظنه میدان ویرمامشدر .

عثمانلیلرك ایچریلره طوغری آتمقده اولدقلری خطوات غالبانه‌یی کورن ترانسلوانیا پرنسی آپافی محافظهٔ موقع قیدینه دوشه‌رك معسکر همایونه بالورود تأیید تابعیت ایلدیکندن سردار تأخر واقعدن طولایی پرنسه ارائهٔ چین جبین ایتمکله برابر رقبای اقبالندن اولوب اوارالق کندیسنه تسلطه قالقیشان بر ترانسلوانیا اصیل زاده‌سنك مقابله‌سنه قوهٔ کافیه تسریبیله کارینی اتمام ایتدیردیکه بو تدبیر ایله دولت عثمانیه‌نك هم ترانسلوانیا اوزرنده‌کی نفوذ حکمداریسنی رهین استوار وهم‌ده محمیسنك محافظه‌سی کبی تعالیٔ شان عثمانیانی موجب اوله‌جق برمعاملهٔ حاکمانه وحکیمانه اظهار ایلمش ایدی .

بوموفقیات متتابعه اوزینه نوهوسل حوالیسنده‌کی قلاع وبقاع محافظلری دخی استیمان ودخالت ایلدیلر .

مجارستانموراداسیله سیلسیانك صحاریٔ زمردین فامنه یاییلمش اولان تاتار آتلیلری ایسه راست کلدکاری

دشمنلری پازدهٔ خیول نکال ایلمکده ومحصول جهادلری اولەرق ایادیء غازیانەلرینـه حسـابسز مغتنمات واسرا گچیرمکده ایدیلر .

سردار رسـتم وقار فتوحات وتخریبـات واقعه ایله مجـارلرده ارتق مجال حرکت قالمـدیغنی اکلادیغنـدن روسلرك مظالم وتعدیات طاقت فرساسـندن بیزار اولان لهلیلری وعد حمـایه ایله عثمانلیلره مجلوب ومع مافیـه المـانیایه برکونه معاونت ومظاهرتده بولنەجق اولورلر ایسـه مملکتلرینك زیر وزبر ایدیلەجکی یولندەکی تهدید ایله مرعوب ایلدیکندن موسم شـتایی بلغراد مشتاسنده گچیرمك اوزره عودته باشلادی .

اوته طرفدن المانیـا ممالکنك هرطرفی تاتار قهرمانلرینك صولت تخریبکارانەلرندن دوچار رعب وهراس اولەرق بر حرکـت عمومیه ایله دفـع صائل ایچون تدارکات وتجهیزاتله مشـغول اولمقده بولنـدقلری حالده عثمانلیلرك مجارستاندن چکلمسنی حرکت متصورەلرینك اجراسنه برزمان مساعد عد ایتدکلرندن وآوازهٔ استمداد کارانەلرینی ایشیدن فرانسز وایتالیا کوکللیلریله اوسـتریا

سرآمدان جنکاورانندن (هوهنلوئه) و (وستروزی) کبی ایکی مشهور جنرال دخی معاونته شتاب ایلدکلرندن جمله‌سی شدت ثبات ومکانتی حسبیله (دمیر قازیق) نامیله شهرت‌یاب اولان المانیا قهرمانلرندن جنرال (زرینی) نك قوماندانه‌سیله ترانسلوانیا اوزرینه یوریدیلر.

واورادن قیام ایله (قنیژه) قلعه‌سنی شدتله تحت محاصره‌یه آلدیلر.

بری طرفدن سردارکه عسکرینی مشتاره طاغتمش وقوۀ جزؤیه ایله قالمش ایدی بو خبری آلیر آلمز قوای متفرقه‌نك جمعیله ارقه‌سندن یتیشملرینی امرایه تنبیه ایله موجود اولان دلاورلری مستصحباً قنیژه‌نك تخلیصنه شتابان اولدی.

زرینی بو حرکتك عثمانلیلری یرندن اویناته‌جغنی بیلدیکیچون (سه‌ره‌نوار) ده سردارك ورودینه انتظار ایله حرکات تعرضیه‌سنه سد ممانعت چکلمسی رأینده بولندیغندن وبو رأی سائر جنراللر طرفندن‌ده صواب کورلدیکندن بالاتفاق سه‌ره‌نواره انتقال ایتدیلر.

سردار ایسه قنیژه محاصره سنك فكنی متعاقب (دراوا) و(موراوا) نهرلرینك ملتقاسنده بنا ایدیلوب حربك سبب ظهوری اولان یكی قلعه‌نك محاصره سنی تنسیب ایلدیكندن اولوجهله امر محاصره‌یه باشلامش و دشمن نهر اوزرنده مؤسس بر كوپریدن بالاستفاده محصورینه هر جهتله معاونت ایتمكله برابر قلعه‌نك عثمانلیلرك ایادیء فعالانه‌لرینه كچمسنی تأخیر ایده‌مامشدر .

سردارك ظفردن ظفره، موفقیتدن موفقیته انتقال ایتمكده بولنمسی اوستریا ایمپراطورینی مرخصلرینه مذاكرهٔ صلحیه‌نك تكراری امرینی ویردیرمكه مجبور ایتدیكندن مرخصلرینه سرداره مراجعت ایتدیلر .

برقاچ كون ایچنده شرائط صلحیه تقرر ایده‌رك تحریر اولنان معاهده نامه لاجل التصدیق ایمپراطوره كوندرلمش ایسه‌ده سلطان محمد حركات عسكریه‌ده عدم تأخیری امر ایتمكده اولدقلرندن سردار ترك مخاصمه‌یی معاهده‌نامه‌نك ایمپراطور جانبندن تصدیقیله ورودینه بالتعلیق حركتنده دوام ایلدی كه او ارالق اوروپاجه عصرینك قهرمان فریدی اولمق اوزره طانیلان (مونته

كوكوللى) كوپريلى زاده‌نك شهرت فاتحانه‌سنه رقابةً متفقين اردوسى قوماندانلغنى درعهده ايله طالع سلاحنى تجربه ميدانه آتلمش ايدى .

طرفين اردوسى (راپه) صوينك ساحلينده كزه‌رك يكديكرينه قارشى احالهٔ انظار معادات ايتدكدن صكره سردار غيور (سن غوتار) قريه‌سى قربنده خصم قويسنك كوزى اوكنده راپه‌يى مرور ايلمكه باشلادى .

مونتـه كوكوللى وهلهٔ اولیده عثمانليلرك بو شـدت وجرأتلرندن بياغى شاشيروب نه‌ياپه‌جغنى بيله‌مامش واون بيك قدر يكيچرى وسپاهى صاعقهٔ موت‌نثار كبى دشمن صفلرينى پاره‌رق ايلريله‌مش اولديغندن مونتـه كوكوللى بو مقدمهٔ انهزام اوزرينه موضع عسكريسى بولنان (موغه رسدورف) كوينى تركه مجبور اولمشدر .

وفقط مؤخراً عساكر منهزمه‌سنى بالتحشيد دستيمين شجاعتى مقامنده اولان لوره‌ن دوقه‌سى (شارل) يانندە بو- لنديغى حالده برحرص انتقام جويانه ايله خط رجعتلرى منقطع اولان اون‌بيك عثمانلى‌يى دوچار مغلوبيت‌ايتمشدر.

منظرهٔ کارزاری تماشا ایتمکده اولان سردار برطور بی تأثرانه ایله جبر مافات وسائط واسبابنی تحری ایله مشغول ایکن مبادیٔ مسئله‌دنبری خرستیانلرك ایلك وفقط صوك دفعه اولمق اوزره نصاسه قزانه بیلدکلری شو غلبه کنج فرانسز شوالیه‌لرینك عروق جسارتلرینی تحریك ایتدیکندن نهرك بری ساحلنه کچه‌رك هجوم کوستردیلر .

بو شوالیه‌لر فرانسه حکمدارلرندن اون دردنجی (لوئی) نك زماننده عادت حکمنه کیردیکی وجه ایله فر. انسز دختران سیمین تننك منظرهٔ نظر ربالرینی آندیره‌جق بر صورتده کیسوی مشکین بویلرینی دوش ظرافت پوشلرندن اشاغی‌یه طوغری اوزاته‌رق وزلف پیچاپیچلرینی پودراله بالتزیین قوردلالرله باغلایه‌رق افرنج نسوانك سوسلی شاپقه‌لرینه مشابه اولان مغفرلرینی سویملی باشلرینه قویمشلر وغایت پارلاق جوشنلر اکتسا ایتمشلر ایدی .

فرانسزلرك کچن المانیا محاربه‌سنده تشکیل ایتدکلری (امازون) الاینك هیئت خوش آینده‌سندن فرقسز اولان بوظریف سواریلرك نازپرورانه هجوملرینی کورن قوجه سردار متانت کردارك یاننده کی مجار زادکاننه : « بزه

هجوم ایدن بو کنج قیزلر کیملردر!» نه‌جنده بر استفسار لطیفه‌کارانه‌ده بولندیغی روایات مشهوره‌دندر.

هرنه حال ایسه عثمانلیلر سل سیف انتقام ایله نازین مهاجملرك چوغنی قرین دمار و بقیه‌سنی کلدکلری یره فراره اجبار ایلدیلر .

شو هزیمتدن تأثریاب اولان مونته کوکوللی ایشك ایلریسنه کیده‌جك اولسه اسکی نشوهٔ غلبه‌نك کلیاً مبدل خمار اوله‌جغنی واقتدار عسکریسنك کوپریلی زاده‌نك مزیات وفضائل عسکریه‌سیله قابل نسبت اولمدیغنی اکلا- دیغیچون شهرتنه خلل کلمامك ملاحظه‌سیله تجدید مهاجمه‌دن صرف نظر ایتمشدر.

بوندن طولاییدرکه دشمن مصالحه‌دن بشقه برواسطه ایله داهیهٔ حربدن قورتیله‌میه‌جغنی اکلامسیله نهایت (ئه یونبورغ) ده عقد صلح ایدلدی‌که معاهده نامه‌نك شرائطه محتویه‌سی سردارك بلغرادده درمیان ایتدیکی شرائط تمامیله مطابق ایدی .

بوشانلی معاهده اوزرینه سردار رستم منقبت بلغراده

عودتله خانزاده یی قریمه اعاده وپادشـاه طرفندن المانیا
امپراطوری لئوپولده کوندریلان هدایایی قره محمد پاشـا
واسطه‌سیله ویانه‌یه فرستاده ایلدکدن صکره ادرنه‌یه کله‌رك
بوسفرفوز اثرده اعتلای نباهت عثمانیه‌یه ایتدیکی بیوك
بیوك خدمتلردن طولایی یکیدن التفات عال العال پادشاهی‌یه
مظهریتله بکام و برمدتدنبری آرای معضلات براندازانه‌سنه
عرض احتیاج ایتمکده بولنـان مصالح مهمهٔ دولتك حل
وعقدینه ینه دسترن اهتمام اولمشدر .

مشاق سفریه‌دن اوصانمق، مهالك حربیه‌دن ییلمق
کبی شائبه‌لردن کلیاً عاری اولان غیرتلی صدر اعظم
بوندن صـکره ربع عصره قریب برزماندنبری امتـداد
ایلیان کرید غائله‌سنه نتیجه ویرمکی تصمیم ایلدی .

بناء علیه بوتصمیمنی تسهیل ایده‌جك احوالدن اولمق
اوزره عثمانلیـلر علیهنده‌کی حرکاتك همان جمله‌سنه دست
معاونتی اوزاتمقـده اولان فرانسه دولتنه قارشی ائتلاف
جویانه معامله‌لر اظهاریله برابر کرید مسئله‌سنده ونديكليلر
جانبندن اسن هوای اغفاله قاپیلمش اولان بعض اکابر
دولتك مخـادعهٔ مخالفت کارانه‌لرینه مقـابله ایده بیلمك

ایچون زوجهٔ مقبلهٔ پادشاهی (ربیعه کلثوم سلطان) ی دائرهٔ اتفاقنه ادخال ایتدی‌که مشار الیها عثمانلی تاریخلرنده (خاصکی‌سلطان) دیو معروفه اولوب کرید محارباتنك برنده سردار حسین پاشانك محصول جهادی اولان براسیرهٔ پری چهره اولدیغی حالده روم دلبرلرینه مخصوص اولان جاذبهٔ حسن و آنی تمامیله حائزه اولمسی حسبیله حضرت پادشاهك زوجه لکی شرفیله مشرفه اولمش ایدی .

صدراعظم (١٠٧٤)ده کرید سرداری عنوان مخصوصنی بالاحراز کمیلره ارکاب ایدیلان بربیوك قوهٔ عسکریه‌یی مستصحباً کریده پانهادهٔ مهابت وسنه‌لرجه ملاحم متسلسلهٔ خونریزانه‌نك محل‌ظهوری اولان قندیه قلعه‌سی پیشکاهنده محاصره عملیات حفریه‌سنه تیشه‌زن همت اولمشدر .

بو قلعه وندیکلیلرك اك شجیع محاربلری طرفندن محافظه ایدلمکده ومازغاللری درت یوز پاره طوپ ایله مجهز اولدیغی مثللو قوماندانلغی دخی مشهور وندیك جنراللرندن (موروسینی) نك عهدهٔ قهرمانه سنده بولنمقده ایدی

نائرهٔ رزم ووغا بش آی قدر اشتعال نما وطرفیندن

بیکلرجه یکیت دیار عدمه طوغری راهپیما اولدیغی حالده نتیجهٔ قطعیه حاصل اولهمامقله برابر وندیك جمهوریتی عثمانلیلرك بازوی آهنین نجدتلرینك او یله عوارض تأخراتله قوتدن ساقط اولهمیهجغنی کوره رك وخامت آتیهدن اندیشناك اولمغه باشلاملریله سنوی یکرمی بش بیك دوقه التونی اعطاسنی تعهد ایله ترك محاصره اولنمسی امرنده طوغریدن طوغری یه استانبولده تشبثاتده بولندیلر .

وایشك بو صورتله نتیجه پزیر اولمسی نقصان حمیتله معیوب اولان بعض متنفذان دولت طرفندن تصویب اولنمغله وندیکلیلر طرف پادشاهیدن محاصرهیی آمر سرداره امر ویردیرلمسنه موفق اولدیلر .

شوقدر وارکه سردار وجود نادر الموجودینی اعتلای شان عثمانیان اغورنده فدایه قدر حاضرلنن حقیقی وطن پرورلردن بولنمغله بوامری آلیر آلمز کرك پادشاهه وکرك حمیت وصداقتلرینه اعتماد ایتدیکی امنا وندمایه کوندردیکی مکتوبلرده ترك محاصرهنك عالم عثمانیته ایراث ایدهجکی شین وعاری عریض وعمیق دلائل مقنعه ایله اثبات وتمیق ایلدیکیچون جواباً محاربهده دوامی امرینی آلمشدر .

بوصردده وندیکلیلره معاونت ایتمکده بولنان صادووا دوقه‌سی سردارك تدابیر سیاسیه‌سی ثمره‌سیله حربدن ال چکدیکندن جمهوریلرك یکدیکرینی ولی‌وتعقیب ایدن فریاد استمداد کارانه‌لری اوزرینه اون دردنجی لوئی بش بیکه قریب برقوهٔ امدادیه یوللادی‌که ایچلرنده بش یوز قدر ایتالیا شوالیه‌سی دخی وار ایدی .

بونلر محصورینه التحاق ایدر ایتمز کمال تهالکله‌هجوم تشبثنده بولندیلر .

موروسینی بویله برهجومك وخامتنی اکلایه‌رق عدم اجراسی خصوصنده اصرار کوسترمش ایسه‌ده نصیحتنی اصغا ایتدیره‌مدیکندن برکون بغتةً عثمانلیلرك اوزرینه صالدیردیلر .

وفقط عثمانلی بهادرلرینك مدافعهٔ شدیده‌سیله درت بیکدن متجاوزی محو اولدقدن صکره میدان کیروداردن قاچه‌بیلنلری بیك بلا ایله قلعه‌یه کیره بیلدیلر .

بو ملحمه اوزرینه وندیکلیلرك پای ثباتلری ایجه متزلزل اولمش ایکن فرانسه اصیل زادکانندن اولوب اثنای مهاجمه‌ده جریحه دار اولان (فوئیاد) ك وطننه

عودتنده یاره‌لرینه اجرای مداوات ایتدیره‌رك التیام پذیر اولدقدن صکره اخذ ثارداعیه‌سیله کریده عودتی بالتصمیم قرالدن استحصال ایتدیکی مأذونیت وجهله یکرمی الایدن عبارت یکی برقوتله جزیره‌یه عودتی امتداد رزم وکفاحی موجب اولمشدر .

بونلر فرانسزلرك اك قهرمان عسکرلرندن اولدیغی مثللو ایچلرنده قرالك نبرد آزمالقله کسب اشتهار ایدن سلاحشورلری دخی کورنمکده ومتانتلی قلبلری وطنداشلری‌نك انتقامنی المق کبی حسیات ایله‌مالی بولنمقده اولدیغی حالده عثمانلی طوپلرینك آتشی آلتنده قره‌یه چیقمشلر ایدی .

فرانسزلر بوکلیشلرنده‌ده (موروسینی) نك هجوم امرنده اخطـار ایتدیکی تأنی‌یی تلقی ایتمیه‌رك علی‌الفور قلعه‌دن خروج ومعسکر همایونه شدتله حمله ایتدیلر .

وفقط عثمانلیلر سل‌سیف مدافعه ایله چوغنه زهرابهٔ هلاکی تجرع ایتدیردکدن صـکره بقیهٔ منهزمه‌سنی قلعه دیوارلرینه قدر تعقیب ایلدیلر .

بو ایکنجی حدتأدیب اوزرینـه فرانسزلر ارتق

وندیکلیلره معاونتدن دست کش فراغ اولمش وایتالیا ومالطه شوالیه‌لری‌ده فرانسزلره اتباع ایتمش بولندقلریچون موروسینی یالکز باشنه قالمسیله سردارك واقع اولان ترك سلاح تکلیفنه بالمطاوعه قندیه قلعه‌سنك دولت عثمانیه‌یه ترکنی وسوده‌ایله برقاچ بلنغه‌دن ماعدا وندیك جمهوریتنك جزیره‌دن کف ید ایتدیکنی مشتمل اولان معاهده نامه‌یه کریه‌لرله، آهلرله (١٠٨٠) ده وضع امضا ایتمشدر که بو حسابه کوره محاصره‌نك یکرمی بشنجی سنه‌سی کرید قلعه‌لری اوزرنده رایت فوز آیت عثمانی تموج نمای شان وجلادت اولمش ایدی .

ایشته کوپریلی زاده بونجه زماندنبری دولتك باشنه بر غائله‌ٔ هائله اولان کرید سفرینه حسن نتیجه ویره‌رك وهمت بی اندادیله جزیره‌یی ضمیمهٔ قلمرو عثمانی ایلیه‌رك بعض استحکامات انشا ایتدیردکدن صکره فتوحات قهرمانانه‌سندن متلذذه اولمق اوزره یانده بولنان مشفقه مادر پاکیزه کهرینی بالاستصحاب اثنای راهده استانکوی اطه‌سنه چیقه‌رق بدائع طبیعتك بر لوحهٔ بی بدلی اولان مواقع لطیفه‌سنده اجرای سیاحت واوورادن تکفورطاغنه عزیمت ایلدی که پادشاه صید وشکار وسیله‌سیله محل مذکوره اینمش ایدی .

بو راده وزير بى نظيريله ملاقات وسيف صارم مجاهدانه‌سنك كورديكى ايشلره مكافاةً مرصع بر خنجر اعطا وكران قيمت خلعتلر اكساسيله كريد فاتح ابدى الاشتهارينى قرين مباهات ايلدكدن صكره برلكده ادرنه‌يه كتديلر .

آراى جهان پسندانه‌سيله ينه حلالِ معظمات امور اولمغه باشلديغى صره‌ده ايدى كه اون دردنجى لوئى طرفندن بعض امتيازات طلبى ضمننده كوندرلمش اولان (دونوانتن) ى قبول وبعض مطالبنى حكمت حكومت قاعده‌سنه تطبيقاً ساحهٔ اسعافه موصول ايلمكله برابر فرانسزلرك كريدده‌كى اوضاع عهد شكنانه‌لرندن طولايى عتاب آميز سوزلر سويله‌مش وحتى بر كون « قرالكز كرچه بيوك بر ملتك حكمدارى بولنيور ايسه‌ده عثمانليلرك سلاح شجاعتنه قارشى هنوز قليجنى تجربه ايلمامشدر ! » طرزنده‌كى افادهٔ تهديدكارانه‌سيله سفيرى بين الخوف والرجاء بر موقعده بولنديرمشدر .

بو هنگامده اوستريايه تابع بولنان مجارلر اصيل زاده‌لرندن برينى بالوكاله ادرنه‌يه يوللايه‌رق امپراطورلغك كندى حقلرنده‌كى جور و آزارندن شكايت وسنوى

آلتمش بيك دوقه آلتونى جزيه ويرمك شرطيله حمايهٔ عثمانيه‌يى استرحامه مبادرت ايتديلر .

شو قدر واركه صدر اعظم عواقب بين او اره‌لق هر شيئدن زياده لهستان حدودينه اهميت ويرمكده بولنديغيچون مجارلرك تمنياتنى قبوله قرين ايله‌مامشدر .

اهميت مبحوث عنهانك ايضاحاتنه كلنجه : (دينپر) و (دينستر) اره‌سنده ساكن اولوب لهليلر طرفندن دوچار تعرضات وتعديات ايدلمكده بولنان (صارى قامش قزاقلرى) نك دولت عثمانيه حمايه‌سنه داخل اولدقلرى حالده ينه ارده صرده تسلطلرندن قورتيله‌مامالرى و بو قزاقلرك ايسه لهستان ايله روس قومى عليهنه عثمانليلر ايچون برسرحدمتين حصوله كتيرمسى سببلريله دولتك اونلرى وقايةً لهليلر ايله محاربه‌يه كيريشمسى الجاآت سياسيه‌دن عد اولنمشدركه ايشته بو الجاآت (١٠٨٢) ده لهليلره قارشى اعلان حربى انتاج ايتمش ايدى .

بو دفعه سلطان محمد رابع اسلاف عظامنك اثر قهرمانيسنه تابع اوله‌رق معيتلرنده صدراعظم ايله يوز اللى بيك دلاور اولديغى حالده ادرنه‌دن شماله طوغرى

توجیه علم جلادت وسیالهٔ برقیه کبی طونه ودینستری نهرلرینی کذار ایله علی الغفله لهستان حدودنده اظهار لمعات سیوفه مباشرت ایلدیلر .

مبادئ مسئله‌ده (قامینچه) قلعهٔ مشهوره‌سنك بالمحاصره استیمانه مجبور ایدلمسی لهستانی لرزه‌ناك ایلدیکیچون بوسطوت نخستین (پودولیا) قطعه‌سنك ضبطنی تسهیل وتسریع ایتمشدر .

شوصدمهٔ شدیده اوزرینه لهلیلر وخامت مستقبله‌نك اوکنی آلمق ایچون حبل المتین مصالحه‌یه اعتصام ایلدکلرندن مبحوث عنه پودولیا قطعه‌سنی عثمانلیلره واوقرانیایی صاری قامش قزاقلرینه ترك ایله اوته دنبری قریم خانلرینه ویرمکده اولدقلری ویرکودن بشقه طرف سلطنت سنیه‌یه دخی (٢٢) بیك التون تأدیه‌سنی تعهد ایتملریله پادشاه غازی ایله صدر اعظم منصور اللوا ادرنه‌یه عودت ایتدیلر .

بو عودتی برخبر مزعج تعقیب ایلدی که بوده ویانه محاصرهٔ اخیره‌سنك رفعی سلاح معاونتی سایه‌سنده حصوله کلن (صوبیه‌سکی) نك لهستان اردوسنك بقیة السیوفی قوماندانلغی درعهده ایله مصالحهٔ مذکوره‌نك نقضی

دعواسیله میدان مبارزیه آتیله‌رق باسیر سریع (خوتین) قلعه‌سنی تسخیر و بر سریهٔ عثمانیه‌یی منهزم ایتمش اولمسی ایدی .

فقط سردارك همان معیتنه ایکی یوزبیك دلاور آله‌رق ییلدیرم کبی حدود بوینه یتشمسی صوبیه سکینك اقدام اقدامنی دچار تزلزل ایلمکله مغرور قوماندان پودولیا واوقرانیا قطعه‌لرینك ترکنه موافقته مجبور اولمش وکوپریلی زاده دخی لهستان سفر اخیرینك بووجه ایله اندفاعنی متعاقب عودتله ینه اصلاحات داخلیه ایله اشتغاله باشلامشدر .

بو اشتغال اره‌سنده ذهننی اك زیاده اتعاب ایدن مسئله قدس شریفده‌کی معابد حقنده فرانسزلره ویریلان امتیازی استرقاب سائقه‌سیله لاتینلر ایله روملر بیننده ظهور ایدن مناقشه اولمش ایدی .

فرانسه سفیرینك امتیازات واقعه‌یی سوءاستعمال ایتمسی یوزندن کسب اتساع ایدن مصلحته نتیجه ویرمك ایچون صدر حصافت اتصاف روملرك مستدعیاتنی ترویج واسعاف ایلمشدرکه بو مناقشه مؤخراً اره‌ده صره‌ده تجدد ایده ایده نهایت قریم ملحمهٔ کبراسنی تولید ایتمش ایدی .

آوجی سلطان محمدکه اکثر اوقاتنی ادرنه‌ده کچیرمکی اعتیاد ایلمش ایدی مسائل مهمه نك ارقه‌سی آلنمسی اوزرینه فاضل احمد پاشا ایله ادرنه‌یه طوغری روبراه عزیمت اولدیلر .

نه چاره‌که پاشانك لهستان سفرینك نتیجهٔ متاعبی اوله‌رق قزاندیغی انحراف مزاج لوله برغوسی طرفلرنده بردنبره کسب اشتداد ایتمکله واردار کوپریسی قربنده قره بربر چفتلکی دنیلان محله قدر کیده بیلمش واوراده یکرمی کون قدر اسیر فراش اولدقدن صکره ترك رزمکاه جهان ایلمشدر .

نعشی استانبوله نقل اولنه‌رق دیوان یولنده پدری مرحومك تربه‌سنه دفن اولنمشدر .

وفاتنده ٤٤ یاشنده بولنوب مقام صدارتده ۱٦ سنه تنسیق ساز خبایای دولت اولمش ایدی .

زمانی، فکرینی عالم اسلامیت وعثمانیتك تعالیٔ نباهتی امراهمنه حصر ووقف ایتمش ایدی .

شجیع وعادل، جامع محاسن وفضائل بر وزیر نادر الاماثل اولوب (ایکنجی نظام الملك) دینلمکه شایان ایدی .

عصرينك اك بيوك بر عسكرى اولديغى كبى جهت علميه‌جه‌ده فريد الدهر ايدى . سيف صارم جلادتى دست آهنين قهرمانه سنده انسلال نماى صولت اولمغه باشلاديغى زمان اوروپا قواى متفقه‌سى لرزان واك متبحر عالملره غبطه رسان اولان قدرت علميه‌سنك آثارينى اظهار ايتديكى وقت شناوران درياى كمالات قارشيسنده حيرتلرندن انكشت بردهان اولورلر ايدى .

ارباب مداهنه وريايى سومز وطوغريلغى پرستش ايدرجه‌سنه سور ايدى .

عدالتپرورلكنه، ضعفا نوازلغنه دائر اولان احوال واجرا آتى ناقابل تعداد اولوب تفصيلاتنه كيريشلسه جلدلرله كتابلر تشكل ايدر .

الحاصل دين ودولته ابراز ايتديكى بونجه خدمات مشكوره ومبروره امتك الى الابد لسان تشكرنده دائر وسائر اوله‌جقدركه بر وزير ايچون بوندن بيوك دها نصل موفقيت اوله بيلير .

صوك

مشاهیر اسلام

محرری: حمید وهبی | جزؤ ٣٤ | طابع وصاحبی: مهران

شهزاده سلیمان پاشا

(شهزاده سلیمان پاشا) شجرهٔ دودمان سلطنتك بر غصن متینی اولوب آبیاریٔ شمشیر بسالتیله دوحهٔ جلادت عثمانیه‌نك قوهٔ نامیه‌سنی رهین مضاعفه ایتمش بر قهرمان نادر الوجود ایدی .

او وقت شهرتلری آفاق گیر اولان افراد خاندان سلطنتك الك سرافرازلرندن، الك شجیعلرندن اولمق اوزره حضرت شهزاده‌نك نام بااحترامنی تذکار ایتمامك هیچ بر مؤرخ انصاف پرور ایچون قابل اوله‌مز .

کوزدیکی ایشلر ایسه یلدیرم بایزید کبی، فاتح کبی، یاوز سلطان سلیم کبی نوادر روزکاری آفرین خوان اولمغه مجبور ایتدیردیکیچون خدمات ومأثر مبارزانه سنك تعریف ماهیتی امرنده (حسرة الملوك) دینلمك بلکه بر تعبیر مفسر اولهبیلیر .

عددلری واصل حدمائه اولمیان بر فئهٔ قلیلهیی مستصحباً صاللر ایله اوروپا طوپراغنه کچهرك دست آهنین فاتحانهسنده انسلال نمای مهابت اولان تیغ عدو شکاریله بونجه فتوحات عظیمهنك مقدمهٔ کبراسنی تأمین ایتمسی دنیانك الك نامدار سردارلرینه، الك شهرتشعار فاتحلرینه غبطه رسان اولهجق آثار قهرمانیدندر .

عثمانلی دولتنده ابتدا سر عسکرلك عنوان مفخرتنی احراز و بو صورتله بین المجاهدین کسب امتیاز ایلمش ایدی .

پدر رستم توانی غازی اورخان بیمدانی کبی بر مجاهد بی نظیرك تحت تربیهسنده پرورش یاب بسالت اولدیغیچون اطوار واوضاع بهادرانهسنی کورنلر

(الولدسرابیه) مآلنك اصابت تامه‌سنی تصدیق واعتراف ایدرلر ایدی .

(٦١٦) سنهٔ هجریه‌سنده گهواره‌پیرای عالم شهود اولمشدر. ذاتاً ارسلاندن ینه ارسلان ظهوری طبیعی بولنمسنه نظراً زمان صباوتنده بیله جنك وجداله متعلق حکایات استماعنه انهماکله تنویر ذهن ایلیه‌رك قهرمانلغنك آثار مشکوره‌سنی گوستره‌بیله‌جك بر دورحیاته‌رسیده اولدیغی وبعض خدماتده بولنه‌رق اثبات مأثر حصافت ایلدیکی صره‌لرده ـ او زمانك عادتی وجه ایله ـ حضرت پادشاه غایهٔ بسالتنده بیوتدیکی یاوریسنی کرده دیارینه وعلی روایة اخری قوجه ایلی‌یه والی تعیین ایتدیلر .

گنج شهزاده توثیق امور ولایت واستحصال رفاهیت برایا مثللو مواد جدیه ایله اشتغال ایلمکده ایکن ازمید سفرنده حاضر بولنمق اوزره پدرندن بر امرنامه اخذ ایلدی .

حضرت پادشاه نفس ازمید حصارینی که هنوز ضمیمهٔ قلمرو عثمانی ایدیله‌مامش ایدی فتح ایتمکی حسب

الموقع اهم والزم عد ایلدکلریچون معیتلرینه برفرقه آله‌رق بروسه‌دن حرکت و یکی شهر اوواسنه مواصلت ایلمش ایسه‌ده روم امپراطورلرینك ایکنجی دار الحکومه‌لری مقامنده اولان مشهور ازنیق شهری حوالیسی بر طاقم استحکامات رصینه وقوای مستحفظه ایله صعب المرور بر حاله کتیرلدیکیچون ازمید اوزرینه کیوه طریقیله کیدلمسی شق وصورتنی بالترجیح اول وجه ایله یکی شهر اووا‌سندن فك رابطهٔ اقامتله ابه صویی کنارینه وارلدی که اوراده مقدما حرکت امرینی آلمش اولان شهزادهٔ شیر اخلاق بر فرقه جیوش آهن پوش ایله معسکر پدره التحاق ایلمش ایدی .

ابه صویندن‌ده مجتمعاً حرکتله ازمید حصاری پیشگاهنه واردیلر .

بو حصار غایت استوار اولدیغی کبی عثمانلیلرك فتح ایتدکلری یرلردن بر چوق نفوس متعصبه دخی قبول رعیتدن استنکاف ایله‌ترك وطن ایلیه‌رك‌ازمیده کلدکلرندن حصارك محافظه‌سنده بیکلرجه الی سلاح طوتار آدم بولنیور ایدی .

بنابرین بیهوده سفك دمدن اجتناباً هجوم اولنمیه‌رق محاصره‌سنه باشلاندیغندن وخرستیانلر عثمانلیلرك متانت عزم وشدت مکانت ایله اتصافلرینی وحصاری آوردهٔ قبضهٔ تسخیر ایتمدکجه کری‌یه دونمیه‌جکلرینی بیلدکلرندن مال وجانلرینك سلامتی شرطیله بالتسلیم احضار ایتدکاری مراکب بحریه‌یه راکباً قسطنطینیه‌یه چکلدیلر .

شهزاده ختام وقعه‌یی متعاقب موقع سابقنه طوغری کیتبه‌ران عودت وینه اشتغالات مخصوصهٔ داخلیه‌سنه دستزن حصافت اولمشدر .

بنیان رصین الارکان دولتك اساس کیر تشکل اولدیغی تاریخدن بو زمانه قدر عثمانلیلر سفردن سفره انتقال ایدرك توسیع ممالك ایتمك مجبوریتنده بولندقلریچون نظامات وقوانین سیاسیه وضعنه وقت بولنه‌مامش اولدیغی حالده هیئت عمومیهٔ عثمانیه‌نك اخیراً کسب ایتدیکی طرز وصورته کوره لازم الاتخاذ اولان اصول وقواعد دولیه وتمدینیه‌نك احداث وتأسیسیله قوهٔ مطاعیتك تقریر وادامه‌سی اقدم اموردن کورندیکیچون پادشاه حقائق

آ کاه بو ایشلر حقنده تعاطیٔ آرا وافکار ایدلمك اوزره ریاست شاهانه‌لری تحتنده بر مجلس کبیر عقد ایلمش و برادری شهزاده علاء الدین پاشا ایله انجال رویت اشتمالندن سلطان مرادی و بالجمله اکا بر وصنادید دولتی مجلس مذکوره مامور ایتدیکی صره‌ده رأی معضلات براندازانه‌سندن استفاده ایدلمك ایچون صاحب ترجمه‌یی‌ده دعوت ایتملریله شهزادهٔ منور الفکر بروسه‌یه کلمشدر .

مجلس مذکورده آل سلجوق مسکوکاتی موقع تداولدن قالدیریله‌رق نام نامیٔ اورخانی‌یه منسوباً سکه ضرب اولنمق ، ذات پادشاهی ایله خواص خدامی وامرا ایله بالجمله مامورین ملکیه و عسکریه وصنوف مختلفهٔ جنودیه بعض طرز وشکلده البسه اکتسا ایتمك ، جمعه کونلری طرف پادشاهیدن بالوکاله جوامع و مساجدده خطبه اوقونمق ، سواری ، پیاده ، محافظ ، آقینجی وسائرهناملریله عسکر تدارك وتوظیف اولنمق ، مناصب و مراتب متفاوته احداثیله مجازات و مکافات قاعده‌سی اجرا قلنمق ، ملوك وحکمداران ایله حقوق دولیه حاصل ایدلمك کبی بر طاقم قواعد

واصول منجيهٔ جديده وضعنه قرار ويرديلر .

شهزاده سليمان پاشا مواد مبحوث عنهانك حيز قراره ايصالى خصوصنده پك بيوك رأيلر، تدبيرلر بيان ايتديكيچون عمومك استحسان و شاباشنى قزانمش و بو جهتله دخى مزيات سيفيه وقلميه‌يى جامع بر وجود كامل اولديغنى يكيدن كوسترمشدر .

بر آره‌لق ازنيقك فتحنده بولنه‌رق ابراز مآثر دليرى ايلدكدن و مؤخراً ازميد طرفلرنده ارائهٔ سيف جلادت ايله (طراقلى يكيجه‌سى) و (مدرنى) صحرا-لرنى اشهب غزاسنه جولانكاه اتخاذ ايليه‌رك اورالرينى دخى اضواء عدل وداد ايله اشراق ايتدكدن صكره نزد پدر شهامت كسترده من كل الوجوه حائز وثوق واعتماد اولمسيله آره‌دن بر آز مدت كچر كچمز احداث قلنان سپهسالارلق مأموريت مهمه‌سى بابرات عهدهٔ مجاهدانه-سنه احاله وتفويض قلنمشدركه مذكور براتك صورتى شودر :

مثال بی مثال نفذه الله الملك المتعال بیوردیغی
اولدرکه چوق محافظت ومراقبت حدود اسلام
ومواظبت مظاهرت مصالح انام ورعایت حقوق رعایا
وحمایت امور برایاکه عماد ملك وسروری واوتاد
سلطنت وعدالت کستری انلرك دعاسیله قائم
ومستحکم اولوب ارباب دولتك پای همتلری رکاب
سعادتده انلرك اسایشی ایچون نهاده وسمند مراد
رفاهیت عبادی ملاحظه ایدنلر ایچون جناب اقدسدن
مهیا وآماده اولوب {اعدلوا هو اقرب للتقوى} مصداقنجه مسند خلافتده متمکن اولان سلاطین عظامك
سنت سنیه‌لری اوزره احیاء مراسم دین ودولت
ذمت همتمزه واجب ولازم اولمغین دائما پارای همت
ومنتهای رغبتمز اکا مصروف ومعطوفدرکه جملهٔ ناس
علی مراتب طبقاتهم دیوان همایونمزدن بهره‌مند
ومرعی اولمغله حفظ ثغور وتکمیل قصوره ساعی

ومجد اولوب ضرب وقهر ايله اعدای مقهوری منكسر
البال ونا اميد ايليوب دمبدم و ساعت بر ساعت بر
يكی فتح وتازه ظفرله دل وجانمزی شادوخرم قيلوب
{فرحين بما آتيهم الله من فضله} مژده سيله جهان
وجهانيانی مسرور ومغتنم ايليوب مستحق احسان
اولنلر پاينده عمان كرم بی پايانمزدر فشان ويم عاطفتمز
غواصلری بهره مند وكامران اوله لر دوكلی ممالك
محروسه يه نصب اولنان امرا وعمال اوزره برسپهسا
لار كاردان ومشير عاليشان مقرر بيورلمق اهم مهماتدن
اولديغيچون رأی جهان آراوخاطر عاطر مملكت كشامز
كه ضامن ملك مؤبد وتأييد حق ايله مؤيددر . انی اقتضا
ايلديكه قرهٔ قاهرهمز ايله فتحی ميسر اولان محميهٔ ازنيق
حرسها الله عن التخريب والتحريق ايالتن فرزند شجاعت
شعار دولت يار وسپهدار شهامت دثار كامكار نخل باغ
سلطنت ونهال جويبار خلافت كل كلبن عدل وداوری

وثمرهٔ شجرهٔ شهریاری وسروری المؤید من عند الله
اوغلم سلیمان شاه طال بقاه ونال مناه یه که ناصیه‌
سنده نجم دولت تابان وجبیننده غرهٔ سعادت
درخشاندر تفویض وتقلید ایلیوب و یردم و بیوردمکه
عز واقبال وشوکت واجلالیله محمیهٔ مزبوره ایالتیله
دیوان همایونمده مشیر وعساکر منصوره یه سپهسالار
اولوب وزارتیله میرمیرانلق لواز من ذهن وقاد وفکر
نقادیله بر یرده جمع ایلیوب لیلاً ونهاراً جبلت پاك
نهادنده مرکوز ومرموز اولان غیرت بهیه وحمیت
مرضیه‌سن وجود وظهوره کتوروب ﴿ومن یتعد حدود
الله﴾ فحواسنجه هر کیم انحراف ایدر ایسه حقندن
کلوب والله ﴿واعلموا انکم الیه تحشرون﴾ مضمونی نصب
عینی بیلوب معتادی اولان عادات حسنه‌سن خواص
وعوامه مبذول و بیدریغ ایلیه واعدای دینی ضرب
قهر شمشیر آبدار وتیغ ظفرنکار ایله پریشان وتارمار

ايليوب استدامت امور دين ودولت واستقامت مصالح
ملك وملت بابنده دقيقهٔ رقيقه فوت ايلميوب احباء
سلطنتمزى مسرورالبال ومرفه الحال ايلمكه ﴿يوم تجد
كل نفس ماعملت من خير محضرا وما عملت من سوء﴾
فحواسندن پروبند اولوب افعال ناپسندندن ناشى
اولميه وحقوق ربانى و عواطف يزدانى مواهبن اقامت
ايدب وسع طاقت بشريه اوزره شكر نعم الهى وحمد
عطاياى غير متناهيى مؤدى قيلوب فان الشاكر
يستحق المزيد خلعتنه سزاوار اولمسنه قامت پراستقامتى
طاعت وعبادت متامنده شاهد راست رفتار اولوب
عموم ناسك فصل خصومات وسائر مصالح ومهامنده
اهتمام تام واقدام تمام ظهوره كتوروب رأى سديد
وخلق حميدى برله شفقت ومرحمت قپوسنى آچيق
طوتوب هر كمسنه نك تحصيل مرامنده توسيع دائره
ايدوب افراط وتفريطدن حذر واجتناب اوزره اوله

وبیكانه وخویش وتوانكر ودوریش وخردوبزرك
وتازیك وترك وطوائف مختلفة الادیان وپیروجوانی
بالجمله تقریر دعواده مساوی بیلوب احد همایی
آخردن ترجیح ایلمیوب مابینلرنده اولان منازعاتده
میل ومحاباتی مطرود ومطروح طوتوب {فمن یعمل
مثقال ذرة خیرا یره} معیارین ذخر آخرت ایدینه
وظالمدن مظلومك حقنی المقده تأخیری رواكورمیوب
{ومن جاء بالسیئة فلایجزی الا مثلها} سیاستكاهنده
حقندن كله وهمیشه اطراف واكنافدن جاسوسلرین
اكسك ایتمیوب اخبار جوانبدن پرسان وهجوم حوا
دثدن ترسان اولوب وغفلتی ارالكدن عد ایلمیوب وكید
وخصومتدن اجتناب ایدوب عزم وحزمده تیقظ
وتحفظ طریقنه سالك اوله زیرا هنكام سعتده طارلق
تداركی كوریلجك باعث مضایقهٔ كلیه اولمز ورأی
وتدبیرده قصور اولمحق آینهٔ تقدیرده صورت پذیر

اولان اشکال فرخنده مأل ایله جلوه کر اولمقدن
غیره مجال قالمز هذا عهدنا الیک وحجتنا علیک والله
تعالی یوفقک ویهدیک ویحقق ظنوننا فیک انه الهادی
الی الرشاد والموفق للسداد کرکدرکه اول دیارک وضیع
وشریف وقوی ونحیف واکابر واصاغر ورعایا وبرایاسی
بالجمله ممالک محروسه‌م متمکنلری مشارالیه اوغلومی
کندولره والی بالاستحقاق وامورده مشیر علی الاطلاق
بیلوب جمیع خصوصده مراجعتی مشارالیهه ایدوب
سوزندن وحکمندن تجاوز ایلمیه‌لر وجمیع امرا وحکام
وسپاه ذوی الاحتشام غزاة نصرت انجام وقضاة اسلام
وعلماء انام ابقاهم الله الی یوم القیام برله مشارالیه
اوغلی حرب وقتال وجنک وجدالده وسائر احوال خیر
مألده کندولره سپهسالار وجناب همایونمدن قائممقام
عد ایدوب امرینه مخالفتدن اندیشه وحذر ایلیه‌لر
وواقع اولان غنایم واشیا وغیری اسباب واموالکه بتوفیق

الله ميسر اوله خمس شرعيسن اخراج ايدوب تقسيم
وتوزيعن مشار اليه اوغلك معرفتيله ايليه لر وباصمه
دفترنده تعيين اولنان خاصه لرينه خارجدن كيمسه مداخله
ايلميوب عشرلرين ورسملرين يالدن يله انك وكيللرينه
تسليم ايليوب عذر وبهانه اتميه لر ويكي اچيلان ايل
ومملكتدن اذن شريفم اولمينجه كيمسه يه دخل
ايتديرميوب قپومه عرض ايلدكدنصكره امريمك صدو
رينه كوره عامل اوله لر واخذ ايتديكي اسيرلردن
ودل طوتيلوب اغر بهاايله صاتيلجق اولنلر دركاهمدن
اذن اولمينجه اطلاق ايتميوب مشاوره ايله عمل ايليه
ويوزاقلغنده بولنانلرك حقن كتم ايتميوب ترقيء درجاتلر
نده لطف وعنايتي شامل اوله بنم خير دعامي بالجمله
كندولره رفيق بيلوب سبيل جهادده كمال مرتبه
اجتهاد ايتمكدن خالي اولميوب خالصا لوجه الله كوشش
قيلوب دين مبين تقويتنده ثواب عظيمه فائز اوله جقلرين

مقرر بيله لر و بو منشور همايونمی كورنلر مضمونيله
عامل اولوب علامت شريفه اعتماد قيله لر تحريراً فی
اوائل شهر ربيع الاول سنة ثلث وثلثين وسبعمائه .

§

بو خلالده قره سی قطعه سی حاكمی (عجلان بك) ك وقوع
وفاتيله يرينه كچن بيوك اوغلی صفت تابعيته مخل
بعض حركاتده بولندقدن بشقه خدمت پادشاهيده بولنان
كوچك قرداشی (طورسون بك) ك حقوق ارثيهٔ ملكيه
سنی ده دست اغتصابنه كچيرديكندن پادشاه غيور بر فرقه
ايله ممالك عجلانيه حدودينی مرور ايله ممالك مذكوره يی
از سرتاپا قليجنه باش اكديره رك امر اداره سنی سپهسالار
ظفر شعاره حواله ايلمسيله شهزاده باليكسرده قالمشدر .

غيرتلی والی ايالك نظر دقت و اهتمامنی داخل بلاد
جديدده حصول سكون و انضباط و الجاآت سفريه دن
طولايی اعادهٔ مافات ماده لرينه توجيه و حصر ايتمش
وحكومت عجلانيه امراسندن حاجی ايل بك، غازی
فاضل بك، اورنوس بك كبی دلاورلرك انضمام غيرتيله

هر طرفی برکلشن سعادت و معموریت هیئتنه افراغ ایلمشدر .

کرک پادشاه و کرک شهزاده حدود دولتك آسیاده محدود قالدقجه عثمانلیلغك استقبالندن امین اوله میه رق بناء علیه اوروپایه کذار ایله جهانکیرلك لوازمنك استکمالنی اعز مقاصد وآمال عد ایتمکده بولندقلری کبی موفقیتدن موفقیته، ظفردن ظفره ارتقا ایلمکده اولان افراد عثمانیه نك دخی صافنات الجیاد شجاعتلرینك جولاننه ارتق اناطولی صحرالری طار کلمکده بولندیغیچون افکارعمومیهٔ عثمانیه اوروپایه کچه رك رایت افراز کشور کشایی اولمق نقطهٔ مقصدی اوزرنده اجتماع ایتمش ایدی .

بو مقصد جهانکیرانه سائقه سیله درکه شهزاده سلیمان پاشا بر اره لق پدرینك یاننه کله رك مقدمهٔ فتوحات حقنده مذاکره وتعاطیء افکار ایتدکدنصکره وقت مرهونه انتظاراً موقع مأموریتنه عودت ایلمشدر .

بو اراالق روم ایمپراطورینك وصیسی وعادتا شریك حکومتی اولوب ایمپراطورلغی استحصال ایتمك داعیه سنده

بولنان (قانتا قوزن) ایمپراطور علیهنه قیام ایتدیکیچون
بریاندن ایمپراطورك والده‌سی سلطان اورخانك معاونت
وعاطفتنه مراجعت ایلدیکی کبی دیکر یاندن قانتا قوزن که
هم ایمپراطورك، هم‌ده پادشاهك قائم پدری بولنه‌رق حتی
اولجه اسکدار صحراسنده پادشاه وشهزاده سلیمان پاشا ایله
کوریشمش ایدی بر دامادینه غلبه ایلمك ایچون دیکر
دامادندن یعنی حضرت اورخاندن استعانه واستمداد
ایتمشدر .

پادشاه ایسه تسکین قیل و قال ایچون تدابیر لازمهٔ
عسکریه ایفاسنه ابتدار ومع مافیه شهزاده‌یه روم ایلی
یقه‌سنه کچمك وبوغازی ضبط ایتمك اوزره تعلیماتنامه
تسیار ایلدیلر .

شهزادهٔ غیور بو امری آلنجه اورنوس بك، فاضل
بك، اجه بك، حاجی ایل بك و سائر برقاچ مجاهد
حمیت مند ایله بر سریهٔ عثمانیه‌یی مستصحباً (لاپسکی)
ساحللرینه ایتمشدر .

ساحللرده عسکرك نقلیچون مراکب بحریه بوله-

مدقلرندن بر کیجه اجه وفاضل بکلر سکسان قدردلاور ایله صاللره بنه‌رك قارشی یقه‌یه کچدیلر .

واوراده بولدقلری بر رومی تدارك ایتدکلری قایغه ارکاباً بری جهتده بولنان شهزاده‌یه یوللادیلر .

شهزاده بوروم واسطه‌سیله تحقیقات ابتدائیهٔ سفریه‌یی اکمال وکندیسنی خدمت دلالتده استخدام ایده‌جکنی بالبیان التفات وعطیه ایله (الانسان عبید الاحسان) دائره‌سنه ادخال ایلدکدن صکره (۷٥٤) صفرینك ۷ نجی کونی یاننده بر مقدار بهادر اولدیغی حالده صاللرله کلیبولی جوارنده کائن اولوب آلان (نماز تپه‌سی) دینلمکله معروف اولان موقعه کچه‌رك هجمهٔ نخستینده اوراده‌کی حمنی حصارینی ضبط ایلدیلر .

بو فاتحهٔ فتوحاتك آوازهٔ حبور آمیزی آسیایه عکس انداز اولور اولمز برقاچ کون ایچنده اوچ بیك قدر عثمانلی قهرمانی اوروپا جهتنه کچدیکندن شهزادهٔ فعال حرکات تعرضیه‌یه مباشرت خصوصنده استعجال کوستره‌رك روملری بحرا استنادکاهسز براقمق ایچون بر هجوم قولی

ترتیب ولیمانه سوق وتسریب ایتمسیله غازیلر بولدقلری کمیلری باتیروب مظفراً عودت ایتدیلر .

بو تدبیر ایله روملرك سورت بحریه‌لرینی قرین انکسار ایدر ایتمز براً ایلریله‌مك ایچون اجه وفاضل بکلری (ایاشلونیه) شهرینی ومناعت ورصانتله مشهور اولان قلعه‌سنی تسخیره مأمور ایتمکله بکلر مهاجمات شیرانه‌لریله شهر وقلعه‌یی آلدیلر .

شهزادهٔ دوراندیش کلیبولی حصاری ضبط ایدلدکجه خط رجعتك تأمینی قابل اوله‌میه‌جغی ملاحظه‌سنی درپیش ایتمسنه وموفقیات واقعه خبرلری بیغا، قره‌سی، ایدین طرفلرینه واصل اولنجه اوراردن اون بیك قدر اهل اسلام اوروپایه کچمسنه مبنی اجه وفاضل بکلری مذکور حصارك فتحیچون کوندردیکی مثللو کندیسی‌ده تکفور طاغی جهتلرینه کیتمك اوزره ایکن قوکور حصاری قوماندانی (قالوفونیا) نك کلیبولی‌یه امداد ایچون کله‌جکنی تحقیق ایلدیکندن نیتی بالتحویل قوکور حصاری‌اوزرینه یوریمشدر .

طاغلر طیانه‌میان غیرت مجاهدانه‌سیله برقاچ کون ظرفنده قوکور حصاری تسخیر وقوماندان اسیر ایدلدیکندن کلیبولی حصاری قارشیسنده صلب ایدلمسنی متعاقب قلوب دشمنه رعب وهراس طاری اوله‌رق حبل المتین استیمانه اعتصام ایتدیلر .

کلیبولی و حوالیسنك بووجهله ضمیمهٔ قلمرو عثمانی قلنمسی اوزرینه شهزادهٔ منصور اللواء الکام سمند جلادتنی ارتق روم ایلی صحاریٔ زمردین فامنه طوغری امالهٔ وارخا ایلیه‌رك بولایر، معلقره، ایپصاله ایله تکفور طاغنی حسام خون آشامنه باش اکدیرمشدرکه بوفتوحات عالیهٔ متسلسله ایله احوال سائرهٔ سائره‌یی پدر شهامت پرورینه شو عریضه‌سیله تبشیر ایتمش ایدی :

درکاه عالی و بارکاه متعالی جنابنه معروض اولان بودرکه دولتلو بابام خداوندکار اعز الله انصاره‌نك خیر دعالری برکاتیله قومکور حصاریله کلیبولی حصارینك تدارکی هر نسنه‌دن کوریلوب حق تعالینك عونیله دزدارلرینه مقدارلو مقدارنجه علوفه وتیمار تعیین قلنوب دفتر ویوقلمه اولندقدنصکره سلاوری بکی

ارنلر قوچاغی ایل بکی دام عزه ایله استانبول اطرافنه
واریلوب چکمجه قلعه‌سی محاصره اولندقده کشان
قلعه‌سی اطرافنه واران قدوة الامراء الکرام اورنوس
بك زید قدره‌دن اولاغله خبر کلوب دیمتوقه‌لی اعدا
اخذلهم الله تعالی اندریه دنیلان ایله سوز برلشدیر.
وب دون باصقنی ایچون فکر فاسد ایتدکارین اعلام
ایلدکلرنه زمرهٔ سپاهدن او یوز یکیت باشی بیك نفر
سوار نامدار ایله برغوس سمتنه کوندریلوب اورنوس
بکه دخی کلوب اوراده بیك باشیله جمعیت ایده‌سین
دیو بتی یازیلوب تنبیه اولنمشیدی واروب توفیق حقله
ملاقات ایتدکده برغوس حصاری اطرافنه خیلی
طویوملاق ایدوب حاضر ومهیا اولو ایکن اشبو
یدییوزاللی طقوز سنه‌سی شوالنك اون یدیسنده
اندریه‌نك بکارندن دیمتری اشتوان دیمتوقه بکیله
بیله کلوب اوزرلرینه دون باصقنی ایدرکن اورنوس

بكله يكيت باشی قوللری خبردار اولدقلری ایچون هر
بری برطرفدن یوصه‌ویه كیروب و یرلرنده قره جعفر
قوللرینی بر مقدار غازیلرایله‌قویوب فرصت كوزلرایكن
ناكاه سحرده انلر قره جعفر اوزرینه دوكیلوب‌میداننده
دورشمه اوزرینه ایكن یوصوده اولان غازیلر انلرك
ایكی طرفنی آلوب الله الله دیو كلب‌انك محمدی ایله
ارسلان صغنه وقورد قویونه دوقنور كبی اطرافلرین
قوشادوب قلیج صوندقلرنده فی الحال هر برین
برطرفه طاغیدوب صباح اولدقده بشیوز باشدن
زیاده باش كسلدیكی معلوم اولوب وایكی یوز نفردن
زیاده دل طوتیلوب و بكاری دخی مجروحاً قاچوب
كیدر ایكن فوت‌اولدیغی استماع اولنوب غزات‌اسلام
سالم وغانم الشكر علی نعم الله دیو بن قولكه كلوب
بولشوب ماه مزبورك اواخرنده ذكر اولنان باشلری
وطوتیلان دللری قره‌جعفر قوللری ایله ایوجه دركاهلرـ

ینه کوندریلوب خیر دعالری برکاتیله بز دخی یوراقاغی امیدنده ایدك نه‌چاره که تکفور جانبندن دولتلو خدا وندکاره ایلچی واروب ویرکو قبول ایتمکله تضرعی مقبول اولوب محاصره‌دن فراغت اولنــه دیو مبارك بتیلری ســوندك چاوش ایله کلوب واصــل اولدی وتکفوردن دخی اول حینده بزم ایچون بشقه ویرکو کلوب دولتلو خداوندکاره مطیع اولدیغیچون چکمجه‌دن قالقیــلوب دیمتوقه‌یه عزیمت اولندی حق تعــالی حضرتلری خیرلو نصیب ایدیویره •

امار دوسجغه واریلوب شدت شتا برطرف اولنجه اول نواحیده توقیف ایلیوب شویله فرصت الویره تأخیر وتراخی روا کورلمدیکی پایهٔ سریرلرینه عرض اولندی باقی فرمان رأی عالیشانلرینه مخصوصدر •

بندهٔ کمترین سلیمان

§

بو عریضه پادشاهك دست شهامت پیوستنه واصل

بکله یکیت باشی قوللری خبردار اولدقلری ایچون هر بری برطرفدن پوصـویه کیروب و یرلونده قره جعفر قوللرینی برمقدار غازیلر ایله قویوب فرصت کوزلرایکن ناکاه سحرده انلر قره جعفر اوزرینه دوکیلوب میدانده دورشمه اوزرینه ایکن پوصوده اولان غازیلر انلرك ایکی طرفنی آلوب الله الله دیو کلبانك محمدی ایله ارسلان صغنه وقورد قویونه دوقنور کبی اطرافلرین قوشادوب قلیج صوندقلرنده فی الحال هر برین برطرفه طاغیدوب صباح اولدقده بشیوز باشدن زیاده باش کسلدیکی معلوم اولوب وایکی یوز نفردن زیاده دل طوتیلوب و بکاری دخی مجروحاً قاچوب کیدر ایکن فوت اولدیغی استماع اولنوب غزات اسلام سالم وغانم الشکر علی نعم الله دیو بن قولکه کلوب بولشوب ماه مزبورك اواخرنده ذکر اولنان باشلری وطوتیلان دلاری قره جعفر قولاری ایله ایوجه درکاهلر

ینه کوندریلوب خیر دعالری برکاتیله بز دخی یوراقلغی امیدنده ایدك نه چاره که تکفور جانبندن دولتلو خداوندکاره ایلچی واروب ویرکو قبول اتمکله تضرعی مقبول اولوب محاصره‌دن فراغت اولنه دیو مبارك بتیلری سوندك چاوش ایله کلوب واصل اولدی وتکفوردن دخی اول حینده بزم ایچون بشمه ویرکو کلوب دولتلو خداوندکاره مطیع اولدیغیچون چکمجه‌دن قالقیلوب دیمتوقه‌یه عزیمت اولندی حق تعالی حضرتلری خیرلو نصیب ایدیویره •

اما ر دوسجغه واریلوب شدت شتا برطرف اولنجه اول نواحیده توقیف ایلیوب شویله فرصت الویره تأخیر وتراخی روا کورلمدیکی پایهٔ سریرلرینه عرض اولندی باقی فرمان رأی عالیشانلرینه مخصوصدر •

بندهٔ کمترین سلیمان

§

بو عریضه پادشاهك دست شهامت پیوستنه واصل

اولنجه اظهار مسار بی شمار واناطولی قطعه‌سنده فرمان فرما اولوب رقیب اقبالی بولنان و سلجوقیه ممالکنی بینلرنده تقسیم ایدن کرمیان، ایدین، قرمان بکلریله سائر مستقل حکومتلره برر شقهٔ فخریه تسیار ایلدکلری مثللو فرزند شجاعت منديله امرا وافراد عسکریه‌یی تلطیفاً شو نامهٔ جوابی‌یی کوندردیلر :

فرزند جلیل القدر کامکار ومشیر سپهدار عالیمقدار المؤید من عند الله اوغلوم سلیمان شاه طال بقاتی واصل اولیجق معلوم اوله که عرضك ایله قره جعفر کلوب اندر یه‌لودن کوندریلان باشلری ودلاری کتوروب دیوانمز قپوسنده یوزی قونی دوکه قیوب دلار حبس اولنوب مزبور جعفره یکیت باشیلق و یریلوب ایودبکه سنجاق کوندردمکه انده بر ویروب تعیین ایده‌سن واورنوس بکه دخی قلیج وقفتان کوندروب وقت ایچون استدیکی یرلری تملیك ایلدم وسکا دخی بر مرصع قلیج وایکی باش یرارات رختیله ایکی خفتان وایکی جبه فراجه کوندروب انلردن غیری

قرق عدد خفتان دخی خلعت ایچون ارسال ایلدم که
بولداشلقده بولنان بكاره وغازیلره انعام ایده سن
فرصت ال و یرر ایسه بعناية الله دیمتوقه تسخیرنده
تأخیر ایتمیوب اندریه دنیلان اعدا جانبندن دخی
غفلت ایلمیوب آگاه اوله سن وقرق کلیسا جانبنه حالا
سنجاق و یریلان ایود بکی کفایت قدری لشکر ایله
کوندره سن که بتوفیق الله تعالی فتح ایدر ایسه انك
اولسون وکلیبولی معبرندن عبور ایلیان جنویزلیلری
بیوجه رنجیده ایتدیرمیوب اللرنده اولان عهدنامه‌لر
مضمونیله عمل ایلیه سن وقدوة الامراء حاجی ایل بکه
دخی بر فراجه وجبه و بر باش برارات رختیله کوندرلمشدر
ایصال ایتدیره سن ودیمتوقه خلقی تضرع یوزندن
و یرکو یه کسیلور ایسه حاجی ایل بکی دخی ایود بك
ایله قرق کلیسایه واروب تسخیرینه سعی ایده‌لر
ودیمتوقه‌لولر جنك ایدرلر ایسه انی بر طرف ایتمینجه
آخر یر ایله مقید اولمیه سن و بو بتینك مضمونیله عمل

ایده‌سن تحریراً فی اوائل محرم الحرام سنة ستین وسبع مائه .

ع

شهزاده مکتوبی مواجههٔ عمومیه‌ده اوقوتدیره‌رق خلعتلری اصحابنه تقسیم و اعطا ایلدکدن صکره بولایری مقر حکومت اتخاذ ایدرك هرطرفه فرق متعدده یوللامش وحدود عثمانیه‌یی آز زمان ایچنده زغرهٔ عتیقه قدر بالتوسیع چورلی، خیره‌بولی، برغوس، دیمتوقه ایله سائر محللری رایت استیلاسی آلتنه آلمشدر .

بو صره‌ده ازمیر حاکمی ایدین اوغلی امور بکك دونما ایله کلیبولی لیماننه ورودینی خبر آلنجه نزدینه دعوتله ملاقات ایلمشدر .

امور بك مقدما اون بیك کشی ایله (قانتاقوزن) ك مراجعت ورجاسنه مبنی روم ایلی ساحللرینه کیدوب بلغارلری تار مار و مؤخراً یکی شهر اوواسنده و محال سائره‌ده دشمنه قارشی سطوت قاهره اظهار ایلمش ایدی.

شهزاده بو قهرمان بحریدن استفاده ایتمك ایچون اثنای ملاقاتده اناطولی طرفنه کچمیوب روم‌ایلی سواحلنی ابلوقه التنه بالادخال محافظه ایتمسنی افاده والتماس ایدنجه

امور بك ارائهٔ روی موافقتله سواحلی همان ابلوقه ایتدیکندن خرستیانلر بحراً قوهٔ امدادیه جلبندن بتون بتون محروم قالدیلر .

ایشته جناب شهزاده اعدایی التماع سیف جلادتنه قارشی بر نظر شاخصانه ایله باقدیرمغه مجبور و پیشگاه عزمنه سد ممانعت چکمك ایستینلری جابجا مهاجمات صف شکنانه‌سیله مقهور ایلمکده ایکن بر کون رخش سوار تنزه اولدیغی حالده بولایر خارجنه صیده چیقه‌رق قیصه قیصه اوچمقده اولان بر یبان قازینی یتیشوب شکار ایتمك ایچون حیوانی قوشدیرمغه باشلایجه اياغی بر چقوره کیرمکله شاهباز اوج جلادت اوستندن دوشمش و بر عضو مهمی طاشه‌تصادف ایلمش بولندیغندن مرغ روحی کلشن بقایه طوغری اجنحه کشای پرواز اولمشدرکه بوفاجعه‌نك وقوعی (٧٦٠) سنه‌سی اوائلنه تصادف ایتمش ایدی .

ندمای خصوصیه‌سندن اولوب شکارگاهده کندیسنی تعقیب ایتمکده بولنانلر یتیشه‌رك ولی‌نعمتلرینك خاك سیاه مرکه سرلدیکنی کورنجه فریاد ماتم کارانه‌لرینی عیوقه چیقه‌ره‌رق نعش حزن آلودینی بولایره نقل ایله برقاچ

ساعت اول رؤس اعدایه قارشی برسیف هائل ممات حکمنده بولنان مجاهد فی سبیل اللهی :

(قیننه کیردی اول غزا قلیجی)

مصراعی مدلولنجه نیام لحده وضع ایلدیلر .

مدت عمری ٤٤ ییلدن عبارتدر .

ترکمن قبائلی بیننده اکبر اولاده (پاشا) دینیلوب کندیسی ایسه پدرینك بیوك اوغلی بولنمسی سببیله نام کثیر الاحترامنه پاشالق عنوانی اضافه قلنمش ایدی .

فرط شجاعت، علو غیرت، جزالت خطاب، متانت عزم، مکارم اخلاق کبی سجایای عالیه ایله‌متحلی بر غازیٔ جلیل القدر ایدی .

مدت حیاتنی توسن غزا اوزرنده کچیروب سفردن اوصانمز، مشقتدن ییلمز ایدی .

عزت نفس، لذائذ انتعاش مثللو شیلر خاطرینه بیله کلمیوب عسکرجه یاشار ایدی .

آزادهٔ قید احتشامات اولوب باشنه مولوی کلاهی قور ایدی .

بولایرده، بروسه‌ده وسائر محالده بعض ابنیهٔ خیریه‌سی واردر .

سلطان اورخان دورنده سیف وقلمك میدانه

قویدیغی خدمتلر نظر محاکمه‌دن کچیریله‌جك اولور ایسه
ثابت اوله‌جغی اوزره شهزاده بو خدماتك سیفاً اك بیوك
بر قسمنی ایفا و (شهزاده علاء الدین پاشا) دخی سیاسةً
شان عثمانیانی اعلا ایتمشدرکه شوایکی نادرهٔ روزکار شهباز
دولتك ایکی جناح مستلزم الفلاحی عد واعتبار ایدیلیر
ایدی .

سیالهٔ برقیه کبی آسیادن اوروپایه صچرایه‌رق آز بر
زمان ایچنده صواعق بسالتیله بونجه یرلری زیر وزبر
ایتمسنه باقیلیر ایسه دها اون اون بش سنه صاغ قالمش
اولسه ایدی برادر شهامت پروری قوصوه قهرمانی
(سلطان مراد اول) زماننده اوروپا اراضیسنده حاصل
اولان فتوحات عالیه‌یی عهد اورخانیده حصوله کتیره‌جکی
شبهه‌سز ایدی .

اوروپا وروم مؤرخلرندن بعضلری کندیسنه تعصب
اسناد ایتمك نیتیله شهزاده‌نك آسیا ساحللرندن اوروپا
اراضیسنه طوغری اماله‌ٔ نظر تحسرله: «آه! شو قارشی‌یه
کچسه‌ك. خرستیانلره بر قلیج آتسه‌ق ! » دیدیکنی افاده
ایدرلر .

شهزاده‌نك بو یولده برسوز سویلیوب سویله‌مدیکنی
تصدیق ویاتکذیب ایلمك کلفتنه احتیاج کورمه‌یز .

زیرا دنیاده غالبانه قایجنی اویناداں وتوسیع ملکی

منسوب اولديغى ملتك تزايد شوكتنه سبب عدايدن هانكى سردار، هانكى فاتح بولنه بيلير كه فكر فتوحات جويانه ده بولنمسون ؟

على الخصوص كه سليمان پاشا ممالك عثمانيه آسياده محدود قاله رق بحر سفيد بوغازى الده اولمدقجه دولتك اناطوليده بقاسنى مستبعد كورن عواقب بينان خاندان سلطنتدن بولنديغيچون شو سوزى سويلمش ايسه تعصب سائقه سيله دكل كشوركشالق كبى فطرةً حائز اولديغى برقوۀ غالبه نك الجاسنه تبعيتله سويلديكنه حكم اولنمق طبيعيدر كه حميتلى برسرداردن بكله نيلن سوزده بودر .

وطن مقدسنه محبتى برصورت پرستشكارانه ده اولوب بو محبتك سائقه سيله دائمًا دوشونديكى برشئ وار ايسه اوده تعالئ شان وطندن عبارت ايدى .

حتى اوروپايه كچه رك آديم آتدقجه نائل فتوحات عظيمه اولمقده بولنديغى صره لرده شايد كنديسى ترك رزمگاه جهان ايده جك اولور ايسه غازيلرك نه وجه ايله حركت ايتملرينى بيله دوشنور و بو بابده ايجاب ايدن پلانلرى سرآمدان امرايه افاده ايلر ايدى .

حتى بركون امرا ايله مصاحبت ايدر ايكن حيات انسانيه نك سرعت زوالندن بحثلر آچدقدن صكره ارتحالى وقوعبولور ايسه خرستيانلرك قواى متفقه سنه قارشى

نه‌صورتله معاملات وحرکاتده بولنمارینی اوزون اوزادی‌یه تکرار ایتمشدرکه آره‌دن بر آز زمان کچر کچمز وفات ایتمسیله امرا حضرت مجاهدك پلانلری وجه ایله حرکتله نائل فوز وظفر اولمشلر ایدی .

ازجمله عثمانلیلر سردار ظفر شعارلرینك وقوع غیبوبت ابدیه‌سندن طولایی کریه ناك شیون اولمقده‌لر ایکن اوته طرفدن روملر، بلغارلر، افلاقلیلر، صربلیلر جسارتلنه‌رك مسلمانلری اوروپادن آسیایه عودت ایتدیرمك ایچون اتفاق ایتدیلر .

وعلی العجله اوتوز بیك کشی‌یه بالغ اولدیلر .

بو خبرك عثمانلیلره واصل اولدیغی اثناده ایدی که اون بش بیك کشیلك بر متفقین اردوسی آلتمش قطعه کمی ایله سیدی قواغنه چیقمش و دیکر اون بش بیك کشی دخی تایبولی اوکلرینه کلمك اوزره بولنمش اولدیغی مثللو خرستیانلق عالمی ینار طاغلر کبی هیجان وفورانه کله‌رك اقوام مختلفه فدائیلری طرف طرف سلاح مدافعه‌یه صارلمقده ایدی .

بو مدهش خبرلر اوزرینه عثمانلی امراسی عودت ومقاومت رأیلرنده متردد ایکن سیدی قواغنه چیقان دشمن اردوسنك بولایره تقرب ایتدیکنی استخبار ایلدیلر .

بناء علیه جناب شهزاده‌نك عالم حیاتده ایکن توصیهٔ مکرره‌سی وجه ایله مدافعه و مقاومتی بالترجیح اجه،

فاضل. حاجی ایل، اورنوس بکلر معیتلرنده‌کی ارسلانلر ایله بولایره یتیشدیلر .

بر یاندن سوکیلی سردارلرینی غائب ایتملرندن ودیکر یاندن قوای متفقه‌نك بویله کوز آچدیرمیه‌جق درجه‌ده صولت کوسترملرندن ناشی مکدر اولان عثمانلی فرقه‌لری همان برقاچ جهتدن کمال شدتله هجوم ایلدکلرندن خرستیانلر کاملاً منهزم اولدیلر .

بر حالده‌که میدان کیرودارد ن قورتیله‌بیلنلری پك از اولوب بقیة السیوف دخی تعقیبجیلر النه دوشدیکندن کیمیسی قردده محو اولمش، کیمیسی دکزه دوکلمشدر .

ایشته بو شانلی قانلی غالبیتك تأثیر شدیدیله قوای متفقه‌نك پای ثباتلری متزلزل اوله‌رق عثمانلیلر هر یرده رکز لوای مظفریت ایتمشلردرکه بواعتلای اخیر اسبابنك الك باشلیجه‌سی دخی شهزاده‌نك تعلیمات عواقب بینانه‌سی اولمش ایدی .

الحاصل شهزاده سلیمان پاشا یدنجی عصر هجریده عالم عثمانیتده یتیشان وامتك مایه الافتخاری بولنان قهرمانان ومبارزانك اعاظمندن اولوب کوردیکی ایشلر ایسه سمو قدر وشاننه دلیل کافیدر .

صوك

مشاهیر اسلام

محرری: حمید وهبی | جزؤ ۳۵ | طابع وصاحبی: مهران

{مصر والیسی محمد علی پاشا}

قدرت فاطره‌نك نادراً وجوده کتیروب آوازهٔ نجدت قهرمانانه‌لری اقطار عالمه عکس انداز اولمش بعض نامدار فاتحلر، شهرتشعار جنکاورلر واردرکه بونلر تحت رایت فوز آیت استیلالرینه الدقلری اقالیم وممالکی ابا واجدادلرندن بولمدقلری حالده نه قزانمشلر ایسه حسام خون اشام فاتحانه‌لریله قزاندقلر یچون بو مثللو نوادر روزکار خوارق مخصوصهٔ فطرتدن عد وشمار اولنورلر.

ایشته بو قبیل فاتحلردن بریسی‌ده «مصر والیسی محمد علی پاشا» درکه ام دنیا دینیلان بر قطعهٔ جسیمه‌یی شمشیر شهامتنی دماء خصما ایله رنکارنك

ایده ایده زیر اداره‌سنه ادخال ایلدیکیچون جداً الك بیوك قهرمانلردن صاییلیر .

براناوود فرقه‌سیله سیالهٔ برقیه کبی ارناوودلقدن فیافیٔ مصریه‌یه نزول ایلیه‌رك غلبات کاملهٔ مستقبله‌سنه براعت استهلال اولمق اوزره فرانسزلری قسماً زیروزبر اتمه‌سی مفاخر عظیمه‌دن معدوددر .

مصر اقلیمنی زیر ایادیٔ تغلبکارانه‌لرینه کچیره‌رك افاق استقبال مملکت ایچون بر قاره بلوط حکمنه کیرمش اولان کوله‌من فرقه‌لرینك سحاب جمعیتلرینی صواعق تیغ بسالتیله تارمار وشو صورتله قطعه‌نك سلامت اتیه‌سی وسائط واسبابنی استحضار ایلمسیله بومأثر رستم پسندانه‌سنه قارشی مصر فاتح اولی {یاوز سلطان سلیم} لك روحی افرین خوان ایتدیرمش ایدی .

خونخوارلقده جنکیز اردولرینی ، مرد مشکارلقده سباع وحشیه‌یی اندیروب انوار ساطعهٔ اسلامیتك

مطلع جهان افروزى اولان ارض حجازى پازدۀ خیول وقاحت ایتمکه باشلامش اولان وهابیلری هر یرده مقهور وبقیة السیوفنی تیغ جلادتنه قارشى کردندادۀ هراس اولمغه مجبور ایتدیرمسى اونودیلیر خدمتلردن دکلدر •

قبائل یمانیه ایچنده جنکاورلکله شهرت یاب اولان اهل عسیر علم افراز طغیان اولمق حسبیله مادۀ تربیه‌لرى حقیقةً امر عسیر ایکن کوندردیکى بر فرقه ایله قطعۀ عسیر یه‌یى لرزه ناك ارتعاب ایلمش ایدى •

موقع حکومته کچدیکى وقت سودان کبى مکانت بداوت کارانه‌لریله بر چوق شهرتلى سردارلرك بازوى آهنین سطوتلرینى بوکمش اولان بر طاقم شدید الشکیمه قبائل سردر هواى طغیان اولمقده بولندیغى حالده آز زمان ایچنده جمله‌سنى قلیجنه باش اکدیرمش وحکمت سیاسیه فن عمیق الغورنده حاصل ایتدیکى بهرۀ تام سایه‌سنده قوۀ مطاعیت نه‌دیمك اولدیغنى عموم خلقه طانتدیرمش ایدى •

امر اداره‌یی دست حصافت پیوست حاکمانه‌سنه آلدیغی صره‌ده داخل ممالك نعمت مدنیت جدیده‌دن کلیاً محروم ایکن اقدامات متمادیهٔ مجددانه‌سیله بریاندن مکتبلر آچه‌رق ودیکر یاندن حراثت وفلاحتك ترقیسی وسائلی استکمال ایدرك هر طرفی بر حدیقهٔ سعادت ومعموریت حالنه افراغ وبو جهتله واردات مصریه‌یی سوابق ایله قابل نسبت اوله‌میه‌جق مرتبه‌لره ابلاغ ایلمش ایدی .

(۱۱۸٤) سنهٔ هجریه‌سنده کهواره پیرای عالم شهود اولمشدر .

پدری ارناوودلقده کائن (کوریجه) ایله (برات) قصبه‌لری آره‌سنده واقع (اوپار) ناحیه‌سندن اولوب ارناوودلر بیننده مرعی الاجرا اولان بر قان دعواسندن طولایی ترك مسقط رأس ایله (قواله)یه کلمش ایدی .

عالم انسانیتده خوارقدن معدود اوله‌رق یرادلمش اولان بو کبی اعاظمك حصول مکملیتلری‌چون اولمق کرکدرکه علی الاکثر نوائب ودواهیٔ حیاتك چله‌لرینی چکه چکه بیوملری قانون دهر پر زهر مقتضاسندن

بولندیغیچون محمد علی بك دخی هنوز مراهق ایکن یتیم قالمسیله عمی (طوسون بك) ك تحت حمایه‌سنده پرورش یاب ادب و تربیه اولمش ومؤخراً پیشانیٔ فطانت نماسنده لمعان ایدن نور دها قواله مدیرینك دیدهٔ حقیقت دیده‌سنه خیره بخشا اولمغله مدیرك نظر حمایه‌سنی قزانمشدر .

او وقت اون بش و یا اون التی یاشنده بولنان بو ارسلان یاوریسی فطرةً متصف ومتحلی اولدیغی سجیهٔ قهرمانینك فاتحهٔ آثارینی قواله طرفلرنده کوستردی که بوده مدیره قارشی اظهار طور تمردکاری ایدن برقریه سکنه‌سنك دائرهٔ ضبط و ربطه ادخاللری ضمننده کندیسنك قوماندانلقله کوندرلمسنی مدیردن نیاز ایدرك اول وجه ایله برکتیبهٔ جزؤیه ایله محل عصیانه بالعزیمه شرذمهٔ عصاتی حبل المتین انقیاده اعتصامه اجبار ایتمش اولمسی ایدی .

کنج بهادرك بو مسئله‌ده کوستردیکی کفایت دلیری مدیرك وداد قلبیسنی برقات دها تزیید ایدرك صکره‌لری اقرباسندن بردختر پاکیزه‌کهری مفتون خصال مردانه‌سی اولدیغی محمد علی بکك تحت نکاحنه ویرمسیله کندیسی بو ازدواجدن برآز ثروته نائل اولمش وبو سببله طریق تجارته سلوك ایلمشدر .

سزاوار دقت وحیرتدر که او صره‌ده جهت سیاسیه ایله برکونه ایلیشکی یوق ایکن اثنای مشاغل تجاریه‌ده

مارسلیا تجارندن (لیون) نامنده ذکی بر فرانسز ایله عقد روابط دوستی ایلدیکیچون فطرتنده مندمج اولان غیرت تمدن جویانه سائقه‌سیله لیوندن اوروپانك مدنیت جدیده‌سیله اسباب ثروت وعمرانته دائر برخیلی معلومات اخذ واقتباس ایتدیکندن بو معلومات ابتدائیه حالاً تشحیذ وانارهٔ ذهنی استلزام ایلدیکی مثللو مستقبلاً دخی هادیٔ اول سیاسیسی اولمش ایدی .

بوخلالده اوروپانك آسایش عمومیسنی دوچار هرج ومرج ایلیه‌رك اکثر دولتلرك باشنه برداهیهٔ دهیا کسیلمش اولان مشهور (ناپلیون بوناپارت) لوای مظفریتنی فیافیٔ مصریه‌ده‌ده تموج ایتدیره‌رك بریاندن (سلطان سلیم ثالث) طرفندن اخراجنه چالیشلمقده بولنلمسنه ودیکر یاندن سلاح بسالتلرینه کووه‌نن ارناوود قهرمانلری پادشاهه معاونت ایچون مصره طوغری روبراه عزیمت اولمسنه مبنی محمد علی بك دخی بر فرقه ارناوود مبارزلرینك قوماندانلغنی عهدهٔ رستماسنه اله‌رق :

(سافر اذا طلبت قدرا)
(واذا سارالهلال صار بدرا)

مألنه توفیق حرکتله جانب مصره توجیه علم سفر ایلمشدر .

بو مبارزلر ایسه او مبارزلر ایدی‌که میادین رزم

وكفاحدن روكردان اولمامق امرنده بينلرنده ويردكارى (بسا) نك متانت حكمنه قارشى حيات دينيلان شيء بر شيء حقير ولواى فوز احتواى شجاعتلرى :

(ولا عيب فيهم غير ان سيوفهم)
(بهن فلول من قراع الكتائب)

مديحه‌سيله زينت پذير ايدى .

محمد على بك مصرده فرانسزلرله وقوع بولان محارباتك چوغنده موجود بولنوب على الخصوص (ابو قير) ملحمهٔ كبراسنده كوستردیكى مآثر خارقهٔ قهرمانى صيت جلادتى صحارىء مصريه‌نك هر طرفنه عكس انداز ايتديرمش وبوجهتله نام با احترامى هريرده آوردهٔ السنهٔ احتفال ايدلمكه باشلانلمشدر .

فرانسزلرك قطعهٔ مصريه‌دن خروجلرندن صكره موقع حكومته كچمش اولان واليلردن سركشلك ايدنلرك بعضلرينى برر صورتله دفع وبر قاچنى اعدام ايتديرمش وبر آره‌لق كوله‌من امراسيله مصرى بالاشتراك اداره ايله آردى آره‌سى كسيلمين فتن واختلالات داخليه‌يى امحا ايلمش اولوب آنجق كوله‌من امراسى اسكى نفوذ وتغلبلرينى تماماً اعاده وتقرير ايتديرمكه هميشه ساعى اولدقلرندن ومساعىء واقعه‌لرينك نتيجهٔ مضره‌سى بكلك نظر حصافت موشكافانه‌سندن دوز اولمديغندن كوله‌منلر اوندن احترازاً

بر صورت احتیاط‌کارانه‌ده اعاده وتأسیس تغلباته چالیشیر وبك ایسه بونلرك کسر نفوذلرینی وقت مرهوننه تعلیقاً حالده امحای تأثیر استقباللری اسبابنی دوشنیر ایدی .

نهایت (١٢١٩) ده همیشـه منتظر فرمانی اولان روم ایلی بهادرلرینی مستصحباً قاهره‌یه بالمواصله او وقته قدر هر بر آرزوسنه قارشی موافقت کارانه حرکت ایدن اسکندریه محافظی (خورشید پاشـا) نك والیلکنی اعلان ایتمش ومؤخراً ایش طرف پادشاهیدن ده تصـدیق قلنمشدر .

شو قدر وارکه بك بو تدبیر ایله سـلامت وسعادت مصریه‌یی استحصال ایتمك ایسته‌مش اولدیغی حالده بعض اصحـاب مناصبك بیودکدن صکره دوشمکده اولدقلری مزالق استکباره خورشید پاشاده دوشه‌رك خود پرستانه معاملات وافعاله قالقیشدیغیچون امر اداره‌یی طوغریدن طوغری‌یه ید اقتدارینه المقدن بشقه مصر ایچون امکان نجاة تصور ایده‌میه‌رك اوصره‌لرده ایسه جده ایالتی والیلکنه بالتعیین صعید ایچنده بولنمقـده اولدیغی حالده علی الفور قاهره‌یه بالعزیمه عرانین ومشایخ مصریه‌نك اتفاق آراسی وسـلطان سلیمك تصدیقی ایله (١٢٢٠) سـنه‌سی ربیع الاولنك یکرمنجی کونندن اعتباراً مصر والیلکی عهدهٔ استیهلال پرورانه‌سنه انتقال ایلمشدر .

بوکبی وقائع عظیمه‌نك قانسز حصولی همان نادراتدن بولندقدن بشقه قاهره درونی والیٔ سابقك طرف دارلریله مالا مال اولدیغیچون بو اثناده اىچه قانلر دوکلمش وفقط محمد علی پاشانك دست آهنین رستمانه‌سنده انسلال نمای حماست اولان تیغ ظفر قرین دفع صائل ایله آسایش مملکتی اعاده وتأمین ایتمش ایدی .

برروایته باقیلیرایسه غیرتلی والی تصوراتنی فعله چیقه‌ره‌جغی صره‌لرده اجراآت مجددانه‌سندن دلگیراولان انکلیزلرك التماسیله سلانیك ایالتی والیلکنه تحویل مأموریت ایتمش ومطاوعت مطاع قضیه‌سنی اك زیاده قیمت دار عد ایدنلردن اولمق حسبیله متهیٔ عزیمت بولنمش ایسه‌ده انکلیزلرك شو طورلرندن قزانه‌جقلری نفوذك آتیده مملکته ایراث ایده‌جکی مضرتی درپیش ایتمکله برابر سرآمدان مشایخ بقاسنی عموماً آرزو ایتدکلریچون مصرده قالمش وشو حال فرق مخالفهٔ سیاسیین طرفندن سوء تأویل ایدیله‌مامك اوزره مخدومی (ابراهیم پاشا)یی رهن صورتیله استانبوله بالارسال متبوعنه سنوی بر معین ویرکو اعطاسنی تحت تعهدینه آلمشدر .

اجراآت اساسیه‌یه ابتدار ایده‌جکی اثناده ایکی مادهٔ ناکهانی تعویق امره بادی اولدی که برنجیسی اهالینك ضرائب وتکالیف جدیده‌نك اغرلغندن شکایتله کوله‌منلرك

بونلره قوة الظهر اولملری، ایکنجیسی‌ده انکلیزلرك مدا-
خلاته قالقیشملری ایدی .

محمد علی پاشا بر مهارت حاکمانه ایله خلقك غلیان افکارینی بر فنالق تحصلنه میدان قالمقسزین رهین سکون وانکلیزلری تدابیر حکیمانه‌سی قارشیسنده زبون ایلمش ایسه‌ده مقدما ارض حجازه پای انداز خباثت اولان وهابیلرك توسیع دائرهٔ شناعت ایتمکده بولنملری حسام دشمن شکارینی وضع نیام وقوف ایتمکه ینه مانع اولمشدر .

شویله‌که : ایقاع شر ومضرت خصوصنده نمونه نمای اصحاب فیل اولان وهابیلرك مکهٔ مکرمه ایله مدینهٔ منوره‌یه عزیمت ایتمکده بولنان قوافل حجاج وزواره اطالهٔ ایادیٔ تسلط ایتملرندن قطع نظر محال مقدسه حقنده اجرا ایتدکلری فضاحتك صوك درجه‌یه وارمسی اوزرینه جزای مایلیقلرینك تحدید واجراسی مرکز سلطنتدن اشعار اولنمسیله والیٔ غیور دیکر اوغلی (طوسون پاشا) قوماندەسیله همان بر فرقه ترتیبنه بذل سعی موفور ایلمشدر .

کندیسی فرقهٔ مبحوث عنهانك تجهیز و تسریبیله اشتغال ایلمکده ایکن لجام مطایای حرص وآزلرینی :

(حب الرئاسة داء لادواء له)
(وقلما تجد الراضين بالقسم)

كريوه‌لرينه اماله وارخا ايتمش اولان كوله‌من رؤساسى كمى آزى‌يه آله‌رق آچيقدن آچيغه فسادجولغه باشلاديلر .

وبركون ظاهرده فرقهٔ حجازيه‌نك انفكاكنده آسايش مملكتى محافظه ايتمك وباطنده عنان ادارهٔ حكومتى محمد على پاشانك الندن نزع ايلمك مقصديله بغتةً قاهره قپولرى اوكلرنده طوپلانديلر .

پاشا بوحركت اختلاليه‌يى كورر كورمز از سرتاپا براتشپارهٔ غضب كسيله‌رك ازالهٔ وجودلرينى قطعياً تصميم ايتمكله برابر كنديسى الك بحرانلى زمانلرده مكانتنى محافظه ايتمك خصيصهٔ عاليه‌سنه مالك اولان بر قهرمان عظيم النفس بولنديغيچون فئهٔ بغاتك قياملرندن طولايى ذره قدر بيله تلاش كوسترميه‌رك يالكز باشنه معسكر عصاته بالعزيمه بونلرى قاهره‌نك ايچ قلعه‌سنده ترتيب ايلديكى ضيافته دعوت ايتديكه بو ضيافت حجاز فرقه‌سى ايچون برضيافت تشييعيه مقامنده اعطا اولنه‌جق ايدى .

طغاة بد انجام پاشانك غايت سرين قان ايله واقع اولان افادات لينهٔ التفاتكارانه‌سندن بركونه بوى ناخشنودى استشمام ايليه‌مدكلرندن بشقه كندى مقصدلرينك دخى

خصم قویلری طرفندن حس ایدیله‌مدیکنه ذاهب اولملریله کمال اطمئنان بال ایله دعوت واقعه‌یه اجابت ایتدیلر .

والئ عواقب بین ایسه محل ضیافتك اك مهم نقطه‌لرینـه صداقت وحمیتلرینـه اعتماد ایتـدیکی دلاورلری بالتعبیه وقوع بوله‌جق اشـارتی موجبنجه علی الغفـله کوله‌منلر اوزرینه سل سیوف هجوم ایتملرینی تنبیه ایتمش ایدی .

وقتاکه اختلالجیلر کاملاً ایچ قلعه‌یه داخل اوله‌رق یکدیکریله مصاحبت بی‌قیدانه‌یه قویـیـلدیلر . سرایك بر اوطه‌سنده اوطوره‌رق بونلرك حرکاتنه حصر نظر دقت ایدن پاشا مقرر اولان اشارتی ویردیکندن کمین شجاعتده طورمقده بولنـان ارسـلانلر بغتةً بالهجوم اول طائفهٔ فساد پیشه‌یی قلیجدن کچیردیلر .

برحالده‌که مقتل اشقیا برسلخ خانهٔ مدهشدن نمونه نما اولوب اکثرینه تجریع زهرابهٔ ممات ایتدیرلمش وایچلرندن یك آزی اشهب سوار فرار اوله‌رق دیکر همپالریله برابر (صعید) ه طوغری کیتمشـدرکه وقعه‌نك زمان جریانی (١٢٢٦) سالنه مصادف ایدی .

ایشته بوموفقیت عظیمه مصر قهرمان صرامت نشاننك اساس مبنای حکومتی هر نوع تزلزلات احتمالندن آزاده ایلمش ومع مافیه کوله‌منلرك محوی اوزرینه اونلرك محبان قاصر

الاذعانی تصحیح فکر ومسلك ایله وحدت مطاعیت طرف دارلغنه سلوك ایتدیکی کبی شو معاملهٔ شدت کسترانه قبائل وعشائرك قلوبنه‌ده القای رعب وهراس ایتدیکندن محمد علی پاشا من بعد بلامزاحم اجرای حکومته موفق اولمشدر .

بنا برین نوبت تأدیب وگوشمال وهابیلر فرقه‌سنه انتقال ایلمسیله در حال فرقهٔ مرتبه‌یی اوزرلرینه یوللامشدر .

سریهٔ مصریه ارض حجازه چیقه‌رق وهابیلرله چار. پیشمغه باشلامش ایسه‌ده رؤسای عسکریه طوسون پاشانك چوجقلغندن طولایی اوامرینه عدم اطاعتله حرکات خود سرانه‌یه قالقیشملرینه وبنابرین وحدت اداره کلیاً مفقود اولمسنه مبنی مصرلیلر دوچار انهزام اولدیلر .

والیٔ متانت کردار بوانهزامدن اصلا متأثر اولمیه‌رق ینبعك محافظه‌سی ضمننده مجدداً ترتیب ایلدیکی فرقهٔ عسکریه‌یی بحراً خزینه‌داری (احمد اغا) ایله طوسون پاشانك رفاقتنه تسیار ایتدیکی مثللو براً حرکت ایتمك اوزره اوچنجی برفرقه‌یی‌ده (سلاحدار صالح اغا) قوماندەسیله یوله چیقاردی .

حمیتلی والی مسئلهٔ حجازیه‌یی یگانه مشغله اتخاذ ایتمك

ایستدیکی حالده ینه برمادهٔ مزعجهٔ داخلیه ایله اوغراشمغه مجبور اولدیکه بوده سرکشلکی اعتیاد ایلیان بر قاچ سرکرده ایله (لاز احمد اغا) نامنده بر شخص خودبینك دفع افساداتی مادەسی ایدی .

شئونات هائله نه قدر کثرتلی اولسه تدابیر عاجله ایجادینه او نسبتده مقتدر اولان پاشا بو حشراتیده بر صورتله تبعیده موفق ولاز احمد اغایی تیغ قهریله مسلك داشی اولان کولەمن سرکردەلرینه ملحق ایلیەرك نظر اهمیتنی تکرار مشغلهٔ حجازیەیه اماله ایتدی .

اوته طرفدن عساکر جدیدهٔ مرسوله اقدامات متمادیه ایله مدینهٔ منورەیی حرباً وهابیلردن تطهیر ودعامةالرهط وهابیان اولان (امیر مضیان) ی اسیر ایلملری حسبیله مدینهٔ منوره قلعەسنك مفتاحیله مضیان خباثت شعار طوسون پاشا طرفدن مصره تسیار قلنمغله اورادن دخی استانبوله کوندرلمش و (سلطان محمود ثانی) وزیر حمیت سمیرینك همات قهرمانانەسنه جداً شاباش خوان اولەرق مفتاحی احتفالات لازمه ایله بالاخذ مضیان شقاوت نشانی (وخاب کل جبار عنید) مدلولنجه جزای عملی اولمق اوزره اعدام ایتدیرمشدر .

بو فاتحهٔ فتوحات اوزرینه عالم اسلامیت اظهار حبور ومسرت ایتمده ایکن طوسون پاشانك جدە.مکهٔ مکرمه ،

ایله طائفی دخی استرداد وجهات مذکوره‌ده‌کی وهابیلرك رئیس الرؤساسی بولنان (عثمان مضایفی) یی فراره اجبار ایتمسی ومکهٔ مکرمه‌نك مفتاحیله بعض سرآمدان وهابیانی مصره یوللامسی عیـد بر بالای عید حکمنی آلمش ومحمد علی پاشا بونلری انجال رویت اشتمالندن (اسماعیل بك) ایله کذلك درسـعادته کوندرمکله پادشاه شوکت اکتناه حبور سابقنك رهین مضاعفه اولدیغنی فعلاً کوسترمك ایچون اسماعیل بکی میر میران نصب ومفتاح شریفی باکمال اجـال اسـتحصال ایلیه‌رك وهابیلری رئیس مقتوللری مضیانك یاننه ایصال ایلمشدر .

سـلطان محمود وهابیلرك حوالئ حجازیه‌دن کاملاً دفعی ضمننده محمد علی پاشـانك بالذات عزیمتنی بیلدیر . دیکندن پاشا مصردن انفکاکندن اول براً حجازه کیتمك اوزره بر سواری فرقه‌سی ترتیب وتسریب ایلمش ومتعاقبا کـندیسی‌ده سـویش طریقیله روبراه جانب حجاز اولمشدر .

او صره‌ده معهود عثمان مضایفی امیر مکه (شریف غالب) طرفـدن دردست اولنـه‌رق مصره واورادن استانبوله یوللانلمسیله اوده دیکرلرینك یاننه کوندرلمشدر .

محمد علی پاشانك جده‌یه قدم نهادهٔ نجدت اوله‌رق ازالهٔ اشرا وتقریر آسـایش ایله اوغراشمقده بولندیغی

صره‌ده قاهره‌ده‌کی (لطیف پاشا) نك کوله‌منلر بقایاسنك تشویقیـله مخل تابعیت حاللره قالقیشمسی اوزرینـه محمد علی پاشـا زاده اسماعیل پاشا ایله سائر امرا ازالهٔ فساد ایچون لطیف پاشایی امحا ایلدیلر .

مصر قهرمانـنـك مکهٔ مکرمه‌یه وصولنـدن صکره (شریف غالب) لك حسب الایجاب استانبوله کوندرلمش اولمسی بین‌العربان عصیان ظهورینی مؤدی اولمش ایسه‌ده بعض‌محلده کوستریلان حد تأدیب ایله (تربه) ناحیه‌سنده سکز کون قدر دوام وامتداد ایدن بر محاربهٔ خونریزانه نتیجه‌سی اوله‌رق اعادهٔ انضباط و مع مافیـه والیٔ دور اندیش مصردن اون بیکه قریب عساکر جدیده دها جلب ایلمسـیله قبائل و عشـائر ایله متبوعلری بیننده یکیدن توثیق ارتباط ایدلمشدر .

حجـازه قریب اولان (بیشـه) قطعه‌سی بو اره‌لق مرکز نفاق و بیشه‌لیلرله عسیر فسـاد پیشه‌لری میدان شقاوتده همدسـت و فاق اولدیغندن محمد علی پاشا هجمهٔ نخستین قهرمانانه‌سیله بیشه‌لیلرك جمعیت مفسدت‌کارانه‌لرینی پریشـان ایتمش ونوبت استیصالی قبائل سائرهٔ عسیریه‌یه انتقال ایتدیرمك ایچون ایکی‌فرقه بالترتیب برینی (شهران) ودیکرینی بحر احمر سـاحلنده واقع (قنفده) طرفلرینه تسریب ایلمشدر .

برنجى فرقه شهرانى تسخير (وزهران) اميرى (بخراش) ى اهلاك وتدمير ايلديكى مثللو ايكنجى فرقه دخى عسير قطعه سى اميرى (طامى) ايله قانلى شانلى محاربه لر ايدرك قنفده قلعه سنه ركز لواى عثمانى ايتمشدر .

طامى كه يمن سردارلرى بيننده فرط شجاعتله شهير ايدى مؤخراً تزييد قوت ايله تجديد صولت ايلمش وقلعه يى محاصرهٔ شديده آلتنه آله رق جنود مصريه يى ايجه زده له مش ايسه ده نهايت مصرليلرك النه دوشه رك استانبوله كوندرلمكله اعدام ايدلمشدر .

ايشته محمد على پاشا همات واقدامات متواليهٔ شيرانه سيله وهابيلرى، قبائل اختلالجيلرينى، عسير شقيلرينى تارمار وشرذمهٔ وهابيانى مركز حكومتلرى اولان (درعيه) يه قدر فراره اجبار ايلدكدن وهر جهتله قطعهٔ حجازيه نك آسايش وانضباطنى اعاده وتأمين ايتدكدن صكره باكمال نباهت مصره عودت ايلدى كه شو خدمات مبرورهٔ دليرانه سى نزد پادشاهيده مستلزم فرط ممنونيت اولمغله كرك كنديسنه وكرك جده وحبش واليسى بولنان طوسون پاشا ايله صناديد جنود مصريه يه برطاقم هداياى كران قيمت ارسال اولنه رق فعلاً ابراز آثار شادى ايدلمش ايدى .

مصر اردولرى (يكيچريلر) كبى انتظامسزلق

كوسترمكه باشلادقلرندن والىء تجدد پرور اوروپا اصولنه توفيقاً عساكر نظاميه احداثنه خواهشكر اولوب حتى فعلياتنه‌ده تشبث ايلمش ايسه‌ده ايش عسكر آره‌سنده شايع اولنجه اظهار شقاق واوزبكيه سراينى باصه‌رق محمد على پاشايى افنا خصوصنده عقد اتفاق موجب النفاق ايلديلر .

ومتعاقباً ازقه واسواقه يايبله‌رق اهالينك نقودواموالنى تاراجه باشلاديلر .

والىء متانت سمير نائرۀ عصيانك دفعةً بويله التهاب ريز اولديغنى كورر كورمز بووقعۀ مدهشه‌يه‌ده لزومندن زياده اهميت ويرميه‌رك ودائرۀ صداقتندن چيقمامش اولان رؤسانك معيتنده كى عسكرى باغيلر اوزرينه هجوم ايتديره‌رك چوغنى قليجدن كچيرمش وبرقاچ كون ايچنده لوث وجودلرندن مملكتى تطهير وآسايشى اعاده وتقرير ايلمكله برابر خلقك ضايعات واقعه‌سنى تضمين ايتمكله سجيۀ عاليۀ اهالى پرورانه‌سنى ازسرنو اثبات ايلمشدر.

عساكر مصريه بو طور شقاوتكارانه‌لريله عموم خلقك نظرنفرتنى جلب ايتديكندن بونفرتدن بالاستفاده من بعد عساكر جديده احداث وتنظيم ايتمكه باشلامشدركه همت بى انداديله آز زمان ظرفنده مصر اردولرينى اوروپا عسكرندن فرقسز برحاله قلب وتحويل ايتمش ايدى .

کندیسی الجاآت عصریه‌دن اوله‌رق ترقیات ملیه‌نك سیف قاطعه احتیاجی نسبتنده قلم ساطعه محتاج اولدیغنی ادراك ایدن حقائق بینان اعالیدن بولندیغیچون بعد زین قطعهٔ مصریه‌یی اشعهٔ جهان افروز معارف ایله ضیادار وداخل ممالکی انشاآت نافعه ایله اعمار ایلمك مثللو مواد جدیه‌یه حصر ذهن ایله علوم ریاضیه تدریسی ضمننده بر هندسه‌خانه انشا ومتعاقباً (طوپ خانه) ومکتب فنون طبیه بنا ایله برابر زراعت وصناعتك ترقیسنه بذل اقدام تام ایتمش وبیوك، کوچك برچوق کمی یاپدیردیغی کبی محصولات واقعه‌یی اسکندریه‌یه ایندیره‌رك اوروپایه اخراج وارساله وبحر احمرده تکثیر سفائن ایله هند تجارت وسیعه‌سنه رواج ویرمکه باشلامشدر .

همت عالیه‌سنی یالکز بوایشلر ایله توقیف ایده‌میه‌رك اسکندریه قلعه‌سنك تعمیر وترمیمنه مبادرت واسکندریه قربنده‌کی سد کبیرك انشاسنه مسارعت ایلمشدرکه مقدما بو سدك مندرس اولمسندن طولایی بر چوق محال منبته‌یی طوزلی صولرك باصمسی حسبیله ثروت عمومیه‌یه سکته وخلل طاری اولدیغی حالده اخیراً محذورات واقعه مندفع وبوسببله منفعت اهالی حد سابقنه راجع اولمش ایدی .

اوروپادن جلب ایتدیکی معلملر، طبیبلر، مهندسلر،

ضابطلر معرفتيله هر نوع مكتبلر، ترسانه‌لر، فابريقه‌لر آچمش وبو صره‌ده ازمنهٔ عتيقه‌ده بين المصريين معروف اولديغى حالده ترقى ايده‌مامش اولان پوق زراعتى ده بالتعميم ثروت محليه‌يى آرتديردقجه آرتديرمشدر .

سجيهٔ فعاليت عمران پرورانه‌سى سائقه‌سيله كندى اداره‌سى تحتنده اوله‌رق مصرك اكثر محال منبته‌سنده حصوله كتيريلان محصولات مارسليا، تريسته، لوندره كبى مشهور بندرلره نقل ايله فروخت اولنور و بو جهتله تجارت غربيه‌يه قارشى پك بيوك مسابقه‌لر كوستريلور ايدى .

بو خلالده اوروپا ايله جزيره‌لردن جلب ايتديكى متفننين زراع واسطه‌سيله يكرمى ميليوندن زياده اغاج غرس ايتديرمسى وآچديرديغى جدوللر واسطه‌سيله نيل نهر مفيض البركاتنك مياه لطيفه‌سيله صحارئ مصريه‌يى ارواواسقايه موفقيتى موفقيات عظيمه‌دندر .

الحاصل والئ غيرت شعار مصرك هر جهتله احياسيله اوقات كذار ايكن اورته‌يه ينه بر مشغلهٔ سيفيه چيقدى كه بوده معهود وهابيلرك تماميت تنكيللرينى استحصال ماده‌سى ايدى .

طوسون پاشانك وفاتى اوزرينه جده ايالتى محمدعلى پاشانك بيوك اوغلى وجانب قبلى واليسى (ابراهيم پاشا)يه

بالتوجیه درعیه‌ده‌کی وهابیلرك تدمیری جانب پادشاهیدن امر ایدلمکله ابراهیم پاشا لکام سمند نجدتنی نجد صحرالرینك مبادیسنه طوغری صالیویرمش ورئیس وهابیان (عبدالله بن سعود) ایله (وادیٔ قسیم) جهتلرنده تلاقیسنده قانلی بر محاربه‌یه کیریشه‌رك وهابیلری کلیاً پریشان ایلمکله برابر بقیة السیوف ایله رئیسی درعیه‌یه قدر بالتعقیب درعیه‌یی تحت محاصره‌یه آلمشدر .

پاشا امر محاصره‌ده دوام و بو دوامده شدت لازمه‌یی التزام ایتدیکیچون صوك بر هجوم دلیرانه‌سی اوکنده وهابیلر تکرار دوچار انهزام اوله‌رق عبدالله بن سعود ایله درت اوغلی وسر مذهب وهابیان اولان عبدالوهابك اولادیله افراد خاندان واعوانی اله کچیرلمش ومصره ارسالرنده عبدالله بن‌سعود ایله آدملری استانبوله کوندرلمکله اعدام اولنمشدر .

وهابیلرك بو صورتله استیصاللرندن طولایی حصوله کلان ممنونیت وفیره‌نك نشانه‌سی اولمق اوزره طرف پادشاهیدن محمد علی پاشا ایله ابراهیم پاشایه هدایای ثمینه کوندرلمشدر .

درعیه غائله‌سنك اندفاعنی متعاقب استانبولدن وقوع بولان اشعاره امتثالاً والیٔ غیرت سمیر یمن عاصیلرینی‌ده تأدیب‌وتدمیر ایچون میر میران (خلیل پاشا) قوماندەسیله

بر فرقه‌تسییر ایلمش و پاشا عسیرده واقع (میخائل) موقعنده رئیس الطغاة (حسن بن خالد) لك عسكرینی بوزه‌رق واورادن یمن تهامه‌سنده كائن (ابوعریش) ه تحویل وجهه عزیمتله ابو عریش امیری (شریف احمد) ی اطاعت ایتدیره‌رك ابو عریش، جزان، حدیده، لحیه، زبید، بیت الفقیه شهرلرینی ضبط وصنعا حاكمنی جزیه‌یه ربط ایلدیكندن محمد علی پاشانك بوبابده‌كی خدمات مشكوره‌سی دخی استانبولجه بشقه‌جه باعث مسار بی‌شمار اولمشدر .

محمد علی پاشا وهابیلرله یمانیلر غائله‌سنی بتیرر بتیرمز اجرای اصلاحات و توثیق انضباط ضمننده (صعید) طرفنه كیدرك شلاله‌لره قدر چیقدقدن صكره (١٢٣٥)ده قاهره‌یه عودت ایتمش ومقدما باشلانیلان اسكندریه ترعه‌سی بو اثناده ختام بولمغله قاهره‌دن اسكندریه‌یه اینه‌رك مذكور ترعه‌یی متبوعنك نامنه نسبتله (محمودیه) تسمیه ایلمشدركه بو ترعه اسكندریه‌یی بنادر شرقیه‌نك الك بیوكلری صره‌سنه كچیرمش ایدی .

اوته‌دنبری افریقانك ایچریسنده مستعد انبات اولان بر طاقم محالری ده معمور ایتمك عزمنده بولنمسیله سكون حاضردن بالاستفاده (اسمعیل پاشا) قوماندەسیله سودانه طوغری بر فرقه یوللادیغندن دنغله‌ده پیغوله‌ء فرصته چكیلان امرای متغلبه ایله كوله‌منلر بقایاسی عقب

افتتاح سفرده شدت خوفلرندن دامن امانه صارلدقلرندن مظهر عفو اولدیلر .

سودان سفرینه بو وجه ایله ابتدا ایدلدیکی اثناده وهابی امراسندن (مشاری بن سعود) ایله برادر زاده‌لری (ترکی بن عبدالله) و(عمر بن عبدالعزیز)ك درعیه‌یه عودت ایتدکلری خبری آلندیغندن محمد علی پاشا فی الحال اورایه‌ده برفرقه کوندرمش ومشاری طوتلدیغی کبی عمر بن العزیز ایله ایکی اوغلی و عم زاده‌لری طلب امان ایتمکله مصره کتیرلدیکندن خیلی زماندن بری عساکر مصریه‌یی اشغال ایتمکده بولنان وهابیلر ارتق بوندن صکره سوراخ اختفادن باش کوستره‌مامشدر .

سودانه کلنجه : اسماعیل پاشا (سنار) جهتنی ضبط ایتدیکی اثناده ابراهیم پاشا دخی بر فرقهٔ عسکریه ایله یتیشدیکندن بلاد سودان زمان قلیلده آوردهٔ قبضهٔ تسخیر ایدلمش ایسه‌ده سودان وحشیلری اسماعیل پاشا ایله توابعنك (شندی) ده اوطورمقده بولندقلری خانه‌یی طوتیشدیرملریله زواللی اسماعیل پاشا آتشلر ایچنده قاله‌رق فاجعه‌لی بر حالده محترق اولمشدر .

محمد علی پاشا بو خبر کدر اثری آلیر آلمز آیلرجه اسالهٔ دموع شیون ایله سودانیلردن فرزند نوائب زده‌ سنك انتقامنی آلدقدن صکره تکرار حل معضلات مصالحه

دسترن اهتمام اوله‌رق مصر اردولرنده پك چوق اصلاحات جدیده اجرا ایلمشدرکه بوصره‌لرده موره طرفلرنده نائرهٔ فترت واختلال زبانه کش اشتعال اولیور ایدی .

سلطان محمود حمیت ملیه‌سنه اعتمادی اولان محمد علی پاشایه بومشکل ایشده‌ده مراجعت ایتدیکنه وپاشا ایسه متبوعنك جهاد اوغورنده‌کی شومراجعتنك انفاذینی اقدم وظائف عد ایتدیکنه مبنی هرجهتله معاونت ومظاهرته مهیا بولندیغنی جواباً اشعار وهمان کتائب متعدده ایله ارزاق و سفائن مقتضیه تسیار ایتدی‌که پادشاه قدر دان « آفرین ! کوزل غیرت واقدام ایتمش ودخی ایتمکه اظهار خواهش ایدیور . حق تعالی برخوردار ایلیه ! » بولنده‌کی بر خط همایون ایله وزیرینك اقدامات جدیدهٔ مجاهدانه‌سنی رهین شاباش واستحسان ایلمش ایدی .

پاشا بر یاندن موره‌یه قوهٔ بریه وبحریه سوقنه کمال کرمی ایله دوام ایتمکله برابر دیکر یاندن یونانستان کانون فسادندن کرید جزیره‌سنه صچرامش اولان اختلال شراره‌لرینك اطفاسیله اوغراشیر ایدی .

پیاپی کوندردیکی قوای بریه جزیره‌ده‌کی باغیلری طعمهٔ شمشیر بوار وبحر سفیدده شراع کشای مهابت اولان دونتماسنك برقسمی یونان صولرنده دشمن کمیلرینی

غرقهٔ قعر بحار ایلمکله طاغلر طیانه‌میان هممات قاهرانه‌سیله ارض کرید آشوب وشورشدن کلیاً تجرید ایدلمش ایدی .

موره‌ده‌کی عسکری برصورت جانسپارانه‌ده چالیشوب مؤخراً ابراهیم پاشا دخی موره ایالتی والیلکیله کوندرلمش ایسه‌ده مصر عساکر وسفائننك مواصلتندن خیلی زمان اول نوائر فتن واختلالاتك هر طرفی صاره‌رق متعسر الاطفا بر حاله کلمسی وارباب فساده فرانسه ایله محال سائره‌دن قوای معاونه ورودینك آردی آره‌سی کسیلمامسی اقدامات واقعه‌یی نتیجه‌سز براقدیرمش ونهایت (ناوارین) محاربهٔ مدهشهٔ بحریه‌سنده مصر دونماسی دول‌متفقه‌دونماسی طرفندن‌دوچار آفت عظیمه ایدلمشدر .

فرانسه، انکلتره، روسیه‌دولتلرینك‌یونانستان حقنده‌کی معاملهٔ حمایتکارانه‌لری مسئله‌یه بشقه بر رنك ویردکدن صکره محمد علی پاشا عسکرینی بالطبع کری‌یه آلمش ومرسای ترقیده دها یکی اثبات وجود ایتمکه باشلامش اولان مصر دونماسنك بردنبره اوغرادیغی حال انحطاطه قارشی جبر مافات امکانی استحصاله مسارعت ایتمشدر .

طالع سلاح عثمانیانك معکوسیتیله برابر محمد علی وابراهیم پاشالرك کوستردکلری خدمات صداقت کسترانه پادشاهك فرط ممنونیتنی موجب اولمش ایدی .

موره محاربات دورا دوری مصر سورت بریه

وبحريه‌سنی ایچه زده‌لدیکندن غیور والی بر همت خارقه ایله اردوسنی زمان حضرده یوز اوتوز بیك نفره ابلاغ ایلمشدرکه مقدار مذکور وقوع سفرده بالمضاعفه ایکی یوز التمش بیك کشی‌یه بالغ اولور ایدی .

قوهٔ بحریه‌سنی‌ده ١١ بیوك کمی ٦ فرقتین ٥ قروت ٤ غولت ٥ بریق ایله مراکب بحریهٔ سائره‌دن مرکب اولدیغی حالده مکمل بر دونما هیئتنه قویوب بونلرایچون اون التی بیك بحریه عسکری یتیشدیرمشدر .

استانبولده وکلای عثمانیه‌دن خسرو پاشاکه محمد علی پاشانك الك بیوك حسدکش اقبالی اولانلردن ایدی مصر قوهٔ بریه وبحریه‌سنك بو وجه ایله تزایدینی‌سررشتهٔ القاآت اتخاذ ایله پاشانك صداقتندن متبوعنی شبهه‌یه دوشیرمکه باشلامش واستانبولده‌کی غرب انتریقه‌جیلرینك خدع منفعت پرستانه‌سی دخی خسرو پاشانك تشبثنه معین اولمشدر .

غربدن اسن هوای اغفال مصرجه یکده مؤثر اولهٔ مامقابله‌برابر استانبولجه‌شبههٔ‌واقعه‌یی‌تزیید ایده‌بیلیور ایدی .

غریبدرکه سوء تصادفاتدن اولمق اوزره محمد علی پاشانك‌بوخلالده سوریه‌ایالتی اداره‌سنك کندیسنه احاله‌سنی رجا ایتمسی محافل سیاسیهٔ عثمانیه‌ده‌کی ارتیاباته تقویت ویرمکله مسئله برزنك مغایرت اظهار ایتمش وبو مغایرت

نتائجندن اولەرق ابراهیم پاشانك عکایی محاصرەسیله وقوعات سائرۀ متسلسله ظهور یافته اولوب کوتاهیه معاهدەسی موجبنجه سوریه ادارەسنك مصره احالەسیله ازالۀ مغایرت قابل اولمقله برابر صکرەلری ینه دور محمود خانیده مسئلەنك تجددی عهد عبد المجید خانیدەسوریەنك دولته اعادۀ ارتباطنی انتاج ایتمش ایدی .

هر نه حال ایسه بومعکوسیت سیاسیه محمد علی پاشانك قلبنده مستقر اولان صداقته ایراث خلل ایتمامش وحتی قاعدۀ مضی مامضی‌یه اتباع ایله استانبوله بالمواصله متبوعنه بالفعل عرض صداقت ایلمشدر .

عبد المجید پاشانك خصلت صداقت کارانەسنی سنجیدۀ میزان تدقیق ایدن نظر حکیم اصحابندن بولندیغیچون پاشانك معاملات غیر اختیاریۀ اخیرەسندن طولایی وثوق واعتمادینه نقیصه کتیرمامش وبنابرین حقنده پك بیوك حرمت والتفات کوسترمشدر .

استانبولدن مصره عودتندن صکره ینه شانۀ آرای مشکلات براندازانەسیله طرەکشای معظمات امور اولمقده ایکن برطرفدن بونجه سنەلك اشتغالات متوالیه ودیکر طرفدن عارضۀ هرم ارتق اراحۀ وجودینی ایجاب ایتدیرمکله زمام ادارەیی ابراهیم پاشانك ید اقتدارینه بالتسلیم زاویۀ استراحته چکلمشدرکه بو توجیه یعنی مصر

واليلكنك ابراهيم پاشـايه احالهسی مؤخراً (١٢٦٤) ده طرف پادشاهيدن دخی تصديق قلنمش ايدی .

محمد علی پاشانك مبتلا اولديغی خستهلق كتدكجه كسب اشتداد ايلديكندن واجرا ايديلان مداوات متماديهٔ حاذقانه ايسه كاركر تأثير اولهمديغندن نهايت مصر قهرمان ابدی الاشتهاری (١٢٦٦) ده جهان فانی يه وداع ايتمشدر .

قاهرهده تربهٔ مخصوصه درونده مدفوندر .

{٨٢} ييل معمر اولهبيلمش و ٤٤ سنه اجرای حكومت ايلمش ايدی .

كثرت شجاعت، متانت عزم، ثبات ومكانت، شدت امر، جزالت خطاب، علو دها، سرعت انتقال، رزانت رأی، اصابت تدبير كبی مزيات بركزيده ايله متحلی بر وزير بی نظير ايدی .

حياتنی محو اتمك مقصد جنايت كارانهسيله قاهره قپولرينه قدر كلمش اولان يوزلرجه كولهمن حشراتنك يالكز باشنه ايچلرينه كيتمسی دنيانك الك مشهور شجعانـنه وله رسان اولهجق درجهده فرط شجاعتله اتصافنه برهان قاطعدر .

قرق اوچ یاشندن صکره اوقیوب یازمغه باشلا-
یه‌رق بحار سیاستك اعماق بعیده‌سنده ماهرانه
شناورلکلر کوسترمسی علو دها و ذکاسنه دلیل
ساطعدر .

وهابی غائله‌سنده، موره اختلالنده عالم اسلامیت
وعثمانیته ابراز ایتدیکی خدمتلر وهر جهتله دولته کو-
ستردیکی معاونتلر تاریخك الڭ شانلی صحیفه‌لرنده رونق
نمون اولان مآثر عظیمهٔ قهرمانانه‌سندندر .

مؤخراً برارهلق دولته قارشی کوستردیکی معامله‌یی
ایسه اختیاری دکل خسرو پاشانك ویردیکی اقبال
جویانه سببیتلردن طولایی اضطراری عد ایتمك شعائر
حقائق بینی مقتضیاتندن کورینور .

یارم عصره قریب اولان بر دور حیاتنی مصرك
اصلاح واعمارینه حصر ووقف ایتمش وغربك محاسن
مدنیه‌سنی تماماً ملکنه ادخال ایلمش ایدی .

بر وقت مدنیت عالمك کهوارهٔ تولد وانتشاری

اولمسی حسبیله {ام دنیا} عنوانی آلان مصر قطعه‌سی بونجه عصردن بری برطاقم اقوام مختلفه‌نك جولانگاه خیول مهاجماتی اوله‌رق كاه متغلبه النه دوشمسندن وكاه مقطوعیت صورتیله اداره اولنمسندن طولایی معموریت سابقه‌سنی كلیاً غائب ایلیه‌رك برحدیقهٔ معموره‌نك شدائد عواصف ایله حاصل ایتدیكی منظرهٔ خزان دیده‌یی آندیرر برشكل وهیئته كیرمش ایكن اقدامات بهمتاسیله اول درجه كسب عمران ایتدی‌كه آرزمان ایچنده واردات عمومیه‌سی برمیلیون كیسه‌یی تجاوز ایلمش ایدی .

مبانی ومؤسسات خیریه‌سیله یالكز مصر قطعه‌سنی دكل بلاد سائره‌یی‌ده زینت دار ایدوب بو جمله‌دن اوله‌رق { قواله } ده بالانشا واردات وقفیه‌سنی تأمین ایلدیكی مدرسه ایله هندسه خانه الآن اطفال وطنك برر دار التعلیمیدر .

قانون پرورلكی اك بیوك اولیای قواننده نمونهٔ امتثال اوله‌جق درجه‌لرده ایدی .

ازجمله صورت مخصوصه‌ده تذکاری لازم کلان احوالندندرکه کندیسنك منظور التفاتی اولوب یتشدیرمش اولدیغی کنج وذکی برمیرآلایك واقع اولان تهمتی اوزرینه قانوناً اعدامنه حکم اولنور. اعدام ایدلمك اوزره محل مخصوصنه کتیریلیر. میرالایك ورودینی کوررکورمز محمدعلی پاشا کوزلرندن اساله‌ٔ دموع ماتم ایتمکله باشلار. ندمای خاصه‌سندن بریسی یاننه صوقیله‌رق : «افندمز! اغلایشکز شبهه یوق که میرالایك وقوع بوله‌جق غیبوبت ابدیه‌سنه عائددر. یاپمش اولدیغکز برقانونك حکمنی تغییر ایتمك الکزده دکلمیدرکه اغلایورسکز؟» بولنده برتشبث شفاعتکارانه‌ده بولنور. پاشا: «قانونی بن یاپدیعمدن وبوجهتله تحویل احکامنه مقتدر اوله‌میه‌جغمدن طولایی اغلایورم! سودیکم بر میرالایی قورتارمق ایچون حکم قانونی تغییر ایده‌جك اولورایسه‌م ارتق بوزلمغه یوزطوتمش اولان برقانونك

میلیونلرجه خلقه قارشی ایراث ایده‌جکی تهلکه‌نك اوکی آلنه‌مز ! » جواب صوابنی ویرر .

یالکز قلیجی سایه‌سنده مصر اقلیم وسیعنه مالکیتی عظمت قدروشانه دلیل کافی اولدقدن بشقه سمو موفقیاتنك بر نمونهٔ جلیلی اولمق اوزره حکومت مصریه‌نك اولاد واحفادینه انتقالی ماده‌سنده‌ده موفق اولمش وبوموفقیت نتائجندن اوله‌رق کندی والیلکندن صکره ابراهیم پاشا، عباس پاشا، سعید پاشا، اسماعیل پاشا موقع حکومت مصریه‌یه چکمشدرکه بو کونکی کون دخی موقع مذکورده افراد خاندان نجابت نشانندن توفیق پاشا بولنمقده‌در .

الحاصل محمد علی پاشا اسلام قهرمانلرینك من کل الوجوه برنجیلرندن ایدی .

(صوك)

(ﺑﺮ
يايله
واماﻝ .
مشاهير اسلام
محرری : حميد وهبی | جزؤ ٣٦ | طابع وصاحبی : مهران

{ ملا جامی }

(مولانا نورالدين عبدالرحمن ملا جامی) وجودلری ملت اسلاميه‌نك مابه الافتخاری اولان اعاظم وافاخم علمادن بريدر .

علوم وفنون شتانك بحر عميق الغورنده كوستردیکی شناورلکلر غواصين يم معرفته وله‌رسان اولوب ناودان يراعهٔ باهرة البراعه‌سندن جريان ايدن سلسال کمالات ومزايا الان دلتشنكان طلاب معارفی ارواواسقا ايتمكده‌در .

حديث، حكمت الهيه، تصوف، علوم عاليه، علوم آليه، تاريخ، ادبيات، شعر ايله سائر علملرده‌کی قدرت اعجازكارانه‌سی محير عقولدر .

بوسببله وجود نادرالموجود تحريرانه‌سی كليات علوم

وفنونك حقيقةً بر كتابخانهٔ ذی‌حیاتی مثابه‌سنده ایدی .

[redacted]

مآثر ومزیات علمیه‌سی غیر قابل تعریف وانبا او
تفصیلی لازم کلسه جلدلرله کتابلر تشکل ایدر .

معاصرلرندن (سلطان ابوسعید) ایله مشاهیر حکمدا-
ران اسلامیاندن (سلطان حسین بایقرا) وقدر شناسان
وزرادن مشهور (ابوعلی شیرنوایی) مفتون کمالاتی اولوب
نادیٔ فضائل مبادیسنده بولنمغی عادتا کندیلریچون بر
شرف مخصوص عد ایدرلر وپیشگاه عرافت اکتناهنده
زانوزدهٔ ادب اولمغی همیشه آرزو ایلرلر ایدی .

بر صورتده‌که آته بندکجه حسین بایقرا دیزکینی وعلی
شیرنوایی اوزنکیسنی طوته‌رق فعلاً ابراز آثار احتفال
ایدرلر وماوراء النهرك قوجه علامهٔ بیمدانیسنه بو وجه‌ایله
احتراملر کوسترمکی جانلرینه بیلیرلر ایدی .

یالکز بونلر دکل عصرنده بولنوبده صیت فضل
وعرفانیله تشنیف آذان ایدن سائر حکمدارلرده غیابا
مشتاق دیدار دها دثاری اولوب حتی عرفان وشهامت
کبی ایکی مزیت عالیه‌یی نفسنده جمع ایتمکله عثمانلیلرك الك
بیوك حکمداری ودها طوغریسی مابه‌الافتخاری اولان

(فاتح سلطان محمد) بیله آوازۀ کمالاتی چار اقطار جهانه یاییلمش اولان بو نادرۀ روزکار ایله ملاقاتی مقاصد وامال جدیه‌سی جمله‌سندن عد ایتمش ایدی .

﴿

(۸۱۷) سنۀ هجریه‌سی شعبانڭ (۲۳) نجی کیجه‌سی وقت عشاده (جام) ده (خرجرد) ده کهوارهٔ پیرای عالم شهود اولمشدر .

بو سببله اشعار رنکیننده (جامی) مخلصنی تخلص ایتمشدرکه کیفیت شو نظم دلپذیرده تصریح قلنمشدر :

(مولدم جام رشحهٔ قلمم)
(جرعهٔ جام شیخ‌الاسلامیست)
(لاجرم در جریدهٔ اشعار)
(بد ومعنی تخلصم جامیست)

﴿

پدر بزرکواری (مولانا محمد) شهر شهیر (اصفهان) ڭ (ذردشت) محله‌سندن اولوب مؤخراً (خراسان) طرفلرینه انتقال ورحلت و(خرجرد) ده بسط قالیچهٔ آرام واقامت ایلمش ایدی .

ذاتاً مولانا محمد افاضلدن اولمغله فرزند هوشمندینك اوان صباوتنی حجرهٔ ادب وتربیه‌سنده امرار ایتدیردکدن صکره کندیسنی (هرات) ده اك متبحر علما واساتذه‌نك حلقهٔ تدریسنه ادخال ایلمشدر .

ذکی طلاب فطرةً متحلی ومتصف اولدیغی شدت دها وکثرت ذکا سائقه‌سیله آز زمان ایچنده بین الطلاب فرط فراست وکیاستله شهرت‌یاب اولمش وتکمیل نسخ علمیه وادبیه ایدنجه تدریساته ومعمافیه علو غیرت وهمت تحریرانه‌سنی یالکز تدریسات ایله توقیف ایده‌میه‌رك تصنیف وتألیف آثار قیمت‌داره باشلامشدر .

علوم وفنون متنوعه مضمارنده حائز مرتبهٔ قصب السبق اولدیغی وتألیفات کوناکونیله کتابخانهٔ جهانی تزیین ایتمکه باشلادیغی صره‌لرده معارف باطنه‌ده دخی احراز یدطولای کمال ایتمك عزم عالی همتانه‌سیله حضرت (شیخ بهاءالدین نقشبندی) نك مرید وخلیفه‌سی جناب (محمد الکاشغری) دن خرقه‌پوش ارادت اولمش وخیلی زمان مجاهدات ورياضاته وقف وجود ایلدکدن صکره مسند طریقته رونق ویرمشدرکه بوصره‌لرده (سلطان ابوسعید) فرمان فرمای ممالك واقالیم اولمقده ایدی .

سلطان جناب جامینك علوم ظاهره و باطنه‌ده‌کی قدرت خارقه‌سنی اکلادیغی ایچون ملانك مجلس کمالات اینسنه ملازمت و مواظبته ابتدا ایتمشدر .

بر حالده‌که علی‌الاکثر زماننی ملا ایله برابر کچیره‌رك آرا و نصائح حکمت کسترانه‌سندن استفاده ایلر و ملایه قارشی عادتا بر شاکردك استاذینه ابراز ایتدیکی معاملهٔ محویت کارانه‌یی اظهار ایدرایدی .

سلطانك جامی‌یه اولان فرط تعظیم و احترامنی کوسترن احوالدندرکه : برکون جامی سلطان ابوسعیدی زیارت ایتمك مقصدیله خانه‌سندن دیشاری‌یه چیقار .

خلال طریقده ندمای خاصه‌دن برینه بالتصادف پادشاهك عقد بزم عشرتله مناولهٔ پیالهٔ رحیق ایله مشغول اولدیغنی خبر آلیر .

فی‌الحال کری‌یه دونر .

پادشاه حضرت علامهٔ بی نظیرك معاودتنه کسب وقوف و اطلاع ایدر ایتمز همان آلات طرب و عشرتی پنهان و ساقیان سیمینبرانی بی نشان ایلیه‌رك باکمال اشتیاق

مواصلتلرینـه مترقب ومنتظر اولدیغنی ارقه‌سندن برقاچ ندیمنی بالارسال ملایه بیلدیرر .

ملا پادشاهك تفریق جمعیتله راحتسز اولمامسیچون عدم عزیمتی امرنده بث اعذار لینه ایله برابر ارتجالاً بر غزل رنکین ترقیم وپیشکاه پادشاهی‌یه بعث وتقدیم ایدرکه شو ایکی بیت مذکور غزلدن مستخرجدر :

(نه زهد آمدمرامانع زبزم عشرت‌اندیشـان)
(غم خود دور میدارم زبزم عشرت ایشـان)
(بجای کاطلس شـاهان نشاید فرش ره حاشا)
(که راه قرب بایددلق کردآلود درویشـان)

ع

سلطان ابوسعید کبی بر بیوك پادشاهك نادیٔ ذوق وصفایی علامه‌نك نشوهٔ مصاحبت فاضلانه‌سی بولنده فدا ایتمك ایسـته‌مسی بر منوال محرر علامه حقنـده‌كی كمال حرمت واحتفالنـه دال ومع مافیـه شـو معاملهٔ تجبیلیه پادشاهك سموسجیهٔ قدر دانیسنه الك بیوك مثالدر .

ایشته ملا جامی سلطان ابوسعید دورنده بووجه ایله معزز ومحـترم اولدیغی مثللو مؤخراً اریکه پیرای سلطنت

اولوب اهل شناسلغی، علو ادب وعرفانی ضرب مثل حکمنده بولنان حکمدار نزاهت انتما (سلطان حسین بایقرا) نك عهد عالیسنده دخی اسکیسندن زیاده نائل توقیر واجلال اولمش ایدی.

علی الخصوص فضائل پرورلکله، کثرت اشعار و آثار ایله شهیر اولان (ابوعلی شیر نوایی) که سلطان حسین بایقرانك وزیر اعظمی ومستشار مؤتمنی ایدی ملا جامینك دلدادهٔ کمالاتی اولمغله همیشه ملاقاتنه شتابان اولور ایدی.

قوجه جامی من کل الوجوه عصرینك فریدی اولمقله برابر فکاهات ولطائفه زیادهسیله مائل ایدی.

ازجمله برکون سلطان حسین ایله علی شیر جامینك خانهسنه کیدرلر.

بر مدت مصاحبتدن صکره باغچهیه چیقارلر. جامی باغچهسنك محصولاتندن اولمق اوزره بر شفتالی اغاجندن کندی الیله قوپاردیغی شفتالیلردن سلطان ایله وزیره برر وپادشاهك یاننده بولنمقده اولان برغلام پری پیکره ایکی دانه شفتالی ویرر.

پادشاه غلامه بردانه زياده ويرلمسى سببنى صورار .

جامى : «پادشاهم ! غلامه ويرديكم شفتالينك بريسنى قرضاً ويردم . ايجابى حالنـده آليرم ! » جواب لطيفـه آميزينى اعطا ايدر .

بو خلالده ملا جامينك آوازهٔ اشـتهار علميسى بلاد رومدهده منتشر اولمسيله اووقت عثمانلى تختنه رونق‌رسان اولمقده بولنان قهرمان اشهر وامجد (فاتح سـلطان محمد) علامه ايله ملاقاتى آرزو بيورديلر .

ملا جامينك صيت فضل وادبى نصل اورته‌لغه يايلمش ايسه حضرت فاتحك دخى اواثناده ولولهٔ عرفان ونجدتى عالمگير اولديغنـدن ملاده بويله برحكمدار عظيم الاقتدار ايله كوريشمكى جداً آرزو ايتمش وحتى شو نامهٔ منظومى حضور فاتحه اساره ايلمشدر :

طـاب ربك اى نسـيم شمال
قم ومر نحـو كـعبة الآمال

نفس ازبوى يار مشكين كـن
راه اخلاص رفتن آيين كن

از خراسان به بند بار نیاز
راه بردار ملك روم انداز

چون رسیدی زراه راه بپرس
بار کاه جلال وجاه بپرس

چهره برخاکراه دربان سای
باجازت زمین ببوس درای

پیش شاه مجاهد غازی
بکشالب بنکته پردازی

کای تراذروهٔ علا مسند
ملك میراث توابا عن جد

اصل توتا بآدم ار شمرند
همه مسند نشین وتا جورند

خواست زیشان جهان فخر نخست
لیکن امروز فخر جملهٔ تست

کم کسی برسریر جاه وجلال
چون توکرد اکتساب فضل وکمال

مشکل حکمت از کلام توحل
منطق توبیان هر مجمل

راه مشائیان زتو واضح
نور اشراقیان زتو لایح

پادشاه غلامه بردانه زیاده ویرلمسی سببنی صورار .

جامی : «پادشاهم ! غلامه ویردیکم شفتالینك بریشنی قرضاً ویردم . ایجابی حالنــده آلیرم ! » جواب لطیفــه آمیزینی اعطا ایدر .

بو خلالده ملا جامینك آوازهٔ اشــتهار علمیسی بلاد رومده‌ده منتشر اولمسیله اووقت عثمانلی تختنه رونق‌رسان اولمقده بولنان قهرمان اشهر واجد (فاتح ســلطان محمد) علامه ایله ملاقاتی آرزو بیوردیلر .

ملا جامینك صیت فضل وادبی نصل اورته‌لغه یاییلمش ایسه حضرت فاتحك دخی اواثناده ولولهٔ عرفان ونجدتی عالمگیر اولدیغنــدن ملاده بویله برحکمدار عظیم الاقتدار ایله کوریشمکی جداً آرزو ایتمش وحتی شو نامهٔ منظومی حضور فاتحه اساره ایلمشدر :

طــاب ربــاك ای نســیم شمال
قم ومر نحــو کــعبة الآمال

نفس ازبوی یار مشکین کن
راه اخلاص رفتن آیین کن

از خراسان به بند بار نیاز
راه بردار ملك روم انداز

چون رسیدی زراه راه بپرس
بارگاه جلال وجاه بپرس

چهره برخاکراه دربان سای
باجازت زمین ببوس درای

پیش شاه مجاهد غازی
بکشالب بنکته پردازی

کای ترا ذروهٔ علا مسند
ملك میراث توابا عن جد

اصل توتا بآدم ار شمرند
همه مسند نشین وتا جورند

خواست زیشان جهان فخر نخست
لیکن امروز فخر جملهٔ تست

کم کسی برسریر جاه وجلال
چون توکرد اکتساب فضل وکمال

مشکل حکمت از کلام توحل
منطق توبیان هر مجمل

راه مشائیان زتو واضح
نور اشراقیان زتو لایح

طبع پاك تراكه و قاداست
فهم حكمت طبيعى افتا دست

بردلت حكمت الهى تاخت
كه رخ از ظلمت ملاهى تافت

فكر تو زد سوى رياضى راى
شد رياضى رياض خلد آراى

هست پيشت شريعت نبوى
نبوى از مساعىٔ تو قوى

معقل كفر ومعبد اصنام
شد زجهد توقبة الاسلام

حسن تدبير توبحرب و قتال
كرده قلع قلاع كفر و ضلال

مقبلى بر مراسم اشفاق
معرضى از ذمايم اخلاق

جمع در ذات تو برغم حسود
حكمت وعفت وشجاعت وجود

تابود دورهٔ فلك ممكن
تابود نقطهٔ زمين ساكن

روش آن بوفق رأى توباد
شرف اين بخاك پاى توباد

في مصر نسبته آله كتبه
جبر بن داري أرباب وفا

وافي جند عشيات غريب
أبقى فيه شغل شتى بيب

بنو حمراء مع كته زبعد
وان عربين بجزء شيء بلد آو

عرضه كل ذا حريم مجلس او
أي محترم هديه وبكو

ارسل أتمل من خوص وذاد
تسليم نصف رجل حيرة

فالا ذلك منتهى جهدي
واهديا بقدر من يهدي

ثم أوجز مخافة الابرام
واختم بالسلام والاكرام

م

ملاحيمي شو مكتوبك تياريخي متعاقب فتحيه ملاقات
ايتمك بنيه استانبوله متوجهاً يوله چيقمش ايسه ده قونيه يه
ورودنده فاتحك ترك حيات مستعار ايلديكي استخبار

طبع پاك تراكه وقاداست
فهم حكمت طبيعى افتادست

بردلت حكمت الهى تاخت
كه رخ از ظلمت ملاهى تافت

فكر تو زد سوى رياضى راى
شد رياضى رياض خلد آراى

هست پيشت شريعت نبوى
نبوى از مساعئ تو قوى

معقل كفر ومعبد اصنام
شد زجهد توقبة الاسلام

حسن تدبير توبحرب و قتال
كرده قلع قلاع كفر و ضلال

مقبلى بر مراسم اشفاق
معرضى از ذمايم اخلاق

جمع در ذات تو برغم حسود
حكمت وعفت وشجاعت وجود

تابود دورهٔ فلك ممكن
تابود نقطهٔ زمين ساكن

روش آن بوفق رأى توباد
شرف اين بخاك پاى توباد

ای معنبر نسیم نافه کشا
چو بپر دازی ازدعا وثنا

ورقی چند نظمهای غریب
لایق فهم هوشمند ادیب

باتو همراه می کنم زنهار
زان غریبان به بزم شه یاد آر

عرضه کن در حریم مجلس او
این محقر هدیهٔ وبگو

ارسل النمل من خلوص وداد
لسلیمان نصف رجل جراد

قائلا ذاك منتهی جهدی
والهدایا بقدر من یهدی

ثم او جز مخافة الابرام
واختتم بالسلام والاکرام

ع

ملا جامی شو مکتوبك تسیارینی متعاقب فاتحله ملاقات ایتمك نیتیله استانبوله متوجهاً یوله چیقمش ایسه‌ده قونیه‌یه ورودنده فاتحك ترك حیات مستعاره ایلدیکنی استخبار

ایتمکله کریه‌ناك ماتم اولدیغی حالده اورادن وطننه عودت ایلمش وبعدالمواصله ینه سنه‌لرجه کمافی‌السابق تدریسات وتألیفات ایله مشغول اولمشدر .

خاتمهٔ ایامنده ادق وارق مسائل ایله یورلمقده اولان فکر رزین پیرانه‌سنی موقةً اولسون اراحه ایده بیلمك ایچون برمشغولیت طفلانه انتخاب ایلدی‌که بوده کوکر-جینلر ایله اکلنمکدن عبارت ایدی .

مادر عصمت کهری بوشیخ سالخورده‌نك شو حاله ابتلاسنی کورنجه : « سکسان یاشنده‌کی جامی‌یه باقکز ! طفل اندك سال کبی کبوترلر ایله ملاعبه ایدییور ! » یولنده اوغلنی علی‌طریق اللطیفه مواخذه‌یه قالقیشنجه جامی والده‌سنه خطاباً : « انصاف ایت ! سکسان یاشنده‌کی جامی‌یه ارتق والده مواخذه‌سی لازممیدر ؟ » جوابنی ویرمشدر .

جامینك جملهٔ احوال لطیفه پردازیسندندرکه : برکون مصاحبت عرفان ثماریله متلذذ اولدیغی برقاچ یاروفا کرداریله برمسیرهٔ فرح فزاده اوطورمقده ایکن کذر-کاهلرندن ارقه‌سنده برغلام دلارام اولدیغی حالده برنکار جاذبه‌دارك کچمسی اوزرینه ایچلرندن بری : « جامی ! بو

نکارمی یوقسه ارقه‌سنده‌کی غلامی کوزلدر ؟ » دیمسی اوزرینه ملای نکته‌پیرا بالارتجال :

مرا کویی کدامین بهترین است
پس پیشین به از پیش پسین است

بیت لطیفنی انشاد ایتمشدر .

ایشته جناب المیء عدیم المثال که تصنیفات و تدریسات وکاه لطائف وفکاهات ایله اوقات کذار اولمقده ایکن (٨٩٨) محرمنده طی طومار حیات ایلدی .

نسخهٔ نفیسهٔ وجودینك کتابخانهٔ جهاندن غیبوبت ابدیه‌سندن طولایی متأثر اولان مرثیه‌کویان اوداسی پك چوق تاریخلر سویلمشلردرکه بونلردن بری شودر :

سلطان ملك دانش جامی که یافت در خلد
از بادهٔ وصالش ارواح قدس کامی
تاریخ فوت اورا ازعقل خواستم کفت
آه از فراق جامی آه از فراق جامی

٨٩٨

شو عبارهٔ جلیله دخی تاریخ ارتحال حزن اشتمالیدر :

(ومن دخله کان آمنــا)

۸۹۸

ع

{ دیگر تاریخ }

سال وماه وفات روزش بود
هژدهم روز ماه عاشـورا

۸۹۸

ع

دهاة اسـلامیه‌نك هر جهـتله عظماسـندن معدود اولان بو علامهٔ ارب ۸۱ ییل معمر اولوب بو مدتدن یارم عصره قریب دور حیاتنی تالیف اثار نافعه‌یه حصر ایتمش ایدی .

دار الکتب جهانی تزیین وتوشیح ایدن امهات ومؤلفات بدیعه‌سی شونلردر :

(عدد)	(جنس تألیف)
۱	تفسیر آیت فایای فارهبون .
۲	شواهد النبوة .
۳	نفحات الانس .
٤	نقد النصوص .
٥	رسالهٔ طریق صوفیان .
٦	اشعة اللمعات .
۷	شرح فصوص الحکم .
۸	لوامع .
۹	شرح بعض ابیات تائیهٔ فارضیه .
۱۰	شرح رباعیات .
۱۱	لوائح .
۱۲	شرح بیت چندمثنوی .
۱۳	شرح بیت خسرو دهلوی .
١٤	شرح حدیث ابی ذرعقیلی .
١٥	سخنان خواجه پارسا .
١٦	ترجمهٔ اربعین حدیث .

۱۷ مناقب خواجه عبدالله انصاری .

۱۸ مناقب حضرت مولوی .

۱۹ رسالة فی الوجود .

۲۰ رسالة تحقیق مذهب صوفیه ومتکلمین وحکما .

۲۱ رسالهٔ سؤال وجواب هندوستان .

۲۲ رسالهٔ لا اله الا الله .

۲۳ مناسك حج .

۲٤ هفت اورنك (نامی دلالت ایتمکده اولدیغی اوزره یدی کتابی مشتمل بر اثر عالی اولوب برنجیسی (سلسلة الذهب) ایکنجیسی (سلامان وابسال) اوچنجیسی (تحفة الاحرار) دردنجیسی (سبحة الابرار) بشنجیسی (یوسف وزلیخا) آلتنجیسی (لیلا ومجنون) یدنجیسی (خرد نامهٔ اسکندر) در .

۲۵ دیوان اول .

۲٦ دیوان ثانی .

٢٧ دیوان ثالث

٢٨ × بهارستان .

٢٩ رسالهٔ کبیر درمعما .

٣٠ رسالهٔ متوسط درمعما .

٣١ رسالهٔ صغیر درمعما .

٣٢ رسالهٔ اصغر در معما .

٣٣ رسالهٔ عروض .

٣٤ رسالهٔ قافیه .

٣٥ رسالهٔ موسیقی .

٣٦ رسالهٔ منشأت .

٣٧ فوائد الضیائیة فی شرح الکافیة .

٣٨ شرح بعض ازمفتاح الغیب .

ج

تصانیف مبحوث عنهادن (فوائد الضیائیة فی شرح الکافیـة) نام کتاب محسـنات نصابی که الان دنیانك هر طرفنـده ایادیٔ اسـتفاده جویانده متداولدر الك زیاده

سودیکی وهمواره حجرهٔ فضل وتربیه‌سنده تربیه ایلدیکی (ضیا) نامنـده برطالب معرفتك نامنـه تألیف وتصنیف ایتمش اولدیغی بین‌الطلاب شهرتیابدر .

حضرت لوذعیٔ عدیم النظیرك اشعار مضامین قرینی یك چوق اولوب افکار حکمت دثارینه برر نمونه اولمق اوزره دیوان بلاغت عنوانیـله مؤلفـات مختلفه‌سـندن التقاط اولنان بعض اشـعاری بر وجه زیر درج وتزبیر قلنور :

ع

{غزل}

ای شه‌تنك قبـایان مه زرین کمران
سرور کنج کلهان خسرو شیرین پسران
مرهم سینهٔ بی کینهٔ آشفتـه درون
مردم دیدهٔ غمدیدهٔ صـاحب نظران
تا کی اقتم بر هت آه‌زنان اشك فشـان
تا کی ایم بدرت نعره زنان جامه دران

کذری کن بسر عاشق مهجور که هست
محنت عاشقی ودولت خوبی کذران
یاخیال توسحر معذرتی میکفتم
کای شده مونس تنهای خونین جکران
خویش راشهره بعشق دکران میسازم
تاندا نند حدیث من وتو بیخبران
کفت جامی چو دلت شیفتهٔ ماست چه باك
کربه تلبیس شوی شهره بعشق دکران

﴿ دیکر ﴾

ای سرو راستین کله کج نهادهٔ
وی تازه کل که برده زعارض کشادهٔ
ازجنس اب وخاك نه ازچه کوهری
وز نوع انس وجن نه وازکه زادهٔ
نازکتری زبرك سمن ورنه کفتمی
بر شکل سرور یختـه ازسیم سادهٔ

وصف تراچنا نکه‌توبی چون کنم خیال
کزهرچه درخیـال من آید زیادهٔ
رفت‌آن سوار وصبروخرد دررکاب‌او
ای اشك خون کرفته توچون استادهٔ
برخواستم که‌دست زنم درعنانش کفت
زینسـان چراعنان دل ازدست دادهٔ
خودر امیان راه فکندم بعشوه کفت
جامی بروچـه درپی ماسر نهـادهٔ

﴿ برقاچ قطعه ﴾

خوشست قدرشناسی که‌چون خمیده‌سپهر
سهـام حادثه کـرد عاقبت قوسی
کذشت شوکت محمود ودرزمانه نماند
جزاین‌فسانه که نشناخت قدرفردوسی

{ دیگر }

شنیدهٔ که معزی چه گفت باسنجر
چو ذکر جودت اشعار منت صله رفت
مدیح من پی نشر مناقبی که تراست
بشرق وغرب رفیق هزار قافله رفت
عطیهٔ تو که وافی بجوع آز نبود
زحبس معده چو آزاد شد بمزبله رفت

{ دیگر }

درون پر طمع جامی مزن طعن
که بر طبع فلان ممسك کرم نیست
چو آمد در میان میزان انصاف .
طمع در خست امساك کم نیست .

{رباعی}

بیتاب شد از تب ورق نسرینت
بی آب ز تبخاله لب شیرینت
تو خفته بسان چشم و من چون ابرو
با قده خمیده بر سر بالینت

﴿

{میر محمد امین اسمنه بر معماسی:}

می برم هنگام میدانش ز پی
گوی سر تا سایم از چوگان وی

﴿

{سلسلة الذهبندن:}

مادح اهل بیت در معنی
مدحت خویشتن کند یعنی

مؤمنم موقنم خدا بشناس
وزخدایم بو دامید وهراس
ازکجیها ست اعتقادم پاك
نیست از طعن کجنهادم باك
دوستد اررسول وآن ویم
دشمن خصم بد خصال ویم
جوهر من زکان ایشانست
رخت من ازدکان ایشانست
انا مولی لهم ومولی القوم
کنت منهم ولا اخاف اللوم
مست عشقند عاشقان دائم
لایخافون لومة اللائم
چون بودعشق صادقان درسم
کی زکید منافقان ترسم
این به رفضست بلکه ایمانست
رسم معروف اهل عرفانست

رفض اکر هست حب آل نبی
رفض فرضست بر ذکی وغبی

ﻉ

{کذلك سلسلة الذهبندن :}

هیچ موجود نیست در عالم
که شناسد حقیقت آدم

داند آدم حقیقت همه چیز
عین حق را حقیقت همه نیز

بیند آن عین را بچشم عیان
کشته ظاهر بصورت اعیان

غیراو در جهان نبیند هیچ
آشکار و نهان نبیند هیچ

لیکن این دولتی نه آسانست
بلکه خاص خواص انسانست

جانب آن اشار تیست نهفت
آن امانت که حضرت حق کفت

بر سموات وارض وما فی البین
قد عرضنا الامانة فابین

لیس فی الکون کائنا من کان
کافل حملها سوی الانسان

غیر انسان کسش نکرد قبول
زانکه انسان ظلوم بود وجهول

ظلم اوانکه هستی خودرا
ساخت فانی بقای سرمدرا

جهل اوانکه هرچه جزحق بود
صورت آن زلوح دل بزدود

نیك ظلمی که عین معدلتست
نغز جهلی که مغز معرفتست

ای نکرده دل از علایق صاف
مزن از دانش حقایق لاف

زانکه در عالم خدا دانی
جهل علم است وعلم نادانی

حد انسان بمذهب عامه
حیوا نیست مستوی القامه

پهن ناخن برهنه پوست زموی
بدو پا ره‌سپر بخانه وکوی

هر کرا بنکرند کین سانست
میبرندش کمان که انسانست

وانکه خودراکمان برد زخواص
می فزاید برین معانی خاص

شیخ خود بین برد زنادانی
ظن که دارد کمال انسانی

که کند خانقاه و صومعه جای
واکشد بازباغ و راغ وسرای

همه اسباب شیخی آماده
بنشیند بروی سجاده

ابلهی چند کرداو کردند
تابع کردورد اوکردند

از خلایق مقدمش دارند
هر چه کوید مسلمش دارند

صد کرامت بنام او سازند
تا سلیمی بدامش اندازند

حفظ کرد است چند مسئلهٔ
درپی افکنده از خران کلهٔ

سینه پر کینه دل پر از وسواس
کرده ضایع بکفت وکوانفاس

کشته مشعوف لایجوز ویجوز
مانده عاجز زکار دین چوعجوز

باچنین کار وبار کرده قیاس
خویشتن راکه هست اکمل ناس

همچنین تابه درزی وجولاه
همه زین کونه اندروی براه

هر کسی رابخود کمان آنست
که همین اوست عین انسانست

لفظ انسان یکی ولی هر کس
زده ازوی بقدر خویش نفس

جنبش هر کس رجای ویست
روی هر کسی بفکر واری ویست

{ بعض ابیاتی }

نیك بختان کسی که رفته بخواب
چشم حس بست ازین جهان خراب
جذب معشوق کشت حائل او
بردتا پیشگاه محمل او
شب روان رنج ومحنت کش
او بصدر وصال خرم وخوش

{ شو مثنوی کتاب سلامانندندر : }

کوه کن کانبازی پرویز کرد
روی در شیرین شورانکیز کرد
دید شیرین سوی خود میل دلش
شد بحکم انکه دانی مائلش

غیرت عشق آتش سوزان فروخت
خرمن غمکین خسرور ابسوخت
کرد خالی جملهٔ تازال دهر
ریخت اندر ساغر فرها دزهر
رفت ان بیچاره جان پرهوس
ماند باشیرین همین پرویز بس
چرخ کین کش هم همین ایین نهاد
درکف شیرویه تیغ کین نهاد
تابیك زخمش زشیرین ساخت دور
در سریر عشرتش انداخت دور

﴿ تحفة الاحرارندن : ﴾

کربقلم غالیه سانیستی
دربخط انکشت نما نیستی
باغ توکویای کلاغی مدار
شمع توکود ودچراغی مدار
چون توخوانند نویسندهم
کرتو نخوانی ننویسی چه غم

{ سبحة الابراردن : }

ابر باید که بصحرا بارد
زانچه حاصل که بدریا بارد
میدمد سبزه وگل صحرارا
میدمد ابله رودریارا

{ یوسف وزلیخاسندن : }

کلاه زرفشان ازفرق بنهاد
ززرین بیضهٔ چون زاغ شب زاد
کشیدانکه چنان پیراهن ازفرق
که حیاش غرب مهشددامنش شرق
آزار نیلکون بسته بتعجیل
چوسیمین سروی آمد برلب نیل
بدر یاپانهاد ازسوی ساحل
چومه‌در برج ابی کرد منزل
تنش دراب چون عریان درآمد
بتن آب روان راجان بر آمد

{ ليلا ومجنونندن : }

اى ساقى جان فداك روحى
پر كن قدحى ازمى صبوحى
زان مى كه بر اهل دل مباحست
روشن كن غرهٔ صباحست
تا خضر صبحدم نشينم
در پرتو او بهم نشينم
رانيم بمجلس حريفان
نظمى زظر ائف ظريفان
انها كه بهم رفيق بوديم
بر يكدكر شفيق بوديم
در غيب ودر رفيق هم پشت
بى هم بنمك نبرده انكشت
مارا بكذاشتند ورفتند
زين پاك نداشتند ورفتند
داديم جدازاغ آيشان
چون لاله بسينه داغ ايشان

{ خردنامهٔ اسکندردن : }

کمان کردنی ازپی استخوان

کلاغ بی طعمــه زاغ کمان

الحاصل ملا جامی علوم وفنون متنوعه‌ده‌کی استطاعت وقدرت خارقه‌سنی دنیایه طانتمش وبونجه مؤلفین اسـلام آره‌سنده برموقع عالی احراز ایلمش بر استاذ کل ایدی .

{صوك}

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ۳۷ | طابع وصاحبی : مهران

{ خلیفه مهدی باللّه }

مهدی ابو عبد الله محمد بن ابو جعفر المنصور نوبت خلافت اعتباریله خلفای عباسیه‌نك اوچنجیسی بولنان بر حکمدار قوی الاقتداردر .

مبارز ہمدانی { ابو مسلم خراسانی } نك سورت سیف قهری سایه‌سنده صورت نمای تأسس وتشکل اولان دولت عباسیه‌نك ملك اولی بولنان {ابو العباس سفاح} لك دور خلافتی یکیلك حسبیله تدمیر رقبای اقبال کبی غوائل ومشاغل داخلیه ایله کذران

ایدرك اوندن صكره واصل مقام خلافت اولان
خلیفهٔ ثانی { ابو جعفر المنصور دوانیقی } دخی علویلرله
عباسیلر بیننه طاری اولان اختلافات ومخاصماتك
تأثیرات الیمه‌سی آلتنده قاله‌رق معافیه داخل ملكده
ظهوریافته اولان سائر اغتشاشات و تذبذبات مزعجه
ملابسه‌سیله مبنای دولت عباسیه‌نك ترصین وتشییدی
شویله طورسون بر وقت چار اقطار جهانی دهشناك
ایلیان سطوت عربیه‌یه بیله كسل وخلل طاری اولمسیله
اعادیٔ متجاوره سردر هوای عتو وغرور اوله‌رق حدود
اسلامیه‌یه پای انداز تسلط وتجاوز اولمغه باشلامش
اولدقلری حالده صاحب ترجمه رونق بخش موقع خلافت
اولور اولمز جبرمافات امكانی مع زیادة استحصال
ودولتنك قوهٔ نامیهٔ شركتنی اعاده وتأمین ایله مرجع
عالم اسلام اولمق وسائط واسبابنی استكمال ایلمش
ایدی .

داخلاً موجود اولان احوال اهوال اشتمال آز زمان
ايچنده هممات واقدامات معضلات برانداز انه سيله
رهين انسلاب وزوال اولديغى كبى بر ياندن بالذات
دفعاتله رايات كشاى غزا وجهاد اوله رق دشمنلره
نجدت قاهرهٔ اسلاميه نك نه ديمك اولديغنى اوكرتمش
وديكر ياندن دخى فرزند بسالت مندى مشهور «هارون
الرشيد» ك قوماندهسيله بر فرقه قهرمانان اسلامك
قسطنطينيه پيشكاهنه قدر كله رك التماع حسام
جلادتلريله انظار عدوى خيره سازهراس وارتعاب ايلمسى
دولت عباسيه نك آوازهٔ سطوت جهانكيرانه سنى
آذان عالميانه ايصال اتمش ايدى .

التى يوز بيك كشينك خاك سياه مركه سرلمسيله
سكون ياب اولوب ملاحم عالمك الك دهشتليلرندن
الك بيوكلرندن معدود اولان بر دور انقلابك يعنى ابو
مسلمك ميدانه چيقاروب امويلرك كلياً انقراضنى

وكسوهٔ خلافتك قامت دودمان عباسی یه اکسا وانتقالی مستوجب اولان ملحمهٔ کبرانك الجاآت ومقتضیاتندن اوله‌رق مدن واحصار اسلامیه بر خرابه‌زارحزن‌آمیز شکل وهیئتنه کیرمش ایکن تمامیله استکمال عمران بلاده موفق اولدیغی مثللو چیره‌دستیٔ معمار همتیله شهرشهیر زورا بهشت برینده نمونه نما اولمش ایدی .

بو سببلرله مهدی خلفای عباسیه‌نك بحق الك ییوكلرندن صاییلیر .

هجرتك {١٢٧} نجی سنه‌سنده {اقدح} ده وعلی روایة اخری {حمیمه} ده دنیایه کلمشدر .

ع

زمان شبابنی تحصیل علوم لازمه وتتبع صحائف تواریخ

ایله کچیردیکی صره‌لرده پدری ارتحال دار بقا ایتمسیله وجوه بنی هاشم وعرانین آل عباسك بیعتیله (١٥٨) سنه‌سی ذی الحجه‌سنده منصب خلافتی احراز ایلمشدرکه او وقت کندیسی ٣١ یاشنده ایدی .

خلقك بیعتی متعاقب سمو سجیهٔ عجزه پرورانه‌سنی کوسترمك ایچون قتل نفوس ویا نهب اموال فضاحتلرندن بشقه جرائم ایله محبوس اولانلرك کاملاً سبیللرینی اخلا وبرطاقم نا اهللر الندە بولنان ولایاتك توثیق امور ومصالحیله رفاهیت برایانك استحصالی ضمننده ولاة حاضره‌یی بالعزل (ابو عون عبد الملك بن یزید) ی خراسانه، (عبدالله بن صفوان الجمحی) یی مدینه‌یه، (اسحق بن صباح الکندی) یی احداث کوفه اوزرینه، (ثابت بن موسی) یی خراج کوفه‌یه، (عماره بن حمزه) یی احداث بصره اوزرینه، (بسطام بن عمرو) ی دجله، فارس، اهواز ایله سند بلادینه، (رجا بن روح) ی یمنه، (بشر بن المنذری) یمامه‌یه، (فضل بن صالح) ی جزیره‌یه، (یزید بن حاتم) ی افریقیه‌یه، (ابو ضمره محمد بن سلیمانی) مصره تعیین واسرا ایلمشدر .

بو تدبیر دلپذیر ایله احوال داخلیه‌نك انتظام تامی تأمین قلنمسی حسبیله خلیفهٔ جلادت اتصاف نظر دقتی خارجه قارشی ارائهٔ سطوت قاهرهٔ عربیه ابراهمنه انصراف ایتدیردیکیچون مکمل بر فرقه بالترتیب اجلهٔ مبارزان عربدن و افراد خاندان سلطنتدن (عباس) قوماندەسیله بلاد رومده واقع (صائفه) قومی اوزرینه تسریب ایتمشدرکه فرقهٔ مذکوره شهردن رایت کشای مفارقت اولور ایکن بالذات عم شیر صولتنی تشییع و تلطیف وبو وجه‌ایله شرذمهٔ مجاهدینه اولان احتفال وحرمت مخصوصه‌سنی بالاظهار غزاة ظفر سماتك آذان شوق وغیرتنی تشنیف ایلمش ایدی .

بو فرقه عربلرك اك جنکاورلرندن، اك آنبرد زمالرندن مرکب اولدیغی مثلو چرخه‌جیسی‌ده سرآمدان شجعاندن (حسن الوصیف) ایدی .

عباس بو مجاهدلر ایله شیر ژیان کبی صائفه قومی ایچنه بالدخول تصادف ایتدیکی دشمن آلایلرینی هجمات وحملات صف شکنانه‌سیله زیر وزبر ایلدی .

ونجهٔ قهریله زبون ایلدیکی بر چوق اسرایی، اله کچیردیکی حسابسز نقود واموال مغتنمه‌یی مستصحباً باکمال شان وشرف عودت ایتدی .

ایشته خیلی زماندن بری بو یولده اعادیٔ خارجیه‌یه قارشی برصدمهٔ قهریه اجرا اولنمامش ایکن بوصربهٔ رستم پسندانه شوکت اسـلامیه‌نك نه دیمك اولدیغی امرنده دشمنلره بر بیوك درس عبرت ویرمش و مهدی ایسـه تأدیب وتنکیل واقعك تأثیر شدیدیله قلمرو حکمداریسنی تسلط صائلدن وقایه‌یه موفق اولمشدر .

بو خلالده خراسـان ولایتنده (نزم) دیو معروف اولان (یوسف بن ابراهیم) علم افراز بغی وخروج اولمسیله خلیفه‌نك امریله صنادید ارباب سیفدن (یزید بن نسرید) خراسـانه طوغری کتیبه‌ران جلادت اولمش وهجمهٔ نخستینده جمعیت فسده‌یی بالتشتیت نزمی وتوابعندن بر چوغنی دردست ایله قبل خلیفه‌یه یوللامشدر .

اسرا مقر خلافته تقرب ایدنجه مهدی اعداملرینی

امر ایتمکله جمله‌سی بر کوپری یاننده قنطرهٔ شمشیردن کچیرلمشدر .

خلیفهٔ اصابت اندیش مسندآرای خلافت اولور اولمز خارجاً ایقاع تهدیداته اماله‌ٔ نظر اهمیتله برابر خزینهٔ ثروت اطلاقنه شایان اولان هندوستانك قسماً اولسون تسخیری امر اهمنی درپیش ایلدیکیچون بر آره‌لق سردار ظفرشعار (عبد الملك بن شهاب المسمعی) قوماندەسیله هنده برفرقه کوندرمش ایدی .

بو صره‌ده عبد الملکدن بر خبر مسرت آور کلدی‌که بوده (باربد) نامنده‌کی شهرشهیرك توابعیله‌برابر زیر رایت استیلایه آلندیغنی معلن ایدی .

مهدی بو فتح عالی اوزرینه ابراز مسار و سردار غیور ایله عساکر منصوره‌یه بیان ممنونیت بی‌شمار ایله ممالك مفتوحهٔ جدیده‌نك توثیق ادارهٔ آتیه‌سیله عودتلرینی امر ایلمش واول وجه ایله اونلرده اداء مایلزم ایله عودته باشلامش ایسه‌ده بو سفر دورادورك نتائجندن اولمق اوزره عسکر یولده اسقام مهلکه‌یه مبتلا اوله‌رق دوچار تلفات اولدیغی

كبی سفينه‌لره بنن بقيهٔ مشاق زدكان دخی فارس صولرنده (بحر حمران) ده قورقنج بر فورطنه‌يه طوتلدقلرندن كميلرك اكثری باتمش وپك چوق آدم غرقهٔ يم بلا اولمسيله خليفهٔ مرحمت نصاب اسكی نشوهٔ مظفريتی اونوته‌رق كونلرجه اظهار تأثر بی حساب ايلمشدر .

بو وقعه‌يی متعاقب مهدی ايفای فريضهٔ حج ايچون جانب حجازه كيتمش وبرلكده نقود كليه كوتوروب بوندن بشقه مصردن اوچ يوز بيك ويمندن ايكی يوز بيك دينار جلب ايله جمله‌سنی فقرايه توزيع واعطا واللی بيك عجزهٔ خلقه لباسلر بالاكسا شان سخاوت حاتم پسندانه‌سنی اثبات و اعلا ايتمشدر .

مكهٔ مكرمه‌ده قالديغی مدتجه بيت شريفی انهدامدن وقايةً نزع كسوه ايله برابر مسجد رسول اللهی (صلعم) توسيع ايلمش وفقط مسجد شريف مذكورايله مساجد سائره‌ده‌كی بنی اميه مقصوره‌لرينی قالديره‌رق امويلره قارشی بو صورتله اولسون بر اثر انتقام جويانه كوسترمك ايسته‌مشدر .

بر مدت اوراده قالدقدن وتتمهٔ مآثر مشکورهسی اولمق اوزره اهل بیت ایله سائره‌نك مقدما قطع ایدیلان راتبه‌لرینی اعاده وابقا ایتدکدن صکره عودت ایلدی .

وعقب معاودتده خبیث شهیر (مقنع) لك اوزرینه بر سریهٔ قویه یوللادی .

سریهٔ مذکوره قوماندانی سرآمدان مبارزاندن خراسان والیسی (معاذ بن مسلم) اولوب طلیعه‌یه دخی بطش ومکانتله شهرت یاب اولان (سعید الحرشی) مأمور ایدی .

(مقنع) دینیلان لئیم دعوای باطلهٔ الوهیته بالاجترا آلتوندن معمول بر قناع ایله وجه ابلیسانه‌سنی ستر ایتمکی اعتیاد ایتدیکیچون (مقنع) تسمیه قلنمش ایدی .

بویی طبیعتی کبی الچق اولوب (مرو) اهالیسندن بر خناس واحدالعین ایدی .

بشر صورتنده یرادلمش اولان بر چوق بقر سقر مقری داخل دائرهٔ ملعنتی ایتمش و (کش) ولایتنك اکثر قلاع وبقاع رصینه‌سنی اله کچیرمش ایدی .

شبيكهٔ احتيالنه دوشمش اولان حشرات ايسه كنديسنه اول قدر مطيع ومنقاد ايدى كه زمان عجز واضطرارلرنده وياخود معارك رزم وكفاحده نامنى ياد ايله استغاثه واستعانه ايدرلر ايدى .

جناب خليفه بو مدعئ ملعنت انتمانك عالم بشريته ويرمكده اولديغى مضراته بر نهايت ويرلمسنى رونق بخش اولمقده بولنديغى مقام خلافتك شانندن زياده خادمى اولديغى انسانيتك فرائضندن عد ايلديكيچون بر منوال محرر بر كتيبهٔ نبرد ازما ترتيب وتسريب ايتدى كه اوصرهده مقنع اوتوز بش بيك قدر عونهٔ ضالهسيله (نستام) ده بولنيور ايدى .

سعيد الحرشى پيشگاه عزمنه سد ممانعت چكمك ايستين بر فرقه ملاعينى صرامت شمشير فاتحانهسيله قهر ايتدكدن صكره على جناح الاستعجال نستام اوزرينه يوريمش ومقنعى كمال شدتله تحت محاصره وتضييقه آلمشدر.

خبيثلرك الك متين قلعهلره قپانهرق اسباب مدافعهيى مكملاً استحضار ايتمش اولملرى ايام محاصرهيى اوزاتدقجه

اوزاتمقله برابر سعیدك نستامی دائراً مادار احاطه ایلمسی اشرانك زاد وذخیره‌سز قالملرینی موجب وبنا برین مقنعك نصل بر ساخته‌کار ملعون اولدیغنی اکلایانلردن اوتوز بیك قدرینك ترك سلاحله معسکر خلیفه‌یه کلوب عرض اطاعت ایتملرینی مستوجب اولدیغیچون مقنعده مقاومت ومدافعه‌یه قدرت قالمامش ومحافظهٔ حیاتندن نا امید اولنجه بر بیوك آتش یاقدیروب الات وادوات حربیه وسائره‌یی احراق ایتدیردکدن صکره بقیهٔ خذله‌یه خطاباً : «ایشته بن کوك یوزینه کیدییورم ! بکا یتیشمك ایستین آرقه‌مدن کلسون ! » دیه‌رك کندیسنی آتشك ایچنه اتمغله محو اولوب کیتمشدر !!!

اغارب غرائبدندرکه بو ملعونك بطانهٔ حالنی اکلایه‌میان افراد عائله‌سیله خواص توابعی دخی بر موجب وصیت کندیسنه پی رو اوله‌رق نفسلرینی برر برر او نائرهٔ التهاب فشان ایچنه القا ایتدکارندن کاملاً یاندیلر !!!

سعید الحرشی بو هنکامه‌یه کسب‌وقوف ایدنجه نستامه کیره‌رك بلا مزاحم هر جهتنی ضبط ایتمش وبعده مرکز خلافته عودت ایلمسیله بالجمله خلق بو موفقیت

عالیه‌سندن طولایی مهدینك بحقٍ منتداری اولمشدر .

خلیفهٔ جلادت شعار بو فتح مبینك لذت تخطریله دمكذار ایكن ایكی وقعهٔ مزعجه كندیسنی مرالمذاق ایلدی‌كه برنجیسی رومارك (مرعش) جهتلرینه پای انداز تجاوز اوله‌رق اهل اسلامه اطالهٔ ایادیٔ تعرض وخسار وایكنجیسی (عبد السلام ابن هاشم الیشكری الخارجی) نك جزیره‌ده خروج ایله اطرافه بالهجوم قوای عباسیه‌یی انهزامه دوچار ایلمش اولملری ایدی .

بو مثللو شئونات نه قدر تعاقب وتوالی ایتسه اسباب ازاله‌سنی تحری واجرایه او قدر مقتدر اولان مهدی شو ایكی وقعه‌یه‌دەلزومندن زیاده اهمیت ویرمیه‌رك قهرمان رستم مرتبه (حسن بن قحطبه) قوماندەسیله بلاد رومه سكسان بیك دلاور اسبال وبعض محلی ضبط ایله روملری دوچار نكال ایتدیكی كبی بسالت وحمیتنه اعتمادی اولان قوماندانلرندن (شبیب بن واج المروررودی) یی دخی عبدالسلام اوزرینه كوندره‌رك (قنسرین) ده اعدام وعونه‌سنی قرین استیصال وانهزام ایتدیرمشدر كه بو ایكی موفقیت

ساره‌یی (بدر بن اسید السلمی) نك (قالیقلا) طرفلرنده رفع رایت جهاد ایله سالماً وغانماً عودتی تعقیب ایلمسیله مظفریات متسلسلهٔ واقعه مهدینك شان مجاهدانه‌سنی برقات دها تعلیه ایلمش ایدی .

خلیفهٔ غیور بوندن صکره الآن دللرده داستان اولدیغی اوزره سیف اسلامك (قسطنطینیه) اوکلرنده تلمع نمای شرف وجلادت اولمسنی موجب اولان روم سفرینك استحضار مقدماتیله اشتغاله بذل سعی موفور ایلمشدر .

شویله‌که : مهدینك الك بیوك املی روملری لایقیله ازمه‌رك دولتنه جزیه گذار ایتمکدن عبارت بولندیغیچون مکمل بر اردو بالتجهیز فرزند شهامت مندی مشهور (هارون الرشید) لك قوماندهسیله تسییر ایلمش ومعیتنه مشاهیردن (خالد بن برمك) ی واوغلی (یحیای برمکی) یی و (حسن بن قحطبه) ایله (ربیع الحاجب) کبی برطاقم مجرب الاحوال امرایی ویروب کندیسی‌ده بالذات روم دربندلرینه قدر بو اردویی تشییع ایتمشدر .

مهدی اورادن شام اقلیمنه کیدوب (بیت المقدس) ی زیارتله مرکز خلافته دونمش وهارون ایسه بلاد رومه بالدخول خیلی مدائن وقلاعی آوردهٔ قبضهٔ تسخیر ایتدکدن صکره اموال کثیرهٔ مغتنمه‌یی مستصحباً عودت ایلمسیله خلیفهٔ قدرشناس هارونك خدمات مشکوره‌سنه مکافاةً مغرب، اذربایجان، ارمنیه ولایتلرینی عهده‌سنه تفویض ایتمشدر .

مقدمهٔ ظفرك بووجه ایله تیسرنمای حصول اولمسنی متعاقب اعلای لوای کلمةالله ایتمکدن بشقه بر شیء دوشونمین خلیفهٔ شیرنهادك امریله هارون حماست موسوم یوز بیکه قریب مجاهد فی سبیل اللهی بالاستصحاب ینه عازم جانب روم اولمش وخلال طریقده تصادف ایتدیکی کتائب اعادی‌یی زیر وزبر ایدرك سمند جلادتنه شرق ایمپراطورینك مرکز حکومتی اولان (قسطنطینیه) قارشیسنده واقع (اسکدار) ی جولانکاه اتخاذ ایلمشدرکه وقعه‌نك اوان جریانی (١٦٥) سالنه مصادف ایدی .

مؤرخلر هارون الرشیدك اسکداره کلنجه‌یه قدر

ساردی (بدر بن أسيد السامی) نك (قاليقلا) طرفلرنده رفع رايت جهاد ايله سالماً وغانماً عودتی تعقيب ايلمسيله مظفريات متسلسلهٔ واقعه مهدينك شان مجاهدانه‌سنی برقات دها تعليه ايلمش ايدی .

خليفهٔ غيور بوندن صكره الآن دللرده داستان اولديغی اوزره سيف اسلامك (قسطنطينيه) اوكلرنده تلمع نمای شرف وجلادت اولمسنی موجب اولان روم سفرينك استحضار مقدماتيله اشتغاله بذل سعی موفور ايلمشدر .

شويله كه : مهدينك الك بيوك املی روملری لايقيله ازمرك دولتنه جزيه كذار ايتمكدن عبارت بولنديغيچون مكمل بر اردو بالتجهيز فرزند شهامت مندی مشهور (هارون الرشيد) لك قوماندهسيله تسيير ايلمش ومعيتنه مشاهيردن (خالد بن برمك) ی واوغلی (يحيای برمكی) يی و (حسن بن قحطبه) ايله (ربيع الحاجب) كبی برطاقم مجرب الاحوال امرايی ويروب كنديسی‌ده بالذات روم دربندلرينه قدر بو اردويی تشييع ايتمشدر .

مهدی اورادن شام اقلیمنه کیدوب (بیت المقدس) ی
زیارتله مرکز خلافته دونمش وهارون ایسه بلاد
رومه بالدخول خیلی مدائن وقلاعی آوردهٔ قبضهٔ
تسخیر ایتدکدن صکره اموال کثیرهٔ مغتنمه‌یی مستصحباً
عودت ایلمسیله خلیفهٔ قدرشناس هارونك خدمات
مشکوره‌سنه مکافاةً مغرب، اذربایجان، ارمنیه ولایتلرینی
عهده‌سنه تفویض ایتمشدر .

مقدمهٔ ظفرك بووجه ایله تیسرنمای حصول اولمسنی
متعاقب اعلای لوای کلمة‌الله ایتمکدن بشقه بر شیء دوشونمین
خلیفهٔ شیرنهادك امریله هارون حماست موسوم یوز بیکه
قریب مجاهد فی سبیل اللهی بالاستصحاب ینه عازم جانب
روم اولمش وخلال طریقده تصادف ایتدیکی کتائب اعادی‌یی
زیر وزبر ایدرك سمند جلادتنه شرق امپراطورینك
مرکز حکومتی اولان (قسطنطینیه) قارشیسنده واقع
(اسکدار) ی جولانکاه اتخاذ ایلمشدر که وقعه‌نك اوان
جریانی (١٦٥) سالنه مصادف ایدی .

مؤرخلر هارون الرشیدك اسکداره کلنجه‌یه قدر

وقوع بولان محاربات خونریزانه‌ده اللی کسور بیك دشمنك غلطیدهٔ خاك هلاك ایدلدیکنی، بش بیك اسیر آلنوب ایکی بیك کشینك قتل اولندیغنی، یکرمی بیك رخش خوش رفتار ایله حسابسز دواب واشیا اغتنام قلنوب حتی بر قاطرك یدی سکز درهمه، بر جوشن قیمتدارك اون اون‌بش درهمه. یکرمی حسام آبدارك بر درهمه صاتلدیغنی روایت ایدییورلر.

هارون والد کثیر المحامدندن آلدیغی امرمو جبنجه روم حکومتی بهر سنه یتمش بیك دینار جزیه‌یه ربط وبر شانلی مصالحه عقد ایله بغداده عودت ایتمش وشو غزای جلیلك تهنیتی ایچون بلاغت پروران شعرا برچوق قصائد واشعار تنظیم وانشا ایتمشدر که بونلرك میاننده شاعر نادره گفتار (مروان بن ابی حفصه) نك شو قطعه‌سی پك معنیداردر:

(اطفت بقسطنطینیة الروم مسندا)
(الیها الفتی حتی اکتسا الذل سورها)
(وما رمتهـا حتی اتتك ملوکهـا)
(بجزیتهـا والحرب تغلی قدرهـا)

بهادران غضنفر نهادان اسلامك بويله قسطنطينيه اوكنه قدر كلەرك ركز لوای مظفريت ايتملری ومعمافيه او زمان دنيانك الك قوی الشوكه پادشاهلرندن صاييلن شرق ايمپراطورلغنك جزيه‌يه ربطی مهدينك غلغلهٔ جلادت قاهرانه‌سنی جهانك هرطرفنه ياييشدر .

ايشته قوجه مهدی بو شانلی وقعه‌يی تعقيباً انجال حصافت اشتمالندن (هادی) يی كليتلی عسكر ايله (جرجان) ه يوللايه‌رق اورالرده‌ده سيف صارم سطوتنك آثار قامعانه‌سنی كوستردكدن وبعض محالده كريوه‌رو ضلالت اولان زنديقلری تيغ شريعتله قهر ايليه‌رك مطلع انوار اسلام اولان حرمين محترمينه ايتديكی خدمات مبروره‌نك تتمهٔ ممدوحه‌سی اولمق اوزره (مسجد الحرام) ی توسيع ايتديردكدن صكره (۱٦۹) سنه‌سی رمضاننده (ماسندان) ده جهان فنايه اجرای وداع ابدی ايلدی .

سبب مماتی حقنده بين المؤرخين اوچ رأی مختلف متکوندر .

برنجیسی : بر صیدگاهده اشهب سوار اوله‌رق مشغول شکار ایکن کوردیکی بر غزالك ارقه‌سندن ارخای عنان ایله غزالك کیرمش اولدیغی بر خرابه‌یه آتك دخی ضبط اولنه‌میه‌رق کمال شدتله طالدیغی صره‌ده اوستندن کندیسنی اشاغی‌یه اتمغه وقت بوله‌میه‌رق بل کمیکی قیرلمسیله متأثراً وفات اتمسیدر .

ایکنجیسی : جواریء مستفرشه‌سندن ایکیسنك یکدیکرینه قارشی ابواب محاسده‌یی اچه‌رق و بو محاسده کتدکجه بر عداوت شدیده‌یی مستلزم اوله‌رق بریسنك طریق اغتیاله بالسلوك دیکرینه زهرلی سوت و یاخود بر فاکههٔ مسمومه کوندردیکی صره‌ده خلیفه بونی خدمتجینك الندن الوب اکل

ایدیویره‌سیله مسموماً ترك حیات ایدیلشیدر .

بو رأیده بولنانلر خلیفه‌نك شیء مرسول مسمومی اكل ایتدیكنی مرسله اولان جاریه كورنجه : «یا امیر المؤمنین! بن سنی یالكز بكا قالسون دیر ایدم . ایواه كه باعثهٔ مماتك اولدم!» دیه‌رك شهیقانه بر صورتده فریاد ایتمكه باشلادیغنی علاوهٔ مقال ایدرك تنویر مدعا ایتمك ایسترلر .

اوچنجیسی : حلول اجل موعودیله وفاتیدر .

بو رأیده بولنانلر خلیفه‌نك سر نهادهٔ وسادهٔ بیماری اولدیغی اثناده ارتق مبتلا اولدیغی مرض هائلدن قورتیله‌میوب وفات ایده‌جكنی سویلدیكنی وحتی عالم منامده {قصر السلم} دینیلن قصرده اوطورمقده ایكن بر شخص قپویه كله‌رك بر شعر اوقودیغندن مزایای شعرك ارتحالنه دلالت ایتدیكنی بالافاده

اون کون صکره وفات ایلدیکنی بیان ایلیورلر .

محدوث عنه شعر شو شعر ایمش:

{ کانی بهذا القصر باد اهله }
{ واوحش منها اهله و منازله }
{ وصار عمید القوم من بعد بهجت }
{ وملك الی قبر علیه جنادله }
{ ولم یبق الا ذکره وحدیثه }
{ ینادی بلیل معولات حلائله }

ع

هر نه حال ایسه مهدی ٤٢ یاشنده کنج برقهرمان اولدیغی حالده سریر سلطنتدن تابوت مماته انتقال ایتمشدر .

اوزون بویلی ، مهیب یوزلی ، قویرجق صاچلی .

اسمر لونلی، شاهانه کوزلی اولوب کوزینک برنده بر
نقطهٔ سفید فام کورینور ایدی.

شجاعت، متانت قلب، مکانت عزم، مکارم اخلاق،
عدل واحسان، طلاقت لسان، فصاحت بیان ایله
متصف برخلیفهٔ والاشان ایدی.

زمان عدالت نشانده سکنهٔ ممالك اسلامیه
مظله نشین امن وسعادت ایدی. مائل خیرات وباذل
نقود حسنات اولوب عجزه وضعفایه امداد رسان
اولمغی اقدم لذات حیات عدایدر ایدی.

جود وسخاسی اجلهٔ اسخیای امته نمونهٔ امتثال
اوله جق مرتبه لرده ایدی.

فرط سماحت عالی جنابانه سنی کوسترن

اون کون صکره وفات ایلدیکنی بیان ایلیورلر .

مبحوث عنه شعر شو شعر ایمش:

{ کانی بهذا القصر باد اهله }
{ واوحش منها اهله و منازله }
{ وصار عمید القوم من بعد مهجت }
{ وملك الی قبر علیه جنادله }
{ ولم یبق الا ذکره وحدیثه }
{ ینادی بلیل معولات جلائله }

ع

هر نه حال ایسه مهدی ٤٢ یاشنده کنج برقهرمان اولدیغی حالده سریر سلطنتدن تابوت مماته انتقال ایتمشدر .

اوزون بویلی ، مهیب یوزلی ، قویرجق صاچلی .

اسمر لونلی، شاهانه کوزلی اولوب کوزینک برنده بر
نقطهٔ سفید فام کورینور ایدی .

شجاعت، متانت قلب، مکانت عزم، مکارم اخلاق،
عدل واحسان، طلاقت لسان، فصاحت بیان ایله
متصف برخلیفهٔ والاشان ایدی .

زمان عدالت نشانده سکنهٔ ممالك اسلامیه
مظله نشین امن وسعادت ایدی . مائل خیرات وباذل
نقود حسنات اولوب عجزه وضعفایه امداد رسان
اولمغی اقدم لذات حیات عدایدر ایدی .

جود وسخاسی اجلهٔ اسخیای امته نمونهٔ امتثال
اولەجق مرتبەلرده ایدی .

فرط سماحت عالی جنابانەسنی کوسترن

مواددندركه : بركون شكاركاهده توابع خاصه‌سندن اوزاقلشه‌رق كيجه دخی حلول ايتمسيله قراكلقده مسافهٔ بعيده‌ده بر آتش يانمقده اولديغنی كورر . آتشه تقرب ايدر . باقاركه بر بدویٔ سالخورده زوجه‌سيله بر كلبهٔ فقيرانه‌ده اوطوريور . سلام ويروب او كيجه‌يی بونلرك يانده كچيرر .

زوج وزوجه مهمان جليل القدرلرينك كيم اولديغنی بيلمدكلری وحتی كنديسندن بيله صورمدقلری حالده حقنده زياده‌سيله مراسم مسافرپروری‌يی ايفا ايلرلر . خليفه صباحلين مفارقت ايده‌جكی صره‌ده بر سختيان پارچه‌سی اوزرينه بر قاچ كلمه يازه‌رق پير روشن ضميره اعطا و : «بونی مهدينك حاجبی ربيعه كوتوركز ! كنديسی احبامدن بولنديغندن حقمده كوستردككز حرمت ورعايت مقابلنده سزه برايلك

اتمسنى يازدم !» نطقنى ايراد وانبا ايله چيقار كيدر . شيخ بختيار بو رسالهٔ سارهٔيى بالاخذ ربيعه كوتوروب ويرر .

مهدى ايسه پيرك وصولندن اول ربيعه نقل كيفيت ايله رقعهٔ مبحوث عنهانك ورودنده دروننده محرر اللى بيك اقچه نك ويرلمسنى سويلهمش ايدى .

ربيع رقعه‌يى آنجه كورركه اللى بيك اقچه دكل بش يوز بيك اقچه يازيلى . بنابرين لاجل الاستئذان خليفه يه كوتورنجه : «باس يوق ! بز سهو ايتمشز . كاشكى هر سهومز بويله امور خيريه يه يارلى اولسه!» جواب جوانمردانه‌سيله اقچه نك كاملاً اعطاسنى امر ايدر .

بو معاملهٔ حاتم پسندانه‌يى نكاشتهٔ صحيفهٔ اخبار

ایدن بر عرب مؤرخی پیر بو عطیـهٔ کلیـه یه نائل
اولدقدن صکره مسکننه عودتله مکمل قصرلر، باغچه‌لر
یاپدیره‌رق وفاتنه قدر کمال رفاهیتله یاشادیغندن
بین‌العرب موقع مذکوره «منزل مضیف!» دینلدیکنی
علاوهٔ مقال ایدییور .

مهدینك حسن خلقی بر درجه‌ده ایدی که الك فقیر
بر آدم بیله یانته کلسه ابراز ایتدیکی آثار اختضاع‌کارانه
انسانی حیرتده براقیر ایدی .

مشروع ومقبول اولان بر تکلیف الك عادی، الك
حقیر بر آدمك لساندن دخی صادر اولسـه سائقهٔ
حسن سیرتیـله تلقیسـنه شـتاب ایتمکی وجائب
انسانیت پرورانه‌دن عد ایدر ایدی .

ازجمله علو خلق جمیلنی ارائه ایلیان احوالندندرکه :

بر کون بصره‌ده بالذات اجرای امامت ایتمك اوزره
برجامعه کیره‌جکی اثناده براعرابیء فرسوده جامه‌کلوب :
«یا امیرالمؤمنین ! بر از صبرایت که آبدست آله‌یمده
بن ده جماعتله اداء صلوة ایتمکه یتیشه‌یم !» دیمسیله
محرابده اعرابی کلنجه‌یه قدر توقف ایتمشدر .

غمزو نفاقدن زیاده‌سیله متنفر اولوب نادیء
فضائل مبادیسنده تبصبصات ریاکارانه‌ده بولنانلری
بردها حضورینه قبول ایتمز ایدی .

بر اره‌لق کوکرجین بسیله‌یوب بر برلریله یاریشدیرمغی
وشو صورتله اکلنمکی اعتیاد ایلدیکیچون ینه بر کون
قوشلری هوای مسابقته طوغری صالیویردیکی
صره‌ده محدثیندن { غیاث بن ابراهیم } کله‌رك ابو
هریره { رضی } دن مروی اولان { لاسبق الا فی خف

او نصل او حافر} حديث شريفنى ايراد ايله{ اوحافر}دن صكره مجرد اظهار تملق ايچون { اوجناح } قيدينى دخى ضم واضافه ايتمسيله مهدى غياثه اون بيك درهم عطيه امر ايلمكله برابر قرناسنه خطاباً : «بو آدمك مسابقت طيور قضيه‌سنى علاوه ايله تحريف حديثه جسارتى عطيه قوپارمق مقصدينه مبنى بولنديغنى بيلديكم ايچون كنديسنه غنا كله‌رك بن بعد بو مثللو نابجا تملقلره نفسنده احتياج كوره‌مامسى ضمننده شو اقچه‌يى ويردم ! مع مافيه بوندن صكره حضورمه كلمسون !» ديه‌رك غياثك حركت تبصبص پرستانه‌سنى تقبيح ايتمش وشو يولده برماجرانك ظهورينه سبب اولدقلريچون قوشلرى كاملاً كسديره‌رك بردها مسابقت طيور ايله اشتغال ايلمامشدر .

افادات دروغ آميزدن زياده‌سيله متنفر ايدى .

ویرمش اولدیغی برامر اهمی تأخیر ایدرك دعموافیه انفاذ اولندیغی یولنده حضورنده ادارهٔ لسان وتأمیناً برده یمین ایدن وزیری { یعقوب بن داود }ی جزای عملی اولمق اوزره قیویه القا ایتدیرمش ایدی ٠

قدرشناسلغی، اهلیت پرورلکی ضرب مثل حکمنده ایدی ٠

برحالده‌که سوکیلی وزیرلرندن { ابویحیی خالد بن برمك }ك وفاتنده شاهانه کوزلرندن کونلرجه اسالهٔ دموع ماتم ایتمش ایدی ٠

خالدرزانت فکر واصابت تدبیر ایله مشتهر بروزیر بی نظیر ایدی ٠

پدری بولنان { برمك } مجوسی اولوب { بلخ } ده { نوبهار } نامنده‌کی { آتشکده } یه منسوب ایدی ٠

کندیسنك شرف اسلام ایله مشرف اولدیغی معلوم اولمیوب شوقدر وارکه مؤخراً خالد مسلمان اولمغله ابتدا {ابو مسلم خراسانی} یه انتساب حاصل ایتمش ودولت امویه نك انقراضیله سلطنت عباسیه نك ظهور وتأسسی بولنده ابو مسلمه پك چوق معاونت ومظاهرت فعلیه سی واقع اولمش ایدی ٠

مؤرخ شهیر {مسعودی} نك روایتنه کوره خالدك رزانت رأی وشدت بأس وعلم سخاسی بر مرتبه ده ایدیکه بو خصال عالیه اولاد واحفادندن هیچ برینه میسر اولمامشدر ٠

برمکیلردن {یحیی} رأی پرورلکله تعمیق نظر وکثرت فضل ودانشده، {فضل بن یحیی} سخا ونزاهتده، {جعفر بن یحیی} کفایت وفصاحتله سماحتده فرید

عصر ایکن ینه بو مزیات وطبائع برگزیده‌ده خالدك مرتبه‌سنی احراز ایده‌مامشلردر .

روایات موثوقهٔ تاریخیه‌دندرکه ابومسلم خراسانی انقلاب معلوم اثناسنده { قحطبه بن شبیب الطائی }ی امویلرك صوك حکمداری اولان { مروان } طرفندن عراقینده عامل بولنان {یزید ابن عمر ون هبیرة الفراری} ایله محاربه ایتمك اوزره کوندردیکی صردده خالدی دخی قحطبه‌نك رفاقتنه تعیین ایلمش ایدی .

بونلر اثنای راهده مکثلرنده‌کی اردو ایله برابر برمحله واصل اوله‌رق قحطبه ایله خالد برلکده طعام ایدرلر ایکن کیك وامثالی برطاقم وحوشك بلوك بلوك کله‌رك اردو ایچنه کیرمك درجه‌سنده تقربلرینی وجو سماده برچوق طیورك کمال سرعتله جولان ایتمکه باشلادقلرینی کوردیلر .

خالد فی الحال طعامدن کف ید ایله : « یا قحطبه ! بو وحوش وطیورك بزه تقرب وتقابلی اثر تضییقدر .

همان امر و یرکز ! اردو مهیای رزم وکفاح اولسون که دشمنمز تقرب ایتمشدر ! » دیمسیله درعقب عسکر حاضرلنمش ومتعاقباً دشمن اردوسی ده کورنمش ایسه‌ده طرفداران عباسیه‌یه بر کونه ضرر ایقاعنه موفق اوله‌مامسیله خالدك بو ذکای خارقه‌سنه حیران اولان قحطبه‌نك : « اکر خالدك رأی دوراندیشانه‌سی مددرسانمز اولمسه ایدی دشمنك علی الغفله هجومی اوکنده محو اولوب کیتمش ایدك ! » دیدیکی مشهوردر .

ایشته بر طاقم سجایا ومزیات عالیه ایله متحلی اولان خالد {٩٠} سنهٔ هجریه‌سنده تولد ایدوب {١٦٤} ودیکر روایته کوره {١٦٥} ده ارتحالی وقوع بولمسنه نظراً {٧٤} ویاخود {٧٥} ییل معمر اوله بیلمشدر .

خدمات مشکورهسیله همیشه مهدینك منظور التفاتی اولور ایدی .

هر نه حال ایسه صاحب ترجمه مهدی فضائل خلقیـه ومزیات عالیه ایله تحلیـهٔ ذات وصفـات ومسندآرای خلافت اولدیغی مدت ایچنده شوکت قاهرهٔ اسـلامیه‌یی واصـل مرتبـهٔ غایات ایلمش برحکمدار نادر الوجود ایدی .

صوك

مشاهير اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ۳۸ | طابع وصاحبی : مهران

{ابن خلدون}

مؤرخ ذوفنون (مولانا ابن خلدون) مشاهیر دهاة عربدن بریدر .

وجود نادر الموجودی فن عمیق الغور سیاست ایله علوم وفنون متنوعه‌نك بر كتابخانهٔ ذی حیاتی مثابه‌سنده اولوب بونجه مؤرخین ایچنده كندیسنك كعبنه واصل اولمش برمؤرخ دها ظهور ایتمامشدر .

علی‌الخصوص مضمار حكمت سیاسیه‌ده حائز مرتبهٔ قصب السبق اولمسیله كندیسی بش بچق عصر اول كهواره پیرای عالم شهود اولدیغی وبناءعلیه دارالكتب جهانی بحق تزیین وتوشیح ایدن آثار قیمت داری اوزرندن یوزلرجه سنه مرور ایلدیكی حالده محصول دهای اعاظم پسندانه

سی اولان نهج سیاسی بوکونکی کونسیاسیات دول وملل ایچون بیله بر بدرقهٔ صواب اتخا اوله بیلیر .

حدت ذکا، شدت دها، سرعت انتقال، جزالت مقال، تعمیق تفکرات، وسعت ملاحظات، جودت قریحه، تعمیقات صحیحه کبی هر بری بر المیٔ شهیری تحلیه ایتمکه کافی اولان خصائص و سجایای فطریه ایله متصف بر داهیٔ بی عدیل ایدی .

(٧٣٢) سنهٔ هجریه‌سنده (تونس) شهرنده مهد آرای وجود اولمشدر .

لقبی (ولی الدین) وکنیه‌سی مشهور اولدیغی وجه ایله (ابن خلدون) اولوب اسمی دخی (عبدالرحمن بن محمد بن محمد بن حسن بن محمد بن جابر بن محمد بن ابراهیم بن محمد بن عبدالرحمن بن خلدون) در .

سلسلهٔ نسبی صحابهٔ کرامدن جناب (وائل) ه پیوسته اولدقدن ماعدا جدا مجدی صنادید سرداران امتدن (محمد بن حسن) بر کنیهٔ کلیه قوماندانلغیله (اشبیلیه) دن (تونس) ه توسن ران جلادت واقبال اولمش بر امیر فوز سمیر بولند. یغیچون ابن خلدون علی کلا التقدیرین نجابت اصل وشرافت جبل ایله‌ده اکتساب تحیز وتمیز ایلمشدر .

سن رشـده بالغ اولنجه‌یه قدر پدر فضـل آوری متبحرین علمادن (شیخ محمد التونسی الاشبیلی الوائلی) نك حجرهٔ تربیه‌سـنده پرورش‌یاب ادب وعرفان اولمش وفرقان کریمی ثبت لوحهٔ ذهن وقادی ایتدکدن صکره (شاطبیه) و(رائیه) کبی تشحید اذهان وافکاری موجب اوله‌بیله‌جك برطاقم قصائد بلیغه‌یی حفظ ایله برابر شیخ شیوخ القرا (شیخ ابی‌عبدالله محمد بن‌یزال الانصاری) دن (قراآت سبع مشهوره) یی تعلم وتلقی ایتمشدر .

بوفاتحهٔ تحصیـل دینی ایله انارهٔ فکرروزین ایلمسنی متعاقب والد کثیر المحـامدندن و اجـلهٔ علمادن (شیخ ابوعبدالله محمد العربی الحصایدی)، (شیخ ابوعبدالله محمد شواش المزازی)، (شیخ ابوالعباس احمد بن القصار) دن علوم عربیه تحصیلنه باشلامش وفنون ادبیه‌یی علم کلام وادبك بحر زخاری اطلاقنـه سزاوار اولان (شیخ ابو عبدالله محمد بن‌بحر) دن تحصیل ایلدیکی مثللو بونه بواستاذ کالك اخطاریله کتاب حماسـه و معلقات ودیوان متنبی ایله اشعار کتاب اغانی‌یی وبوامهات جلیلهٔ ادبیه‌یه مماثل بك چـوق مجلهٔ نفیسـه‌یی قرائت وحفظه بذل ورزش وکوشش ایلمشدر .

نوبت تدرس وتعلمك علوم آلیه‌دن علوم عالیـه‌یه

انتقالی لازم کلمسیله فقه وحدیثی صاحب الرحلتین (شیخ شمس الدین ابی عبدالله محمد بن جابر) و(شیخ ابوعبدالله محمد بن عبدالله الجیانی) ایله (شیخ ابوالقاسم محمد القصیر) دن تدرس وتلقی و رفتـه رفته علوم عقلیـه و نقلیـه‌ده کسب ترقی ایلیوب مؤخراًده غوامض علوم متنـوعه‌یی (شیخ الفتیا)، (شیخ ابو عبدالله محمد بن سلیمان السطی)، (شیخ ابو محمـد عبد المهیمن الحضرمی)، (شیخ ابو العباس احمد الزواوی)، (شیخ ابو عبد الله محمد بن ابراهیم الایلی)، (شیخ ابی عبدالله محمدبن عبد السلام) ایله دها بعض فحولك رحلهٔ تدریسـلری اوکنده زانوزدهٔ اقدام واهتمام اولدیغی حالده تحصیل ایلمشدرکه هر علمدن اخذ اجازت ایلمکله تدرسی تدریسه قلب ایتمش وارتق عظمت فکریه‌سی دنیالره صیغمامغـه باشلامش ایدی .

ابن خلدون بووجه ایله اتمام نسخ علمیه‌ایله مکملیت نمون‌اولدیغی صره‌ده تونس حاکمی (سلطان ابی اسحاق)ك منظور التفاتی اولمش وکندیسی ایسه نظریاتی عملیات ایله تطبیق ومزج ایتمك آرزوسـنده بولنمق حسبیله اوزمان تونسجه مساندومناصب دیوانیه‌دن معدوداولان (علامت نویسلك) مأموریت مهمه‌سنه تعین قلنمشدر .

مأموریت مذکوره‌یی حسن ایفا ایله مشغول ایکن

فاس پادشاهی (سلطان ابو عنان)كه بومثللو خوارق فطرته مفتون اولان قدرشناسان حكمداراندن ایدی ابن خلدونك آوازهٔ فضل وكمالنی ایشتدكجه غیاباً مصاحبت وملاقاتنه مشتاق اولمسیله وقوع بولان دعوت مخصوصه‌سی اوزرینه قوجه لوذعیٔ بی مثال جانب فاسه توجیه وجههٔ اقبال ایلمش ومواصلتنده مظهر تلطیفات بی غایات پادشاهی وعلامت نویسلك خدمتنك انضمامیله دیوان سلطانی كتابتنی بالاحراز مباهی اولمشدر .

فطرةً متصف اولدیغی سجیهٔ نعمت‌شناسی فاسده‌ده ابراز مأثر كاركذاری ایتمسنی موجب اولدیغیچون كوستردیكی غیرتلر، كوردیكی خدمتلر ذاتاً نزد پادشاهیده متحصل اولان وثوق واعتمادك درجه‌سنی تزیید ایتدیردكجه ایتدیرمش وعادتا متبوعنك مستشار مؤتمنی اولمق شرف عال العالنی قزانمشدر .

بر حالده‌كه ابو عنان مستشارخاص الخاصنك ید كفایتنه تسلیم عنان ایتمش وبناءعلیه رتق وفتق مصالح جمهور آرای معضلات براندازانه‌سنه محصور قالمش ایدی .

فقط :

« ارباب كمالی چكه‌مز ناقص اولانلر »
« رنجیده اولور دیدهٔ خفاش ضیادن »

مدلولنجه برطاقم نابینایان اضواء حقیقت سائقهٔ حقد وحسد ایله علامه حقنده اجرای غمز وسعایت ایلمکه باشلاملریله بو تشبثات نفاق جویانه‌لرینك نتیجه‌سی اولمق اوزره زواللی‌یی بلاسبب سجن بلایه القا ایتدیردیلر .

وفقط ضعف قلب شائبه‌سندن کلیاً عاری اولان ابن خلدون بووضع معکوسی بازیچهٔ قدر حکمنده طوتان اصحاب مکانتدن بولندیغیچون حساد بدمنش بوملعنتلریله کندیسنی دوچار رنجش ایده‌مدیلر .

هرنه‌حال ایسه ابو عنان ارباب تزویرك القا آت خباثت آیتیـله اویله بر وجود نادر حقنده بغیر حق رواکور. دیکی اذادنطولایی تأسف کنان اوله‌رق اقبال سابقنی اعاده ایتمك اوزره ایکن (٧٥٩)ده ترك حیات مستعاره ایلدیکندن حصافت پروران وزرادن (حسن بن عمر) علامه‌یی درحال زندان مصیبت نشاندن اخراج ومأموریت سابقه‌سنه ارجاع ایله رهین ابتهاج ایلمسنی متعاقب (سلطان ابی سالم) مالك اورنك پادشاهی اولدیغندن علامه‌یی اولاً (کتابت سر) ومؤخراً امور ضبطیه ودعاوی مأموریتلریله ازسرنو قرین تجلیل وتوقیر ایتمشدر .

وقتاکه ابو سالم سوی عقبایه عازم اوله‌رق یرینه

وزیر (عمر بن عبدالله) کچدی بینلرنده تباین افکار و آرا تحصیل ایتدیکیچون فاسی ترکله اندلس اقلیمنه طوغری زاملهبند انتقال اولدیکه وقعهنك زمان جریانی (٧٦٤) سالنه مصادف ایدی .

اووقت اندلس قطعهسنده فرمان فرما اولان (سلطان ابی عبد الله بن احمر) نحریر بی مدانینك دارالملکنه تقربنی استخبار ایدر ایتمز بر موکب مدبدب ایله استقبال وذاتنه مخصوص اولان نزهتکاهلردن بر قصر خورنق نظیره ایصال ایتدیردکدن صکره نادیء فضائل مبادیسنه دعوت واکسای خلعت کران قیمت ایله برابر راتبهٔ وافیه تخصیص وتعیینه مسارعت ایتدی .

لطف وعنایت پادشاهی ایله باکمال رفاهیت اوقات کذار اولمقده ایکن (٧٦٥) ده (قستاله) قرالیله عقد مصالحه ایچون قبل سلطانیدن سفارت مخصوصه ایله (اشبیلیه) یه کوندرلمش واندلسلیلر ایچون برشانلی مصالحه نامه تنظیمنه موفق اولمشدر .

قستاله قرالیله حین ملاقات خصوصیهسنده اظهار ایتدیکی طلاقت لسان وبراعت بیان قرالی واله و حیران ایتمش وحتی قرال فرط ممنونیتنك آثار فعلیهسنی کوستر .

ملك ايچون علامه‌نك اشبيليه‌ده اجدادندن منتقل وموروث اولوب جنراللردن بعضلرينك ايادیٔ اغتصابنه كچمش اولان املاكنك حق تصرفنی اعاده ايتدكدن‌ماعدا نزدنده قالمسنی بر صورت مصرانه‌ده رجا ايتمش ايسه‌ده ابن خلدون بث اعذار مقبوله ايله قرال جانبندن ابن احمره كوندرلمك اوزره ترتيب ايديلان هداياپی مستصحباً اندلسه دونمشدركه ابن احمر من كل الوجوه ممنون اولمسيله شو خدمت مشكوره‌سی مقابلنده (غرناطه) جهتنده بر قريهٔ معموره‌يی عهدهٔ املاكنه قيد واملا ايتديرمش ايدی .

علامه‌نك ملاقاتنه اوزمانك قدر شناس حكمدارلری همان كاملاً مشتاق بولنوب بو اشتياق درجه‌سنی اك زياده ايلری‌يه كوتورن (بجايه) حاكمی (سلطان ابی عبدالله) بر نامه كوندره‌رك بجايه‌يی‌ده تشريفنی التماس ايتمكله ابن احمردن استحصال ايتديكی موافقت اوزرينه بجايه‌يه كيتمش وابی عبدالله طرفندن فرط احترام واحتفال ايله قبول اولنمشدر .

ابی عبداللهك ابن خلدونی بجايه‌يه دعوتدن مقصد اصليسی دوچار تذبذب واغتشاش اولان دولتنك تنسيق وتوثيق احوالندن عبارت بولنديغيچون جزؤی وكلی هر

نوع امور سلطنتی دست رویت پیوستنه تودیع ایتدیکندن
و ابن خلدون ایسه ابی عبداللهك ابراز ایلدیکی صفوت
وتسلیمیتك مقابلهٔ شکرانی کوسترمك ایچون بر صورت
تجددپرورانه‌ده حل وعقد مصالحه دست‌زن شروع واهتمام
اولدیغندن آز زمان ایچنده ادارهٔ مذبذبهٔ حکومتی محور
مطلوبه ارجاع ایتدکدن صکره خدمت قلمیه‌یی خدمت
سیفیه‌یه بالتبدیل داخل ملکده سردر هوای عتو و شقا
اولان ارباب فسادی قهر و تنکیل ایتمك مقصدیله قبائل
باغیه اوزرینه بالنفس حرکت ایلدی .

کاه سلم وتدبیر وکاه ضربهٔ شمشیر ایله فئهٔ طغاتی
حبل المتین اطاعت وانقیاده اعتصامه مجبور ایدرك یالکز
قلمك دکل سیفك دخی مزایای عالیه‌سنی حائز اولدیغنی
هرکسه طانتدیردی .

نه‌چاره‌که کندیسی بوایشلرله مشغول ایکن اوته طرفدن
سلطان ابن عمی بولنان (سلطان ابوالعباس)ك سیف غدریله
ترك جهان ایتمسیله و اوصره‌ده (تلمسان) حکمداری
(سلطان ابوحمو) وزراسندن بریسنی برنمیقهٔ مخصوصه ایله
یوللایه‌رق ابن خلدونی تلمسانه دعوت ایلمسیله (۷۶۹)
ده (بسکره)یه واصل وابوحمونك خدمتنه داخل اولدی.

یدی ییل قدر ایفای خدمات ممدوحه ایله هر یرده قزاندیغی حسن توجه عمومی‌یی بورادەدەقزاندقدن صکره (۷۷٦) ده بعض خصوصاتی تسویه ایچون ایکنجی دفعه اولەرق اندلسه بالعزیمه ینەسنۀ مبحوث عنها ظرفندەتلمسانه عودت ایتدی .

بو خلالده ابوحمو طرفندن بعض قبائل وعشائرك اصلاح وتنظیم احوالنەمأمور ایدیلەرك یوله چیقمش ایسەده بونجەزماندن بری شهردن شهره، سفردن سفرەانتقال ایده کلسی اراحۀ وجودی لزومنی حس ایتدیرمکله (منداس) جهتنه مواصلتنده مأموریت حالیەسندن بالاستعفا (جبل کزول) قبیلەسنه کیتمش و(بنی توجین) بلادندن (قلعۀ اولاد سلامه) دنیلمکله شهرت یاب اولان بلدۀ لطیفەیه نازل و اوراده زاویۀ خموله چکیلەرك هر جهتله آزادۀ غوائل ومشاغل اولمشدر .

سنەلرجه دوام وامتداد ایدن تحصیل نظریسنه بونجه زمان حاصل ایتدیکی تجارب فعلیەسی انضمام ایتمسیله جداً بر نسخۀ کبرای کمالات اولمغه کسب استحقاق ایدن ابن خلدن شوزمان انزواسندەالآن ایادیٔ اعتبار واستفادەده دائر و متداول اولان مقدمۀ تاریخ مشهورینی بش

ای ایچنده تألیف وتصنیف ایتمش و (۷۸۰) ده صلهٔ رحم ایتمك واوان شباب خاطره‌لریله متلذذ اولمق ایچون مسقط رأسی اولان تونسه بالعزیمه تونس حکمداری بولنان (سلطان ابی العباس) ایله ملاقاتنده مقدمهٔ مذکوره‌دن بحث آچیلمسیله وابی العباس تاریخك اکمالی بر وضع متها. لکانه‌ده التماس ایلمسیله مقدمهٔ مذکوره‌دن بشقه (عنوان العبر ودیوان المبتدأ والخبر فی ایام العرب والعجم والبربر) نامنده‌کی تاریخ کبیری بالتتمیق بر نسخهٔ نفیسه‌سنی ابی العباسه ودیکر نسخه‌سنی (سلطان ابو فارس عبدالعزیز) ه تقدیم واهدا ایلمشدر.

بعده اداء فریضهٔ حج ایچون (۷۸٤) شعباننده تونسدن حرکت و اسکندریه‌یه مواصلت ایلدی‌که چرکس ملکلر. ینك برنجیسی بولنان مشهور (سلطان برقوق) اون کون اول جالس سریر سلطنت اولمش ایدی.

علامه‌نك صیت کمالی ذاتاً مصر اقلیمنده یاییلمش بولندیغیچون مصره ورودنده بالجمله طلاب (جامع ازهر)ده تدریس علوم وفنون ایتمسی امرنده تمهید نیاز بی حساب ایلملریله بالموافقه تدریساته باشلامش وبر آز زمان مرو. رنده (مدرسهٔ قمحیه) مدرسلکیله نائل التفات سلطانی اولوب (۷۸٦) سالنده دخی (قضاء مالکی) منصب

جلیله‌ایله بکام ومرجع خواص وعوام اولدیغی حالده ایکی سنه قدر اجرای احکام شرع منیف ایلمشدر .

شو قدر وارکه محاکات ومرافعات واقعه‌ده رعایت خاطر وتلقی شفاعت کبی شیلری طانیمیه‌رق صراط مستقیم عدالتدن انحراف واعوجاج کوسترمدیکیچون بالطبع برطاقم منفعت پرستانك مبغوضی اولمش ومع مافیه ضرب نطقیله بك چوق یاوه کویی متأثر ایتمش بولندیغندن وجودلری هیچ بریرده اکسیك اولمیان حسدکشان برطاقم جهلای بلاهت انتمایی طلیعهٔ فساد اتخاذ ایلیه‌رك علامه‌نك اجراآتندن سلطانه شکایت ایتدیردیلر .

سلطان مواد مشتکابهانك تحقیق وتدقیقی ضمننده کندی رئاستی تحتنده بر مجلس علما عقد ایتدیرمش وکیفیت عریض وعمیق استکناه وتدقیق ایدلدکده بطلان شکایت رهین مرکز بداهت اولمش ایسه‌ده علامه حرص اقبال وداعیهٔ تحکم دینیلان عوارض دنیه‌دن تماماً بری بولندیغیچون حقنده بویولده منافسات ومناقشات ایقاع ایدلمسندن طولایی زیاده‌سیله دلگیر اولمغله خدمت قضادن استعفا وتدریساته دوام ایله برابر بر درجه‌یه قدر اختیار انزوا ایلمشدر .

مؤخراً تصميم سابقی وجه ایله (٧٨٩) ده حجازه کیتمش و مصارف سفریه‌سی کاملاً جانب سلطان قدرداندن تسویه وایفا قلنمشدر .

حجازدن مصره معاودتنده اورته‌لغی قورقنج بر هرج ومرج ایچنده بولدی که بوحاله سبب‌ده صاحب ظهور مشهور (تیمورلنك)ك اساله دماء بی کنهان ایله مدن وامصار عربی سیول دواهی ونوائب ایچنده براقمقده بولنمسی ایدی .

با خصوص حلب طرفنده مصر حکمدارلغنه منسوب اولان فرقه‌لر تیمورك مهاجمات مدهشه‌سی اوکنده زیر وزبر وزوالی عباداللهك آوازهٔ استمدادی مصره عکس آور اولیور ایدی .

بنا برین اوزمان مالك ملك مصر بولنان (ملك ناصرالدین فرج) جمع وتحشید ایلدیکی عسکری بالاستصحاب مقابلهٔ خصمه شتاب ایلدی که معیتنده ابن خلدون دخی موجود ایدی .

طرفین مخاصمین بر قاچ کره چارپیشمش ایسه‌ده تیمورلنکك سیل العرم حملاتنه بویله بر فرقهٔ قلیله دکل طاغلر بیله طیانه‌مامقده اولدقدن ماعدا اردو بیننده اتحادسزلق

تحصيل وسلطان ايسه مصره متوجهاً شامدن انفكاك ايلديكيچون مصرليلر كلياً منهزم اولديلر .

وبو سببله ابن خلدون ايله بقية السيوف تيمورلنكك پنجهٔ اسارتنه دوشديلر .

شامليلر اطاعت ايتمكدن بشقه نجات امكانى اولمديغنى اكلايجه علمادن مركب برهيئت مبعوثه واسطه‌سيله استيمانى تنسيب ايتديلر .

شوقدر واركه علما تيمورك سطوت قاهرانه‌سندن دهشت ناك اوله‌رق پيشگاه عظمتنده فك دهانه مقتدر اوله‌ميه‌جقلرينى فهم و ادراك ايتمرله امر مكالمه‌يى ابن خلدونك شقشقه زنلكنه حواله ايتديلر .

واقع اولان استيذانلرى اوزرينه تيمور علمايى حضو- رينه قبول ايتديكى صره‌ده ابن خلدونك ظرافت عمامه‌سيله پيشانىٔ ذكانشاننده لمعان ايليان آثار دها واقتدار وهلهٔ نظر دقتنى خيره‌دار ايتمش وباخصوص علامه‌نك الك مشهور خطبايه غبطه رسان اوله‌جق درجه‌لرده ايراد ايتديكى بر نطق استمالت كارانه تيمورك نائرهٔ سخط وقهرينى اطفايه كفايت ايلمش اولمسيله شامليلر بو سايه‌ده مظهر عفو وامان اولديلر .

تیمور ابن خلدون ایله دفعاتله مصاحبت ایدوب مفتون فضل وکمالی اولمش وبرلکده کیتمسنی امر ایلمش ایسه‌ده علامه بو شدید الشکیمه صاحب ظهورك شر وغدرندن بر درلو امین اوله‌مدیغیچون مصرده براقمش اولدیغی تاریخنی آلوب بعده کندیسنه التحاق ایتمك بهانه‌سیله شامدن مصره کیتمش وبوصورتله یقایی قورتاره بیلمشدر .

بوسفر نحس اثردن بو وجه ایله معاودتدن صکره سلطانك کمافی‌السابق منظور التفات ومستغرق تلطیفاتی اولوب ازجمله بر مدت (بیبرسیه) مشیختنه نائل ومؤخراً (قبة الصالح)ده تدریس فقه و(سرغتمشیه)ده‌تدریس حدیث مأموریتلرینه واصل اولدقدن بشقه دفعاتله (قضاء مالکی) مسندینه صعود وارتقا ایلمشدر .

ایشته مولانا ابن خلدون اووقت مصرجه الك بیوك مناصب ومساند علمیه‌دن معدود اولان بومسندده بولنمقده وانوار ساطعهٔ علمیه‌سیله قطعهٔ مصریه‌یی تنویر واشراق ایلمکده اولدیغی حالده نسخهٔ نادرهٔ وجودی درس خانهٔ جهاندن دوچار غیبوبت ابدیه اولدیکه بالجمله قیمت شناسان مصری دموع ریز ماتم ایتمکه مجبور ایدن بوحادثهٔ هائله

(٨٠٨) سنه‌سی رمضاننك (٢٦) نجی چهارشنبه کوننه تصادف ایلمش ایدی .

نعش غفران نقشی (باب النصر) خارجنده واقع (مقابر الصوفیه)ده دفین خاك عطر ناكدر .

تألیف جلیل مشهورندن بشقه (قصیدهٔ برده)اوزرینه برشرح تحریرانه‌سی و پك چوق اشعار وقصائد دلپذیریله بعض امهات ومؤلفات نافعه‌سی بولندیغی صحائف تواریخده محکی وتاریخ معتبری (١٢٨٤) سنهٔ هجریه‌سنده مصرده باصیلوب مؤخراً موسیو (دوسلان)ك فرانسزجه‌یه نقل وترجمه ایلدیکی مرویدر .

نام ابدی‌الاشتهار ینه حکمت سیاسیه موجدلکی اضافه قلنمسی احرا اولوب سیاسیاتده کوسترمش اولدیغی قدرت محیره اوروپا تاریخلرنده بیله برصورت والهانه‌ده تصدیق واعتراف اولنمشدر .

حلیم، سلیم، متواضع، طلیق اللسان ایدی .

حب مال،داعیهٔ رئاست، میل اذواق کبی عوارض بشریه‌دن کلیا عاری ایدی .

بونجه اکا برحکمداران مشتاق استشاره‌سی اوله‌رق

يانلرنده قالمسنی رجا ایلدکلری حالده مزاج حریت پرستا-
نه‌سی سائقه‌سیله پیغوله‌ٔ خمولی کاشانه‌ٔ اقباله ترجیح
ایدر ایدی .

قوت خارقه‌ٔ علمیه‌سنی حقیله توصیف وتصویر
ایده‌بیلمك امر عسیر اولوب یالکز علو افکار حکمت
دثارینك شوراجقده‌ده برنمونه‌ٔ بی‌بدلی کوستریله‌بیلمك
مقصدیله مقدمهٔ تاریخ فاضلانه‌لرندن برقاچ فقره‌یی بروجه
زیر درج وتزبیرایله تزیین صحیفه ایلمکی مناسب کوردك:

ع

«معلوم اوله‌که قلال جبال واطراف رمالده ساکن ومقیم
اولان اهل بادیه‌نك مسکن ومأوالری سورمتین وحصن
حصیندن خالی اولوب دائره‌لرنی حمایه واعدالرنی مدافعه‌یه
بالنفس مباشرت ومبادرته مألوف اولملریله نفوس انسانیه‌ده
مرکوز اولان مایهٔ شجاعتدن حصه‌لری بلدی وقرویلردن
اکثر واوفر اولدیغی فصول سابقه‌دن فصل رابعده ذکر
وتفصیل اولنمشیدی فلاجرم بدویلرك قتل نفوس رجال
وجلب وسلب اموالده مکنت وقدرتلری حضریلردن
اشد واقوا اولوب معارك حرب وقتالده ثبات قدم ایله
سکان امصاره تفوق وتقدملری ظاهردر لکن زمرهٔ

بدویه وقبائل وحشیه‌نك دخی بربرلرینه نسبتله قهر وتغلبده حال وشانلری اختلاف عصر ایله مختلف اولوب مادامکه بلاد عامره‌دن کمال بعد ایله بعید مفازهٔ صعب السلوك وبریهٔ نامسلوکده شدائد ومتاعبه صبر وتحمل وترك اسباب تجمل ایله وطنلرینه ملازمت ایدنلرك صورت شجاعتلرینه کسر ونقصان ترتب ایتمیوب شیرژیان وببربیابان کبی جرأت وجسارتلری وهن وفتوردن مصون ومحفوظ اولور اما اهل بادیه‌دن اول قبیله‌که بریه ومفازه‌دن آب وهواسی خوب وچمن ومرعاسی مرغوب محلره نزول ایدوب ضرورت وخشونت بداوتی ترفه وتنعمه تبدیل ووحشتی انسه تحویل ایده‌لر لذات نفسانیه‌یه انهماکلری قدر توحش وبداوتلرینه نقصان ترتب ایتمکله صورت شجاعتلری دخی مختل اولور بو خصوص حیوانات وحشیه واهلیه‌ده دخی ظاهردرکه مثلا برغزال وحشی ویاحمار وبقربیابانی بنی آدم ایله مخلوط ومأنوس اولوب توحشی زائل وخصب عیشه واصل اولدقده جنبش وحرکت وحمله وشدتده اوضاع واطواری مختلف اولوب حتی اثر انس والفت مشی وسیر وحسن جلد وادیمنده دخی ظاهر اولمغله احوالی حیوانات وحشیه‌یه مخالف اولور کذلك رؤس جبال وبطون تلالده نشئت ایدن بدویلر دخی حضری وبلدیلرله مأنوس ومألوف اولدقده غلظت وخشونتلری

رقت وملايمته تحول ايدر بوامرك سر وسببى اولدركه صحبت
قرين مؤثر وطبيعت سارق اولمغله انس والفت سجيه
وخلقت مقامنه قائم اولوب عادات مألوفه واطوار مأنوسه
ايله نفوس انسانيه متلون اولور بناءعليه امم ورجال
بيننده حرب وقتالده قهر وغلبه اقدام وشجاعته منوط
اولوب واهل باديه‌ده جوهر شجاعت ومايهٔ بسالت
حضريلردن اشد واقوا اولمغله مفازهٔ بعيدده‌ده ضرب خيام
آرام ايدن اهل باديه‌دن غلظت وخشونتى ووحشت
وبداوتى غالب اولان شجعان وابطال ترفه وتنعمه مألوف
اولوب عدد اعوان وانصارده كنديلره مساوى فرض
اولنان رجال ايله مقابله ومقاتله‌ده غالب اوله كلمشدر
بو مدعامزه قبيلهٔ مضر ايله انلردن اقدم ترفه وتنعمه
مألوف اولان حمير وكهلان قبيله‌لرى وعراق صحرالرنده
توطن ايدن ربيعه قبيله‌سنك حال وشاننه نظر ايله حاصل
اولوركه حمير وكهلان وربيعه قبيله‌لرى طور بداوتى ترك
ايدوب كثرت خصب ورجال ايله معروف اولان بلاد
معموره‌يه نزول وملك ونعمه وصول ايله كامياب اولوب
راحت وحضوره مألوف اولملريله صورت شجاعتلرينه
نقص وفتور عارض اولدى .

• اماقبيلهٔ مضر بريه وباديه‌دن دشت وقرايه نقل
وحركت ايتميوب غلظت بداوتى رقت حضارته تبديل

بدویه وقبائل وحشیه‌نك دخی بربرلرینه نسبتله قهر
وتغلبده حال وشانلری اختلاف عصر ایله مختلف اولوب
مادامکه بلاد عامره‌دن کمال بعد ایله بعید مفازهٔ صعب
السلوك وبریهٔ نامسلوکده شدائد ومتاعبه صبر وتحمل
وترك اسباب تجمل ایله وطنلرینه ملازمت ایدنلرك صورت
شجاعتلرینه کسر ونقصان ترتب ایتمیوب شیرژیان وببربیابان
کبی جرأت وجسارتلری وهن وفتوردن مصون ومحفوظ
اولور اما اهل بادیه‌دن اول قبیله‌که بریه ومفازه‌دن آب
وهواسی خوب وچمن ومرعاسی مرغوب محللره نزول
ایدوب ضرورت وخشونت بداوتی ترفه وتنعمه تبدیل
ووحشتی انسه تحویل ایده‌لر لذات نفسانیه‌یه انهماکلری
قدر توحش وبداوتلرینه نقصان ترتب ایتمکله صورت
شجاعتلری دخی مختل اولور بو خصوص حیوانات وحشیه
واهلیه‌ده دخی ظاهردرکه مثلا برغزال وحشی ویاحمار
وبقربیابانی بنی آدم ایله مخلوط ومأنوس اولوب توحشی
زائل وخصب عیشه واصل اولدقده جنبش وحرکت
وحمله وشدتده اوضاع واطواری مختلف اولوب حتی اثرانس
والفت مشی وسیر وحسن جلدواديمنده دخی ظاهر اولمغله
احوالی حیوانات وحشیه‌یه مخالف اولور کذلك رؤس
جبال وبطون تلالده نشئت ایدن بدویلر دخی حضری
وبلدیلرله مأنوس ومألوف اولدقده غلظت وخشونتلری

رقت وملايمته تحول ايدر بوامرك سر وسببى اولدركه صحبت
قرين مؤثر وطبيعت سارق اولمغله انس والفت سجيه
وخلقت مقامنه قائم اولوب عادات مألوفه واطوار مأنوسه
ايله نفوس انسانيه متلون اولور بناءعليه امم ورجال
بيننده حرب وقتالده قهر وغلبه اقدام وشجاعته منوط
اولوب واهل باديهده جوهر شجاعت ومايهٔ بسالت
حضريلردن اشد واقوا اولمغله مفازهٔ بعيدهده ضرب خيام
آرام ايدن اهل باديهدن غلظت وخشونتى ووحشت
وبداوتى غالب اولان شجعان وابطال ترفه وتنعمه مألوف
اولوب عدد اعوان وانصارده كنديلره مساوى فرض
اولنان رجال ايله مقابله ومقاتلهده غالب اوله كلمشدر
بو مدعامزه قبيلهٔ مضر ايله انلردن اقدم ترفه وتنعمه
مألوف اولان حمير وكهلان قبيلهلرى وعراق صحرالرنده
توطن ايدن ربيعه قبيلهسنك حال وشاننه نظر ايله حاصل
اولوركه حمير وكهلان وربيعه قبيلهلرى طور بداوتى ترك
ايدوب كثرت خصب ورجال ايله معروف اولان بلاد
معمورهيه نزول وملك ونعمه وصول ايله كامياب اولوب
راحت وحضوره مألوف اولملريله صورت شجاعتلرينه
نقص وفتور عارض اولدى .

• اماقبيلهٔ مضر بريه وباديهدن دشت وقرايه نقل
وحركت ايتميوب غلظت بداوتى رقت حضارته تبديل

اتمامليله مايهٔ شجاعتلری مرکز اصليسنده قرار ايتمکين
قبائل حمير وکهلان وربيعه‌يه غالب اولوب حوزهٔ حمايه‌
لرنده واقع اولان اموال واملاکی بالجمله يدلرندن اخـذ
ونزع ايلديلر * کذلك بونلردن صکره قبائل مضر وعشا
يرئن دخی بريه وباديه‌دن اقليم عراق وسـائر اطراف
وآفاقـده واقع بلدانه متفرق ومنتشر اولوب تلذذ نعـم
دنيويه وانهماك لذائذ نفسانيه ايله صـورت شجاعتلرينه
خلل ترتب ايتدکدن صکره قبائل عربدن بنی‌طی وبنی
عامر بنی صـعصعه وبنی سليم بن منصـور قبيله‌لری بريه
وباديه‌ده قرار ايدوب قبائل مضرك دسـت رس ظـفر
اولدقلری امتعهٔ دنيويه‌يه قطعاميل ورغبت اتماملريله قوهٔ
عصبيه وشجاعت وجلادتلری حالی اوزره محفوظ وباقی
قالوب قبائل مضر ويمنك يدلرنده اولان اموال واملاکی
اخذ ونزع ايله غالب اولديلر * کذلك سائر قبائل عربدن
هر قبيله‌که بدويتی حضريته تبديل ايدوب بلاد معموره‌يه
نازل وترفـه وتنعمه نائل اولدی بريه‌ده سکون واقامت
ايدن قبيله عدد وقوتده انلره مسـاوی ومکافی اولدقده
معموره‌يه نزول ايدن قبائله غالب اولمق اوزره عادت‌الهيه
جاری اولمشدر . »

(عصبهٔ نسبیه وسببیه قوت وسطوتده ترقی ایدرك ملك وساطنته منتهی اولدیغی بیـانندهدر :)

« بوخصوصلك سر وسببی اولدركه معمورهٔ ارضده قرابت نسبیه یاولایت سببیه ایله اجتماع ایدن رجال دائره‌لرنی حمایه واعدالرنی مدافعـه واخرك تصرفنده اولان اموال واملاکی مطالبه ایچون کلمهٔ واحده اوزره جمع اولوب بو اجتماع مخصوصه عصبیه اطلاق اولندیغی بوندن اقدم بیان اولنمشیدی ودخی وجه ارضده اجتماع ایدن طوایف امم وافراد بنی آدم تحصیل امر معاش ودفع مضرت اعداو اوباش ایچـون بالطبع بر حاکم قاهره محتاج درکه اطـالهٔ دست تعدی ایله بغی وعداوته تصـدی ایدن ظلمه‌نك شر وفسادلرنی مظلومین اوزرندن دفع ایله وسیلهٔ نظام عالم اوله اشبو حاکم حاسم دخی کثرت اعوان وانصار ایله مؤید شوکت وسطوت صاحبی برذات سـتوده صفـات اولمق لازمدرکه تهدیدنی ایقاعـه قادر اولمغله قهر وغلبه ایله تأمین بلاد وترفیه عباده مالك اوله والاخود بخود تنفیذ احکام سیاست وتنظیم امور مملکتده قدرت ومکنتی قاصر اولوب اندن مطلوب اولان مصلحت ریاست فوت اولمق مقرردر ملك وسلطنت اشبو ذکر اولنان قهر وتغلب

ایله مملکتده تصرفدن عبارتدرکه ریاست اوزرینه زائد برامردر زیرا ریاست برقومك اشراف واعیاننه مخصوص برصفتدرکه اول قومك رجالی بیننده شرف نسب وحسب ایله معروف برشخصك ذاتنه اجلال وشاننه اعتبار ایله اتباع واقتدا ایدوب انی رئیس ومتبوع اتخاذ ایدرلر لکن قوم وقبیله‌سی اوزرینه قهر وغلبه ایله رأی وتدبیرنی دستورالعمل ایدرلر * اماملك وسلطنت رتبهٔ ریاستدن اجل واعلا اولوب ملوك وسلاطین فرمانبراطاعتی وداخل حوزهٔ حمایتی اولان رجال بیننده امرونهیینی قهر وغلبه ایله تنفیذ واجرایه قادردر فعلی هذا قبائل وعشایر میاننده اعوان وانصاری کثیر عصبیت وشوکت صاحبی برذات رتبهٔ ریاسته نائل اولوب قهر وتغلب ایله ملك وسلطنت درجه‌سنه مستعد اولدقده بومنصب جلیل نفسك اعزمطالبی اولمغله ملك وسلطنت شرفنی احرازه طالب اولوب بروجهله ترك وفراغته رضاویرمز لکن رتبهٔ رفیعهٔ ملك وسلطنته وصول قوت اکیده وسطوت شدیده ایله حاصل اولوب طریق آخر ایله سلطان انام ومتبوع خاص وعام اولمق متصور دکلدر فلاجرم قهر وغلبه ایله تنفیذ احکامه مدار اولان ملك وسلطنت عصبیتك غایت ونهایتی اولدیغی ثابت وظاهر اولدی * بوندنصکره معلوم اولهکه قبائل اممدن برقبیلهٔ عظیمه‌ده اول قبیله‌نك سلسله‌سی رجالندن

جلالت نسب وحسب ایله معروف وکثرت اعوان وانصار
ایله موصوف برقاچ خاندان عالیشان موجود دخی اولورسه
ایچلرنده عـدد اعوان وجلالت شـان ایله جمله یه غالب
برخاندان عالیشان بولنمق لازمدر بالجمله اشراف واعیان
قبیله نك قوت وسطوتنی وریاست وحکومته لیاقتنی ادراك
واذعان ایدوب سایهٔ حمایه سنه التجا وامر ونهینه اتباع ایله
جمله سی کلمهٔ واحده اوزرینه جمع اولمغله اول قبیله ده
موجود بیوت عـدیده بیت واحـد حکمنده اوله والا
(ولولا دفع الله الناس بعضهم ببض لفسـدت الارض)
مدلول شریفی اوزره ضابطهٔ اتحاددن خروجله افتراق
کلمه واقع اولوب اختلال وفساده مفضی واختلاف وتنازعه
مؤدی اولور بوندن صکره برقبیله نك متبوع ومقتدالری
اولان ذات قوت عصبیه وسطوت قویه ایله کندی جماعت
وعشیرتی اوزرینه تغلب ایدوب مسند ریاسته اعتلا ایتدکدن
صکره کندی قوم وقبیله سندن خارج قبائل اخر اوزرینه
دخی تغلب واسـتیلایه طالب اولور اکر مطلوبی اولان
قبیله قوت وقـدرتده اکه مماثل ومعادل اولوب مقـابله
وممانعت ایدرسه بونلر امثال واقران اولوب هر برینـك
ضبط وتصرفلری حوزهٔ حمایه لرنده واقع اولان ممالکی
تجاوز ایلمز نته کیم اطراف وافاقده کشت وکذار ایدن
قبائل عربان وعشایر ترك وترکمانك حال وشانلری بومنوال

اوزره جاریدر واکر ذکری سبق ایدن قبیله مطلوبی
اولان عشیرته غالب ومستولی اولوب سل سیف قهر
وضرب شمشیر ستیز ایله کندولره اطاعت وانقیاد
ایتدورلرسه مغلوبك غالبه انضمامیله غلبه ایدن قبیله‌نك
اعوان واتباعی تزید قوت وشوکتی اکید وشدید اولغین
واصل اولدیغی رتبه‌دن زیاده ترقی‌یه طالب وعلی الدوام
استزادهٔ قدر ومنزلته راغب اولوب همت وعنایتی بر رتبه‌یه
بالغ اولورکه مساعدهٔ وقت وزمان ایله قدرت ومکنتی
ملك وسلطنت قوتنه معادل اولور بوتقدیرجه بر دولت
وسلطنتك ضعف وانحطاطی وقتنه مصادف اولوب اول
دولتك ارکان واعیاننك اشبو طلب ملك ایله اوزرلرینه
خروج ایدن قبیله ایله مقابله ومقاتله‌یه قدرتلری وافی
اولمزسه یدلرنده اولان ممالکی نزع وتسخیر ایدوب اول
قبیله‌نك افسر ابتهاجی جوهر ملك ایله اراسته اولور
اکر قبیلهٔ مذکوره‌نك مطلوبی اولان دولت وسلطنتك
دائره‌سنه هنوز ضعف وهرم مستولی اولمیوب انجق پیرامن
ساحهٔ عزتلرینه تعرض ایدن اعدالرندن اخذ انتقام
ایچون قوت وشوکت صاحبی قبیله رجالی ایله معاونت
ومظاهرته محتاجلر ایسه قبیلهٔ مذکوره‌نك رجالی کسب
شرف وشان ایچون اول دولته ملحق ومنضم اولوب
ارکان وعظماسندن معدود اولورلر « امابو صورتده

قبيلهٔ مذكوره على وجه الاستقلال ملك وسلطنته مالك
اولميوب بلكه سكه وخطبه‌ده التجا ايتديكى دولته تابع
اولنغله ملوك امراعدادنه ملحق اولورلر نته‌كيم زمان
سابقده امراى اتراكك عباسيه دولتنه وبلاد غربده
صنهاجه وزناته قبيله‌لرينك كنامه‌يه وبنى حمدانك علويه
وعباسيه‌دن شيعه ملوكنه معاونت ومظاهرت ايله تقرب
وانتسابلرى اولديغى كبى اشبو فصلده سرد اولنان مقال
عبرت مألمزدن ظاهر اولديكه رتبهٔ رفيعهٔ ملك وسلطنت
قبائل وعشايرك قوهٔ عصبيه وشوكت وسطوتلرينك غايت
وقصواسى اولوب قبائل اممدن بر قبيله‌نك قوت وسطوتى
غايت ونهايته بالغ اولدقده مساعدهٔ وقت وزمانه كوره
ياباالاستقلال سرير ملك وسلطنته اعتلا يابر دولت عظيمه‌يه
انتساب ايله رتبهٔ عليايه نائل اولور واكر ذكر اولنان
قبيله فصول آتيه‌ده ذكرى تصميم اولنديغى اوزره موانع
عزواقبالدن برمانع قوى سببيله رتبهٔ كماله واصل اولمز ايسه
عنايت ربانيه ظهورينه‌دك مقرنده قرار وپابرجاى استقرار
اولور .»

۶

(قبائل وعشایرك ترفه وتنعمه میل و رغبتلری رتبهٔ رفیعهٔ ملك ودولته اعتلالرینه مانع اولدیغی بیانندهدر:)

« بو امرك سروسببی اولدرکه قوت انساب وجلالت احساب ایله معمور اولان قبائلدن برقبیلهنك رجالی کندی اتباع واشیاعی ایله جوارنده واقع اولان ممالکه استیلا ایدوب ضرورت معاش وقلت مایهٔ انتعاشدن خلاص اولوب قوت وقدرتی وفاایتدیکی مرتبه عزت ونعمته ظفریاب وترفه وتنعمه وصول ایله کامیاب اولدقده دول قدیمهدن بردولته وسلطنتك اعوان وانصارندن معدود اولدقده اول دولتك رجالی ایله انس والفت ونعمت وجاهده انلرله مشارکت ایدرلر بوتقدیرجه قبیلهٔ مذکورهنك دائرهٔ دولته انتسابدن قصد وغرضلری ترفه وتنعمه مقصور وتناول الوان نعم عیش وعشرته محصور اولوب سایهٔ حمایهٔ ملك ودولتده راحت وحضور وذوق وسرور ایله کذارندهٔ اوقات حیات اولورلر ؛ شویلهکه زی ولباس وطرح بنا وسائر اوضاع واطوارده اول دولتك رجالنه تقلید واقتدا ایدوب نائل اولدقلری ثروت وغنا مقداری ملابس ومبانیده دقت وکلفت وتحصیل اسباب عز وحشمته

صرف نقدینهٔ همت ایدرلر گرچه بو صورتده قبیلهٔ مذکوره
بادیه‌ده مألوف اولدقلری ضرورت معاش وخشونت
انتعاشدن سالم وکاشن عیش وصفاده قائم اولوب لکن لذائذ
نفسانیه‌یه میل وانهماکلری سبیله قوت عصبیت وسورت
شجاعتلرینه ضعف وخلل طاری اولمق مقرردر . کذلك
قبیلهٔ مذکوره‌نك اولاد واعقابلری دخی مهد عیش وصفاده
نشئت ایدوب نفس وعیاللرینك امور ضروریه‌لرینی تحصیله
بالذات مباشرتدن تعزز واستنکاف ایتملریله غفلت وغرور
وراحت وحضوره مألوف اولوب وبو حالت انلر ایچون
خلق وعادت وملکه وطبیعت اولمغله قرناً بعد قرن عصبیتلری
بالکلیه محو ومضمحل اولور . زیرا ترفه وتنعمه کثرت
میل ورغبت سورت عصبیتی کسره آلت اولمغله قبائل
وعشایرك لذات نفسانیه‌یه انهماکلری ایله مرتبهٔ شجاعت
وجلادتلری محو وفنایه مشرف اولوب من بعد رتبهٔ رفیعهٔ
ملك وسلطنته اعتلالری خولیای محال وامر محال اولور
وقبائل وعشایرك قوت عصبیه‌لری مندرس اولدقده
دائره‌لرینی حمایه واعدالرینی مدافعه‌دن قدرت ومکنتلری
قاصر اولمق ایچون ملك ودولت مطالبه‌سیله خروج
وظهور بالطریق الاولی محال وامر سائره‌نك تحت
قهرنده پایمال اولورلر « فعلی هذا عز ونعمته انهماك
قبائل وعشایرك ملك ودولته اعتلالرینه مانع قوی

اولدیغی ظاهر ومتین اولدی.» (واللّه یؤتی ملکه من یشاء).

۶

(عصبیه وسطوت اصحابی اولان قبائلك تحت اطاعت حكامه دخول وانقیادلری طلب ملك وسلطنت ایله ظهورلرینه مانع قوی اولدیغی بیانندەدر:)

«بوخصوصك سر وسببی اولدرکه قبائل امندن برقبیله نك کندیلره غالب برقومك امر وحکمنه اطاعت وانقیادلری صورت بطش وشدتلرنی محو وافنا ایدوب صولت وسطو. لرینك ضعف وفتورینه دلیل قوی وبرهان قطعیدر زیرا کثرت اقارب وخویشان ووفرت انصار واعوان ایله بریه وبادیەده بی باك وپرواسل سیف عدوان ایدن قبیله لرك سرپنجهٔ قهر ولاة وحكام ایله مقهور اولملری مقاومت ومدافعەدن عجز وقصورلرینه مبنی اولوب مدافعەدن عاجز اولان طائفه طلب ملك ایله خروج و مقابلەدن قدرتی قاصر اولدیغی ظاهردر بو امرك مصداقی طائفهٔ بنی اسر ائیلك حقنده وارد اولان حکایهٔ مشهورەدرکه بونلری جناب رب العالمین جل شانه حضرتلری فرعونك سرپنجهٔ قهر تغلبندن خلاص ایتدکدنصکره ارض شامه مالك اولملری حقنده وعد کریم الهی سبق ایتدیکنی حضرت

موسى عليه السلام بونلره خبر ويروب وجبابرهٔ عمالقه
يدندن خطهٔ مباركه‌يى نزع وتسخير ايچون عمالقه اوزرينه
سل سيف جهاد ايتملريله امر ايتدكده بونلر انلر ايله
محاربه ومقابله‌دن اظهار عجز ايدوب متمام اعتذارده
ديديلركه حالا ممالك شامه مالك اولان عمالقه طائفه‌سى
جبر وقهر ايله معروف وبز عجز ومسكنت ايله مألوف
اولديغمز جهتيله انلر ايله مقاومته اقتدارمز اولميوب
ياموسى سكا برمعجزهٔ باهره اولمق اوزره بزحرب وغزايه
مباشرت ايتمكسزين حق سبحانه وتعالى حضرتلرى كندى
قدرت كامله‌سيله عمالقه‌يى ممالك شامدن اخراج ايلسون
بعده ارض شامه دخول ايدرز ديو محاربه‌دن امتناع
ايله عناد ومخالفته اجترا ايلديلر تكرار حضرت موسى
عليه الصلوة والسلام وعد كريم الهى‌يى تذكير وامر
ربانى‌يى تأكيد وتكرير ايدوب بونلرك ارض شامه غزا
ايله استيلا ايتملرنى امر ايتدكده طائفهٔ بنى اسرائيل
جبلتلرنده مركوز اولان عناد ومخالفتده اصرار وبغى
وعدوانلرين اظهار ايدوب ياموسى سن وربك وارك انلرله
مقاتله ومحاربه ايدك ديو هرزه‌كوى بغى فساد وژاژ خاى
جور وعناد اولديلر • طائفهٔ بنى اسرائيل كثرت اعوان
وانصار وقوت واقتدار ايله موصوف طائفه اولوب وطرف
الهيدن ارض شام كنديلرينك مالكى اولمق اوزره وعد

كريم الهى سبق ايتديكنى حضرت موسى عليه السلام
دخى خبر ويرمش ايكن بنى اسرائيلك عمالقه ايله مقا.
تله‌دن امتناعلرى دكلدر الا انجق بونلر سنين عديده‌دن
بر وفراعنهٔ مصرك جبابرهٔ قبطلك چنكال قهر ونكاللريله
زار وزابون اولوب مدت مديده عجز ومسكنته مألوف
وذلت وحقارت ايله موصوف اولملرندن ناشى صورت
شجاعتلرى مكسور وربقهٔ مذلتده مقهور اولملرى مقاومته
ومطالبه‌ده عجز وقصورلرينه مبنيدر . معهذا بنى اسرائيلك
ملك شامه استيلالرى وايالات اريحاده علم افراز بغى وشقا
اولان جبابرهٔ عمالقه‌يى قهر واستيصال ايده‌جكلرى حقنده
حضرت موسى عليه السلامك بونلره ويرديكى خبر بشارت
اثرى دخى كركى كبى تصديق ايتميوب قلبلرنده قسوت
جبلتلرنده خوف وخشيت مركوز اولمغله امر الهى‌يه مخالفت
واعداللريله مخاصمه‌ده اظهار عجز ومسكنت ايدوب جناب
كليم الله صلى عليه الاله حضرتلرينك وحى ايله مؤيد اولان
خبرنى قدح وطعنه جسارت ايلديلر . جناب منتقم جبار
جل جلاله حضرتلرى دخى طائفهٔ بنى اسرائيلى ارض شام
ايله ملك مصر ميانده واقع تيه اسميله مسمى برخالى
صحراده قرق سنه حبس ايله معاقبه ايدوب قرآن كريم
ناطق اولديغى اوزره مدت مزبوره تمامنه‌دك اول بريه‌ده
مكث وقرار واراضىٔ معموره‌دن برمحله فراره قادر اوله

مديلر. بوقصۀ عجیبه‌نك بیاننده وارد اولان (فانها محرمة علیهم اربعین سنة) ایت کریمه‌سنك مفهوم منیفندن ظاهر درکه بنی اسرائیلك قرق سنه صحرای (تیه)ده حبس اولنملری حکمته مبنی اولوب تاکه مدت مدیده فرعونك قبضۀ جور وقهرنده مغلوب ومقهور وخاطرلری مکسور اولان طائفه صحرای (تیه)ده محو وفنا بولوب ویرلرینه انلرك سلسله سندن رجال اخری نشئت ایدوکه انلرك پیرامن دامن خاطرلری خار آزار ایله آزرده اولمیوب استیلای خوف وخشیت ایله قلبلری لرزان اولمغله دستمایۀ سطوت وشجاعتلری مرکزنده قرار ایتمکین مطالبه ومقاومته قدرتلری وافی ووعد کریم الهی اوزره جبابرۀ عمالقه‌یی ارض شامده قهر واعدامه کافی اوله‌لر . واقعا محبس تیه‌ده چاه چل ساله تمامنده‌ن بنی اسرائیلك پیران کهن سالری بهفتۀ خاك هلاك اولوب سلسله‌لرندن ظهور ایدن اولاد وابنالری جبابرۀ عمالقه‌یی عون حق ایله قهر وتدمیر وارض شامی یدلرندن نزع وتسخیر ایلدیلر . ودخی صحرای تیه‌ده بنی اسرائیلك مدت مکث وحبسلری قرق سنه ایله تعیین وتقدیر بیورلدیغی مدت انقراض قرنه اشارت اولوب برقومك محو وفناسی وقوم اخرك نشو ونماسی لااقل قرق سنه‌ده حاصل اولدیغنه اشارت حکمتی متضمندر .»

۶

الحاصل ابن خلدون قدرت فاطره خوارقندن معدود اوله‌جق بر حالده یرادلمش وعلوم وفنون شتایی نفسنده جمع ایتمش بر نادرهٔ روزکار ایدی.

ارباب سیاسته بر درس ابدی اوله‌جق مرتبه‌لرده ابقای آثار ایتمسنه نظراً دنیا طوردقجه نام نامیسی باقیدر.

صوك

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٣٩ | طابع وصاحبی : مهران

{ ابو جعفر المنصور }

(ابو جعفر المنصـور عبد الله بن محمد بن علی بن عبد الله بن العباس) خلفای عباسیه‌نك ایكنجیسی اولان برحكمدار جلادت شعاردر .

قهرمان بی مدانی (ابو مسلم خراسـانی) نك صدمهٔ صواعـق قهریله رهین اندراس اولان مبنـای دولت امویه‌نك انقـاضی اوزرینه قوریلان دولت عباسـیه‌نك اساس اداره‌سنی توثیق وتشیید خصوصنده برنجی خلیفه بولنان (عبد الله السفاح) ك همت واقدامی غیر منكر اولمقله برابر زمان سلطنتی ازالهٔ اغتشـاشات متباقیـه و تدمیر خصمای اقبال كبی اشتغالات مزعجـه ایله كذران ایتمش

وبناء عليه زمام امور ابو جعفر المنصورك دست حصافت پیوسته‌نه کچدیکی وقت بو دولت جدیده‌نك جسم اداره‌سی تعاقب علل واستقام ایله قوهٔ نامیه‌سی خالل پذیر اولمش برطفل نوزاده بکزه‌مکده بولنمش ایدی .

درحال وجود علیل دولته دواساز اولمغله آوازهٔ سطوت عباسیه رفته رفته آفاق کیر اولمش وبوجهتله دولت عباسیه مجددلکی شرف ابدیسنی احراز ایلمشدر .

ارتباکات وتذبذبات ملیه‌نك توالی وامتدادندن طولایی امر غزا و جهاد منسی حکمنده ایکن ترتیب وتسریب ایتدیکی فرقه‌لرله بریاندن روملری لرزه‌ناك ایتمش ودیکر یاندن دخی صرامت داس سیاستیله داخل ممالکده‌کی خار وخاشاك اغتشاشاتی کلیاً قلع وازاله ایلمش ایدی .

دولت جدیدهٔ عباسیه‌نك مرکز سیاسیسی هنوز تقرر ایده‌مامش اولدیغی حالده مدینهٔ بغدادی تأسیس ومرکز اداره اتخاذ ایله شان خلافتی قرین تعالی قیلمش ومعمار هممات متوالیه‌سیله شهر بغداد آز زمان ایچنده حقیقهٔ بهشت اباد اولمش ایدی .

(٩٥) سنهٔ هجریه‌سنده (شراح)ده مهد آرای عالم شهود اولمشدر .

انقلابات اخیره اثناسنده پك چوق خدمت و برادری (عبد الله السفاح) ك دور سلطنتنده (رها) ایله جهات متعدده‌ده سیف بسالتنك آثار صرامتنی ارائه ایله من كل الوجوه اثبات كفایت ایلمشدركه بو خدمات مشكوره‌سنك مكافاتی اوله‌رق سفاح طرفندن (جزیره) و (ارمنیه) قطعه‌لرینه والی نصب اولنوب خلافتنه قدر مأموریت مذكوره‌ده قالمش ایدی .

مع مافیه جزیره وارمنیه والیسی بولندیغی صره‌ده دخی قرداشنك محافظه و تأمین اقبالی اغورنده غیرت موفورهٔ مبروره‌سی سبق ایدوب از جمله صنادید ارباب نفوذدن (ابو سلمه) نك امر خلافتی طائفهٔ علویه‌یه انتقال ایتدیرمك ایچون اعمال حیل ودسائس ایده كلمكده بولندیغی اكلاشلدیغندن سفاح بو غائلهٔ هائله‌نك ابو مسلم خراسانی ایله بالمذاكره رفع وازاله‌سنی قرداشنك عهدهٔ رویت كار- یسنه توديع ایتمش ایدی .

منصور برادرندن بوبابده الدیغی امر اوزرینه (مرو)

شهرینه رحلت واوراده ابومسلم ایله بالملاقاة اتخاذ ایتدکاری تدابیر فتنه شکنانه ایله ابوسلمه‌نك نقطهٔ وجودینی صحیفهٔ هستیدن قالدیرمغه احراز موفقیت ایتد. یکیندن خبر قتل سفاحك واصل صماخ اطلاعی اولنجه برادرینك حمیت وصداقت اخوت پرورانه‌سنه قارشی بیان تشکر بی عداد وابوسلمه‌نك اورته‌دن قالقمسندن طولایی تحصل ایدن مسرتنك ترجمانی اولمق اوزره شو بیتی انشاد ایلمشدر :

(الی النار فلیذهب ومن کان مثله)
(علی ای شیٔ یأتینی منه تأسف)

منصور برفتنهٔ نائمه‌نك ایقاظی اوکنه بو وجه ایله سدکش ممانعت اولدقدن صکره سفاح ایله کوریشمش وبعده (واسط) ده سردرهوای طغیان اولان متنفذاندن (ابن هبیره) یی بالمحاصره اله کچیردکدن صکره قتل ایتدیرمکله اوجهتك امن وانضباطنی‌ده تحت تأمینه آله‌رق بومآثر قهرمانانه‌سیله کندیسنك برمطاع صاحب بطش

اوله بیلمکه استحقاق واستعدادینی هرکسه طانتدیرمشدر. ایشته بو اطوار اعاظم پسندانه‌سی سایه‌سنده ولی عهدلکی قزاندقدن صکره (١٣٦) ده امیرالحج نصب اولنمغله ابومسلم ایله برلکده جانب حجازه کیتمش واو صره‌ده سفاح چیچك علتنه مبتلا اوله‌رق جهان فانی‌یه اجرای وداع ابدی ایلمکله سنهٔ مذکوره ذی الحجه‌سنده منصوره بیعت اولنمش ومؤخراً دارالملکنه عودتله (١٣٧) محرمنده جالس سریر خلافت اولمشدرکه اووقت قرق ایکی یاشنده برمرد کامل ایدی.

مکهٔ مکرمه‌ده بیعت اولندیغی صره‌ده دارالملکنده بولنان عمی (عبدالله ابن علی) نك انتهاز فرصتله اعلان خلافت ایتمسندن اندیشناك اولدیغی بالمناسبه ابومسلم خراسانی‌یه سویلیه‌رك اودخی «بن اونی سزك اوزرکزدن دفعه کافی‌یم!» یولنده بر جواب اطمئنان کارانه ویرمش ومع مافیه بو جهت قلبنده بر نقطهٔ اضطراب حاصل ایتمش اولدیغی حالده کوفه‌یه عودتنده ظن وتخمینی وجه ایله عبداللهك رفع رایت عصیان ایتدیکنی کورمش وبنابرین امور ومصالح داخلیه‌نك اصلاح وتوثیقنه دست زن شروع اولمزدن اول بورقیب نوظهورك تدمیرو تنکیلی ماده‌سنی

پیش نظر اهمیته آلهرق فی‌الحال بر فرقهٔ عسکریه ترتیب وابومسلم قوماندەسیله تسریب ایلمشدر .

عبدالله که وجودی نادراً یرادیلان قهرمانلردن وفقط خونخوار لقدد سباع وحشیەدن فرقی اولمیان اظلملردن ایدی فرقەنك کلمکدە اولدیغنی ایشیدر ایشتمز یانندە بولنان اون یدی بیك خراسانلی‌یی ابومسلمه دخالت والتحاق ایدرلر خوفیله کاملاً اعدام ایتدیردکدن صکرە (نصیبین) جهتلرندە تحشید عسکر ایله مواقع و نقاط مهمەیه تعبیه ایدرك ابومسلمك ورودینه مترصد بولنمشدر .

وقتاکه ابومسلم نصیبینه واصل اولدی عبداللهك اك اهمیتلی نقطەلری طوتەرق ومعسکرینك اطرافنی خندقلرله احاطه ایدرك آمادهٔ رزم وکفاح اولدیغنی کورنجه عبداللهك یانندەکی شاملیلری محافظهٔ اولادوعیال ضمننده شامه عودته اجبار ایتمك مقصدیله شام جهتنه طوغری برحرکت اغفالیه اظهار ومع‌مافیه عبداللهی تمامیله مزلقهٔ احتیاله دوشیرمك ایچون بررسالهٔ خدعه اساله تسیارایله مرادی کندیسیله جنك ایتمك اولمیوب منصور طرفندن شام والیسی نصب اولنمق حسبیله اورایه روبراه اعتزام

اولديغى درميان وايكى عسكرك نقطهٔ تلاقيسنده بر فساد تكون وتحدث ايده مامك ايچون كذركاه عسكريسندن چكلمسنى وچكلمديكى حالده بر فنالق ظهورنده دوكيله جك قانلرك مسئوليتى كنديسنه عائد اوله جغنى اتيان ايلدى .

وبو تدبير ايله خصمنك اردوسنى يرندن اويناتدقدن صكره بر سير سريع ايله اونلرك موقعلرينه بالانتقال بو وجه ايله مخادعهٔ حربيه سنك ثمره سنى اقتطاف وايستديكى كبى ترتيب صفوف مصاف ايتدى .

عبدالله بو منظرهٔ غريبه يى تماشا ايدنجه حيرتندن نه يapه جغنى بيله ميه رك اوته يه بريه صالديرمقده ايكن ابو مسلم هر طرفه چيقارديغى سريه لرله خط رجعتى كسه رك تضييقه باشلاديغندن بالمجبوريه شدتلى شدتلى هجوملره باشلادى .

فقط الدن چيقارديغى اويله بر موقع مستحكمى استرداد ايلمك پك ده قولاى اولديغندن مهاجماتنده بش آيدن زياده دوام ايلديكى حالده برشئ ياپه مدى .

ابو مسلمك بويله تدافعى حركت اختيارندن مقصدى

ایسه اردوسنه نسبتله برقاچ قات زیاده اولان دشمن عسکرینی امتداد کیرودار ایله دوچار ضعف ایتمکدن عبارت ایدی .

مع مافیه شاملیلرك اکثری غایت کوزل اسب تازیلره بنمش دلاورلردن بولندقلریچون مهاجمات وحملات واقعه‌لرینك برقاچنده نائل مظفریت تامه اولدیلر .

شوقدر وارکه ابو مسلمك حال تدافعی‌یی تجاوزه بالتحویل صوك دفعه خصم قویسنك قلبکاهنه وقوع بولان برهجوم صف شکنانه‌سی اوکنده شاملیلر کلیاً بوزلدیلر .

برحالده‌که میدان وغامحشردن نمونه نما اولمش وعبد الله اردوسنی ترك ایله توابع خاصه‌سنی مستصحباً عراقه طوغری راه پیمای فرار اوله‌رق بیك مشکلاتله تخلیص نفس ایده بیلمشدر .

ابو مسلم صدمات هول انکیزیله منصورك بنای اقبالنی اساسندن صارصمق استعدادینی حائز اولان برقیامك سوء تأثیراتنی بوشانلی غالبیتیله امحا ایتدیکی صره‌ده خلیفه‌نك اموال مغتنمه ومصارف عسکریه حسابلرینی تفتیش وتسویه

ايتمك مأموريتيله محاسبين دولتدن (ابو الحصيب) ى كو-
ندرمسی ابو مسلمجه اعتمادسزلغه حمل وعطف اولنمسيله :
« نه غريب شيء ! خليفه خلقك قانني دوكمك خصوصنده
بکا اعتماد ايديورده اقچه مادهسنده بنی خائنمی ظن ايليور؟»
ديهرك اطلاق لسان شدت ايتمش وابوالحصيبی برروايتده
حبس ايتدكدن صكره وروايت اخرايهكوره حبس ايتمهدن
اعاده ايلمش اولمسنه وابو الحصيب ايسه ارباب غمز
وسعايتدن بولنمسنه مبنیعودتنده ابومسلم عليهنده خليفهيی
اغضاب ايتدكجه ايتمش وبوفاتحهٔ القاآت نهايت ابومسلمك
قتلنه باعث اولمشدر .

بونكله برابر منصور ابو مسلمه هرنصلسه اوتهدنبری
قلباً برعداوت شديده پيدا ايدوب حتی مقدما ابو سلمهنك
قتلی ايچون خراسانهكيدرك سفاحك يانته دونديكی صرهده:
«ياامير المؤمنين ! ابو مسلمك خراسانده حاصل ايتديكی
نفوذ وقوتك رهين انكسار اولمسنه مسارعت ايتمز ايسهكز
استقلالكزی تهلكهده كوريورم!» ديديكی مثللو ابومسلمك
حجازه كيتمك اوزره اذن و رخصت استحصالی امليله
نزد خليفهيه كلديكی وقت دخی قتلنی برصورت مصرانهده
توصيه ايلديككندن وابو الحصيبك بو دفعهدهكی تشبث غضب

انكيزى رماد سكون التنده مختفى اولان آتش سخط وقهرينى
غليان و فوران ايتديرديكندن وقتيله برادرينه ايتديكى
توصيه‌لرى بالذات فعله چيقارمغى قطعياً تصميم ايلمكله برابر
بو تصميمنى آتى يه بالتعليق اغتيال مصممك وسائل تسهيليه
سندن اولمق اوزره ابو مسلمى خراساندن تبعيد ايچون
عهده‌سنه شام وتوابعى واليلكنى احاله ايتمشدر .

ابو مسلم بو توجيهى برحقارت علنيه عد ايله درحال
رد ايلديكندن خليفه ارتق بر دقيقه اول ازالهٔ وجودينى
قورمغله كنديسنى بعض استشارهٔ مهمه اجراسى
وسيله‌سيله دعوت ايلمش و ابو مسلم ايسه حقنده اغتيال
كبى برتصميم دهش ناكك وجودندن خبردار اولمديغى وعدم
عزيمتى خصوصنده خيرخواهان قرناسى طرفندن واقع
اولان اخطاراته احالهٔ سمع اهميت ايلمديكى حالده دعوت
واقعه‌يه اجابتله نزد خليفه‌يه مواصلت ايتمشدر .

خليفه كنديسيله كوريشدكدن برقاچ كون صكره ينه
يانه چاغيردرق ابو مسلم مقدما نه سببه مبنى ايسه (سليط
بن عبد الله بن العباس)ك اوغلى بولنديغنى ادعا ايتديكندن
منصور معاتباتنى بو ماده‌دن طوتديردقدن صكره دعاة

عباسیه‌دن (سلیمان بن کثیر) ی بلااستیذان قتل ایتمسی سببنی صوردی.

ابو مسلم جواباً: «سلیمان بکا عصیان ایتدیکیچون قتل ایتدم!» دیجه خلیفه جواب الجواب اوله‌رق: «مادامکه سلیمانك قتلی عاصی اولدیغیچون ایمش! سن ده بکا عصیان تشبثنده بولندیغك ایچون ایشته سنی قتل ایتدیریورم!» دیه‌رك اولجه احضار ایدوب منتظر اشارت بولنان برقاچ جلاد ملعنت نهاد ویردیکی امر موجبنجه زواللی یی پاره پاره ایتدیلرکه بو حالی برطور لاقیدانه ده سیر ایدن خلیفه ارتجالاً بو شعری انشاد ایلدی:

(زعمت ان الدین لا یقتضی)
(فاستوف بالکیل ابا مجرم)
(سقیت کأساً کنت تسقی به)
(امر فی الحلق من العلقم)

ابو مسلمك دولت عباسیه‌یی میدانه چیقارمق خصو-
صنده‌کی فداکارلغنه و باخصوص رقیب خلافت اولان

عبد الله بن علی غائله‌سنی بتیرمکله خاصةً شخصنه پك بیوك خدمت ایتمسنه نظراً خلیفه‌نك اجرا ایتدیكی وفا ناشناسلق غیر قابل تأویل بولنمش وحتی شو حال زماننده بیله موجب هیجان اولمشدر كه اخذ ثار ایچون خراسانده ظهور ایدن فرقه‌نك ایقاع ایتدیكی اختلاللرك تأثیراتی گاه وبی گاه معتصمك عهد خلافتنه قدر رونما اولمش ایدی .

•

گرچه خلیفه وقعهٔ قتلی متعاقب بر خطبه ایراد وابو مسلمك قبائح افعالنی تعداد ایله سؤ تأثیرات ملحوظه‌نك حصولنه سد چكمك ایسته‌مش ایسه‌ده سوزلری تعلیل بعد الوقوع قبیلندن صاییله‌رق منع آشوبه كفایت ایده‌مامش ایدی .

هر نه حال ایسه منصور عبد الله ابن علی غائله‌سندن قورتلدقدن وغوائلدن عد ایتدیكی ابو مسلمك ازاله‌سی مقصدینی استحصال ایلدكدن صكره تبدیل ولاة، اصلاح اداره، ترفیه احوال برایا مثللو مواد جدیه ایله اشتغال ایلمكده ایكن بر وقعهٔ ناگه ظهور كندیسنی سلاحه مراجعته مجبور ایلدی كه بوده بروجه محرر ابو مسلمك قتلندن طولایی متهیج اولان خراسانیلرك فرط شجاعتله

شهرت یاب اولان و (سپهبد فیروز) لقبنی آلان (سنبا دالمجوسی) نامنده برسردارك لوای اتحادی آلتنه طوپلا نه‌رق (نیشابور) و (ری) شهرلرینی تسخیر و خلیفه‌یه تابع اولان خلقی اسیر ایله تالانکرلکه قویبلمش اولملری ایدی.

منصور بوخبری آلیر آلمز قسم اعظمی سواری اولمق اوزره (جمهور بن مرار العجلی) قوماندەسیله بر فرقه یوللادی.

جمهور (همدان) ایله (ری) آره‌سنده ارباب قیامه تصادف ایدنجه مهاجمات شدیده‌سیله سنبادیلری کلیاً منهزم ایدرك التمش بیك کشی‌یی قلیجدن کچیرمش وسنباد طبرستانه فرار ایلمش ایسه‌ده طبرستان حاکمی کندیسنی قتل ایله رأس مقطوعنی منصوره کوندردیکندن بوفترتك ایلك اثر مدهشی بوصورتله محو ایدلمشدر.

وقعه‌نك اندفاعنی متعاقب متنفذان دولتدن (ملبد بن حرملة الشیبانی) باشنه بر طاقم سبکمغزانی طوپلایه‌رق (جزیره)ده خروج ایله اورالری آورده‌ٔ قبضه‌ٔ اغتصاب ومنصورك اوجهتده بولنان عساکر جزؤیه‌سنی منهزم

ایدرك توسیع جمعیت مفسدت نصاب ایلمش ایسه‌ده خلیفه‌نك شجیع سردارلرندن (حازم بن خزیمه) و (نصله بن نعیم النهشلی) یی براردو ایله اسبال ایتمسیله وقوع بولان محاربات خونریزانه‌ده اصحاب خروج کاملاً قلیجدن کچدیلر.

بو وقت آسایشده روم دیارینه طوغری رفع علم جهاد ایتمك خلیفه‌نك اوته‌دنبری نخبهٔ مقاصد و آمالی ایسه‌ده غوائل داخلیه‌نك توالی وتعاقبی بو مقصد اهمی تعویق ایتدیرمکده بولندیغی و فقط ملبد مسئله‌سنك اندفاعی اوزرینه اورته‌ده برایش قالمیه‌رق امر غزا ایچون حاضرلق کورلمکده اولدیغی حالده جمهور بن مرار العجلینك سنبادی مصیبت هلاکه اوغراتدیردقدن صکره ابو مسلمك سنباد یدنده بولنان خزائن واموال وفیره‌سنی اله کچیره‌رك کریوه روعتو وغرور وبناء علیه رافع لوای شر و شور اولمسی وحتی شهرشهیر اصفهانی تسخیر ایلمسی روم سفرینك ینه تأخیرینی موجب اولمش و (محمد بن الاشعث) عساکر کثیره ایله جمهوریلرك مقابله‌سنه کوندرلمشدر.

فریقینك التقاسنده شرذمهٔ بغاة دوچار انهزام

اولدیغندن جمهور (آذربیجان) ده قدر قاچمش ایسه‌ده توابعی اوراده کندیسنی قتل وباشنی منصوره اسرا ایلدیلر .

روم قرالی (قسطنطین) که علیهنده اجرا قلنان تداركات حربیه‌یه مؤخراً واقف اولمش ایدی خلیفه‌نك عسکری جمهوریلر ایله چارپیشمقده ایکن بغتةً بلاد اسلامیه‌یه هجوم ایله (ملاطیه) یی تسخیر و سورینی بالتخریب پك چوق اهل اسلامی اسیر ایتدیکندن بو خبر منصورك واصل سامعهٔ اطلاعی اولنجه رومك تحدید جزای مایلیقیله سطوت اسلامیه‌نك ارائه‌سی ایچون همان مکمل براردو تشکیل ومشاهیر سرداران بسالت نشاندن برادری (عباس بن محمد بن علی) ایله عمی (صالح بن علی)، دیکر عمی (عیسی بن علی) قوماندهلریله دیار رومه تسبیل ایتدی .

قوماندانلر راست کلدکلری روم فرقه‌لرینه شیرژیان کبی هجوم ایله پریشان ایتدکدن صکره ملاطیه‌یی استرداد وسورینی بنا ایتدیلرکه بو مظفریات وموفقیات عالیه (١٣٨) سالنه مصادف ایدی .

خلیفه بو پارلاق موفقیتلرله شان مجاهدانه‌سنی قرین

ایدرك توسیع جمعیت مفسدت نصاب ایلمش ایسەدە خلیفەنك شجیع سردارلرندن (حازم بن خزیمه) و (نضله بن نعیم النهشلی) یی براردو ایله اسبال ایتمسیله وقوع بولان محاربات خونریزانەدە اصحاب خروج کاملاً قلیجدن کچدیلر.

بو وقت آسایشدە روم دیارینە طوغری رفع علم جهاد ایتمك خلیفەنك اوتەدنبری نخبهٔ مقاصد و آمالی ایسەدە غوائل داخلیەنك توالی وتعاقبی بو مقصد اهمی تعویق ایتدیرمکدە بولندیغی و فقط ملبد مسئلەسنك اندفاعی اوزرینە اورتەدە برایش قالمیەرق امر غزا ایچون حاضرلق کورلمکدە اولدیغی حالدە جهور بن مرار العجلینك سنبادی مصیبت هلاکه اوغراتدیردقدن صکرە ابو مسلمك سنباد یدندە بولنان خزائن واموال وفیرەسنی الە کچیرەرك کریوە روعتو وغرور وبناء علیه رافع لوای شر و شور اولمسی وحتی شهرشهیر اصفهانی تسخیر ایلمسی روم سفرینك ینە تأخیرینی موجب اولمش و (محمد بن الاشعث) عساکر کثیرە ایله جهوریلرك مقابلەسنە کوندرلمشدر.

فریقینك التقاسندە شرذمهٔ بغاة دوچار انهزام

اولدیغندن جمهور (آذربیجان) ه قدر قاچمش ایسه‌ده توابعی اوراده کندیسنی قتل و باشنی منصوره اسرا ایلدیلر .

روم قرالی (قسطنطین) که علیهنده اجرا قلنان تداركات حربیه‌یه مؤخراً واقف اولمش ایدی خلیفه‌نك عسکری جمهوریلر ایله چارپیشمقده ایکن بغتةً بلاد اسلامیه‌یه هجوم ایله (ملاطیه) یی تسخیر و سورینی بالتخریب پك چوق اهل اسلامی اسیر ایتدیکندن بوخبر منصورك واصل سامعهٔ اطلاعی اولنجه روملرك تحدید جزای مایلیقیله سطوت اسلامیه‌نك ارائه‌سی ایچون همان مکمل براردو تشکیل ومشاهیر سرداران بسالت نشاندن برادری (عباس بن محمد بن علی) ایله عمی (صالح بن علی)، دیگر عمی (عیسی بن علی) قوماندەلریله دیار رومه تسبیل ایتدی .

قوماندانلر راست کلدکلری روم فرقه‌لرینه شیرژیان کبی هجوم ایله پریشان ایتدکدن صکره ملاطیه‌یی استرداد وسورینی بنا ایتدیلرکه بومظفریات وموفقیات عالیه(١٣٨) سالنه مصادف ایدی .

خلیفه بوپارلاق موفقیتلرله شان مجاهدانه‌سنی قرین

تعالی ایلدکدن ومقدما روملر النه اسیر دوشن مسلمانلری فدیهٔ نجاة اعطاسیله اطلاق ایتدیره‌رك علو جنابنك براثر جلیلنی دها کوستردکدن صکره معموریت پرورلکنی ابراز ایچون (قالیقلا) شهرینی بنا ایلدی.

روملرك بوضربهٔ تأدیب ایله متنصح ومتنبه اوللری لازم کلیر ایکن بالعکس اخذ ثار اسبابنی استکمال ایله اشتغال ایتمکده بولندقلری خلیفهٔ جلادت شعارك مسموعی اولور اولمز برادر زاده‌سی (عبد الوهاب بن ابراهیم) ایله سر-دارلرندن (حسن بن قحطبه) یی برفرقه‌ایله یوله چیقاردی.

قوماندانلر علی الغفـله روم دیارینه کیره‌رك تصادف ایتدکلری دشمن الایلرینی قهر ایتـدکدن وملاطیـه‌یی تعمیر وترمیم ایله دوچار تشتت اولان مسلمانلری محللر-ینه اعاده واسکان ایلدکدن صکره مظفراً عودت ایلدیلر.

بو حرکات عسکریه اول قدر سرعتلی، اول مرتبـه شـدتلی اجرا اولنمشـدرکه روم قرالی یوز بیك کشیلك بر اردو ایله معسکر اسلامه قریب برموقعه کلدیکی حالده غزاة ظفر سماتك صولت شدیده‌سـندن اورکه‌رك هجومه

جسارت ایده‌مامش وخائباً عودته مجبور اولمش ایدی .

بوندن صکره (راوندیه) دینیلان متناسخیندن دارالملکنده بولنان برفرقه خذله عصیان، خراسان والیسی (عبدالجبار بن عبدالرحمن) خروج، ترك پادشاهی (صمغار)ك تحریك واغراسیله طبرستان حکمداری اظهار مخالفت ایتمشلر ایسه‌ده خلیفه بالذات حاضر اولدیغی حالده یوزلرجه متناسخینی پیشگاه جلادتنده اعدام ایتدیردیکی مثللو فرزند شهامت مندی (مهدی) یی بالاعزام اصحاب خروجی پریشان وعبد الجباری قتل ایتدیرمش وینه مهدی یی طبرستانه کوندره‌رك حکمدار فراره اجبار ایدلدکدن وطبرستان قطعه‌سی از سرتاپا دولت عباسیه‌یه ضم والحاق قلندقدن ماعدا ترك پادشاهی (صمغار) ك اردولری‌ده تنکیل واستیصال وپك چوق اسرا واموال مغتنمه استحصال قلنمشدر .

وقوعات مبحوث عنهایی متعاقب (سند) عاملی (عیینه بن موسی بن کعب) ایله طبرستان عاملی (سپهبد) و (دیلم) اهالیسی عصیان ایتدکلرندن منصور تدابیر مشکلات برانداز انه‌سیله بوفترتلری‌ده ازاله ایتدکدن صکره ایفای فریضهٔ حج ایتمش وفقط برطاقم نفاق جویانك

تسویلاتیله آل حسن حقنده بعض کونه معاملات ناسزا اجرا ایله عودت ایلمشدر .

بو معاملات سیئه نتائجندندرکه ارض حجاز ایله بصره و حوالیٔ سائرده‌ده سنه‌لرجه سفك دماء وقوع بولوب بیکلرجه دلاور محو اولوب کیتمش ایدی .

آل حسندن (محمد عبد الله) عائلهٔ جلیله‌سنك اوغرا۔ دیغی مصائب ونوائبی بردرلو هضم ایده‌مدیکندن مدینه‌ده رفع رایت خروج ایتمك حسبیله اورته‌لق قورقنج برهرج ومرج ایچنده قالدیغندن منصور الك کزیده سردارلرینی کوندره‌رك کرك محمدی وکرك پك چوق توابعنی قتل ایتدیرمشدر .

مع مافیه نائرهٔ اختلال بو تدبیر ایله منطفی اوله‌مدیغندن محمدك قتلندن بر آی صکره برادری (ابراهیم بن عبد الله) بصره‌ده خروج ایلمش وبر سرعت خارقه ایله منصورك قوای عسکریه‌سنی نقاط متعدده‌ده پریشان ایتدیکندن تقلیب اداره تهلکهٔ مدهشه‌سنك وقوعنه رمق قالمش ایدی .

حتی منصور شدت یأس واضطرابنی اعلان ایچون

شـو بيتی آوردهٔ زبان تأثر بیـان ایدر طـورر ایدی :

(ونصبت نفسی للرماح دريئة)
(ان الرئيس لمثل ذاك مغول)

٭

شو قدر وارکه بو هنکامهٔ قیامت مثال آرهسنده منصورك سردارلرندن اولوب بطش وجلادتلریله حقیقةً نوادر روزکاردن معدود اولان (عیسی) ایله (حمید بن قحطبه) نك مدافعهٔ قهرمانانه‌لری اوکنده دارالملکه تقرب ایدن علویلرك انهزام تامه اوغرامسی ونهایت حمید بن قحطبـه‌نك غایت شدتلی بر هجوم ایدرك بر تیر جان سـتان ایله بوغازندن مجروح اولان ابراهیمی قتل ایتمسی تهلکهٔ حاضره‌یی امحا ایتمش وبو ملحمهٔ کبرادن صکره منصورك خـلافتی تأیید وتشیید ایلمشدر .

ابراهیمك رأس مقطوعی احضار اولندیغی صره‌ده مقدما سائقهٔ یأس تام ایله محافظهٔ اقبالندن دکل حیاتندن بیله امین اوله‌میان منصور شو :

(فالقت عصاها واستقرت به النوی)
(کماقر عینا بالایاب المسافر)

بیتنی بالانشاد کوزلرندن سرشك تأثر ریزان وسر مقطوعه طوغری نکران اولدیغی حالده : «یا ابراهیم! الله شاهد درکه بن بوایشی رضامله اجرا ایتمدم. غریبدرکه بز یکدیکرمزك ابتلاسی حکمنه اتباعه مجبور اولدق!» دیمش واستحصال ایتدیکی لذت انتقامه قارشی کونلرجه داغدار ماتم اولمشدر.

هرنه حال ایسه منصور غوائل متوالیهٔ طاقت کدازك اندفاعنی تنظیم وتوثیق امور مملکته دست زن اهتمام اولمش واولجه تخطیط وتأسیسنه ابتدا ایلدیکی بغداد شهرینك تکرار بناسنه باشلایوب امر حساب ونظارتنی دخی صاحب المذهب جناب(ابوحنیفه نعمان بن ثابت) ك عهدهٔ عالیه‌سنه تودیع واحاله ایتمشدر.

خلیفه بغدادك سرعت تأسیسیله اورانك مرکز اتخاذی

خصوصنده ایکی مجبوریت سیاسیه حس ایدوب برنجیسی بناکردهسی اولان (هاشمیه) قصبهسنك داخلاً وخارجاً (راوندیه) طائفهسیله مالامال بولنمسی وایکنجیسی (کوفه) شهری (علویه) طائفهسنك مرکزی اولمق حسبیله آل حسن وقوعاتندن صکره کندیسندن دلکیر اولان طائفهٔ مذکورهدن بردرلو امین اولهمامسی ایدی.

عملیاتك ایلریلهمکه باشلادیغی برزمانده یکیدارالملکنه انتقال ایتمش واورتهسنده (دار الخلافه) یی وقربنده (جامع کبیر) ی بنا ایله من بعد اوراده تقرر ایلمشدر.

بغدادك مؤسس اولدیغی محلك احوال سابقهسنه دائر (صحائف الاخبار) ده نکاشتهٔ صحائف اخبار ایدیلان معلومات موجب استفاده اولهجغیچون بروجه زیر درج وتزبیر قلنمشدر:

«منصور عمری آخر اولنجه وصکره کلن خلفا دخی تامعتصم زماننهدك بغدادك تعمیرینه صرف همت ایلدیلر. برمرتبهیه بالغ اولدیکه عمارتی بابنده نقل اولنان اموری عقل تجویز ایلمز.

(بدری) تاریخنده دیمشدرکه بغداد لفظنده درت لغت واردر . بغداد ایکنجی دالك اهمالی بر دخی بغداذ ایکنجی دالی اعجام ایله بردخی بغدان آخرنده نون ایله بر دخی اولی میم وینه آخری نون ایله مغدان بو بر لفظ اعجمیدرکه بغ ایله داد لفظلرندن مرکبدر . کیمی دیدی‌که بغ بوستان معناسنه اولوب داد برآدمك وکیمی دیرکه شیطانك اسمیدر . وداد عطیه معناسنه اولوب معناسی عطیهٔ صنم دیمکدر. بناءعلی ذلك عبدالله بن‌المبارك واصمعی وغیری کیمسه‌لر اول شهری بغداد تسمیه ایتمکی استکراه ایدرلر. و بغداده مدینةالسلام دیرلرکه بانیسی دخی انی مدینةالسلام تسمیه‌ایتمشدر. زیرا دجله‌یه وادی السلام دیرلر. بغدادی بعضلر زورا دیو تلقیب ایتمشدر. خوارزمی مفاتیح‌العلومده دیرکه بغستان بیت‌الاصنام معناسنه‌در و بغ صنم دیمکدر. انك ایچون اول شهره بغداد تسمیه‌اولندیکه عطیةالصنم دیمکدر. اصمعیدن بویله حکایت اولنور. کذلك ملك وسید وامام بغ تسمیه اولنور. چین پادشاهنه بغپور دیرلرکه پادشاه اوغلی دیمکدر. ابن درستویه کتاب تصحیح‌الفصیحده دیرکه اصمعی بغدادك اشتقاقی بابنده ذکر ایلدوکی‌شیده خطا ایتمشدر. زیرا فرس طائفه سنده صنم یوقدر . بغدادك اصلی باغ ایله داددرکه باغ بستان

معناسنه وداد بر آدمك اسميدر لكن بوسوز ابن دستويه‌نك بر اختراع كاذبی اولوب فاحش خطا ايتمشدر. زيرا فرس قومی لساننده بغ تكری واولو كيمسه وپادشاه معناسنه اولوب اول قوم بتلره تعظيم وانلر ايله تبرك ايدرلر وصنمی بغ تسميه ايدرلر . بغستان بتخانه معناسنه‌در وفرس قومی بتلره عبادت ايدوب پادشاهلرينك واپچلرندن عظيم الشان كيمسه‌لرك صورتلرينی ياپوب انلره تعظيم ايدرلر . »

۞

خليفه بغدادك بقيهٔ اعمار و تزيينيله مشغول اولمقله برابر روملره بر دها ارائهٔ سطوت قاهره ايچون (مالك بن عبدالله الخثعمی) كوندرمش وبوسفر ظفر اثرده دخی روملر تأديب ايدلديكی مثللو اموال ونقود مغتنمهٔ كثيره استحصال ايدلمشدر .

فقط او صره‌ده (اشترخان خوارزمی) نك بر ترك فرقه‌سيله ارمنيه نواحيسنه كلوب دولت عباسيه‌يه تابع اولانلره اطالهٔ دست خسار ايتمسی و بوندن بشقه (تفليس) ی ضبط ايلمسی وقارشيسنه كوندريلان (حرب

بن عبدالله) ایله (جبریل بن یحیی) نك معیتلرندەکی عسکری پریشان و حرب بن عبداللهی قتل ایتدیرمسی روم دیاـ رنده حاصل اولان موفقیت نشوەسیله شـیرینکام اولان منصوری مرالمذاق ایلمشدر .

موصل اهالیسی مائل فساد اولدیغنه وبونکله برابر طائفهٔ اکرادك اورالرده کثرتله انتشاری بوفسادی تشدید ایتدیکنه مبنی منصور جهات مذکورەنك تأمین آسایشی ایچون مشهور (خالد بن برمك)ی موصل والیسی نصب واعزام ایتدیکندن خالد شرذمهٔ بغاتی قلیجدن کچیرمشدر .

بوندن صکره متغلبەدن (استـاد سیس) خروج ایله خراسـان قطعەسنی تسخیر و افریقاده خوارج فرقەسی عصیان ایله عامل بولنان (عمربن حفص)ی قتل ایلمشلر ایسـەده منصور بوغائلەلرىده تدابیر سریعەسـیله تسکین وازاله ایتدیرمشدر .

منصورك بویله موفقیتـدن موفقیته، ظفردن ظفره انتقـالی روم طائفەسنی زیادەسـیله لرزەناك ایلدیکیچون حضرت خلیفەنك قهر وبسالتندن خوفاً روملر نهـایت

جزیه کذار اولدیلرکه بوموفقیت (١٥٥) سالی ایچنده وقوع بولمش ایدی .

ایشته منصور تزیید شان و شوکت ملیه‌یه هر جهتله بذل اقدام تام ایلمکده بولندیغی حالده (١٥٨) ده ینه اداء حج ایچون مکهٔ مکرمه‌ده ایکن (بئر میمونه) نامنده‌کی محلده التمش درت یاشنده ترك حیاة مستعاره ایلدی .

اوراده دفین خاك عطرناکدر .

مدت خلافتی یکرمی ایکی سنه اوچ آیدر .

اسمر لونلی، اوزون بویلی، مهیب یوزلی، شاهانه کوزلی ایدی .

کثرت شجاعت، حزم و احتیاط، سرعت انتقال، رزانت رأی، اصابت تدبیر کبی مزایای عالیه ایله متحلی بر حکمدار اکمل ایدی .

بن عبدالله) ایله (جبریل بن یحیی) نك معیتلرندهکی عسکری پریشان و حرب بن عبداللهی قتل ایتدیرمسی روم دیارنده حاصل اولان موفقیت نشوهسیله شیرینکام اولان منصوری مرالمذاق ایلمشدر .

موصل اهالیسی مائل فساد اولدیغنه وبونکله برابر طائفهٔ اکرادك اوراده کثرتله انتشاری بوفسادی تشدید ایتدیکنه مبنی منصور جهات مذکورهنك تأمین آسایشی ایچون مشهور (خالد بن برمك)ی موصل والیسی نصب واعزام ایتدیکندن خالد شرذمهٔ بغاتی قلیجدن کچیرمشدر .

بوندن صکره متغلبهدن (استاد سیس) خروج ایله خراسان قطعهسنی تسخیر و افریقاده خوارج فرقهسی عصیان ایله عامل بولنان (عمر بن حفص)ی قتل ایلمشلر ایسهده منصور بوغائلهلریده تدابیر سریعهسیله تسکین وازاله ایتدیرمشدر .

منصورك بویله موفقیتدن موفقیته، ظفردن ظفره انتقالی روم طائفهسنی زیادهسیله لرزهناك ایلدیکیچون حضرت خلیفهنك قهر وبسالتندن خوفاً روملر نهایت

جزیه کذار اولدیلرکه بوموفقیت (١٥٥) سالی ایچنده وقوع بولمش ایدی .

ایشته منصور تزیید شان و شوکت ملیه‌یه هر جهتله بذل اقدام تام ایلمکده بولندیغی حالده (١٥٨) ده ینه اداء حج ایچون مکهٔ مکرمه‌ده ایکن (بئر میمونه) نامنده‌کی محلده التمش درت یاشنده ترک حیاة مستعاره ایلدی .

اوراده دفین خاك عطرناکدر .

مدت خلافتی یکرمی ایکی سنه اوچ آیدر .

اسمر لونلی، اوزون بویلی، مهیب یوزلی، شاهانه کوزلی ایدی .

کثرت شجاعت، حزم و احتیاط ، سرعت انتقال ، رزانت رأی، اصابت تدبیر کبی مزایای عالیه ایله متحلی بر حکمدار اکمل ایدی .

علوم و فنون متنوعه‌ده متبحر ولهو ولعبدن زیاده‌سیله متنفر ایدی .

غایتله طایق اللسان وفصیح البیان ایدی .

فصاحت وطلاقتی اول درجه‌ده عالی ایدی‌که (اسحق بن عیسی) بو بابده برکون فتح دهان معلومات ایتدیکی صره‌ده : (حین مکالمه‌ده بالبداهه اداره‌ٔ لسان خصوصنده آل عباسدن هیچ برکیمسه منصور وبرادری ابوالعباس و بونلرك عمی داود مرتبه‌سنه واصل اوله مامشدر ! » دیمش ایدی .

خلافتندن اول (مدرك التراب) و(طویل) لقبلریله تلقیب اولنمش ایکن مسند حل وعقده کچنجه محافظهٔ حقوق بیت المال ایچون حساب مأمورلرینی بردانقه (*) وارنجه‌یه قدر تضییق ایتدیکیچون (دوانقی) وامر امساکه اعتناسی جهتیله (ابو الدوانق) لقبلرینی آلمش ایدی .

(*) قاموس دانق شویله تعریف ایدیور : صاحب وزننده (دانق) بردرهمك سدسنه دینورکه التی حصه‌ده بر حصه‌سیدر . نونك فتحیله‌ده زبا نزددر . نتکیم (داناق) دخی دینور . الف زیاده‌سیله‌که اشباعدر . لسانمزده تحریف ایله (دنك) تعبیر اولنور .

محاسبهٔ اموال دولت خصوصنده‌کی دقتی خارق العاده دینیله‌جك مرتبه‌ده اولوب حتی بغدادك بناسنه مأمور ایتدیکی آدملردن برینك اون بش درهم ذمتی ظهور ایتدیکندن درحال استرداد ایلمکله برابر حریفی برباد ایتمش ایدی .

صورت مخصوصه‌ده تذکاری لازم کلان احوالندندر که : برکون متمولیندن (ابو عطاء خراسانی) نك کوله‌سی منصورك یاننه کلوب افندیسنك اسکیدن برپاره‌سی اولدیغی حالده مؤخراً اون بیك درهمه مالك اولدیغنی سویلر. منصور ابو عطادن پاره‌لری مصادره ایدر . ابو عطا سببنی صورنجه منصور : «سن مقدما عیینه بن موسی بن کعبك زوجهٔ متروکه‌سنی تزوج ایلدیکك ایچون قارینك وفاتنده بوپاره سکا اوندن میراث قالدی . قاری‌یه ایسه عیینه‌دن توارث ایتمش ایدی . حالبوکه عیینه بو نقودی سند قطعه‌سنده بکا قارشی عصیان ایتدیکی صره‌ده غیر مشروع اوله‌رق جمع ایتدیکندن بوپاره‌لر بیت المالکدر!» جوابنی ویرر .

بو یولده مصادره ایتدیکی اموال ونقودی (بیت مال

المظالم) ناميله تأسيس ايتديكی بر محل مخصوصه وضع ايله حفظ ايدر ايدی .

امساكی زياده‌جه اولمقله برابر ايجابنه كوره مستحقينه بذل عطايای فراوان ايلر ايدی .

ارايش و آلايشدن كلياً عاری اولديغی حالده زهـاد قيافتنـده كزر و يمالی كوملكله بر (جبهٔ هرويه) اكتسـا ايدر ايدی .

افعال واحوالنك اكثری شايان تقدير بولنوب فقط (ابو مسلم خراسانی) حقنده رواكورديكی وفاسزلقله آل حسنه ايتديكی جفالر وبووجه ايله عباسيلرله علويلر بيننه القا ايلديكی نفاقلر كنديسنی محاكمات تاريخيه نقطهٔ نظرنجه شوائبدن عاری كوسترەمز .

(اوچنجی جلدك صوكی)

اوچنجی جلدده کوریلان سهولر :

جزؤ	صحیفه	سطر	یاکلش	طوغری
٢٧	٨٥٨	١٢	دهشت	دهش
»	٨٥٩	١٢	رفاه	رفاهیت
٢٩	٩١٩	١٦	مأیوس	میؤس
»	٩٢١	١١	موقةً	موقتاً
»	٩٢٥	٣	عوارض نفسانیه	عوارض نفسیه
»	٩٣٩	١٢	مزیات	مزایا
»	٩٤١	٩	اسلامیت	اسلام
»	٩٤٣	٧	خاتملره	خاتمره
»	٩٤٣	١٠	سخاوت خارق العاده	سخاوت خارقةالعاده
٣١	٩٨٥	١٥	طوره جقلرینی	طوره میدجقلرینی
»	٩٩١	١٢	دلاور	دلاورلر
»	٩٩٤	١٣	مجاوره	مجاوره ایله
٣٢	١٠١١	٨	ذی	زی
»	١٠٢١	٢١	باقی قلان یکرمی	باقی یکرمی
»	١٠٢٣	٩	غزته	غزنه
»	١٠٤٧	١٦	فدایبلری	فدائیلری
»	١٠٥١	٧	طوپلری	طوپی

جزؤ	صحیفه	سطر	یاكلش	طوغری
٣٥	١١١٢	٢١	استیهلال	استیهال
٣٧	١١٧٠	٢	دوانیق	دوانق
»	١١٧٥	١	پنچه	پنجه
»	»	»	حیات	حیاة

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٤٠ | طابع وصاحبی : مهران

{ خلیفه محمد المعتصم }

{ خلیفه ابواسحق محمد المعتصم بن هارون الرشید } خلفای عباسیه نك سکزنجیسی اولوب کثرت بسالت وشهامتله مشتهر بر حکمدار قوی الاقتدار ایدی ٠

عهد عالیسنده سیف وقلمك مشهود اولان مأثر ومفاخر عظیمه‌سی تاریخك الك پارلاق ، الك شانلی صحیفه‌لرنده زینت نموندر ٠

حسام صارم اسلامك تجدد انسلال دهش

اشتمالی هر طرفی لرزه ناك هراس ایلدیکی کبی معارف‌پرورلکله شهرت‌یاب اولان برادری {مأمون}ك اقدامات وهممات بی‌همتاسیله قطعهٔ عراقیه‌یی تنویره باشلایان اشعهٔ علوم وفنونك آثار ساطعه‌سی زمان اعتلا نشاننده تلمع نمای ترقی اولمش ایدی .

غوائل مزعجهٔ داخلیه تدابیر معضلات برانداز انه‌سیله محو اولمش وعلی الخصوص اورته‌لغی سنه‌لرجه قورقنج برهرج ومرج ایچنده براقمش اولان {بابك} پیشکاه جلادتنده طعمهٔ تیغ سیاست ایدلمکله هر طرف بر دور آسایش ایچنه کیرمش ایدی .

سطوت قاهرانه‌سی ازالهٔ غوائل داخلیه‌یه منحصر اولمیوب بابل، مصر، ربیعه، آذربیجان، ارمینه طرفلرینی قلیجنه باش اکدیرمش و{عموریه}یی بالنفس دست آهنین فاتحانه‌سیله آوردهٔ قبضهٔ تسخیر واناطولی

صحرالرينه سوق مطيهٔ جلادت ايدرك مهاجمات قهرما.
نانه‌سيله روم دولتنك كتائب كثيرهٔ منتظمه‌سنى دوچار
قهر وتدمير ايلمشدركه شاعر شهير بلاغت اتسام
{ابو تمام} سيف شجاعتنك بو اثر حيرت افزاسنه قارشى :

{ السيف اصدق انباء من الكتب }
{ فى حده الحد بين الجد واللعب }

ع

مطلعيله ابتدا قلنان قصيدهٔ مشهوره‌سيله
شاباش خوان اولمش ايدى ٠

بو سببدن طولاييدركه روملر برخيلى زمان قوهٔ
قاهرهٔ اسلاميه‌دن خوفاً تجاوز ايده‌مامش وبناء عليه
حدود وثغور بالكز كندى زماننده دكل خلفى {الواثق
بالله هرون} دورنده بيله مصروس ومحفوظ قالمش ايدى ٠

ج

هجرتك (۱۸۰) نجی سنه‌سی شعباننده دنیایه کلمشدر. پدری (هارون الرشید)ك وفاتنـده هنوز مراهق بولنمش وبناءً علیه او صره‌ده تحریء اقبال ایچون تجربهٔ طالع میدانلرینـه سوق مطـایای افکار ایدن برادرلری (محمد الامین) ایله (عبدالله المأمون) بیننده زبانه‌کش ظهور اولان نوائر کارزارك شرارهٔ مضراتندن نفسـنی دائرهٔ محروسیتده بولندیره بیلمك ایچون چوجقلغنده بر تدبیر پیرانه ایله بی طرفلق مسلکنی بالاختیار نتیجهٔ حاله نگران اولمشدر .

وقتا که آفاق قطعهٔ عراقیـه‌یی استیعاب ایدن سحائب ارتباك واغتشاش زائل ومأمون برادرینی مصیبت معلومه‌یه اوغراتدیره‌رق اریکهٔ سـلطنته نائل اولدی صـاحب ترجمه مأمونك تحت تربیه وحمایتنه کچه‌رك بعض خدمتلره مأمور ایدلمش وسیف شجاعتنك ایلك التماع فترت سوزنی سوریه ومصر قطعه‌لرنده کوسترمشدرکه قطعتین مذکورتین اهالیسی سوبسو سردرهوای عتو وطغیان اولمش ایدی .

شام وتوابعنی قلیجنه باش اکدیردکدن واورادن

مصر اقليمنه كذار ايله شرذمهٔ بغاتك دم فاسديله تسكين آتش فترت ومقتدر واليلر، متسلملر تعيين واقعاد ايلدكدن صكره بغداده عودت ايلمش وبويله ايكی قطعهٔ عظيمه‌يی يكيدن فتح ايدرجه‌سنه ابراز ايلديكی خدمتلردن طولايی نزد خليفه‌ده زياده‌سيله مظهر توقير واعزاز اولمشدر .

آره‌دن چوق وقت كچمه‌دن روملر اوزرينه رفع رايت جهاد ايدن برادرينك رفاقتنده‌ده بولنه‌رق مهاجمات شيرانه‌سيله روم سريه‌لرينی دفعاتله قرين استيصال واضمحلال ايديشی بسالت مفطورهٔ رستم پسندانه‌سنی ازسرنو هركسه تصديق واعتراف ايتديرمشدر .

امر غزانك ختامنی متعاقب تقويهٔ نفوذ حكومت ايچون مأمون ايله برلكده طرسوسه عزيمت ايلديلركه كنديسنك خلافتی اوراده اعلان اولنمش ايدی :

شويله كه :

بركون يكديكرينه محبت تامه ايله مربوط اولان بوايكی برادر نجابت‌انتما قدرت فاطره‌نك بدائع محيرة العقولنی تماشاايله دفع آلام اغتراب ايتمك ايچون طرسوس

جهتنده بر ایرماغك ساحل صفا آورنده اوطوره‌رق ایاقلرینی صویه صارقتمشلر وسائقهٔ تحسروطنله عراقك بساتین نضارت‌دثار وفواکه خوشکوارندن وعلی الخصوص خرمالرندن بحثلر آچمقده بولنمشلر ایدی .

غرائب تصادفاتدندرکه کندیلری بوسوزلرله مشغول ایکن عراق قافله‌سی کله‌رك ایکی سپت تازه خرما ورود ایلدیکندن برخیلبسنی ییوب ایرماغك مضرتلی صویندن ایچدیلر .

وبوندن طولایی ایکیسی‌ده حمی خسته‌لغنه مبتلا وسرنهادهٔ وسادهٔ بیماری اولدیلر .

متعصم کسب افاقت وعافیت ایلمش ایسه‌ده مأمون کتدکجه فنالشه‌رق حال احتضاره کلدیکندن برادرینی ومخدومنی یانـنه جلب وتخت سلطنتی متعصمه ترك وحواله آیله جهان فانی‌یه اجرای وداع ابدی ایلمش وبنابرین صاحب‌ترجمه‌نك خلافتی اعلان قلنمشدرکه وقعه‌نك اوان جریانی (۲۱۸) سنه‌سی شهررجبنك ۱٦ نجی صالی کوننه مصادفدر .

خليفهٔ نوجاه طرسدن حركتله بغداده روبراه اولمش ومواصلتنى متعاقب بونجه سنه‌دنبرى اوته‌ده بريده اخلال عقائد اسلاميه‌يه وحسابسز دماء موحدينك اراقه‌سنه سبب اولان (بابك الخرمى) نك ازاله‌سنى فاتحهٔ اجراآت اتخاذ ايتمكى تصميم ايلمشدر .

بابكيلر (مزدك) ناميله ازمنهٔ قديمه‌ده (قباد بن فيروز)ك زماننده ظهور ايدوب مؤخراً صناديد و رؤساسى (نوشروان) عدالت نشان طرفندن قتل وامحا ايدلمش ايدى .

مساوات كامله ايله مشاركته وبو مشاركت فكرينى درجهٔ تفريطه واردير‌ه‌رق مشاركت حرم وعياله قائل ايديلر .

صكره‌لرى (بابك خرمى) نك ظهوريله ايكى فرقه‌يه بالانقسام اسكى مزدكيلره (خرميهٔ اولين) ويكيلره (خرميهٔ بابكيه) دينيلير ايدى .

مشاهير متقدميندن (ابو زيد بلخمى) تأليف ايلديكى (عيون المسائل والجوابات) ده بونلرك كيفيت ظهورلريله احوال مذهبيه‌لرينى على وجه‌التفصيل نكاشتهٔ صحيفهٔ تذكار

ایلدیکنـدن مراق ایدنلر کتاب مبحوث عنهه مراجعت بیورهبیلیرلر .

حرمیهٔ بابکیه طائفه‌سی مأمون زماننده اظهار عصیان ایله اذربیجـان و حوالیسنه یاییله‌رق بعض مهم قلعه‌لری آلمشلر ومذهب ملعنت کاریلرینی قبوله دعوت ایتدکلری اهالیدن ابا و استنکاف ایدنلری بالاعدام آذربیجان صحرا. لرینی خون ناحق سـیلابه‌لریله طوفان بلا شکلنه قویمشلر ایدی .

کرچه بوخباثتلرینی متعاقب مأمون اجلهٔ مبارزاندن (عیسی بن محمد بن ابی خالد) ی بر فرقه ایله اوزرلرینه یوللایه‌رق میادین وقاحت و فضاحتده جولان ایدنلری محو ایتدیرمش ایسه‌ده اکثری اوته‌یه بری‌یه صاوشه‌رق اوزماندن بری هر بری مارهلاهل نثارکبی برر سوراخ اختفـایه کیرمکله انتهاز فرصت ایتدکجه سرنمای مفسدت اوله‌رق نشر سموم اغتیال ایتمکدن خالی قالمامقده بولنمشلر ایدی .

بنابرین معتصم تنسیق وتوثیق امور دولته دست‌زن شروع اولمزدن اول بوفئهٔ خونخوارك سـیف شریعتله

قهر و تدميرینی وظیفه‌سنه تعلقدن زیاده منهمك رعایت وایفاسی اولدیغی سجایای انسانیت وجانبندن عدایلدیکیچون سردار جلادت شعار (اسحق بن ابراهیم) قوماندەسیله برقوتلی اردوتسیار ایلمشدر .

شرذمهٔ ضاله ایسه اوته‌دن بری سورت حکومته قارشی ظاهراً برطور مجتنبانه‌ده بولنمقله برابر مذهب اباطیل نمالری باطناً اتساع و انتشاردن کری قالمیوب حتی همدان و اصفهان کبی مدن عظیمه سکانیله اهالیٔ جبالیه‌نك اکثری افتادهٔ مزالق احتیاللری اولمش ایدی .

بو جهتله اسحق بن ابراهیمك عهدهٔ حمیتنه آلدیغی وظیفهٔ سرداری پك آغر اولوب باخصوص بابکیلر بو دفعه مغلوب اولورلر ایسه مذهبلرینك محو اوله‌جغنی بیلدکلریچون قانلرینك صوك قطره‌سنی آقیدنجه‌یه قدر میادین مدافعه ومقابله‌ده ثباتی قطعیاً تصمیم ایلمشلر ایدی.

وقتاکه اسحق بغاتك اجتماع کاهلرینه واصل اولدی افاته‌زمان ایتمکسزین شدتلی هجوملره باشلادی .

مهاجمات اولیه‌ده کوستردیکی حدتأدیبك تأثیر

شدیدیله بابکیلر شاشیره‌رق نه یاپه‌جقلرینی بیله مدکاری برصره‌ده اسحق هانکی موقعده دشمن وار ایسه ییلدیرم کبی اورایه یتیشه‌رك عقللرینی باشلرینه طوپلاملرینه وقت براقمدیغیچون خبیثلر هریرده پریشان اولدیلر .

بر حالده‌که التمش یتمش بیکی قنطرهٔ صمصام خون آشامدن کچیرلمش و بقیهٔ منهزمه‌سی بیك مشکلاتله دیار رومه قاچه‌رق تخلیص نفس ایده‌بیلمش ایدی .

ایشته معتصم خلیده‌دامن حکومت اولان خاروخاشاك فسادی داس تدبیریله کاملاً قلع وازاله ایلمش و بوندن صکره همت و اقدام تجدد پرورانه‌سنی تأمین حقوق ، قمع مظالم ، ترفیه احوال برایا مثللو بر حکمدار ذیشاندن انتظار اولنان مشاغله حصر ایتمشدر .

بو اشتغالاتی ایسه برصورت شدت کسترانه‌ده اجرایه باشلایوب امرا و حکامی شدید المآل امرنامه‌لرله تهدید وترهیب وکیمنی عزل وتغریب ایدوب کیمنی دخی اعدام ایتدیرر ایدی .

حتی وزیر اعاظمی بولنان (ابو العباس فضل

بن مروان) حقنده اظهار سخط ونكال ايله اموالنى مصادره ايتديرمسيله وزير مصيبتديده خيلى زمان پيغولهٔ خمولده آرميده اولدقدن صكره اوغراديغى ادبارى بردرلو هضم ايده‌ميه‌رك ترك دغدغهٔ حياة ايلمش ايدى .

فضل تند مزاج برآدم اولمق حسبيله خلقى معاملات درشتانه‌سندن اوصانديرمغه باشلاديغى صرده بر كون اصحاب مصالح طرفندن كنديسنه ويريلان ورقه‌لر ميانده منشدى كيم اولديغى بيلنه‌ميان برمنظومهٔ انتباه آميزظهور ايتدى‌كه بونده موقع وزارتده تفرعن ايدوب حال بوكه كنديسندن اول نام داشى اولان اوچ فضل دها اوموقعه واصل اولديغى حالده اوچده محبوسيت ومقتوليت داهيهٔ دهيالرينه اوغراديغى جهتله نتيجهٔ حاللرندن عبرت آلمسى ايما وقريباً كنديسنك دخى اونلره پى‌رو اوله‌جغى انبا قلنمشدر .

منظومهٔ مبحوث عنها شودر :

(تفرعنت يافضل بن مروان فاعتبر)
(فقبلك كان الفضل والفضل والفضل)

(ثلثـة املاك مضـو السـبيلهم)
(ابادتهم الاقيـاد والحبس والقتـل)
(وانك قدا صبحت فى النـاس ظالما)
(ستـوذى كما او ذى الثلاثة من قبل)

ع

اغارب غرائب تصـادفاتدندركه فضل آره‌دن بر آز زمان كچركچمز معتصمك نديم خاص الخاصى (هفتى) نك تحريكات والقا آتيله بلاى ادباره اوغرايه‌رق محو اولوب كيتمشدر !

منـاع الخير بر وزير ظلام اولمغله وفاتنده بر شاعر شوشعرى سويلمش ايدى :

(لتبك لفضل بن مروان نفسه)
(فليس له باك من الناس يعرف)
(لقد صحب الدنيا منوعا لخيرها)
(وفارقها وهو الظلام المعنف)
(الى النار فليذ هب ومن كان مثله)
(على اى شىء فاتنـا منه تأسف)

ج

هرنه حال ایسه مهدی مسند صدر اعظمی‌یی اهلنه تفویض ایلدکدن صکره نوبت کوشمالی خونریزلکده، راهزنلکده سباع وحشیه‌یی آندیران (زط) طائفه‌سنه انتقال ایتدیردی‌که بونلر اواثناده بصره جهتنی خیول وقاحتلرینه جولانکاه ونیجه بی‌کناهی محو وتباه ایلمشلر ایدی .

معتصم بو دیو خونخوارلرك دخی عباد الله اوزرندن شرومضرتلرینی رفع ایتمك ایچون برفرقه بالترتیب (عجیف بن عنبسه) قوماندهسیله بصره‌یه یوللادی .

عجیف اقامتکاهلرینه مواصلت ایدر ایتمز خبیثلر ایمان یأس قبیلندن اوله‌رق حبل انقیاده اعتصام ایتمشلر ایسه‌ده اوراده براقلمش اولسه‌لر ینه کریوه روبهی وطنی اوله‌جقلری شبهه‌سز بولندیغیچون جمله‌سنی محفوظاً بغداده کتیردی‌که ذکور واناث من حیث المجموع یکرمی یدی بیك کشی ایدی .

خلیفهٔ دور اندیش وقوع استیمانلرینه نظراً حقلرنده

معـاملهٔ اغتياليه اجراسـنى متصف اولديغى سجيهٔ عهد پرورى ايجـابندن كورمامكله برابر بغدادده اقامتلرى خلقك انسـلاب امن و راحتنى موجب اولهجغنى دخى بيلديكيچون هپسـنى روم سرحدينه تبعيد ايتديرمش وروملر ايسـه ماللرينى يغما وچوغنى امحـا ايتديكندن طائفهٔ مرقومه بوصورتله جزاى عملنى بولمشدر .

معتصم بوندنصكره (سامره)يى بنا ايتمش واوراسنى معسكر اتخاذ ايله تنسيقات جنوديه‌يه كرمىٔ تام ويرمشدركه تشـكيل ايتـديكى اردو ميانده سـاحهٔ رزم وكفاحى برمحل سور عد ايدن اتراك قهرمانلرى، مهالك ومخاطراتى بازيچه حكمنده طوتان مصر جنكاورلرى، طبع آتشينلرى فيانىٔ كيروداردده بندكارى صـافنات الجيادك نعللرينك طاشلرله تصـادمندن تحصل ايدن شرارهلر ايله هم حال اولوب هر برى بر آتشپـارهٔ جلادت بولنان سمرقند فرسان شجاعت نشانى موجود ايدى .

معتصمك بو تنسيقات وتجهيزات عسكريه‌دن اسـاس مقصـدى ديار رومده اعـلاى لواى كلمة الله ايتمكدن عبارت اولديغى ومقدمات سفريه‌يه مبادرت ايتمك اوزره بولنديغى حالده معهود بابكيلرك اخذ ثار داعيه‌سيله كوندن

كونه تزييد قوت ايله داخل ممالكى ازسر تاپا نائرۀ ارتبا. كات ايچنده براقمق تشبثنده بولندقلرى واصل صماخ اطلاعى اولور اولمز جسم مملكتده بردم فاسد دائمى حكمنده بولنان بو طائفۀ باغيه‌يى كاملاً طعمۀ شمشير بوار واوندن صكره روم سفرينه ابتدار ايلمكى بالتصميم همان بر اردو ترتيب و (بغا) نامنده‌كى سردار ظفر شعار قوماندەسيله تسريب ايلدى .

وقوۀ مزبوره‌نك احتياطى مقامنده اوله‌رق متعاقباً (افشين جندر بن كاوسى) ايله ديكر براردو دها يوللادى.

اوته طرفدن دعامة الرهط بغاة بولنان (بابك) ايسه معتصمك بو تداركات جسيمه‌سنى استخبار ايدر ايتمز تحشيد خذله ايله بر طاقم نقاط ومواقع مستحكمه‌يى طوته‌رق دشمننك ورودينه انتظار ايتمكده ايدى .

وقتا كه ايكى مدهش اردو قارشيلشدى بابك ايلك هجومده احراز غلبۀ كامله ايتدى .

فقط (بغا)نك كتيبۀ منهزمه‌سنى طوپلايه‌رق وقوع بولان برصولت شديدۀ شيرانه‌سى معتصميلرك مظفريتنى بالتأمين بابكيلر دوچار انهزام تام اولديلر .

نه‌چاره‌که بابکیلرك الندەکی موقعلرك منـاعت طبیعیه وصنعیه‌سی مظفریت واقعه ثمره‌سنی بغایه اقتطاف ایتدیر۔ مامش و فقط ایشك نتیجه‌سنز قالمسندن طولایی بغانك تیغ بسالتی ژنکدار فتور اولمیوب بابکیلری تحصن ایتد. کلری قلاع و بقاعده محاصره وتضییقه باشـلامقله برابر حمیت و شجاعتنه اعتماد ایتدیکی (اقشین) ی اوته‌ده بریده تصادف ایده‌جکی دشمن فرقه‌لریله چارپیشه‌رق محصورینه زاد وامداد ورودینی منعه موفق اوله‌بیلمك ایچون بر فرقه مبارز نبرد آزما ایله اطرافه یوللامشدر .

برطرفدن بغا محاصره‌یه دوام ودیکر طرفدن اقشین فرق مفرزهٔ بابکیه‌یی قرین انهزام ایلمکده اولدیغی حالده آره‌دن برسنه‌دن زیاده زمان کچمش و نهایت معتصمیلرك (موغان) ده ومتعاقباً (بدد) ده قزاندقلری غلبـات عالیه اوزرینه مقدما بغانك الندن قورتلدقدن صکره عسکرینی غالبنه بالتسلیط کاه وبی کاه ایقاع مفاسددن خالی قالمیـان (بابك) ارتق محافظهٔ نفس امکانندن امیدینی کسـمکله اولاد وتوابعنی اقشـینك دست آهنین صولتنه ترك ایله یالکز باشنه بر محلده اختفا ومؤخراً لجام سـمند فراری ارمنیه طاغلرینه قدر اماله وارخا ایلمشدر .

بر صورت سرسریانه و مختفیانه‌ده اودیه پیمای مذلت اولدقدن صکره بر قصبه‌ده مقیم بطریقك خانه‌سنه نازل اولمسیله و بطریق ایسه کندیسنی طانیوب مع مافیه معتصم بو خبیثی حیاً طوتوب کتیرنه یوز بیك ومیةً الده ایدنه اللی بیك التون ویره‌جکنی هر طرفه اعلان واشاعه ایلمسیله بطریق درحال بابکی جهت عسکریه‌یه بالتسلیم مادی ومعنوی ایکی بیوك فائده استحصال ایتدی‌که برنجیسی مظهریت نقود بی شمار، ایکنجیسی نزد متبوعه‌ده قزاندیغی حرمت واعتباردر .

بابك محفوظاً یوله چیقارلمش و بغداده مواصلتی کونی بر فیله و یادوه‌یه ارکاب ایدیلوب بالجمله سکنهٔ مملکت تماشاسنه چیقه‌رق دردست ایدلمسندن طولایی کونلرجه شهر آیین اجرا ایدلمشدر .

خلیفهٔ ظفرشعار بو خناس ملعنت استیناس ایله برادری اولوب کندیسنك قوة الظهر مفسدتی بولنان (عبدالله)ك پیشکاه جلادتنده باشلرینی کسدیرمش و خراسانه بالارسال تشهیر ایتدیرمشدر .

بابك ظلام للعبید دنیله بیله‌جك بر اظلم خونریز

اولوب عباداللهك باشـنه برداهیهٔ دهیا کسسیلمش ایدی.

دنیاده ذوق‌یاب اولدیغی برشیٔ وارایسه اوده ابنای جنسنی افنـا اولوب دست نحوست پیوست غدریله ایکی یوز اللی اوچ بیك بی‌گناه مسلمان اولدیرمش ایدی.

دیگر گونه وقوع بولان مظالمنی تعداد ایسه غیرقابلدر دینیله بیلیر.

ازجمـله تأسیس ایتدیکی سجن بلاده اون بیکه قریب ظلمدیده بولنوب اطلاق ایدلمش ایدی.

خلیفهٔ مسلمینه قارشی ایتدیکی عصیـانلرك چوغنده مظفر اولوب مرکز سلطنتدن گوندریلان نیجه نیجـه سرعسکرلر، بیکلرجه یکیتلر غلطیدهٔ خاك هلاك اولمش ایدی.

جزای سزاسنی بولدقدن صکره اهالی راحت یوزی گورمش وعالم انسانیت معتصمك منتدار حقیقیسی اولمشدر.

بوخصوصده افشینك مشهود اولان فداکارلغی سزاوار شاباش اولوب حتی خلیفهٔ قدر شناس کندیسنی سند قطعه‌سی

والیلکیله قرین التفات وتحت لواء قهرمانیسنده تحشدنمای بسالت اولان جسور عسکرینی دخی بیکلرجه درهم ودینار اعطاسیله رهین تلطیفات بی غایات ایتمش ایدی .

ایشته خلیفهٔ رعیت پرور بوبلای عباد وبرایا اوزرندن دفع ایتدیرهرك اورتهلقده سکون تام حکم فرما اولمغه باشلایجه عندنده اعز مقاصد وآمال اولان روم سفری ایچون تدارکات حربیهیه مسارعت ایلمش وبرآز مدت صکره کلان اخبار فجیعه ایسه بالذات سلاح شهامته صارلمسی لزومنی کوسترمشدر .

شویلهکه :

بابك اقشینك بازوی متین سطوتنی بوکهمیهرك مضمحل اولهجغنی جزم وتیقن ایتمسیله جنود اسلامی دیکر بر مشغله ایله یورمق وبو سایهده کندیسی افشینك الندن قورتیله بیلمك اوزره رومهلری بلاد اسلامیهیه تسلیطه قالقیشمش وروم امپراطوری (توفیل بن میخائیل) ه کوندردیکی رسالهٔ ارجوفه اسالهده : «معتصمك عسکری مهاجمات شجیعانهمله کسب ضعف ایتدکجه ایدییور! سرحدلر بوشدر. هجومکزه قارشی طورهجق کیمسه یوقدر . انتهاز

فرصت زمانیدر ! » نه‌چنده ادارهٔ مقـال ترهات اشتمال ایلدیکندن ایمپراطور علی الفور طوپلایه بیلدیکی عسکری مستصحباً حدود اسـلامیه‌یه پای انداز تجاوز وتعرض اولمش وبر چوق مسلمانی اسیر ایدرك برونلرینی ، قو- لاقلرینی کسمك کبی افعال وحشیانه‌یه جرأت ایتمش ایدی .

مسافه‌نك اوزاقلغی حسبیله بوخبر کدر آمیز بوصره‌ده بغداده واصـل اولمقله برابر کرفتار قید اسـارت اولان مخدرات اسـلامیه‌دن وآل هاشمدن برقادینجغزك دشمن بی امان النده «وامعتصماه!» دیه صیحه‌زن استمداد اولمقده بولندیغنی خلیفهٔ مرحمت کردار ایشیدر ایشتمز از سرتاپا بر آتشپارهٔ غضب وحدت کسیله‌رك وحتی اوصره‌ده ایستدیکی بر برداق صغوق صویی بیله ایچمیه‌رك بالذات قومانده‌سی آلتنه آلدیغی قهرمانلری مستصحباً حرکتله دشت وهاموندن سیالهٔ برقیه کبی کذار ایدرك روم حدودینه کیرمش وتصادف ایتدیکی دشمن فرقه‌لرینی صواعق حملاتیله یره کچیره‌رك روملرك عندنده قسطنطینیه‌دن دها مقدس عد اولنـان عموریه پیشکاهنه قدم نهادهٔ جلادت اولمشدر .

عموریه‌نك دائراً مادار قلاع وبروج متینـه ایله محاط اولدیغی پای تختندن حرکتی اثناده ایشیده‌رك بناءعلیه

اوزمانك اصول حربيه‌سنجه درلودرلو منجنيقلر، شهرلرك ايچنه آتشلر آتمق ايچون بر طاقم آلتلر كتيرديكيچون عموريه‌يى كمال شدتله حصر وتضييقه باشلامش ومع مافيه هم محصورينه امداد وذخيره ورودينى منع وهم‌ده روملرك فرق مفرزه‌سنى محو ايله كثرتله اجتماع ايده‌مامالرى اسبابنى استحصال ايچون جنود فوز نمودينى بر قاچ قوله بالتقسيم اطرافه يوللامشدر .

كنديسى منجنيقلرله شهرك ايچنه بيوك بيوك طاشلر، آتشلر ياغديرمقله برابر فرقه‌لر راست كلدكلرى دشمنى قهر ايليه‌رك تالان كرلكه قويلدقلريچون روملر نه ياپه‌جقلرينى بيله‌مديلر .

معتصم ايسه روملرك كوردكلرى شدت تضييق الجا آتندن اوله‌رق وقوع بولان تضرعات مصالحه جويانه‌لرينه قولاق آصميوب تماميله اخذثار ايچون ويرديكى اوامر شديده ايله معاملات عموميهٔ حربيه‌سنى تشديد ايتديردكجه ايتديرر ايدى .

شوقدر واركه محصورين مهمات وذخائره احتياجدن وارسته اوله‌رق موقعلرينك متانتنه اغتراراً صوك درجه‌يه

قدر ثباتی کوزه الدیرملرینه کوره ایشه قانلی بر هجوم ایله نتیجه‌ویرلمسی نزد خلیفهٔ دوراندیشده مناسب کورلدیکیچون برکون هزبران جکر شکافان اسلامی بریره طوپلایه‌رق شو خطبهٔ مؤثره‌یی آوردهٔ لسان حماست ایلدی :

عسکر !

«سزکه رفع رایات جهاد وغزایه مأمور اولان برملت نجیبه افرادندنسکز مجاهدین دینك مادةً ومعناً حائز اولدیغی فضائل مقدسه‌یی سزده تعریفه حاجت کوره‌مم !

یالکز شوراسنی سویلمکله اکتفا ایلرم که جنت ظلال سیوف مجاهدانه کز تحتنده بولنیور !

بر مجاهد حمیت پروره کوره بوندن بیوك دها نصل شرف وفضیلت اوله بیلیر ؟

شمدی یه‌قدر تعلیهٔ شان اسلام اغورنده کوستر-
دیککز غیرت مفطوره کزدن طولایی سزه دین مبین
احمدی نامنه بیان خشنودی ایدرم •

انجق نجدت عربیـه کزك بو اثر مشکورینی دها
کوستره‌رك قارشیکزده‌کی دشمندن اخذ ثار ایتمکزی
دها چکن کون خاك سیاه مرکه سریان بونجه اخوان
دینکزك ارواح طیبه‌سی سزدن بکلیور !

بن نه وقت اولسـه طعمهٔ تراب اوله‌جق اولان
وجودمی ایشـته اعلای لوای کلمة الله ایچون میدان
جهاده آتیورم •

دیدی ، خلیفه‌سنی سون بنی تعقیب ایتسون ! »

ع

شو نطق سریع التأثیر اوزرینـه سلاح بسـالتلرینه

طيانوب طورمقده اولان عراق دلاورلری برکوه آتش نشـان کبی فوران نمای تأثر اولەرق سوکیلی خلیفەلرینه پی رو اولدقلری حالده روملره شدتله هجوم ایتـدیلر .

بر حالده که میادین مقاتلات نمونۀ عرصـات اولوب مجـاهدین اسلام بریاندن حرکات غضنفرانەلری نتیجه‌سنه نگران اولان ارواح شهدایی نشوەدار ایتمك ودیگر یاندن خلیفۀ اعظملرینـك یوزینی قاره چیقـارمامق ایچون جانلرینی ایثـار ایدرك چالیشیرلر واوته طرفدن عنفوان صبـاوتلرندن بری مسلمانلره قارشی بر حس عداوت وخصومتله متحسس اولدقلری حالده پرورش‌یاب اولان روم قهرمانلری دخی صلیبلرینـك نامنی قرین تعالی ایتدیرمك ایچون برصورت فداکارانەده اوغراشیرلر ایدی .

بو هنگامه آرەسـنده نسیم مظفریت جانب خلیفه‌یه وزان وروملر کلیاً پریشان اولمغـله عموریه فتح ومخدرۀ مسـتمده تخلیص ایدلمش وبرج وباروسـنده لوای فوز احتوای عبـاسی تموجه باشلامشدر .

عموریه حقنـده مؤرخلر بعض مختلف رأیلرده

بولنمشلردرکه بو اختلاف آرا (صحائف الاخبار) ده شو
ایله نکاشتهٔ صحائف اخبار قلنیور :

ع

صاحب القاموس دیرکه : «انقره رومده برشهرك
اسمیدر . بعضیلر دیرکه انقره انکوریه‌دن معربدر . اکر
بو سوز صحیح ایسه اول شهر عموریه دیدکاریدرکه
معتصم اکا غزا ایتمشدر . وامرئ القیس انده مسموماً
فوت اولمشدر ! » قنالو زاده دیمکله معروف {علی} نام
فاضل یکانه قاموسك کنارینه یازمشلرکه : « بن
برفاضل کیمسه‌دن ایشتدم . علمادن بر کیمسه‌دن روایت
ایدردیکه عموریه انقره‌دن غیری قرمان ولایتنده بر
شهردرکه الیوم خرابدر . وروميلر لساننده اسمی
آناموریه‌در . بن ظن ایدرمکه بو سوز کرچك اولمق
کرك ! » بن دیرمکه فاضل مزبورك کلامنی
مؤید اولمق اوزره قرمانیلر احوالنده {شکاری} نام بر

کیمسه نك تاریخنده دینیلیورکه : « وقتا که ملك محمود بك بن قرمان برادری محمد بك فوتندن صکره پادشاه اولدی رومده سلاجقه دولتی منقرض اولمغین محمودك علم استقلالی بلند اولوب عسکرینی جمع وبلاد رومه غزا وکفار بیننده اناموریه اسمی ایله مسمی اولان عموریه‌یی محاصره ومقاتلهٔ شدیده‌دن صکره فتح وخراب اولان مواضعن تعمیر ومساجد ومنابر بنا ومعموریه دیو تسمیه ایلدی . طاش ایلده مشهور اولان قلاعدن اولوب انقره ایله اراسی یدی مرحله ایدی . قرمانیلر دولتی منقرض اولنجه انلرك تحت تصرفلرنده اولوب صکره آل عثمان والیلری قلعهٔ مزبوره‌ده اشرا ومفسدین تحصن ایتمسون دیو هدم ایلدیلر . الیوم یرنده بر قریه واردر . »

§

هر نه حال ایسه خلیفهٔ شیر صولت بو مظفریت عالیه‌دن

صکره ایکی آی قدر اوراده بسط قالیچهٔ آرام ایله باکمال شان و شرف معاودت ایلمشدرکه صاحب قران زمانك دار الملکنه وصولنه قدر بیکلرجه خلق جابجا رهگذار مجاهدانه‌سنه شتاب وایفای تهنیت غزا ایله اکتساب مباهات بی حساب ایدرلر ایدی .

عقالره وله وحیرت ویره‌جك مأثر غیرت کسترانه‌دندرکه خلیفه مقدما دارالملکندن حین حرکتنده ندیمندن ایسته‌مش اولدیغی بر بارداق صغوق صویی بو دفعه عودتنده تکرار ایسته‌یه‌رك : « ایشته صو ایچمك زمانی شمدی کلدی! » دیمشدر .

عودتنی متعاقب بر مدت وجود حکمدارینندن دور اولان مملکتك دوچار تذبذب اولان احوال داخلیه‌سنی اصلاح وتشیید ایله اوغراشمقده بولندیغی صره‌ده بر وقعهٔ مزعجه باش کوستردی‌که بوده ارض فلسطینده (مبرقع الیمانی) نك بغتةً خروج ایتمسی ایدی.

مبرقع بر شخص فساد پیشه اولوب خلیفه ذاتاً قهر وتدمیرینه وسیله جو اولمقده بولندیغیچون درحال سردار شهیر (رجا بن ایوب الحضاری) قومانده‌سیله بر فرقه

يوللامش وبرآز مدت چارپیشـلدقدن صـکره سردر هوای طغیان اولانلردن یکرمی بیك شقی قلیجدن کچیر- یلەرك مبرقع اسیر ایدلمکله بوفتنهٔ هائلەدخی بوصورتلەرهین زوال وانسلاب اولمشدر .

ایشـته معتصم اوان شبـابندن بری اعلای نباهت اسلامیه ایچون کاه اشهب سوار غزا وکاه داخلاً ظهور ایدن فترات وغوائلی ازاله ضمننده اتخـاذ تدابیر ثاقبەیه مسارعت نما اولمقده ایکن (٢٢٧) سـنهٔ هجریەسی ربیع الاولنده ترك دغدغهٔ حیاة ایلدی .

نعش مغفرت نقشی سامرەده دفین خاك عطرناکدر.

ع

معتصم خلفاء عباسیه ایچنده قوت وصلابتله احراز موقع انفراد ایتمش برحکمدار جلادت شعار ایدی .

کثرت شجاعت، کرم و سخاوت، مکارم اخلاق، سمو همت ، علو جناب ، شدت عزم وثبات ، اصـابت تدبیر کبی مزایای جلیله ایله متحلی ایدی .

عزمندەکی شدت ایله علو همتنه بوندن بیوك دلیلمی اولەبیلیر کـه برسیدهٔ عصمت قرینك تادیار رومده

«وامعتصماه» ديه نا كنان اولمسنى ايشيدر ايشتمز. بر سفر دورا دوردن طبيعى التحصل اولان مشاق و مهالك غير محصوره عندنده سرير سلطنت اوزرنده‌كى حضوره مرجح كوريله‌رك فى‌الحال رخش سوار جهاد واناطولى قطعه‌سنى زير وزبر ايده‌جك درجه‌لرده صولت انداز سعى واجتهاد اولمش ايدى.

ابيض اللون، صبيح الوجه، طويل اللحيه، معتدل القامه اولوب هيئت عموميهٔ فطريه‌سى كنديسنك بر قهرمان شير نهاد اولديغنى وهلهٔ نظرلره ارائه ايدر ايدى.

زماننده برايا مظله‌نشين رفاهيت و امان واعادىٔ خارجيه وعلى الخصوص روملر تيغ جهادندن هميشه هراسان ايدى.

عهد عاليسنك مآثر جليلهٔ سيفيه‌سندن اوله‌رق بابل، مصر، ربيعه، آذربيجان، ارمنيه جهتلرى دولت عباسيه‌يه روابط تامه حاصل ايتمش ايدى.

وجود نادرى شجاعت و مكانتك بر تمثال مجسمى اولوب جوجقلغنده جنك و جدال داستانلرى، كروفر

ترتیبلری کبی قهرمانلرده، فاتحلره عائد حالات وحرکات ایله اشتغالی لذت علمیه‌یه ترجیح ایتدیکیچون علوم وفنوندن بهره یاب اوله‌مامش ایدی .

تتبع صحائف کتب و امهاته عدم رغبتنه دائر اولان لطائف تاریخیه‌دندرکه پدری (هارون رشید) زماننده کندیسنه عارف دقائق فنون بر استاذ کمالات نمون تعیین اولنه‌رق مشغلهٔ تحصیلده پاداشی اولمق اوزره سرایده‌کی غلامان سیم تناندن بری‌ده رفاقتنه ویرلمش اولدیغی حالده مؤخراً غلامك وفاتی وقوعنده هارون معتصمه خطاباً : «غلام وفاتمی ایتدی ؟» دیجه معتصم : «اوت یا ابتی ! کتابدن قورتلدی !» جوابنی ویرمسیله هارون جواب الجواب اوله‌رق : «خیر اوغلم ! او کتابدن دکل کتاب اوندن قورتلدی !» دیمش و ذاتاً معتصمك کارزار میدانلریچون یرادلمش برقهرمان اولدیغی وادق مسائل علمیه‌دن‌رمیده اولدیغی بیلمسیله امر تحصیلده کندیسنی حر براقمش ایدی .

مع مافیه یکده امی اولمیوب برروایته نظراً جزؤیجه اوقیوب یازمغه مقتدر ایمش .

معتصم (ثمانی) ویاخود (مثمن) دیه ملقب ایدی .

سبیده اعجب عجائب تصادفاتدن اوله‌رق خلفای عباسیه‌نك واولاد عباسك سکزنجیسی بولنوب قرق سکز سنه‌یاشادیغی حالده مدت سلطنتنك سکز سنه سکز آی سکز کون دوام ایتمسی ودورنده سکز قلعه وممالکت عظیمه فتح اولنه‌رق ایام خلافتنده قپوسنه سکز پادشاه کلمسی وصلبندن سکز ارکك، سکز قز طوغوب وفاتنده خزینهٔ خاصه‌سندن تعبیر قدیم عرب اوزره سکز بیك کره بیك دنیارایله کذلك سکز بیك کره بیك درهم ظهور ایلدیکی کبی سکز بیك جمل وبغل وسکز بیك غلام وجاریه ترك ایلمسی ایدی‌که اعداددن برعددك بویله کثرتله بر آدمك تاریخچهٔ حیاتنده اجتماعی شمدی‌یه قدر ایشیدلمامشدر دینیله‌بیلیر .

اسمیله‌تماماً التباس واقع اولمق اوزره خاتمنده (اعتصمت بالله) عباره‌سی محرر ایدی .

محاکات تاریخیه نقطهٔ نظرندن باقلدیغی حالده معتصم بر حکمدار کامل کورنمکله برابر معهود (مخلوقیت) مسئله‌سیله اشتغالی وبو جهتله امام همام (احمد بن حنبل) کبی

بعض اجلهٔ علما و فقهـا حقنده‌کی معاملهٔ معلومه‌سی کندیسـنی شوائب تاریخیـه‌دن تجرید و تعری ایتدیره‌مامشدر .

معمافیه عمومیت احوال وافعـالی شوکت وسطوت ملیـه‌نك استکمالی امراهمنه معطوف و مصروف اولمسنه نظراً هرحالده خلفای اسـلامیه‌نك اکابر وعظماسـندن صاییلیر .

صوڭ

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٤١ | طابع وصاحبی : مهران

{موسی بن نصیر}

{ابو عبد الرحمن موسی بن نصیر اللخمی} برنجی قرن هجریده پرورش یاب شهامت اولوب هر بری امتك مایه الافتخاری بولنان عظمای قهرمانان عربدن بریدر.

طرابلس غربدن شمالاً اسپانیانك منتهاسنه وجنوباً قناریا اطه‌لری پیشگاهنه قدر کیدرك رایت فوز آیت اسلامی شانلی برصورتده تموج ایتدیرمش

وبونجه قطعات وسیعه‌نك فاتح ابدی الاشتهاری اولمش ایدی .

صباح الخیر اسلام انفلاق نمای سعادت ومدنیت اولدقدن صکره اشعهٔ سیف غزا ایله اشراق بلاد وامصار اتمکه مأمور اولان مجاهدین امت التماع حسام بسالتلرینی هر طرفده کوستره‌کده بولندقلری بر زمان فتوحات نشانده افریقا مدن جسیمه‌سنك دخی زیر ادارهٔ فلاح باهرهٔ اسلامه ادخالی حضرت فاروق اعظمك اخص مقاصد وآمالی ایکن وقوع ارتحاللری حصول مرامه موقتاً پرده‌کش حیلولت اولدیغی واوان جناب « ذی النورین » ده عبدالله بن سعد ، عبدالله بن عباس ، عبدالله بن عمر ، عبدالله بن زبیر ، عبدالله بن نافع کبی هر بری غابهٔ رزم وکفاحك بر لیث جکر شکافی بولنان

اجلهٔ سرداران سنه‌لرجه قابیج صالالاذقلری وصکره‌لری { حسن بن نعمان } برسریهٔ مبارزین ایله کوندریله‌رك قبل دشمندن کندیسنه تجریع ماءالحیاة شهادت ایدیلان عقبه بن نافعك کتدیکی محلاره قدر کیدرك صواعق شمشیر قهرمانانه‌سیله سحائب صفوف اعدایی پاره‌لدیغی حالده ینه فتوحات غربیه‌نك اکمالی جلوه نمای آیینهٔ موفقیت اوله‌مامش ونهایت بو فتح مبین { موسى بن نصیر } لك صمصام خون آشام جلادتیله حاصل اولمش ایدی که سمو مزیت مجاهدانه‌سنی تعیینه یالکز بوراسی کفایت ایدر .

على الخصوص اندلس کبی مطمح انظار فاتحان اولمش اولان برقطعهٔ عظمایی تیغ جان ستان مجاهدانه‌سندن ریزان اولان دماء اعدادن متشکل بحیرهٔ مشکلات ایچنده یوزه یوزه فتح وتسخیر ایدیشی نام

جلادت اتسامنی الی الابد السنهٔ ستایش امتده دائر وسائر ایتدیره جکدر .

هراس هجومی یالکز افریقا واسپانیایی دکل اوروپانك هر طرفنی یرندن اویناتمش ایدی .

سیف شجاعتنی خلفای امویه دن عبدالملك بن مروان، ولید بن عبد الملك، سلیمان بن عبدالملك کبی اوچ حکمدار قوی الاقتدارك اعتلای شان وسورتی اغورنده استعمال ایلدیکیچون ذات بسالت سماتی اوچنك ده قرة العینی مثابه سنده ایدی .

بر ملك صاحب احتشام قوتی حائز اولوب یالکز افریقاده انفاذ فرمانه منتظر سکسان بیك قدر جسور کوله سی وبر قاچ یوز بیك عسکری وار ایدی .

موسی بن نصیر یمن قبائلندن معدود اولان (اللخم) قبیله سی عرانین وصنادیدندن وتابعین کرامدن (نصیر اللخمی) نك صلبندن برنجی قرنده مهد آرای عالم شهود اولمشدر .

نصیر مدت عمرینی میادین کار زارده کچیرمش وحضرت ابو تراب ایله جناب معاویه بیننده سرنمای ظهور اولان ملحمه اثناسنده معاویه طرفنده بولنمقده ایکن استعمال سیفدن مجانبتله پیغولهٔ خموله چکلمش ومع مافیه اللدن کلدیکی درجه ده تألیف ذات البینه چالیشمش بر قهرمان متانت نهاد ایدی .

ایشته موسی بویله براب ابو الادبك تحت تربیه‌سنده پرورش یاب اوله‌رق ذاتاً جنك وجدال ایچون یرادلمش بر وجود نادر الموجود بولندیغیچون دولت امویه‌نك خدمت عسکریه‌سنه دخول ایلمشدرکه او صره ده (عبد الملك بن مروان) قلمروامویده فرمان ران اولمقده ایدی .

کنج قهرمان نره‌یه مأمور اولدیسه قدرت فاطره‌نك طبع شیر شکارانه‌سنه بخش ایتدیکی خاصهٔ حماست سائقه.

سیله منصور اللوا اولمش و بناء علیه بونجه مبارزان امت آره سنده احراز موقع تمیز ایله عبد الملك و بالعموم افراد دودمان سلطنتك توجه ومحبتلرینی جلب ایتمش ایدی .

از جمله (عمر ابن عبد العزیز) که آوازۀ عدالت پروری وقدر شناسیسی چار اقطار جهانه یاییلمشدر خلیفه‌یه مسابقت ایدرجه‌سنه ابن نصیرك اطوار مردانکیسنه مفتون ایدی .

بو توجهلر نتائجندندرکه افریقا اسفار سابقه‌سنی تجدید وتکریر واو حوالی یی انوار ساطعة الآثار دین مبین ایله تنویر ایلمك لازم کلدیکی صره‌ده عبد الملك ایله عبد العزیز بلاد غربیه‌نك فتح وضبطی خصوصنی بالاتفاق موسانك دست آهنین صولتنه توديع ایلدیلر .

تاریخ وقعه حقنده مؤرخین دوچار اختلاف اولوب بعضلری (٨٩) سنه‌سی اولمق اوزره قید وتحریر ومؤلف (صحائف الاخبار) (٧٧) ویاخود (٧٨) اوله‌رق تزبیر ایتدیکی کبی (حافظ ابو عبد الله الحمیدی) دخی (جذوة

المقتبس) نامنده‌کی کتاب مستطابنده موسانك وقوع حرکتی (۷۷) سالنه مصادف اولدیغنی یازمشدر .

هر نه حال ایسه موسانك عهدهٔ فاتحانه‌سنه احاله قلنان شو مأموریت بونجه سردارلرك حسام غیرتلرینی ژنکدار فتور ایدن بر امر عظیمی متضمن اولمسیله زماننده‌کی سر عسکرلرك چوغی موفقیتندن مطمئن دکل ایدی .

باخصوص زمانك عالم اسلامه قارشی خرستیانلغك الك غلیانلی بر زمانی اولمسی وافریقانك محافظه‌سیچون جنکاوران نصارانك قطرهٔ واپسین دملرینی اراقه‌یه حاضر بولنمسی بو اطمئنانسزلغی آرتدیردقجه آرتدیریور ایدی .

موسی ایسه موانع ومزاحم ملحوظه‌یه مزایای عالیهٔ عسکریه‌سنی مقابل طوته‌رق ذره قدر بیله اندیشناك اولمدیغی حالده التمش یتمش بیك قدر مجاهد ایله یوله چیقدیکه افریقالیلر اوالجه بو تدارکدن خبردار اولدقلریچون بهری یوز یوز اللی بیك کشیدن عبارت اوله‌رق اوچ بیوك اردو ترتیب ایله آمادهٔ کیرودار اولمشلر ایدی .

بو جهتله موسی قوهٔ موجوده‌سنی دشمننك قوای متفرقه‌سنه مقابلةً اوچ قوله بالتقسیم برنجیسنی صاغ جناحی تشکیل ایتمك اوزره نجل کبیری (عبد الله) ك قومانده‌سیله غرب شمالی طرفنه، ایکنجیسنی دیکر فرزند شهامت مندی (مروان) ایله صول جناحه مأموراً غرب جنوبی‌یه، سوق وتسریب ایلمش وکندیسی ده اوچنجی قولی مستصحباً قابکاه مقامنده طوغریدن طوغری‌یه جهت غربیه‌یه توجیه رایت نصرت ایتمشدر .

شو اوچ قول خطوط حرکات حربیه اوزرنده متفرقاً حرکت ایتمکده اولمقله برابر اوچنك هدف حرکاتی بر اولوب بو هدف ده او زمان (بربریه) ده معموریت وکثرت نفوسیجه شهرت یاب اولان (طنجه) سواد عظیمی ایدی .

یوز بیکلرجه دشمن که مجاهدین اسلامك پیشکاه عزمنه سد ممانعت چکمك ایچون افریقا فیافیٔ غیر متناهیه‌سنك اك مهم نقطه‌لرینه یاییلمشلر ایدی خصملرینه تعرض ایتمکده افاتهٔ وقت ایتمدیلر .

فقط بو اوچ کتیبهٔ غزاتك هر بری شوق غزا ایله

بر کوه آتش فشان کسیله‌رك فوران نمای صولت وشدت اولدقلریچون افریقالیلر هانکی نقطـه‌ده جرأت تصادمده بولندیلرسه پریشان اولدیلر .

موسی بو انهزاملرك بخش ایتدیکی تسهیلات ثمره‌سیله ایکی اوغلندن اول سیالهٔ برقیه کبی برسرعت خارقةالعاده ایله طنجه‌یه یتیشمش وذاتاً لمعات تیغ غازیانه‌سیله منخطف الابصار اولان فرق اشرار ره‌نورد فرار اولوب ثبـات ایده بیلنلری دخی تارمار ایدلمکله مظفراً شهره پای انداز سطوت اولمشدر .

بو فتح جلیلك تأثیر شدیدندن استفاده ایچون بعض ممـالك تسـخیر وبر طاقم ارباب ارتدادی دائرهٔ اسـلامه ارجاع ایله ابا واستنکاف کوسـترنلری تدمیر ایلمك کبی متممات جهاد ایله مشـغول ایکن حمیتلی اوغللری ایکی فرقهٔ ناجیه‌یی بالاستصحاب تبریك غزایه شتاب ایلمشلر و بونلرك هر بری محصول حسـام قاهرانه‌لری اوله‌رق یوزر بیك اسیر کتیرمشلردر .

بو موفقیات متسلسلهٔ مشکوره‌ده ایادئ فوز مبادئ

بو جهتله موسى قوهٔ موجوده‌سنى دشمننك قواى متفرقه‌سنه مقابلةً اوچ قوله بالتقسيم برنجيسنى صاغ جناحى تشكيل ايتمك اوزره نجل كبيرى (عبد الله) ك قوماندەسيله غرب شمالى طرفنه، ايكنجيسنى ديكر فرزند شهامت مندى (مروان) ايله صول جناحه مأموراً غرب جنوبى‌يه، سوق وتسريب ايلمش وكنديسى ده اوچنجى قولى مستصحباً قابكاه مقامنده طوغريدن طوغرى‌يه جهت غربيه‌يه توجيه رايت نصرت ايتمشدر .

شو اوچ قول خطوط حركات حربيه اوزرنده متفرقاً حركت ايتمكده اولمقله برابر اوچنك هدف حركاتى بر اولوب بو هدف ده او زمان (بربريه) ده معموريت وكثرت نفوسيجه شهرت ياب اولان (طنجه) سواد عظيمى ايدى .

يوز بيكلرجه دشمن كه مجاهدين اسلامك پيشكاه عزمنه سد ممانعت چكمك ايچون افريقا فيافىٔ غير متنا. هيه‌سنك الك مهم نقطه‌لرينه ياييلمشلر ايدى خصملرينه تعرض ايتمكده افاتهٔ وقت ايتمديلر .

فقط بو اوچ كتيبهٔ غزاتك هر برى شوق غزا ايله

بر کوه آتش فشان کبی‌ایله‌رك فوران نمای صولت وشدت اولدقلریچون افریقالیلر هانکی نقطه‌ده جرأت تصادمده بولندیلرسه پریشان اولدیلر .

موسی بو انهزاملرك بخش ایتدیکی تسهیلات ثمره‌سیله ایکی اوغلندن اول سیالهٔ برقیه کبی برسرعت خارقةالعاده ایله طنجه‌یه یتیشمش وذاتاً لمعات تیغ غازیانه‌سیله منخطف الابصار اولان فرق اشرار ره‌نورد فرار اولوب ثبات ایده بیلنلری دخی تارمار ایدلمکله مظفراً شهره پای انداز سطوت اولمشدر .

بو فتح جلیلك تأثیر شدیدندن استفاده ایچون بعض ممالك تسخیر وبر طاقم ارباب ارتدادی دائرهٔ اسلامه ارجاع ایله ابا واستنکاف کوسترنلری تدمیر ایلمك کبی متممات جهاد ایله مشغول ایکن حمیتلی اوغللری ایکی فرقهٔ ناجیه‌یی بالاستصحاب تبریك غزایه شتاب ایلمشلر و بونلرك هر بری محصول حسام قاهرانه‌لری اوله‌رق یوزر بیك اسیر کتیرمشلردر .

بو موفقیات متسلسلهٔ مشکوره‌ده ایادیٔ فوز مبادیٔ

غزاته دوشن مغتناتك كثرتى وله رسان اذهان وافكار اولەجق مرتبەدە اولوب حتى عبد الله ايله مروانك كتيرديكى اسيرلرله طنجەنك فتحنده الده ايديلان اسيرلر برنهج شرع قويم آوردهٔ موقع تقسيم ايدلديكى صرەدە يالكز اميرك خمس اعتبارياله غنيمت حصەسى تام التمش بيك اسيره بالغ اولمشدركه بو قدر غنائمك غزوات سابقەنك هيچ بريسنده مشهود اولمديغى بين المؤرخين متفق عليهدر .

فتوحات واقعه خليفەيه عرض واشعار اولنجه بو مآثر عظيمەنك زمان خلافتنده وقوعندن طولايى اظهار تشكرات بى شمار وغازىء بى مدانى ايله اوغللرينه خاصةً بيان من ومسار ايلدى .

ابن نصير متصف اولديغى مزيت مفطورهٔ شجاعتنه برده (عادل) صفت فاخرەسنى اضافه ايتمك وبنابرين شاهراه عدالت كستريده ثانىء عمر ابن عبد العزيز اولمق غيرت فاروق پسندانەسنده بولنديغيچون آز زمانده افريقا صحارىء وحشت نماسنى مدنيت وسعادت نورلرى ايچنه غرق ايتمش وبو سببله يوز بيكلرجه خلق قبول

اسلام ایلدیکیچون هم افریقانك فاتح ابدی الاشتهاری، هم ده بونجه ابنای جنسنك واسطهٔ حال نجاة مداری اولمش ایدی .

غازیٔ غیور اورالرده اعلاء کلمة الله امرینی اتمام وطنجه‌ده اوغللریله صدق وحمیتلرینه اعتماد ایتدیکی امراسندن بعضلرینی براقه‌رق اهالی‌یه تعلیم قرأن وتلقین فرائض اسلام لزومنی افهام ایلدکدن صکره لوای جلادتنی ایلری‌یه طوغری توجیه ایلمش وسل سیفه لزوم واحتیاج کورمکسزین اوغرادیغی یرلری حبل المتین مطاوعته اعتصام ایتدیره‌رك بحر محیط غربی ساحلنه قدر پانهادهٔ مهابت اولمشدر .

سمند غیرتنك پیش اعتزامنه بو بحر بی پایانك حائل اولدیغنی کورنجه : « الهی ! شاهد عادلسك که بو بحر عمیق الغور حرکتمی منعه مقتدر اولمسه ایدی اسم جلا لکی دها ایلریلرده نشردن کری قالمز ایدم ! » دیمشدر که شو سوز جناب مجاهد بی عدیلك طاغلر طیانه‌میان پر همت وغیرت خارقه ایله اتصافنه برهان قاطعدر .

اورالری‌ده اضواء توحید ایله اشراق ایلدکدنصکره

طنجه‌یه دونمش و بربریه والیلکی دار التربیهٔ بسالت وعرفانڭ پرورده‌سی اولان اجلهٔ قهرمانان اسلامدن (طارق بن زیاد) ه تفویض ایله بر آز اراحهٔ ذهن ووجود ایچون مصره عودت ایتمشدر .

موسی ضرب شمشیر عدو تدمیر یله افریقایی زیر وزبر ایتدکدن صکره متصف اولدیغی سجیهٔ فعالیت سائقه سیله نوبت فتحی اندلس قطعه‌سنه انتقال ایتدیرمکه نیت ایلدی که نام با احترامنڭ دنیانڭ هر طرفنده لسان ستایشله یاد اولنمسنه سبب اولان ماده ایشته بو فتح مبیندر .

شو نیت فاتحانه‌سنی اولاً خلیفهٔ وقته عرض واشعار ایله بعده فعلیاته تشبثی مناسب کوردیکیچون متبوعنه یازدیغی بر رساله‌ده اندلسڭ فتحی ضمننده استیذاندن صکره قطعهٔ مذکوره‌یی لطافت موقعیه‌جه بر الشامه، اعتدال آب وهواجه یمنه، کثرت ازهار وعطریاتده هندستانه، مبذولیت اثمار وفواکهده مصره، معادن ثروت دارڭ موجودیتنجه چینه تشبیه ایتمشدر .

خلیفه ایسه اندلسڭ ضمیمهٔ قلمرو اسلام ایدلمسی

حالنده سورت مایه‌نك کسب ایده‌جکی مرتبهٔ اعتلایی
بیانلردن بولندیغی مثللو موسانك اندلس حقنده‌کی مطا.
لعاتی کندیسنی برقات دها تحریص ایتمسیله فی الحال
سردار ظفر شعاره مأذونیت لازمه‌یی اعطا ایتدی که
بو صره‌ده اسپانیا قرالی (رودریق) طرفندن سبته
بوغازی محافظی بولنان (قونت جولیانوس) لك قرالدن
منفعل ومغبر اوله‌رق شهر مزبوری تسلیم ایده‌جکنی
و (قوط) قومنه غلبه ایچون بو زماندن ایی زمان اوله.
میه‌جغنی موسایه اشعار ایتمسی تسهیل امر فتحی موجب
اسبابدن عد اولنمش ایدی .

موسی قرال ایله جولیانوس بیننده تحدث وتکون
ایدن تضاد واختلافدن دیکر صورتله ده خبیر اولمقله
برابر ایشك ایچنده مواضعه امکانی ده پیش نظر دقت
واهمیته آلمش وبو جهتله وهلهٔ اولیده برای استکشاف
حال برینك ابعاثنی بالتصویب بربر قومندن اولوب
اسپانیا احوالنه وقوف واطلاع تامی بولنان (طریف
بن مالك) ی بش یوز قدر فارس نبرد آزما ایله (۹۱) ده
بحراً اسپانیایه یوللامشدر .

طريف سرعت ممكنه ايله اسپانيا ساحلنده بر محله نزول ايتمش واوراده بر قاچ اسير آله‌رق واحوال وكيفيات محليه حقنده بی كم وكاست معلومات لازمه استحصال ايدرك دونمشدركه مؤخراً محل مذكورده فاتحهٔ فتوحات جليله‌يی استحضار ايتمش اولان بوقهرمان فداكارك نامنه منسوباً بر شهر بنا ايدلمش ايدی .

طريفك عودتنده موسانك حاصل ايتديكی معلومات اوزرينه بو مصلحت جسيمه‌نك تيسر تمای حصول اوله‌جغی جزم وتيقن اولنمسيله مقدمات سفريه‌دن اولمق اوزره (سبته) و (طنجه) مرسالرنده سفن لازمه آماده ايدلدكدن صكره مجاهدين فوز قريندن بر سريهٔ منتظمه ترتيب و (طارق بن زياد) ك تحت رئاست مجاهدانه‌سنده اولديغی حالده او وقت (باب الزقاق) دينيلوب شمدی (سبته بوغازی) وياخود ابن زيادك نام ابدی الاشتهارينه منسوباً (جبل طارق) تسميه قلنان بوغازدن مرور ايتمك اوزره تسريب ايلمشدر .

سريهٔ مذكوره‌يی تشكيل وتركيب ايدن بهادران پولاد تنانك تعيين مقداری حقنده بين المؤرخين تباين

واختلاف وقوع بولوب فقط اکثریت آرا واقوال (۱۲,۰۰۰) جنکاوردن عبارت بولنـدیغی حقنده‌در . طارق که وجودی نادراً یرادلمش بر قهرمان عظیم النفس ایدی معیتنده‌کی فئهٔ مجاهدینك قلتندن اندیشناك اولمق کبی واهمه‌لر خاطرینه بیله کلمدیکی واستصحاب ایلدیکی مراکب بحریه شراع کشای توفیق وظفر اولدیغی حالده (جبل الفتح) نامی ویریلان برونه متصل اولان (جزیرة الخضرا) یه چیقدی که الآن بو جزیره‌ده‌کی شهره (الجزیره) دینیلیر .

اوته طرفدن اورالرك والیسی بولنان (تدمیر) طریفك استکشافندن صکره بصر بصیرتنی آچه‌رق او زماندن بری مهاجمات ملحوظه‌یه مقابله ایده بیلمك مقصدیله تحشید عسکردن ومواقع ونقاط مهمه‌یی تقویه‌دن خالی قالمدیغیچون مدافعه‌یه قالقیشمش ونقط غزاة ثباة سماتك سیل العرم حملاتنه قارشی طوره‌مامسیله غازیلر سردار ظفر شعارلرینك نامنه نسبت ایدیلان (جبل طارق) ی آوردهٔ قبضهٔ تسخیر ایتمشدر .

تدمیر که او وقت اسپانیاده زور بازوی جلادتیله

شهرت یاب اولمش بر دلیر مکانت سمیر ایدی بو ایلك صدمه‌دن قطعیاً متأثر اولمیه‌رق کمال مهارت وسرعتله یالکز دکز جهتنی آچیق براقه‌رق جبلك جهات سائره‌سنی احاطه ایلدی .

وبعید وقریب نزده عسکر وار ایسه یتیشملری حقنده هر طرفه امرنامه‌لر یوللادی .

عذاب ناری عار وشنار فراره ترجیح ایدن طارق ایسه اوغرادیغی حالك وخامت آتیه‌سنی اکلار اکلامز غازیلره حسام بسالتلرندن بشقه استنادگاه قالمدیغنی وبناءً علیه قانلرینك صوك قطره‌سنی آقیدنجه‌یه قدر دشمنه مقاومت ایجاب ایده‌جکنی کوسترمك ایچون لیمانده‌کی سفائنی تماماً احراق ایتدیردکدن صکره عسکرینی بر یره طوپلایه‌رق شو نطقی آورده زبان حماست بیان ایلدی :

قرداشلرم !

« کوریورسکزکه بر طرفمز بحر بی پایان ودیکر طرفمز دشمن بی امان ایله محاطدر .

بو كون استناد ايليه‌جككز بر شيء وار ايسه اوده سيف شجاعتكزدر .

اظهار اصطبار وثبات ايدرسه‌كز اندلسه نائليتله استحصال مسرات، ايتمز ايسه‌كز دريايه دوكيلكه تجرع زهرابهٔ ممات ايليه‌جكسكز ! »

بو نطق سريع التأثير اوزرينه مجاهدين جوشن پوش حالت نماى جوش وخروش اوله‌رق وصواعق شمشير عالمگيرلريله خط محاصره‌يى پاره‌ليه‌رق محاصرينه شدتله هجوم ايتديلر .

وتدميرپلرى قرين تدمير و بوار و بقية السيوفى اين المفر كويان اولمغه اجبار ايلديلر .

بو مظفريت جليله اوزرينه آرتق ايلريله‌مكه بر مانع وحائل قالمامغله فرقهٔ غزاة بر قاچ قوله بالانقسام عنان صافنات الجياد نجدتلرينى صحارىء وسيعهٔ غربيه‌يه ارخا

و (وادیٔ عناس) سواحلیله دها بر چوق محال ومدائنی آوردهٔ قبضهٔ استیلا ایتدیلر .

اوته طرفدن اسپانیا قرالی (رودریق) که اوزمانه قدر مهاجمهٔ اسلامیه‌یه احالهٔ صماخ اهمیت ایتمیه‌رك وسادهٔ حضوره یاصلنمش طوریبور ایدی کرك تدمیرك اشعارات متوالیهٔ استمداد کارانه سندن وکرك یکدیکرینی تعقیباً ورود ایلمکده اولان فریادجیلرك سوزشلی سوزشلی افاده‌لرندن مسئله‌نك بر رنك هول ناك کسب ایلدیکنی اکلار اکلامز طالدیغی رقدهٔ غفلتدن اویانه‌رق محافظهٔ موقع واقبال غیرتنه دوشمش وعلی‌الفور طقسان بیك قدر عسکر تحشید ایله اك مشهور ، اك جنکاور جنراللرینی واصالت وشجاعتلرینه مغرور اولان اصیل زادکانی تعیین ایدرك اوزاقدن صدای فیضانی ایشیدلمکده بولنان سیول مهاجمهٔ اسلامیه‌یی هیچ اولمز ایسه شدت سیلاندن آلیقویه بیلمك مقصدیله (وادیٔ لطه) دینیلان چای کناریله (شریش) نهری جوارینه یوللامشدر .

بو اردونك کثرتندن وضابطانك مزایای عسکریه‌یی

جامع ارباب حرب ووغادن بولنمسندن ماعدا افرادى او زمان محاربه‌لرده استعمال اولنان اسلحه‌نك هر نوعنى حامل بولنمش واز سرتاپا تیمورلره غرق اولمش فدائیلردن ایدى .

مجاهدین اسلام ایسه مقدارلرنده‌كى قلته نظراً دشمن انجم شمارلرينك قارشيسنده هلال شكلنده كورينور ایدى .

فقط اسباب ظفرى كثرت قوتده دكل عدم فتور، شدت صولت، متانت قلب ، ثبات، محافظهٔ موقع كبى خصائص جليلهٔ عسكريه‌نك وجودنده آرايان حضرت سردار ايله وضع حربيلرينى هلاله تشبيه ايتديكمز مجاهدلر جمعيت اتحاد كارانه‌لرينى هنكام صولتده ينه هلال مثال قابل افتراق وتشتت اولميه‌جق بر حالده بولنديرمقله احراز غلبه ايتمك فكر مكانت كستريسنده بولنان اتفاق پروران امتدن ايدى .

وقتاكه رمضان شريفك ايكنجى بازار كونى طلوع شمسده تقابل فريقين ومصادمهٔ صفين وقوعه كلدى

نائرهٔ رزم وخصومت اول درجـه اضطرام نمای شـدت اولدیکه قوهٔ مفکره تصـویرندن، قلمـلر تحریرندن عاجزدر .

سـکز کون ممتـد اولان بو کیرودار دهش دثارك نتائجندن اوله‌رق مجاهدینه ضعف طبیعی عارض اولمقـله برابر شهدانك مقداری جزئیت اعداد محذورینه انضمام وبنابرین قوجه طارق مشـاهدهٔ امارهٔ انهزام ایتمسـیله همان بر رخش صبا رفتاره راکب اولدیغی حالده :

«ای غازیان مغرب زمین ! وای قهرمانان موحدین !

سـائقهٔ غفلتله نره‌یه کیتمك ایستیورسـکزکه پیش عزمکزده قانکزه صوصامش اولان دشمن جان سـتان، ارقه‌کزده وجود شجیعانه‌کزی قعر انعدامه چکمك ایستیان دریای بی پایان کورینیور ؟

کیده‌جککز یرلرده شانسز افنای حیاة ایتمك اظهار اصطبار ایله واصـل درجات عالیات شهادت اولمقدن دها شرفلیمیدر ؟

بو کونکی کون یاپه‌جغکز بر شیء وار ایسه اوده نصرت موعودهٔ الهیه‌دن استغاثه واستمداد ایله میدان جهادده ابراز ثبات وشجاعت ایتمکدن عبارتدر.

ایشته بن ایلك خطوه‌می تکرار ساحهٔ غزایه آتیورم.

حرکاتمی تقلید ایدرسه‌کز نائل فوز ونجاة اولور-سکز! »

§

دیه‌رك بغتةً صفوف دشمنه طوغری توسن ران جلادت اولمغله بو نطق صدق انتمادن تأثر یاب اولان دلاورلر سوکیلی سردارلرینه پی رو اولدیلر.

طارق راست کلدیکی دشمنی قهر ایدرك بر سرعت خارقه ایله قرالك بولندیغی محله یتیشمش وقرالی لباس حکمدارانه‌سنی لابس اولدیغی حالده فیل دیشندن مصنوع بر کردونهٔ ملوکانه‌ده کورمکله خصمنی فی الحال تیغ جکر شکافیله دیار عدمه کوندرمشدر.

بوصره‌ده غازیلر دخی یتیشوب قرالك اتلافی خبری بین الاعداء شایع اولمسیله اسپانیالیلر بیم جاندن نه یاپه‌جقلرینی بیله‌میه‌رك تفرقه وانهزامه یوز طوتدیلر .

ونهایت چوغی قنطرهٔ شمشیردن کچدیکی حالده قورتیله بیلنلری اوته‌یه بری‌یه طاغلدیلر .

بو ملحمهٔ کبری اوزرینه (قوط حکومتی) کلیاً منقرض اولمش وجناب طارق کیفیتی موسی بن نصیره اخبار وقرالك رأس مقطوعنی تسیار ایلمسیله موسی طارقه خاصةً بیان ممنونیت ایتمکله برابر رأس مذکوری قبل خلیفه‌یه کوندرمشدر .

موسی اثر تدابیر معضلات بر اندازانه‌سیله اندلسك قسماً اله کچمسندن زیاده‌سیله متشکر اولدیغی حالده اکمال بقیهٔ فتوحات ایتمك اوزره بالذات عزیمتی تصمیم ایدوب شو قدر وارکه دونمانك بر قسمی اولجه طارق طرفندن احراق ایدلمش وقسم دیکری‌ده او صره‌ده (قورسیقه) و (ساردنیا) صولرنده شراع کشای استکشاف اولمقده بولنمش اولدیغیچون بالضروره یکیدن سفائن تدارکی لازم کلمکله ساحله اینه‌رك بریاندن مراکب بحریه وعسکر

جمعيله اشتغال وديكر ياندن كنديسنك وصولنه قدر موقع حاضرنده قالمسى حقنده طارقه يازديغى نامه‌يى ارسال ايلمش ومؤخراً اتمام نواقص ايديلنجه فرزند بسالت مندى (عبد الله) ى افريقاده براقه‌رق اندلس قطعه‌سنه طوغرى توجيه علم مهابت ايتمشدر .

نامهٔ مبحوث عنه طارقه واصل اولمش ايسه ده كنديسى مظفريت واقعه تأثيراتندن طبيعى الظهور اولان حسن نتيجه‌يى عقيم براقامق يعنى اسپانياليلرك لرزه‌ناك اولمقده بولنديغى بر زمانده دها بعض محالى آلمق اوزره يوله چيقمش بولنديغيچون عزيمتى تأخير ايتمامش و (طايطاله) شهر شهيرى پيشكاهنه بانهادهٔ سطوت اولنجه اوراسنى‌ده بر حملهٔ قهرمانى ايله ضبط ايلمشدر .

بو خلالده موسى بن نصير معيت شيرانه‌سنده‌كى دلاورلرله اندلس ساحللرينه چيقار چيقماز سل سيف جهاده باشلامش وهنوز فتح اولنميان يرلر ايله اسيا قطعه‌سنده معموريت ورصانتله مشهور اولان (طلبيره) يى طاغلر طيانه‌ميان حملات صف شكنانه‌سيله اله كچير-مشدر .

ابن نصیرك ورودیله اورته‌لغی زیر وزبر ایتمکده بولندیغی او زمانه قدر (قستل) مملکتنی کاملاً تسخیر ایلمش اولان طارقك واصل صماخ مساری اولنجه ولی نعمت نریمان صولتنی استقبال ایتمك ایچون طلبیره‌یه کلمش وتأخیر عزیمت حقنده‌کی امرینك عدم انفاذی ماده‌سنك نصل بر ضرورت مبرمهٔ موقعیه الجاسیله واقع اولدیغنی معرض اعتذارده عرض وافاده ایتمشدر .

جناب ابن نصیر هر طرفی اشعهٔ دین مبین ایله تنویر ایلمك مقصد پیامبر پسندانه‌سیله اسپانیاده تحشد نمای جلادت اولان مجاهدین اسلامی ایکی قوله بالتقسیم بر قولنی تحت لوای نصرتنه آلدیغی مثللو دیکر قولنی ده طارقك قوماندەسی آلتنه ویرمشدر .

ابن نصیر شیر ژیان کبی اسپانیانك ایچریلرینه ومؤخراً فرانسه ممالکنه طالمش واو بر طرفدن طارق دخی بعض جهات مهمه‌یی اله کچیره‌رك متمم فتوحات ساره اولمشدر .

بر حالده‌که ابن نصیرك الك بیوك فاتحلره، الك مشهور

سردارلره غبطه رسان اولان تدابير عدو شكارى وطا.
رقلك رعب انداز افئدهٔ اعادى اولان صدمهٔ تيغ آبدارى
سايه‌سنده اسپانيا قطعه‌سيله فرانسه‌نك نصفى وبلكه ثلثانى
ضميمهٔ قلمرو اسلام ايدلمشدركه بونجه يرلرى قليجلرينه
باش اكديرمش اولان مجاهدلرك عددى او يرلرده
ساكن اولان نفوس وفيره‌نك عشر معشارينه بيله
معادل دكل ايدى .

ايشته قوجه ابن نصير صرامت تيغ قاهرانه‌سيله
اسليم، قرمونه، اشبيليه، مارده، طليطله كبى برطاقم سواد
عظيمى آلمش ورخش جهادينى بحر محيطه قدر سوره‌
رك قلب دين دارانه‌سنك آرزوسى وجه ايله اعلاى
لواء كلمة الله ايتمش اولديغى حالده (قرطبه) يى دار الاماره
اتخاذ ايله انجال حميت اشتمالندن (عبدالعزيز)ى قرطبه‌يه،
ديكر اوغلى (عبد الملك) ى سبته وطنجه‌يه، بيوك اوغلى
(عبد الله) ى افريقايه والى نصب وتعيين ايدرك طارقى
واموال وخزائن مغتنمه واسرا وسائره‌يى بالاستصحاب
خليفه وليدك امرينه امتثالاً مركز خلافت اولان شامه
معاودت ايلمشدركه غلغلهٔ كوس مظفرياتى بتون جهانك
آذان حيرتنى طولديرمش اولان بوقهرمانان ظفر نشانك

شهره دخولی پك پارلاق، پك مدبدب بر صورتده واقع اولمش ایدی .

قدر شناس ولید اندلس فاتح نامدارینی همیشه منظور التفات مخصوص ایدوب فقط کندیسنك وفاتندن صکره واصل مقام خلافت اولان برادری (سلیمان بن عبدالملك) نصاسه بویله بر مجاهد نادرالوجود حقنده بر اره‌لق بعض معاملهٔ نابجا اجرا ایتدیکی کبی اوغلی اندلس والیسی (عبدالعزیز) ی دخی بغیر حق قتل ایتدیره‌رك رأس مقطوعنی نزدینه کوندردیکیچون موسی بن نصیر جکر پاره‌سنك باشنی کورنجه کوزلرجه دموع ریز ماتم اولمش وقلب حزینه تسلی و یرمك ایچون بو مصیبتی شعشعهٔ اقبالنه قارشی زمانه‌نك بر شعبدهٔ محاسده کارانه‌سی عد ایدرك اظهار تحمل واصطبار ایله خلیفه‌یه اولان عبودیت ومطاوعتنه ذره قدر بیله خلل کتیرمیوب یالکز : «یا امیر المؤمنین ! بغیر حق عابد وزاهد بر آدمی قتل ایتدیکز !» دیمشدر .

شو قدر وارکه آرتق بو فاجعه اوزرینه حیاتندن بیله لذت یاب اوله‌مامغه باشلایوب او صره‌ده ایسه سلیمان

بن عبد الملك حجازه کیتمك عزمنده بولنمسیله هم ایفای فریضهٔ حج ایتمك وهم ده بقیهٔ عمرینی اوراده امرار ایلمك ایچون خلیفه ایله برلکده یوله چیقمش ایسه‌ده لواعج والام واقعهٔ جکر سوزك شدت تأثیری وجودینی بی تاب ایلدیکی کبی او صره‌ده خسته‌لنه‌رق اجرا ایدیلان مداوات دخی کارکر تأثیر اولمدیغندن او قوجه قهرمان منصور اللوا (وادی القری) ده ارتحال دار بقا ایلدی که وقعه (۹۷) سالنه مصادف ایدی .

ع

موسی بن نصیر وجودلری عالم اسلامك سرمایهٔ افتخاری اولان افاخم شجعان امتدن بریدر

افریقا واندلس کبی ایکی قطعهٔ عظیمه‌یی زیر رایت استیلاسنه الەرق بونجه نفوسی دائرهٔ فوز باهرهٔ اسلامه ادخال ودفعاتله اعلان ارتداد ایتمش اولان قبائل بربریه‌یی تکرار جادهٔ مستقیم اسلامه

ارجاع ایله بویله یوز بیکلرجه خلق رهایاب ضلال ایدیلشی اونودیلیر خدمتلردن دکلدر .

شجاعت ومکانت قهرمانانه‌سی وله رسان عقول واذهان اوله‌جق درجه‌لرده ایدی .

بونجه غزوات جلیله‌ده بولنمش ایکن هیچ بر یرده مغلوب ومقهور وهیچ بر زمانده سیف بسالتی زنکدار فتور اولمامش ایدی .

اسپانیانک تماماً فتحندن صکره فرانسه والمانیا- یی قلیجنه باش اکدیره‌رك ومجارستان اوزرندن قسطنطینیه‌یه صولت انداز نزول اوله‌رق اوشهرك ده فاتحی اولمق نیت جهانکیرانه‌سنده اولدیغی حالده زمان بوامللنك حصولنه مساعد اوله‌مامش ایدی .

علو جنابى، محاسن اخلاقى معاصرلرندن بولنان
عمر ابن عبد العزيز كبى بر تمثال عدالت ومروّته بيله
غبطه بخش اولور ايدى .

محصول فؤادى اولان اوغلى مصيبت اغتياليه يه
اوغرادلديغى صرهده طرفدارلرى خليفه دن اخذ ثاره
قالقيشمسنى اخطار ايتديكى و بالكز افريقاده امر
وفرمانك انفاذينه منتظر برقاچ يوز بيك عسكرى
و بونلرك ايچنده سكسان بيك جسور كوله سى
بولنديغى حالده انشقاق عصاى موحديندن اجتناباً
اخطارات واقعه يى رد ايله طريق رضا جوييدن
اعوجاج كوسترمامش ايدى .

امرينه عدم اطاعتندن طولايى طارقى ضرب
وحبس ايتديرديكى وطارقك شان فاتحانه سنه رقابته

قالقیشدیغی یولنده اورته‌ده بر کفت وکو وار ایسه‌ده ضرب وحبس ماده‌لرینك عدم وقوعنده اکثر مؤرخین متفق علیه اولوب مع مافیه طارق ولی نعمتی اولان ابن نصیرك قوماندەسی آلتنده بولنمسی حسبیله بر کونه خطاسی واقع اولمش ایسه تکدیر وتوبیخ امرنده ابن نصیرك حقلی بولندیغی درکار ورقابت ماده‌سی بو شایعه‌لردن تولد وانبعاث ایتمش اکاذیبدن اولوب بونکله برابر ابن نصیر ایله طارق بیننده بر رقابت فاتحانه حاصل اولمش ایسه بو یولده کی رقابت موجب تزاید فتوحات اسلامیه اوله‌بیله‌جك افکار جهانکیرانه‌دن منبعث اولمق ملابسه‌سیله بر رقابت حسنه ایدوکی آشکاردر .

{ صوك }

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٤٢ | طابع وصاحبی : مهران

{ اسفندیار زاده‌لر }

حکومات قدیمهٔ اسلامیه‌دن بعض حکومتلر واردرکه زیر رایت اتحاد آیتلرنده تجمع واحتشاد ایتمش اولان فرق اسلامی ایادیٔ تسلطات اعادیدن محافظه ایلمش وبناء علیه برقسم موحدینی دائرهٔ ناجیهٔ توحیدده محروس بولندیرمش اولدقلریچون کندیلرینه عالم اسلامی بحق ستایش خوان ایتدیرمشلردر .

عالم اسلامك بوکوچك حکومات منفرده‌دن اك زیاده مستفید اولدیغی زمان ایسه شرقده بردولت قویهٔ اسلامیه تشکیل وتأسیسی خدمت ابدی الاشتهارینی احراز ایتمك ایچون اللرنده صمصام خون آشام جهاد انسلال نمای جلادت اولدیغی حالده عنان صافنات الجیاد سطوتلرینی اناطولی وروم ایلی صحاریٔ زمردین فامنه ارخا ایتمش اولان عثمانلی قهرمانلرینك دشمن دینلریله متمادیاً چارپیشمغه مجبور اولدقلری زمان ایدی .

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٤٢ | طابع وصاحبی : مهران

{ اسفندیار زاده‌لر }

حکومات قدیمهٔ اسلامیه‌دن بعض حکومتلر واردرکه زیر رایت اتحاد آیتلرنده تجمع واحتشاد ایتمش اولان فرق اسلامی ایادیٔ تسلطات اعادیدن محافظه ایلمش وبناء علیه برقسم موحدینی دائرهٔ ناجیهٔ توحیدده محروس بولندیرمش اولدقلریچون کندیلرینه عالم اسلامی بحق ستایش خوان ایتدیرمشلردر .

عالم اسلامك بوکوچك حکومات منفرده‌دن الك زیاده مستفید اولدیغی زمان ایسه شرقده بردولت قویهٔ اسلامیه تشکیل وتأسیسی خدمت ابدی الاشتهارینی احراز ایتمك ایچون اللرنده صمصام خون آشام جهاد انسلال نمای جلادت اولدیغی حالده عنان صافنات الجیاد سطوتلرینی اناطولی وروم ایلی صحاریٔ زمردین فامنه ارخا ایتمش اولان عثمانلی قهرمانلرینك دشمن دینلریله متمادیاً چار-پیشمغه مجبور اولدقلری زمان ایدی .

زیرا حکومات صغیرهٔ مبحوث عنهادن بعضلری هم زیر ادارهلرنده بولنان اجزای متفرقهٔ اسلامی تجاوزات و تخطیات خارجیهیه قارشی محفوظ بولندیررلر وهم ده معناً ومادةً عثمانلیلرك معینی مقامنده کورینیرلر ایدی که نهایت بوقوای جزئیهٔ اسلامیه سائقهٔ اتحاد دیانتله انهارك دکزه انصبابی قبیلندن اولهرق دولت عثمانیهیه التحاق ایلمشلر ایدی .

ایشته بومثللو حکومات اسلامیهدن بریده اسفندیار عائلهٔ شهیرهسیدر .

بونلر براً قسطمونی وحوالیسی ایله بحراً (سینوب) و (صامسون) ز سواحل متجاورهده فرمان فرما اولوب دولت عثمانیهنك مبادیٔ تشکل وتأسسنده اظهار آثار خیر خواهی ایدرلر ومع مافیه سل سیف جهاد ایله خرستیان حکومتلرینك سورت وعظمتلرینی رهین انکسار وبو صورتله عثمانلیلرك مقاصد وافکار فتوحات جویانهلرینی قسماً تسهیله ابتدار ایلرلر ایدی .

کندیلری طوغریدن طوغری یه رفع علم غزا ایله اعلاء لوای کلمة الله ایتمك اعتیاد پیامبر پسندانهسنده بو- لندقلرندن ماعدا دولت عثمانیهیه فعلاً معاونت ومظاهرتدن کری طورمامشلر وحتی (قوصوه) ملحمهٔ کبراسنده طرفلرندن بر فرقه مجاهدین بولندیرمشلر ایدی که

بو یولده‌کی خدمت ومعاونت مبروره‌لری صحائف تواریخ کثیره‌ده وعلی الخصوص (مفصل) ده مطالعه کذارمز اولان فقراتده محرر اولوب از جمله (مفصل) ده‌کی شو مقالهٔ حقیقت اساله تنویر مدعامزه کفایت ایدر :

﴿ مقالهٔ مستخرجه ﴾

« قارئلرمزك معلوملریدرکه اسفندیار اوغلی سینوب وقسطمونی طرفلرنده دولت علیه‌نك بر والیسی حکمنده اجرای حکومت ایدرك هر نه زمان طلب وقوع بولور ایسه دائما معیت شاهانه‌ده بولنان اوغلی قاسم بکك قومانداسیله قوهٔ عسکریه‌سنی دخی خدمت شاهانه‌یه ارسال ایلر ایدی . »

ع

رهین مرکز ثبوت اولیورکه دودمان نجابت نشان اسفندیاری افراد غزا اعتیادی شمشیر عدو تدمیر مجاهدانه‌لرینی کاه رأساً وکاه دولت عثمانیه‌یه معاونةً استیصال دشمن دین اغورنده استعمال ایتمش بر طاقم غزاة ظفر سمات ایدی .

اسفندیاریلر خاندان سلطنت عثمانیه ایله عقد روابط قرابت دخی ایدوب از جمله مجاهد بی مدانی (سلطان مراد ثانی) بر اسفندیار پرنسسنی داخل حرمسرای شوکتی

ایتدکاری کبی همشیرهٔ عفت وسیمه‌لرینی یعنی قهرمان مؤید (چلبی سلطان محمد) ك دختر سعداخترینی اسفندیار بکك فرزند شهامت مندی اولوب کرك اب اکرمی وکرك کندی زماننده خدمت صادقهٔ غازیانه‌سیله عالم عثمانیتی خشنود ایلمش اولان (قاسم بك) ه تزویج ایتمش ایدی .

واقعا برقاچ کره شو ایکی خاندان بیننه تضاد واختلاف طاری اولمش ایسه‌ده ایکی طرف اساساً ایفای وظائف مقدسه‌جه قرین اتحاد وباخصوص قرابت جهتیله آثار خصمانه غیرقابل امتداد بولندیغیچون موقتاً واقع اولان تضاد واختلاف ینه مبدل اتفاق وائتلاف اولور ایدی .

اسفندیاریلر دولت عثمانیه‌یه اولان ودادو محبت صحیحه‌لرینی ارائه واثبات ایچون بعضاً علی طریق التملیك اراضی ترك وتبرع ایدرلر ایدی .

حکمداران ذی‌شان عثمانیان ایسه متصف ومتحلی اولدقلری علو جناب مقتضیاتندن اوله‌رق بو جمیله‌لرینی وعلی‌الخصوص امر غزایه اولان خدمت مشکوره‌لرینی اونوتمیوب خاندان اسفندیاری‌یه باتملیك نامه اراضیٔ وافیه تخصیص واعطا ایتمشلر ایدی‌که خاندان اسفندیارینك بووجه ایله حصوله کلان اوقاف جسیمه‌سی امثالی مثللو (تکالیف دیوانیه‌دن مستثنا) اولدیغی بو بابده‌کی تملیك نامهٔ همایونده تصریح وتبیین قیلنمشدر .

اوقاف مذکوره‌نك بو صورتله تکالیف دیوانیه‌دن معفویت واستثنائیتی ایسه اویله موقت بر شیء اولمیوب صکره‌لری متولیلر تجدد ایتدکجه وقفیهٔ معمول بهایه مستنداً شرط واقفه تماميله رعايت اولنمسی لزومی ویریلان متعدد فرمان همایونلرده توضیح وتعیین اولنمشدر .

واقف ابدی‌الاشتهار (قاسم بك) ه کلنجه : بوذات حسنات سمات اجلهٔ غزاة عثمانیه‌دن وحائز شرف صهریت پادشاهی اولان نامداران امرادن اولوب (مفصل) لك بوقاریده‌کی فقره‌سندن‌ده مستبان اولدیغی اوزره نه زمان ایجاب ایتمش ایسه زیر ادارهٔ مجاهدانه‌سنه اسفندیار حکومتنك برکتیبهٔ عسکریه‌سنی آلهرق میادین کارزارده عرض سینهٔ حماست ایتمش ایدی .

اشاغیده مبحث مخصوصنده کوریله‌جکی وجهله قسطنطینیه‌نك فتحی اثناسنده دخی کرك سیاسة ، کرك سیفاً پك بیوك خدمت ایتمش وبو صورتله کندیسنك ار اوغلی ار بر غازیء فداکار اولدیغی سوابق خدمات مبروره‌سنه علاوةً کوسترمش ایدی .

ج

اسفندیار عائله‌سی افرادی سلسلهٔ نسبارینك مجاهد فرید (خالد بن ولید) ه منتهی بولندیغی ادعاسنده ایدیلر .

ایتـدکاری کبی همشیرهٔ عفت وسـیمه‌لرینی یعنی قهرمان مؤید (چلبی سلطان محمد) ك دختر سعداخترینی اسفندیار بکك فرزند شهامت منـدی اولوب کـرك اب اکرمی وکرك کندی زماننده خدمت صادقهٔ غازیانه‌سیله عالم عثمانیتی خشنود ایلمش اولان (قاسم بك) ه تزویج ایتمش ایدی .

واقعا برقاچ کره شو ایکی خاندان بیننه تضاد واختلاف طاری اولمش ایسـه‌ده ایکی طرف اساساً ایفای وظائف مقدسه‌جه قرین اتحـاد وباخصوص قرابت جهتیـله آثار خصمانه غیرقابل امتداد بولندیغیچون موقةً واقع اولان تضاد واختلاف ینه مبدل اتفاق وائتلاف اولور ایدی .

اسـفندیاریلر دولت عثمانیـه‌یه اولان ودادو محبت صحیحه‌لرینی ارائه واثبات ایچون بعضاً علی طریق التملیك اراضی ترك وتبرع ایدرلر ایدی .

حکمداران ذی‌شان عثمانیان ایسه متصف ومتحلی اولدقلری علو جناب مقتضیـاتندن اوله‌رق بو جمیله‌لرینی وعلی‌الخصوص امر غزایه اولان خدمت مشکوره‌لرینی اونوتمیوب خاندان اسفندیاری‌یه باتملیك نامه اراضیء وافیه تخصیص واعطا ایتمشـلر ایدی‌که خاندان اسـفندیارینك بووجه ایله حصوله کلان اوقاف جسیمه‌سی امثالی مثللو (تکالیف دیوانیه‌دن مسـتثنا) اولدیغی بو بابده‌کی تملیـك نامهٔ همایونده تصریح وتبیین قیلنمشدر .

اوقاف مذکوره‌نك بو صورتله تکالیف دیوانیه‌دن معفویت واستثنائیتی ایسه اویله موقت بر شیء اولمیوب صکره‌لری متولیلر تجدد ایتدکجه وقفیهٔ معمول بهایه مستنداً شرط واقفه تماميله رعایت اولنمسی لزومی ویریلان متعدد فرمان همایونلرده توضیح وتعیین اولنمشدر .

واقف ابدی‌الاشتهار (قاسم بك) ده کلنجه : بوذات حسنات سمات اجلهٔ غزاة عثمانیه‌دن وحائز شرف صهریت پادشاهی اولان نامداران امرادن اولوب (مفصل) لك بوقاریده‌کی فقره‌سندن‌ده مستبان اولدیغی اوزره نه زمان ایجاب ایتمش ایسه زیر ادارهٔ مجاهدانه‌سنه اسفندیار حکومتنك برکتیبهٔ عسکریه‌سنی آلهرق میادین کارزارده عرض سینهٔ حماست ایتمش ایدی .

اشاغیده مبحث مخصوصنده کوریله‌جکی وجهله قسطنطینیه‌نك فتحی اثناسنده دخی کرك سیاسةً کرك سیفاً پك بیوك خدمت ایتمش وبو صورتله کندیسنك ار اوغلی ار بر غازیء فداکار اولدیغی سوابق خدمات مبروره‌سنه علاوةً کوسترمش ایدی .

ع

اسفندیار عائله‌سی افرادی سلسلهٔ نسبلرینك مجاهد فرید (خالد بن ولید)ه منتهی بولندیغی ادعاسنده ایدیلر .

ممالك شرقیه‌یه صورت ورودلری مسئله‌سی بین المؤرخین مختلف فیها اولوب بو مؤرخلرك برقسمی ماوراءالنهردن زامله بند هجرت اولدقلرینی وقسم دیکری طائفهٔ آکراددن بولندقلرینی وبعضلری سلجوق دولتنك دور اعتلاسنده برخیلی خدمتلرده قوللانلدقلرینی نکاشتهٔ صحیفهٔ اخبار ایدییورلر .

قسطمونیده مستقلاً اجرای حکومته ابتدار ایدیشلری (٦٩٠) سال هجریسنه مصادف اولوب تاریخ مذکوردن اول شرق عالم اسلامنك مرجع سیاسیاتی اولان سلجوق دولتنك رهین زوال وانقراض اولمسنی متعاقب محروم مطاع اولمش اولان اهالینك برقسمی کندیلرینه عرض تابعیت ایتمکله قلمرو حکومتلری کسب اتساع وجسامت ایلمش و (١٧٤) سنه پایدار اولدقدن صکره (٨٦٤) تاریخنده قسطنطینیه فاتح ظفر نشانی (سلطان محمد خان ثانی) زماننده تمامیله دولت عثمانیه‌یه ملحق اولمشدر .

بونلره (اسفندیار زاده‌لر) دینلدیکی مثللو (قزل احمدلی فرقه‌سی) دخی دینیلوب مسند نشین حکمرانی اولانلرینك الك مشهوری سکز ذاتدرکه برنجیسی (شمس الدین) در .

بو قهرمان فوز قرین او صره‌ده شرقده نفوذ

متحکمانه‌سنی یورتمکده اولان (کیخاتو) طرفندن قسطمونی حاکملکنه نصب وتعیین قلنمش ایدی .

زمان ایسه بر زمان انقلاب اقتران اولوب بر وقت شهبال عقاب سطوتلرینی مدن وامصار شرقیه اوزرینه یایمش وسر آمدان ملوك متجاورهیی وحتی روسیه حکمدارلرینی هراس هجوملریله لرزه‌ناك ایتمش اولان سلجوقیلرك بنیان جسیم اداره‌لری مغوللرك تیشهٔ مهاجمات ومداخلات مخربانه‌لریله زمین اندراسه ییغلمش وراست کلان انقاض الیمه‌سندن استفادیه قالقیشه‌رق شرقك هر کوشه‌سنده استقلال سنجاقلری تموج نما اولمغه باشلامش ایدی .

کرمیان، قرمان، صاروخان، ایدین، قره‌سی، منتشا، ذو القدریه، حمید، رمضان اوغللری وهلم جرا بر طاقم طوائف ملوك سردر هوای انفراد اوله‌رق سلجوق ممالکی دوچار انقسام اولمش وفقط بعض قبائل هیچ برینه تبعیت ایتمیه‌رك مطاعیت جمهور دینیلن وجوب سیاسی حکم وقوتدن سقوطه یوز طوتمشدرکه بوخلالده (شمس الدین) قسطمونیده ظهور ایدرك اوجهتده‌کی نفوس کثیرهٔ اسلامی برعزم عالیهمتانه ایله دائرهٔ امن وانضباط ایچنه ادخال ایلمش ایدی .

صدمهٔ حملات مجاهدانه‌سیله روم ایمپراطورلغنی، روسیه حکومتنی تترتمش اولان (علاء الدین سلجوقی)

بئس الخلفی بولنان اوغلی مسمی بالنقیض (غیاث الدین) ك
زهر اغتیالیله ارتحال دار بقا ایتدکدن صکره اعادیٔ
خارجیه‌یه قارشی سطوت قاهرۀ اسلامیه ارائه اولنه‌میه‌رق
امر غزا نسیا منسیا حکمنه کیرمسنه ومع مافیه اعدای
دین عالم اسلامی آره‌سنده وحدت متبوعیتك عدم وجو-
دندن استفاده‌یه قالقیشمسنه مبنی شمس الدین (صحائف
الاخبار) نامنده‌کی تاریخ معتبرده بیان اولندیغی وجهله
دفعاتله رفع رایت جهاد ایدرك تصادف ایتدیکی دشمن
کتیبه‌لرینی قهر وتدمیر وشو صورتله نباهت وجلادت
اسلامیه‌یی اعاده وتقریر ایلمشدر .

وفاتنده فرزند بسالت مندی (امیر شجاع الدین)
واصل مقام حکومت اولمش و(الولد صنو ابیه) منطوقنجه
پدرینك اثرینه بالاتباع ینه (صحائف الاخبار)ك بیاننه
نظراً پك چوق دفعه اعدای دین اوزرینه توجیه علم
جهاد ایتمشدر .

امیر شجاع الدین بر سردار ظفر شعار ایچون لزومی
اولان مزایای عالیهٔ سیفیه‌یی تماماً حائز اولدیغی کبی هنر
و معرفتله‌ده تحلیهٔ ذات ایتمش وبناء علیه (جامع السیف
والقلم) عنوان مفخرتنی احراز ایلمش ایدی .

آوازۀ شان معارف پروریسی اطرافه منتشر اولنجه
نیچه نیچه علما و ادبا ملاقاتنه شتابان ودار السماط لطف

وعاطفتنه مهمان اولمغله دارالملکی مرکز کمالات شتی اولمش ایدی .

بو نوادر روزکار جناب امیر فضائل سمیرك نامنه منسوباً مؤلفات وتصانیف جلیله تحریرنه خامه‌ران ابتدار اولوب از جملهٔ علامهٔ شهیر (محمود شیرازی) رحله‌پیرای تدریس اولدقدن بشقه (کتاب احیا) نامنده‌کی اثر محسنات آورینی تألیف ایله دیباجه‌سنی شجاع الدینك مدائح معارف کستریسیله توشیح ایتمش ایدی .

او زمانه قدر (سینوب) وسواحل متجاوره‌سی اسفندیار حکومتنه تابع اولمیه‌رق فرصت بولدقجه ممالك اسلامیه‌یه پای انداز تعرض وخسار اولمقدن خالی قالمیان خرستیانلرك النده بولندیغیچون شجاع الدین هم اوراده نشر انوار ساطعة الاثار دین مبین وهم ده احوال استقبال اسلامی تأمین ایلمك مقصد فاروق پسندانه‌سیله رایت کشای جهاد اوله‌رق هجمهٔ صف شکنانه‌سیله سینوبی وحوالیٔ مهمه‌سنی آوردهٔ قبضهٔ ضبط وتسخیر ایلمشدر .

وفاتنده نجل عادلی (عادل بك) یرینه کچوب بر مدت اجرای حکومت وعدل واحسانده اب مکرمنك اثرینه توفیق معامله وحرکت ایلدکدن صکره ترك حیاة مستعاره ایلمکله مخدوم شهامت موسومی (بایزید بك) زمام اداره‌یی دست آهنین کفایتنه آلمشدرکه صحائف

تواریخده (کوتوروم بایزید) نامیله یاد وتذکار اولنور .

کثرت شجاعت، رزانت عقـل، اصابت تدبیر، حزم واحتیاط ، شدت عزم کبی خصائص ایله متصف بر امیر جلادت سمیر ایدی .

حکمدار عثمانیـان (ییـلدیرم بایزید خان) ك کمال شدتله اطرافه صولت انداز اوله‌رق حکامنی فراره اجبار ایلدیکی اثناده بونلر کوتوروم بایزیدك دار الملکنه التجا ایتمسیله کندیسی طوائف ملوکك حامیٔ یکانه‌سی حکمنی آلمش ایدی .

بونکله برابر ییلدیرمه قارشی اظهار مخالفت ومقاومته قالقیشمیوب شوقدر وارکه حالاً واستقبالاً بطش وسطوتندن بالطبع امین اوله‌مدیغیچون (افلاق) حکومتیله عقد رابطهٔ مناسبت ایلمش وسنه‌لرجه آزادهٔ غوائل این‌وآن اوله‌رق یشامشدر .

نهایت ییـلدیرم بایزید قسطمونی وحوالیسـنی آلمق ایچون متهیٔ حرکت ایکن کوتوره م بایزیدك وفاتیله اوغلی مشهور (اسفندیار بك) ك یرینه کچدیکی خبری کلمسـیله (طراقـلی) و (بولی) اوزرندن قسطمونی شهرینـه وارلمش واورالری کاملاً الده ایدلمشـدرکه بو خـلالده اسـفندیار بك بر دولت معظمهٔ اسـلامیه‌یه قارشی قلیج چکمك معاملهٔ اتحاد شکنانه‌سندن ابا واستنکاف ایلیه‌رك

سینوب قلعه‌سنه قپانمش وعواقب اموره انتظار ایتمکده بولنمش ایدی .

عثمانلیلرك سینوب اوزرینه کلمامکده اولدیغنی کورنجه قلمرو موروثنه معاملات درشتانه ایله دکل اوضاع فوأد نوازانه ایله تکرار صاحب اولمغی بالتفکر شهریار مکارم کرداره کوندردیکی بر نامهٔ مخصوصده شاید پدری کندیلرینی کوجندیرمش ایسه بو خصوصك شخصنه طوقنور بر یری اولمدیغنی وحتی کندیسندن آشتی جولغه، اتفاق پرورلکه مغایر بر کونه وضع وطور ظهور ایتمدیکندن ممالك موروثه‌سنك اعاده‌سنی بر طرز دلفریبانه‌ده عرض واشعار ایلمسنه وپادشاه ایسه امر جهادده بونجه خدمتلری سبق ایدن بر عائلهٔ حکمدارینك ینه مقاملرنده ابقا وتقریرینی مناسب کورمسنه مبنی یالکز (عثمانجق) و (جانیك) و (صامسون) جهتلرینی ممالك عثمانیه‌یه علاوه و بقیهٔ بلاد ومدائنی اسفندیار بکه اعاده ایلدیلر .

اسفندیار بك بووجه ایله تکرار نائل حکومت اولدقدن بر مدت صکره صاحب ظهور پرشور (تیمورلنك) مغرورك اناطولی‌یه خطوه انداز اقتحام اوله‌رق ملوك وحکمدارانك محافظهٔ موقع اقباللریچون فوج فوج نزدینه عزیمت ایتمکده وکیتمیانلرك سیل العرم مهاجمات خونخوا-رانه‌سی اوکنده محو اولمقده بولندقلری خبری قسطمونی‌یه

واصل اولنجه میر دور اندیش عدم عزیمت حالنده کی محذورات عظیمه یی درپیش ایدرك تیمورلنکك نزدینه کیتمشدر ..

بعض مؤرخین تیمورلنکك یانـنه کیدن بکلرك چوغی تحریکات والقـاآتده بولندقلرینه نظراً اسفندیار بکك ده اونلره اشـتراکی احتمالی درمیـان ایدییورلر ایسـه ده کندیسـنك ییلدیرم بایزیددن کوردیکی آثار لطف وعاطفته کوره بویولده براحتماله ذهابدن زیاده تیمورلنکك افئدهٔ جهانیانه ارتعاب رسان اولان قهر وشرندن محافظهٔ موقع ایچون کیتمش اولدیغنـه حکم اولنمق موافق لازمهٔ احتیاطکاری کورینور .

اسفندیار بك تیمورلنکك یانـندن مملکتنه عودتنـده تشیید رفاهیت برایاکبی امور ومصالح داخلیه‌سیله مشغول اولدی که برآز زمان صکره ممالك عثمانیه قورقنج برهرج ومرج ایچنـده قالمش یعنی بایزیدك مغلوبیت معلومه‌سـنی متعـاقب شهزاده‌لر داعیهٔ استقلاله دوشمسیله هرطرفده نوائر ارتباك واغتشاش اشتعال ایلمش ایدی .

اسفندیار بك بوانحلال آره‌سنده نتیجهٔ احواله نکران اوله‌رق برکونه سوء استفاده‌یه قالقیشمامش ویالکز همشیره زاده‌سی (قره‌یحیی) قوماندهسیله کشت وکذار ایتمکده اولان براسفندیار فرقهٔ عسـکریه‌سیله (چلبی سلطـان محمد) ك

عسکری بیننده مصادمه وقوع بولمغله اسفندیاریلر منهزم وقره یحیی منعدم اولمش ایدی .

اسفندیار بك ایسه بو وقعهٔ نا کهظهوردن طولایی عالم عثمانیته اصلا مغبر ومنفعل اولمامش ایدی .

حتی (چلبی سلطان محمد) لك تیمورلنكك نزدنده هنوز برحیاة بولنان پدر بزرکوارایله کورشمك ایچون اسفندیار ممالکندن معدود اولان (عثمانجق) ه مواصلتنده مرورینه شدتله ممانعت ومخالفت اولنمش وبنابرین رجعته مجبور ایدلمشدرکه بورجعت چلبی سلطان محمدکبی مؤخراً اریکه پیرای سلطنت عثمانیه اولان برقهرمان مجددك محفوظیت حیاتنه سبب منفرد اولمش ایدی .

زیرا تیمورلنكك نزدینه کیتمش اولسه تهلکهٔ نفس ماده‌سی اقوای محتملات ایدی .

اسفندیار بك اغتشاشات وارتباکات حاضره‌یه قارشی بی طرف قالمغی زیاده‌سیله آرزو ایتمکله برابر حسب الموقع ینه دغدغه‌دن آزاده اوله‌مامش ایدی .

از جمله شهزاده (موسی چلبی) برادری (سلیمان شاه) لك جست وجوی شدت کسترانه‌سندن رهایاب اولمق ایچون قسطمونی‌یه بالعزیمه دخالت ایلمش واسفندیار بك متصف اولدیغی علو جناب ایجابنجه شهزاده‌یی تحت حما-یه‌سنه آلمغه مجبور اولمشدر .

مؤخراً سلیمان شاهك کلچهرکان سقاة ایله عقد نوادیء معاشرتله مناولهء پیالهء رحیقدن بشقه برشیء دوشونمامسی حسبیله وزیر اعظم (علی پاشا) ایله سائر وکلا (موسی چلبی) یی کوندرمسنی اسفندیار بکه یازدقلرینه وشهزاده نك مرفهاً اعزام وانهاجی خاندان اسفندیارینك محب قدیمی اولان افلاق بکی (میرجه) طرفندنده التماس ایدلدیکنه مبنی اسفندیار بك موسی چلبی یی سینوب مرساسندن سفینه یه ارکاباً باکمال احتفال یوللادیکه شهزاده نك افلاق بکنه داماد اولمسی واورادن حرکت ایله ادرنه یه کیتمسی کبی وقوعات صدد بحثمزدن خارج بولندیغیچون تفصیلاندن صرف نظر ایلدك .

بوندن صکره بووقعه یه شبیه بر وقعه دها ظهور ایتدیکه اوده شهزاده (عیسی چلبی) نك کذلك برادری (چلبی سلطان محمد) دن بالتحاشی قسطمونی یه کلوب التجا ایتمسیدر .

اسفندیار بك شهزادکان عثمانیه‌نك بویله بربرلریله چارپیشمقده اولملرندن طولایی غایتله متأثر اولمقله برابر عیسی چلبی یی دخی حمایه ایتمش وبو حمایه سنی چلبینك ابرام والحاحنه طیانه‌میه‌رق (چلبی سلطان محمد) ایله محاربه ایتمك درجه‌لرینه قدر واردیرمش ایسه‌ده (انقره) طرفلرنده دوچار انهزام اولمشدر .

فقط بو وقعـه ایکی حکومت اســلامیه بیننده تقرر خصومت وعداوتی موجب اوله‌میوب حتی (چلبی سلطان محمد) عسکرلری بالاســتقلال دیهیم آرای عثمانی اولدیغی صره‌ده اسفندیار بکله عقد روابط مخادنت ایلمش وفرزند نجیبی (قاسم بك) ی رهن اوله‌رق برمدت نزد شاهانه‌لرنده بولندیرمشدرکه همـات واقدامات غازیانه‌ســیله دولت عثمانیــه‌یه پك چوق خدمات مشــکوره ابرازیله شهرتیاب اولان وبونجه اوقاف شریفه‌سیله ابنای جنسنی کامیاب ایلیان قاسم بك بوذات ستوده صفاتدر .

قاسم بك (چلبی سلطان محمد) ه زیاده‌سیله محب اولمق حسبیله مؤخراً دخی کلوب دخالت ایلمش ایدی .

بو ســببله پادشاه قدردان میر جلادت عنوان حقنده همیشه بذل التفات بی پایان ایلر ایدی .

حتی اسفندیار بك (جانیــك) حوالیســیله (بافره) و (صامسونی) فتح ایدرك دیکر مخدومی (حسن بك) ی اورالره والی نصب ایتمســنه وکـرچه پادشاه قاسم بکه اناطولیده واقع برقاچ شهرك تیمــارینی ویرمش ایســه‌ده اسفندیار بك طرفندن دخی بعض محال اداره‌سنك قاسم بکه قید حیاة شرطیله اعطاسی آرزوی همایونلری ایدوکنی بیلدیرملرینه مبنی قاسم بکدن بعض مرتبــه دلکیر اولان اسفندیار بك امراسندن (بایزید بك) ایله اجلهٔ علمادن

(واعظ محمد) ی طرف پادشاهی‌یه کوندره‌رك قسطمونی ایله باقر کوره‌سی کندیسنه عائد اولمق اوزره ایالات سائره‌نك ذات شاهانه‌لرینه ترك اولندیغنی وشوقدر وارکه قاسم بکه بر یرتملیك اولنمامسنی نیاز اتمسیله پادشاه نیاز واقعی قبول ایدوب فقط (کنغری) شهرینی قاسم بکك اسکی (خاصلرینه) علاوه والحاق ایتمش ایدی .

هرنه حال ایسه اسفندیار بك (سلطان مراد ثانی) نك مبادیٔ جلوسنده نه سببه مبنی ایسه بر حرص اتساع جویانه‌یه دوشه‌رك ممالك عثمانیه‌دن (بولی) و (طراقلی) یه طوغری هجومه باشلامسیله اوته‌دن بری عثمانلی پادشاهلرینه صداقتدن، عثمانلیلره محبتدن آیرلمامش اولان اوغلی قاسم بك پدرینك بوطور غریبنه اشتراك ایده‌میه‌رك نزد پادشاهی‌یه کلمشدر .

عائلهٔ اسفندیاریدن دها بعضلری قاسم بکله برابر کلمشلر ایسه‌ده اسفندیار بك مرکز عنادده ثابت قدم اولمسیله پادشاه بر اردو ایله بولی‌یه کیتمش وبو سفرده قاسم بك بر فرقه عثمانلی عسکریله پدری علیهنه حرکت ایدوب بر روایته کوره طلیعه قوماندانلغنه تعیین قلندیغندن قسطمونی طرفلرنده پدریله شدتلی برصورتده چارپیشمش ایدی .

اسفندیار بك مقاومتدن عجزینی تیقن وادراك ایدرك

سینوبه طوغری قاچمغه باشلایجه قپوجی باشیسی (یخشی بك) جزای فرار اوله‌رق حواله ایتـدیکی بر قلیجك ضربه ـ سیله مجروحاً آتدن اشاغی دوشورمش وروایت اخرایه نظراً بر دبوس اوره‌رق قولاغنـه صمم عارض اولمش ایدوکندن بو ضربهٔ هوش فرسا اوزرینه اسفندیار بك رزم وکفاحدن تمامیـله رو کردان اوله‌رق سـینوبه قدر کیتمشـدر . مخـدوملرندن (مراد بك) ی بالارسـال کریمه‌سـنی حضرت پادشـاهه تزویج وقسطمونی ولایتنی تمایـك ایلمك شرطیـله عفو شـهریاری‌یی اسـترحام ایتدیکندن استرحام واقعی قرین مساعفه اولمش وسینوب طرفلرینك حکومتی کماکان عهده‌سنه تودیع ایدلمشـدرکه وقعه‌نك اوان جریانی (٨٢٧) سنه‌سـنه مصادف ایدی .

سور زفافك صورت اجراسنه کلنجه : پادشاه ادرنه‌یه عودتندن صـکره نامزد همایونلری اولان کریمـهٔ عفت وسیمهٔ اسـفندیاری‌یی آلوب کتیرمك اوزره چاشـنیکیر باشی (الوان بك) وطـواشی صـنفندن (شرف الدین) و (ریحان) پاشـالر ایله (خلیل پاشـا) نك زوجه‌سـنی وکرمیان اوغلی (یعقوب بك) لـ حرمی اولوب پادشاهك (شاه انا) دیو منظورهٔ التفاتی اولان قادینی وسائر رجال ومخدراتی سینوبه کوندرمشلردر .

اسفندیار بك بونلری (دوره کانی) قضاسی صحرای

نضارت احتواسنده تعظیم واحترام مخصوص ایله استقبال ایدوب کریمه‌سنی جهاز کثیر ایله داماد معالی نژادی نزدینه یوللامش وادرنه‌یه مواصلتلرنده غایت مکمل بر سور پر سرور اجرا اولنمشدرکه بو اثناده حضرت پادشاه همشیره‌لرندن بر سلطان عصمت نشانی دخی کرك پدرلری چلبی سلطان محمد زماننده وکرك اوچ سنه‌دن بری کندی یانلرنده خدمات قهرمانانه‌سیله ممدوحیت تامه قزانمش اولان اسفندیار بك زاده قاسم بکه تزویج ایلمش ایدی .

اسفندیار بکك وفاتنده وصیتی موجبنجه اوغللرندن (ابراهیم بك) یرینه کچوب دولت عثمانیه‌یه اطاعت وانقیادی بر کمال اولدیغی حالده بر مدت اجرای حکومتدن صکره وفات ایدنجه زمام حکومت اوغلی (اسماعیل بك) ك دست کفایت پیوستنه کچمشدرکه مبارز مؤید (فاتح سلطان محمد) جانبندن موقع امارته اقعاد واصعاد اولنمق اوزره قسطمونی‌یه کوندریلان وفقط بکده اجرای حکومت ایتمکه موفق اوله‌میان (قزل احمد بك) داخل حساب ایدلمدیکی حالده اسفندیار مسند حکومتنه کچمش اولانلرك خاتمهٔ سلسله‌سی بو ذات اولمش ایدی .

شویله‌که : قزل احمد بك اسماعیل بکك واصل مسند حکومت اولمسی اوزرینه منفعلاً مرکز سلطنته عزیمت

و برادری الندن نزع حکومت ایچون وزیر اعظم (محمود پاشا) یه التجا ایله القاآت و تسویلات اغضاب کارانه یه مثابرت ایلمشدر .

کرچه اسماعیل بك شاهراه رضاجوییدن اعوجاج کوسترمیور ایدی .

لکن قزل احمد بکك اغفالاتده دوامی ایشی قاریشدیردقجه قاریشدیرییور ایدی .

نهایة الامر پادشاه شیر صولت اسفندیار ممالکنی کاملاً ملکنه ضم والحاق ایتمکی بالتصمیم سینوب طرفلرنده‌کی خرستیان کمیلرینك احوالی نظر انتباهدن دور ایدلمامك وسیله‌سیله وزیر اعظم محمود پاشا اداره‌سیله یوز اللی قدر سفینه کوندردکاری کبی کندیلری ده اردو ایله (بولی) و (جانیك) طرفلرینه توجیه رایت مهابت ایلدیلر .

واسماعیل بکه بر نامه کونده‌رك بونده سینوب لیماننه (قلفات) ایچون مراکب بحریهٔ عثمانیه کیردیکی حالده مخالفت اولنمامسنی ومعیت معسکر همایونده بولنمسنی امر وتمیق ایتدیلر .

اسماعیل بك سریع الانتقال وصاحب ذهن وقاد بر ذات اولمق ملابسه‌سیله روش احوالدن پادشاهك تصمیمنی اکلامقله برابر بر کونه حرکات غیر مرضیه‌یه

قالقیشمیوب کندیسنه بدل اوغلی (حسن بك) ی نزد پادشاهی‌یه یوللامشدر .

مؤخراً قزل احمد بکك موقع حکومت اسفندیاری‌یه اوطورتدیرلمق اوزره قسطمونی‌یه متوجهاً یوله چیقارلدیغی اسماعیل بکك رسیدهٔ صماخ اطلاعی اولنجه همان سینوبه چکلمش واورایه وصولنی متعاقب محمود پاشادن آلدیغی بر نامه‌ده مقصد پادشاهی آچیقدن آچیغه یازیله‌رق تسلیم اولمسی اخطار اولندیغندن درحال پاشانك یاننه کیدوب دخالت ایتمشدر که بو خلالده پادشاه کشور کشا قسطمونی اوزرندن کچه‌رك سینوبه تقرب نما اولمشلر ایدی .

پادشاه اهل نواز اسماعیل بکی حضور همایونلرینه قبول ایتدیکی صره‌ده فوق‌العاده مظهر حرمت واعزاز ایلیوب حتی اایاغه قالقه‌رق بر قاچ آدیم مسافه‌دن استقبال ایتمش والندن طوته‌رق سریر شوکت مصیر سلطنت اوزرنده یاننه اوطورتمش ایدی .

پادشاهك عائلهٔ اسفندیاری‌یه بر کونه خصومتی اولمیوب نخبهٔ افکار وآمال جهانکیرانه‌سی توحید اجزای متفرقهٔ اسلامیه‌دن عبارت بولنمسیله ممالك اسفندیاری‌یی ازسرتاپا قلمرو عثمانی‌یه قاب وعلاوه ایتمکله برابر اسماعیل بکك استحصال رفاهیت واستکمال سعهٔ حالی ایچون بروسه یکی شهریله اینه‌کول ویار حصاری تیمار اوله‌رق بالتخصیص

مخدومی حسن بکه ده بولی سنجاغنی توجیه ایلمش وصکره‌لری اسماعیل بکه التفات علی الالتفات اولمق اوزره قلعه جهتلرینی تفویض ایلمکله وفاتنه قدر اورادە مرفهاً امرار بقیهٔ حیاة ایتمش ایدی .

قزل احمد بکه دخی (موره) سنجاغی توجیه قلنمش ایسه‌ده طبیعتنده مندمج اولان اثر استبداد جویی سائقه‌سیله محل مأموریتنه وارمه‌دن قرمان دیارینه وبعده (اوزون حسن بك) ه التجا ایله (سلطان بایزید ثانی) دورنده خدمت پادشاهی‌یه کیرمش ایدی .

قاسم بکه گلنجه :

بوفتای نامدار هم داماد شهریاری بولنمق وهم ده مکارم اخلاق، فرط بسالت، علو جناب کبی خصائص عالیه ایله متصف ومتحلی اولمق حسبیله چلبی سلطان محمد، سلطان مراد ثانی، فاتح سلطان محمد کبی اوچ حکمدار جلادت شعارك قرة العینی مثابه‌سنده اولوب بونجه غزواتده بولندقدن بشقه قسطنطینیه فتحنده‌ده ابراز خدمات فدا کارانه ایلمش بر مجاهد مکین ایدی .

حتی قسطنطینیه پیشگاهنده تحشد نمای سطوت اولان عثمانلی مجاهدلرندن الك اول استانبوله ایاق باصان قهرمان بو شیر ژیان رستم توان ایدی .

خیرالله افندینك وسائر مؤرخین صدق قرینك اقوال

موثوقه‌سنه نظراً قسطنطینیه قلعه‌سنك خندقلری اجساد شهدای عثمانیه ایله مالا مال اولدیغی وکرك عثمانلیلر وکرك خرستیانلر ینار طاغلر کبی فوران نمای صولت اولدیغی بر زمان دهش نشانده قوجه قاسم بك پادشاه طرفندن روم ایمپراطوریله ملاقاته مأمور اولمغله استانبوله کیرمش وفقط کندیسنك مأموریت رسمیه‌سنی بیلدیرمیوب ایمپراطور ایله تلاقیسنده مجرد بینلرنده‌کی حقوق قدیمه مقتضاسنجه کلدیکنی فاتحهٔ کلام اتخاذ ایتدکدن صکره بیهوده بونجه قانلر دوکلمکدن ایسه کندیسیله فاملیاسنك تأمین نجاتی ایچون پادشاهك مرحمت وعدالتنه دخالت ایتمسنی توصیه واتیان ایلمش ایسه‌ده ایمپراطور الجای یأسله ارائهٔ روی موافقت ایتمدیکندن قاسم بك عودت ایتمش وداخل شهرده‌کی مشهوداتنی علی وجه التفصیل صاحبقران زمانه عرض وافاده ایلمکله مؤخراً هجوم اولنمشدرکه غازی قاسم بکك شو فداکارلغی اونودیلیر خدمتاردن دکلدر .

§

ایشته افراد عائلهٔ اسفندیاریدن (اسفندیار بك)ك بعض کونه اغفالات وتسویلاته قاپیله‌رق ایقاع ایتدیکی بر قاچ حرکتدن بشقه بو عائلهٔ نجیبه افرادی دولت وملته جداً خدمات مشکوره ابراز ایتمشلر وشو صورتله عالم تاریخده بر شانلی صحیفه قزانمشلر ایدی .

§

حکومت اسفندیاریتك زوال وانقراضندن صکره افراد عائلهٔ اسفندیاریدن پك چوغی وزارتله خدمت دولتده بولنوب حتی بر روایته کوره (شمسی پاشا) بو سلاله‌دن ایدی .

حکومت مذکوره‌یه رونق بخش اولانلردن (اسماعیل بك) قسطمونیده بر جامع شریف، مدرسه، کتبخانه، حمام، عمارتخانه، مسافرخانه وسائر مبانیٔ خیریه یاپدیرمیغی کبی قلبه داخلنده (مارقوه) قریه‌سنده کارکیر بر جامع شریف واتصالنده بر حمام وصو یوللری وقلبه‌ده سراج خانه جامعنی و (ابن قاسم) ویاخود (بك مسجدی) دینلمکله معروف مسجدی انشا ایتدیرمش ایدی . مذکور مسجد قربنده دفین خاك عطرناکدر .

غازی قاسم بك سرآمدان اصحاب خیرات وحسناتدن اولوب کنغریده عمارتخانه، جامع، اوچ باب مدرسه، حمام، یاپدیروب قسطمونی ومحال سائره‌ده دها پك چوق آثار خیریه انشا ایتدیرمش ونیچه یرلری وقف ایلمشدر .

اوقاف مبحوث عنهانك بوکونکی کون متولیلری کندی سلالهٔ غازیانه‌سندن فتحی وبرادری قاسم بکلر ایله شکری بك اولوب (سلطان مراد ثانی) نك ویردیکی تملیك نامهٔ همایون موجبنجه اوقاف مذکوره تکالیف دیوانیه‌دن مستثنادرکه حرفیاً صورتی شودر :

﴿ صورت تملیك نامهٔ همایون ﴾

هوالموفق

سبب تحریر توقیع همایون وموجب تقریر حکم نافذ میمون لازال نافذا فی الاقطار اولدرکه ملك الامرا والاکابر جامع المعالی والمفاخر قوام الدین قاسم بك دام اقباله محروسهٔ کنکریه‌ده‌کی زاویه‌سنی وقف ایتدیکی کویلردن وحمامدن و بزازستان وکروان سرایی ودکانلردن وباغدن وبغچه‌دن فی‌الجمله نه‌کی وقف ایتدی ایسه بندخی مسلم ومقرر طوتدم وبو حکمی ویردمکه مجموع عوارض وتکالیف دیوانیه‌دن معاف ومسلم اوله کمسنه اوشندرمیا ومدخل قلمیا شویله بیله‌لر هر مطالعه قلانلر علامت شریفه حکمن تحقیق بیلوب اعتماد قیله‌لر وامرینه امتثال ایدوب اعتقاد کتوره‌لر تحریراً فی‌الاحد من شعبان المعظم سنه ثلثه وثلثین وثمان ماة .

ح

بو بابده‌کی وقفیهٔ معمول بها دخی شودر :

﴿ بسم الله الرحمن الرحیم ﴾

الحمد لله الذی وفق عباده المخلصین الی الخیرات واوضح سبلهم الی الحسنات وفتح برحمته ابواب کرمه علی اهل‌الاحسان والمبرات ومنح

لمن يرجو ثوابه ويخاف عقابه من خزائن جوده اسباب العبادات والسعادات ووسائل القربات والطاعات وتفرد باجابة الدعوات عند رفع الحاجات وتوحد بقبول الحسنات والصدقات والصلوات الناميات الزاكيات على محمد صاحب الايات الباهيات الباهرات والنيات الزاهرات وعلى اله واصحابه نجوم الهدى ومصابيح الدجا الى يوم الحشر والجزاء اما بعد فان الدنيا الدنية مثوى الرزية ومثوى البلية دار غرور لادار سرور بل مدار شرور ومنزل عبور عديمة البقاء شديدة العنا وافاتها راشقة واياتها ناطقة المتعززبها ذليل المتكثر بها قليل من وثق بها خذلته ومن اعتصم بها سلبته همومها دائمة وسهامها صائبة فالموفق السعيد من يتأهب للسفر البعيد ويقبل لاعداد الزاد ليوم الميعاد وسلك مسلك السداد ويستأثر التقوى فانها خير زاد ويختار من الخيرات اكملها ومن طرف الابرا جملها وذلك بان يصحح نيته ويبرأ عزيمته قبل نزول العيلة على ما روى عن النبي صلى الله تعالى عليه وسلم انه سئل اى صدقة افضل فقال عليه السلام ان تصدق وانت صحيح شحيح تأمل الغنى وتخاف الفقر ولما وفق الله تعالى للامير الاعظم والخطير المعظم منبع الخيرات ومعدن المبرات قوام الدنيا والدين عمدة الاسلام والمسلمين عون الضعفاء والمساكين المحفوف بعناية رب العالمين ملك قاسم ابن الامير الكبير الاعظم والخاقان المعظم المرحوم المغفور السعيد الشهيد ملك اسفنديار مد الله ظلال جلاله تحقيق الخيرات وتأسيس المبرات حتى علم ان الاشياء التى اكلها فهى فانية والتى اطعمها فهى باقية والتى لبسها فهى مائتة والتى تصدق بها فهى حسنة جارية واعلم ان الحسنات يذهبن السيئات وان الوقف الخالص من الصدقات الجارية التى يتجدد فوائدها عند البقاء والحيوة ويتعدد عوائدها بعد الفنا والممات كما قال رسول الله صلى الله تعالى عليه وسلم اذا مات ابن آدم انقطع عمله الا عن ثلث علم ينتفع به وولد صالح يدعوله وصدقة جارية فوقف وحبس وسبل بنية صادقة وعقيدة خالصة وعزيمة صافية ورغبة فى ثواب الله الذى يرجوه المحسنون ورهبة من عقابه الذى يخشاه المسيئون ورجاء ان يبوئه بحبوحة جنته

دار الابرار ويصرف عن وجهه شدائد النار يوم ينفع الصدقين صدقهم لهم جنات تجرى من تحتها الانهار العمارة الشريفة والزاويه المنيفة التى بناها وانشأها فى ظاهر بلدة عنقرة المحروسة الكائنة فى الموضع الذى يعرف بسراى كوى مع جنتها فى ورائها المتصلة اليها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها فى مكانها ووقف على مصالح هذه العمارة المعمورة عدة من الضياع والعقارات والقرى والمستغلات تصلح عدة لما يتصدق بها من وجوه الاحسان الى الورى فمن ذلك الوقف جميع ديوان جغد المشتملة على القرى والمزارع ومنها جميع القرية المدعوة بصمرى الكائنة فى عنقرة المحمية المستغنية عن التحديد لشهرتها عند اهاليها ومنها جميع القرية المدعوة بسراى الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها عند اهاليها ومنها جميع القرية المدعوة باغجه الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها ومنها جميع القرية المدعوة باخى قيرى الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها ومنها جميع القرية المدعوة باكور الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها ومنها جميع القرية المدعوة بحاجى بكى الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها ومنها جميع القرية المدعوة باقسكو الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها عند اهاليها ومن ذلك الوقف جميع ديوان كاشتى المشتمل ايضا على القرى والمزارع منها جميع القرية المدعوة ببادام جى الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها عند اهاليها ومنها جميع القرية المدعوة بجاقيرلر الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها عند اهاليها ومنها جميع القرية المدعوة بداودلر الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها ومنها جميع القرية المدعوة بيقا كوى الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها ومنها جميع القرية المدعوة بصاروجه الكائنة فيها المستغنية عن التحديد ومنها جميع القرية المدعوة بكوجك اوز الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها ومنها جميع القرية المدعوة بقره كويك الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها عند اهاليها ومنها

جميع القرية المدعوة بدنكو شهرى الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف شهرتها ومنها جميع القرية المدعوة بيانلر الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف شهرتها عند اهاليها ومنها جميع القرية المدعوة بجقور ويران الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها ومنها جميع القريتين المدعوتين بطغدى وقزل سين المتصلتين احديهما بالاخرى الكائنتين فيها المستغنيتين عن التحديد والتعريف لشهرتهما عند اهاليهما ومنها جميع القرية المدعوة بدنكى الكائنة فيها الموقوفة لتدريس فيها ومنها جميع القصبة المدعوة بدلكو شهرى الكائنة فيها مع توابعها وكافة حقوقها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها عند اهاليها ومنها جميع يزى كليسه المدعوة بجلتكلكو الكائنة فى ناحية قرغوا المستغنية عن التحديد والتعريف بجملة الحدود وكافة الحقوق وداخلة فيها وخارجة عنها ومنها جميع القريتين المدعوتين بتاى وبلنك الكائنتين فيها الموقوفتين لتربة المستغنيتين عن التحديد والتعريف لشهرتهما عند اهاليهما ومنها جميع البرازية تسمى بالتركى بزستان الكائنة فيها مع اراضيها فى جوانبها الاربعة المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها فى مكانها عند اهاليها ومنها جميع الدكاكين السبعة المعروفات المشهورات بعمارت دكانلرى ومنها جميع ثلاث قطع ارض للزرع الكائنات فى امام بلدة عنقرة المحروسة ومنها جميع الخان الكائن فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها عند مكانها ومنها جميع الجندرة المدعوة بيكلك جندرة الكائنة فى عنقرة المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها فى مكانها مع آلاتها ومنها جميع الحمام المشهور بيقار وحمام فى حوله المسجد الجامع الكبير الكائن فيها ومنها جميع الحمام المسمى باشفى حمام فى حوله العمارة المذكورة ومنها جميع الجنة المدعوة بباد ملو باغجه الكائنة فيها المستغنية عن التحديد والتعريف لشهرتها عند مكانها بجملة حدود العقارات المذكورات مع كافة حقوقها طرائقها ومرافقها اراضيها ومراعيها ومساكنها واماكنها ابارها وانهارها رسومها ومضا تهاجبا لها وشعابها تلالها وهضابها اوديتها وافنيتها سقيتها توابعها

ولواحقهـا وبكل حق هولهـا داخل فيها وخارج عنها متصـل بها ومنفصـل عنها الى تناهى الوجوه كلهـا والاسـباب سوى مالا يدخل تحت عقد الوقف مثل املاك الغير والمسـبلات وقفا صحيحـا شرعيا لازمامبرما محكما وحبسا صريحا مرعيـا مخلد اجامع لضوابطه حاويا لشرائطه خاليـا عن موانعه عاريا عن قواطعـه لايزيده مرور الايام الاتاكيد اولاكرور الاعوام الاتوثيقا لايباع ولا يوهب ولا يرهن ولا يورث الى ان يرث الله الارض ومن عليها وهو خير الوارثين وشرط الواقف المشار اليه تقبل الله منه خيراته وحسناته التولية فى امر الوقف لابنه الصلبى اسـكندر الشهير بامیرزه بك مد الله عمره مداحتى يرى ابنـه حدائم جعل التولية بعده لاصلح ابناء اميرزه بك بطنا بعد بطن ونسلا بعد نسل وعقبا بعد عقب وجيلا بعد جيل ثم لاصلح ابناء عتقائه ماتعا قبوا وتناسلوا فان انقرضوا نعوذ بالله تعالى ولم يبق احد من المذكورين يكون التولية من يكون قاضيا فى محروسـة عنتره وشرط ان يستغل الاوقاف المذكورة بصنوف الاستغلال فيحصل منها من منفعة يجعل منه كل يوم عشرة دراهم لعمارة رقبة الوقف ومرمتها عند ظهور الخلل فيجمع المتولى المذكور وظيفـة الايام ويحفظهـا ويصرف الى الرقبـة ومرماتها عند مساس الحاجة فمايفضل منها من المنفعة والغلة شرط فيه الخمس بحق التولية فيأخذه ويصرف المتولى المذكور الى وجه معيشته والبـاقى من ذلك الخمس يصرف فى مصالح العمارة المذكورة وشرط الواقف المذكوران يرتب فيها شيخ متدين صالح عارف بوظائف الامر بالمعروف باذل نعمها من غير تقصير ويكون موظفه الخاص كل يوم ثلثة دراهم وكل سنة ستة امداد من البر وستة امداد من الشعير وان يكون فيها امام قارئ متورع صالح عالم بشرائط الامامة يؤم فى الصلوات المفروضات ونفل العبادات مثل ليلة القدر والبرات وموظفه كل يوم اربعة دراهم وكل سـنة ستة امداد من البر وسـتة امداد من الشعير ويكون فيها مؤذن صالح عالم بالاوقات يؤذن فى اوقات الصلوات ويقيم ويصلى مع الجماعات وموظفه كل يوم در همان وكل سـنة ثلثة امداد

من البر و ثلاثة امداد من الشعیر ویکون فیها کاتب یکتب الخرج و الدخل وموظفه کل یوم در همان وکل سنة ستة امداد من البر وستة امداد من الشعیر ویکون فیها نقیب یقیم شرائط الخدمة من غیر تکاسل وموظفه کل شهر اربعون در هما وکل سنة ثلثة امداد من البر وثلثة امداد من الشعیر ویکون فیها طباخ یطبخ الطعام من غیر تهاون وموظفه کل یوم درهم ونصف درهم وکل سنة ثلاثة امداد من الغلة ویکون فیها خباز یخبز فیها علی حسب الحاجة وموظفه کل یوم درهم ونصف درهم وکل سنة ثلاثة امداد من البر و ثلاثة امداد من الشعیر ویکون فیها خادم یقال له بواب وفراش موظفه کل یوم درهم وکل سنة اربعة امداد من الغلة ویکون فیها خادم یقال له کلاردار وموظفه کل یوم درهم وکل سنة ثلاثة امداد من البر ویکون فیها خادم یقال له کندوم کوب وموظفه کل یوم نصف درهم وکل سنة ثلثة امداد من الغلة ویکون فیها خادم یقال له خربنده وموظفه کل یوم درهم وکل سنة اربعة امداد من الغلة وعین لطبخ الطعام من مستغلات الاوقاف المذکوره فی کل یوم عشرون درهما للحم ونصف کیل من الارز الابیض وکیل من الحنطة المدقوقة المعروفة بکندوماك وللحطب کل یوم عشرة دراهم ولدهن السرج کل یوم درهم واحد وللحصیر مع فراش یفرش فیها کل یوم درهم واحد ویطبخ الطعام کل یوم مرتین مرة فی الغداء ومرة فی المساء ان یکفی حاصل وقف العمارة المذکورة ولا یطبخ کل یوم مرة واحدة ویطعم کل من حضر فیها مسافرا کان او مقیما من الفقراء المسلمین الموحدین وان یزداد علی هذا من الحلوا والفواکه فی لیالی رمضان وایام العید ومشاهیر الصلوات والجمعات وعند مجیء المسافرین المحترمین من تهیئة الاطعمة النفیسة الی رأی المتولی والشیخ یعملون علی میرون المصلحة ثم جعل الامر فی عزل المرتزقة ونصبهم الی من یکون متولیا وشرط ان لا یعزل المنصوب مادام مقیما بخدمته فان انحرف ینصحه فان عاد ثانیا ینصحه ویزجره وان عاد ثالثا یعزله ویطرحه ثم بمرور الایام وکرور الاعوام ان انهدمت العمارة المذکورة عمرها الله تعالی الی یوم الدین یعمر ثانیا

ويعاد ثانثا من جميع المحصول والعياذ بالله ان لم يمكن عمارتها واعادتها فقطلعائق
من عوائق الزمان وطارق من طوارق الحدثان يصرف مايحصل من جميع
مستغلات الاوقف المذكورة سوى حق التولية الى فقراء المسلمين والمساكين
من الصلحاء الموحدين الى يوم الدين ثم ان الواقف المشار اليه المذكور
وفقه الله لمرضاته اخرج جميع ماوقف من الضياع والعقارات والقرى
المستغلات وابانها فى الوقت الذى وقف وتصدق من بره وافرزها من ماله
وازال عنها تصرفه فى حكم الملكية وسلمها الى من يجوز تسليمها اليه
شرعا وتسلم هو منه تسليما وتسلما صحيحين شرعين موجبين انقطاع ملك
الواقف المذكور عن ذلك كلـه رقبة ومنفعـة ومقتضيين صيرورتها
وقفا على السـبل والشرائط المفصلة وصدقة صحيحة شرعية بتة بتلة
مقبوضة محكوما بصحتهـا شرعا من حكام المسلمين جائز الحكم ونافذ
القضيـة بسـؤال من له ذلك ثم ان الواقف المشـار اليه رام الرجوع
عن هذه الصـدقات كلهـا بناء على عدم لزوم الوقفيـة بعد ما
سلم الواقف المذكور جميع الاوقاف المذكورة الى المتولى المـدعو باميرزه
بك المذكور وهو خاصمه معـه فى حال صحتها فى مجلس الشرع القويم
فحكم الحاكم الموقع اعلاه دام فضله وعلاه على الواقف المومى اليـه بصحة
الاوقاف ولزومها على من يراه عن ائمة المجتهدين رضوان الله تعالى عليهم
اجمعين حكما صحيحا شرعيا فصـار جميع الاوقاف المذكورة وقفا لازما
مسجلا وحبسا مؤبدا مخلدا على سبلها وشرائطها ثم ذلك الحاكم جعل
ذلك كله فى يد المتولى المذكور بحكم الولاية له عليهـا وحكم على الواقف
المذكور ببطلان الرجوع فصارت جملة ذلك وقفا على النهج المشروح
لايتغير ضوابطها ولا يتبدل شرائطها بل تجرى تلك الاحكام على مقتضى
الاسلام ما تخارت الليالى والايام ولا يحل لاحد ممن يؤمن بالله واليوم
الاخر ان يسعى تبديله او تغييره ويقصد الى تحويله ومن سعى فى ابطال
هذا الوقف وبشرط من شروطه وقيد من قيوده فعليه لعنة الله والملائكة
والناس اجمعين فمن بدله بعد ماسمعه فانما اثمه على الذين يبدلونه ان الله

سمیع علیهم واجر الواقف علی الله مولاه فیحترم ممن ابتغاه وقصده وارتضاه وبذلك كله وقع الحکم والتسجیل والاشهاد

خ

اوقاف مذکوره حقنده اك صوك دفعه اوقاف همایون نظارتنجه جریان ایدن معامله‌ٔ رسمیه‌یی مشعر اولمق اوزره نظارت مشارالیهادن کنغری متصرفلغنه کوندریلان امرنامه‌نك صورتی شودر :

عدد ٤٧ ﴿ صورت امرنامه ﴾

کنغریده واقع اسفندیار زاده متوفی قاسم بك وقفنك اوقاف جسیمه‌دن اوله‌رق باقتباس نامهٔ همایون اولادده مشروطیتی جهتله یتمش یدی سنه‌سنده مزایده‌یه قونلمیه‌رق سابقی وجهله اداره اولندیغندن و بر منطوق ملك نامه وقف مذکور تکالیف دیوانیه‌دن مستثنا اوله‌رق اهل وظائف یدلرنده بولنان براوات موجبنجه وظیفه‌لرینی عیناً المقدہ اولدقلرندن وقف مذکورك میری اعشاریله احاله‌سی تغییر وتبدیل شروطی موجب اوله‌جغندن عمارت وخیرات سائره‌سی محاسبه‌سنك کماکان اوقاف مدیرلری معرفتیله رؤیتی ویاخود احاله‌سی خصوصی مقدمجه وارد اولان مضبطه‌ده بیان وانها اولنمش ووقف مذکورك محلندن کلان ممهور ومختوم دفتری موجبنجه ایکیوز یتمش

یدی سنه‌سی غایتنه دکین محاسبه‌سی کورلدیکی قیوددن اکلاشلمش اولدیغندن و برمنطوق مضبطه وقف مذکورك اوراجه اوقاف جسیمه‌دن اوله‌رق تغییر وتبدیل شروطی غیر جائز اوله‌جغندن ادارهٔ سابقه‌سنه خلل کتورلمیه‌رك کماکان تسویه‌سیله یتمش سکز سنه‌سی محاسبه‌سنك مجلس واوقاف مدیری معرفتیله بالتدقیق رؤیت اولنه‌رق مع مرتبات خزینه‌ذیلی مضبطه‌لو دفترینك جانب خزینهٔ اوقاف همایونه ارسالی لازمکه‌جکی اوقاف واردات درکنارنده کوسترلمش اولمغله اولوجهله اجرای اقتضاسی سیاقنده شفهٔ ثناوری ترقیمنه ابتدار قلندی فی ۱۵ رمضان سنه ۲۷۹ وفی ۲۱ شباط سنه ۲۷۸ اسماعیل حقی

ع

صور محرره‌دن مستبان اولدیغی اوزره قاسم بکك اوقافی مستثنا اوقافدن اولوب بو استثنائیت سلاطین عظام عثمانیه جانبندن ویرلمش متعدد بروات شریفه‌ده دخی محکیدر .

{ صوك }

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٤٣ | طابع وصاحبی : مهران

{ ابو العباس السفاح }

{ ابو العباس السفاح عبد الله محمد بن علی بن عبد الله بن عباس } مبنای خلافت عباسیه‌نك واضع اس الاساسی و بو جهتله سلسلهٔ خلفای عباسیه‌نك واسطة العقدی اولان بر حکمدار ذی اشتهاردر .

کرچه زماننده توسیع دائرهٔ اسلام ضمننده یکده فتوحات جدیده وقوع بولمامش ایسه‌ده بر طرفدن کندیسنك تأثیر تدابیر انقلاب جویانه‌سی و دیکر طرفدن قهرمان بی همدانی { ابو مسلم خراسانی } نك صدمهٔ شمشیر صف شکنانه‌سی ایله رهین اندراس

اولان بنای دولت امویه نك انقاضنی بالتوحید دیگر برزمین متینده یکی برمبنای سلطنت تأسیسنه موفقیتی عظمت شانی دلائل باهره سندندر .

ممالکی شرقدن غربه قدر ممتد اولان دولت امویه بردن بره قرین زوال اولدیغی صره‌ده بونجه مدن وامصار اسلامیه نك نوائر فترت وآشوب ایچنده قالمسی طبیعی ایکن حکمتله حکومتی مزج ایدرك اتخاذ ایتدیکی معاملات حکیمانه وحاکمانه سیله محافظهٔ امن وانضباط ایدیشی نصل برحکمدار جلادت شعار اولدیغنی کوستر .

حقیقت حالده امویلرك انقراضیله خلافتك عباسیلره انتقالی شئونات اسلامیه نك الك بیوکلرندن وعلی الخصوص بو انتقال التی یوز بیك کشینك خاك مصیبته ریزان اولان قانیله حاصل اولمسی جهتیله

وقعـه ملاحم عالمك الك مدهشـلرندن صايبلير .

ح

ابو العباس السفاح (١٠٨) وعلى رواية اخرى (١٠٤) سنهٔ هجريه‌سنده (بلقا) جهتنده واقع (حميمه) ده كهواره پيراى عالم شهود اولمشدر .

والده‌سى (ربطه بنت عبد الله الحارثيه) نامنده برمخدره ايدى .

اوائل حالنى كاه تحصيل علوم وكاه اختيار پيغولهٔ خمول ايله كچيروب صكره‌لرى احراز موقع خلافت ايتمشدر .

شويله كه :

امر خلافتك زمان عالئ امام حسنده (رضى) جناب معاويه‌يه (رضى) انتقالى تاريخ اسلامه واقف اولانلرك معلومى اولوب بو وجه ايله تشكل ايدن دولت امويه‌يه قارشى هاشميلرك دعواى خلافتده بولنملرى حسبيله افراد عائلهٔ هاشميه همیشه امويلرك مظهر بغض وعداوتى اولور ايدى .

حضرت امام حسیندن صکره (رضی) امامت برادری (محمد بن الحنفیه) یه انتقال ایدوب (جبل رضوی)ده اختفا. سنده امامتی اوغلی (ابو هاشم) ه وصیت ایلمسیله خلق خفیاً کندیسنه مراجعته وامر ونهینه مطاوعته باشلا. مشدرکه بو صره‌ده عباسیلرك صاحب دعوتی اولان (ابو مسلم خراسانی) خراسانده علناً اهالی‌یی دعوته ابتدار ایتمش و بناءً علیه بالجمله بلاد اسلامیه دوچار انقلاب عظیم اولمش ایدی .

ابو مسلم اوته‌دن بری امویلری محو ایده‌رك الجای رقابت خلافتله امویلرك ستمدیده‌سی اولان هاشمیلری میدانه چیقاره‌رق خلافتك بونلره انتقالی مسئله‌سنی یگانه مشغلهٔ ذهنیه اتخاذ ایلمش ایدی .

فقط بویله بر تحول عظیمك اورته‌لغی یرندن اوینا. ته‌جغنی بیلدیکیچون متصف اولدیغی حزم واحتیاط ایجابنجه ستر مقصد ایله بروقت فرصت ظهورینه مترقب ایکن بعض عصاتك خروجیله قلمرو اموینك دوچار انحلال اولمسی اوزرینه (مرو) ه درت فرسخ مسافه‌ده واقع (سپید دژ) ده بغتةً امر دعوته قیام ایتدی‌که وقعه‌نك زمان جریانی (۱۲۹) سالنه مصادف ایدی .

ابو مسلم بو دعوتی امام حسینك قانی آلمق كبی برتأثیر معنوی ایله‌ده تشیید ایلدیكیچون برقاچ كون ایچنده التمش قدر قریه اهالیسی امویلرك ربقهٔ اطاعتندن فك رقبه ایتمش وعلی الخصوص فرق علویه یكدیكره مسابقت ایدرجه‌سنه دعوت واقعه‌یه اجابت ایلمشدر .

ابو مسلم خلقك بو میلان خارق العاده‌سنی كورنجه مقدما قبل امامدن خفیاً كندیسنه كوندریلان ایكی بیراغی علناً كشاد و برصحرایه ركز ایتدیره‌رك وتوابعنه علامت حزن وماتم اولمق اوزره البسهٔ سیاه فام كیدیره‌رك هرطرفدن جلب و تحشید عسكره باشلامش و سرآمدان رجال امویه‌دن (نصر بن سیار) ه برنامه كوندره‌رك تكلیف بیعت ایتمشدر .

نصر كه فرط شجاعت وكثرت عسكر وسلاح ایله شهرت یاب و امویلرك اك قوتلی طرفداری اولمغی اعز مقاصد و آمال اتخاذ ایتمش برسردار مكانت نصاب ایدی بودعوته رد ایله مقابله ایلمكله برابر خواص اعواننده‌ن (یزید) ی برفرقه ایله ابو مسلمك اوزرینه یوللادی .

بو خبر (سپید دژ) ه واصل اولنجه ابو مسلم افكار انقلاب جویانه‌لری ینار طاغلر كبی فوران نمای تهیج اولان

جنکاوران علویدن ترتیب ایتدیکی بر اردویی (ابن الهیثم الخزاعی) قوماندەسیله یزیدك مقابلەسنه کوندردی که بو ملحمۀ کبرادە دوکیلن قانلرك مقدمۀ سیلانی بو وقعۀ دهش انکیز اولمش ایدی .

وقوع التقای فریقینده بر قانلی محاربه ظهور ایتمش ونهایت نصرك عسکری منهزم ویزید مجروح اولەرق ابو مسلمك یاننه کوندرلدیکی مثللو بو مصادمۀ خونریزانەنك تأثیریله خراسان ومرو جهتلری تماماً تسخیر وصنادید ارباب سیفدن (کرمانی) نك زیر ادارەسندەکی فرقۀ امویه تدمیر ایدلمش اولمسیله نصر بالضروره ظاهراً عباسیلره میل کوسترمشدر .

شوقدر وارکه اوتەدن بری امویلرك پروردۀ نعمت وعاطفتی اولمسی حسبیله بویله برزمان فترت نشانده بیله طرفدارلقدن بر درلو وازکچەمدیکیچون ابو مسلمك صورت خروجیله آز زمان ایچنده حاصل ایلدیکی سورت وسطوتك درجەسنی شامده بولنان خلیفه (مروان بن محمد) ە بیلدیرمشدر .

مروان اشعار واقعه کسب اطلاع ایدنجه حیرت واضطراب ایچنده قالەرق ونه یاپەجغنی بیلەمیەرك ازالۀ

قيامه وسيله اولور زعميله زوالى (ابو هاشم) ى (حميمه) قريه‌سندن قالديروب اعدام ايتديرمش وحال بوكه ارباب انقلابده‌كى تحول امامت فكرى بالعكس تزايد ايدوب (محمد بن على بن عبد الله بن عباس) امام جديد انتخاب قلنمشدر .

اوته طرفدن ابو مسلم شامك تدابير وحركاتنه ذره قدر بيله اهميت ويرميه‌رك اولانجه فكر وقوتنى هرنه صورتله اولور ايسه اولسون دولت امويه‌نك محاسنه حصر ايلديكيچون خراسانى بر مركز انقلاب حالنه قويه‌رق كيجه وكوندز كوكره‌مش ارسلان كبى كتائب امويه اوزرينه صالديرمقدن اوصانمز و بو وجه ايله مروانك هر يرده شوكت وقدرتى رهين انكسار ايلمكدن خالى قالمز ايدى .

شو آره‌لق (مرو) قطعه‌سنى دخى ازسر تاپا تحت اداره‌سنه كچيريشى و بر طاقم (دعاة عباسيه) ايله هم دست وفاق واتفاق اوليشى حصول مقصدى تسهيل ايتدكجه ايتمشدركه بو دعاة شوغيرتلى ذوات ايدى :

«ابو منصور طلحه بن زريق، سليمان بن كثير،

مالك بن الهيثم، زياد بن صالح، عمرو بن اعين، قحطبه بن شبيب بن خالد بن معدان، موسى بن كعب ابو عيينه لاحظ بن قريظ، قاسم بن مجاشع اسلم بن سلام. ابو داود خالد ابراهيم الشيبانى، ابو على الهروى .»

نصر بن سيار بو دعوتجيلرك تشبثاتنى‌ده تصعيبه باشلامسنه مبنى ابو مسلم (لاحظ بن قريظ) واسطه‌سيله تصحيح فكرينى تكرار طلب ايلمسيله نصر وقت قزانمق ايچون وهله‌ٔ اوليده صورت قبول اظهار وفقط بو قبولى استمهال ايتمش وبنابرين شو تدبيردن بالاستفاده زمان مهلك انقضاسندن اول فرار ايتديكندن ابو مسلم بو خبرى آلير آلمز بالذات نصرك معسكرينه كيدرك رؤساى عسكريه‌سندن يكرمى درت كشى‌يى حبس ايله حتى عقب كيرلكه بيله مسارعت ايلمش ايسه‌ده نره‌يه كتديكنه دائر بردرلو معلومات آله‌مديغيچون مروه دونه‌رك بيچاره اسيرلرك خون مظلومانه‌لرينى اراقه ايتديرمشدر .

نصر بو ورطهٔ هولناكدن يقايى قورتارر قورتارمز (سرخس) طريقيله (طوس)ه واورادن (نيشابور)ه قدر فرار ايدوب اولجه سرخسدن كچر ايكن امويلره محبتى، عباسيلره خصومتى (شيبان بن سلمة الحرورى) يه توديع

ایلدیکندن شیبان رفع لوای عصیان ایتمش ایسه‌ده ابومسلم فی‌الحال ترتیب ایتدیکی بر سریهٔ قویه‌یی (حزیمه بن حازم) و(بسام بن ابراهیم) قوماندهلریله سرخسه کوندرمکله سرخسی ضبط وشیبانی قتل ایتدیلر .

مخالفین بویله هر محلده مغلوب ومنهزم اولمق حسبیله امویلرك ارتق حکمی قالمامغه باشلادیغندن ابو مسلم خلافت عباسیه نامنه تشکیلاته ابتدا وسباع بن نعمان الازدی‌یی سمرقنده، ابو داود خالد بن ابراهیمی طخارستانه، محمد بن‌الاشعثی طبینه، قحطبه‌یی طوسه، ابوالقاسم بن مجاشعی نیشابوره والی تعیین ایدرك اسرا ایلمشدرکه بو والیلرك الك قهرمانی قحطبه اولوب عباسیلره پك بیوك خدمت ایتمش ودره‌لرجه قان آقتمق خصوصنده ابومسلم ایله همعنان اولمش ایدی .

قحطبه‌نك طوسه، ابوالقاسم بن مجاشعك نیشابوره کیرمسی اوزرینه نصر بن سیار اورالرده‌ده طوره‌میه‌رق ینه سیارلغه باشلامش ومروان بن محمددن آلدیغی یکی بر امره امتثالاً صوك بر حرکت میئوسانه اولمق اوزره تکرار تجربهٔ بخت سلاح میدانه آتیله‌رق امویلره فرط محبتله متصف اولان عراقیندن (ابن هبیره) و(نباته بن حنظله) ایله متفقاً قحطبه‌نك اوزرینه یورپمشدر .

قحطبه بو خبری آلنجه همان مکمل بر اردو ایله قار-
شیلرینه چیقه‌رق متفقینك عسکرینی قرین انهزام وثباته‌یی
اعدام ایتمش وقیامك تسکینی ایچون اول درجه شدت
کوسترمشدرکه یالکز (جرجان) اهالیسندن اوتوز بیك
کشی‌یی محو ایلمش ایدی !!!

بو وقعه‌یی متعاقب گاه نصرك ، گاه ابن هبیره‌نك
معیتلرنده‌کی اردولری تعقیبه باشلایه‌رق هر هجومنده
بیکلرجه آدمی دیار عدمه کوندرر ایدی .

(الولد صنو ابیه) منطوقنك مظهری اولان اوغلی
حسن دخی اصفهان، همدان، نهاوند، حلوان جهتلرینی
حملات صف شکنانه‌سیله تترتدیرر ایدی .

قحطبه بوموفقیاتی متعاقب ابو مسلمك امر وتعلیمیله
(ابوعون عبدالملك بن یزید الخراسانی) ایله (شهر زور) ه
برفرقه کوندردی‌که اوراده مروان طرفندن (عثمان ابن
سفیان)ك قوماندەسیله بر اردو بولنیور ایدی .

ابو عون ایلك حمله‌ده دشمنی منهزم وعثمانی قتل
ایدرك موصل جهتلرینه کیدیکی صره‌ده قحطبه‌نك
کوندردیکی قوۀ معاونه یتیشدیکندن ایلریله‌مکه اقتدار

تام حاصل اولمقله برابر اوراده انتخاب ایتدیکی بر موقع مستحکمده طورمشدر .

بو هزیمت مروانك سامعه خراش تأسفی اولنجه شام، جزیره، موصل اردولرینی مستصحباً بالذات ابوعون اوزرینه یوریمش و (زاب الاکبر) ی اردوکاه اتخاذ ایتمشدرکه بوسفرده بالجمله بنی امیه خاندانی موجود ایدی .

قحطبه‌یه کلنجه : کوفه‌یه طوغری قاچمقده اولان ابن هبیره‌نك ارقه‌سنه دوشوب مخالفین عسکری فراتك بر جانبنده وکندیسی دیکر جانبنده بولنور ایدی .

نهایت سهل المرور بر محلدن خصمی طرفنه کچدیکندن (حوثره بن سهیل الباهلی) نك قوماندەسنده بولنان شاملیلر درحال محاربه‌یه باشلادیلر .

قحطبه مهاجمات شدیده‌سیله شاملیلری برباد ایتمش ایسه‌ده بوهنکامه آره‌سنده غائب اولمش ومؤخراً نعشی فرات کنارلرنده بولنمشدر .

حسن پدرینك وفاتنی استخبار ایدنجه بر سرعت انتقام پرورانه ایله محل وقعه‌یه یتیشمش ومادهٔ نشوهٔ

غالبیتله شطارت نمون، معناً قحطبه کبی بر سردار شیردلك وقوع غیبوبت ابدیه‌سندن طولایی دلخون اولان اردویی مستصحباً (واسـط) ده ابن هبیره‌یی محاصرهٔ شـدیده تحتنه آلمشدر .

ایشـته بو اثناده امام وفات ایتمکله برادری صاحب ترجمه (ابو العباس السـفاح) کوفه‌ده اعلان خلافت وبالسهوله خلقدن اخذ بیعت ایلمشدرکه وقعه‌نك ظهوری (١٣٢) سنهٔ هجریه‌سی ربیع‌الاولنك ١٣ نجی جمعه کوننه مصادف ایدی .

سـفاح شـامده مروان باقی اولدقجه امر خلافتك کشمکشدن قورتیله‌میه‌جغنی بیلدیکیچون ایشه کثرتلی قان دوکمکله نتیجهٔ قطعیه ویرملك ایچون مواقع متنوعه‌ده بولنان غیر توران عباسی‌یه قوةالظهر اولمق اوزره فرقه‌لر ترتیب وتسریبنی بالتصمیم عمی (داود) ی یرینـه وکیل نصب ایدرك معسکر ظفر آورینـه عزیمت ایلمش ودیکر عمی (عبدالله بن علی)یی نقاط حربیه‌ده‌کی قوماندانلردن ابوعون بن یزیدك، برادرزاده‌سی (عیسی بن موسی)یی واسطده مخالفین سردارلرندن (ابن هبیره) یی محاصره ایدن (حسن بن قحطبه) نك، (یحیي بن جعفر بن تمام بن العباسی) یی

(مداین) ده بولنان (حمید بن قحطبه‌نك، ابو النفطان عثمان بن عروه بن محمد بن عمار بن یاسر)ی (اهواز) ده‌کی (بسام ابن ابراهیم) ایله (سلمه بن عمرو بن عثمان مالك بن طواف)ك امدادینه کوندر مشدرکه بو ایکی قوماندانلرك معیتلرینه کتائب کافیه ویرمش وبو کتائبی ترکیب وتشکیل ایدن افراد ایسه ابو مسلم خراسانینك خون امام حسین نمنه واقع اولان دعوت غلیان بخشنك تأثیر شدیدیله کوزلرینی سیوف ورماح جکر شکافدن اسیرکه میان فدائیلردن بولنمش ایدی .

ذکر اولنان سردارلردن عبدالله بن علی خلال راهده ابو عون بن یزید ایله تلاقی ایدنجه طرفینك قوتندن حاصل اولان جسیم بر اردو ایله یوله چیقدیلر .

وسیل بالا کبی (زاب) ایرماغنی کچه‌رك بالذات مروانك اداره‌سنده بولنان اردویه شدتلی هجوملر کوستردیلر .

اتش کیرودار کونلرجه لهیب افشان اولدقدن صکره شاملیلر بوزلمغله مروان موصله فرار ایتمش وفقط موصللیلر ذاتاً کندیسندن دلکیر اولمق حسبیله استخفافه باشلادقلرندن دمشقه معاودته مجبور اولمشدر .

عبدالله بن علی دخی ارقەسندن دمشقه کیرمش ایسەده او صرەده ارض فلسطینه طوغری اشهب سوار فرار اولمسیله اله کچیره مامشدر .

سفاح ایسه مروانك بای حال طوتلمسنی امر ایدر طورر ایدی .

بنابرین ابو عون ایله دها بر قاچ دلاور بوایشه تعیین اولندیغندن مروانی فلسطینك قیافیٔ واسعەسنده بر خیلی زمان آرادیلرسەده بولەمدیلر .

فقط نهایت صعید مصرده واقع (بوصیر)ده یقالایەرق اعدام وامحا وراس مقطوعنی سفاحه اسرا ایلدیلر .

بو جهتله سفاح ایچون رقیب خلافت قالمامش واندلس قطعەسندن ماعدا بالجمله ممالك امویه زیر ادارهٔ مستقلەسنه کچمشدر .

عبدالله بن علی تمامیله امحای رقبا ایله بنیان خلافت عباسیەنك حالاً وآتیاً تحکیم اساسی مقصدیله دمشقده رجال بنی امیەدن پك چوغنی مروانه پیرو ایتدیرمشدر !

حتی برکون طقسان قدر صنادید وعرانین امویه

ایله طعام ایدر ایکن بنی هاشمك آزاد کرده لرندن (شبل بن عبدالله) ایچری یه کیروب شو رقت انکیز شعری اوقور :

﴿ شعر ﴾

(اصبح الملك ثابتاً بالاساس)
(بالبها ليل من بنی العباس)
(طلبوا اوتر هاشم وشفوها)
(بعد ميل من الزمان و باس)
(لايقيلن عبد شمس عثارا)
(واقطعن كل رقله وغراس)
(ذلها اظهر التودد منها)
(وبها منكم كحر المواسی)
(فلقد غاضنی وغاض سوائی)
(قربهم من نمارق وكراسی)
(انزلوها بحيث انزلها الله)
(بدار الهوان والاتعاس)
(واذكروا مصرع الحسين وزيدا)
(وقتيلا بجانب المهراس)
(والقتيل الذی بحران اضحی)
(ثاويا بين غربة وتناس)

عبد الله شعرلك حاوی اولدیغی مضامین محرقه ومحرکه‌دن زیاده‌سیله تأثر یاب اوله‌رق دمشقده دوکیلان بونجه قانلره علاوةً درحال طقسان کشی‌یی طعمهٔ تیغ ممات ایتدیرر !

اغارب غرائبدن اوله‌رق اجساد میته اوزرینه سفره‌لر قوردیره‌رق یمك یر !!

مع مافیه بو قانلی معامله‌ٔ انتقام جویانه ایله‌ده بر درلو تعدیل عداوت وخصومت ایده‌میه‌رك بونجه زمان اول دغدغهٔ چون وچرای عالمدن دامن کش فراغ واستغنا ومحتجب زوایای مقابر فنا اولان ملوك سالفهٔ امویه‌نك تعذیب ارواحی کبی معامله‌لره قالقیشمش وبونلرك قبرلرینی آچدیرمشدرکه جناب (معاویه) ایله (یزید) لك مزارلرنده توزدن بشقه برشیء بوله‌مامش و (عبد الملك) لك بقیهٔ عظام جمجمه‌سی و (هشام) لك بعض اجزای جسدی بولندیغندن آتشه القا ایتدیرمشدر !!!

هر نه حال ایسه ابو مسلمك دعوتندن تحصل ایدن نتیجهٔ عظیمه‌دن صکره سنه‌لرجه دوام وامتداد ایدن ارتبا- کات واغتشاشات زائل اولمش وسفاح تنظیم وتوثیق امور

ممالکه دست زن شروع واهتمام اولەرق سیاه لباس کیمك علائم اطاعت و بیاض البسه اکتسا ایتمك امارهٔ مخالفت اولمق اوزره برقاعده وضع ایتمش اولدیغی صره‌ده برطاقم مسائل مزعجه ظهور ایتمشدرکه بوده بلقا والیسی (حبیب بن مرة المری) نك عصیان ودولت منقرضهٔ امویه امرا- سندن (ابن الکوثر الکلابی) نك تحریکات والقا آتیله (قنسرین) حاکمی (ابو الوردی) نك رفع لوای طغیان ایتمش اولمسی ایدی .

دمشقك محافظه‌سنه مأمور اولان (عبد الله) حبیب ایله چارپیشمغه باشلامش ایسه‌ده بلقا وحورانده ظهور ایدن شرارهٔ فسادك کتدکجه برنائرهٔ بلادسوز حالنی کسب ایتمکده اولمسنی ایشیدنجه حبیبك مضرتنی سلماً تحدید ایتدکدن و (ابو غانم عبد الحمید بن ربعی الکنانی) یی درت بیك قدر آدم ایله دمشقده براقدن صکره قنسرینه متوجهاً یوله چیقمش و (حمص) ه وصولنده ایکی مدهش خبر آلمشدرکه برنجیسی دمشقدن چیقار چیقمز دمشق اها- لیسنك اظهار بغی ایله ابو غانمی اعدام ایتمسی وایکنجیسی قنسرینلیلرك تدمر وسائر محللر اهالیسیله همدست اتفاق اولەرق (ابو محمد عبد الله بن یزید بن معاویه بن ابی سفیان) ه بیعت ایلمش اولملری ایدی .

عبد الله بو بلالرك ازالهسی عاجلاً اراقهٔ دمه وابسته بولندیغنی اکلایجـه حرکتنی بالتسریع اردوسـیله برابر (مرج الاحزم) ه یتیشمش و اوراده ابو محمـد ایله ابو الوردك التمش بیكدن متجاوز عسكر ایله آمادهٔ كیرو دار اولدیغنی كورمسیله افاتهٔ وقت ایتمكسزین هجوم ایتمشدر .

وقوع بولان محـاربهٔ شدیدهده ارباب قیـام دوچار انهزام تام اولوب ابو محمـد تدمره قدر قاچمش و بقیـة السیوف دخی حبل المتین اطاعته اعتصام ایلمشدر .

عبد الله بو مظفریتك تأثیرات حسنهسندن اسـتفاده ایچون درحال دمشق اوزرینـه یوریمش و تیغ قهرندن قورقهرق پای ثباتلری متزلزل اولان عاصیلر اوتهیه بری یه صاوشملریله قان دوكلمسزین دمشقه كیرمشدر .

بوغائله عبد اللهك صرامت حسام قهرمانانهسیله ختام بولمش ایسهده (جزیره) خلقی مقدما قنسرینلیلرك وقوع عصیانی اوزرینه سردر هوای تمرد اولدقلرینه ومع مافیه عامل (موسی بن كعب) ی (حران) ده محاصره یه باشلاملرینه مبنی ابو العباس السفاح نوبت تأدیب و كوشمالی اونلره انتقال ایتدیرمك ایچون برادری (ابو جعفر المنصور) ی برفرقهٔ

عسکریله ایله یوللامش ومنصورك حرانه مواصلتنده دعامهٔ الرهط مفسدین اولان (اسحق بن مسلم) اهالیٔ جزیره ایله قاچوب خط محاصره فك ایدلمسیله موسی بن کعب عسکریله شهردن چیقه‌رق منصوره ملاقی اولمشدر .

بعده منصور مجمع فسدهٔیه کیدرك برحملهٔ رستم پسندانه ایله جمعیتلرینی تارمار ایتدکدن صکره باسیر سریع (رها) یه بالعزیمه اسحقك برادری (بکار بن مسلم) ی تحت محاصره وتضییقه آلمشدر .

اوته طرفدن اسحق خالی طورمیوب اوته‌دن بریدن التمش یتمش بیك کشی جمع ایتدیکنه وابو العباس السفاح آتش فسادك عدم اتساعی ضمننده برآن اول اطفاسنی پیش نظر دقته آلمسنه مبنی دمشقده‌کی عبداللهه سریعاً اسحقك اوزرینه کیتمسنی امر ایتدیکندن عبدالله یوله چیقمش واوصره‌ده منصور دخی کلمش اولمسیله اسحق بو ایکی سردار ظفر شعارك دست آهنین سطوتیله محو اوله‌جغنی بالادراك همان استیمان ایلمش وابو العباس السفاح جانبندن امان ویرلدیکندن بوغائله‌ده رهین زوال وانسلاب اولمشدر .

بناءً علیه خلیفه ابو جعفر المنصوری (جزیره) و (ارمینیه) عاملکنه تعیین ایدرك اصلاح احوال برایا ایله اشتغاله باشلامش ایسه ده بعض اصدقای توابعی واسطه‌سیله استخبار ایتدیکی بر تشبث انقلاب جویانه کندیسنی مر المذاق ایتمشدرکه اوده اسلامده الك اول (وزیر) لقبنی احراز ایدن مشهور (ابو سلمه) نك خلافتی علویلره انتقال ایتدیرمك تشبثنه ابتدار ایدیشی ایدی .

سفاح بو تشبثه کسب اطلاع ایدنجه ابو سلمه‌نك ازالهٔ وجودینی قطعیاً تصمیم ایلمش اولوب انجق بین الاهالی قزاندیغی نفوذ تامه وعلی الخصوص فرق علویه‌نك سوکیلیسی اولمسنه نظراً دارالملکنده برقیام مدهشك ظهورندن احترازاً بو تصمیمك خود بخود اجراسنه جسارت ایده‌میه‌رك بو بابده‌کی رأینی صورمق اوزره برادری (ابو جعفر المنصور) ی خفیاً ابو مسلمك نزدینه کوندرمشدر .

ابو مسلم دره‌لرجه قانلر دوکه‌رك وجوده کتیردیکی بردولته یکی رقیبلر ظهور ایتدیکنی منصوردن ایشیدر ایشتمز ایشك شیوعندن اجتناباً خلیفه ایله اوزون اوزادی‌یه

تعاطئ آرا وافکاره لزوم واحتیاج کورمه‌رك خواص توابعندن بر مرد جسور مرد مخواری صورت خفیه ده و حتی خلیفه‌نك بیله معلوماتی اولمقسزین مرکز سلطنته اعزام وابو سلمه‌یی اعدام ایتدیرمشدر .

او زمانه قـدر باطناً عذاب الیم دائمی ایچنده بولنان ابو العباس بو خبری ایشیدر ایشتمز زیاده‌سیله استحصال نشاط فؤاد وفی الحال شو بیتی انشاد ایلمشدر :

(الی النار فلیذهب ومن کان مثله)
(علی ای شیء فاتنـامنه تأسف)

ابو سلمه بووجه ایله حفرهٔ اغتیاله دوشیرلمکله برابر فارسده پك چوق هم افکاری بولنمسی وبونلرك وجودی ازاله ایدلمدکجه کندیلرینه ابو سلمه‌دن یادکار قلان تقلیب خلافت فکر جدیدینك کلیاً اورته‌دن قالقمسی قابل اوله‌میه‌جغی حسـبیله ابو مسلـم قبل خلیفه‌دن واقع اولان امره امتثالاً (محمد بن الاشـعث) ی فارس طرفلرینـه یوللایه‌رق نیجه کسانه تجریع زهرابهٔ ممات ایتدیرمشدر .

بو خلالده ابو العباسك مبناى سلطنتى تماميله اساس كير وامر ونفوذ حكمداريسى هر محلده سريع التأثير اولوب اهالى سايهٔ عدل واحساننده مرفهاً يشامقده ورتق وفتق امور برايا ارباب كفايت واقتدار النده بولنوب ازجمله برادرى ابو جعفر المنصور جزيره، ارمينيه، آذربيجانده، ديكر برادرى يحيي بن محمد موصل وتوابعنده، عمى داود بن على مكه، مدينه، يمن، يمامه‌ده، ديكر عمى عبدالله بن على شام وحواليسنده، عيسى موسى بن كوفه‌ده، سفيان بن معاوية المهلبى بصره‌ده، منصور بن جمهور سند قطعه‌سنده، محمد بن الاشعث فارسده، ابو عون عبدالملك ابن يزيد مصرده، ابو مسلم خراسانى خرا-سانده بولنمقده ايدى .

زمان ايسه بر زمان اعتلا نشان اولوب محمد بن الاشعث افريقيه ايچريلرينه طاله‌رق مدن وامصار معموره‌يى فتح وتسخير ايله ضميمهٔ قلمرو عباسى ايتمكده ايدى .

شو قدر واركه امويلره فرط محبتله مجلوب اولان بعض امرا ظاهراً سطوت خليفه‌دن هراسان وباطناً هميشه فساد

جولغـه اسـتعداد نمای میلان اولمسـیله اره ده صره ده عصیانلر واقع اولور وفقط درحال تسکین ایدیلور ایدی .

حتی بو اثناده (ابن شریك) مقدما ایتدیکی بیعتدن رجوع ایله طوپلایه بیـلدیکی اوتوز اوتوز بش بیـك کشی‌یه اعتراراً خروج ایلدیکندن وذاتاً (کش) بلادینك تهدیدی او جهتجه تقویهٔ اسـاس حکومت وسـائطندن کوردیکندن ابومسلم خراسانی (زیاد بن‌صالح الخزاعی) یی ابن شریك و (ابو داود) ی کش اوزرینـه کوندرمش وبرنجیسی ابن شریکی قتـل وایکنجیسی کشی بالتهـدید برخیلی اموال مغتنمه اخذ واسرا ایتمشدر .

بو وقعه‌یی تعقیباً امرادن (بسـام بن ابراهیم) دخی بادیه پیمای عتو وعصـیان اولمسـیله ابو العباس السـفاح نبردآز مایان امرادن (حازم بن حزیمه) یی برکتیبهٔ منتظمه ایله یوللامش وحازم کمال حزم و بصـیرت ایله بسـامی دردست وکندیسیله بالجمله توابعنی قتل ایلمشدر .

واثنای راهده عمانده بولنان (خوارج صفریه) نك تأدیبنه‌ده مأمور اولمغله اون بیك قدرینی قلیجدن کچیر .

دکدن ورؤس مقطوعه‌یی خلیفهٔ جلادت شعاره کوندر.
دکدن صکره معاودت ایتمشدر .

بو صره‌ده ابو مسلم خراسانی بالذات (صغد) قطعه‌سنه طوغری رایت کشای جهاد اولمش وپك چوق عبدهٔ اصنامی قهر ایدرك اعلای شان اسلام ایتدیکی کبی (موسی بن کعب) ی برسریه ایله هنده یوللایه‌رق ارباب بغی وشقاقی قلیجدن کچیرتمشدر .

شو ایکی وقعه‌یی متعاقب جسیم برچین اردوسنك ترکستانی یازدهٔ خیول استیلا ایتمکه باشلادیغی ابومسلمك مسموعی اولنجه بری طرفلره تسلط وتعرضلرینی منع ایچون (زیاد بن صالح) ی کوندردیکندن زیاده (طراز) ایرماغی کنارنده چینلیلره بالتصادف مهاجمات دلیرانه‌سیله اللی بیککی قتل ویکرمی بیککی اسیر ایتدیکیچون بقیه‌سی این المفر کویان اولدی‌که کثرت نفوسجه دنیانك برنجی قومی بولنان چینلیلرك بویله جلادت قاهرهٔ اسلامیه ایله تأدیب ایدیلیشی ابو العباس السفاحك زمان دولتنه عائد مفاخر عظیمه‌دن صاییلیر .

سفاح حرمین شریفینه جداً خادم اولان خلفای

دیانت اتمادن بولنمـق ملابسه‌سـیله ارباب ایمانك تسهیل
ایاب و ذهابی مقصد پیـامبر پسندانه‌سـیله کوفه‌دن مکهٔ
مکرمه‌یه قدر اولان مسافه‌یه منارلر ومیللر وضع ایتدیر.
مش وشو صورتله‌ده رونق بخش اولمقده بولندیغی مقام
خلافته عائد بربیوك وظیفه‌یی ایفا ایلمشدر .

ایشته ابو العباس السـفاح دولت عباسـیه‌نك تأیید
وترصین اسـاسنه معنـاً ومادةً بذل ورزش وکوشش
ایتمکده ایکن (۱۳٦) سنه‌سی ذی‌الحجه‌سنده جهان فانی‌یه
اجرای وداع ابدی ایتمشدر .

مؤرخینك قولنه کوره کندیسی غایت صبیح الوجه
بولندیغندن برکون آینـه‌یه باقه‌رق : « یارب ! بن
سلیمان بن عبد الملك سویلدیکی سوزلری سویله‌مك
(*) ایستمم !

(*) ملوك امویه‌دن سلیمان بن عبد الملك دخی کوزل یوزلی اولوب
برکون آینه‌یه باقدیغی صره‌ده (انا الملك الفتی) دیمش و متعاقباً خسته‌لنوب
وفات ایتمش ایدی .

يالکز لطف واحسان بی پایانکدن طریق رضای خالقانه‌کده بولندیغم حالده عمر طویل ایله معمر اولمقلغی استرم! » دیمش وزواللینك نبال دعاسی آماجکاه اجابتده معکوساً تصادف ایلمکله بر قاچ کون صکره (حمی) ومؤخراً چیچك علتلرینه کرفتار اولمش وایکی آی بش کون سرنهادهٔ وسادهٔ بیماری اوله‌رق وفات ایلمشدر .

مدت عمری‌ده تاریخ ولادتی کبی دوچار اختلاف اولوب برروایته کوره ٢٨ ودیکر روایته نظراً ٣٣ ییل معمر اوله بیلمش ایدی .

مدت خلافتی درت سنه سکز ویا طقوز آیدن عبارتدر .

خاتمنده {الله ثقة عبدالله وبه يؤمن} عبارەسی
یازیلی ایدی .

صلبندن {محمد} نامنده براركك و{ربطه}
اسمنده برقیز دنیایه كلوب محمدمعصوم ایكن بغدادده
وفات ایتمش وربطه {مهدی} نك تحت نكاحنه
كیرمش ایدی .

اوزون بویلی، بیاض تنلی، قیوریجق صاچلی،
بشوش یوزلی ایدی.

اصابت تدبیر، رزانت رأی، طلاقت لسان،
سرعت انتقال، قدرت ارتجال، حزم ومكانت، حب
معالی كبی اوصاف عالیه ایله متحلی برحكمدار كامل
ایدی .

بدیهه کولغیله ادراك عواقب اموردهکی مهارتی برمرتبهده ایدی که برکیمسه نه قدر طریق سفسطه پردازی یه صاپسه برایکی سوزله درحال اسکات والزام ایدر وحضورنده نه مرتبه ستروتأویل مسأله قالقیشلسه ینه کشف حقائق احوال ایلر ایدی .

کمال ارتجال ایله اتصافنه دلیل اولان روایات تاریخیهدندرکه مبادیٔ خلافتنده (عبدالله بن حسن بن علی) النده فرقان کریم اولدیغی حالده نادیٔ خلیفهیه دخولنده : « یا امیرالمؤمنین ! شو مصحف شریفده جناب حقك بزه تعیین بیوردیغی حقی ویرملیسکز ! » دینجه حضار ابوالعباس سفاحك بوکا قارشی برجواب تدارك ایدهمیهجکنی دوشونمکده ایکن خلیفه : « شبهه یوق که جدك حضرت علی

بندن و حسن وحسین سندن خیرلی ایدی . امام علی اوان خلافتنده اونلره نه ویرمش ایسه بن ده سکا اونی و بلکه اوندن زیاده سنی ویره یم ! » جوابی ویرمش و حاضرون سفاحك جودت محاضره سنه حیران قالمشدر .

مع مافیه عبدالله بن حسنی غریق یم کرمی ایدوب ایکی یوز بیك درهم اعطا ایتمکله سعهٔ حاتمی بالغاً مابلغ استحصال ایلمش ایدی .

سخی ، کریم فقرانواز ، متواضع ، قدرشناس ایدی . نادیٔ فضائل مبادیسی همیشه علما وفضلا ایله مالامال اولوب منتسبین هنر و معرفتی تسریر وتطییبدن خالی قالمز ایدی .

بش یوز یکرمی درت سنه فرمان فرمای اقالیم اولان برسلسلهٔ حکمدارینك واسطة العقدی اولیشی سمو مزیتنه دلیلدر .

بعض مؤرخین دولت عباسیه‌نك تشکل وتأسسی وعلی الخصوص صکره‌دن ظهور ایدن رقبای خلافتك قهر وامحاسی خصوصاتنده ابومسلم خراسانینك بونجه خدمات فداکارانه‌سی سبق ایتمش ایکن ابو العباس السفاح طرفندن قتلی تصور اولنه‌رق بو بابده برقاچ کره خفیاً امر بیله ویردیکنی معرض تعریضده سویله‌مك ایستیورلر ایسه‌ده اوراسنی نه ایچون دوشونمیورلرکه سفاح ابو مسلمك قتلنه خود بخود دکل قرداشی ابو جعفر المنصورك متوالیاً واقع اولان ابرام والحاحیله میل ایده‌بیلمش ایدی .

زیرا ابو جعفر المنصور ابو سلمه‌نك قتلی استشاره‌سیله ابو مسلمك یانه کتدیکی صره‌ده {مرو} ده‌کی طنطنه ودبدبه‌سنی کوره‌رك اورکمش وعودتنده برادرینه: «ابو مسلم حیاتده بولندقجه استقلالکزی تهلکه‌ده کوریورم!» یولنده لاقردیلر سویلیه‌رك هر جهتله ازالهٔ وجودینه اوغراشمش ایدی.

سفاح ایسه کاه منصورك الحاح وتضییقندن موقتاً قورتلمق ایچون موافقت صوریه کوسترر وکاه اسکی خدماتنی در پیش ایله قرداشنی اویله بر فکردن وازکچیرمك ایسترایدی.

سفاح جداً آرزو ایتمش اولسه هرحالده ابومسلمی قتل ایتدیره بیلیرایدی.

حتى ابو مسـلم ايفـاى فريضهٔ حج ايتمك ايچون رخصت طلبى مقصديله مركز سـلطنته كلديكى اثناده اعدام ايتديرملك النده بولنديغى وعلى الخصوص منصور على الدوام تشويقدن خالى قالمديغى حالده ينه موافقت ايتمامش و بالعكس: « برادرم بوسنه اميرالحج اولمسه ايدى سنى نصب ايدردم! » ديوتلطيف ايدرك حجازه عزيمتنـه رخصت ويرمش ايدى.

{ صوك }

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٤٤ | طابع وصاحبی : مهران

{ سلیمان بن عبد الملك }

(سلیمان بن عبد الملك) مشاهیر خلفای امویه‌دن بریدر .

مزایای سیفیه وقلمیه‌یی جامع بر حکمدار منور الافکار ایدی .

مضمار فصاحتده احراز مرتبهٔ قصب السبق ایدوب طلاقت لسان وبراعت بیانی اك بیوك خطیبلره غبطه رسان اوله‌جق درجه‌لرده ایدی .

ترتیب صفوف وقهر اعادی خصوصاتنده‌کی مهارت واقتداری مرتبهٔ عالیه‌ده اولوب زمان فوز اقترانتده نیچه نیچه فتوحات ماسا آرای موفقیات اولمش ایدی .

امصار شرقیه‌یی مخالیب عقاب سطوتی آلتنه آلمش اولان روم ایمپراطورلغی کوندردیکی بر کتیبه ایله لرزه ناك ایتدیرمش وقسطنطنیه صحرالری صافنات الجیاد فرسان اسلامه بر جولانگاه مظفریت اولمسیله جلادت قاهرهٔ عربیه چار اقطار جهانه ولوله صالمش ایدی .

صقالبه، ارمنیه، ارزنجان، عراقین، جرجان قطعه‌لری دور خلافتنك مآثر فتوحاتندندر .

هجرتك (٦٠) نجی سالنده مدینه‌ده کهواره آرای عالم شهود اولمشدر .

والده‌سی (ولاده ام الولید) وکنیه‌سی (ابو ایوب) در.

بادیه‌ده سلاله‌سندن (بنو عبس) نزدنده پرورش یاب اولدیغیچون دها کوچك ایکن عالی جنابانه بر بداوت ونجدتك تمثال مجسمی کسیلمش ایدی .

علی الخصوص محافظهٔ عصبیت قومیه، اطلاق افکار، انسجام کلام کبی خصائص عربیه ایله متحلی اولان قبائل بدویه ایله ائتلافی حریت فکریه، درستیٔ مقال، جزالت

خطاب ایله اتصافی ایجاب ایتدیرمسیله ذات نباهت سماتی ادب وعرفانك بر نموذج بی عدیلی مثابه‌سنده ایدی .

بو سجایای برگزیده مقتضیاتندن اولمق اوزره حاصل ایتدیکی علو جناب ایسه بر مرتبهٔ لازم الامتثالده اولوب حتی (یزید ابن المهلب) و برادرلری (مفضل) و (عبدالملك) حجاجك پنچهٔ آهنین قهر وشدتندن قورتلمق ایچون القا اولندقلری سجن دوزخ نشاندن قاچه‌رق یاننه کلدکلری وحجاج ایسه او صره‌ده اجرا آتنه قارشی خلیفه‌نك وقوع بولان اعتراضاتنی بیله اصغا ایتمیه‌جك درجه‌لرده شدید الشکیمه بولندیغی حالده بو ملتجیلری زیر حمایهٔ عالی جنابانه‌سنه آلمش وحتی مقام خلافته کنجه‌یه قدر محافظه‌لرنده قصور ایتمامش ایدی .

ایشته بو مثللو دها نیچه نیچه اطوار واوضاع قهرمانانه‌یی نفس کاملنده جمع ایتمش اولان سلیمان بن عبدالملك برادری (ولید بن عبدالملك) لك ترك حیاة مستعاره ایتدیکی صره‌ده واصل اورنك سلطنت اولمش و (رمله) ده کندیسنه بیعت ایدلمشدرکه وقعه (۹٦) سنه‌سی نصف جمادی الاولیسنه مصادف ایدی .

خلیفه اولور اولمز اثر سجیهٔ ورع پروریسنی ارائه

ایچون مقدما (ولید بن عبد الملك) ك دمشقده انشاسنه سنه‌لرجه بذل دقت واهتمام ایلدیکی مشهور جامع امیه‌نك بقیه‌سنی اکمال ضمننده در ودیوارینه اون ایکی بیك رخام اضافه ایتمکله برابر قندیللر ایچون التی یوز سلاسل قیمتدار یاپدیرمش وبو جهتله جامعك درون وبیرونی نمونه نمای بهشت برین اولمش ایدی .

شو ایکی حکمدار عالی همتك چیره دستیء معمار اقدامیله بر طرز بدیعده یاپیلمش اولان بو جامع عرب فن معماریسنك بر نمونهٔ بی بدلی اولوب منظرهٔ بدائع آوری خیره ساز عیون اولور ایدی .

دمشقه کیدن زوار وسیاحیندن هیچ بر کیمسه بولنه‌مزدی که بو بنای نظر ربایی کورمکه شتابان اولمسون !

جامع مذکورك یرنده مقدما یوحنا کلیساسی اولدیغی حالده غزاة اسلامك صولت مجاهدانه‌لریله دمشقك مبادیء فتحنده جانب شرقیسندن نصفی اخذ ونصف دیکری ترك ایدلمش ومؤخراً ولید بن عبدالملك بو نصف دیکری‌ده الەرق مقابلنده خرستیانلره (مریم) ویاخود (توما) کلیساسنی ویروب یرنده مبحوث عنه جامع ساطع النوری بنا ایلمش ایدی .

هر نه حال ايسه سليمان تزيين دار عبادت امرينى فاتحهٔ مصالح اتخاذ ايتدكدن صكره تشييد مبناى ادارهٔ دولته دست زن شروع اولمش وولاة وحكامدن اكثرينى عزل ايله يرلرينه ارباب حصافت و استقامتى نصب ايتمشدر .

كنديسنك اخص آمالى قسطنطينيهنك تسخيرى مادهسى اولمسيله هميشه ذهننى بو ايشله مشغول ايدر طورور ايدى .

فقط بويله برامر عظيمك حصولى پكده آسان اولمديغيچون وقت مرهوننه انتظار و زماننى مهمات ولوازم سفريهيى تدارك ايتمك يولنده امرار ايلر ايدى .

نهايت بو بيوك سفرك مقدمات تسهيليهسنى استحضار وخرستيانلره قارشى برضربهٔ قهرمانانه اظهار ايلمك ايچون قرداشى (مسلمه بن عبدالملك) ى (رضاحيه) يه ونامداران سرداران عربدن (عمر بن هبيره) يى ارض رومه كوندرهرك اعلاى لواى كلمة الله خدمت خدا پسندانهسنده بولنمشدر .

قسطنطينيهيه سوق عسكر آرزوسى كتدكجه تزايد

ایدوب او صره‌ده آذربایجاندن کلان (الیون) ك روم ایمپراطوری‌نك وفاتیله یکی ایمپراطورك کفایتسزلکی فرصتندن و بناءً علیه امر فتحك قولایلغندن بحث ایلمسی وحتی استحصال مقصده تکفل ایتمسی ایشه تقویت ویرمکله خلیفه غایتله مکمل بر اردو تجهیز و ترتیب و (٩٨) ده اوته‌دن بری روم سفرلرنده مآثر فداکارانه‌سی کورلمش اولان (مسلمه بن عبد الملك) قومانده‌سیله تسریب ایلمش وکندیسی ده اردونك احوالنه دائماً مترصد بولنه بیلمك ایچون (دابق) ده اقامتی التزام ایتمشدر.

مسلمه معیتنده‌کی دلاورلرله قسطنطنیه اوکلرینه پای انداز جلادت اوله‌رق مملکتك مدت مدیده محاصره وتضییقدن بشقه واسطه ایله غیر قابل تسخیر اولدیغنی کورنجه هم ارزاق موجوده‌یه نقصان طاری اولمیه‌رق محاصره‌ده دوام ایدلمك وهم ده عسکرك بر قسمی تعیشنی تأمین ایتمکله برابر شهره خارجدن قوای امدادیه ورودینه سد حائل چکلمك خصوصاتنی پیش نظر دقته آلوب بنابرین معسکرنده‌کی ارزاق ومهمات وغیره‌یی تپه‌لر کبی بر یره ییغدیره‌رق عسکرینی قسماً اوته‌یه بریه یوللامش وکندیسی ده بقیهٔ مجاهدین ایله کمال شدتله حصر وقهر خصمه باشلامشدر.

بو وجه ایله بریاندن عسکرك اطرافه یاییله‌رق عادتا توطن ایتمك اماره‌لری کوسترمسی و دیکر یاندن مسلمه‌نك ایقاع تضییقاتدن خالی قالمامسی محصورینی دوچار یأس تام ایتدیکیچون فدیهٔ سلامت اوله‌رق آدم باشنه برر آلتون ویرمك شرطیله مصالحه‌یه طالب اولدیلر .

وفقط مسلمه صلحدن امتناع ایدنجه الیونی اطماع ایدرك او واسطه ایله اوغرادقلری مشکلات تحمل کدازدن رهایاب اولمغی بالتصور خبیثه مراجعت و مسلمانلری حسن صورتله عودت ایتدیره بیلیر ایسه کندیسنك قرال انتخاب وتعیین ایدیله‌جکنی وعد و بیانه مسارعت ایلدیلر .

بونك اوزرینه الیون مسلمه‌نك یاننه کله‌رك وصورت حقدن کورینه‌رك : « بو ذخائر کلیه بویله طاغلر کبی طوردقجه روملر سزك جنك وجداله باشلامیوب ایشی اوزاته‌جغکز ظننده بولنیورلر ! ذخائری محو ایده‌جك اولسه‌کز اونلر اوزرلرینه هجوم ایدیله جك خوفیله بلا تأخر قلعه‌یی تسلیم ایدرلر ! » دیمسیله الیونك خدع خناس پسندانه‌سندن غافل اولان مسلمه درحال ارزاق موجوده‌یی احراق بالنار ایتدیردیکیچون الیون حیله‌سنك انتاج موفقیت ایتدیکنی کورنجه همان اقتطاف ثمرهٔ مکروآل

ضمننده روملرك نزدینه فرار و بونلری معسکر اسلامه هجوم ایتدیرمکه ابتدار ایلمشدر .

مسلمه دوشدیکی مزلقهٔ احتیالك وخامتی اکلامش ایسه‌ده ایش ایشدن کچمش و آتش صچاغی صارمش بولندیغندن یکانه استنادکاهی اولان سیف مدافعه‌یه صارلمش وفقط قحط وغلا کتدکجه موجب اضطرار وغزاتك قوت قلبیه‌لری بالطبع رهین انکسار اولمشدر .

زبونکش روملر ایسه انتهاز فرصتله شدت وصولتلرینی تزیید ایدر طورررلر ایدی .

بو جهتله مجاهدینك حالی هر کون دیکر کون اولور ایدی .

بر حالده‌که اوت وبوکا مماثل بر طاقم مواد غیر ناضجه اکلنه مجبوریت کوررلر ایدی .

او صره‌ده بر بلای دیکر اولمق اوزره علت جانستان طاعون دخی ظهور ایتدیکندن اردو ایچنده هر یوزدن وفیات الیمه متوالی الوقوع ایدی .

خلیفهٔ غیرت شعار دابقده بو خبر غیر منتظری آله‌رق

زیاده‌سیله متأثر اولمش وچارهٔ استخلاصلرینی هر جهتله تحری یه قالقیشمش ایسه‌ده شتانك شدتله حکم فرما اولمسی حسبیله بر تدبیر سریع اتخاذ واجراسنه زمان ومکان قطعیاً غیر مساعد ایدی .

نهایت بر روایته کوره برهمت موانع بر اندازانه ایله بر مقدار سفینه کوندره بیلمش ومسلمه ایله بقیهٔ غزاة راکب اوله‌رق چکیله بیلمش اولوب انجق بر ایکی کمی تعاقب امواج دریا آره‌سنده نابود اولدیغندن مسلمه پك آز مجاهد ایله ساحل سلامته چیقه بیلمشدر .

یالکز قسطنطینیه‌ده دکل بالجمله بلاد رومه‌ده رکز رایت فوز آیت اسلام ایتمك عزم فاتحانه‌سنده بولنان خلیفهٔ غیور بو حال غیر منتظردن طولایی دوچار کدر موفور اولمسیله روملری دیکر جهتدن ازعاج وتضییق ایله تشفیٔ صدر ایتمك ومع مافیه بویله بر وقعهٔ ناکهظور ایله قوهٔ قاهرهٔ اسلامیه‌نك دوچار فتور اولمدیغنی ارائه واثبات ایلمك ایچون یکیدن بر طاقم فرق مفرزهٔ عسکریه تشکیل وسر آمدان ارباب سیفدن (ولید بن هشام) و (عمرو بن قیس) قوماندەلریله تسبیل ایلمشدر .

بو ایکی قهرمان نصرت اقتران بلاد رومه قدم نهادهٔ

سطوت وشان اولنجه سائقهٔ فکر انتقام ایله اولانجه همت وغیرت مجاهدانه‌لرینی مقدما خاك سیاه مظلومیته ریزان اولان خون اسلامك بدلنی آلمغه حصر وصرف ایتملریله پك چوق خرستیانی غلطیدهٔ زمین هلاك ایلمشلر وبر خیلی اسرا واموال مغتنمه اخذیله مظفراً وسالماً دونمشلردر.

بو مظفریتلر اوزرینه تأثرات سابقه کسب خفت ایدرك قلوب اسلامیان اکتساب سرور فراوان ورومل ازسرنو سطوت عربیه‌دن هراسان اولمش وبنابرین خلیفهٔ وقت بوندن صکره اعظم قوای جنودیه‌سنی (جرجان) و (قهستان) و (طبرستان) سفرلریله اشغاله باشلامشدر.

جرجان مقدما جناب ذی النورینك (رضی) زمان سعادت نشاننده (سعید بن العاص) ك تحت اداره‌سنده کوندریلان بر سریهٔ قویه معرفتیله آوردهٔ قبضهٔ تسخیر قلنمش واهالیسی مناسب بر جزیه اداسیله مکلف ایدلمش ایدی.

بونلر مؤخراً نقض عهد واعطای جزیه‌دن ابا ایله یوللری کسمشلر واورالردن کیمسه‌یی کچیرمامکده بولنمشلر ایدی.

بو جهتله سعید بن العاصدن صکره محل مذکوره

هيچ بر سردار كيدەميوب حاليله قالمقله برابر سكنەسى تأمين استقبال يعنى وطنلرى عليهنده ظهور ايدەجك قواى صائلەيه قارشى موانع طبيعيەيه علاوةً بر طاقم موانع صنعيه ياپەرق امر مدافعەيى اكمال ايتمشلر وبو جهتله مملكتلرينك هر طرفنى بر طلسم مشكل كشا شكلنه افراغ ايلمشلر ايدى .

سليمان بن عبدالملك جرجانك فاتح ثانيسى اولمق شرفنى احراز ايتمكى تصميم ايلديكيچون بو امر اهمى عامل عراق (يزيد بن المهلب) ك عهدۀ حميت پرورانەسنه توديع ايلدى .

وزمان مساعد اولور ايسه شو صردده شان جليل خلافت ايجاباتندن اولديغى اوزره توسيع دائرۀ اسلام ضمننده قهستان و طبرستانك فتحى دخى جملۀ مقاصد فتوحات جويانەسندن بولنديغنى بيلديردى .

يزيد بن المهلب كه سرداران عربك ملساى دليريده صيحه انداز (هل من مبارز) اولانلرندن ايدى زور بازوى بسالتيله استحصال موفقيت ايده بيلەجكندن امين اولوب انجق بويله اوچ قطعۀ عظمانك شجاعت لوندانەلريله نيچه سردارلرك دست آهنين جلادتلرينى بوكمش اولان بهادرلرينه فئۀ جزؤيه ايله قولايلقله غلبه ايديله ميەجكنى جزم

وادراك ایدن دور اندیشلردن بولندیغیچون هدف الحر. کاتنی اشاعه ایتمکسزین یوز بیك کشیلك بر اردو ایله یوله چیقمشدر .

بو اردویی ترکیب ایدن افراد ایسه خراسان وعراق وسوریه قطعه‌لرینك عنفوان طفولیتلرندن بری غابهٔ رزم وکفاحده پرورش‌یاب اولمش وبناءً علیه مهالك ومخاطرات دینیلان شیلری بازیچه حکمنده عد ایلمکده بولنمش ارسلانلری ایدی .

یزید قهستان ضبط ایدلمدکجه جرجان اوزرینه کیدلمسی باعث محذورات اوله‌جغنی بیلدیکیچون اول‌امرده بوراسنی آلمق وبعده جرجانه کیتمك اوزره قهستانه ارخای عنان عزیمت ایله تحت محاصره وتضییقه آلمش ومحصورین شهردن چیقه‌رق هجوم ایتمش ایسه‌ده یزیدك صولت صف شکنانه‌سیله جمله‌سی دوچار انهزام تام اولمشدر .

یزید بر طرفدن تضییقاتی تزیید ایلمکله برابر دیکر طرفدن داخل مملکته خارجدن ذخائر ومهمات وقوای امدادیه ورودینی منعه موفق اولدیغیچون قهستان حاکمی شخصنه وافراد عائله‌سنه طوقنلمامق شرطیله حبل المتین

امانه اعتصام ايتـديكندن بو وجه ايله مملكت ايله توابع وملحقاتی ضبط اولنمش وپك چوق اموال ونقود اغتنام وسردر هوای تمرد اولانلر قهر واعدام ايدلمشـدركه اوتەده بريده محو ايديلانلردن بشـقه يزيدك پيشكاه سيا ستنده الی باغلی اولەرق اون درت بيك كشی طعمهٔ شمشير ممات قلنمش ايدی .

(عبد الله بن المعمر اليشكری) يی قهستان والبسـتانه عامل نصب ومعيتنه درت بيـك دلاور ترك ايتـدكدن صكره مظفريت واقعەنك تأثير شـديدندن مستفيد اولمق ايچون باسـير سريع جرجان پيشـكاهنه واصـل اولنجه طائفهٔ نصارا خوف وهراسلرندن طلب امانه مسارعت ثما اولملريله (راشـد بن عمرو) ی كذلك عاملكه ودرت بيك عسكر ايله جرجانده براقەرق طبرسـتانه طوغری توجيه علم مهابت ايلمشدر .

بوخبر طبرستان حاكمنك واصل صماخ اطلاعی اولنجه (جيلان) و (ديلم) دن استغاثه واستمداد ايتمكله اورالردن عساكر وفيره ورود ايلمش وذاتاً كنديسـنك عسكری درجهٔ كفايەده اولمسيله دار الملكنده جسيم براردو تشكل ايتمشدر .

وقتا كه فريقين التقـا ايلدى نسـيم مظفريت جانب اسلامه وزان اولمسيله طبرستانليلر كلياً پريشان اولديلر .

بر حالده كه عساكر اسلام سردار ظفر شعارلرينك برادرى (ابو عيينه) نك قوماندهسى التنـده بولندقلرى حالده مغلوبينى دربند اغزينه قدر بالتعقيب يقالايه بيلدكلرينى قنطرهٔ تيغ مركدن كچيرمش وبقية السيوف شواهق جباله فرار ايله قورتيله بيلمش ايدى .

نه چاره كه بوشانلى مظفريتى متعاقب جرجاندن كلمش اولان بر قاصـد مصائب آور جرجانليلرك اظهار عصيان وعلى الغفله اوراده كى اسـلام اوزرينـه بالهجوم كافهسنى محو وبى نشان ايتدكلرى خبر دهش اثرينى كتيرديكندن يزيد غضب وتأثردن مركب برحال ايچنده قالهرق طبرستان ايشنه عاجلاً بر نتيجهٔ حسنه ويرمك وبعده جرجانه شتابان اولمق اوزره (ديلم) سرآمدانندن (حيان نبطى) يى نزدينه دعوت وطبرستان حاكمى نزده ايسـه يانينه كيدوب عقد صلح ايتمسنى توصيهيه مبادرت ايلمسـيله حيان حاكم ايله ملاقاتنده ذاتاً طبرستانليلر براضطراب اليم ايچنده بولنملرى جهتيله كنديلرندن معين بر جزيه اسـتيفا اولنمق شرطيله مصـالحهيه موفق اولمش وبنـابرين يزيد بلا افاتهٔ وقت جرجان اوزرينه يوريمشدر .

وعصاتك قانيله اكمك يوغوردوب اكل ايلمكى بالتصميم بو تصميمنى برده يمين ايله تأييد ايلمشدر .

جرجانليلر ايسه معاملهٔ واقعهٔ وحشيانه‌لرى عساكر اسلامى يرندن اوينا‌ته‌رق مملكتلرينك آماج نبال هجوملرى اوله‌جغنى بيلدكلريچون الك مهم مواقع ونقاط حربيه‌يى طوتمشلر وخارجدن دخى قوهٔ كثيرهٔ معاونه جاب وجمع ايله مكملاً آمادهٔ كيرودار اولمشلر ايدى .

ابن مهلب سيالهٔ برقيه كبى جرجان پيشگاهنه لهيب انداز نزول اولنجه محاصره‌يه باشلامش وفقط محصورينك وسائط واسباب تدافعيه‌جه نقصانلرى مفقود وزاد وذخيره‌لرى بالغاً مابلغ موجود بولنديغيچون زمان حصر امتداد ايتدكجه ايتمشدر .

بر صورتده‌كه مدت محاصره يدى آى امتداد ايتمش وبومدت ايچنده طرفين بيننده نيچه نيچه محاربات ومقاتلات خونريزانه وقوع بولمش ايدى .

كاه محصورين محاصرين اوزرينه هجوم ايدرك دوشدكلرى مزلقهٔ دواهيدن نفسلرينى تخليص ايتمك ايستدكلرى حالده مغلوباً عودتله قلاع وحصونه قپانيرلر

وكاه محاصرین محصورین اوزرینه یوریيه‌رك بر حس انتقام ایله بر چوق دشمن قانی اراقه ایتدكدن صكره بلا نتیجه كری یه كلیرلر ایدی .

سلیمان بن عبدالملك ایسه نه صورتله اولورایسه اولسون جرجانك فتحیله خون مظلومین بدلنك استرداد وشان جلیل اسلامك رهین ازدیاد ایدلمسنی علی التوالی امر واشعار وحصول فتح و ظفر اسبابنی تحری و اخطار ایدر طورر ایدی .

نهایت بر كون یزید بن المهلب هر طرفدن شدتلی بر هجوم ایدیله‌رك شوكار زار دائمی یه نتیجهٔ قطعیه و یرلمسنی تصور ایله عسكرك عروق حمیت وشجاعتنی یكیدن تحریك ایلمك ایچون جمله‌سنی بر یره طوپلایه‌رق شو (نطق) ی آوردهٔ لسان حماست بیان ایتدی :

ای معشر مجاهدین !

« بیلیرسكزكه بز خلیفهٔ اعظممزك امرینه امتثالاً فی سبیل الله جهاد اتمك ایچون بر رایت اتحاد

واخوت آتشده مجتمع بولنديغمز حالده يوله چيقمش ايدك •

سر تيزیء اسنه وسيوف مجاهدانه كزله دشمن اهل ايمان هر يرده قرين خذلان وخسران ايدلمش ايكن وا اسفا كه بولنمقده اولديغمز شو نقطه يه قريب برمحلده درت بيك اخوان دين اعداى دين النده فاجعه‌لى برصورتده محو اولوب كيتمشدر !

سزى شمدى بوراده جمع ايدن بن دكلم • اصل دعوتجيكز او شهدانك ارواح طيبه‌سيدركه هر برى پيغمبركزه، دينكزه، خليفه‌كزه، عرضكزه، حياتكزه دشمن اولان برطائفه‌نك آلچقجه‌سنه واقع اولان اهانتيله ترك جهان ايتمشدر •

اى غزاة امت !

وجودلرینی اعلای کلمة الله اغورنده فدا ایدن بو
شهدای سعدا بوکون دماء مظلومانه‌لرینك انتقامنی
سیف شجاعتکزدن بکلیور!

دشمنلرکزك پازده‌ٔ خیول غالبیتی اولور ایسه‌کز
ارباب حیاتدن زیاده بو شهیدلردن قورقکز!

زیرا بر کون اوله‌جق که کیده‌جککز یر بونلرك
شهیدیکی بولندقلری یردر.

نصل اولسه رهین زوال اولمسی محقق اولان بر
عمرك برقاچ کون دها امتدادینی شان وشرف
ابدی‌یه ترجیح ایده‌جك بر مسلمان بولنه‌بیلیرمی که
سزك کبی قهرمانلر ایچنده بولنسون؟

ایشته بن میدان غزایه خطوه انداز اولیورم!

بی تعقیب ایدرسه کز ایکی جهانده نائل فلاح ونجاة اولورسکز! »

۶

بو نطق سریع التأثیر اوزرینه غازیلرك دریای جسارت مفطوره لری جوش و خروشه کلدیکندن قوماندانلرینه پی رو اولدقلری حالده دشمن اوزرینه هجوم ایتدیلر.

وطاغلر طیانه میان ثبات واقداملریله جمله سنی پریشانیٔ تامه اوغراتدیلر.

سردار ظفر کردارکه بویله نصف سنه دن زیاده اوزامش اولان مدت محاصره نك وعلی الخصوص دوکیلن خون اسلامك آجیسنی چیقارمق خصوصنی حصول نتیجه یه تعلیق ایتمش ایدی دشمنك انهزامنی واستعمال سیف اقتدارندن سقوطنی کورنجه ساحهٔ کارزارده طعمهٔ تیغ بوار ایدیلانلردن بشقه شهره کیردکدن صکره تصادف ایتدیکی آدمی قهر وتدمیر وچوغنی مملکتنه بر فرسخ اوزاق محللره قدر ایکی

طرفلی اولەرق صلب ایله تشهیر ایتدیرمشدر .

اون ایکی بیك دشمنی جرجان درەسنە کوندرەرك منادیلر واسطەسیلە : «غازیلر اخذثار ایچون بونلردن ایستدیکی قدرینی قتل ایدە بیلیر !» یولندە اعلاناتدە بولندیغیچون مجاهدلر کویا برمسیرۀ ذوق آورە کیدرکبی اورایە بالعزیمە آرزو ایتدکارینی طعمۀ حسام انتقام ایدرلر ایدی .

یزید ایسە تسکین سخط وحدت ایچون هرنە یاپلمق لازم ایسە اجرا ایدوب حتی اولجە ایتدیکی یمینك حکمنە اتباعاً خون دشمنلە مزج ایتدیکی خمیردن اکمك طبخ ایتدیرەرك اکل ایلمش ایدی .

هرنە حال ایسە بو هنکامە آرەسندە درەلر کبی دشمن قانی آقیدیلوب اوان مصادماتدە دوکیلان قانلردن ماعدا دست بستە اولەرق قرق بیك کشی اتلاف ایدلمش ایدی .

یزید بوشانلی قانلی مظفریتی متعاقب اورادە بر شهر جسیم بنا وتأسیسنە تیشەزن ابتدا واهتمام اولدقدن و(جهسم بن زحر الجعفی) یی والیلکلە براقدقدن صکرە منصوراً وغانماً عودت ایتمش وجناب خلیفۀ قدر شناسك

بیوك بیوك التفاتلر ینـه، تلطیفلر ینه مظهر اولمشـدر .

ایشته صاحب ترجمه سلیمان بن عبدالملك معناً ومادةً شوكت اسلامیه‌نك توفیر وارائه‌سنه بذل ورزش بی شمار ایتمكده بولنـدیغی و (صـقالبه) ایله مدن سـائره نك ضبطی عهد خلافتنك نتیجهٔ فتوحات سـاره‌سی اولدیغی حالده ارض قنسر ینـده واقع (دابق) ده مرابط ایكن (٩٩) سـنهٔ هجریه‌سی صـفر ینك ٢٠ نجی كونی كهنه رباط عالمه اجرای وداع ابدی ایلدی .

ﻫ

مدت خلافتی ایكی سـنه سكز آی بش كوندن عبارت اولوب قرق ویا قرق اوچ ییل معمر اوله‌بیلمش ایدی .

{ذات الجنب} وعلى رواية اخرى {امتلاء معده} سبب موتی اولمش ایدی .

اوزون بويلى، بياض تنلى، بيوك وكوزل يوزلى، چاتق قاشلى ايدى .

﴿تاريخ خميس﴾ ده نكاشتهٔ صحيفهٔ اخبار ايدلديكنه نظراً بر كون يشيل بر لباس اكتسا ايدرك وباشنه كذلك يشيل بر عمامه صاره‌رق آينه‌يه باقديغى صره‌ده مغرور صباحت وجهى اوله‌رق ﴿انا الملك الفتى!﴾ ديمش وكنديسنك بو تفاخرينه مقابل جوارئ حرمسراى سلطنتندن بريسى ارتجالاً شعر شعرى اوقومشدر :

﴿انت نعم المتاع لو كنت تبقى﴾
﴿غير ان لا بقاء للانسان﴾
﴿ليس فيما علمته فيك عيب﴾
﴿كان فى الناس غير انك فان﴾

جاريه‌نك استعمال ايتديكى لساندن زياده‌سيله جانى صيقلمغله لاجل التعذير مؤخراً حضورينه چاغيرمش ايسه‌ده جاريه بالتجاهل وقعه‌دن تبرئهٔ نفسه قالقيشمش وهرنه حال ايسه اغارب غرائبدندركه خليفه او هفته ايچنده ترك جامهٔ حياة ايتمشدر!

{فى الشباب ياعزيز} عباره‌سى نقش نكيني ايدى .

كثرت طعام و نكاحه مائل ايدى

زمان سلطنتى پك قصير اولديغى حالده اپيجه بيوك ايشلر كورمش و مزايا و صفات عربيتى محافظه ايله اجانبه قارشى سورت قاهرهٔ اسلاميه‌يى ارائه‌دن خالى قالمامش ايدى .

لواى جلادت احتواى اسلامى قسطنطينيه پيشگاهنده تموج ايتديريشى خدمات و مساعئ عاليه‌سنه برهان قاطعدر .

نتیجه‌سز قالمش اولان قسطنطینیه سفرینی تجدید ایتمك و بناءً علیه اوشهر شهیرك فاتح ابدی الاشتهاری اولمق اقدم مقاصدی ایسه‌ده بو مقصدك استحصالنه عمری وفا ایتمامش و علی الخصوص قهستان و جرجان و طبرستان و هلم جرا برطاقم اسفار مشکله پلانلرینی ترتیب ایله اشتغالی بوکا وقت براقمامش ایدی .

قسطنطینیه سفری نتیجه‌سز قالمقله برابر رومل اوزرینه وقوع بولان مهاجماتك اکثرنده احراز غلبهٔ کامله ایدلدیکی کبی اختلالات داخلیه دخی بالنسبه پك آز اولدیغیچون زماننده شان اسلام اعتلا بولوب ملت دخی مظله نشین امن و رفاهیت اولمش ایدی .

رتق و فتق خبایای اموری استشاره‌سز اجرا ایتمزایدی .

مستشار مؤتمنی ایسه منبع عدل واحسان اولان مشهور {عمر ابن عبدالعزیز} ووزیری {رجا بن حیوه} ایدی .

بین الحق کندیسنه {مفتاح الخیر} دینیلیر ایدی .

بوکا سبب ایسه حجاجك نمونه نمای دوزخ اولان سجن ظلمنده زنجیر بلا ایله مقید اولان یوز بیکدن متجاوز نوائب دیده‌یی آزاد ایلمش و{عمر بن عبدالعزیز} کبی بر تمثال بی مثال عدالتی استخلاف ایلمش اولمسی ایدی .

بعض مؤرخین کندیسنده بردرجه یه قدر غرور وتکبرك موجودیتنی ادعا ایدیور ایسه‌ده اکثر افعال واحوالی بو ادعایی مکذبدر .

بالعکس حلم وهضم ایله اتصافنه دلیل اوله‌جق نیچه اطوار وحرکاتی کورلمش اولوب ازجمله حجاجك

دبیرخاصی {یزید بن مسلم} برکون حضورینه کیردیکی صره‌ده سلیمان : «نصل حجاج واصل اسفل سافلین جهنم اولدیمی ؟ یوقسه هنوز اینوب کیدیورمی ؟» دینجه یزید : «حجاج یوم حشرده برطرفنده باباڭ، دیکر طرفنده قرداشڭ بولندیغی حالده عرض وجود ایده‌جکدر! نه یولده دار جحیمه کیتمسنی آرزو ایدر ایسه‌ڭ اویله تمنی ایت!» جواب آتشینینی اعطا ایلدیکی حالده خلیفه حبس جزاسندن بشقه برمعامله اجرا ایتمامشدرکه یزیدی محو ایدیویرمك کندیسیچون ایشدن بیله صاییلمز ایکن شو جزای جزؤی ایله قناعتی مکارم اخلاقنڭ دلائل باهره‌سندندر.

بونکله برابر افریقا واندلس قطعه‌لرینڭ فاتح ابدی الاشتهاری بولنان {موسی بن نصیر} کبی بر قهرمان فرید حقنده بعض نفاق جویانڭ اغفالات

والقا آتنه قاپیله‌رق مبادیٔ سلطنتنده معاملهٔ ناروا اجرا ایدیشی وعلی الخصوص موسانك فرزند بسالت مندی اندلس عاملی ﴿ عبد العزیز ﴾ ی قتل ایتدیره‌رك سر مقطوعنی پدر مصیبت زده‌یه بالارسال ناخن زن جریحهٔ آلامی اولیشی صحیفهٔ تاریخ حیاتنده برر نقطهٔ شائبه حکمنده‌در.

ترکستان فاتحی اجلهٔ غزاة امتدن ﴿ قتیبه بن مسلم ﴾ کبی بر نادرهٔ روزکارك دخی سلیمان زماننده قتل ایدیلیشنه تأسف اولنور.

انجق قتیبه نفسنی آچیقدن آچیغه تهلکه ومخاطره‌یه القا ایتدیکیچون محاکمات تاریخیه نقطهٔ نظرنجه سلیمان ایچون پکده نقیصه ترتب ایده‌مز.

زیرا حقائق شناسان فن تاریخك معلومیدرکه ﴿ ولید بن عبدالملك ﴾ برآره‌لق سلیمانی ولایت‌عهددن عزل ایله اوغلنی انتخاب اتمك ایستدیکی صره‌ده

قتیبه بو ماده یه ارائهٔ روی موافقت ایتمش ایدی .

بو جهتله سلیمان او وقتدن بری قتیبه یه بالطبع بر نظر خصومتکارانه ایله باقار ایدی .

قتیبه نك چینلیلر ایله اوغراشمقده بولندیغی بر زمانده ولید ترك حیاة ایدرك یرینه سلیمان کچنجه قتیبه خلیفه دن امین اوله میه رق خراسانه عودتله نتیجهٔ اموره انتظار ایتمکده ایدی .

بو انتظار آره سنده کندیسنك خلافکیرلرندن { یزید بن المهلب } ك عراق والیسی نصب اولندیغنی ایشیتمسیله شو حالی مقدمهٔ مصیبت عد ایدرك سلیمانه اوچ نامه تحریر ایتدی .

برنجیسنده پدرینه و قرداشنه ایتدیکی خدمتلردن بحث ایله خراساندن عزل ایدلمدیکی صورتده کندیسنه ده ابراز خدمات صادقانه ایده جکنی ، ایکنجیسنده ترك وعجم حکمدارلری نزدنده کی عظمت

قدر ومنزلتنی بالتمهید آل مهلبی ذم وتقبیح ایله خراسانی یزید بن مهلبك زیر اداره‌سنه تودیع ایده‌جك اولور ایسه عرض تابعیت ایتمیه‌جکنی، اوچنجیسی هیچ برشیدن بحث ایتمیه‌رك یالکز یاننده ثابت اولان اسبابه مبنی کندیسنی طانیمیه‌جغنی درج ایلدی .

وبونامه‌لری معتمد آدملرندن برینه بالتسلیم سلیمانك حضورینه دخول‌لنده برنجیسنی ویردیکی وقت یزید بن المهلب موجود اولوب ده خلیفه اوقودقدن صکره اونك النه ویره‌جك اولور ایسه ایکنجیسنی ویرمسنی واونی ده ویردیکی حالده اوچنجیسنی اعطا ایتمسنی وشاید برنجیسنی بعد القرائه یزیده ویرمز ایسه دیکر ایکیسنی ویرمامسنی تنبیه ایله مأموری یوله چیقاردی .

مبعوث مرکز سلطنته مواصلتله نادئ خلیفه‌یه کیردیکی صرده‌ده برموجب تنبیه برنجی نامه‌یی ویره‌رك لدی القرائه یزیده ویردیکنی کورنجه ایکنجی یی واونی ده

كذلك يزيده و برنجه اوچنجی يی و يرمش وسليمان ايسه منوی ضميرينی اكلامق ايچون قتيبه نك شو ترتيبنه حيران قالمقله برابر ورقه لرك مألندن طولايی اظهار معاملهٔ درشتانه يه وتهديداته باشلاديغندن مبعوث دلشاری يه جيقارچيقمز زامله ند سفر اوله رق خراسانه عودتنده صورت جريان احوالی سويله مشدر .

بناء عليه قتيبه بالجمله امرای عسكريه يی نزدينه جلب ايله تحريكاته ابتدار ايدنجه امرا اختيار سكوت ايله مؤخراً اياقلانه رق و{ وكيع بن اسود تميمی }يی بينلرنده خراسان واليسی انتخاب ايليه رك قتيبه يی طانيمدقلرندن قتيبه وكيعك قتلنی امر ايدنجه نائرهٔ فترت بردن بره شراره پاش اشتداد اوله رق تميملی {سعد} نامنده بريسی سل سيف ايله قتيبه يی قتل اتمشدر .

بعض مؤرخين سليمان برقاچ جلاد بی امان كوندره رك قتيبه يی قتل ايتديردی ديورلر ايسه ده

بو سوزلری پك ضعیف اولوب مع مافیه احتمال که سلیمانك فعل قتلده مدخلی بولنمش اوله .

ایشته قتیبه نك اغتیالی بو وجه ایله وقوع بولمشدرکه الك بیوك تأثر نفسنه قارشی دعوت دواهی ایتمسنه عائددر .

هر نه حال ایسه سلیمان بن عبد الملك امویلرك الك خیرلی حکمدارلرندن بری بولندیغیچون مشاهیر اسلام میاننده نام جلیلی احراز موقع احترام ایلمشدر .

{ صوك }

{ افادهٔ مخصوصه }

مشاهیر اسلام اجزاسنك بعضلرنده روابط عباراتی کلیاً تغییر ایده بیله جك درجه لرده مرتب سهولری کوریلیور .

وجلدلرك هیچ برینده برفهرس اولمامسندن ناشی تحریٔ اسامیجه صقندی چکلمکده بولندیغی پك چوق احبا جانبندن طرف کمترانه‌مه افاده اولنیور .

بویله بیوك بر کتابده — ذاتاً بشریتك مقتضیات طبیعه‌سندن اولدیغی اوزره — بو مثللو سهولر وقوعی لابد اولمسیله دردنجی جلدك ختامنده درت جلد ایچون مکمل بر خطا وصواب جدولی وبرده فهرس تنظیم وذیل کتابه ربط ایده‌جکمی شمدیدن محترم قارئلرمه عرض وبیان ایتمك لازمه‌دن کورلمشدر .

حمید وهبی

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٤٥ | طابع وصاحبی : مهران

{ امام سیوطی }

(شیخ جلال الدین عبد الرحمن السیوطی) وجودلری امتك بحق مابه الافتخاری اولان اجلهٔ ائمهٔ علومدن بر فاضل مستجمع الفضائلدر .

کثرت تألیفات جهتیله علمای اسلامیه‌نك اك بختیاری ایدی .

نام با احترامی یالکز شرقده دکل غربده بیله السنهٔ مدح وتعظیمده دائر وسائردر .

وجود نادر الموجودی بر کنز لایفنای علم وعرفان اطلاقنه شایان اولوب علوم وفنون متنوعه‌نك هر قسمنی سنجیدهٔ میزان تدقیق ایلمش وهمان هر علمك حقائق وغوامضنه دائر تصور وتصویرده بولنمشدرکه بر انسانده بو قدر احاطهٔ علمیه وفنیه‌نك موجودیتی عقللره حیرت ویرر .

مجلهٔ كمترانه‌مزك خاتمه‌سنده اساميسى محرر اولان مؤلفات جليله‌سنى بر نظر سطحيدن كچيرمك بيله دشوار وبياغى تعب آور ابصار اولمقده بولنديغى حالده بعضسى جلدلر تشكيل ايدن بونجه كتب ورسائل مختلفه‌يى تأليف وتحرير ايتمك ايچون لازم كلان قدرت فوق العاده‌يى دوشنانلر قوجه سيوطينك خوارق فطرتدن معدود اولديغنى درحال تسليم ايدرلر.

يالكز بشقه‌لرى دكل كنديسى بيله موهبهٔ مخصوصه اولان علو فضل وكمالنه حيران اولمق كركدركه (واما بنعمة ربك فحدث) كلام حكمت انسامنى فاتحهٔ مقال مفتخرت اشتمال اتخاذ ايدرك قلم اعجاز رقميله كندى ترجمهٔ حالنى حاوى يازوب شو رساله‌مزك قسماً مأخذى اولان (كتاب التحدث بنعمة الله) نامنده‌كى عربجه بر كتابده دعواى اجتهاده ورأس مائهٔ تاسعه‌ده ملت اسلاميه‌نك مجددين امر دينندن بولنديغنى اتيانه قدر براعه‌ران تحديث نعمت اولمشدر.

⁂

بو نادرهٔ دوران (٨٤٩) سنهٔ هجريه‌سى رجبنك برنجى بازار كيجه‌سى اقشامدن صكره كهوارهٔ شهوده زينت

رسان اولمش و پدری اسمنی (عبد الرحمن) تسمیه ایدوب مؤخراً (جلال الدین) لقبیله تلقیب ایلمشدر .

صکره‌لری پدرینك اودای صادقه‌سندن بولنان (قاضی القضاة عزالدین احمد بن ابراهیم الکنانی الحنبلی) حقیقةً ابو الفضل اولان ذات کمالات سماتی (ابو الفضل) کنیه‌سیله مکنی ایتمشدر .

الك اول بو کنیه‌یی آلان ذات عم جناب نبوی عباس (رضی) بولنمسیله سیوطی بوندن طولایی پك مفتخر اولمش ایدی .

والد محترمی فقه، فرائض، اصول، منطق، نحو، صرف، بیان، بدیع فنلرنده بهره ورکمال اولان مشایخ صوفیه‌دن (شیخ همام الدین) در .

سلسلهٔ نسبی شویله‌در :

«کمال الدین ابو المناقب ابو بکر بن ناصر الدین بن محمد بن سابق الدین ابی بکر فخر الدین عثمان بن ناصر الدین محمد بن سیف الدین خضر بن نجم الدین ابی الصلاح ایوب بن ناصر الدین محمد بن الشیخ همام الدین الهمام الخضری الاسیوطی .»

(شیخ همام‌الدین) فرزند ذکاوت مندنده :

(بالای سرش زهو شمندی)
(می تافت ستارهٔ بلندی)

مدلولنجه پك بیوك بر اثر ذكا كورمسنه مبنی حجرهٔ فضل وعرفاننده پرورش یاب ادب وتربیه اولمسنه اعتنایه باشلامشدر كه ذكی چوجق هنوز سكز یاشنده ایكن ختم قرآنه وصره‌سیله عمدة الاحكام، منهاج النووی، الفیة ابن مالك، منهاج البیضاوی كبی كتب اساسیه‌یی نقش قوهٔ حافظه ایتمكه احراز موفقیت ایلمش ایدی .

صكره‌لری متبحریندن (شهاب‌الدین علی بن ابی بكر الشار حساحی الشافعی) دن علم فرائض و (شیخ شمس الدین محمد بن موسی الحنفی) دن (شفاء شریف) و (درایة الفیة بن مالك) نامنده‌كی كتابلری تعلم ایتمشدر .

مذكور كتابلرك مسائل غامضه‌سنه وقوف امرنده كوستردیكی اقتدار ایسه تلمیذانه دكل عادتا استاذانه اولمسیله (شیخ شمس الدین) بونلری تدریس ایتمك اوزره كنج شاكرده خط دستیله محرر بر (اجازتنامه) ویرمشدر .

سیوطی بو اشتغالات آره‌سنده دیكر علومی تدرس

خصوصنى نظر دقتدن دور طوتميوب ابن حاجبك تأليفا ـ تندن بولنان (كافيه) ايله منطقدن (ايساغوجى) مقدمه‌سنى و (سيبويه) لـٌ اثرى اولان كتابك بر قسمنى و (متوسط) و (شافيه) يى و بونلره مماثل نيجه نيجه كتب لازمه‌يى پيش اساتذۀ كرامده اوقومغه زانوزدۀ اقدام تام اولمشدر .

تلميذ غيرت شعار بو صره‌ده نفس كامانده حاصل اولان انبساط واقتدار اوزرينه امر تأليفه خامه زن ابتدا وابتدار اوله‌رق (اجروميه) اوزرينه نظماً ونثراً ايكى شرح يازديغى كبى متعاقباً (شرح لطيف الاستعاذة والبسمله) و (شرح الحوقله والحيقله) ناميله ديكر ايكى كتاب دها وجوده كتيرمش و (قاضى القضاة شيخ الاسلام علم الدين صالح البلقينى) دن كرك افتا وكرك تدريس علوم وفنون شتى ايچون برده اجازتنامه اخذ ايتمشدر كه بو ترقئ درجات علميه‌سى (٨٦٦) سالنه مصادف ايدى .

كنديسى بو وجه ايله تعلمى تعليمه تحويل ايتمك شرفنى احراز ايتمكله برابر بوندن صكره دخى توسيع دائرۀ معلومات اسبابنى استحصال ايتمكدن صرف نظر ايتميوب علم الدين صالح البلقينى، (شيخونيه) ده كتابخانه محافظى شيخ شمس الدين الحنفى، قاضئ طرسوس علاء الدين،

شيخ الاسلام شرف الدين ابى زكريا يحيى بن محمد المناوى، شيخ سيف الدين محمد بن محمد الحنفى، علامه محيى الدين محمد بن سليمان بن سعد بن مسعود الكافيجى الحنفى الرومى البرغمى، قاضى القضاة عز الدين الكنانى الحنبلى، شيخ مجد الدين اسماعيل بن السباع، محمد بن ابراهيم الشروانى، شيخ تقى الدين بن ابى بكر شادى الحصكفى» شيخ شمس الدين محمد بن احمد اليافى، امام تقى الدين احمد بن الكمال بن محمد بن محمد بن حسن الشمنى الحنفى، كبى استاذ الاساتذه عنوان مفخرتنى محرز اولان فحول لك رياض كمالات وتدريساتندن اجتناى ثمرات علميه ايلمش ومصر وحجاز وحلب اجلۀ علماسندن علوم وفنون شتى ايچون اجازتنامه‌لر آلمشدر .

سيوطى يك چوق سرفرازان فضلادن تدرس واخذ اجازت ايتمش ونيچه نيچه بلاغت پروران ادبا وشعرانك بحق ممدوحى اولمشدركه كنديسى (كتاب التحدث بنعمة الله) لى بر فقره‌سنده : «حلقۀ تدريسنده حاضر بولنديغم وكنديلرندن اجازت آلديغم سرآمدان علما ايله حقمده انشاد اشعار ستايش دثار ايدن شعرانك اساميسنى بريره جمع ايتديكمده بونلرك آلتى يوز كشى يه بالغ اولديغنى آكلادم .» ديور .

سیوطی ارتق بحار کمالات متنوعه‌نك شناور بی مثالی اولدیغی صره‌ده ایفای فریضهٔ حج ایتمك اوزره حجاز مغفرت طرازه کیتمش وعودتنده وطننك مدن مشهوره‌سندن بولنان (دمیاط) و (اسکندریه) وسائر محللرده کشت وگذار ایتدکدن صکره (٨٧٠) سنه‌سی شوالنده امر تدریسه حصر اوقات ایلمشدرکه افادهٔ تحریرانه‌سندن مستفید اولمغه یالکز مبتدیان علوم ومعارف دکل مدرسلر بیله شتابان اولمش ایدی .

ازجمله فرائض، عروض، فقه وسائر علوم عربیه‌ده وفن حسابده پك ماهر اولان (شیخ بدرالدین حسن بن علی القیمری) ومدرسیندن (شیخ سراج الدین عمر بن قاسم الانصاری) اونرسنه قدر پیشگاه فاضلانه‌سنده اقتباس انوار فضل وکمال ایله توسیع قریحه ایتمش ایدی .

علامهٔ اشهرك (٨٧٥) سالندن اعتباراً تألیفات وتصنیفات معتبره‌سی اقطار جهانده متداول ایادیٔ استفاضه اولمغه باشلایوب بو خلالده حاصل ایتدیکی قدرت علمیه ایسه معلملرنجه بیله محیر عقول اوله‌جق بر درجه‌یه واصل اولمش ایدی .

حتی کندیسی : «تفسیر، فقه، حدیث، نحو، معانی، بیان، بدیع علملرنده متبحریندن اولدم .

بر حالده که مرتبهٔ اقتدارمه استاذلرم بیله یتیشه‌ـ مامشدر . یالکز استاذم (شیخ الاسلام علم الدین البلقینی) نك فقهده کی قدرتی بندن زیاده‌در .

فن فرائضده کی قوتم علوم وفنون سائره‌ده کی قوتمك مادوننده ایسه‌ده معاصرلرمك اقتداری مافوقنده‌در .

علوم متنوعه‌ده کی معلوماتم بحر محیطه عدیل وفرائضده کی اقتدارم بو بحر بیکرانه نسبتله مماثل نهر نیلدر . معاصرلرمك فرائضده کی ممارسه‌سی ایسه بر جدول میاه کبیدرکه نهر سریع الجریان نیلك یاننده جداول صغیره لاشیء حکمنده‌در . احکام شرعیه وحدیث نبوی وعلوم عربیه‌ده اجتهاد مطلق درجه‌سنی احرازه موفق اولدمکه خصوصات ثلثهٔ مذکوره‌ده کی اجتهاد مطلق مرتبهٔ عالیه‌سی (شیخ تقی‌الدین السبکی) ده وآندن صکره یالکز بنده اجتماع ایتمشدر . » سوزلرینی آوردهٔ لسان مفخرت ایدییور .

هر نه حال ایسه قوجه سیوطی مدت عمرینی تدریسات وتألیفاته حصر ایتدیکی وبر آره‌لق مودوع عهدهٔ فاضلانه‌سی اولان امر افتایی ترك ایله معتکف زاویهٔ عبادات وطاعات اولدیغی حالده (٩١١) سنه‌سی شهر

جمادی الاولیسی اواسطنده تکمیل نسخ حیاة و میلیونلرجه قیمت شناسان امتی داغدار کدورات بی غایات ایتمشدر .

§

پدرینك «باب القرافه» ده واقع قبری یاننده دفین خاك عطرناك ایدلمشدر .

وقوع غیبوبت ابدیه‌سی «قاهره» ایله بتون قطعهٔ مصریه خلقنی دموع ریز شیون ایتدیرمش ایدی .

آلتمش بر سنه اون آی اون سکز کون معمر اوله بیلمش و ایچلرندن بعضسی متعدد جلددن متشکل اوله‌رق آلتی یوزه قریب کتاب محسنات نصاب تألیف ایتمشدرکه سکسان طقسان ودها زیاده سنه یشامش اولسه ایدی غیرت خارقهٔ کمالاتکسترانه‌سنه قارشو قلملر صریرزن شکوی، مدادلر همیشه نفاد نما اولمسنه نظراً مؤلفات نادره‌سی بیکدن متجاوز اوله‌جغی طبیعی ایدی .

مالك اولدیغی سمو علم وفضیلت نسبتنده صاحب
قناعت اولوب ملازم حضور فضائل نشوری اولان
بونجه امرادن هیچ برشیء قبول اتمزایدی .

حتی عزم جنات عالیات ایتدیکدن صکره ترکه سی
یازلمق ایچون اول وقت مصر حکمداری بولنان
{غوری} دن استیذان کیفیت ایدلدکده : «سیوطی
حیاتده ایکن بزدن برشیء آلدیمی که بزده انك
ترکه سنه وضع ید ایده لم ؟» جواب صوابنی ویره رك
لوذعیء بی مثالك علو جنابنی ارائه ایلمك استه مش
ایدی .

دوچار ضنك انتعاش اولدقجه کتابلرندن بعضسنی
صاتوب خزینهٔ لاتفنای قناعتنه ذره قدر بیله خلل
کتیرمز ایدی .

قوهٔ حافظه ، شدت دها ، سرعت احاطه ، الزام
خصم کبی مزایای عالیه ایله متحلی برداهیء بی نظیر
ایدی .

هله قوهٔ حافظه‌سی حیرت رسان اذهان اوله‌جق
بر مرتبه‌ده اولوب کندیسنك روایتنه کوره بر کتاب
نه قدر بیوك اولور ایسه اولسون بر قاچ کون امرار
نظر ایتدکدن صکره محتویاتندن هانکی مسأله
صورلمش اولسه درحال قاچنجی صحیفه‌نك قاچنجی
سطرنده اولدیغنی خبر ویره بیلور ایدی .

تتبع وتدقیق احادیث شریفه خصوصنده بهره‌ور
رسوخ اولان علمای محدثیندن اولوب حتی بالجمله
احادیث صحیحهٔ نبویه‌نك مجمع فیوضات الیفی اولمق
اوزره {جمع الجوامع} نامیله بر اثر جلیل تألیفنه
باشلامش ویوز بیك قدر حدیث شریف جمع
ایلمش ایسه‌ده اثر جلیل مذکور خاتمهٔ حیاتنه متصادف
اولمسیله بالطبع شیرازه پذیر تناهی اوله‌مامشدر .

مدنیت عربیه‌نك تحصیله اشتغال ایدن اوروپا
ارباب معارفندن {سدیلیو} سیوطینك تألیفاتنده

{آرسطو} نك تأليفاتى كبى بعض ملتقطات بولنديغى يازيبور ايسه ده كثرتى عقلاره طورغنلق ويرن بونجه تصنيفات كلياً آزادهٔ اقتطافات اوله‌ميه‌جغى ضرورى وسائر مؤلفات اسلاميه‌ده كورلديكى اوزره براى تنوير مدعيات بعض افكار ومطالعات آلنمش اوله‌جغى طبيعيدر.

كتابخانهٔ جهان فنايه اجراى وداع ابدى ايلدكدن صكره كرك آثار قيمتدار وكرك نزدنده محفوظ بولنان كتب وامهات فوائد دثار والده‌سى طرفندن {جامع طولون} ده بر موقع مخصوصه وضع اولنمش ومؤخراً {شيخ شرمنت} نامنده بر فاضل مصرينك خانه‌سنه نقل اولنرب سنه‌لرجه ارباب مطالعه‌نك حصول استفاده‌سنه حصر ايدلمش ايدى.

صكره‌لرى قهرمان فتوحات اقتران {ياوز سلطان سليم خان}ك خطهٔ مصريه‌يه وقوع بولان مهاجمات

صفوف شکنانه سندن طبیعی التحصل اولان انحلالات آره سنده ضیاعندن احترازاً کتب مبحوث عنها کاملاً {جامع ازهر} ده واقع بر محله نقل اولنمش ایدی .

کندی تألیفات جلیله سنك اسامیسی بر وجه زیر تزبیر ایله تزیین صحیفهٔ افتخار قلنمشدر :

{فن التفسير وتعلقات القرآن العظيم}

١ الدرالمنثور فى التفسيرالمأثور اثنا عشر مجلد اكبار
٢ التفسير المسند ويسمى ترجمان القران خمس مجلدات
٣ الاتقان فى علوم القران
٤ الا كليل فى استنباط التنزيل
٥ لباب النقول فى اسباب النزول
٦ الناسخ والمنسوخ فى القران
٧ مفحمات الاقران فى مبهمات القران..
٨ اسرار التنزيل يسمى قطف الازهار فى كشف الاسرار
٩ تكلمة تفسير الشيخ جلال الدين المحلى من اول القران الى اخر سورة الاسرا مجلد لطيف ممزوج
١٠ تناسق الدرر فى تناسب السور
١١ حاشية على تفسير البيضاوى يسمى نواهد الابكار وشوارد الافكار اربع مجلدات
١٢ التحبير فى علم التفسير جزء لطيف
١٣ معترك الاقران فى مشترك القران
١٤ المهذب فيما وقع فى القران من المعرب
١٥ حمايل الزهر فى فضايل السور ومراصد المطالع فى تناسب المطالع والمقاطع
١٦ ميزان المعدلة فى شان البسملة الازهار الفايحة على الفاتحة
١٧ شرح الاستعاذة والبسملة
١٨ فتح الجليل للعبد الذليل فى قوله تعالى ان الله ولى الذين امنوا يخرجهم من الظلمات الى النور استنبطت منها ماية وعشرين نوعا من انواع البديع
١٩ المعانى الدقيقة فى ادراك الحقيقة يتعلق بقوله تعالى وعلم ادم الاسماء الاية
٢٠ اليد البسطى فى تعيين الصلاة الوسطى
٢١ دفع التعسف عن اخوة يوسف
٢٢ اتمام النعمة فى اختصاص الاسلام بهذه الامة
٢٣ الحبل الوثيق فى نصرة الصديق يتعلق بقوله تعالى وسيجنبها الاتقى
٢٤ الفوايد البارزه و الكافية

فی النعم الظاهرة والباطنة تتعلق بقوله تعالی واسبغ علیکم نعمة ظاهرة وباطنة
۲۵ المحرر فی قوله تعالی لیغفرالله ماتقدم من ذنبك وما تأخر
۲٦ مفاتح الغیب کتب منه من سبح الی اخر القران فی مجلد
۲۷ میدان الفرسان فی شواهد القران کتب منه یسیرا
۲۸ مجاز الفرسان الی مجاز القران وهو مختصر مجاز القران لعز الدین کتب منه یسیرا
۲۹ شرح الشاطبیه ممزوج
۳۰ الدر النثیر فی قراة بن کثیر
۳۱ منتقی من تفسیر
۳۲ منتقی من تفسیر عبدالرزاق
۳۳ منتقی من تفسیر ابی حاتم مجلد
۳٤ القول الفصیح فی تعیین الذبیح
۳۵ الکلام علی اول سورة الفتح وهو تصدیر المتوکل

*
* *

{فن الحدیث وتعلقاته}

۳٦ التوشیح علی الجامع الصحیح لم یتم
۳۷ الدیباج علی صحیح مسلم بن الحجاج
۳۸ قوت المقتذی علی جامع الترمذی
۳۹ مرقات الصعود الی سنن ابی داود
٤۰ مصباح الزجاجه علی سنن بن ماجه
٤۱ ذهر الربی علی المجتبی
٤۲ اسعاف المبطا برجال الموطا
٤۳ تنویر الحوالك علی موطامالك
٤٤ الشافی المسعی علی مسند الشافعی
٤۵ زهر الخمایل علی الشمایل
٤٦ التعلیقات المنیفة علی مسند ابی حنیفة
٤۷ منتهی الآمال فی شرح حدیث انما الاعمال
٤۸ المعجزات والخصایص
٤۹ شرح الصدور بشرح حال الموتی والقبور
۵۰ الفوز العظیم فی لقا الکریم
۵۱ بشری الکییب بلقا الحبیب
۵۲ البدور السافرة عن امور الاخرة
۵۳ درر البحار فی الاحادیث القصار
۵٤ جامع الصغیر من حدیث البشیر عشرة الاف حدیث مرتبا علی حروف المعجم

٥٥ زيادة الجامع الصغير سبعة الاف حديث مرتبة على ترتيب الجامع
٥٦ جمع الجوامع فى الحديث مرتب على حروف المعجم
٥٧ بديع الصنع لم يتم
٥٨ لم الاطراف و ضم الا تراف على حروف المعجم فى اول الحديث
٥٩ المرقات العليه فى شرح الاسما النبويه
٦٠ الرياض الانيقه فى شرح اسماء خير الخليقه
٦١ نجحة السوية فى الاسماء النبوية
٦٢ اللالى المصنوعة فى الاخبار الموضوعة وهو تلخيص موضوعات بن الجوزى مع زيادات وتعليقات
٦٣ النكت البديعات على الموضوعات
٦٤ القول الحسن فى الذب عن السنن
٦٥ منهاج السنة ومفتاح الجنة لم يتم
٦٦ الروض الانيق فى مسند الصديق
٦٧ مناهل الصفا فى تخريج احاديث الشفا
٦٨ الازهار المتناثرة فى الاخبار المتواترة
٦٩ عقود الزبرجد فى اعراب الحديث
٧٠ مفتاح الجنة فى الاعتصام بالسنة
٧١ تمهيد الفرش فى الخصال الموجبة لظل العرش
٧٢ مختصره يسمى بزوغ الهلال فى الخصال الموجبة للظلال
٧٣ مارواه الواعون فى اخبار الطاعون
٧٤ خصايص يوم الجمعة
٧٥ انموذج اللبيب فى خصايص الحبيب
٧٦ الدرر المنتثرة فى الاحاديث المشتهرة
٧٧ الاية الكبرى فى قصة الاسرى
٧٨ الكلم الطيب والقول المختار فى المأثور من الدعوات والاذكار
٧٩ الطب النبوى مختصر
٨٠ المنهج السوى والمنهل الروى فى الطب النبوى
٨١ الهيبة السنية فى الهيبة السنية
٨٢ وظايف اليوم والليلة
٨٣ داعى الفلاح فى اذكار المسا والصباح
٨٤ تخريج احاديث شرح العقايد
٨٥ الاسفار عن قلم الاظفار
٨٦ الظفر بقلم الظفر
٨٧ المسلسلات الكبرى

٨٨ جیاد المسلسلات
٨٩ المصابیح فی صلاة التراویح
٩٠ جزء فی صلاة الضحی
٩١ وصول الامانی باصول التهانی
٩٢ اعمال الفکر فی فضل الذکر
٩٣ نتیجة الفکر فی الجهر بالذکر
٩٤ الخبر الدال علی وجود القطب والاوتاد والنجبا والابدال
٩٥ المنحة فی السبحة
٨٦ فص الوعا فی رفع الایدی فی الدعا
٨٧ القول الجلی فی حدیث الولی
٩٨ رفع الصوت بذبح الموت
٩٩ القول الاشبه فی حدیث من عرف نفسهٔ فقد عرف ربه
١٠٠ الجواب الحاتم عن سوال الخاتم
١٠١ الجواب الحزم عن حدیث التکبیر جزم
١٠٢ شد الاثواب فی سد الابواب
١٠٣ انباء الاذکیاء لحیاة الانبیاء
١٠٤ الاعلام بحکم عیسیٰ علیه السلام
١٠٥ لبس الیلب فی الجواب عن ایراد حلب
١٠٦ تزیین الایك فی ارسال النبی علیه السلام الی الملایك
١٠٧ التعظیم والمنة فی ان والدی المصطفیٰ فی الجنة
١٠٨ مسالك الحنفا فی والدی المصطفا
١٠٩ الدرج المنیفة فی الاباء الشریفة
١١٠ سبل النجاة
١١١ نشر العلمین المنیفین فی احیاء الابوین الشریفین
١١٢ افادة الخبر بنصه فی زیادة العمر ونقصه
١١٣ ادب الفتیا
١١٤ ذم القضا
١١٥ ذم زیادة الامل
١١٦ العشاریات
١١٧ التنفیس فی الاعتذار عن ترك الافتا والتدریس
١١٨ مطلع البدرین فیمن یوتی اجرین
١١٩ الکلام علی حدیث احفظ الله یحفظك
١٢٠ الاخبار المأثوره فی الاطلا بالنور
١٢١ جزء فی موت الاولاد
١٢٢ ابواب السعادة فی اسباب الشهادة
١٢٣ کشف الغمی فی فضل الحمی
١٢٤ الاحادیث الحسان فی فضل الطیلسان
١٢٥ طی اللسان عن ذم الطیلسان
١٢٦ التضلع فی معنی التقنع
١٢٧ سهام الاصابة فی الدعوات المجابة
١٢٨ الثغور الباسمة فی مناقب السیدة فاطمه

١٢٩ فهرست المرويات تسمى انشاب الكتب فى انساب الكتب
١٣٠ مسئلة فى الدجال وايامه
١٣١ زاد المسير فى الفهرست الصغير
١٣٢ اذكار الاذكار مختصر حلية الابرار
١٣٣ اربعون حديث فى ورقه
١٣٤ اربعون حديث من رواية مالك عن نافع عن ابن عمر
١٣٥ اربعون حديث فى الجهاد
١٣٦ الاساس فى فضل بنى العباس
١٣٧ الانافة فى رتبة الخلافة
١٣٨ كشف الصلصلة عن وصف الزلزلة
١٣٩ جزء فى ذم المكس
١٤٠ جزء فى الشتاء
١٤١ الجحج المبينة فى التفضيل بين مكة والمدينة
١٤٢ بغية الرايد فى الذيل على مجمع الزوايد لم يتم
١٤٣ تطريز العزيز فى تخريج مافيه من الاحاديث المستغربة
١٤٤ تخريج احاديث شرح المواقف
١٤٥ العناية تخريج احاديث شرح الكفاية لم يتم
١٤٦ توضيح المدرك فى تصحيح المستدرك كتب منه اليسير
١٤٧ زوايد شعب الان للبيهقى على الكتب الستة كتب منه الثلث
١٤٨ تجريد احاديث الموطا
١٤٩ انجاذ الوعد بالمنتقى من طبقات بن سعد
١٥٠ الباحه فى السباحه
١٥١ المسارعه الى المصارعة
١٥٢ النضرة فى احاديث الماء والرياض والخضرة
١٥٣ عينى الاصابة فيما استدركته عايشة على الصحابة
١٥٤ المنتقى من الادب المفرد للبخارى
١٥٥ المنتقى من مستدرك الحاكم
١٥٦ المنتقى من شعب الايمان للبيهقى
١٥٧ اداب الملوك
١٥٨ الزجر بالهجر
١٥٩ المنتقى من مصنف عبد الرزاق
١٦٠ جامع المسانيد كتب منه جزء
١٦١ الحبايك فى اخبار الملايك
١٦٢ الدر المنتظم فى الاسم الاعظم
١٦٣ حصول الرفق باصول الرزق
١٦٤ الامالى المطلقة
١٦٥ الامالى على القران الكريم
١٦٦ الامالى على الدرة الفاخرة
١٦٧ بلوغ المارب فى اخبار العقارب
١٦٨ جزء فى صلاة التراويح
١٦٩ جزء فى حديث ارحموا ثلاثة عزيز قوم ذل وغنى قوم افتقر وعالما بين جهال

١٧٠ التنبيه بمن يبعثه الله على راس كل ماية
١٧١ فضل الجلد عند فقد الولد
١٧٢ الاحتفال بالاطفال
١٧٣ طلوع الثريا باظهار ما كان خفيا
١٧٤ مختصره يسمى برد الظلال فى تكرير السوال
١٧٥ التثبيت عند التبييت وهى ارجوزة فى فتنة القبر
١٧٦ تشنيف السمع بتعديد السبع
١٧٧ الاحاديث المنيفة فى فضل السلطنة الشريفة
١٧٨ تحذير الخواص من اكاذيب القصاص
١٧٩ قطف الثمر فى مواقفات عمر وهى ارجوزة
١٨٠ المنتخب فى طرق حديث من كذب
١٨١ جر الذيل فى علم الخيل
١٨٢ غرس الانشاب فى الرمى بالنشاب
١٨٣ السماح فى اخبار الرماح
١٨٤ الكشف عن مجاوزة هذه الامة الالف
١٨٥ ثلج الفواد فى احاديث لبس السواد
١٨٦ طرح السقط ونظم اللقط
١٨٧ جزء يسمى شعلة نار
١٨٨ التسميط
١٨٩ الفايد فى حلاة الاسانيد
١٩٠ السدرة التاجية على الانسيلة الناجية
١٩١ مارواه الاساطين فى عدم المجئ الى السلاطين
١٩٢ الرسالة السلطانية
١٩٣ الاوج فى خبر عوج
١٩٤ مشرف الاضافة فى منصب الخلافة
١٩٥ اعذب المناهل فى حديث من قال انا عالم فهو جاهل
١٩٦ حسن التسليك فى حكم التشبيك
١٩٧ مسامرة السموع فى ضوء الشموع
١٩٨ آكام العقيان فى احكام الخصيان
١٩٩ الارج فى الفرج
٢٠٠ ضوء البدر فى احياء ليلة عرفة والعيدين ونصف شعبان وليلة القدر
٢٠١ حسن السمت فى الصمت
٢٠٢ الوديك فى الديك
٢٠٣ الطرثوث فى فوايد البرغوث
٢٠٤ طوق الحمامة
٢٠٥ التطريف فى التصحيف
٢٠٦ نور الشقيق فى العقيق
٢٠٧ جزء فى طرق حديث انا مدينة العلم وعلى بابها
٢٠٨ جزء فى طرق حديث طلب العلم فريضة على كل مسلم

٢٠٩ الاذهار فيما عقده الشعرا من الآثار
٢١٠ خادم النعل الشريف
٢١١ جزء فى الغالية
٢١٢ جزء فى طرق حديث من حفظ على امتى اربعين حديثا
٢١٣ جزء فى طرق حديث اطلبوا الخير عند حسان الوجوه
٢١٤ اربعون حديثا فى الطيلسان
٢١٥ احياء الميت بفضايل اهل البيت
٢١٦ اتحاف الفرقه
٢١٧ بلوغ المارب بقص الشارب
٢١٨ كشف الريب عن الجيب
٢١٩ رفع الحذر عن قطع السدر
٢٢٠ العرف الوردى فى اخبار المهدى
٢٢١ لقط المرجان فى اخبار الجان
٢٢٢ المشابه فى اخبار الصحابه
٢٢٣ الاغضا عن دعا الاعضاء
٢٢٤ مسند الصحابة الذين ماتوا فى زمن النبى صلى الله عليه وسلم
٢٢٥ تحفة الابرار بنكت الاذكار
٢٢٦ الباهر فى حكم النبى صلى الله عليه وسلم بالباطن والظاهر
٢٢٧ ماروا السادة فى الاتكا على الوسادة
٢٢٨ الفيض الجارى فى طرق الحديث العشارى
٢٢٩ بلوغ المأمول فى خدمة الرسول
٢٣٠ الفضل العميم فى اقطاع تميم
٢٣١ اعلام الاريب بحدوث بدعة المحاريب
٢٣٢ الملاحن فى معنى المشاحن
٢٣٣ كشف اللبس فى حديث رد الشمس
٢٣٤ تاخير الظلامة الى يوم القيامة
٢٣٥ المرد فى كراهة السوال والرد
٢٣٦ الاجر الجزل فى الغزل
٢٣٧ حصول النوال فى احاديث السوال
٢٣٨ التصحيح لصلاة التسبيح
٢٣٩ الروض فى احاديث الحوض
٢٤٠ الاعتماد والتوكل على ذى التكفل
٢٤١ جزء السلام على سيد الانام عليه افضل الصلاة والسلام
٢٤٢ حسن التعهد فى احاديث التسمية فى التشهد

{ ما يتعلق بمصطلح الحديث }

٢٤٣ تدريب الراوى فى شرح تقريب النواوى
٢٤٤ شرح الفية العراقى ممزوج
٢٤٥ نظم الدرر فى علم الاثر وهى الفية شرحها يسمى البحر الذى زخر فى شرح الفية الاثر لم يتم
٢٤٦ التذنيب فى الزوايد على التقريب
٢٤٧ لب اللباب فى تحرير الانساب
٢٤٨ المدرج الى المدرج
٢٤٩ تذكرة المؤتسى بمن حدث ونسى
٢٥٠ كشف التلبيس عن قلب اهل التدليس
٢٥١ حسن التخليص لتالى التلخيص
٢٥٢ جزء فى اسماء المدلسين
٢٥٣ جزء فيمن وافقت كنيته كنية زوجته من الصحابة
٢٥٤ ريح النشرين فيمن عاش من الصحابة مابة وعشرين
٢٥٥ عين الاصابة فى معرفة الصحابة لم يتم
٢٥٦ در السحابة فيمن دخل مصر من الصحابة
٢٥٧ اللمع فى اسماء من وضع
٢٥٨ اللمع فى اسباب الحديث
٢٥٩ جزء فيمن غير النبى صلى الله عليه وسلم اسماءهم
٢٦٠ مختصر نهاية ابن الاثر يسمى الدر النثير
٢٦١ التعريف باداب التالف
٢٦٢ التذييل والتذنيب على نهاية الغريب
٢٦٣ زوايد اللسان على الميزان
٢٦٤ شد الرحال فى ضبط الرجال
٢٦٥ التنقيح فى مسالة التصحيح

{ الفقه }

٢٦٦ شرح التنبيه ممزوج
٢٦٧ مختصر التنبيه يسمى الوافى
٢٦٨ دقايقة الاشبا والنظاير
٢٦٩ الازهار الفضة فى حواشى الروضة وهى الكبرى كتب منها الى الجماعة

٢٧٠ مختصر الروضة مع فوايد كثيرة الحواشى الصغرى
٢٧١ الينبوع فيما زاد على الروضة من الفروع
٢٧٢ نظم الروضة مع فوايد تسمى الخلاصة كتب منه من الاول الى الحيض ومن الجراح الى السرقة
٢٧٣ دفع الخصاصة وهو شرح النظم المذكور
٢٧٤ القدر الذى نظم فى مجلدين اولا فا ولا
٢٧٥ مختصر الخادم يسمى تحصين الخادم كتب منه من الزكاة الى اخر الحج
٢٧٦ العذب السلسل فى تصحيح الخلاف المرسل فى الروضة
٢٧٧ شوارد الفوايد فى الضبط والقواعد
٢٧٨ المقدمة
٢٧٩ الابتهاج فى نظم المنهاج لم يتم
٢٨٠ مختصر الاحكام السلطانية
٢٨١ شرح الروض لابن المقرى كتب منه اليسير
٢٨٢ اللوامع و البوارق فى الجوامع والفوارق
٢٨٣ الفتاوى
٢٨٤ اللمعة فى نكت القطعة
٢٨٥ نكت الناسك وهى مناسك شيخ الاكبر
٢٨٦ تحفة الناسك فى علم المناسك
٢٨٧ تحفة الانجاب بمسئلة السنجاب
٢٨٨ المستطرفة فى احكام دخول الحشفة
٢٨٩ الروض الاريض فى طهر المحيض
٢٩٠ بذل العسجد لسوال المسجد
٢٩١ بسط الكف فى اتمام الصف
٢٩٢ الحظ الوافر من المغنم فى استدراك الكافر اذا اسلم
٢٩٣ القذاذة فى محل تحقيق الاستعاذة
٢٩٤ دفع التشنيع فى مسالة التسميع
٢٩٥ ضوء الشمعة فى عدد الجمعة
٢٩٦ اللمعة فى تحقيق الركعة لادراك الجمعة
٢٩٧ الفوايد الممتازة فى صلاة الجنازة
٢٩٨ بلغة المحتاج فى مناسك الحاج
٢٩٩ قطع المجادلة عند تغيير المعاملة
٣٠٠ قدح الزند فى السلم فى القند
٣٠١ ازالة الوهن عن مسيلة الرهن

۳۰۲ بذل الہمۃ فی طلب براۃ الذمۃ
۳۰۳ البارع فی اقطاع الشارع
۳۰۳ الانصاف فی تمییز الاوقاف
۳۰۴ المباحث الزکیۃ فی المسئلۃ الدورکیۃ
۳۰۵ کشف الصبابۃ فی مسألۃ الاستنابۃ
۳۰۶ القول المشید فی وقف المؤید
۳۰۷ البدر الذی انجلا فی مسألۃ الولا
۳۰۸ الجہر بمنع البروز علی شاطی النہر
۳۰۹ النہر لمن دام البرور علی شاطی النہر وھو قصیدۃ رائیۃ
۳۱۰ اعلام النصر فی اعلام سلطان العصر فی مسألۃ البروز ایضا
۳۱۱ الزہر الباسم فیما یزوج فیہ الحاکم
۳۱۲ القول المضی فی الحنث فی المضی
۳۱۳ فتح المغالق من انت طالق
۳۱۴ حسن المقصد فی عمل المولد
۳۱۵ حسن التصریف فی عدم التحلیف
۳۱۶ تنزیہ الانبیاء عن تسفیہ الاغبیا
۳۱۷ الطلعۃ الشمسیۃ فی تبیین الجنسیۃ فی شروط البیبرسیۃ
۳۱۸ جلیل المواہب فی اختلاف المذاہب
۳۱۰ ارشاد المہتدین الی نصرۃ المجتہدین
۳۲۰ تقریر الاسناد فی تیسیر الاجتہاد
۳۲۱ الرد علی من اخلد الی الارض وجہل ان الاجتہاد فی کل عصر فرض
۳۲۲ جزء فی رد شہادۃ الرافضۃ
۳۲۳ القول المشرق فی تحریم الاشتغال بالمنطق
۳۲۴ صون المنطق و الکلام عن فن المنطق و الکلام
۳۲۵ دفع منار الدین وھدم بنا المسلمین
۳۲۶ ھدم الجانی علی البانی
۳۲۷ سیف النظار فی الفرق بین الثبوت والتکرار
۳۲۸ النقول المشرقۃ فی مسألۃ النفقۃ
۳۲۹ شرح الرجبیۃ فی الفرایض ممزوج

٣٣٠ السلالة في تحقيق المقر والاستحالة
٣٣١ العجالة الزرنبية في السلالة الزينبية
٣٣٢ مرالنسم الى ابن عبدالكريم
٣٣٣ فتح المطلب المبرور وبرد القلب المحرور في الجواب عن اسيلة التكرور
٣٣٤ رفع الباس وكشف الالتباس في ضرب المثل من القران والاقتباس
٣٣٥ المعتصر في تقرير عبارة المختصر
٣٣٦ بذل المجهود في خزانة محمود

* * *

{ فن اصول الفقه واصول الدين والتصوف }

٣٣٧ الكوكب الساطع في نظم جمع الجوامع
٣٣٨ شرح الكوكب الوقاد في الاعتقاد نظم السخاوى
٣٣٩ تشييد الاركان من ليس في الاسكان ابدع مما كان
٣٤٠ تأييد الحقيقة العلية وتشييد الطريقة الشاذلية
٣٤١ تنزيه الاعتقاد عن الحلول والاتحاد
٣٤٢ اللوامع المشرقة في ذم الواحدة المطلقة
٣٤٣ المعتلى في تعدد صور الولى
٣٤٤ المنجلى في تطور الولى
٣٤٥ تنوير الحلك في امكان رؤية النبي والملك
٣٤٦ جهد القريحه في تجريد النصيحه وهو مختصر في نصيحة اهل الايمان
٣٤٧ نصيحة اهل الايمان في الرد على منطق اليونان لابن تيمية
٣٤٨ تنبيه الغبي بتبرية بن عربى
٣٤٩ البرق الوامض في شرح يائية ابن الفارض التي اولها سائق الاضعان
٣٥٠ جزء في روية النساللبارى تعالى يسمى اسباب الكسى على النسا
٣٥١ مختصره يسمى رفع الاسا على النسا

٣٥٢ اللفظ الجوهرى فى رد خباط الجوجرى

٣٥٣ تحفة الجلسا برؤية الله للنسا

٣٥٤ النكت اللوامع على المختصر والمنهاج وجمع الجوامع

*
* *

{ فن اللغة والنحو والتصريف }

٣٥٥ المزهر فى علوم اللغة وهو خمسون نوعا على نمط انواع الحديث

٣٥٦ غاية الاحسان فى خلق الانسان

٣٥٧ الافصاح فى اسماء النكاح

٣٥٨ ضوء المصباح فى لغات النكاح

٣٥٩ الالماع فى الاتباع

٣٦٠ الافصاح فى زوايد القاموس على الصحاح

٣٦١ جمع الجوامع فى النحو والتصريف والخط لم يؤلف مثله

٣٦٢ شرحه يسمى همع الهوامع مجلدان

٣٦٣ شرح الفية ابن مالك ممزوج

٣٦٤ الفيه تسمى الفريده

٣٦٥ شرحها يسمى المطالع السعيده

٣٦٦ النكت على الالفية والكافيه والشافيه وشذور الذهب والنزهة فى مولف واحد

٣٦٧ الاشباه والنظا ير لم اسبق اليه وهو سبعة اقسام كل قسم مولف مستقل له خطبه واسم ومجموعه هو الاشباه والنظاير الاول يسمى المصاعد العلية فى القواعد النحوية والثانى يسمى تدريب اولى الطلب فى ضوابط كلام العرب والثالث يسمى سلسلة الذهب فى النبا من كلام العرب و الرابع يسمى اللمع والبرق فى الجمع والفرق والخامس يسمى الطراز فى الالغاز والسادس فى المناظرات والمجالسات

والمطارحات والسابع يسمى التبر الذايب فى الافراد والغرايب

٣٦٨ الفتح القريب فى حواشى مغنى اللبيب

٣٦٩ شرح شواهد مغنى اللبيب تحفة الحبيب بنجاة مغنى اللبيب

٣٧٠ الاقتراح فى اصول النحو وجدله على غط اصول الفقه

٣٧١ التوشيح على التوضيح لميتم

٣٧٢ المشنف على ابن المصنف

٣٧٣ حاشيه على شرح الالفية لابن عقيل تسمى السيف الصقيل فى حاشية الفية بن عقيل

٣٧٤ التاج فى اعراب مشكل المنهاج

٣٧٥ حاشيه على شرح اشزور تسمى نشر الزهور

٣٧٦ در التاج فى اعراب مشكل المنهاج

٣٧٧ الوفية باختصار الالفية

٣٧٨ دقايقها شرح الملحة ممزوج

٣٧٩ شرح القصيدة الكافية فى التصريف

٣٨٠ تعريف الاعجم بحروف المعجم

٣٨١ الشمعة المضية فى علم العربية

٣٨٢ موشحة فى النحو

٣٨٣ قطر الندا فى ورود الهمزة للندا

٣٨٤ مختصر الملحة

٣٨٥ الوية النصر فى خصصيتى بالقصر

٣٨٦ القول المجمل فى الرد على المهمل

٣٨٧ الاخبار المروية فى سبب وضع العربية

٣٨٨ المنى فى الكنى

٣٨٩ تحفة النجباء فى قولهم هذا بسراطيب منه رطبا

٣٩٠ الزند الورى فى جواب السوال السكندرى

٣٩١ فجر الثمد فى اعراب اكمل الحمد

٣٩٢ الكر على عبد البر فى اعراب اية التخصيص فى شواهد التلخيص

٣٩٣ الثبوت فى ضبط القنوت

٣٩٤ الاعراض والتولى عمن لايحسن يصلى

٣٩٥ حسن السير فيما فى الفرس من اسماء الطير

٣٩٦ حاشية على شرح التصريف للتفتازانى تسمى الترصيف
٣٩٧ توجيه العزم الى اختصاص الاسم بالجر والفعل بالجزم
٣٩٨ ديوان الحيوان
٣٩٩ ذيل الحيوان
٤٠٠ عنوان الديوان فى اسماء الحيوان
٤٠١ نظام اللسد فى اسامى الاسد
٤٠٢ التهذيب فى اسماء الذيب
٤٠٣ التبرى من معرة المعرى فى اسماء الكلب
٤٠٤ اليواقيت فى الادوات
٤٠٥ الاذن الى توجيه قولهم لاها الله اذن
٤٠٦ الطراز اللازوزدى فى حواشى الجاربردى
٤٠٧ كشف الغمه عن الضمه

* * *

{ فن المعانى والبيان والبديع }

٤٠٨ الفيه تسمى عقود الجمان فى المعانى والبيان
٤٠٩ شرحها يسمى حل العقود
٤١٠ النكت على تلخيص المفتاح يسمى مفتاح التلخيص
٤١١ البديعة تسمى نظم البديع فى مدح الشفيع
٤١٢ شرحها يسمى الجمع والتفريق بين الانواع البديعية
٤١٣ التخصيص فى شواهد التلخيص

* * *

{ فن الكتب الجامعة لفنون عديدة }

٤١٤ التذكرة وتسمى الفلك المشحون خمسون مجلدا لطافا
٤١٥ النقاية كراسة فى اربعة عشر علما
٤١٦ شرحها يسمى اتمام الدراية
٤١٧ قلايد الفوايد وشرايد الفرايد من نظمى

٤١٨ اللمعة فى اجوبة الاسيلة السبعة
٤١٩ الاجوبة الزكية عن الالغاز السبكية
٤٢٠ تعريف الفيئة باجوبة الاسيلة المائة
٤٢١ نفح الطيب من اسيلة الخطيب
٤٢٢ الجواب المصيب عن اعتراض الخطيب
٤٢٣ السم المصيب فى نحر الخطيب

*
* *

{ فن الادب والنوادر والانشاء والشعر }

٤٢٤ الوشاح فى فوايد النكاح
٤٢٥ اليواقيت الثمينة فى صفات السمينة
٤٢٦ شايق الاترنج فى دقايق الغنج
٤٢٧ رفع شان الحبشان
٤٢٨ ازهار العروش فى اخبار الجيوش
٤٢٩ الوسايل فى معرفة الاوايل
٤٣٠ المحاضرات والمجاورات
٤٣١ النفحة المسكية على نمط عنوان الشرف
٤٣٢ درر الكلم وغرر الحكم
٤٣٣ المقامات المجموعة وهى سبع مقامات
٤٣٤ المقامات المفردة وهى ثلاثون
٤٣٥ مقامه فى وصف مكة والمدينه تسمى ساجعة الحرم
٤٣٦ المقامات السندسية فى والدى النبى صلى الله تعالى عليه وسلم
٤٣٧ المقامة اللازوردية فى موت الاولاد والذرية
٤٣٨ مقامه تسمى النجح فى الاجابة الى الصلح
٤٣٩ المقامة المستنصرية
٤٤٠ مقامه تسمى الكاوى فى تاريخ السخاوى
٤٤١ المقامة الذهبية فى الحمى

٤٤٢ مقامه فى وصف روضة مصر تسمى بلبل الروضة
٤٤٣ الفتاش على القشاش
٤٤٤ مقامة الرياحين وتسمى الوردية فى الورد والنرجس والياسمين والبان والنسرين والبنفسج والنيلوفر والاس والريحان والفاغية
٤٤٥ مقامة الطيب وتسمى المقامة المسكية فى المسك والعنبر والزعفران
٤٤٦ مقامة النسا تسمى رشف الزلال من السحر الحلال وهى فى احد وعشرين عالما تزوج كل منهم ووصف كل ليلة موريا بالفاظ فنه
٤٤٧ المقامة الرمانية
٤٤٨ المقامة الاترنجية
٤٤٩ المقامة السفرجلية
٤٥٠ المقامة التفاحية
٤٥١ المقامة الكمثرية
٤٥٢ المقامة النبقية
٤٥٣ المقامة الخوخية
٤٥٤ المقامة الجلزية
٤٥٥ المقامة الخوية
٤٥٦ المقامة الفستقية
٤٥٧ المقامة اللوزية
٤٥٨ المقامة الجوزية
٤٥٩ المقامة البندقية
٤٦٠ المقامة الشاهبلوط
٤٦١ المقامة حب الرم
٤٦٢ المقامة الصنوبرية
٤٦٣ المقامة الياقوتية
٤٦٤ المقامة اللؤلؤية
٤٦٥ المقامة الزمردية
٤٦٦ المقامة المرجانية
٤٦٧ المقامة الزبرجدية
٤٦٨ المقامة العقيقية
٤٦٩ المقامة الفيروزجية
٤٧٠ المقامة المكية
٤٧١ المقامة در الكلم وغرر الحكم
٤٧٢ المقامة النزع من قشر القرع
٤٧٣ المقامة هندبا
٤٧٤ المقامة الخنس
٤٧٥ المقامة الرجلة
٤٧٦ المقامة الباميه
٤٧٧ المقامة الملوخية

٤٧٨ المقامة الخبازى
٤٧٩ المقامة النضره
٤٨٠ مقامة تسمى الفتاش على القشاش
٤٨١ مقامه تسمى الانتصار بالواحد القهار
٤٨٢ مقامه تسمى قمع المعارض فى نصرة ابن الفارض
٤٨٣ مقامه تسمى الدوران الفلكى على ابن الكركى
٤٨٤ مقامه تسمى الصارم الهندكى فى عنق ابن الكركى
٤٨٥ منهل اللطايف فى الكنافة والقطايف
٤٨٦ مختصر شفا الغليل فى ذم الصاحب والخليل
٤٨٧ تحفة الظرفا باسماء الخلفا
٤٨٨ كوكب الروضة مجلد
٤٨٩ المزدهى فى روضة المشتهى
٤٩٠ احاسن الاقتباس فى محاسن الاقتباس
٤٩١ نور الحديقة من نظمى
٤٩٢ ديوان شعرى ونثرى
٤٩٣ ديوان خطب
٤٩٤ مقاطع الحجار
٤٩٥ فخر الدياجى فى الاحاجى
٤٩٦ رصف اللال فى وصف الهلال
٤٩٧ وقع الاسل فى ضرب المثل
٤٩٨ مختصر معجم البدان لياقوت لم يتم
٤٩٩ قطف الوريد من امالى بن دريد
٥٠٠ مقامة تسمى طرز العمامه فى التفرقة بين القامة والقمامة
٥٠١ الجواب الزكى عن قمامة بن الكركى
٥٠٢ الافتراض فى رد الاعتراض
٥٠٣ نزول الرحمة فى التحدث بالنعمة
٥٠٤ منع التوان عن السعران
٥٠٥ الصواعق على النواعق
٥٠٦ مقامه تسمع الفارق بين المصنف والسارق
٥٠٧ المقامة الكلاجية فى الاسئلة الناجية
٥٠٨ مقامه تسمى صاحب سيف على صاحب حيف
٥٠٩ مقامه تسمى الفتح القريب

٥١٠ اتحاف النبلا باخبار الثقلا
٥١١ نزهة العمر فی التفضیل بین البیض والسود والسمر
٥١٢ نزهة الجلسا فی اشعار النسا
٥١٣ المستطرف فی اخبار الجواری
٥١٤ ذو الوشاحین البارق فی قطع السارق
٥١٥ نثر الکنان فی الخشبکان
٥١٦ زبدة اللبن المنقح الطریف فی الموشح التریف
٥١٧ نزهة النعم
٥١٨ الدراری فی اولاد السراری

﴿فن التاریخ﴾

٥١٩ طبقات الحفاظ
٥٢٠ طبقات اللغویین والنحاة
٥٢١ الوجیز فی طبقات الفقهاء الشافعیة
٥٢٢ طبقات المفسرین لم یتم
٥٢٣ تاریخ الخلفاء
٥٢٤ حسن المحاضرة فی اخبار مصر والقاهرة ٣ مجلدات
٥٢٥ مختصرة تسمى الزبرجدة جزء لطیف
٥٢٦ دفع الباس عن بنی العباس
٥٢٧ اشماریخ فی علم التواریخ
٥٢٨ معجم ریوخی یسمى المنجم فی المعجم
٥٢٩ نظم العقیان فی اعیان الاعیان
٥٣٠ ترجمة النووی
٥٣١ ترجمة شیخنا البلقینی
٥٣٢ التحدث بنعمة الله
٥٣٣ الملتقط من الدرر الکامنة
٥٣٤ الملتقط من الخطط
٥٣٥ جزء فی جامع عمرو
٥٣٦ جزء فی جامع بن طولون
٥٣٧ جزء فی المدرسة الصالحیة
٥٣٨ جزء فی الزاویة الخشابیة
٥٣٩ جزء فی الخانقاه الصالحیة
٥٤٠ جزء فی الخانقاه البیبرسیة یسمى حسن النیه وبلوغ الامنیة فی الخانقاه الرکنیه

٥٤١ جزء فى الخانقاه الشيخونية

٥٤٢ جزء اخبار اسيوط يسمى المضبوط

٥٤٣ المكنون فى ترجمة ذى النون

٥٤٤ تحفة الكرام فى اخبار الاهرام

٥٤٥ نثر الهميان فى وفات الاعيان

٥٤٦ الود قات فى الوفيات

٥٤٧ تبييض الصحيفه بمناقب الامام ابى حنيفه

٥٥٨ تزيين الممالك بمناقب الامام مالك

(صوك)

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٤٦ | طابع وصاحبی : مهران

﴿ کرمیان زاده یعقوب بك ﴾

﴿ کرمیان زاده یعقوب بك ﴾ یدنجی وسکزنجی قرن هجریده کوتاهیه‌یی دارالملك اتخاذ ایدرك فرمان فرما اولان آل کرمیانك الك زیاده شهر تشعاری اولان برحاکم کیاست اتمادر .

صباح الخیر سلطنت عثمانیه‌نك مبدأ انفلاقی اولان یدنجی عصرده آسیا قطعه‌سنده موجود اولان طوائف ملوك شعبات متفرقه‌سی دوحهٔ نامیهٔ عثما- نیتك عدم اتساعنی اقدم مأرب وحکمداران عثمانیان ایسه سائقهٔ حمیت و صلابت دینیه ایله اجزای متشتتهٔ اسلامیه‌نك توحیدینی اعز مطالب

عـد ایلدیکی صردلرده انشـقاق عصای موحـدینی مستلزم اوله بیله‌جك افعالدن وقایهٔ نفس خصـوصی حقیقةً امور مشـكله‌دن ایكن یعقوب بك شاهراه وفاق‌جو یـیدن امكان درجه‌سنده انحراف كوسترمامش و بین الحكومتین اراقهٔ دم وقوعنه هیچ برزمان استعداد ویرمامش ایدی .

سر در هوای عتو وخصـومت اولان حـكام متجاوره‌نك همان جمله‌سی وعلی الخصـوص آل قرمان فرصت دوشـدكجه كاه منفرداً، كاه متفقاً عثمانلیلق عالمنه ایراث مضرات بی پایان ایلمكدن خالی قالمامش اولدیغی حالده یعقوب بك هیچ بریسنك فریفتهٔ اغفالی اولمامش ایدی .

القاآته اتباع وخسار ومضار ایقاع ایلمك دكل بالعكس خیرخواهلقده قصـورا تمیوب { تیمورلنك } وقعه‌سـندن صكره فوران نمای بروز اولان نائرهٔ

آشوب آره‌سنده بیله بو مسلکده ثبات وحتی مجاهد فرید {ییلدیرم بایزید} ك نعش غفران نقشنی وشهزاده {موسی چلبی} یی محافظه ایله عرض خدمات صدق غایات ایلمش ایدی .

تفرقه بلیه‌سنك اك دهشتناك برصورتده اجرای حكم ایتدیكی بر وقتده اتحاد جوانغنك آثار فعلیه‌سنی كوسترمك ایچون خواهر سعداختری‌نی {ییلدیرم بایزید}ه تنكیح ایله سلالهٔ عثمانیه ایله عقد پیوند قرابت ایلدیكی كبی عثمانلیلره اولان محبت مخصوصه‌سنی سرنهادهٔ وسادهٔ بیماری اولدیغی اثناده بیله اونوته‌میوب قلمرو حاكمانه‌سنی علی طریق التملیك كاملاً عثمانلی پادشاهنه ترك وتودیع ایله تزیید سورت عثمانیه‌یه بك بیوك برخدمت مشكوره ابراز ایلدكدن صكره تكمیل انفاس معدودهٔ حیاة ایتمش ایدی .

***

بو وجه ایله سلسلهٔ حکومتلری صورت پذیر تناهی اولان کرمیان حاکملرینك برنجیسی (کرمیان بك) نامنده بر مرد نبرد آزمادر .

کرمیان بك اصابت تدبیر، کثرت، شجاعت، استطاعت ضبط وربط کبی مزایای حاکمیتله متصف بر دلیر غیرت سمیر ایدی .

نام جلادت اتسامنه منسوباً سنه‌لرجه ریشه کیر استقرار اولان وصحائف تواریخ عمومیه‌ده موضوع بحث وتذکار قلنان بر حکومت تأسیسنه موفقیتی سموشان وقدرینه برهان کافیدر .

کندیسی سلجوق امراسندن ایکن دائرهٔ حکومتنه نوعاً ما بر شکل استقلال ویردکدن صکره حلول اجل موعودیله تارك مشغلهٔ این وآن جهان وحکومت کرمیانیه‌یه فرزند شیر صولتی (علیشیر بك) شرف رسان اولمشدر .

علیشیر بك قهرمان پدرینك غابهٔ تربیه‌سنده پرورش یاب تجدد اولمش ارسلان یورکلی بر نهنك دریای جنك ایدی .

همت بی همتای تجدد پرورانه‌سیله مکنت حکومتی اقصای کماله ایصال وآز بر زمان ایچنده رفع رایت استقلال ایلدکدن صکره کندی نامنه خطبه اوقوتدیرمش

وصفت مطاعیتی احرازه اولان کفایت وقدرت ذاتیه‌سی آثارینی ابراز ایتمك ایچون سل سیف جهاد وشان جلیل اسلامی رهین ازدیاد ایلمشدر .

محصول غزوات قهرمانانه‌سی اولان اموال ونقود مغتنمه‌یی همیشه توفیر آلات کارزار وتجهیز جیوش بی شمار خصوصات معتنابهاسنه حصر ایتدیکیچون اسباب مادیهٔ فوز وظفر مستحضر وبناءً علیه توسیع حدود ایتمکه خواهشکر ایدی .

بر چوق مدت مسند آرای حکومت اوله‌رق اعلای لوای کلمةالله ایتمکده‌ایکن کهنه رباط عالمدن انتقال ایلمسیله یرینه نجل نجیبی (علمشاه) کچمش وبر آز زمان صکره آنك‌ده وفاتنده مخدومی وصاحب ترجمه یعقوب بکك والدنعم الخلفی (علی بك) زیب‌بخش موقع حاکمیت اولمشدر که زمان اداره‌سی انوار ساطعهٔ عثمانیتك آفاق شرقیه‌یی اشراق ایتمکه باشلادیغی اوان‌اعتلا نشانه مصادف ایدی .

علی بك صلابت وحمیت دینیه ایله متصف بر ذات ورع سمات اولوب اخوان دینی بیننده شرارهٔ تشتت وعداوت دوشمسندن بغایت هراسان وبو جهتله شرق عالم اسلامنی بر دائرهٔ حمایت ومحروسیتده بولندیره بیلمك اقتدارینی اظهار ایلمکده اولان عثمانلیلره قارشو اطوار اتحاد شکنانه ابرازندن ترسان ایدی .

بو مسلك خیر خواهانه الجا آتندن اولەرق طریق ائتلافكستریدن آیرلامامش واوصرەلردە كندیسنك دە، دیكر ملوك طوائفك دە، عثمانلیلرك دە، بر درد سر داعیسی حكمنده اولان آل قرماندن كوردیكی اوضاع تفرقه جویی عثمانلیلره مقارنت تامه مقصدینی تسریع ایتمش اولمسنه وفرزند ارجمندی یعقوب بك دخی ذاتاً مقصد مذكورك مروج یگانەسی بولنمسنه مبنی افكار عثمانیت پرستانەسنه اعتماد تامی اولان اوغلی بر كون نزدینه چاغیرەرق خاندان رفیع العنوان عثمانی ایله استحصال مصاهرت جالب مظاهرت اولەجغنی فاتحهٔ مقال وكریمهٔ محترمەسنی (شهزاده ییلدیرم بایزید)ه تنكیح وتزویج ایتمك یولنده تمهید آمال ایلمش ویعقوب بك ایسه پدر بزركوارینك شوینتنه زیادەسیله تحسین خوان اولمسیله (٧٨٣) سنەسنده برسور پرسرور اجراسیله مادهٔ ازدواج حصوله كلمشدر.

تفصیلاتنه كلنجه : علی بك كریمهٔ محترمەسنك اول وجه ایله شهزادهٔ جوانبخته تنكیحنی تكلیف مأموریتیله متبحرین علمادن (اسحق فقیه) ایله بعض اعیان مملكتی اعزام وجهاز اولمق اوزره كوتاهیه، سیماو، اكری كوزه طاوشانلونك مفتاحلرینی نیچه نیچه هدایای مخالصت انتما ایله برلكده بالتقدیم قبوللرینی عرض واعلام ایلمش وحضرت (سلطان مراد اول) میرصداقتمیرك تكلیفـ

واقعنى حسن تلقى‌يه رهين وايلچيلرى انواع نوازش شاهانه‌لرينه قرين ايتدكدن صكره ترتيب لوازم سور مستلزم الحبور ايچون ادرنه‌دن بروسه‌يه شرف بخش نهضت اولمشدر .

بعده اجراى سوره ابتدا قلنوب ملوك وسلاطينه وسر آمدان امرايه دعوتنامه‌لر كوندرلمش وحكمداران سفيرلرى هديه‌لر ارساله شتابان اولمشدر .

كوناهيه‌ده امر عقد وتنكيح اجرا وعروس عصمت مأنوس بروسه‌يه جلب ايله رسم زفاف ايفا قلنمق اوزره بروسه قاضيسى قوجه افندى ايله حرمى . امير علم اولان آق سنغر اغا وحرمى ، چاوش باشى سوله اوغلى تيمور خان چاوش ، شهزادهٔ جوانبختك دايه‌سى وسائر ذوات احترام آيات ومخدرات عفت سمات كه جمعاً بيك كشيدن متجاوز بر جمعيت متيمنه كوتاهيه‌يه اعزام اولنمسيله على ويعقوب بكلر طرفندن مسافرين خاص الخاصلرى استقبال وابذال سماط پر نشاط ايله برابر لوازم مكملهٔ مهمان نوازى استكمال قلنمش و بعدالعقد بانوى نجيبة الاصل جناب بايزيد يعقوب بكك چاشنيكير باشيسى وحرمى ومسافرين ايله بروسه‌يه كوندرلمسيله وصوللرنده بر صورت مطنطنه‌ده اجراى زفاف مسعدت اتصاف اولنمشدر .

ايشته واصل سن هرم اولان على بك بو رابطهٔ

عقد نتائجندن اولەرق حکومت کرمیانیه وعثمانیه بیننده بر حبل متین اتحاد عقد ایلدکدن صکره عزم کاشنسرای علیین ایلمش وصاحب ترجمه یعقوب بك جانشین پدر اولمشدر .

یعقوب بك واقف حکمت حکومت برحاکم عالی همت ایدی .

موقع حاکمیته قعودی خبری رسیدهٔ سامعهٔ شاهانه اولدقده بالخاصه بیان لوازم تبریکسازی ایدلمش وبك دخی اجرای معاملهٔ متقابلهٔ وفاجویانه ایله حکومتین بیننده‌کی رابطهٔ مخادنت ومخالصت ازسرنو کسب متانت ایتمشدرکه میر حمیت شعار بومخادنت ومخالصتك اثر نخستینی بر آز زمان صکره قوصوهٔ ملحمهٔ کبراسنده اظهار ایلمش ایدی .

یعنی حضرت (سلطان مراد) قوصوهٔ قوای متفقهٔ معلومه‌سنه قارشو رفع رایت جهاد ایلمك ایستدیکی صره‌ده یعقوب بکه برنامهٔ اخلاص علامه کوندره‌رك معاونتنی آرزو ایتمسیله بك درحال جنود کافیه اعزام وامر غزایه تمامیله اشتراك واهتمام ایتمش و بوجهتله‌ده عثمانیلرك برقات دها حرمت ومحبت مخصوصه‌سنی قزانمشدر .

صاحبقران زمان (قوصوه) صحراسنده نوش شهدابهٔ شهادت ایله عزم کلکشت جنان ایلدکدن صکره جالس دیهیم عثمانی اولان جناب (یلدیرم بایزید) ه یعقوب بك طرفندن عرض مآثر احترامکاری قلنمش وحتی پادشاهك قرمان اوزرینه کتیبه‌ران سطوت اوله‌رق (کوتاهیه) یه مواصلتنده ارکان حکومتیله استقباله وحسب‌القرابه تقدیم هدایای مخصوصه‌یه شتابان اولمش ایسه‌ده بعض القاآت الجاسیله طرف پادشاهیدن یعقوب بك ایله وزیری بولنان (حصار بك) وتوابع سائرهٔ خاصه‌سی حبس ایدلمش وکندیسی روم ایلیده واقع (ایپصاله) یه کوندرلمشدرکه صکره‌لری یعنی (تیمورلنك) ك هرطرفی هرج ومرج ایتدیکی صره‌ده ایپصاله‌دن تیمورك نزدینه عزیمت ومؤخراً ینه احراز موقع حکومت ایلمش ایدی .

یعقوب بك بومصائب موقته‌یی شیوهٔ قدره حمل ایله عثمانلیلره اولان وداد قلبیسنی محافظه ایتمش وحتی تیمور حضرت (بایزید) ی بر آرەلق یعقوب بکك یاننده براقدیغی اثناده حق شاهانه‌لرنده زیاده‌سیله حرمتلر ، تعظیملر کوستردیکی مثللو رهرو خیابان نعیم اولدقلری صره‌ده نعش غفران نقشلریله شهزاده (موسی چلبی) یی ینه یعقوب بکه تودیع ونه‌وقت (چلبی سلطان محمد) جانبندن طلب

ایدیلور ایسه ارسالنی تنبیه ایتدیکیچون میر وفا کردار نعش پادشاهی‌یی وضع صندوقهٔ احتفال واعتبار وشهزادهٔ بلادیده‌یی رهین تسلیت واعزاز بی‌شمار ایلیوب نهایةالامر چاپی سلطان محمد طرفندن نامهٔ همایونی حاملاً ورود ایدن سفیره تودیعاً کوندرمسیله پادشاه جدید شو معاملات انسانیتمندانه‌سندن طولایی یعقوب بکه بیان خشنودیٔ مزید ایلمش ایدی .

بو سببله چلبی سلطان محمدله یعقوب بك اره‌سنده تأیید مبنای مخالصت اولنوب ازجمله حضرت پادشاه قرمانلیلر اوزرینه یوریدك ایستدیکی صره‌ده رهکذر عساکر فوز آورده پك چوق مهمات وارزاق ادخارینی یعقوب بکه اشعار ایلدیکندن بك پك چوق زاد عسکری احضار واعطا ایتمسیله‌شو معاملهٔ معاونتکسترانه‌سی زیاده‌سیله جالب تقدیرات وپادشاهك سفر مبحوث عنهده منحرف المزاج اولملری حسبیله طلب واقعلری وجه ایله یعقوب بك کندی خدمت خصوصیهٔ طبابتنده بولنوب بین الادبا (شیخی) مخلصیله شهیر اولان (مولانا سنان) ی ترتیب مداوات ایچون مع الممنونیه کوندردیکندن بو صورت دخی بشقه‌جه مستلزم تشکرات اولمش ایدی .

(چلبی سلطان محمد) لك ایسه کرمیانیلره اولان اخلاص واحترامی عائله جهتنه بیله شامل اولوب حتی یعقوب بکك

حرم عفت توأمی اولان (پاشا کریمه خانم) ی (شاه انا) خطابیله توقیر ایدرلر ایدی‌که اسفندیار زاده‌نك دختر سعد اختریله ازدواج همایون وقوعنده مشار الیهانی آلمق اوزره شاه انانی طرف شاهانه‌لرندن قسطمونی‌یه کوندرمشلر ایدی.

بین الحکومتین بو وجهله بر مخادنت کامله حکم فرما اولمقده ایکن (چلبی سلطان محمد) ك وفاتی وقوع بولمش ایسه‌ده (٨٢٤) سال هجریسنده جالس اورنك سلطنت اولان (سلطان مراد ثانی) یعقوب بکه بر نامهٔ مودت علامه کوندرمکله بك عرض مراسم مخالصت‌پرورانه‌یه مسارعت ایتمش و ایکی حکومت آره‌سنده‌کی روابط اتحادیه اثر نمای تأیید اولمشدر.

یعقوب بك بر مدت صکره شرف ملاقات پادشاه نوجاه ایله مشرف اولمق نیتنده بولندیغنی عرض واشعار ایتدیکندن پادشاه درحال بر نامهٔ ممنونیتکارانه تسطیر وحقلرنده احتفالات فوق العاده اجراسنی متضمن اوله‌رق کذرکاهلرنده‌کی بالجمله امرا وولاته فرمانلر تسییر ایلمسیله یعقوب بك (٨٣١) ده کوتاهیه‌دن حرکتله بروسه‌یه مواصلتنده باکمال دبدبه واحتفال استقبال اولنمش واوراده مقابر سلاطین عظام ایله محال سائره‌یی زیارت واول وقت بر حیاة بولنان (امیر سید محمد بخاری) ایله عقد

نادیٔ موانست وفقرا وضعفایه بذل صدقات بی غایت ایتدکدن صکره یوله چیقمشدر . کلیبولی‌یه پانهادهٔ ورود اولدقده اولجه جانب پادشاهیدن برای استقبال اورایه کوندرلمش اولان امرا ومهمانداران ایله برلکده قالقه‌رق خلال طریقده جابجا مظهر احترامات کوناکون اولدیغی حالده ادرنه‌یه تقرب ایلدکاری استخبار قلندقده بالجمله وزرا وارکان دولت استقبالرینه کوندرلدیکی کبی رکوب همایونه مخصوص اولان اسبان صبا رفتاردن بر رخش زرین رخت دخی ارسال بیورلمسیله بك بواسب تیزروه راکباً بر الای طنطنه انتما ایله ادرنه‌یه بالوصول سرای شهریاری‌یه دخول ایلمشدر .

پادشاه عالیجناب مسافر خاص الخاصنی قپودن استقباله شتاب کوسترمش و یعقوب بك حضرت پادشاهی کوردکده دست شوکت پیوست جهانبانیلرینی اوپمك ایسته‌مش ایسه‌ده پادشاه قدردان فی الحال اجرای معانقه ایله میر اخلاصضمیری قرین مسروریت بی پایان ایتمشدر .

ادرنه‌ده بولندیغی مدتجه سرای همایونده بردائرهٔ مخصوصه‌ده مسافر ایدلدکدن و نیچه‌نیچه ضیافتلرله رهین اکرام واحترام تام قلندقدن صکره مطیباً ومعززاً کوتاهیه‌یه عودت وارەدن برسنه مرورنده ملك موروثنی کاملاً علی طریق التملیك حضرت پادشاهه باوصیتنامهٔ مخصوص

ترك ايله جهـان فانی‌يه اجرای وداع ابدی ايتمشـدركه ايشته بو وجه ايله حكومت كرميانيه صورت پذير تناهی اولمشدر .

⁂

يعقوب بك غايتله مدبر ومدبر، سخی، شجيع، حميتلی، صلابت دينيه ايله متصف بر ذات ممدوح‌الصفات ايدی .

سكسان ياشـنی متجاوز بر پير روشن ضمير ايدی . زياده‌سيله مائل خيرات وحسنات ايدی .

كوتاهيه‌ده جامع كبير جوارنده طقوز حجره و بر درسخانه‌يی حاوی برباب مدرسه‌سی ومدفون اولديغی درت قبه‌يی مشتمل كوك شادروان اتصـالنده بولنان درت حجره ايله برباب مطبخ عمارتی وسائر آثار خيريه‌سی و(اسحق فقيه)‌ك نامنه ياد اولنـان محله‌ده فقيهك بنا ايلديكی برباب جامع شريف واتصالنده مدفون بولنديغی برباب حجره وجوارنده يدی حجره و بر درسخانه‌يی حاوی مدرسه‌سی واردر .

الحاصل كرميانيلر وقتيله عالم اسـلامه و عثمانليلغك اعتلاسـنه خدمت ايتمش بر عائلهٔ حاكمه ومحترمه ايدی . شمدی دخی بو خاندان قديم افرادندن كوتاهيه‌ده بعض ذوات نجابت سمات موجود ومتوليدرلر .

داخل دائرهٔ تولیتلری اولان وقفلر حقنده مقدما اعطا بیوریلان فرمان همایونك صورتی بروجه زیر عیناً تزبیر قلنمشدر :

سربست فرمان همایونك صورتیدر :

« مفاخر القضات والحکام معادن الفضائل ووکلام کوتاهیه و و و قضیلری وقاضیلری زید فضلهم وقدوة الاماجد والاعیان کوتاهیه متسلمی زید مجده توقیع رفیع همایون واصل اولیجق معلوم اولهکه افتخار الخواص والمقربین معتمد الملوك والسلاطین مختار العز والتملیك بالفعل دارالسعادتم اغاسی اولوب حرمین شریفین اوقافی ناظری اولان الحاج بشیر اغا دامه علوه ایداه طرف همایونمه عرض کوندروب تحت نظارتنده اولان اوقافدن کوتاهیه ده واقع متوفی کرمیان زاده یعقوب چاپی واسحق فقیه اوقافی مقاطعهسی رعایالری خط همایون شوکتمقرونمله معزز القلم ومقطوع الانعام سربست اولوب اوزرلرینه اجراسی لازم کلان مال حرمیتارین وقف ضابطنه وبافرمان عالی حصهلرینه اصابت ایدن وکالتلرین جمعنه مأمور اولانلره اجرا ایلدکلرندن صکره والیلر ومیر میران ومیر الامرا و ادملری وصو باشیلری وو یودهلر وسائر اهل عرف طائفهسی طرفلرندن وجهاً من الوجوه نسنه مطالبهسیله

رنجیده ورمیده اولنمق اقتضا ایتمز ایکن مغایر سربستنامهٔ همایون کوتاهیه متسلمی طرفندن بیعدیل ایله مرور وعبور ایدن بلوکباشیلر فقراره مخصوص اولان وقفك قریه‌لرینه نزول وجبراً وقهراً مأکولات ومشروبات وبیراق اقچه‌سی نامیله وعوائد امیله یعنی کلی اقچه مطالبه والدقلرندن صکره والیلر ومتسلملر طرفندن بلا فرمان قراء وقفه ذخیره توزیع وتحصیلنه کلان ادملری قولچیاق نامیله فقرادن اقچه الوب وقف رعایاسی بووجهله متضرر اولمشلر ایکن ناحیه نائبلری بلا شرعی مقطوع مثللو خلاف شرع شریف هرقریه‌دن ایلق نامیله شهریه اوچر دردر غروش الوب بونك امثالی ظلم وتعدیلری حددن بیرون اولدیغندن فقرانك پراکنده وپریشانلقلرینه ونظام وقفك اخلالنه باعث وبادی اولدقلرین عرض واعلام وفقرا طرفندن استدعای مرحمت اولنمغله وقف مزبور مقاطعه‌لری رعایالری سربست اولمغله اوزرلرینه اجراسی لازم کلان مال حرمیتلریله وقف ضابطنه بافرمان عالی وارد اولان وکالتلریله حصه‌لرینه کوره جمعنه مأمور اولانره اجرا ایلدکلرندن صکره مغایر سربستنامه والیلر ومتسلملر وسائر اهل عرف طرفلرندن ذکر اولنان مظالم وبلا امر عالیشان ذخیره توزیعی وبیعدیل ایله بلوکباشیلر مرور وعبور ایلدکده مأکولات وبیراق اقچه‌سی وناحیه نائبلری

طرفلرندن مغایر قدیم شهریه اقچه طاپی وسائر بومقوله مظالم مطالبه سیله وقف شریف قریه لری رعایالری وجهاً من الوجوه رنجیده ورمیده اولنمیوب ذکر اولنان تعدیلری منع ودفع ومن بعد بومقوله بهانه ایله فقرای رعیه تعجیز اولنمیوب هر وجهله صحابت وصیانت وسربست اوزره ضابط وقف یدیله ضبط ورؤیت اولنمق بابنده امر عالیشانم صادر اولمشکن ذکر اولنان امر عالی برتقریب ایله ضایع اولوب بعض متغلبه طرفلرندن مغایر سربستنامهٔ همایون حرکته شروع ورعایا فقرالرین برمنوال محرر رنجیده وتعجیزه تصدی ایلدکارینی متولیٔ وقف انها ایتمکله برموجب سربستنامهٔ همایون عمل وحرکت اولنوب رعایای وقف شریف فقرالری دست تسلط ظلمه دن تخلیص وهر وجهله حفظ وحمایت اولنوب ضابط وقف یدیله رؤیت وخلاف شرعشریف ومغایر سربستنامهٔ همایون فقرادن براقچه وبرحبه طلب اولنمامق وسربستنامه لری شروطنه مراعات اولنمق بابنده امرشریفم ویرلمك رجاسنی اعلام ایمکین ایدی وجه مشروح اوزره عمل اولنمق بابنده فرمان عالیشان صادر اولمشدر بیوردمکه حکم شریفم واردقده بو بابده صادر اولان امرم اوزره عمل ایدوب یعنی وجه مشروح اوزره شرفیافتهٔ صادر اولان اولان اشبو امر شریف جلیل القدر والشان واجب الاتباع

ولازم الامتثالمدر مضمون اطـاعتمقرونيله عامل اولوب خلافيله وضع وحركتدن بغايت احتراز واجتناب ايليه سز شويله بله سز علامت شريفمه اعتمادقله سز تحريراً فى اليوم التاسع عشرين ذى القعده خمس وخمسين والف »

* * *

حكمدارانيان عثمانيان ايله كرميان حاكملرى بيننده تعاطى قلنان بعض نوشتجات دخى بر وجه آتى تبركاً وعيناً درج ايدلمشدر :

جنتمكان (سلطان اورخان غازى) طرفندن كرميان اوغلنه كوندرلمش اولان نامهٔ همايونك صورتيدر :

« جناب امارت مآب ايالت نصاب نويين اعظم اكرم افتخار الحكام بين الامم عز الدنيا و الدين عون الاسلام والمسلمين ادام الله ايام حكومته وعمره واقبـاله الى يوم الدين سـلام وتحيـات مالا كلام ازفرط شـوق وغرام منبعث كشـته باقوافل اكـرام ورواحل احترام ابلاغ و اتحـاف نموده خـواهان صحبت مسرت انجام شناسـد سـعادت ملاقات بيهروزى مقدر باد فهوالمراد بعد هذا

بررأى عقده كشاى ملك آراى پوشيده ومخفى نباشدكه
درين ولا ازفرزند اعزدولتيار ومشير سپهدار كامكار
المؤيد من عند الله سليمان شاه طال بقاه چنين خبر
ظفردررسيدكه باتفاق امارت مآب اورنوس بك لشكر
بسيار باطرف قلعهٔ برغوس فرستاده وباماءون اندريه
كفار ديمتوقه قصد كزند غازيان كرده وقتى كه فروريخته
اند اورنوس بك باايواد بك ازكمين برآمده وبسيار از
كفار خاكسار مقتول شده وزياده ازيك قشون اسير
وكرفتار كشته سردار كفرهٔ فجره ديمترى اشتوان حبارى
مجروحا كريخته وچون خنزير مرداردراه هلاك كشته
است ﴿الحمد الله الذى هدانا لهذا﴾ ولشكر اسلام سالمه
وغانما بخدمت فرزند مشار اليه ابقاه الله درحين محاصرهٔ
قلعهٔ چكمچه رسيده اند وفرزند مومى اليه عمره الله
ديكر درحال سرهاى اعدارا با جمعى ازاسارى مصحوب
قره جعفر غازى بدركاه عالى فرستاد وفرح وشادمانىٔ
اسلاميانرا افزود وبنابر صالح ما باتكفور تسخير آن
قلعه رابتأخير انداخته بتوفيق بارى روبفتح ديمتوقه
نموده اند خداى تعالى خيرها نصيب كناد واين مسرت
نامه رابعمدة الاعيان صاروولاچين كه اززمرهٔ معتمدان
بود ارسال رفت متوقع استكه درسرور وبشاشت
فزوده لشكر اسلام رابدعاى خير ممد شوندكه بموجب

﴿اجیب دعوة الداع اذادعان﴾ درانکه مقبول خـواهد کشت شـبهۀ نیست وهمواره ابواب مراسـلات مفتوح داشته چکونکیٔ حالات مسرت غایاترا اعلام بخشند تادر بزم محبت تضـاعف مودت را باعث افتـاده طریقهٔ من المهد الی اللحد مسـلوك کردد ان شـاءالله تعـالی باقی ایام معالی درتزاید وترقی باد برب العباد .»

* * *

{ جوابی }

پیك تیزتك جست رفتار وبرید خوش نوید شیرین کفتارکه ازرشحات اقلام مشکبار برصحیفۀ کافور فام سیمین عذار بطریقۀ تك ودوبجانب مخاصـان رهنورد کشـته رسید وبوی محبت ازکلین مودت بمشـام جان رسـانیده فرح ونشـاط را زیاده کردانید وجریدۀ اتحادرا بدست کرفته بعد از احترام دارنده اش زبدة الاقران لاچین بك زید قدره که رسول فهیم سخندانست باز کشوده مضمون مسرت مشحونش ازان جهت که مشعر بود بغلبۀ جناب امیر اورنوس بکفار اندریۀ منحوس بسیار مسرور کشته شـکر آلهی درفزودیم وازتوجه شـاهزادۀ عالیشـان سلیمان شـاه کامران بفتح دیمتوقه باجمیع اعیان ومجموع

اسلامیان دعای نصرتش کرده واز درکاه عزت اسماؤه اجابتش رامسألت نموده ظهور اثر آنرا بتوفیق الله تعالی الملك المنان آنا فآنا منتظر ومترصدیم امیدکه فتوحات غیبیه ازمکمن لاریبیه پیدا وهویدا کردد ﴿ وماذلك علی الله بعزیز ﴾ واز احوال محبان استفسار فرموده بودند بعضی ازاتراك قرمان الوسات مارا زحمت داده رنجانیده بودند حالا در تدارك مكافاتیم جزاهم الله شر جزاء نا معلوم عالی باشد وبرفاقت رسول کرامی مومی الیه دارندهٔ کتاب مستطاب مولانا عالی فتیه رابان درکاه ارسال کردیم که اززبان ماترجمانی دعا کرده هرچه بزبانی سپارش کردیم بعز عرض رساندباقی ایام دولت درمسند عزت بخوبی کذران باد بالنون والصاد.»

* * *

{ سلطان اورخان غازی } طرفندن قرمان اوغلندن کلان عهد نامه‌نك حکایه‌سیله کرمیان اوغلنه یازلمش اولان نامهٔ همایونك صورتیدر :

« جناب عزتمآب دولتنصاب عدالت ایاب محبت قباب

حضرت امیر اعظم کامیاب، شید الله تعالی بنیان عزه ودولته الی یوم والحشر والحساب همواره ذات شریف بوفود اقبال مأنوس ومهر دولت ازبیم زوال محروس وایزدعز اسمه حارس ونصیر وحافظ وظهیر ﴿ انه علی ذلك قدیر ﴾ چون موارد مصافات ازشوائب مباینت مصفا ومبراست وموائد موالات باقداح مخالصت کوارنده ومهنا وشرط اتحاد مستمر واساس دوستی مستقراز اطناب اجتناب نموده انهاء شاهانه و انباء پادشاهانه انکه درین ولامکتوبی مشتمل بر ایمان مغلظه وعهود مجددهٔ مشدده ازجانب جناب مصادقات انتساب مخالصت نشانکه از جانب جناب حاکم قرمان ابدت ایام رفعته با قاصدی خجستهٔ نکته دان در رسید و بصد هزار تضرع وعذر خواهی دست امید بردامن احسان ما کشاده وکرفته بآن شرط که بعدازین بادوست مادوست ودشمن مادشمن بوده باشد وخلاف امر همایون ماوضعی نکند واولیاء دولت مارا بوجهی نرنجاند وسرازکر بیان اتحاد بر آورده پیراهن نفاق راقبا کندو بجز جبهٔ وفاق نپوشد وبکلاه ایالت دعوای سر بلندی نکرده وچون دستار سرازپچان یکجهتی مابر پیچد وکرزکوپال رابجهت نکو خدمتی مابر کرفته دربار و یساق رسم لشکر کشی بجا آورد وآنچه ازین منوال نوشته بود صورتش

رامنشـيان عظام مانقل كرده مصحـوب دارنده عمدة المقربين والاعيان امين سـليمان زيد قدره ارسـال نموده شـدتا بالتمام مطالعه كرده بهر شكلى كه صلاح خداوندى در آن باشد اعلام كنندتا بموجب آن عمل نموده شودباقى مشافهاترا ازمشاراليه چنانكه سفارش شده سؤال واصغا فرمايند وبكفتهٔ اوبالجمله اعتماد كنند زياده چه نويسـندكه سعادت دراين مرزوق بادبرب العباد وبمحمدو آله وصحبه الامجاد »

***

{ سـلطان اورخان غازى } دركاهنه كرميان اوغلى جانبـدن كوندرلمش اولان نامه‌نك صورتيدر :

« زندكانى مجلس همايون خداوندكارى جهان مدارى كامكارى الله يخلد ظله العالى باقبال نامحدود ونعمت نامعد ودبمبارا بدمسـدود باد نطاق ادراك از احاطت آن كمال قاصر وجوامع همت بر كسب نيكونامى مقصـور وايزد عزه اسمه دركل احوال ناصر باعلام كامرانى وشاد كامى

منصور الی یوم البعث والنشور درین ولامصحوب عمدة المقربین والاعیان امین سلیمان اعاده الله بالخیر وحرسه من الضرر و الضمیر فرمان سعادت عنوان ومکتوب قدرتوان دررسید مقدمش رابانوع بندکی وخشوع واصناف افکندکی وخضوع استقبال کرده شرایط تعظیم ولوازم تکریم که ازجمله فرائض دینیه وواجبات یقینیه است بجای آورد ودقیقهٔ ازفحوای ﴿ اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر منکم ﴾ فرونکذاشت وبعد ازتوقیر قاصد مشار الیه وتخصیصیش بصحبت خاص ومطالعهٔ نامهٔ نامی وختامهٔ کرامی بحری دید مملو از جواهر کرامها وجوهری یافت صاحب وقوف وخوش ادا وطوماری که باوی مشتمل بصورت عهدنامهٔ مجدد ولد قرمان بخط منشیان عالیشان خداوندکاری نوشته وارسال کرده بودند آن نیز بتمامه معلوم ومفهوم کشت دران باب چه کوید که بهیچ کار ایشان اعتماد روانیست وچون توابع ابلیس بجز حیله وتلبیس کاری وشعاری ندارند پس چکونه سوکند ایشانرا باورتوان کرد لکن چون سلام واعتقاد حضرت خداوندکاری خلد ظله السلامی درعالم وعالمیان چون خورشید رخشان روشن ومبرهنست * مصرع * هرکس زاعتقاد خودش بهره ورشود * کویان این محب دولت خواه نیز بنابران رضا میدهد که اکر ازروی

عدم اعتقاد نيز قسم ياد كرده باشد مابعقيدۂ صافيۂ خود اعتماد ونموده مانع پذيرفتن آن نكشته عرضه ميرود كه اكر درعقب اين يمين ديكر مخالفت ومعاندت اغاز كند هر آينه بمخلوقات زمين و آسمان كه مسبحان خلاق وحمانند ظاهر وعيان كردد كه كناه وخطا ازجانب اهل ايمان نيست بلكه فساد ازتوابع ابليسيا نست وباقى مشافهاترا حسب الاشارة الشريفة باقاصد مشار اليه مكالمه كرده يكان يكان جواب صوابش را از مومى اليه معلوم فرمايندكه درهرخصوص ومأمور بندۂ دولت خواهيم شد والامر اعلى »

* * *

{ سلطان مراد خان غازى } طرفندن حاكم كرميانه شهزاده يلديرم بايزيد خانك نشانك ارسالى افادهسيله يازلمش اولان نامۂ همايونك صورتيدر :

«بجناب عالى ملك مكرم حاوى فنون المحامد ومحاسن الشيم عضد الملوك والسلاطين خلاصة الماء والطين اعدال

الحکام والخـواقين زيدت دولته تحيات عنبريار وتسـليمات عبهر نثار متحف ومهدی داشته همواره مشتاق حضرت شـناسند ملاقات بروجـه احسن مقـدر باد بعده مخفی نباشدکـه ناقل صحيفهٔ ثنـا مولانا مصلح الدين موسی رابجهت مهم محمود الابتداء مسـعود الانتهاء فرسـتاده مهری برسم نشان ارسال رفت تاکه وظيفهٔ اذکار وصلت وطريقهٔ ازمراسم صداقت نهان نمانده شرط الفت والتيام قرابت را باتمام رساند اميد از الطاف الهی انکه زيوراين انعقـاد وزيب اين اتحـاد حريم انس ملاصقت ورياض حدايق محبت را رشـك نكار خانهٔ از ژنك سـاخته آينهٔ يکجهتی از ژنك کدورت موانع منجلی کردد ان شاء الله تعالی هميشه دهان غنچهٔ اقبال متبسم وزبان عندليب آمال مترنم بادبرب العباد »

{ ترجمه‌سی }

« محصلی بودرکه مخفی اولميه‌که ناقل صحيفهٔ ثنا مولانا مصلح الدين موسـايی اول مهم محمود الابتداء مسـعود الانتهاء خصوصنده نشان رسمی ايچون برمهرله ارسـال ايلدك تاکه وصلته لازم اولان مصالحی معوق قومیوب

شرط الفت و التیام قراتی بالتمام یرینه کتوره امیددرکه الطاف نامتناهی الهی ایله بو انعقـادك زیوری وبو اتحادك زینتی انس و ملاصقت حریمن ومحبت حـدایقن رشـك نکارخانهٔ ارژنك ایدوب بك جهتلك آیینه‌سی ژنك شوایب وکدورت موانعدن مصفا و منجلی اوله انشـاء الله تعالی همیشـه اقبال غنچـه‌سی متبسم و آمال بابلی ترنم اولمدن خالی اولمیه والسلام»

﴿ جوابی ﴾

«در حضرت بارفعت و جنـاب جنت حضرت قائد جیوش الموحدین قامع ابنیة الکفرة والمشرکین فخر الملوك والسلاطین غیاث الدولة والدین مغیث الاسلام والمسلمین نشر الله درر معالیه علی صفحات الایام وبسط اوتاد دولته بالخلود والدوام محب مشـتاق سلامی که اخلاص همراه ودعا همعنان اوست رسـانیده می آید وثنایی که قبول قافیه واستجابت ردیف اوست کفته میشود تحنن وتشوق چون مکارم اخلاق آن حضرت متجاوز الحدود والغایات است توفیق تلاقی بروفق مرام بمحمد وآله وصحبه الکرام

مبسر باد بعدما اعلام رأی عالی می رود که چون قدیما درمابین حقـوق محبت مؤکد بود والحالة هذه خدمت ملك الامراء والاعاظم مستجمع جمیع المجد والمعالی والمکارم طوقدار زمان افتخار جهان چاپی کورکان زیدت دولته باظهـار اتحاد عمدة الخواص جمال الدین اسـحق فقیه را فرستاده شد کلمهٔ چند درباب مصالح دولتین واتفاق جانبین نموده است مشـارالیه را بخدمت افتخار الاصحاب عمدة اولی الالباب جامع فنون الاداب مراد پاشا مصحوب کرده جناب جنت مآب ساخته شد جهت اصلاح ذات البین که انشاءالله بعد الیوم روز بروز محبت ومصـادقت فزوده مسلمانان وبندکان خدای عز وجل درمهد امان بفراغت حال روزکار کذارند بواقی محتملات را مذکور عندالحضور بالعز والسرور ایراد نمایـند زیاده اطناب نرفت همیشـه آفتاب دولت از مشرق سعادت طالع باد بمنه ویمنه . »

* * *

{ ترجمه‌سی }

محصلی بودرکه چون مابینده قدیمدن حقوق محبت

مؤكد ایدی و الحالة هذه اوغلكز چلبی كوركان زیدت دولته‌یه بزبله اظهار محبت ایچون جمال الدین اسحق فقیه كوندریلورکه برقاچ کلمه مصالح دولتین واتفاق جانبین ایچون بزدن خدمتلرین ادا ایده مشار الیه اسحاقی افتخار الاصحاب عمدهٔ اولی الالباب جامع فنون الاداب مراد پاشا خدمتیله اصلاح ذات البین ایچون جناب جنت مآبلرینه روانه قلدق كه انشاءالله كوندن كونه محبت ومصادقتمز آرتوب مسلمانلر وتكرینك قوللری مهدامانده فراغ حال اوزره روزكار كچوره‌لر باقی محتملاتی حضور وقتنده عز وسروروله مذكور ایراد ایلسه كر كدر زیاده اطناب اولنمدی همیشه آفتاب دولت مشرق سعادتدن طالع اوله بمنه ویمنه والسلام»

{ یلدیرم بایزید خان غازی } طرفنـدن بعض خصوص افادەسـیله کرمیان اوغلنـه یازلمش اولان نامۀ همایونك صورتیدر :

«بجناب امارتمآب معدلت نصاب مکرمت مناب عالیجاه سعادت دستگاه رفیع المقام فلك احتشـام خورشـید رتبت والامنقبت مخدومیٔ خداوند اعظم وشهریار معظم اعدل الحکام فی العالم عون الامة الباهرة کهف الملة الزاهرة حامی مراسم العدل والانصـاف ماحی اسـاس الجور والاجحاف الموصوف باشرف الاوصاف واوصاف الاشراف حضرت کامین وکامران اعلی الله تعـالی رایات دولته ونشر آثار معـدلته الی مدی الدهور والازمان شرایف دعوات عنبر نسیم ولطایف خدمات عبهر شمیم ازین محب مخلص مشتاق قبول فرموده شرح شوق رامتجاوز الحد شـناسند ادراك خدمت که احسن مأرب ذوی العقول است بواسطۀ توفیقی که متضمن آن منیه بود بر اجمل وجوه مقدر باد انه علی مایشاء قدیر وبحسن الاجابة جدیر بعده برأی عالم آرای ممالك

کشای لازال منیر اعلام میدارد که محب مخلص بر آن قرار که حرکت طرفین راموافق ومطابق باشد بصوب ییلاق توجه نمود دراثنای آن روزی چند بجهت تعظیم ماه مبارك دران کوهسار توقف کرده شد ودرهمین وقت افتخارالمقربین قدوةالمعتمدین سنانالدین رسیدواشعاری که بتمشیت امور دولت ومهمات مملکت باشد واز آن مسرت دوستان وخذلان دشمنان آید رسانید واین مفاخرت واستظهار ومصاهرت میمنت شعار درانکه منتج انواع دوستی ویکانکی خواهد کشت شبهه نیست حق سبحانه وتعالی همکنانرا قرین وداد صوری وضمین اتحاد معنوی کرداناد بالنبی وآله وصحبه الامجاد»

***

{ جوابی }

«نامهٔ فرح فال ومثال بیمثال که چون دررولآلی ازدرج سعادت درسلك عبارت کشیده بودوچون ثواقب کواکب که از برج دولت طالع شده ازحضرت معدلت شعار مکرمت

آثار مالك ازمة ملوك الامراء كهف اعنة قاطبة الكبراء
المؤيد من السماء المظفر على الاعداء ملاذ صناديد الامم
فخر ملوك العرب والعجم منبع جواهر الاخلاق ومطالع
زواهر الشيم على الاطلاق المحلى بحلل اللطف والاحسان
رفيع القدر عظيم الشان انشتم كامران لازال الملك معمورا
بآثار عدله مشحونا بلطائف عواطفه ومقرونا بشرائف
طرائفه در الطف اوقات واحسن حالات ورود فرمود
بتعظيم وتبجيل وتفخيم وتجليل بر فحاوىء شريف ومعانىء
لطيف آن اطلاع يافته وآنچه از اشعار محبت واتحاد
واخبار مودت واعتضاد درطى آن مندرج بود ومصور
كشت لهذا بر صحت ذات همايون وانتظام امور دولت
ابد مقرون شكر هاى فراوان كذارده شوقى كه فرموده
وعطفى كه نموده‌اند وازاصل مكارم ونشر محامد پيوسته
ازطرف اين محب نيز براضعاف آن تصور فرمايند كه
اكر كلمهٔ خواهد درشرح آن شروع رود محرر عليل الا.
قلام ومبين كليل الاعلام ماند لكن از الطاف آن يكانه چه
فوت شود واورا كه ملاقات جسمانى ماوراى مطالب
روحانى است بنحو بترين وجهى ميسر باد آنچه در باب
اصلاح ذات البين ورعايت خواطر جانبين نموده اند حق

عليم است كه همیشه امل مخلصان بآن راسخ است كه مرأت قلوب ارباب دولت اززنك وغبار كينه منجلى كشته مانند قرص آفتاب منير وصفا پذير باشد وچون اشارت مخدومی نیز برین تمارهی كشت مرضاة لمأموله مقبول ومطبوع افتاد ودرين وقت حامل دعا ورافع ثنا حاجی حسن فقيه رابحضور فائض النور فرستاده شد متوقع است كه دائما ابواب اخبار سلامتی وانتظام امور دولت مشحون بفنون مواعظ ونصايح مفتوح فرمايند كه روز- كار ساخته ورهين ايشانست زياده چه اطناب رود كه جناب مخدومی همیشه فرخنده ودولتيار باد بحق محمد النبی المختار وآله الابرار واصحابه الاخيار»

صوك

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٤٧ | طابع وصاحبی : مهران

{امام اعظم نعمان بن ثابت}

(امام اعظم ابو حنیفه نعمان بن ثابت) اجتهادات خارقهٔ مجتهدانه‌سی اثری اوله‌رق (مذهب حنفی) عنوان نجاة اقترانیله معنون بولنان مذهب صواب انتمانك واضح ابدی‌الاشتهاری اولان بر امام عظیم الاهتمامدر .

قدرت عالیهٔ علمیه‌سی خوارق محیرة العقولدن عد اولنه‌جق بر مرتبهٔ بالاترینده بولنوب کنز لایفنای عرفان واجتهاد اولان وجود نادر الوجودی قدرت فاطره‌نك برنمونهٔ اعجاز پروری حکمنده ایدی .

(امام اعظم) نام نامیسیله بنام اولیشی عظمت قدر وشانی دلائل باهره‌سندندر .

نیچه نیچه امامار، مجتهدلر حلقهٔ تعلیم وتدریسنده زانوزدهٔ استفاده واستفاضه اولمش ایدی .

بحار عمیق الغور اجتهادك بر شناور بی مثالی اولوب

شدت دهاسی عقللری وله وحیرت ویره‌جك درجه‌لرده ایدی .

قرن اول هجریدن صکره پك چوق مسائل دین مبین دوچار اختلاف کیا کون اوله‌رق التقاط درارئ حقائق ایتمك مشکلترین اولمش ایکن قدرت علمیهٔ پیامبرپسندانه‌سیله اختیار مذهب قویم وبو وجه ایله امته هادئ صراط مستقیم اولمشدر .

لب اللب حقائق اولان مذهب مجتهدانه‌سنك بنای مصون الاندراسنی اویله بر اساس متین اوزرینه تأسیس ایتمشدرکه جدران مناعت اقترانی دیمك اولان قواعد مضبوطه‌سی الی یوم التناد آزادهٔ وهن وخللدر .

مجاهدهٔ نفس وکثرت ورع کبی خصائص معنویه‌لری ایسه اذهان بشری واله وحیران ایلیه‌جك مرتبه‌لرده اولوب تمام قرق سنه وضوء عشاء ایله صلوة صبحی ادا وترك خواب وحضور ایله کیجه وکوندز متمادیاً بر ختم شریف ایلمك اعتیادنده بولنمسی حسبیله هر آی التمش ختم شریف ایتمك موفقیت قدسیه‌سنی احرازه اعتنا ایلمش وعزم کلکشت نعیم ایلدکاری موضعده یدی بیك ختم شریف ایتمشدرکه بو مجاهدات دورا دوره حصر انفاس ایدن انسان کرو بی نشانك ظاهراً بشر و باطناً فرشته سیر ایدوکی شبهه‌سزدر .

قبول قضادن اباسی ضربات سوط ضارب ایله وجود اقدسنك باعث قضا وعناسی اولمش ایکن صبر ومکانت اظهار بیوریشی استقرارکاه خشیة الله اولان قلب تابناکنده‌کی آثار ورع وتقوانك کمالنی کوستر .

تاریخ ولادتلری بین المؤرخین مختلف فیه اولوب (٦١) ، (٧٠) ، (٧١) تاریخلرندن بریسی سال ولادتلری اولمق اوزره درمیان اولنمش ایسه‌ده (٨٠) ده (کوفه) شهرنده طلعت نمای کهوارهٔ شهود اولدقلری اصح روایاتدر .

سلسلهٔ انساب مجتهدانه‌لری حقنده یك چوق روایات اولوب تقی الدین تمیمی (طبقات السنیه فی تراجم الحنفیه) ده ولد ماجد امام اولان (ثابت) ك پدری (نعمان) ك والدی (زوطی) ایدوکنی یازییور . بعض فحول (زوطی) یی «یتیم الله ابن ثعلبه» نك آزادلی کوله‌سی ویاخود حفیدیدر دیور .

(خطیب بغدادی) سبط عالی امام اولان (اسماعیل) ك : « انا اسماعیل بن حماد بن نعمان بن ثابت بن نعمان بن مرزبان من ابناء فارس الاحرار . » دیدیکنی حکایه ایدییور . (محیی الدین عبدالقادر ابن محمد) «جواهر المضیئه فی طبقات الحنفیه» ده نسب امامك یعقوب ، اسحق ،

هود، ابراهیم، نوح (علیهم السلام) ه منتمی اولدیغنی اشعار و (نوشروان) ك اجداد حضرت نعماندن بولندیغنی تذکار ایلیور .

امامك جدی ابناء فارسدن اولدیغی (بخاری)، (مسلم)، (ترمذی) جانبندن (ابوهریره) «رضی» دن نقلاً کتیدهٔ سالك الاّل روایت قلنان : «لوكان الایمان عند الثریا لناله رجال من فارس» خبر صحیحی امام همامه اشارت ایدوکی تسلیمکردهٔ اکثر مدققین و بر شاعر سحر آفرینك نشیدهٔ آیه‌سی ضمیمه بخش علم یقیندر :

نعمان من ابنـاء فارس فارس
للاسـد فی باب المنـاقب فارس
العلم لو عـدل الثریا رفعـةً
لاستنزلته من الثریا فارس
سـبق الخیول عرابها لکنه
سبق العراب اذا تجـاذب داحس
مادارس من کان یدرس علمه
ولفقهه کل الخـلائق دارس

٤

اسانید صحیحه‌یه استناداً نکاشتهٔ صحائف حکایات ایدلدیکنه کوره جناب امام صغر سن عالیلرنده بر حیاة بولنان صحابهٔ کرامه ملاقی اولمش و آنلردن روایت حدیث شرفنی احراز ایتمشدر .

بو اجلهٔ ارکان دین (٨٦) ویا (٨٧) تاریخلرنده عازم حدیقهٔ علیین اولان (عبدالله ابن ابی اوفی) و (٨٦) ده رهرو گلشنسرای جنات عالیات اولان (واثله ابن اسقع) و (٩٠)، (٩١)، (٩٣) سنه‌لرینك برنده بصره‌ده ارتحال خیابان جنان ایلیان (انس بن مالك) ایله (ابو الطفیل) «رضی الله عنهم» کبی عظمای راهبران شرع کریمدر.

نجوم زاهرهٔ سمای هدایت اولان اصحاب سعادت مأبدن دها بعضیلریله التقای امام حکایه‌کردهٔ علمای اعلام ایسه‌ده بو بابده‌کی تشتت واختلافی افکار عبد عاجزی اختیار مسلك اختصار ایتدیرمشدر.

بش یاشنده‌کی بر معصوم خجسته صفاتك روایت حدیث ایده‌بیلمسی ایسه بین المحدثین رهین جواز ومقبولیت ویناءً علیه یدی یاشنده ایکن نائل ملاقاة اصحاب اولان حضرت امامك راوئ احادیث اوله‌بیله‌جکی آزادهٔ حکایتدر.

علی الخصوص (نعمان) کبی هنوز صبی ایکن اضواء دهاء مفطوری:

بالای سرش زهوشمندی
میتافت ستارهٔ بلندی

مدلولنجه پیشانئ حالنده خطف ابصار ایدن بر

خارقهٔ فطرتك بومزیتی احرازه همان هر صبیدن زیاده احری ایدوکی شبهه‌سزدر .

کفی النعمان فخراً ماروواه
من الاخبار عن غرر الصحابه
اصـدر التابعین قبلت منهم
نیـابتهم فاحسنت النیابته
امتبوع الانام غـدوت بحراً
لعلمك والعدی امسوا حبابة

صـدر التابعین اولان حضرت نعمانك علو منزلتی حقنده نیچه احادیث شریفه وارد اولوب باخصـوص : «ترفع زینةالدنیا سنة خمسین ومأته» حدیثی وجود کمالات نمودلرینك زینةالدنیا ایدوکنی معلن وکندیلرینك (١٥٠) ده وقوع ارتحاللری صحت اخبار مخبر صـادقی مبیندر .

ینه حق مجتهدانه‌سنه‌کی :
«ان فی امتی رجلاً اسـمه نعمان وکنیة ابو حنیفة وهو سراج امتی .»
حدیثی‌که (طحطاوی) ده :
«ان آدم افتخر بی وانا افتخر برجل من امتی اسمه نعمان . . .»

صورتنده وبعض امهاتده صورديكرده محرردر كنديلرينك سراج امت محمديه وسرمايهٔ مفخرت احمديه بولندقلريني مبشردركه دها بوندن بيوك مرتبه‌سي اوله‌بيلور ؟

فم درربار نبويدن صدور ايدن : «سيأتي رجل من امتي يقال له النعمان ابن ثابت يحيي الله تعالى سنتي على يديه.» حديث حكمت اليفي دخي جناب امام الائمه‌نك سمو قدر مجتهدانه‌سنه بشقه‌جه برهان ساطعدر .

بو حديث شريف :

«يظهر من بعدي رجل يعرف بابي حنيفة يحيي الله تعالى سنتي على يديه .»

ع

و :

«سيكون رجل يقال له النعمان ابن ثابت ويكنى بابي حنيفة يحيي دين الله وسنتي .»

ع

و :

«سيكون رجل يقال له النعمان ابن ثابت ويكنى بابي حنيفة يحيي الله به دينه وسنته .»

ع

و :

«سيكون رجل يقال له النعمان ابن ثابت ويكنى بابي حنيفة يجدد الله به دينه وسنته .»

و :

«سيأتى من بعـدى رجل يقال لهالنعمان ابن ثابت ويكنى بابى حنيفة ليحيين‌الله تعالى سنتى على يديه .»

و :

«... ليحيين دين‌الله وسنتى على يديه .»

و :

«يحيي‌الله تعالى يديه سنتى فى‌الاسلام»

و :

«سيظهر من بعدى رجل يقال ...»

صورتلرنده اوله‌رق نقلکردهٔ اقلام ثقاة محدثيندر .

(جمله‌نك مقصـودى بر اما روايت مختلف)

جناب امام حقنده‌كى :

«ان سائرالانبياء يفتخرون بى وانا افتخر بابى حنيفة من احبه فقد احبنى ومن ابغضه فقد ابغضنى .»

حديثى حضرت دعامة الرهط انبيانك (صلعم) امام فضائلى اتسام حقنده‌كى محبت مخصـوصهٔ پيامبرانه‌لرينى مفسسرو :

«فى كل قرن من امتى سـابقون وابو حنيفة سابق زمانه .»

حديثى دخى مزيت ممتازهٔ نعمانيه‌يى مشعردر .

مصـدر فيضا فيض كمالات شـتى اولان ابو حنيفه

مبادیٔ علومی (کوفه) و (بصره) شهرلرنده اساتذه وجهابذهٔ متعدده‌دن تدرس ایتمش وبعده تحصیل علم کلام ایله متوغل اولمشدر .

مضمار علوم متنوعه‌ده محرز مرتبهٔ قصب‌السبق اولدقدن صکره انفع‌العلوم اولان علم فقهده تجری اختیار وافقه فقهاء (حماد ابن ابی سلیمان) ه انتسابه ابتدار ایلمشدرکه منظومهٔ آتیه بو خصوصی معرفدر :

نعمان قد سبر العلوم باسرها
حتى على منها ذرى الاطواد
ثم انثنى منها الى الفقه الذى
قد راح فى الاغوار والانجاد

وهداه لما لج فى طلب الهدى
محمود فطنة الى حماد
ولقد تفقه بعده يفتى الورى
جمعاً برغم معاطس الحساد

ابو حنیفه (حماد) ك سمو اطوار واخلاقنی :
«وجدته شیخاً وقوراً حلیماً متفکراً جسوراً»
کلامیله تصویر ونادیٔ تدریسنه ملازمتده کوستردیکی ثبات موجب اثبات محسنات بی غایات اولدیغنی :

«ثبت عند حماد بن ابی سلیمان ونبت» سوزیله ارائه وتقدیر ایلمشدرکه (۱۰۲) ده یکرمی ایکی یاشنده

ایکن مجلس تدریس (حماد) ه دوامه باشلامش ومدت تدریسی تام اون سکز سنه امتداد ایتمش ایدی .

(حماد) فرید العصر برلوذعیء پاکنهاد اولوب کندیسی ابراهیم نخعی دن تعلم ایتمش (وابراهیم) نخعی (علقمه) دن ، علقمه (عمر بن الخطاب) و (علی ابن ابی طالب) ایله (عبدالله ابن مسعود) و(عبدالله ابن عباس) «رضی الله عنهم» دن اخذ علوم ایلمش ایدی.

(امام شعرانی) ابو حنیفه‌نك کبار تابعیندن (عطا ابن ابی رباح حبشی) دن تدرس ایتدیکنی یازییور ایسه‌ده ابو حنیفه‌نك (عطا) ایله اولان مناسبتی مکهٔ مکرمه‌یه کیتدکجه مجلس (عطا) یه تردد ایله استفاضه‌دن عبارت ایدوکی متفق علیهدر .

ابن ثابت بر طرفدن تحصیل علومه تشمیر ساعد اقدام ایتمکله برابر دیکر طرفدن پدرینك صنعتی اولان (بزاز) لق ایله اشتغال ایدر ایدی .

فطرةً متصف اولدیغی سجیهٔ حق شناسی وراستکونی (کوفه) سکنه‌سنك معلومی بولندیغیچون هرکس دکانچهٔ ابو حنیفه‌یه مراجعتی ترجیح ایدر ایدی .

امر تجارتده‌کی عدالتپرورلکنك درجهٔ عالیه‌سنی ارائه ایدن آثاردندرکه بر کون کوفه‌یه کلمش اولان بر مدینه‌لی قماش آلمق ایچون امامك دکانته کلور . ابو حنیفه اقمشه‌یه قاچ غروش تقدیر فیئات ایدر ایسه اهالی اکا راضی

اولوب بازارلق عادت اولمدیغنی مدینه‌لی ذاتاً ایشتمش اولدیغیچون الدیغی قماشلرك اقچه‌سی اولمق اوزره اوصره‌ده دکانده بولنه‌میان ابو حنیفه‌نك آدمی طرفندن یاکلشلقله طلب اولنان بیك اقچه بدل اقمشه‌یی بالاعطا قماشلری آلوب کیدر . وبو آدمی ابو حنیفه ظن ایدر . ابو حنیفه دکانه کله‌رك قماشلرك بدلی درت یوز اقچه اولوب سهواً التی یوز اقچه فضله آلنمش اولدیغنی کورنجه مستغرق اسف بی پایان اولور . درحال کوچه کرد ازقه وسواق اوله‌رق مدینه‌لی‌یی آرار ایسه‌ده بردرلو بوله‌مز، نهایت بو آدمی بولمق ایچون اوسنه حجازه عزیمته نیت ایدر. وقتاکه مدینه‌یه مواصلت ایلر مدینه‌لی‌یی آرامغه باشلار. جامعده مذکور قماشلری اکتسا ایتمش بر آدم کورنجه ارادیغی آدم اولمسنه حکم ایتمکله برابر اول امرده استیضاحاتده بولنمغی مناسب کوره‌رك کیمکده اولدیغی قماشی نره‌دن الدیغنی صورار . مدینه‌لی بین الخوف والاستغراب : «مال مسروق دکلدر . کندی پاره‌مله کوفه‌ده ابو حنیفه‌نك دکانندن آلدم .» نه‌جنده اعطای جواب ایلر .

ابو حنیفه کندیسی ابو حنیفه ایدوکنی سویلینجه مدینه‌لی بردنبره ویردیکی اقچه‌نك قلتنه ذاهب اوله‌رق اوست طرفنی ویرمکه آماده بولندیغنی سویله‌مش ایسه‌ده ابو حنیفه نقل ماوقع ایله فضله آلنمش اولان التی یوز اقچه‌یی رد وتسلیمه واو آنه قدر اقچه‌نك نزدنده قالمسندن طولایی استحلال حقوقه شتابان اولور .

ينه خلال تجارتنده سزاوار تذكار اولان وقائع خصوصيه‌سندندركه شريك تجارتی اولوب ديگر بر محلده بولنان (بشر) وعلى رواية اخرى (حفص بن عبد الرحمن) نامنده‌كی بر تاجره بعض امتعه واقمشه تسيار وبونلردن بعضلرينك معايب نسجيه‌سنی بالتمهيد حقائق احوالك ظهور ايده‌جك مشتريلره تفهيمی وجوبنی علاوهٔ گفتار ايلر. تاجر اشيايی صاتدرق كوفه‌يه عودتنده ابوحنيفه اخطار واقعی مشتريلره سويلوب سويلمه‌ديكنی صوره‌رق تاجردن بر جواب اشتباه آميز آلنجه تحصيل ايدن شبهه‌يه نظراً حصهٔ حصيه‌سنی قبول ايتمك كنديسيچون غير قابل ايدوكنی بيان ايله محتاجين ودرماندگانه تصدق ايدر.

ايشته ابو حنيفه كديمين كاسبانه‌سيله تأمين معيشت ايچون بعضاً امر تجارتله مشغول اولمقله برابر تحصيل علومی اقدم مشاغل عد ايتمش و بحار علوم عديده‌نك بر غواص بی نظيری اولنجه تدريسی تدريسه بالتحويل نتيجه تفسيده ليان علومی سلسال كمالات مجتهدانه‌سيله ريان ايلمشدركه كتاب، سنت، اجماع، قياس كبی مستحيل التزلزل اولان ادلهٔ اربعه اس الاساس اجتهاداتی اولديغی حالده تكميل انفاس معدودهٔ حياة ايدنجه‌يه قدر كشف غوامض دين مبين وحل مسائل شرع متين خدمت خداپسندانه‌سندن منفك اولمامش ايدی.

زمان ايسه برزمان انحلال نشان اولوب (كوفه)

و (بصره) شهرلری اهل سنته قارشو رایت کشای اعتزال اولان (قدریه) و (جبریه) فرقه‌لریله بر طاقم طرفداران مذاهب متنوعه‌نك دار الاجتماعی اولمسی حسبیله حضرت امام عظیم الاهتمام بر شمشیر سرتیزدن زیاده سریع التأثیر اولان براعهٔ اجتهادات و درایتی جمیع اقوال فرق ضاله‌یه حصره اقدام بیورمش ایدی.

مدت عمر عزیزینی نشر علوم، اسکات ارباب ضلالت، اشاعهٔ حقیقت، اصدار فتوی، تدوین کتب عقائد اهل سنت کبی اعمال مقدسیت اشتماله وقف ایلمش ایدی.

درت بیك فاضل متبحرك استاذ سرفرازی اولمش ویکارجه اصحاب فطنت وفراستی بهت وحیرت ایچنده براقان شدت ذکاسی الك مشکل مسائلك بر آنده تشریحنه کافی بولنمش ایکن اجتهاد وافتاده التزام حرکت منفردانه ایتمیوب اصول محاسن شمول مشورتدن آیرلمامش والك کوچك بر مسأله ایچون بعضاً بر آی قدر تتبعات وتعمیقات ایله اوغراشوب بو یولده‌کی مشاق ومتاعب تحملفرسادن چکنمامش ایدی.

رسول الله قال سراج دینی
ویهدی امتی ابو حنیفه
غدا بعد الصحابة فی الفتاوی
لاحمد فی شریعتة الخلیفه

§

حضرت امامك مذهب مورث النجاتی ایله اوصاف مقدسیت اتصاف مجتهدانه سی حقنده برخیلی قصائد وقطعات واردرکه هربرنده بر درلو تشریح حقیقت ایدلمش وازجمله (مسعر بن کدام) مذهب ناجئ حنفی یه دائر شو قطعهٔ غرایی کشیدهٔ رشتهٔ سطور ایلمشدر :

حسبی من الخیرات ما اعددته
یوم القیامة فی رضی الرحمن
دینی النبی محمد خیر الوری
ثم اعتقادی مذهب النعمان

§

(شیخ الاسلام خراسان) عنوانیله شهرت یاب اولان المعیء کامل (ابوالمفاخر محمد بن منصورالسرخسی) نك «النبیه فی التنبیه علی بطلان التشبیه» نامنده کی کتابنده مندرج اولان (۳۳۰) بیتلی بر منظومهٔ بلیغه‌ده جناب نعمان رفیع العنوان حقنده شو ابیات زینتده سرنامهٔ نوشته‌جاندر :

درسوا علوم صحائف مدروسة
فتجددت فی اظهر البرهان
متمسکین بسنة وشریعته
متفکرین مناهج الاذهان
واساهم النعمان فی طلب العلی
سبق الجواد البحر یوم رهان

مالروض فاح غداة غيث نباته
كالا قحوان الغصن والحوذان
باغض ممن كان شافه ناظراً
روض العلوم والفنون نعمان
قد زانها بحقائق ودقائق
تنسيك حسن شقائق النعمان
لابى حنيفة فى العلوم بدائع
وصنائع تشيد بها الايمان
وله اذا دجت العويصة فطنة
تفرى كفرى العضب وهو ايمان
ومسائل قد صاغها بدلائل
تلهيك عن در وسلك جمان
وابو يوسف من كان افقه بعده
ذاك الامام العالم الربان
وحوى فروع اصوله ونصوصها
حبرالشريعة ذالتقى الشيبان
صارا للعلوم شمساً مضيئة
تفرى ظلام الوهم والحسبان
فازا بفقه واضح مستنبط
من حديث النبى وقرأن

§

(محمود زمخشری) :

ابا جبلی نعمان ان حصاکما
لتحصی وماتحصی حقائق نعمان
جلائل کتب الفقه طالع تجدبها
حقائق نعمان شقائق نعمان

§

(اسماعیل ابن عباد) :

ابو حنیفة احیي العلم مجتهداً
استعمل الرأی فیما وافق الاثرا
له علی الناس فضل لیس ینکره
الا الذی فی طریق الدین قدعثرا

§

(ابو منصور ثعالبی) :

ابو حنیفة اعلی الناس مرتبة
واعظم الناس فی دین الهدا اثرا
العدل سیرته والصدق شیمته
والسحر منطقه والدران نثرا

§

(عبدالله ابن مبارك) :

لقدزان البلاد ومن علیها
امام المسلمین ابو حنیفة
باحکامه واشار وفقه
کایات الزبور علی الصحیفة

فما فی المشرقین له نظیر
ولا بالمغربین ولا بکوفه
یبیت مشحراً سهر اللیالی
وصام نهاره لله حنیفة
فحن کابی حنیفة فی علاء
امام الخلیفة والخلیفه
رأیت العایبین له سفاهاً
خلاف الحق مع حجج ضعیفه
وکیف یحل لله یوزی فقیه
له فی‌الارض اثار شریفه
وقد قال ابن ادریس مقالاً
صحیح النقل فی حکمه لطیفه
بان الناس فی فقه عیال
علی فقه الامام ابی حنیفه

§

بو قصیدهٔ محققه‌نك صوك بیتنی تشکیل ایدن :

(بان‌الناس فی فقه عیال)

مصراعی جناب (امام شافعی) نك علو منزلت نعمانی تقدیراً ایراد بیوردیغی :

« الناس عیال علی ابی حنیفة فی‌الفقه »

قول جمیلندن مقتبس اولمسیله پك معنیداردر .

کذا (عبدالله ابن مبارك) :

وجدت ابو حنیفة کل یوم

یزید مهابتـه ویزید خـیراً
وینطق بالصـواب ویصطفیه
اذا ماقال اهل الجور جورا
بمقیـاس یقایسـه بلب
فمن ذا یقـولون له نظـیراً
کفانا موت حمـاد وکانت
مصـیبة لنـا امراً کـبیرا
ورد شماتة الاعـداء عنـا
وافتی بعـده علماً کثیرا
رأیت اباحنیفة حین یؤتی
ویطـلب علمه بحراً غزیرا
اذاما المعضـلات ترافعتهـا
رجال القوم کان بهـا بصیرا

§

زمانی تدریسات، اجتهادات، عبادات، ریاضـیات کبی معالیٔ اموره حصر ایدوب عباسـیلر وامویلر ایله فرق سائره‌نك مناقشات ومدعیات معلومه‌سنه اصلا وضع انکشت مداخله ایتمز وهر برینه تمهید نصائحلینه بیورمقدن خالی قالمز ایدی .

عراق والیسی بولنـان (ابن هبیره) عباسـیلر له امویلره طرفدار اولانلر بیننده‌کی آثارعداوت وخصومتك توافرنجا اولمقـده وبناءً علیه ضـوابط وروابط بـادان

قضیه‌سنك کتدکجه کسب مشکلات ایتمکده بولنمسنی کوره‌رك قدرت حکومتی بعض افاخم علمانك اضافهٔ مزیت وجودیه‌لریله ترصین ایلمکی حکمت سیاسیه ایجاباتندن کورمش و امام ابو حنیفه، قاضیٔ کوفه محمد ابن عبدالرحمن ابن ابی لیلی، ابن شبرمه داود بن هند کبی اجلهٔ علمایی امر حکومته علاقه‌دار ایتدیرمك ایستهمشدر .

جانب ولایتدن تسطیر واسرا اولنه‌جق امرنامه‌لرك جناب امام طرفندن دخی تختیمی ماده‌سنی تکلیف ایتدکده امام (ابن هبیره) کبی بر والیٔ تعدیات پرورك افعال کیف مایشاسنه اشتراك ایلمك کندیسیچون مستحیل القبول موادن ایدوکنی اخطار وبو اخطارنی مؤخراً یمین ایله رهین استوار ایلمش وابن هبیره ایسه تکلیف واقعه موافقت ایتمدیکی حالده ضرب ایتدیره‌جکنی سویلیه‌رك اوده بالمقابله یمین ایتمشدر .

بریاندن بعض ذوات امامی اقناعه غیرت ودیکر یاندن (ابن ابی لیلی) امامك اصرارده‌کی حتی بالتسلیم الحاحدن توقینی (ابن هبیره)یه توصیه‌یه مبادرت ایتمش ایسه‌ده تألیف ذات البین قابل اوله‌مامش ونهایت والیٔ جناثت شعار سرفضائل افسر امامی ضرب وکنجینهٔ کمالات شتی اولان اووجود اقدسی پیغوله‌ٔ سجن بلایه القافضاحتنه اجتسار ایلمشدر .

بعض مؤرخین امامك بونوائبه دوچار اولیشی

(ابن هبیره) جانبندن واقع اولان تکلیف قضایه عدم موافقتدن ناشی اولدیغی یازارلر ایسه‌ده بو روایت مقرون حقیقت دکلدر.

کردنادهٔ قضا وقدر اولان امام ظلمدیده بو حال مصائب اشتمال کورنجه ابناء عصرینك آباً جمیع دائرهٔ مظالم ایلدکلری بالعکس حسن صورتله الندن قورتلمق ایچون کندیسیله ملاقات طلب ایلمش وحین ملاقاتده تکالیف معلومه حقنده اخراجیله مشاوره ایتملك اوزره بر مدت مهله ایستیه‌رك بابهٔ محبوسیتدن رهایاب اولدقدن صکره خفیاً ارض مقدس حجازه ناماً بعد عزیمت اولمشدرکه وقعهٔ اولان جریانی (١٣٠) سال هجریسنه مصادف ایدی.

مکهٔ مکرمه‌ده مشغول عبادات وطاعات اولمقده بولندیغی صره‌ده عباسیلرله امویلر آره‌سنده بر حس انتقام جویانه ایله طوفانخیز اولان ملحمهٔ کبری نتائجندن اوله‌رق (ابن هبیره) ایله حامیسی اولان (مروان حمار) اورته‌دن قالقمش و (عبدالله السفاح) جانشین حکومت اولمش ایسه‌ده الجاآت تحولات امصار اسلامیه‌نك هرطرفنده مستلزم شور وشری غایات اولمسیله حضرت امام بلدة الامینده التی سنه قدر اختیار اقامت و عبدالله-السفاحه خلف اولان (ابو جعفر منصور) ك موقع حکومته

قپودن چیقارق اصلاح احوال امته میلان کوستردیکی اثناده کوفه‌یه معاودت بیورمشدر .

کوفه‌یه وصولی منصورك رسیدهٔ سامعهٔ اطلاعی اولنجه کندیلرینی (هاشمیه) یه دعوت ایتمشکه امام دعوت واقعه‌یه اجابت ایتمش ایمولیسه‌ده خلیفه‌نك احترامات مخصوصه‌سنی کورمش ایسه‌ده چوق چکمدن عاقبة الامر منصورك سوء اغتیالیله تارك حیاة اولمشدر .

شویله‌که :

منصور مسند قضایه (ابوحنیفه)، (سفیان ابن سعید ثوری)، (مسعر بن کدام) ایله (شریك) دن برینی انتخاب وتعیین ایتمك ایچون کندیلرینی نادیٔ خصوصیسنه دعوت ایتمشیدی امام بو اثناده خلیفه‌یه بالتقین رفقاسنه کشف ضمیر وکندیسنك بالاقتدار قورتیله‌جغنی تقریر ایلدکدن وسفیانه فراره مساعدت ومسعره اظهار جنت ایتمسنی توصیه ایتدکدن صکره شریکه توجیه وجههٔ خطاب ایله مضبوطی اولان حاله نظراً خدمت قضایی قبول ایلیه‌جکنی ضمیمهٔ کفتار ایلیه‌رك متوجه سوی خلیفه اولمشلردرکه اولوجهله سفیان پویندهٔ طریق سلامت اتمای فرار اولمش واوچی حضور خلیفه‌یه چیقمش ایدی .

اولاً خلیفه ایله امام بیننده جریان ایدن محاوره برمنوال آتی ایدی :

خلیفه ــ یا اباحنیفه ! منصب قضایی قبول ایتملکك مقتضای حال ومصلحتدر .

امام — نسباً عرب اولمدیغم ایچون اسیاد و موالیٔ عرب حکممه رضا کوسترمزلر .

خلیفه — امر قضا نسبه دکل علمه متوقفدر . سن ایسه عصرمزك اعلم فقها و علماسیسك .

امام — قاضیلکه لایق دکلم .

خلیفه — بو سوز غیر صحیح اولوب عدم قبول قضا ایچون کلمات مستحضره قبیلندندر .

امام — یا امیرالمؤمنین ! بن سوزمده اختیار کذب ایدیور ایسەم کاذبه تفویض قضاءك جوازمیدرکه قبول ایلمکلکمی امر ایدییورسکز . طوغری سویلیور ایسەم غیر مستحقه تقلید قضا ممکنمیدرکه بو خدمته تعیینمی آرزو ایلیورسکز .

§

شو صوڭ جواب مسکت اوزرینه منصور اختیار سکوته مجبور اولمش و تکلیف واقعی (مسعر بن کدام)ه انتقال ایتدیرەرك مسعرك اثنای مکالمەده کوستردیکی جنت جعلیه اوزرینه (شریك) ی قاضی نصب ایتمشدر .

ابن ثابتك قضادن امتناع خصوصنده‌کی ثباتی اوزرینه خلیفه بغداد بهشت آبادك بنا و انشاسنه نظارت وظیفه‌سنی عهدهٔ امامه تودیع ایلدیکی و کندیلرینك بویله بر امره خیرده بولنمغه راضی اولدیغی جملهٔ مرویاتدندر .

دیکر روایانه کوره منصور تکلیف قضاده اصرار

ایتدکی ایتمش و خلیفه قضایی قبول ایتدیرمك وامام قبول ایتمامك ایچون ییمنلر ایدوب بعض وقائعدن طولایی خلیفه‌جه حصوله کلان تأثرات وتأثیرات وبو تأثرات وتأثیراته حاجبی اولان (ربیع) جانبندن اجرا ایدیله کلان القاآت وتسویلات نهایت حضرت امامك حبسیله یومی اون قامچیدن یوز قدر قامچینك وجود مقدسنی بی‌تاب ایدوب (۱۵۰) ده سبب ارتحالی اولمق یولنده استلزام نتیجهٔ تلهف غایات ایلمشدر .

(جعل الجنة مثواه)

§

هانکی آیده ارتحالاری وقوع بولدیغی مختلف فیه اولوب بعضلر شاکر خاص الخاصی اولان امام (یوسف)دن نقلاً نصف شعبانده وبعضلر رجبده اولمق اوزره قید ایتمش وبر طاقم مؤلفین تعیین یوم وفات صددنده بولنه‌رق صالی کونی اولدیغنی تعیین وحتی طلاب علومك صالی کونلری تعطیل دروس ایتملری بوندن انبعاث ایلدیکنی تبیین ایلمش ایسه‌ده روایت یوم وفات اضعف روایاتدر .

سال ویوم وفاتنده (امام شافعی) نك مهد آرای جهان اولدیغی محکیدر .

شیخ (عطار) تاریخ ولادت ووفات نعمانی آتیده‌کی منظومهٔ بلیغه‌ده ازبار ایلمشدرکه «مخبر الواصلین» ده مسطوردر :

آنکه اوبود مجتهد بزمان
نام او بو حنیفهٔ نعمان
ذات او رهنمای عالم بود
ازهمه اعظم ومعظم بود
سال مولود آن شه والا
جلوه کر کشت ازسر (فقها) (۱)
عقل تاریخ اوچو کوهر سفت
سال ترحیل او (معلی) «۲» کفت
مرقدش رابخطهٔ بغداد
تن وجانش برحمت حق شاد

§

نعش غفران نقشلری اللی التمش بیك قدر افراداهالی وعلما وصلحا ومشایخدن مرکب بر جماعت کبری ایله قالدیریلوب بغدادده (مقابر حیزان)ده دفین خاك عطرناك ایدلمشدر.

حکمداران سلجوقیانك اك بیوك قهرمان شیردلی اولان (الب ارسلان) ك بغدادده مستوفی الممـلکتی بولنان (شرف الملك ابو سعد بن محمد بن منصور الخوارزمی) «٤٥٩» سالنده الك اول مدفن امامه برقبهٔ لطیفه ایله قربنده بر مدرسه بنا وانشا ایتدیرمش وبالاعتبرووران شعرادن (ابو جعفر مسعود) بو بابده شو قطعهٔ غرایی سویلهمشدر :

(۱) فقهانك حرف اولی اولان (ف) «۸۰» درکه تاریخ ولادت امامدر. (۲) (معلی) «۱۵۰» درکه تاریخ وفات امامدر.

— قطعه —

الم تر ان العلم كان مبدداً
فجمعه هذا المغيب فى اللحد
كذلك كان هذا الارض ميتةً
فانشرها فقل السعيد ابى سعد

§

جناب امام اورته بويلى، اسمر بكزلى، كوزل يوزلى، طاتلى سوزلى اولوب دائما عطريات قوللانورلر ايدى. لسان فصاحت بياننددن صادر اولان: «عظموا اعمامكم ووسعوا اكمامكم» پند لطافت پيوندى موجبنجه بيوك عمامه كير ولباسلرينك يكلرينى واسع يابديرر ايدى.

استاذ اكرمنك اسميله تبركاً تسميه ايتديكى (حماد) دن بشقه حين وفاتلرنده اركك اولادى يوق ايدى.

كنديلرندن پك چوق ذوات استماع واخذ احاديث ايدوب اون بشى متجاوز فاخم علما وازجملهٔ امام ابو يوسف، امام محمد شيبانى، حماد بن ابو حنيفه اقتباسات ومسموعات واقعه‌لرينى جمعه بذل همت واعتنا ايلمشلر ايدى.

نام نامئ امامه منسوب اولوب نيجه نيجه احاديث نبويه‌يى متضمن اولان (مسند)لر زيورده ايدئ اعتباردر.

العالم والمتعلم، فقه اكبر، فقه ابسط، عالم ايسر، مقاتل ابن سليمانه وعثمان بتى يه دائر اولان رساله‌لر، بعض وصيتنامه‌لر جملهٔ مؤلفات امامدندر.

محصول اجتهادات مجتهدانه‌سی اولان احکام وفتاوایی کندیلری ضبط ایتمیوب بو خدمت تلامیذی جانبندن ایفا قلندیغیچون (امالیٔ ابویوسف ایله (امام محمد) ك نوشته‌جاتندن اولان جامع صغیر، جامع کبیر، مبسوط، زیادات، نوادر کبی آثار قسماً استاذ اکرملری اولان ابن ثابته منسوب دیمکدر .

حتی امام ابو محمدك (جامع صغیر)ی ابو یوسف واسطه‌سیله و (جامع کبیر) ی بالذات امامدن اخذ ایلدیکی مسائل ایله تألیف ایلدیکی متفق علیهدر .

حلیم، سلیم، سخی، ملتفت، متواضع، خوشگو اولوب هرکسی معاملات نوازش آیاتیله دلدادهٔ مکارم اخلاقی ایدر ایدی .

مدت عمرنده کیمسه‌یی رنجیده خاطر ایتمامش ایدی .

سمو اخلاق انسانیتپرورانه‌سنی کوسترر حالاتندندرکه همسایه‌لرندن بر مردم میخوار هرکیجه مداولهٔ پیالهٔ راح ورحیق ایله رفع زمزمهٔ بدمستانه ایتمکله دمکذاراولور، باده نوش اولدقجه :

اضاعوانی وای فتی اضاعوا
لیوم کریهة وسداد ثغر

بیتی دائما بلند آواز ایله اوقور .

امام حلم اتسام جار میخوارك نغمات ساکرانه‌سندن بیزاز اولمقله برابر همیشه حسن معاملهٔ همسایکی ایدر .

نهایت عیاش بر کیجه خاسنه کلیر ایکن کوفه مأمورین بلدیه‌سی طرفندن تعقیب اولنور. امام او کیجه قومشوسنك صداسنی ایشتمه‌سندن طولایی فرداسی کونی دهن‌کشای استفسار و واقف ماجرای محبوس میخوار اولور.

درحال بغل سوار اوله‌رق والئ کوفه‌نك نشیمنکاهنه کیدر. والی قدوم میامن ملزوم امامدن زیاده‌سیله ممنون اوله‌رق سبب مواصلتنی صوردقده کیفیتی اکلاتملری اوزرینه همان تطییب امام همام ایچون کرك محبوس معلومك و کرك او کیجه نه قدر حبس اولنمش آدم وار ایسه جمله‌سنك سبیللرینی تخلیه ایلر.

حریف محبسدن چیقه‌رق امامك نائل لطف مخصوصی اولدیغنی اکلانجه تحدیثاً علی تلك النعم بغلك ارقه‌سنده یوریمکه باشلار. امام کندیسنی کورنجه نغمهٔ دائمهٔ شبانه‌سی اولان شعرك مدلولنه اشارةً متبسمانه: «هله‌سنی ضایع ایتمدك.» بیورر. حریف درحال احوال سابقه‌سندن اظهار ندامت و بالاستغفار مجالس امامه مواظبتله بالتدریج داخل زمرهٔ صلحا و فقها اولور.

سجایای حمیدهٔ نعمان همحالت خصلت کروبیان اولوب زمانی ایثار لآلئ نصائحه حصر ایلمش ایدی. محصول قریحهٔ الهامات جیحه‌سی اولان شو ابیات زیور زبان مواعظ آیاتی ایدی:

الا توبوا الی رب الانام
وکونو بالصلاح علی الدوام

الالا تطلبوا الا حلالا
الالا تسئلوا سبل الحرام
ولا تعنوا بما نالت يداكم
وتأسوا على فوت المرام
الهالخلق يدعوكم جميعاً
من الدنيا الى دارالسلام

§

مدت حیاتنده اصلا دل آزارلقده بولنموب كندیلرینه معارض اولانلری بیله مستغرق كلمات ملاطفه ایلر ایدی.

حاجب خلیفه اولان (ربیع) شمال هرشیئده امامه قارشو فتح ابواب منافسات ومناقشات ایتكی اعتیاد ایلمش ایكن كندیسنی ایقاظاً علی الاكثر نوادرنه خلیفه‌ده الزام ایتمكدن بشقه برشیئ یاپمز ایدی.

هیچ كیمسه‌دن جائزه آلمز ایدی.

(ابوجعفر) امامی كوفه‌دن (هاشمیه) یه دعوت ایتدیكی صره‌ده دفعاتله جائزه ویرملك ایسته‌مش ایسه‌ده امتناع كوسترمش وحتی بر دفعه ویریلان اوتوز بیك دینارك قبولی خصوصنده اصرار كوسترمسی اوزرینه: «بن بوراده بر غریبم. بو قدر اقچه‌یی حسن محافظه‌یه مقتدر اوله‌مم. لزوم كوردكجه آلمق اوزره بیت المالده قالسون!» دیه‌رك حسن صورتده ردواعاده‌سنه موفق اولمش ایدی.

ینه بو قبیل وقائعدندركه بر كون جانب خلیفه‌دن

(حسن بن قحطبه) واسطه‌سیله کوندریلان اون بیڭ درهمی بر درلو رد ایده‌مامش وفقط بونی حال حیاتنده مختوماً بر یرده حفظ ایدرك وفاتنده حسنه اماسی قرق الی ایکی حبه بریکمش ایکن مبلغ مذکور حین ارتحالنده جناب (حماد) طرفندن حسنه تسلیم ایدلمسیله حسن سابه‌خای حیرت اوله‌رق حماده خطاباً:

«رحمة الله علی ابن قحطبة كان شحيحاً علی درهمه في الدنيا».

حل معضلات ومشکلات شرعیه امرنده‌کی آرا واجتهاداتی ولهده عقول اوله‌جق درجه‌لرده ایدی.

عرب بین بصره‌ده ذی‌شان ایکی آغانین آحاد اثنینلك ایستیوب ایکی قیز قرنداش بولشمش واوغلانلرینه کی بونلرك بیوکنی بیوکنه کوچکنی کوچکنه نکاح ایتدیرمش ایدیلرك لیلهٔ زفافده اوغلانلری نصلسه سهواً یکدیگرینك منکوحه‌لرینك داخل حجله‌گاه وصالی اولمشدر.

کیفیت سهو مؤخراً آکلاشلمش ایسه‌ده (بعد خراب البصره) ایش ایشدن کچمش وایوین ایله ازواج وزوجات مستغرق حجاب واضطراب بی‌غایات اوله‌رق مسألهٔ مشکله‌نك فصلی ایچون اکابر علماء بصره دعوت اولنمشدرکه اوصره‌ده بصره‌ده بولنان ابوحنیفه‌ده‌خی بو مجلس شرعیده داخل ایدی.

علما مدت عدتك ختامنه قدر ازواجك صبر ایدوب ختامنده معقود علیهارینه عودت ایتملری رأینده بولنمشلر

ایسه‌ده ابو حنیفه بو رأیدن هم نمونه نمای شدائد نار اولان عذاب انتظار وهم‌ده ایکی برادرك موطوئه‌یکدیکره تقربلری کبی بر نتیجهٔ قبائح دثار ومع مافیه عدم برائت رحم حالنده بر امر دشوار تولد ایده‌جکندن بحثله ایکیسنك‌ده معقود علیهالرینی تطلیق ایدوب مدخول بهالرینی بر نهج شرع شریف عقد وتزویج ایتملری رأینده بولنمسیله بو رأی حضار جه‌پك زیاده تحسین ایدلمش وفی‌الحال ایجابی اجرا قلنمشدرکه بو عقددن طولایی ابو حنیفه دیکر ذوات ایله برابر مائدهٔ سوره دعوتله اکل طعامه باشلادقلری اثناده جناب امامك معرض لطیفه پردازانه‌ده : « بو طعام ولیمهٔ اولانك دیمکدر . ولیمهٔ ثانیه‌نك طعامی نه وقت یدیله‌ جکدر .» بیوردقلری (موضوعات العلوم) ده مرویدر.

وفرت‌دهاسی حیرت آور اذهان دهاة اولوب برمسأله نه‌قدر مشکل اولسه درحال صورت بخش کشف وحل اولور ایدی .

برکیجه (اعمش) بانوی شماتت جوییله منازعه ایدرك قادینی سکوته اجبار ایتمك ایچون : « آرتق بو کیجه بکا سوز سویلر ایسه‌ك بندن بوش اول ! » دیر. قادین ایسه ذاتاً اعمشك حبالهٔ ازدواجندن چیقمغه فرصتجو بولندیغیچون زوجنك بو تکلیفنی جانه‌منت بیله‌رك مانند بی‌زبانان مهرزن دهان اولور .

عمش ایتدیکنه پشیمان اوله‌رق بو مشکلك حلی ضمننده همان او کیجه نزد امامه کیدر .

امام ، اعمشك خانه‌سی جوارنده‌کی مسجدك مؤذنی فجردن اول اذان اوقودیغی حالده قادین بالطبع انقضای مدت لیله ذهاب وبناءً علیه اطلاق لسانه شتاب ایلیه‌جکی جهتله ازالهٔ محذورات اوله‌جغنی اعمشه سویلر . اعمش مؤذنك یاننه بالعزیمه بیان ماوقع ایتمکله مؤذن اول وجه ایله قبل‌الفجر اذان اوقور . قادین اذانی ایشیدر ایشتمز اعمشه خطاباً : « الحمد لله که سنك ثقلتکدن قورتلدم ! » دیجه اعمش خنده کنان ماجرایی اتیان وحضرت امامك رزانت واصابت فکریه‌سنه بیان تقدیرات فراوان ایلر .

ابن ثابتك فطرةً متحلی اولدیغی مکانت کبارانه وعالی جنابانه‌یه سرتاج علما وفقها اولمق مزیت خارقه‌سی انضمام ایتدیکیچون اك بیوك مجالس ومحافلده صدرنشین اعتبار ونره‌دن گچسه کهان ومهان پابرجای سلام اوله‌رق حرمتکذار اولور ایدی .

ذاتاً حضرت امام یالکز عصرینك فریدی اولمیوب اره‌دن اون بر بچق عصر کذران ایتمش ایکن هر احقاب وادهارده وحیدالعصر اولمق مرتبهٔ بالا ترینی حیاة ثانیه‌لری دیمك اولان فضائل بی‌انتهای مجتهدانه‌لرینه انحصار ایلمش وبوسببله بونجه ادوار وازماندنبرو بو کهنه رباط جهانه

کلوب کیدن میلیونلرجه علما، فقها، فضلا هپ اوستاذ اعظمك ودها طوغریسی او معلم اولك طلبکار علم وکمالی اوله کلمشدر .

افراد امت تسلیمیت تامه ایله ربقهٔ اجتهاداتنه مربوط الرقبه اولوب سرافراز ائمهٔ اربعه اولان ذات اقدسلرینك سالك شاهراه فیوضاتیدر .

یالکز افراد امت دکل هربری افراد امتك مابه الافتخاری اولان ائمه ومجتهدین دین بیله تسلیمیت آور عظم قدر وشانیدر .

معلومدرکه صلاة صبحده دعای قنوت اوقومق حضرت امام شافعینك اجتهاداتندن اولوب حنفیلر بو دعایی صلاة صبحده اوقومامرینه مبنی جناب امام شافعی برصباح قرب مدفن نعمانده اداء صلاة صبح ایلدکاری صره‌ده مجتهدات ابن ثابتدن اولیان بو دعایی امام همامك جوار مدفننده اوقومامق کبی تعظیمات خارقة العاده‌ده بولنمشلردرکه امام شافعی مثللو بر امام مفخمك شو معاملهٔ تجلیه‌سی مزیت نویس نعمان اولمق ایستیان اقلام مؤرخینه استغنا بخش توضیحات اوله بیلور .

صوك

مشاهیر اسلام

محرری: حمید وهبی | جزؤ ٤٨ | طابع وصاحبی: مهران

{ عبدالرحمن ثالث اموی }

(الناصر لدين الله عبد الرحمن ثالث اموی ابن محمد) عباسیلرك سیل العرم مهاجماتیله بنای دولت امویه سوریه‌ده پذیرای انهدام اولدقدن صکره ایکنجی قرن هجری اواسطنه طوغری اندلس قطعه‌سنده تکرار تأسیس بنیان سلطنتله بشنجی عصرك اوائلنه قدر اجرای حکومت ایدن ملوك امویه‌نك اشهر مشاهیری بولنان بر حکمدار معالی شعار ایدی.

سریر حکومت اوزرنده یارم عصردن زیاده فرمان فرمای عدل وداد اوله‌رق اندلسی بر مشهر ترقیات وبدائع گونا گون حالنه قویمش وحالا دللرده داستان اولان اندلس مدنیت ومعرفتی واصل اقصای کمال ایتمش ایدی.

زیب آور اریکهٔ سلطنت اولدقدن یکرمی یدی سنه صکره‌یه قدر اسلافی کبی یالکز (امیر) و (ابن الخلیفه) دیو یاد اولنور ایکن عزم جلیل اعتلا جویانه‌سیله عنوان دیرین حکومتی رهین تحولات وملوك امویهٔ اندلسیه

ایچنــده الڭ اول (امیر المؤمنین) و (خلیفــه) ناملرینی احراز ایله برابر کندیســنی (النــاصر لدین الله) لقب مفخرتیله قرین تلقیبات ایلمش ایدی .

زمانی ثروت مدنیــه و علمیه‌نك نصل بازار کمالی ایسه ثروت مالیهٔ دولتك دخی اونسبتده اوان تعالیسی اولوب خزائن مالامال درهم ودینار واموال عمومیه‌نك برقسمی عسکره و برقسمی مصروفات متنوعه‌یه عائد اولدیغی حالده قسم کلیٔ دیکری حصهٔ مصیبهٔ صندوق ادخار ایدی.

سیف بسالتی ماحیٔ شوروشر . قلم حکمتی حامیٔ علم وهنر ایدی. انتشار علوم وفنونه اولان محبت خارقه‌سی ســببیله بیقرا بزم ومیادین کارزارده‌کی شدت شکیمه‌سی حسبیله‌بر آتشپارهٔ رزم ایدی .

غزوات جلیله ســیله شان اسلام منتشر آفاق جهان وهراس هجمهٔ مجــاهدانه‌سی لرزش دهندهٔ افئدهٔ دشمنان ایدی .

***

(٢٧٧) سنهٔ هجریه ســنده کهواره پیرای عالم شهود اولوب والده‌سی (مزنه) نامنده برجاریه ایدی .

عنفوان صبــاوتی نفس کاملنــده مزایای سیفیــه وقلمیه‌یی جمع ایتمش اولان (عبد الله الغمری)نك تحت تربیت ونظــارتنده کچیرمش واون یاشــنده ایکن حفظ قرآن کریمه احراز موفقیت ایدوب بالتــدریج فن فرو- سیت و اصــول استعمال اســلحه‌ده بهره‌ور ممارســه

اولدیغی کبی علوم وفنون شتـایه‌ده وقوف تام حاصل ایلمشدرکه بو مکتسبات مکملیت اشتمال کندیسنك آتیاً حصول سعـادت مملـکت ایچون بیالدرجه ابراز ایده‌جکی خدمات مشکوره‌یه براعت استهلال ایدی .

یکرمی ایکی یاشـنه قدر هر جهتـله پرورش یاب درایت وعرفان اولدقـدن صکره او صردلرده مقـام سلطنتده بولنان (ملك عبد الله)ك ترك حیاة مستعـاره ایلمسی حسبیله اطوار واوضاع مستحسنه سـیله محبوب قلوب عامه اولمش اولان اوچنجی (عبد الرحمن) (۳۰۰) سنهٔ هجریه‌سی ربیع الاولنده دیهیم حکمداری‌یه نباهت رسان اولمشدر .

***

مبادیٔ حکومتی الٓ غائله‌لی برزمانه متصادف اولوب قلمرو موروثنـك قسم اعظمی قرق بش سـنه دنبرو (طلیطله) شهر شهیرینی دارالنـدوهٔ مفاسـد اتخاذ ایدن (غالب بن حفص) نامنده بردعامة الرهط شقاوت پیشه‌نك زیر ادارهٔ وقاحت باهره‌سـنه انتقـال ایلمش بولنمسی جهتیله استحصـال تمام ملکیسی ایچون غالبك بای حال دوچار مغلوبیت وعلی الخصوص التمش ییلدنبرو یکدیکرینی ولی وتعقیب ایلیان دردسر داخلی ملابسه‌سیله اسپانیالیلر بلا مزاحم تزیید اسباب سطوت و مکنت ایتمریله تأمین استقبال دولت اسلامیه ایچون خرستیانلر علیهنه اعلان جهاده مسارعت قلنمسی اقادم اموردن ایدی .

عبدالرحمن ثالثك مشكلات توافر ایتدكجه تحرئ امكان ازالهسیله لذتیاب اولمق خصیصهسنی حائز بر قهرمان عظیم النفس ایدی داخلاً وخارجاً موجود اولان مهالكك اهمیتنی تقدیر ایتمكله برابر ذره قدر اندیشناك اولمیوب ممالك مغصوبهسنی استرداد وبناءً علیه قوت و قدرت حكومتنی مزداد ایلدكدن صكره خرستیانلر اوزرینه تحویل صولت ایتمك اوزره پیرانه وله بخش اولهجق بر مكانت جوانانه ایله میان بسالتنه سیف سرتیزینی قوشانهرق قرقبیك بهادر نبرد آزمایی مستصحباً (غالب بن حفص) ه قارشو رایت كشای حد تأدیب اولمشدر.

بوخبر احتیاطسزلق عالمنده یشامقده اولان غالبك واصل سامعهٔ اطلاعی اولنجه طالمش اولدیغی رقدهٔ غفلتدن اویانمش وطلیطلهده قالمش اولسه قوهٔ موجودهسیله دفع صائل ایدهمیهجكنی ادراك ایتمكله اوغلی (جعفر)ی طلیطلهده براقهرق همان تحشید قوای جدیده ضمننده (بلنسیه) جهتنه كیتمشدر.

عبد الرحمنك دهشت ورودیله طلیطلهیه قدر اولان یرلر استیمان ایلمش وبر حملهٔ سریعه ایله طلیطلهنك بیله اخذ وضبطی ممكناتدن بولنمش ایسهده اول امرده بر مصاولهٔ شدیده ایله ابن حفصك تنكیلی هرشیئه مرجح كورنمسیله بلنسیهیه توجیه وجههٔ جلادت و (شوقار) نهری كنارلرنده تلاقئ فریقین وقوعیله اشعال نائرهٔ جنك وجداله مبادرت قلنمشدر.

محاربهٔ واقعه ظرفینجه بر حیات وممات مسالهسی اولوب عبدالرحمن ایالت سفر حکمدارانهسی اولان بو وقعهده احراز غالبیت ایدهمیهجك اولور ایسه طبیعی التحصل اولان سوء تأثیرات تعمیمکردهسی بولنان حرکات آتیهٔ عسکریهجه تولید عدم موفقیات ایلیهجکی جهتله تأمین مظفریته ابذال مساعئ بیشمار وابن حفص دخی مغلوبیتی حالندده ذاتاً نقش بر آب مثابهسندده اولان بیت اوهن حکومتنك کلیاً دوچار اندراس اولهجغنی دوشونهرك اولانجه قوت وغیرتی ایثار ایلر ایدی .

نهایت عبدالرحمن هجمات متتابعهٔ رستم پسندانه ایله غالب مغلوب ایلدیکی مثللو خصمنك قوماندهسی آلتنده بولنوب البیرا حوالیسنك جنکاورلکله شهرتیاب اولان دلاورلرندن یدی بیك کشی‌یی ده امحا و عقبکیرلکه عرانین اربات سیفدن عمی (المظفر)ی مأمور واسرا ایتمشدر.

علو جنابی خصماسنی بیله واله وحیران ایدن ملك شیر خصلتك خلال وغادهکی شدت غضنفرانهسنه مقابل بعدالحرب حصوله کلان سکون ورقت کریمانهسنی کوسترر احوالدندرکه ابن حفصك عونه سندن غاطیدهٔ خاك فنا اولانلردن بشقه پك چوغنك جریحهدار اولهرق مشغول آه وانین اولدقلرینی کورر کورمز جملهسنی دارالتداویٔ مرحمتنه قبول ایله کندی مجروحین عسکریه‌سیله برلکده اجرای مداوات سریعهلرینی امر ایلمسیله

بونلر اکتساب برؤ وصحت ایتدکدن صکره علیهنده سل سیف عدوان ایلدکلری حکمدار مکارم کردارك بندهٔ حلقه بکوشی اولمشلر ایدی.

بو ملحمهٔ کبرایی متعاقب پای تختنه معاودت ایلیان عبدالرحمن، برکتیبهٔ قویه ایله بالذات البیرا اوزرینه‌ده یوریمش وراست کلدیکی سراپای بغاتی تپه‌لیه‌رك البیرا مملکتنی وایکی یوز عدد شهر وقلعه‌یی آوردهٔ قبضهٔ تسخیر ایلامشدر.

اوته طرفدن (المظفر) دخی اقدامات متوالیه سیله ظفردن ظفره ارتقا ایدرك اسپانیانك جهات شرقیه سنی دائرهٔ انقیاده ادخال ایلیوب شو قدر وارکه غالب عونهٔ بقیة السیوفیله مار هلاهل نثار کبی بعض مواقع صعب المنالده اختفا ایتمکله تحریسنی خطوه انداز مظفریت اولمقده بولندیغی شانلی محاربه میدانلرندن چیقه‌رق حیدود آرامق قبیلندن عد ایتدیکیچون بو صورتی عظمت بهادرانه‌سیله متناسب کورمامشدر.

موفقیات متسلسله نتائجندن اوله‌رق هر طرفده بر سکینت تامه مشهود اولمسیله شهریار ترقیات شعار بری وبحری توفیر قوت ایله استکمال اسباب جهاده صرف یارای اقتدار وترفیه احوال زیر دستان ایچون غرناطه، مورسیه، بلنسیه ایله اندلس ساحللرینی وسرقسطه جهتلرینی کشت وکذار ایلمش وسرقسطه سکنه‌سی آثار

تمرد ابرازندن خالی دکل ایکن اخیراً حبل متین عفو وامانه اعتصام ایتملریله او حوالیده‌ده محل آسایش برشیء قالمامشدر. معهود ابن حفص بوصره‌ده (حوشقه) ده‌رهرو دیار عدم اولمش ومحصول فؤاد شقاوت اعتیادی بولنان اوغلی (سلیمان) و (جعفر) طریق عصیانده برر صنواب خباثت اثر کسیلوب انجق جعفر برقاچ سنه (طلیطله) ده محصور قاله‌رق نهایت خرستیانلر ایچنه فرار ایتدیکندن عبدالرحمن (۳۱۵) ده (طلیطله) یه کیرمشدرکه اجزای قلمرو موروثندن اولان بوشهر دلپذیر یارم عصره قریب بر مدت جولانکاه بغاة اولدقدن صکره بوصورتله استخلاص وتسخیر قلنمش ایدی.

عبدالرحمنك جلوسندن التمش سنه اول داخلاً باشلایان اغتشاشات دول متجاورهٔ اجنبیه ایچون: (مصائب قوم عند قوم فوائد) مدلولنجه باعث ازدیاد قوت بیغایات اولوب آماج ازلام نوائب اولان ممالك اندلسیه ایسه بالعکس دوچار تدنی اولمش وبنابرین عبدالرحمن ایچون سرایای اعادی‌یی تدمیر ایده‌بیلمکه مقتدر وکافی قوهٔ عسکریه استحضاریله جبر مافات وسائلنی استحصال و حکومات مختلفهٔ نصارانك کسر بازوان سورتلرینی اتخاذ اقدم آمال ایلملك لازمه‌دن کورنمش اولمسیله جناب مجاهد شیرخو دائما بومقصدی حصوله کتیرمکه فرصتجو ایدی.

ایشته بو صره‌لرده ایدی که (جعفر) کژدم خصلت جریحه‌دار تیغ جلادت اولمق حسبیله الجای فکر انتقام ایله (لیون) قرالنه دخالت و اهل اسلام علیهنه تحریکاته مبادرت ایلمسنه و قرال ایسه هنوز ریعان جوانیده بولنه‌رق بروجه معروض اغتشاش داخلی اسلامك امتدادندن طولانی سطوت حکومتی‌ده رهین توافر اولمسنه مبنی تحریکات واقعه‌یه قاپیلمش و برنئه وافیه ایله خلیفه‌یه قارشو علم افراز مخاصمه اوله‌رق (سموره) حرب هائلنی قزانمش ایسه‌ده قرالك معاملهٔ عهد شکنانه‌سنی وسیلهٔ نیل امل عدا ایدن عبد - الرحمن زخمدار اولمش شیر ژیان کبی تزیید صولتله کد یمین شهامتی اولان (المظفر) ك قوماندهسیله هجوم ایتدیردیکی برکتیبهٔ قویه خرستیانلری تارمار وقرال ایله جعفری فراره اجبار ایلمکله ایکیسی‌ده تمهید انواع اعذار ایله متشبث اذیال استیمان اولمشدر .

بو وقعه الك بیوك برخصمنك قدرت عسکریه‌سنی اماته وجعفرك مکیدت اهانتکارانه‌سنی اماطه ایلدیکیچون عبدالرحمنك قلبنی مسرتله مالی وبونی متعاقب علم نصرت توأم مجاهدانه‌سنك افریقیه فیافیٔ وسیع الانحاسندهده تموجنما اولمسی شان خلافتپروریسنی قرین تعالی ایلمشدر . شویله‌که: برنجی (عبدالرحمن اموی) نك تبردار ذی اشتهار (ابومسلم خراسانی) نك مهاجمات معلومهٔ خونریزانه‌سی

الجا آتندن اولەرق (مشاهير اسلامك ١٢ نجى جزئنه مراجعت.) اندلسه فرار واوراده مجدداً دولت امويەيى تأسيس و قرار ايتديكى خلالده اولاد مرتضويەدن (الشيخ ادريس) ارض حجازدن مغرب زمينه رحلت و (فاس) شهرينى انشا ايله تشكيل حكومت ايلمش ومؤخراً اندلسدن زاملەبند مهاجرت اولان نفوس ايله تزييد قوت ايتمشدركه آرەدن ايكى عصر كذران ايلديكى حالده فاس حكومتى بنى ادريسه منحصر اولوب عبدالرحمنك عهد سلطنتنده ايسه (يحيى بن ادريس) سرير حكمرانيده بولنمقده ايدى.

دول و حكوماتك يكديكرى اززرينه بى‌رحمانه صولتله غصب ممالك ايتملرى عادت حكمنده بولنان اودور تغلب وتحكمده صناديد شيعەدن (ابو محمد عبيدالله) على الفور (فاس)ى محاصره وتضييق ايلديكندن يحيى بالضروره جزيه كذارلق شيننى اختيارده ميلان‌نما اولمش ايسەده بونكلەده قورتيله‌ميوب متعاقباً ترشونه مكناسه حاكمى (موسى بن ابى العافيه) كى برصائل جديد چيقمش و حكومت ادريسيه‌يى اغتصاب ايلمش اولمسيله (زناته) قبائل شديدة الشكيمه‌سى مشايخى بومتغلب نوظهوره رقبه دادهٔ مطاوعت اوليه‌رق (عبد الرحمن ثالث)دن استغاثه ايتدكلريچون درماندكانه معاونت رسان اولمق خلق كريمانه‌سيله متحلى اولان خليفهٔ عاليجناب (ميورقه)

والیسی (جعفر بن عثمان) و امیر البحر (عقیلی) قوماندهلریله تسریب کتائبه شتاب ایتمکله بوایکی سردار دلیر هجمهٔ نخستینلریله (طنجه) و(سبته) شهرلرینی تسخیر ایلدکدن صکره ایلروله‌مکه باشلامشلر ایسه‌ده عبدالرحمنك قدرت وسطوتندن دهشناك اولان ابن ابی العافیه درحال حکومت امویه‌یی تصدیق و اعلان ایتدیکندن بالعافیه برنده قالمشدر. وقعه (ابو محمد عبدالله) لك مسموعی اولدقده (حامد بن حمدان الهمدانی) نامنده‌کی سردار شجیع قوماندهسیله (فاس) اوزرینه سوق سرایا و (ابن ابی العافیه) نك ضعفی جهتیله شهر مذکوری ضبط ایله شرف ونفوذینی اعاده واعلا ایلمش و کرچه جانب خلیفه‌دن فی الحال (احمد بن بکر بن عبد الرحمن بن سهل الجذامی) واسطه‌سیله بوله چیقاریلان برفرقه‌نك صولت کوه براندازانه‌سیله شهرك ایدیٔ مخاصمیندن نزعنه احراز موفقیت ویدی بیك قدر بغاة سپردهٔ زمین ممات اوله‌رق (حامد) لك سرمقطوعی عبدالرحمنه بالتسییر اتمام لوازم مظفریت قلنمش ایسه‌ده مؤخراً (ابو محمد عبدالله)ه بئس الخلف اولان فرزند شقامندی (ابوالقاسم) قوهٔ مجموعه‌سیله بالهجوم فاس شهرینی ینه فاطمیلرك دست تغلبنه کچمشدر.

مشکلات ومزاحم دینیلان عوارض موقته نه قدر تزاید ایتسه وسائط اندفاعیه سنی استحصال ایتدکجه

او نسبتده منبسط ومتلذذ اولان عبدالرحمن کبی برفتای وسیع الصدره کوره ابو القاسمی رهین نکال وشعبهٔ فاطمیه‌یی اورته‌دن قالدیرنجه‌یه قدر استیصال ایلمك امکانی هروقت موجود ایسه‌ده قوتلرینی حکومات اسلامیه‌نك اضمحلالنه حصر ایدن خرستیانلرله مصاوله‌یی اراقهٔ دماء مسلمین و انشقاق عصای موحدین مثلو فجائع مادیه ومعنویه‌یه بالترجیح (طنجه) و (سبته) مظفریاتیله اکتفایی مناسب کورمشدرکه آره‌دن پك چوق زمان کچمه‌دن فاس حکومتی ینه ادریسیلره انتقال ایلمکله حاکم جدید، بنی ادریس حقنده‌کی مظاهرت سابقهٔ ضعفا نوازانه‌سندن طولایی عبدالرحمنه عرض تابعیت ایله رابطهٔ مخصوصه‌سنی نام نامیٔ خلیفه‌یی خطبه‌لرده قرائت ایتدیرمك صورتیله‌ده تأیید ایلمش و بو وجه‌ایله جناب خلیفه‌نه اعلای لوای کلمة الله خصوصنده‌کی مساعیٔ مجاهدانه‌سنك ثمراتنی بالاجتنا افریقیه‌ده تماميله توثیق نفوذ ظاهری وباطنی ایتمشدر.

عبدالرحمن همیشه علم بسالتکسترانه‌سنی خصمای دولتنه قارشو کشاده وعلم مدنیتپرورانه‌سنی ابداع بدائع صناعت ومعرفته آماده بولندیرمق کبی ایکی مقصد حاکمانه وحکیمانه‌یی اس الاساس حکمت حکومت اتخاذ ایلمش اعاظمدن بولندیغیچون سیف شهامتنی وضع نیام ایتدکجه تعمیم محاسن قلمیه‌یه وقف اشغال ایلر ایدی.

ایشته بو امل ترقیات جویانه نتائجندرکه داخل قلمرو سلطنتنده واصل اقصی الغایات اعتلا اولمش اولان صناعت ومعرفتك برراتموزج نظر رباسی اولمق اوزره برسرای عدیم المثال وبر جامع روحانیت اشتمال بنا ایتدیرمشدرکه بو کاشانهٔ دلنشین نمونه‌مای قصر خورنق وجامع رصین زینت ونفاست معماریه‌جه قرطبه جامع مشهورندن بالاتر وپررونق ایدی .

(مدینة الزهراء) اسمیله موسوم اولان بوسرای عالیٔ اتالی پسند ثقاة مؤرخینك روایاتنه کوره اوچ یوز عدد رنکارنك مرمرستون اوزرینه مبنی بربنای بی مانند اولوب بهر سنه اوچ یوز بیك التون صرف ایدلمك شرطیله تام یکرمی بش سنه ظرفنده صورت پذیر اختتام اولمسی عظمت وجسامتنه برهان کافیدر .

تزیینات وتقسیمات بدیعه وله‌افزاسی بیدانی وجدران زرینك نقوش کوناکون دلفریبی حیرت دهندهٔ عقل مانی ایدی . بوخارقهٔ صناعت ومعرفتی محیط اولان ریاض رضوانپسندك نضارت و نظارتی ممد حیاة ونوارهلرندن دائما زیبق سیمین فام فوران ایتمك حسبیله مناظر عیون آراسی بك لطافت آیات ایدی .

عبدالرحمنك حب اسلامی لذت انتقامه ترجیح بولنده واقع اولان تدبیرنده‌کی اصابتی آره‌دن چوق زمان کچمه‌دن اسپانیولرك اسلام علیهنده‌کی حرکت عمومیه‌سندن

متحصل بر ملحمهٔ کبری میدان وضوحه قونمشدر . شویله‌که :

(شنترین) والیسی (اسحق بن امیه) نامنده‌کی بر منکر النعمك سیاسةً محکوم قتل واعدام اولان برادرینك اخذ ثاری داعیه‌سیله شنترینی (لیون) قرالی ایکنجی (ردمیر)ه ترك وتسلیم ایتمسی و اسپانیوللرك بوحادثه‌یی ذریعهٔ آشوب وشورش عد ایله ممالك اسلامیه‌یه تخطی‌یه باشلامسی علائم ملاحم عظیمه‌دن اولوب گرچه بر آزده‌لق (المظفر)ك تأثیر شمشیر آتشباریله بونلرك سحاب کثیف جمعیتلری دوچار تشتت اولمش و ابن المظفر کویان اولان شرذمهٔ اعادی عصرمزده اسپانیا دولتنك پای تختی اولان (مادرید) شهرینه قدر تیه‌نورد فرار اولارق اوراسنی تالان ایتمش ایسه‌ده اسپانیوللرك الجای فکر انتقامجویی ایله حدودده‌کی اهل اسلامی متمادیاً یزدهٔ خیول اعتساف ایتمکدن خالی قالماسی واسطهٔ سیف صارم ایله تأیید وتأبید سلم خصوصنده جناب خلیفهٔ حمیتشعاری مضطر براقسیله درحال اعلان فریضهٔ جهاد ایدلمش وزمان قلیلده یوزبیك بهادر لیث نهاد جلادتنمای احتشاد اولمشدر .

عبدالرحمن بو شناوران یم غزایی اوچ فرقه‌یه بالتقسیم قرقر بیك کشیلك ایکی فرقه‌دن برینك قوماندانلغنی بالذات درعهده ایله دیکرینی (المظفر)ك ویکرمی بیك مجاهددن مرکب اولان اوچنجی فرقه‌یی (عبدالله ابن

احمد) ك قوماندەلری آلتنه ویرمش وهمان (سموره) او - زرینه كیدیلەرك تحت محاصرەیه آلنمشدركه بوبلدهٔ جسیمه متوفی قرال (الفونس) طرفندن او وقتك فن حربی حكمنجه برصورت خارقةالعادەده تحكیم ایدیلوب درونی ایسه (قشتاله) نك الك جنكاور بهادرلری ایله ملئسان بولندیغیچون برطلسم مشكل كشا حالنه كلمش ایدی.

محاصرین ومحصورین بیننده برقاچ مصادمهٔ خونریزانه وقوع بولەرق محصورین سوراخ اختفالرینه چكلدكلری اثناده قرال (ردمیر) ك جیوش اسلامیه عدادینه معادل برقوهٔ عسكریه ایله سمورەیه امداد ایچون كلمكده بولندیغی خبری آلنمغله عبدالرحمن سموزه پیشكاهنده طوروبده داخلی وخارجی ایكی صولت آرەسنده قالمقدن ایسه قوهٔ كلیهٔ معاونەیی تنكیل و بو وجهله سمورەنك فتحنی تأمین ایلمكی بالتصویب شجاعت و ثباتنه اعتماد ایتدیكی (عبدالله الغمری)یی یكرمی بیك كشی ایله اوراده براقەرق قصور سكسان بیك قهرمان ایله خصم قویسنك استقبالنه مسارعت كوسترمش و فریقین بر جویبار لطافت دثار كنارنده التقا ایلمشدر.

یكدیكرك قاننه صوصامش اولان یوز سكسان بیك كشی ایراء زناد كیرودارەباشلامش وایكی كون مصادمەجكلر وقوعیله اوچنجی روز روستاخیزنمای وغاده مهاجمات واقعه اولقدر شدت حیاتسوزانه كسب ایلمشدركه

انفلاق صباحی متعاقب ابتدا ایدن بو کارزار حلول شب تاریکه قدر امتـداد ایتمش و طرفینـدن بیکلرجه دلاور زمین مرکه سریلوب نهایت خلیفهٔ دلیرك قرطبه فرسـان بسالت اقترانی مستصحباً واقع اولان صولت هجوم شیرانه‌ سـیله اسـپانیوللر دوچار انهزام تام اوله‌رق آلودهٔ خون لعلکون اولان جویبارك اوته جهتنه کچوب قاچه‌بیلمش ایدی .

خصماسنه قارشو بیله علوجناب اظهار ایتمکله متصف اولان عبدالرحمن عقبکیرلکدن صرف نظر ایدرك یالکز موقع مصافده برقوهٔ مفرزه براقدقـدن صکره سموره‌یه دونمش و(عبدالله الغمری) ایسه ذاتاً محصورینی تضییقدن منفك اولمیوب ملك قهرمانك معاودتی اثناده قلعه بدننده ایکی رخنه آچیلمش اولمسیله تکریر مهاجماته باشلانلمش ونهایت مملکت عنوةً بالتسخیر قلعه داخلنده‌کیلر قایجدن کچیرلمشدرکه غازیان ظفرنشان خندقلر ایچنده افتادهٔ خاك شهادت اولان رفقای سعدالرینك نعش غفران نقشـلری اوزرندن کچه‌رك قلعه‌نك فتحنه موفق اولدقلریچون بومحاربهٔ مدهشه‌یه (خندق محاربه‌سی) عنوانی ویرلمش ایدی .

عبد الرحمن بو ایکی موفقیت عالیه اوزرینه قرطبه‌یه عودت ایلیه‌رك آره‌دن بر بچق سنه کذار ایتدیکی اثناده قرال (ردمیر) ك سائقهٔ یأس ایله علی الغفـله سموره‌یی باصه‌رق استرداد ایلدیکی استخبار اولنور اولنمز (عبد-

الله)ك قوماندەسیله كوندریلان مجاهدلر پیش جلادتلرینه چیقان دشمن فرقه‌لرینی پریشان ایدرك سموره‌یی ینه ضبط ایتملرینی متعاقب (ابن اسحق) (ردمیر) دن رو. كردان و ملك ملك خصالك علو جنابنه دخالتله استیمان ایلدیکی کبی (ردمیر) دخی عبدالرحمنك ساعد آهنین سطوتی بوكمك قابل اوله‌میه‌جغنی آجی آجی تجربه‌لرله آكلادیغی ایچون معرض رجای صلحده قرطبه‌یه برسفیر اعزامیله بش سنه مدتله بر متارکه عقدی املنده بولندیغندن کرك ابن اسحقك، کرك ردمیرك تمنیاتی اسعاف ایدلمش و بوخلالده معهود حفصك اولاد بدنژادی اوزرینه برمقدار عسکر کوندریله‌رك ابنای حفصك کلیاً اورته‌دن قالدیرلمش اولمسی موفقیات متسلسله‌ٔ واقعه‌نك ضمیمهٔ سارەسی اولمشدر.

ملك عبدالرحمن بش سنه قدر داخلاً وخارجاً آزادهٔ دردسر اوله‌رق امرار اوقات و توفیر قوت قاهرهٔ عسکریه. ترفیه احوال برایا، اعمار ممالك مثللو وابستهٔ اوان آسایش اولان ایشلره حصر اشتغالات ایتمش ایسه‌ده قرال (ردمیر) ایله منعقد اولان متارکه‌نك انقضای مدتی ملابسه‌سیله خرستیانلر علی ماجری العاده برخاشجویانه باش کوسترمکه باشلاملریله اتساع دائرهٔ مکنتلرینه میدان ویرلمامك ایچون (احمد بن سعد) قوماندەسیله برمفرزهٔ عسکریه ترتیب وقوای متفرقه

اعادی اوزرینه تسریب ایلمش وابن سعد سردار ظفر پیکر (المظفر) عزم کلکشت جنان ایتدکدن صکره حاجب خلیفه نصب ایدیلان بر صاحب سیف پرند آور اولمسی حسبیله راستکلدیکی دشمن سریه‌لرینی پریشان واستحصال غنائم فراوان ایله ایقاظ فتنهٔ نائمه ایدنلره مکمل برحد تأدیب کوسترمشدر.

عبدالرحمن تیغ بسالتنی وقف معارك غزا ایدرك اسلام علیهنده استعمالدن غایتله مجتنب ایکن اغربدرکه حاکم مصر (معزالدوله) نك حرکت اتحاد شکنانه‌سی طبعاً منفوری اولان برمعامله‌یی اختیاره کندیسنی مجبور ایلمشدرکه بومجبوریت اندلسه منسوب برسفینه‌نك سجایا جهتلرنده (معز الدوله)نك سفائننـدن برینه تصادفنده ضبط ایتمسی اوزرینه معزك غضبنك اوله‌رق همان دونما‌سنی بالتسییر کرك غاصب اولان سفینه‌یی وکرك (مریه) لیماننده‌کی اندلس کمیلرینی احراق ایتدیرمسندن انبعاث ایلمش ایدی.

معزك طوغریدن طوغری‌یه عبدالرحمنه مراجعتله اهل سفینه‌نك تأدیبنی طلب ایتمسی لازمکن ایکن بویله میدان اوقورجه‌سنه عتو وغرور کوستریشی خلیفه‌نك شان سلطنتنه ایراث خلل ایلدیکیچون بنضروره حاجب (احمد بن سعد) قوماندهسیله افریقیه‌یه یکرمی بیك سواری وایجاب ایدن سواحله کمیلر کوندره‌رك

مصر ملحقاتندن (تونس) شهرینی براً و بحراً تضییق ایتدیرمکله تونس مرساسنده بولنان بالجمله سفائن مصریه ایله سیم وزر بی‌حساب وپك‌چوق اسلحه واسرا ودواب اغتناميله عودت قلنمشدرکه اندلس تاریخلرینك روایاتنه نظراً اوزمانه قدر هیچ برمحاربه‌ده بوقدر اموال مغتنمه وقوعی ایشیدلمامش ایدی.

(معزالدوله) وهلهً بوکوشمالی هضم ایتمك ایسته‌مامش ایسه‌ده عبدالرحمنك بطش وسطوتندن زیاده‌سیله متحاشی بولندیغیچون بردرلو یرندن قمیلدامغه جرأتیاب اوله‌مامشدر.

عبدالرحمنك سمو سجیهٔ جوانمردانه‌سنی کوسترر احوالدندرکه قرال (ردمیر)ك وفاتنده یرینه کچن مخدومی اوچنجی (اوردون) ك لاب برادری (سانشو) ممالك موروثه‌نك برقسمنه اشتراك ایتدکدن برمدت صکره (اوردون)ك وقوع وفاتی اوزرینه بعض منفعتپرستان طرفندن اوردونه خلف تعیینی ضمننده تدویر ایدیلان دولاب احتیالك تأثیراتیله مجبوراً (لیون) دن (نوار) شهرینه قاچدیغی اثناده (قشتاله) قونتی (فرنان غونزالس)ك تحریکیله متوفی قرال دردنجی (الفونس)ك اوغلی دردنجی (اوردون) قرال انتخاب اولندیغیچون کندوسی بالطبع زیاده‌سیله کدرناك اولدقدن ماعدا داءالعضال استسقایه‌ده اوغرایه‌رق محتاج مداوات بولنمسیله اول وقت هرنوع علوم و فنون ایله علم عمیق الغور طبك دارالتعلیمی

مثابه‌سنده اولان (قرطبه) شهرنده‌کی اجلهٔ اطبای اسلامیه‌دن (ابو القاسم خلف ابن عباس) معرفتیله لاجل التداوی قرطبه‌یه کلسنه مساعده ایدلمسنی استرحام ایتمکله خلیفهٔ مرحمت نشان (سانشو)نك هم سیاسةً اوغرادیغی مصائب و نوائبدن و همده کرفتار اولدیغی مرضدن طولایی اسفخوان و آرزوسی وجهله همان (قرطبه)یه کلمسی امرنده ملتفتانه اعطای جوابه شتابان اولمشدر .

(سانشو) نك بوجواب مسرت آمیزی آلور آلمز یوله چیقدیغی قرطبه‌ده ایشیدیلنجه ملك منهماننواز استقبالی ضمننده مأمورین وعساکر لازمه کوندره‌رك مواصلتنده اقامتیچون سرای حکمداریسنده بردائرهٔ مکمله بالتخصیص امر تداویسنه اقدام و اعتنا ایتدیرمسیله (سانشو) بومعاملات انسانیتکارانه ومسافرپرورانه‌یه متحیر اولوب تأثیر مداوات واقعه ایله کاملاً شفا یاب اولدیغی اثناده اعادهٔ موقع اقبالی خصوصنده واقع اولان تمنیسی‌ده بالاسعاف خلیفهٔ مکارم کردار مهمان عاطفتنی بر قوهٔ قویهٔ عسکریه ایله (لیون) اوزرینه تسیار ایتمش واوته طرفدن دردنجی (اوردون) ایشه اطلاع حاصل ایدر ایتمز (استوریش) جبالرینه قاچدیغندن (سانشو) سالماً ومطیباً لیونه بالدخول قراللغنی اعلان ایلمشدرکه من کل الوجوه مستغرق اولدیغی لطف وحمایتی عمری اولدقجه اونوتمیوب اندلس حکومت اسلامیه‌سنك منتدار دائمیسی اولمش ایدی .

(اوردون) ایسه کندیسیچون بلاد اسلامیه‌دن بشقه التجاگاه سلامت اکتناه اولمدیغنی بالتیقن (اراغون) شهرینه کله‌رك وقتنه قدر معززاً اوراده یشامسینه حضرت خلیفهٔ معالی منقبت بویله ایکی قرالی زیر حمایت عالیجنابانه‌سنده بولندیرمق کبی برشرف مخصوص ایله‌ده ارائهٔ علو منزلت ایلمشدر .

بواثناده حاکم مصر اولان (معد بن اسمعیل) سلفی (معز الدوله) دن یادکار قالان عداوت منتقمانه الجاسیله مکمل براردو ترتیب و آماده والك زیاده حائز اعتمادی اولان ارباب سیفدن (جوهر الرومی) قوماندەسیله فاسه طوغری فرستاده ایتمسیله عبد الرحمن درعقب (یعلی بن محمد)ی مغرب والیلکنه بالتعیین کایتلو عسکر ایله یوله چیقارمش وتلاقیٔ فریقین واقع اولمش ایسه‌ده (جوهر الرومی) یعلینك قوتنه قارشو کله‌میه‌جکنی آکلایجه سرآمدان سرداران اندلسدن اولان بوقهرمان نادری طعمهٔ خنجر اغتیال ایتدیردیکیچون اندلس اردوسی رجعته باشلامش وبناءً علیه مصرلیلر فاسه کیرمش اولوب الحق خلیفهٔ سریع التدبیر همان دیکر بر فرقهٔ کلیه یوللایه‌رق بونلر زناته دلاورلریله همدست وفاق و اتفاق اولدیغی حالده فاسی ایدیٔ دشمندن نزع ایله یکیدن تسخیر ایلملریله (معد بن اسمعیل) تجربهٔ بخت وطالع اغورنده سلفندن زیاده قرین تنکیل اولمشدر .

ایشته اندلس فرمانفرمای ابدی الاشتهاری بر یاندن توسیع ممالك اسلامیه ایله اعلای لواء کلمة الله وشدائد ضربات شمشیر شجاعتیله خرستیان حکومتلرینی محو وتباه ایلمکده ودیکر یاندن استکمال لوازم مدنیت ومعرفت ایله اندلس قطعه‌سنی دارالانتشار کمالات وتوفیر صنائع نفیسهٔ کوناکون ایله داخل قلمرو حکمدارانه‌سنی معرض بدائع ترقیات ایتمکده بولندیغی حالده (٣٥٠) سنهٔ هجریه‌سی رمضان شریفنك ایکنجی کونی حلول اجل مستحیل التأجیل ایله ترك جهان بی‌بقا ایتمشدر.

ﬗ

یتمش ایکی سنه معمر اولمش ووجود نادرالموجودیله تام یارم عصر سریر حکمداری‌یی تزیین ایتمش ایدی.

زیور بخش اریکهٔ حکومت اولدقدن ارتحالنه قدر کذران ایدن مدت اثنده دست مجاهدانه سنده انسلال ایلیان حسام بسالتی نیام فراغه قویمامش وشان جلیل اسلامك اعلاسندن بشقه برشیئ دوشونمامش ایدی.

دور دلارای سلطنتنده اندلس قطعه‌سی چار اقطار جهانك یکانه دارالتعلیم مدنیت ومعرفتی حکمنده ایدی.

پای تختی اوروپا عظمای حکمدارانك بیله مراجعتکاهی اولوب المانیا ایمپراطوری. قیصر روم، ایتالیا قرالی، فرانسه قرالیچه‌سی، اسقلاونیا دوقه‌سی قرطبه‌یه سفرای مخصوصه کوندره‌رك عقد روابط حقوق

ومناسبـات ایدلمش ایدی‌که بو کونکی کون عصر مزده جاری اوله‌بیلان (حقوق ومناسبات بین الدول) قاعده‌سنه بوندن بیك سنه‌یه قریب برزمان اول قوجه عبدالرحمنك چیره دستیٔ سیاست حاکانه وحکیمانه‌سیله قرطبه شهری جلوه‌گاه تطبیق اولمش دیمکدر .

رایت فوز آیتی همیشـه برج غالبیت ومظفریت اوزرنده موجزن ایتدیرن قوهٔ بریه‌سنك کثرت ومکملیتی نسبتنده قوهٔ بحریه‌سی‌ده حائز مهابت وانتظام ایدی.

علامهٔ ذو فنـون مولانا (ابن خلدون) ك تاریخ مشهورنده یازلدیغنـه کوره ایکی یوز قطعه‌دن متجـاوز حرب سفینـه‌سی (بجایه) و (مریه) مرسـالرنده دائما مهیای غزای بحری اولوب منـاصب دولت ترتیبنجـه برده (امیر البحر)لك منصبی احداث ایلمش ایدی .

ممالکی برخزینهٔ لاتفنـای ثروت و سـامان اطلاقنه سزاوار اوله‌جق درجـه‌لرده از سرتاپا معمور و آبادان وبالجمله بلدان کثرت نفوس ایله مغبوط امصار جهـان اولوب ازجمله یالکز (قرطبه)ده برملیون نفوس وارایدی.

اندلس قطعه‌سنك هیچ برطرفی زراعت وفلاحتدن خالی براقیلوب حتی وادیٔ کبیر نهری بوینده اون ایکی بیك قریه موجود ایدی‌که جهات سائره‌نك درجهٔ عمران وتمدنی شو مقیاسدن اکلاشیلور .

هریرده قنطره‌لر، ساقیه‌لر، جدوللر تأسیسـیله امر

اهم زراعت وفلاحتی اول مرتبه‌لرده ترقی ایتدیرمشدرکه اندلسك بر قارش طوپراغنه بیله برناودان زرافشان دینلسه جدیر ایدی .

علوم و معارف شتی رهین اعتلای لایحصی اولوب نیچه نیچه مؤلفات علی التوالی موضوع موقع محسنات قلنور وحکما، اطبا، فقها، ادبا، شعرا ایچون متعدد انجمن دانشلر تأسیس ایدلمکله هر برنده مداولهٔ آرا و افکار اولنه‌رق مزایای علمیه وفنیه‌نك تعمیمنه همت اولنور ایدی‌که بو انجمنلر شمدی اوروپاده مشهود اولان (اقاده‌می)لرك براعت استهلال تشکیلی اولمشدر دینیله‌بیلور.

متبحرین اساتذه‌نك محصول یراعهٔ باهرة البراعه‌لری اولان کتب و رسائل ایسه موضوعلری اولان علوم وفنون ایچون مستقبلاً بر اس الاساس حکمنده اولوب ازجمله قرال (سانشو) نك تداویسنه مأمور ایدیلان (ابوالقاسم خلف ابن عباس)ك فن طبه دائر تألیف ایلدیکی (التعریف) نامنده‌کی اثر جلیل القدرینه اوروپا متأخرین اطباسی جانبندن (اساس طب جدید) اطلاق ایدلمشدر.

کتب نفیسه و نادره‌یه اولان رغبت متهالکانه نتا- ئجندن اوله‌رق مکمل برکتابخانهٔ عمومی وجوده کتیرلمش و درونه التی یوز بیك جلد کتاب قونلمشدرکه بویله یوز بیکلرجه امهات متنوعه‌نك خیره‌ساز عیون اولان بردار الادخار جسیمنده ایسته‌نیلان کتاب و رساله‌نك

درحال بولنه بیلمسی ایچون طبیعی الاختیار اولان مشکلاتی ازاله ضمننده یاپیلان فهرسلر قرق درت جلده بالغ اولمش ایدی.

وا اسفا که میلادك (١٤٩٢) نجی سالنده قتولیکلرك (غرناطه)یی ضبط ایتدکلری خلالده کتابخانهٔ مبحوث عنهده‌کی بونجه نفائس ونوادر آثار غلیان نوائر تعصبله احراق بالنار ایدلمش وثمرهٔ مدنیت اسلامیه اوله‌رق جمع ایدیلان ملیونلرجه کتابدن بوکونکی کون اوروپا کتابخانه‌لریله شوراده بوراده پك آز کتاب کوریله بیلمکده بولنمشدر!!!

عبدالرحمنك پروردهٔ لطف وعاطفتی اوله‌رق اندلسك هر طرفنده یتیشان جهابذهٔ علما و فضلانك مقداری بیکلره واصل اولوب کندیسندن صکره جالس اورنك حکمداری اولان فرزند کمالاتمندی (ملك حکم مستنصر)لده الك بیوك غیرتکشان علوم وفنوندن بولنمسی وکتابخانهٔ آنف الذکرك نظارت مخصوصه‌سنی عهدهٔ معارفپروانه‌سنه آلمش بر نادرهٔ روزکار اولمسی ملابسه‌سیله اشبو علما وفضلایه پیشوای تشویقات اتما و پدر بزرکوارینك غرس ایتدیکی دوحهٔ معرفته نامیه‌بخشا اولمش و موجود اولان انجمن دانشلر تکثر ایدوب علی الخصوص (اشبیلیه) و (طلیطله) انجمنلری الك زیاده تمیز وتحیز ایتمشدرکه (طلیطله) انجمنی سنه‌ده اوچ ماه

یعنی تشرین ثانی. کانون اول. کانون ثانی آیلرنده کشاد اولنه‌رق علما. فضلا. فقها. اطبا. ادبا طبقات عالیه‌سی ایچنده مشار بالبنان اولان قرق داهی‌ٔ بی‌نظیر اعضا انتخاب وتقریر ایدیلور ایدی.

عبدالرحمنك ترغیبات معارفگسترانه‌سیله یالکز رجال دکل نسا بیله مائلهٔ اکتساب هنر ومعرفت اولوب حتی جاریهٔ معتقه‌سی (رضیه) شعر وانشاده حائزهٔ قدرت وفیره وتوسیع معلومات ایچون ممالك شرقیه‌یی کشت وگذار ایلمش برسیاحهٔ شهیره ایدی.

فاضلات نسادن (لینه) شعر و انشاده صاحبهٔ قریحه و حسن خطه مالکه اولدیغی کبی (فاطمه) دخی حسن خطده نادرة الامثال اولمسیله ملك حکم مستنصر. لینه‌یی خدمت کتابتنده وفاطمه‌یی کتب و رسائل نفیسه استنساخی مأموریتنده استخدام ایتمش و بووجهله بوایکی مخدرهٔ متبحره غبطه‌فرمای رجال اولان خدمت مخصوصهٔ حکمداری‌یه مظهریتله مفتخره اولمش ایدی.

هله (ابو یعقوب الغیضولی)نك دختر عرفان اختری شاعره وادیبهٔ شهیره (مریم) اشبیلیه‌ده غوامض جویان شعر وانشایه تعلیم وتدریس ایله اشتغالدن لذتیاب اولمش برفاضلهٔ نادره اولمسیله عمرینی تعلیم ادبیاته حصر ایلمش ومداوم حلقهٔ تدریسی اولانلردن نیچه نیچه شعرا و ادبا یتیشمش ایدی.

(عایشه بنت احمد القرطبی) شعر وانشا و تتبع

وتدقیق کتب وامهات ایله شهرتشعار و (خدیجه بنت جعفر بن نصیر التمیمی) فن شعر وموسیقیده صاحبهٔ یدطولای اقتدار ایدی .

او زمان اندلسده یتیشان فاضلات نسا یالکز بونلردن عبارت اولمیوب علوم وفنون شتایه منتسبه دها پك چوق عالمات ظهور و بعضلری دیوانچه‌لر ترتیب و تصنیف وهرفندن کتب و رسائل مفیده تألیف ایتمك خصوصنه بذل مقدور ایلمشدر که تراجم احوال فضائل اشتماللری یازلسه برقاچ جلد کتاب تشکل ایدر .

عبدالرحمن ثالثك دستیاریٔ تشویقات نفائسپرورانه‌سیله صنعت دقیقهٔ معماریه دخی برصورت فوق‌العاده‌ده ترقی ایدوب ظاهراً کندیسنك نشیمنکاهی وباطناً دورنده‌کی نفاست معماریه‌نك برنمونهٔ خارقی بولنمق اوزره یاپدیردیغی (بیت الزهراء) اذهان استادان جهانه وله افزا اوله‌جق برطرزده ایدی .

چه سودکه خرستیانلر مؤثرلری‌ده، اثرلری‌ده امحا کبی برتعصب عداوتپرورانه الجاسنه تبعیتله او کوزل سرای رفیع البنیانی‌ده قاعاً صفصفا ایتدیلر ! ! !

مبادیٔ عهد سلطنتنده دنیانك هرکوشه‌سندن الك متفنن ومتبحر استاذلر. هنرورلر جلب ایدرك صنایع نفیسه‌یی اول درجه ترقی ایتدیرمشدرکه خرستیانلر مسلمانلرك قانلرینی المقدن بشقه برشئی آرزو ایتمزلر ایکن

ینه اندلس اقمشه و منسوجات و سائره‌سنك دلدادهٔ اشتراسی اولورلر ایدی.

ایپك بوجكلرینك تعمیمیله حریر وجوده كتیرلمسی و بونلردن اقمشهٔ نفیسه اعمالی وكوزل كوزل چوخه‌لرله اسلحه و آلات سائره و هر نوع منسوجات حصولی دور معرفتكسترینك جملهٔ مآثرندندر.

اندلس مدنیت ومعرفتنك صور تفصیلیه‌سنه دائر مقدما فرانسه معارف ناظرلغنده بولنمش اولان ارباب دقت و تتبعدن موسیو (دروی) طرفندن یازیلوب (خلاصة الكلام فی مآثر الاسلام) نامنده‌كی رساله‌ده منظور عاجزانه‌مز اولان برمقالهٔ حكمت اساله‌نك ترجمه‌سی اساس بحثمزی پك موضح ومفسر اولمق حسبیله بروجه‌زیر نقل وتزبیر قلنمشدر:

«اوروپالیلر شبستان جهل ونادانیده ایشغی اكنه دایكندن كورمز مرتبه‌ده سركردان وبغداد وبصره وسمرقند ودمشق وقیروان ومصروفاس وغرناطه وقرطبه شهرلرینك هربری علوم ومعارفك مركزی اولمق حیثیتیله غبطه فرمای جهان اولدیغی حالده ادب وفلسفه وصنائع سائره وال ایشی كبی علومی متضمن اوله‌رق امت اسلامیه جانبندن ساطع اولان نور قوی‌الظهور، امم سائره‌یه منتشر اولمغله قرون متوسطه‌ده اوروپالیلرك آنلردن اغتنام ایلدكلری مكتشفات مهمه وصنایع وفنون علیه آتیده بیان اولنور.

شویله‌كه: عربلر كندو جزیره‌لرندن انتشار ایتمه‌دن اول ایچلرنده متأصل اولان آداب ذاتیه یمنده (حمیریه) وحجازده (قریشیه)دن عبارت اولان ایكی لغتده وصف وتعریف اولنوب قرآن لغت ثانیه اوزره نازل اولدی. فقط خفی اولمیه‌كه (قریشیه) لغتیله اكرچه

قرأنلرده اجماع خصوصی وار ایسه‌ده اصلاً (حمیریه) لغتنه مقابل اولان لغت (مضریه) اولوب قریشیه‌نك زمانمزه دکین دوام ایتمسی کتب علم ودیانتك دوام واستمرارندندر. عجمه‌نك اسلامه دخولی دخی امم سائره‌نك دین اسلامه داخل اولملریله مرور ازمنه‌دن ایلرو کلمشدر.

لغت مذکوره‌یه مخصوص اولان اتساع مقال وسعهٔ مجال مزایاسنی بیلنلره نهان اولمیوب خصوصاً بادیه‌ده اسباب معیشتدن اولان ویاخود رؤیتی تکرر واکا احتیاج تکثر ایدن اشیا وآندن ماعدا صفات واحوالك تعدد اعتباریسیله وکثرت ترادفله برنسنه ایچون اسماء متعدده اولمسی جهتیله دائرهٔ آداب شعریه‌لری اتساع بولمشدرکه بالك سکسان وبالانك ایکی یوز وارسلانك بشیوز ودوه وقلیجك بیکر ومصیبتك درتبیك قدر اسامیسی اولدیغی روایت اولنوب محتاج بیان دکلدرکه بونجه اسملرك ضبط واحاطه‌سی حافظهٔ قویه‌یه محتاجدر. عربلرك قوهٔ حافظه‌لری وحدت فکریه‌لری انکاری مستحیل صورتده‌در. ازجمله مشاهیردن حمال‌الراویه‌نك هربری یکرمی بیتدن یوز بیته قدر اولمق اوزره برآنده ازبردن یوز قصیده انشاد ایتمکه مقتدر اولدیغی خلیفه (الولیده) بیان ودیوانه احضار اولندقده مستمعك منشددن اول یورولدیغی مرویدر. اول امرده اشبو آدابدن ماعدا عربلرده نسنه یوغیکن دائرهٔ فتوحاتی توسیع ایدرك حضارتده مسابقت ایدنلرله الفت واختلاط ایدنجه نطاق معارفلری متسع اولوب یوناندن (ارسطو) تألیفلرینی اخذ ایله امعان ودقتله شرح ایتمشلر ایسه‌ده سوء طالعدن اوله‌رق فلسفه‌یی کتب اصلیهٔ یونانیه‌دن آلمق ممکن اوله‌میوب شاملیلرك لغتیله مترجم اولان کتابلردن تلقی ایتدکلرندن کتب مترجمه‌یی ترجمه ایتمش اولدقلری فیلسوف عربی مشهور (ابن رشد حفیدی) آنلری قرون متوسطه‌ده اوروپایه نقل ایلدکده ایچنده‌کی تحریف مرتبهٔ اولیدن زیاده بولمسیله منکشف اولمشدر. علوم ریاضیه‌ده عربلرك مسابقت ومزیتلری دخی اولوب خلیفه (المأمون)ك (قسطنطینیه)دن جلب

ایلدیکی علمانت بوبابده مصروف اولان مساعیسی بیوك فضیلتدر. میلادك طقوزنجی قرنی اوائلنده خلیفهٔ مشارالیهك سنجار اوه‌سنده خط طولك بردرجه‌سنی بالمقایسه موازنه ایتمکله ارضك کرویتی مشاهدةً ثابت اولمق اوزره بغداد هیئت علماسندن ایکی ذاته ویردیکی امر اوزرینه قطب شمالی خط مقیسنك ایکی طرفندن ارتفاعنك اختلافیله کیفیت تبین ایتمشدر.

عربلر کتاب (اقیدس) ی شرح و (زیج بطلیوس) ی تهذیب ایدوب اوقات اعتدالی ایله سنین شمسیه وزمانیه‌یی تحریر ایدرك اره‌لرنده قاچ دقیقه فرق اولدیغنی بولدقلری کبی (منطقة البروج تعریج)ك حسابنی بولمشلردر. تحریر هیئت ایچون اختراع ایتدکلری آلات جدیده علوم ریاضیه‌یه درکار اولان قابلیت طبیعیه‌لرینه دالدر. اوروپادن چوق زمان اول (سمرقند) بلده‌سی عربلردن رصدخانه احراز ایتمشدر. عندمزده (یعنی فرانسزلر عندنده) (ارقام عربیه) تسمیه اولنان ارقام حسابیه ایله (جبر ومقابله) اختراعی انلره اسناد اولنور ایسه‌ده آنی و (ارسطو) فلسفه‌سنی دیکرلرندن اخذ وتلقی ایلمشلردرکه اسکندریه‌ده بولدقلری علومدندر. کاغدی قماشدن اختراع ایله ایجادی عقبنده طبعك قولایلشمسنه ونتایجنك محسناتنه وکتابلرك اوجوزلشمسنه سبب اولمشلردر. اوروپالیلرك اعتراف ایتدکلری کبی (پوصله) و (باروت) ی چینلیلردن تعلم ایدرك بزه ایصال ایتملری ده او قبیلدن اولمسی احتمالاتدندر. کتب یونانیه‌دن اخذ ایلدکلری فن طبده دخی عربلرك شهرت مخصوصه‌لری اولوب (ابن رشد)ك (جالینوس)ك مؤلفاتی اوزرینه یازدیغی تعلیقات اکا شاهددر. فلاسفهٔ عربدن ٤٢٦ سنهٔ هجریه سنده وفات ایدن (ابو علی بن سینا) وذکری سبق ایدن (ابن رشد) کبی نیجه ذوات واردرکه زمان واحدده هربری حکمت وطبابتی احراز ایله مشتهر اولمش وبوبابده شول مرتبه شهرت بولمشلردرکه اول عصرده اعدالری بیله معالجه خصوصنده کندولرینه مراجعته رغبت ایدرلر ایدی.

قرأنلرده اجماع خصوصی وار ایسه‌ده اصلاً (حمیریه) لغتنه مقابل اولان لغت (مضریه) اولوب قریشیه‌نك زمانمزه دکین دوام ایتمسی کتب علم ودیانتك دوام واستمرارندندر. عجمه‌نك اسلامه دخولی دخی امم سائره‌نك دین اسلامه داخل اولملریله مرور ازمنه‌دن ایلرو کلمشدر.

لغت مذکوره‌یه مخصوص اولان اتساع مقال وسعهٔ مجال مزایاسنی بیلنلره نهان اولمیوب خصوصاً بادیه‌ده اسباب معیشتدن اولان ویاخود رؤیتی تکرر واکا احتیاج تکثر ایدن اشیا وآندن ماعدا صفات واحوالاتك تعدد اعتباریسیله وکثرت ترادفله برنسنه ایچون اسماء متعدده اولمسی جهتیله دائرهٔ آداب شعریه‌لری اتساع بولمشدرکه بانك سکسان ویلانك ایکی یوز وارسلانك بشیوز ودوه وقلیجك بیکر ومصیبتك درتبیاك قدر اسامیسی اولدیغی روایت اولنوب محتاج بیان دکلدرکه بونجه اسملرك ضبط واحاطه‌سی حافظهٔ قویه‌یه محتاجدر. عربلرك قوهٔ حافظه‌لری وحدت فکریه‌لری انکاری مستحیل صورتده‌در. ازجمله مشاهیردن حمال الراویه‌نك هربری یکرمی بیتدن یوز بیته قدر اولمق اوزره برآنده ازبردن یوز قصیده انشاد ایتمکه مقتدر اولدیغی خلیفه (الولیده) بیان ودیوانه احضار اولندقده مستمعك منشددن اول یوروالدیغی مرویدر. اول امرده اشبو آدابدن ماعدا عربلرده نسنه یوغیکن دائرهٔ فتوحاتی توسیع ایدرك حضارتده مسابقت ایدنلرله الفت واختلاط ایدنجه نطاق معارفلری متسع اولوب یوناندن (ارسطو) تألیفلرینی اخذ ایله امعان ودقتله شرح ایتمشلر ایسه‌ده سوء طالعدن اولەرق فلسفه‌یی کتب اصلیهٔ یونانیه‌دن آلمق ممکن اوله‌میوب شاملیلرك لغتیله مترجم اولان کتابلردن تلقی ایتدکلرندن کتب مترجمه‌یی ترجمه‌ایتمش اولدقلری فیلسوف عربی مشهور (ابن رشد حفیدی) آنلری قرون متوسطه‌ده اوروپایه نقل ایلدکده ایچنده‌کی تحریف مرتبهٔ اولیدن زیاده بولنسیله منکشف اولمشدر. علوم ریاضیه‌ده عربلرك مسابقت ومزیتلری دخی اولوب خلیفه (المأمون)ك (قسطنطینیه)دن جلب

ایلدیکی علمانت بوبابده مصروف اولان مساعیسی بیوك فضیلتدر. میلادك طقوزنجی قرنی اوائلنده خلیفهٔ مشارالیهك سنجار اوه‌سنده خط طولك بردرجه‌سنی بالمقایسه موازنه ایتمکله ارضك کرویتی مشاهدةً ثابت اولمق اوزره بغداد هیئت علماسندن ایکی ذاته ویردیکی امر اوزرینه قطب شمالی خط مقیسنك ایکی طرفندن ارتفاعنك اختلافیله کیفیت تبین ایتمشدر.

عربلر کتاب (اقلیدس) ی شرح و (زیج بطلیوس)ی تهذیب ایدوب اوقات اعتدال ایله سنین شمسیه وزمانیه‌یی تحریر ایدرك اره‌لرنده قچ دقیقه فرق اولدیغنی بولدقلری کبی (منطقة البروج تعریج)ك حسابنی بولمشلردر. تحریر هیئت ایچون اختراع ایتدکلری آلات جدیده علوم ریاضیه‌یه درکار اولان قابلیت طبیعیه‌لرینه دالدر. اوروپادن چوق زمان اول (سمرقند) بلده‌سی عربلردن رصدخانه احراز ایتمشدر. عندمزده (یعنی فرانسزلر عندنده) (ارقام عربیه) تسمیه اولنان ارقام حسابیه ایله (جبر ومقابله) اختراعی انلره اسناد اولنور ایسه‌ده آنی و (ارسطو) فلسفه‌سنی دیکرلرندن اخذ وتلقی ایلمشلردرکه اسکندریه‌ده بولدقلری علومدندر. کاغدی قماشدن اختراع ایله ایجادی عقبنده طبعك قولایلشمسنه ونتایجنك محسناتنه وکتابلرك اوجوزلشمسنه سبب اولمشلردر. اوروپالیلرك اعتراف ایتدکلری کبی (پوصله) و (باروت) ی چینلیلردن تعلم ایدرك بزه ایصال ایتملری ده او قبیلدن اولمسی احتمالاتدندر. کتب یونانیه‌دن اخذ ایلدکلری فن طبده دخی عربلرك شهرت مخصوصه‌لری اولوب (ابن رشد)ك (جالینوس)ك مؤلفاتی اوزرینه یازدیغی تعلیقات اکا شاهددر. فلاسفهٔ عربدن ٤٢٦ سنهٔ هجریه سنده وفات ایدن (ابو علی بن سینا) وذکری سبق ایدن (ابن رشد) کبی نیچه ذوات واردرکه زمان واحدده هربری حکمت وطبابتی احراز ایله مشتهر اولمش وبوبابده شول مرتبه شهرت بولمشلردرکه اول عصرده اعدالری بیله معالجه خصوصنده کندولرینه مراجعته رغبت ایدرلر ایدی.

صولرك تقطیری وراوند ایله ادویهٔ کثیره‌نك صورت استعمالی عرب حکماسنك آثار مخترعه‌لرندندر. احرازنده فضل ومسابقتلری درکار اولان علومدن بریسی‌ده (جغرافیا) فنی اولوب بوخصوصده ایلرو لملری اتساع ایدن فتوحات جلیله‌لریله فریضهٔ حجك ایفاسی ایچون سیر وسفره رغبت ایتمکدن حاصل اولدیغندن اوروپالیلرك وارەمدقلری ویاخود یانلرنده معروف ایکن اونوتمش اولدقلری ممالك وبلدان بعیده‌یه اطلاع ومعرفت تامه قزانمشلردر. اشبو فنده (ابو الفداء) و (المسعودی) و (الادریسی) مشاهیردن عد اولنوب سیچلیا قرالی (روجیر)ك دعوتیله (سیچلیا)ده اسلوب غریب اوزره (نزهة المشتاق) نام کتابی تألیف ایدن ذات (ادریسی)در.

علم تاریخده اولان تألیفلرندن سالف الذکر (مسعودی) و (ابو الفدا) ایله (مقریزی) تاریخلری اولوب انجق ابنای جنسلرینه منحصردر. (ابن خلدون)ك اشارت ایتدیکی کبی تواریخ مذکوره‌ده منقولاتك میزان عقله وضعیله حقائقی کشف وتحری ایتمك دیمك اولان (قریتیك) اولمدیغی کبی وقائع مجرده تحریری التزام اولنوب بونك اسبابی ایسه (سدلیو) نك تاریخنده کوسترلمشدر.

ابنیه هندسه‌سی دیمك اولان (ارشتکتور) صنعتنه کلنجه: شریعتلری تصویری منع ایتدیکندن ابنیه‌نك اتقان وتحکیمنی موجب مرتبه‌یه قدر رغبت واعتنالری اولوب وبو جهتله نفس ابنیه‌ده اختراعات غریبه‌لری اولمیوب فقط اصل مهارتلری ستونلره موضوع اولان کمرلرك هربری نصف دائره‌دن بیوك اولمسنده‌درکه اشبو شکلی اقوام یونانیه‌دن (بزانتیلر)دن المشلردر.

عربلر بویالی ومجسم تصویر یرینه (نقش حدیده) دیدکلری تزیناتله نقوشی ایجاد ایتمشلردر. حوضلرك و فوارەلرك حسن اعمال واتقاننده والتون یالدیزلمه‌ده ومرمر کبی قیمتدار اولوب بلاد مشرقیه واسپانیانك جانب جنوبیسندن جلب ایلدکلری طاشلری اویمقده عربلرك مآثر مخصوصه‌لری واردر.

آنلرك تجارته کمال رغبت و میللری هر زمان موجود ایکن

مملکتلری فرانسه واسپانیا اره سنده بولنان (بیرینی) طاغلرندن اقصای شمال هندیده اولان (هملای) طاغلرینه قدر امتداد ایدنجه روی زمینك اك بیوك تجاری اولمشلردر.

عربلر اکینجیلکنده دخی ایلرولیوب صولری جاب ایله یاقیجی کونشلری التنده وسعتلی چفتلکلرینه دقتله تقسیمه درکار اولان اقتدارلری هیچ برملتده اولمدیغندن اسپانیانك کلستانی مثابه‌سنده اولان (بلنسیه) مملکتی اهالیسنك بوآنه دکین اولبابده آنلره پیرو اولملری بر فضیلت واضحه‌درکه فرانسزلرك زراعتجه آنلری مقتدا بیلکه صلاحیتلری واردر. صناعات سائره‌یه‌کلنجه: روماليلرك ممالکنه دخوللرنده عربلر جمله‌سنی تحصیل ایدرك ارباب صناعتك اك ماهرلری اولدیلر. اسپانیاده مقر سلطنتلری حکمنده اولان (طیطله) اسلحه‌سنك شهرتی وغرناطه‌نك ایپك ایشله‌لی و (کونش) شهرینك مائی و یشیل چوخه‌سی و (قرطبه) نك اکر طاقملریله (خورج) وسختیانلرینك نفاستی افاداتمزه دلیل کافیدر.

الحاصل اسپانیا قطعه‌سی محن فتندن مشرقدن زیاده آسوده ایکن قرون اولیده خلفا زماننده معموریتجه او درجه اشتهار بولمشیدیکه سکنه‌سی تزاید ایدرك یالکز (قرطبه) شهرنده ایکی یوز بیك خانه والتی یوز جامع واللی مارستان وسکسان باب مکتب عمومی وطقوز یوز حمام وبرملیون نفوس بولندیغی واصل مرتبهٔ تحققدر. اسپانیاده (تاج) دره‌سی کنارندن هندوستانده (هندوس) دره‌سنه قدر عربلرك نشر وتعمیم ایلدکلری مدنیتی مبین اولمق اوزره جدول اجمالی ایشته بودر.

فقط سرعت اوزره تزاید وترقی ایتمسندن ناشی عرضهٔ انحطاط اولوب اوروپانك تمدن حالیسی اکرچه بطائتله یتیشمش ایسه‌ده بطائتله یتیشان شیلرده دوام و بقا موجوددر. ظهور اسلامدن یوز سنه ظرفنده عربلرك ممتد اولان ملکلری (اقصای هند)دن فرانسه واسپانیا اره‌سنده اولان (بیرینی) طاغلرینه قدر وارمشدر. اشبو ملکك مقدار امتدادی اون یدیدن اون سکزه قدر

يوز فرسخدر. دول ماضيه‌دن اشبو مرتبه‌يه مالك اولمش بر دولت اولميوب فتح و تسخير ايلدكلرى ممالكك اكثرنده ديانت اسلاميه و لسان واحكام قرآنيه‌نك نفوذ ورسوخى استمرار ايدوب قرون متوسطه‌ده اوروپاليلر انلردن مكتشفات مهمه وصنايع وعلوم جليله اغتنام ايدرك اگرچه عربلر بونلرك برطاقنى بشقه‌لرندن اخذ وتلقى ايتمشلر ايسه‌ده جمله‌سنى تهذيب ايلمكله اخلافه بركذار براقلرى بيوك فضيلتدر.
ميلادك اونجى قرنى اواسطنده (ايكنجى سلفستر) اسميله پاپالق مسندينه قعود ايدن فرانسه راهبلرندن (جربر) اسپانيا مسلمانلرينه كيدرك جبر و فعلك فلك علق علمنى تحصيل ايتمكله اوروپا خرستيانلريچون عربلر معارفندن برمنهل جديد اجرا ايلديكى كبى نفيس كتابخانه جمع ايدوب ارض و سمانك بر كره‌سنى دخى اعمال ايلمشدر.» (انتهى)

* *

الحاصل موسيو (دروى) نك شو مقاله‌سنده‌ده تمييز و تصديق قلنديغى اوزره شهرتكير جهان اولان اندلس مدنيت ومعرفتى (عبدالرحمن ثالث اموى) نك همتيله حصول يافته اولوب كندوسى اللى سنه مدت ايچنده برهمت بى همتاى مجددانه ايله ظفردن ظفره، ترقيدن ترقى‌يه انتقال ايدرك عهد سلطنتى بردور اعتلاى سيف وقلم ونرديه كتيبه‌ران صرامت اولمش ايسه نصب لواى غالبيت توأم ايتمش و ملوك امويهٔ اندلسيه ميانده من كل الوجوه احراز موقع انفراد ايلمش بر حكمدار كامل ايدى.

صوك

مشاهیر اسلام

محرری: حمید وهبی | جزؤ ٤٩ | طابع وصاحبی : مهران

(ابن کمال)

(شمس الدین احمد بن سلیمان ابن کمال پاشا) عظمای علمای عثمانیه ایچنده برنجی و یاخود ایکنجی صایله‌بیله‌جك برمرتبهٔ بالاترین استثنایی حائز برفاضل نادرالوجود ایدی.

علامهٔ فضیلت نمود مولانا (ابو السعود) ایله ابن کمال عثمانلی علماسنك برر پیشوای مفاخر انتماسیدر.

هر بری شناور دریای کمالات شتی اولان بوایکی انجیٔ فرید الاعصارك آره‌لرنده وجه رجحان تحریسی بزم کبی تمیله نوشان کأسات معارفك کاری دکلدر.

برینك دیکری اوزرینه تقدمی اسبابنی آرامق بر دلبر سیمین تنك مجلای مجلایه انعکاس ایدن وجه دلاراسك شکل فطریسیله صورت منعکسه‌سی آره‌سنده‌کی فرقی تدقیقه قالقیشمق قبیلندندرکه وجه فطری ابوالسعود فرض اولنورایسه صورت منعکسه ابن کمال و یاخود وجه فطری ابن کمال اولمق اوزره تصور ایدیلور ایسه صورت منعکسه ابو السعود فضائل اشتمالدر.

ابن كمال علم تفسير و فقه ايله شعر و انشاده وسائر علوم عاليه و آليه‌ده قدرت محيرة العقوله مالك ايدى .

بحر بی‌انتهای حقائق اطلاقنه سزاوار اولان فقه‌كبی برعلم عديم الغورك اولقدر اعماق غوامضنه واصل اولمش ايدی‌كه حاصل ايتديكی ملكات خردفرسانك بخش ايلديكی سرعت خارقه الجاسيله بركونده بيك فتوی ويرديكی روايات مشهورهٔ تاريخيه‌دندر .

السنهٔ ثلثه قواعد و ادبياتنك لب اللبنه آشنا اولوب كتابخانهٔ جهانه يادكار براقديغی بونجه امهات ومؤلفات نادره‌نك هربری ابن كمالك انموزج كمالی دينلسه جديردر .

علو منزلت علميه‌سنه حسرة العلماء اولان (مفتی الثقلين) عنوان فاخريله اتصافی برهان كافيدر .

* * *

آناطولی قطعه‌سنده واقع (توقات) بلده‌سنده قماط بند كهوارهٔ عالم شهود اولمشدر .

(ابن كمال) و ياخود (كمال پاشا زاده) ديو شهرتياب اولمش ايسه‌ده متحيزان امرای عثمانيه‌دن (كمال پاشا) نك نجل نجيبی (سليمان چلبی) نك ثمرهٔ فؤادی بولنمسنه نظراً ابن كمال دكل سبط كمالدر .

كندوسی هنوز صبی ايكن پدر بزركواری (سليمان چلبی) توقاتدن ادرنه‌يه بالنقل زادهٔ ذكا پروريله اوراده توطن ايتمشدركه شهر مذكور پدر وفرزند ايچون وطن ثانی حكمنه كيرمش ايدی .

ابن كمال ادرنه‌یه انتقالندن صکره ذاتاً عنفوان صبا-وتندنبرو سامعهٔ وقوفی تهییجات بخش افکار اولان ابحاث و حکایات کوناکون جنکاورانه ایله ممتلی بولنمش اولمسی حسبیله جدینك مسلکنه انسلاکه تمایلاتی اولمش وبناءعلیه قـدرت فاطره‌نك اصل مزایای عالیـهٔ قلمیه‌نك نمونهٔ عدیم المثالی اولمق اوزره خلق و تکوین ایلدیکی وجود عرفانپروری مزایای اساسیهٔ سیفیه‌یی‌ده جامع بولنمق ایچون میانهٔ زمرهٔ سپاهیانه کیرمشدر .

سائقهٔ استعداد خداداد کندوسـنی درجات مختلفهٔ تجربه اصعاد ایلمش ایسه‌ده برقهرمان نبرد آزما اولمقدن زیاده برلوذعیٔ بی‌نظیر اولمق ایچون یرادلمش اولان ابن کمال نهایةالامر الجای تصادفله ترك مسلك ایدرك غوامضجوی علم وادب اولمغه باشلامشدر.

بو تصادف منهانه (سلطان بایزید خان ثانی) ایله زامله‌بند سفر ظفراثر اولان بوکوچك سپاهینك برکون وزیر اعظم ابراهیم پاشا ابن خلیل پاشانك بعض سرآمدان جنکاوران امرادن مرکب اوله‌رق عقد ایلدیکی نادیٔ استشاره‌یه اکابر علمای عثمانیه‌دن (منلا لطفی) نك لابس پلاسپارهٔ درویشانه اولدیغی حالده بالدخول اور-نوس راده احمد بکه تقدماً جانشین عز واعتبار اولمسی صورتیله رونما اولمش ایدی .

منلانك نه علو مرتبهٔ علمیه‌سنی ونه‌ده شخصنی بیله-

میان ابن کمال بویله برمرد کهنپوش لاقیدك احمدبك کبی اوزمان همان بالجمله امرا ایچنده احراز موقع انفراد ایتمش بر شیر شیره تقدمهای اعتبار اولدیغنی کورنجه واله و حیران و رفقاسندن برینه بالمراجعه استکناه اسباب حقیقیهٔ تقدمه شتابان اولمشدر .

بو منلانك ظاهراً برمردم قلندر ادا وباطناً علوم ومعارف شتّانك برخزینهٔ لاتفناسی اولمسی ملابسه‌سیله اشهر علما اولان (منلا لطفی) ایدوکی واحمد بکه تقدمی سمو فضائل علمیه وادبیه‌سی الجا آتندن بولندیغی جوابی آلنجه علمك مراتب عالیهٔ معنویه‌سی هر نوع مراتب دنیویه‌نك فوقنده اولدیغنی فی الحال تفطن ومسلك سپاهیده ایستدیکی قدر ترقی ایدوبده احمد بك کبی بر بهادر نامدارك منزلت مادیه‌سنی احراز ایتمش اولسه بیله نباهت معنویه‌سنی استحصال ایلمك مستحیل اولوب فقط تحصیل علم ومعرفته حصر وجود ایتدیکی تقدیرده منلا لطفی قدر وبلکه‌دها مکمل بر نحریر صاحب الاعتبار اوله‌بیله‌جکنی تیقن ایلمش وجایکیر ضمیر کمالاتسمیری اولدیغی وجه ایله سفردن معاودتی متعاقب کمال تهالکله ادرنه دار الحدیثنه دوامه باشلایوب اغارب غرائب تصادفاتدن اولمق اوزره ایلك درس معرفتی اوخلالده اورایه مدرس تعیین اولنان منلا لطفینك خلقهٔ تدریسنده زانوزدهٔ ادب اوله‌رق آلمشدرکه حقیقت حالده خواجهٔ فضیلتمندی بالنسبه اولین پایهٔ مرقاة هنرده قالوب

كندوسی صاعد عروة الوثقای علوم و دها طوغریسی ابن سینای روم اولمش ایدی .

کنج طالب سبب منفرد تیقظات علمیه‌سی اولمسندن طولایی کندوسیچون هادئ سبیل و ملازم فیضکاه عرفانی اولمسی جهتیله بر استاذ واجب التبجیل اولمق اوزره تاقی ایلدیکی منلا لطفینك یکانه وارث علمی اوله‌رق خواجهٔ وفیر الاقتدارینك مزایای مجموعهٔ فضائلنی نفس کاملنده جمعه صرف یارای ورزش واقدام و (مولانا کستلی) و (خطیب زاده) و (معرف زاده) کبی جهابذهٔ علمادن‌ده استفاضهٔ علوم وفنون متنوعه ایله اکمال نسخ علمیه‌یه اهتمام ایلدکدن صکره تدرسی تدریسه. استفاده‌یی افاده‌یه قلب ایدرك ادرنه‌ده (علی بك) و (حلبی) و (اوچ شرفه‌لی) و (عثمانیه) و (سلطان بایزید) مدرسه‌لری واسکوبده واقع (اسحق پاشا مدرسه‌سی) مدرسلکنه تعیین اولنمش و بیکلرجه تفسیده‌لبان سلسال معارفی زلال عذوبت‌اشتمال کمالاتیله ریان ایتمشدر .

دائما بوقبیل نوادر فطرتك محسود الاتراب اوله‌رق هجمات رقبایه قارشو آزادهٔ مجاهده وجدل اوله‌مدقلری معلوم اولوب ابن‌کمال دخی آوازهٔ اشتهار علمیسی عالمگیر اولدیغی صره‌ده روم ایلی قاضی العسکری بولنان (الحاج حسن زاده) نك هدف نبال رقابتی اولمش وحتی ادرنه‌ده (طاشلق مدرسه‌سی) مدرسلکی انحلال ایدوب اوراسنی

مطالبه‌ده بولنمش ایسه‌ده (الحاج حسن زاده) ابن کمالی رحلهٔ تدریس وتعلیمدن تبرید وسائقهٔ یأس ونومیدی ایله کندوسنه طریق قضایی تقلید ایتدیرمك فکر محاسده‌کارانه‌سیله طلب واقعی عدم اسعاف خصوصنده اصرار کوستردیکندن تجدید وتکریر تشبثات ایتدکجه جواب رددن بشقه برشیء آله‌میان ابن کمال بالاضطرار قضایی اختیار ایلمشدر.

لکن حسن زاده‌نك شدت حس خصومتپرورانه‌سی نسبتنده ابن کماله فرط توجه ومحبتله مجلوب اولان آناطولی قاضی العسکری (مؤید زاده افندی) برکون حضور بایزید خانیده بولنمقده ایکن پادشاه قدردان ایله اولان مصاحبتی استحضار زمین مناسب ایله ابن کمالك فضل وعرفانه انتقال ومحب فضائلکسترینك عارج معارج مراتب علمیه اولمغه مستحق برداعیٔ کیاستمند ایدوکنی تمهید ایلدکدن صکره اجداد عظام پادشاهینك هنوز مضبوط اولمیان فتوحات قهرمانانه ومجاهدانه‌لری وقائعنك ضبط وتحریرینه اولان کفایتنی ایصال سامعهٔ شهریار کریم الخصال ایتدیرمسیله درحال طاشلق مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین قلنمقله برابر مؤخراً اوتوز بیك اقچه احسانیله خدمت فاخرهٔ شهنامه نویسی‌یه‌ده مأمور ایدلمشدرکه مؤید زاده شو اثر عاطفتکاری ایله هم بریاندن مبتلای ضنك معاش ودیکریاندن برخصم قویسنك تأثیرات

اطوار عداوتكارانه‌سيله رهين ارتعاش اولان بريار وفا-
شعارى حقنده اهلشناسلق، حقوقپرورلك وظيفه‌سنى
ايفا ايامش وهم‌ده يالكز ابن كمالك دكل كنديسنك دخى
رقيب طبيعئ اقبالى اولان حسن زاده‌نك انكسار انف
شامخى كبى برذوق معنوى‌يى استحصال ايتمشدر .

ابن كمال شهر شهير ادرنه قاضيلكنده رونق رسان
و بالتدريج اناطولى قاضى العسكرلكى منصبنه ارتقا ايله
مغبوط الاقران اولمشدر .

حائز اولديغى علو مرتبهٔ علميه‌يه نظراً بو قبيل
مراتب ماديه ايله اكتساب شرف و شان تكلفاتندن
وارسته بولنمقله برابر بر طاقم ارباب حقد وسعايت ايراء
زناد تسويلات و احتيالاته دامن درميان غيرت اولمغه
باشلاملريله نهايت تجربهٔ تلخئ اقبال صورى نوعندن
اوله‌رق مسند مذكوردن بالانفكاك دفعهٔ ثانيه اولمق اوزره
ادرنه دارالحديثه و مؤخراً ينه ادرنه‌ده‌كى سلطان بايزيد
مدرسه‌سنه تعيين قلنمشدركه دفع جدل اقبالپرستان
و معارضهٔ اهل ناشناسان ايله بيزار اولمش اولان علامهٔ
بى‌نظير زادهٔ طبع حسان پسندى اولان شو :

نا اهل اولور معارض اهل
هراحمده بولنور ابو جهل

نشيدهٔ مكانتپرورانه‌سيله بو وقعه‌يى تصوير ايلمش ايدى .

جهان بى بقانك اقبال وادبارى ديدهٔ حقائقبيننده

مطالعه‌ده بولنمش ایسه‌ده (الحاج حسن زاده) ابن کمالی رحلهٔ تدریس وتعلیمدن تبرید وسائقهٔ یأس ونومیدی ایله کندوسنه طریق قضایی تقلید ایتدیرمك فکر محاسده‌کارانه‌سیله طلب واقعی عدم اسعاف خصوصنده اصرار کوستردیکندن تجدید و تکریر تشبثات ایتدکجه جواب رددن بشقه برشیٔ آله‌میان ابن کمال بالاضطرار قضایی اختیار ایلمشدر.

لکن حسن زاده‌نك شدت حس خصومتپرورانه‌سی نسبتنده ابن کماله فرط توجه ومحبتله مجلوب اولان آناطولی قاضی العسکری (مؤید زاده افندی) برکون حضور بایزید خانیده بولنمقده ایکن پادشاه قدردان ایله اولان مصاحبتی استحضار زمین مناسب ایله ابن کمالك فضل وعرفانه انتقال ومحب فضائلکسترینك عارج معارج مراتب علمیه اولمغه مستحق برداعیٔ کیاستمند ایدوکنی تمهید ایلدکدن صکره اجداد عظام پادشاهینك هنوز مضبوط اولمیان فتوحات قهرمانانه ومجاهدانه‌لری وقائعنك ضبط وتحریرینه اولان کفایتی ایصال سامعهٔ شهریار کریم الخصال ایتدیرمسیله درحال طاشلق مدرسه‌سی مدرسلکنه تعیین قلنمقله برابر مؤخراً اوتوز بیك اقچه احسانیله خدمت فاخرهٔ شهنامه نویسی‌یه‌ده مأمور ایدلمشدرکه مؤید زاده شو اثر عاطفتکاری ایله هم بریاندن مبتلای ضنك معاش ودیکریاندن برخصم قویسنك تأثیرات

اطوار عداوتکارانه‌سیله رهین ارتعاش اولان بریار وفا-
شعاری حقنده اهلشناسلق، حقوقپرورلك وظیفه‌سنی
ایفا ایامش وهم ده یالکز ابن کمالك دکل کندیسنك دخی
رقیب طبیعیٔ اقبالی اولان حسن زاده‌نك انکسار انف
شامخی کبی برذوق معنوی‌یی استحصال ایتمشدر .

ابن کمال شهیر ادرنه قاضیلکنده‌ده رونق رسان
و بالتدریج اناطولی قاضی العسکرلکی منصبنه ارتقا ایله
مغبوط الاقران اولمشدر .

حائز اولدیغی علو مرتبهٔ علمیه‌یه نظراً بو قبیل
مراتب مادیه ایله اکتساب شرف و شان تکلفاتندن
وارسته بولنمقله برابر بر طاقم ارباب حقد وسعایت ایراء
زناد تسویلات و احتیالاته دامن درمیان غیرت اولمغه
باشلاملریله نهایت تجربهٔ تلخیٔ اقبال صوری نوعندن
اوله‌رق مسند مذکوردن بالانفکاك دفعهٔ ثانیه اولمق اوزره
ادرنه دارالحدیثنه و مؤخراً ینه ادرنه‌ده‌کی سلطان بایزید
مدرسه‌سنه تعیین قلنمشدرکه دفع جدل اقبالپرستان
و معارضهٔ اهل ناشناسان ایله بیزار اولمش اولان علامهٔ
بی‌نظیر زادهٔ طبع حسان پسندی اولان شو :

نااهل اولور معارض اهل
هراحمده بولنور ابو جهل

نشیدهٔ مکانتپرورانه‌سیله بو وقعه‌یی تصویر ایلمش ایدی .

جهان بی بقانك اقبال وادباری دیدهٔ حقائقبیننده

مساوی اولان قوجه المیٔ وسیع الصدر اناطولی صدرندن مفارقتندن ناشی ذره قدر بیله دوچار تنگیٔ صدر اولمیوب ایثار لآلئ علوم وفنونه حصر اشغال ایتمشدر .

غریبدرکه حاسدین علامهٔ محسودك نه‌قدر نظر التفاتدن مهجوریتنه چالیشمشلر ایسه نزد اهلپروریٔ پادشاهیده کندیسنك قدرت مسلمه‌سی زمان گچدکجه او نسبتده رسوخیافته اولمش و بوتوجهی حس ایدنلر اعادهٔ آثار ناخشنودی‌یه صرف مساعی ایتمکدن خالی قالاملریله برابر عاقبت اللرینه ندامت و محجوبیتدن بشقه برشیٔ گچمامشدر .

هرنه حال ایسه مخالصت تامهٔ قلبیه ایله خادم انتشار معارف اولمغی سرمایهٔ فیض ونجاة عد ایلیان ابن کمال شیخ الاسلام و مفتی الانام (علی چلبی) (٩٣٢) ده ترك حیاة مستعاره ایدنجه پادشاه قدردان (قانونی سلطان سلیمان) طرفندن دوش فضیلتپوشی خلعت بیضای مشیخت اسلامیه ایله تزیین ایدلمشدر .

زمان فقاهت اقتران مشیختنده حراست احکام شرع انور خصوصنده‌کی اقدامات تقوی پرورانه‌سی دلائل باهره‌سندندرکه (قابض) نامنده برملحد مضل ظهور ایدرك خیالخانهٔ افکار واضح البطلاننده تجسم ایتدیر-دیکی برطاقم مدعیات و ادلهٔ سخیفه‌یی کوچه وبازارده بعض ساده‌دلان امته تفهیم و ایراد وبو وجهله بیچاره‌لرك

افتادهٔ غیابهٔ الجب عقائد زایغه اولملرینه بذل اجتهاد ایلمسی اوزرینه مقیداً دیوان همایونه احضار ایتدیرلمش ووهلهٔ اولیده روم ایلی و آناطولی قاضی العسکرلری محیی الدین و قدری چلبیلر طرفندن مباحثه‌یه ابتدار قلنمش ایسه‌ده شرعاً الزام ایدیله‌مدیکندن ابن کمال بالذات دیوان همایونه عزیمت ایدوب صدراعظم ایله قاضیٔ دار الخلافة العلیه سعدی چلبی حاضر بولندیغی حالده تجدید مباحثات اوله‌رق مدعیٔ مقتولی براهین نقلیه و عقلیه ایله تمامیله اسکات ایلمسنی متعاقب قتلنه فتوی ویرمشدر.

غریبدرکه سعدی چلبی رجوع و توبه تکلیفنده بولنمش ایکن حریف قبولدن استنکاف ایلمکله حضرت مفتی الثقلین قتلنه حکم ایتدیکندن همان دیوانده بونی اور-دیرلمشدر.

ایشته سلم مراتب مادیه‌نك منتهاسنه صاعد وکثرت مکتسبات علمیه ایله بین العلماء منفرد اولان ابن کمال سنه‌لرجه‌کاه تدریسات وکاه افتا ایله نشر فیوضات ایلمکده بولندیغی حالده (٩٤٠) سال هجریسی شوالنك ٢ نجی کونی اکمال نسخ حیاة وعزم جنات عالیات ایلمشدر.

نعش غفران نقشی ادرنه قپوسی خارجنده الشیخ السید احمد البخاری دامادی محمود چلبی البخاری زاویه‌سی جوارنده ودیعهٔ رحمت خدای لایزال قلنمشدر.

اجزای بالیهٔ وجودینك محفظهٔ حزن آمیزی اولان
او بقعهٔ مبارکه الآن زیارتگاه قدرشناسان امتدر.
سرنهادهٔ وسادهٔ احتضار اولدیغی صره‌ده لسان
استغفار بیانندن صادر اولوب سخن واپسینی اولان:

«یا احد نجنا مما نخاف»

٩٤٠

جملهٔ دعائیه‌سی تاریخ خاتمهٔ دهن وارتحال ابن کمال ارتحال
علم وکمال اولمسی حسبیله:

«ارتحل العلوم بالکمال»

٩٤٠

ترکیبی کندیسیچون تاریخ فنای بدن و:

«هی آخر اللباس»

٩٤٠

عبارهٔ انتباه آمیزی تاریخ کفن مغفرت پیرامن و:

«هذا مقام احمد»

٩٤٠

کلماتی تاریخ لحد آخر المسکن اولمشدر.

«قدمات قطب الروم»

٩٤٠

و:

«مات النحریر»

٩٤٠

تركيباتى و :

«مات ولى العرب والعجم»

٩٤٠

مصرع برجستەسىدە تاريخ وفاتيدركە بوتواريخ سبعۀ معنيدارك هر برى علوقدر ومنزلتنى ناطقدر .

واقعا صحائف مدونات اشعاردە يك چوق وفيات تاريخلرى مصادف نظر مطالعەمز اولمش ايسەدە بويلە معرف ومفسر احوال اولورجەسنە برطاقم تركيبات بديعەنك بلا تعميە تاريخ وفات اوليشى اندر اولەرق وقوع بولان تصادفاتدندر .

(سلطان بايزيد) و (ياوز سلطان سليم) و (سلطان سليمان قانونى) مثللو اوچ بيوك پادشاه دل آگاهك منظور التفاتى اولمش وباخصوص سلطان سليمك مشاور خاص الخاصى ونديم دائمئ بزم شاهانەسى اولمق كبى برخدمت فاخرە ايلە مكلف بولنمش ايدى .

خوشگو، دريادل، درويش‌نهاد، متواضع، عاليجناب، حاضرجواب، كريم الشيم، خلوق برعالم بى‌مانند ايدى .

فضل وكمالنى تعريفە قالقيشمق بديهياتدن بحث ايتمك كبى بركلفت زائدەيى اختياردن بشقە برشيئى مفيد اولەمز .

ثمرۀ علميەسى اولەرق كتابخانۀ جهانە درت‌بش يوز ويلكە دها زيادە آثار براقمش وبونلر على الاكثر رسائلدن

و باشليجه مؤلفات قيمتدارى آتيده محرر امهات علميه وادبيه‌دن عبارت بولنمشدر :

ختامه قريب بر تفسير شريف .

كشافه حاشيه (تمام اولمامشدر .)

شرح هدايه .

اصلاح (متن وشرحى حاويدر .)

ايضاح (كذلك متن وشرحى متضمندر .)

تغيير وتنقيح .

سعدالدينك تلويحنه حاشيه .

تجويد وتجريد (علم كلامدن متن وشرحى مشتملدر .)

تهافت { متكلمين ايله حكما بينده‌كى اقواله دائر محاكمات دوزادورى حاويدر .

اصلاح ومفتاح { علم معانى‌يه دائر اولوب متن وشرحى محتويدر .

سيد شريفك شرح مفتاحنه حاشيه .

تاريخ آل عثمان (شهنامه‌نويسلكى زمانك محصوليدر .)

دقائق الحقائق { دقائق و حقائق لغات فارسيه‌يى حاويدر .

صحيح بخارى شرحى .

مشارق الانوار شرحى .

ترجمهٔ نجوم الزاهره فى احوال مصر القاهره .

مهمات { فتاوادن نیچه نیچه مسائل مشکله‌نك حلنه دائردر.

محیط اللغه (لغات عربیه وفارسیه تراجمنه دائردر.)

نکارستان { شیخ سعدینك کلستاننه نظیره اولمق اوزره فارسی العباره اوله‌رق یازلمشدر.

یوسف و زلیخا (منظومدر.)

فعالیت فوق العادهٔ عالمانه‌سنه کثرت آثاری برهان ساطع اولوب هرکون بیك قدر فتاوای شریفه‌یه امضا‌نویس جواب صواب اولیشی و قهرمان جلادت وسیم (سلطان سلیم) ایله برلکده مصر سفر فوز اثرنده بولندیغی اثناده جمال‌الدینك وقائع مصریه‌یه دائر اولان نجوم زاهره‌سندن هرکیجه برجزئی لسان عثمانی‌یه ترجمه ونقل ایله فرداسی صباح حضور پادشاهی‌یه تقدیمه احراز موفقیت ایدیشی خوارقدن معدوددر.

نقلکردهٔ ثقات روایتدرکه برکون اجلهٔ علمای عربدن بریسی کلوب علوم عالیه‌یه متعلق مسائل وابحاث کثیره ومغلقه‌یی حاوی برکتاب اعطا و حالی مصر هیئت عمومهٔ علماسی نامنه رجا ایتمسیله علامهٔ سریع الانتقال کتابی اوکیجه سرابا مطالعه وتدقیق ایله طرهٔ مشکلات مندمجه‌سنه شانه‌زن انحلال اولمش و صباحلین صاحبنه اعاده ایتدکده باجمله مصر علماسی ابن کمالك حل معضلات

امرندهکی قدرت خارقة العادهسندن طولانی سبابهخای وله و حیرت اولهرق فی‌الحال غلغلهٔ شهرت علمیه‌سی علمای عرب بیننده‌ده انتشار ایتمشدر.

مدت عمرنده اشتغالات علمیه‌دن خالی قالمامش وهر کون یوزلرجه طلابی تقریر دلپذیریله مستفید ایلمشدر.

یازدیغی آثار ایله ایام حیاتی مقایسه وموازنه ایدلدکده هر کونه برجزء تصادف ایتدیکی مرویدر.

لکام سمند چابکرو خامه‌سنی اشعار عربیه وفارسیه وترکیه وادیلرینه‌ده ارخا ایتمش وشوقدر وارکه اوعصرك شیوهٔ ادبیاتنه مجلو بیتدن قورتیله‌مدیغندن ترکجه منظومه‌لری اماله و زحاف شائبه‌لرندن بالطبع غیر عاری کورلمشدر.

مع مافیه آثار ادبیه‌سی پك ملاحت‌دثار وعلی‌الخصوص یوسف وزلیخاسی ونکارستانی و (ابن یمین) نهجنده‌کی مقطعات نزاهت آیاتی زیب آور ایدیٔ اعتباردر.

سلطان سلیمه اوان سفر وحضرده ابراز خدمات ممدوحه ایدر وحتی زمامداران دولت پادشاهك شدت شکیمه‌سندن دهشتناك اولدقجه بعض امور مستلزمة الوخامه‌نك عرضنی ابن کمالك عهدهٔ ناطقه‌پردازانه ومهاجکیرانه‌سنه تودیع ایلر ایدی.

روایات تاریخیه‌دندرکه سلطان سلیم مصرده ایکن اقلیم عربك قلمرو عثمانی‌یه مربوطیت جدیده‌سنی تشیید

و توثیق ایچـون برچوق تشـبثات مهمهٔ داخلـیه ایله مشغول اولمسی ملابسه‌سیله قطعهٔ مصریه‌ده تمدید اقامت فکرنده بولنـدیغی حالده یکیچریلر اسـتانبوله عودت آرزوسنه دوشمش ایدی .

وزرا ایسه هنوز آوردهٔ قبضهٔ فتح و تسخیر ایدیلان بر ملکده برده یکیچری غائلهٔ هائله‌سی حدوثندن غایتله اندیشناك اولمقده و فقط ایشی پادشاهه سویله‌مکه هیچ بری جسـارت ایده‌مدیکنـدن بوکار دشوارك حصولی‌ده ابن کمالك جزالت مقالندن بکله‌نلمکده ایدی .

بر آرەلق پادشاه منیع الجناب علامه‌یه توجیه وجههٔ خطاب ایله: «افندی ! اردونك احوالنی تفتیش ایتدیککز وارمی؟ نصلدر؟ عسکرمز نه حالده‌در؟» بیورملری او- زرینه ذاتاً آمادهٔ انتهاز فرصت اولان ابن کمال: «اوت پادشاهم ! دون کیجه اردو ایچنده کزییوردم. برچادرده یکیچری نفرلرندن بریسی النـده‌کی سـاز ایله هم آهنك اوله‌رق شو منظومه‌یی اوقویوردی !» دیه‌رك شعر آتی‌یی رتجالاً انشاد ایدیویرمشدر :

منظومه

نه‌مز قالدی بزم ملك عربده
نیجه‌بر طوروروز شام وحلبده

جهان خلقی قمو عیش وطربده
کیده‌لم بز دخی روم ایللرینه

بونك اوزرینه پادشاه: «کیت! وزیره سویله! صباح
اردویی قالدیرسون!» امرینی ویرمش وبرقاچ کون صکره
کندولری‌ده مصردن فك رابطهٔ آرام ایله خلال طریقده
ابن کمال ایله همعنان اوله‌رق مصاحبت ایتمکده ایکن
منلانك راکب اولدیغی آت کیشنه‌یه‌رك صاچدیغی کو-
پوکلرك برقسمی حضرت پادشاهك خلعت زرینه متصادف
اولمسیله منلانك زیاده‌سیله خوف ودهشت ایچنده قالدیغی
پادشاه کوردکده: «افندی! تلاش ایتمه! اکر قورقدیغك
شیئه اوغرامقلغك لازم‌کلسه‌ایدی مصرده اردویی‌قالدیرمق
امرینی ویردیکمز کیجه اوغرارایدك! نوبتی صاودك!» کلمات
نوازش‌غایاتیله همدم فضائل‌توأمنی رهین اطمئنان ومقصد
سیاسیٔ شاهانه‌سی اغورنده کندی حیاتنی بیله فدا ایتمك
عندنده اسهل امورایکن منلایه بویولده اجرای معاملهٔ
نازکی ایله قدرشناسلغنك بیوکلکنی اعلان ایلمشدر.
وعلی روایة اخری بروجه‌محرر حضرت پادشاه اثنای
معاودتده منلا ایله‌برلکده کیتمکده اولدیغی صره‌ده ابن‌کمالك
استاذی اولان مولانا (منلا لطفی) دن بحث آچه‌رق ملا
لطفی صاحب علم وفضل ایکن قتلنه سبب نه ایدوکنی
استفسار بیورملری اوزرینه ابن کمال خواجه‌سنك
محاسدهٔ اقران داهیه‌سنه اوغرادیغنی و غایتله بذه‌کو
اولمسی حسبیله نیچه نیچه لطائف حکایات اختراع ایدوب

ایشیدنلر صحیح ظننده بولندیغندن بوصورت کندی حقنده بعض اغراضه میدان ویردیکنی معرض جوابده عرض ایلمسیله پادشاه : «سز دخی استاذکز کبی واقع ظن اولنه‌جق لطیفه‌لر سویلیه‌مزمیسکز ؟» دیجه ابن کمال درحال بحثك منظومهٔ معلومه‌یه انتقال ایتدیکنی اکلایه‌رق : «قولکز کچن کون نوبتمی صاودم. شمدی نوبت رفیقم دعاجکزه دوشدی. آنلر سویله‌سون !» دیمش و پادشاه اظهار تغافل ایله : «عجائب ! او منظومه بدیهه‌می ایدی !» بیوردقده منلا فراست پادشاهی‌یه تقدیر خوان وایشی تصدیقه شتابان اولمغله اقشام قوناق محلنه کلندکده طرف پادشاهیدن کندوسنه یوز (فلوری) انعام ایدلمشدر.

ابن کمال سلطان سلیم حقنده بعض نفیس فتحنامه‌لر، قصیده‌لر تنظیم ایتمش و : (فتح ممالك العرب) ۹۲۲ ترکیبی مصرك فتحنی متضمن تمیق ایلدیکی تواریخ غرا جمله‌سندن بولنمشدر.

زیرده‌کی منظومه دخی پادشاهك وفاتنده سویلدیکی ترجیع بند مشهورك بر بند تلهف انکیزیدر :

مرثیه

غزمده نوجوان وحزمده پیر
صاحب السیف وصائب التدبیر

هم صف آرا ایدی هم آصف رأی
نه وزیر ایستر ایدی و نه مشیر
الی شمشیردی دلی خنجر
نیزه ایدی قولی و پرمغی تیر
آز مدتده چوق ایش ایتمشیدی
سایه‌سی اولمشیدی عالمگیر
شمس عصر ایدی عصرده شمسك
ظلی ممدود اولور زمانی قصیر
تاج و تختیله فخر ایدر بکلر
فخر ایدردی انکله تاج وسریر
کوکلی اول سورده بولوردی سرور
که چاله چاغریدی تیغ و نفیر
رزم ایشنده بزم عیشنده
کورمدی پیر چرخ اکا نظیر
چیقسه ایوان بزمه مهر منیر
کیرسه میدان رزمه شیر دلیر
اولیجق دار وکیر اول شیری
آکسون، قانلر آغلسون شمشیر
حیف سلطان سلیمه حیف و دریغ
هم قلم آغلسون آکا هم تیغ

ابن کمالك معالیٔ اموردهکی اقتدار سیاسیسیده مسلم

اولوب حتی مؤرخ خیرالله افندی مرحوم قطعهٔ آتیه‌سنی برمبحث تدبیر سیاسیده آوردهٔ موقع مثال انتباه اشتمال ایتمشدر :

قطعه

چون اطرافدن دشمن بلورسه
بودر تدبیر احسن اهل حزمه
دوزه برقاچی ایله ساز صلحی
بریسی قالیجق عزم ایده رزمه

ـ

سلطان سلیم عزم گلگشت دار نعیم ایتدکده زیرده‌کی تاریخی سویله‌مشدر :

روحنی سلطان سلیمك یا اله
غرق رحمت قیل بحق فاتحه
کیم وفاتنه آنك تاریخدر
اهل ایمان روحی ایچون فاتحه

٩٢٦

ـ

ابن کمال زیاده‌سیله ظریف وفکاهاتپرور ایدی.

برمجلس خصوصیده برآدمی عتیده‌سزلك ایله اتهام ایچون: «شرابی بسمله ایله ایچر!» دینلمسی اوزرینه ابن کمال : «اگر بنم بیلدیکم آدم ایسه صو ایچرکن بیله بسمله خاطرینه کلمز . نره‌ده قالدی که شراب ایچرکن

خاطرینه کلسون ! » دیه‌رك هدف تعریض اتخاذ ایدلمك ایسته‌نیلان شخصی صورت ظریفانه‌ده تبرئه ایتمشدر.

کشیدهٔ سلك اللآل سطور ایلدیکی اشعار مضامین دثاری تدوین ایدلمامش وبناءً علیه مشاهیر شعرای سالفه‌دن بعضلری کبی دیوان اشعاری کوریله‌مامش ایسه‌ده پك چوق رساله‌لرله مجموعه‌لرده آثار قیمتداری پراکنده صورتیله مضبوط و مقید بولنمشدرکه آنلردن مقتبساً بعض اشعار منتخبه‌سی زیرده درج وتحریر قلنمشدر:

ع

قصیدهٔ غرا در ستایش پادشاهی

دوشدی دللر کل یوزکده زلف پرتاب اوستنه
اوشدی ماهیلر صناسن صوده قلاب اوستنه

چشم پراشك اوزره تاب اورسه‌رخك عکسی نوله
رسمدر قندیلده آتش یناراب اوستنه

خطکه طولشسه دل حسنك کتابندن نوله
اکثریا بحث تفسیر اولور اعراب اوستنه

عارضکدن خط چیقوب طوتدی سواد زلفکی
رومدن لشکر واروبدر صانکه اعراب اوستنه

خط یاقوت اوزره کمسه قویمدی نقطه مکر
بکلرك کیم دوشدی اول لعل شکرناب اوستنه

صفحهٔ خدکده دل ایلر خیال خط و خال
کورنجه دیوانه‌در کیم نقش ایدر آب اوستنه

حقـهٔ یاقوتدر چشمم طلو در و گهر
لبلرك عكسی دوشلدن اشك خوناب اوستنه

دونديرر هردم سرشكم چشممی دولاب وار
كوزهٔ پر آبدر چشمم او دولاب اوستنه

كوزم اسطرلابدر حسن ارتفاعن آلمغه
عنكبوتی پرده مژكان اول سطرلاب اوستنه

اشك خونين ايچره چشممده خيال خال دوست
صان مكسدر دوشدی جام بادهٔ ناب اوستنه

ايلدی موسی صفت زلفی عصاسن اژدها
صالدی خطك خضروش سجادهسن آب اوستنه

خانهٔ دلده صاچك كيم غيره اولمشدر حجاب
پردهٔ مشكينه بكزر كا صيلور باب اوستنه

كوكلومه عشقك دوشوب تاراجه كتدی عقل وصبر
لاجرم يغما اولور اود دوشسه اثواب اوستنه

مردم چشمم آيريلورمی لبلركدن خال وش
جان ويرر مسكين مكس كوردكجه جلاب اوستنه

لبلرك شوقيله قان دوكسه نوله بو كوزلرم
قان دوكلك شمدی اولمشدرمی ناب اوستنه

جنك غمده ضرب ناخنلهرك جانم بنم
لرزه ايلر چنك تاری كبی مضراب اوستنه

عارضی آينهسنده عكس رخسارم بنم
كويا برك خزاندر كيم دوشر آب اوستنه

خوش درر افسانهٔ زلفکده تطویل ایتسه‌لر
کرچه کیم دیمشدر املا اولور اطناب اوستنه

آب کوثرله‌یور اغزین لبلرکدن سوز آچوب
دل قچن مدح اوقوسه شاه ظفریاب اوستنه

سن سن اول علامهٔ عالم که دورکده سنك
ظاهر اولدی فضل روم اعجام واعراب اوستنه

کورمدی ذات شریفك کبی قطب معرفت
بونجه ییللردر دونر بو چرخ اقطاب اوستنه

آدکی منبرده چونکیم یاد ایدهٔ که که خطیب
منبر آنکله تقدم ایتدی محراب اوستنه

چرخ اطلس اوستنه چتر همایوندر کانك
شمسهٔ زرین درر شمس جهان تاب اوستنه

کون یوزکدن ایی یوز کورسیدی بر کون چرخ پیر
کرم اولوب کیمزدی قاقم کورك سنجاب اوستنه

عکس رخسارکله کیم تاب اوره تیغك برق وار
آیه بکزر کیم دوشر خورشیددن تاب اوستنه

قوردی دولاب زبرجد سبزه زارکده فلك
اولدی زرین کوزه انجملر او دولاب اوستنه

درکه عالیده دربان اولمسه هر کون سحر
زر عصاییله دیکلمزدی کلوب باب اوستنه

کاسهٔ چینیده التونلر ازر هر کون کونش
زرنشان نقش ایتمکه قصرکده ابواب اوستنه

خاص اولوب شانکده شاها فضل بی‌پایان حق
فیض لطفك عام اوله اعدا واحباب اوستنه

دائم و قائم طوته حق دولتك اوتادینی
نیجه کیم چرخ فلك دور ایده اقطاب اوستنه

*
* *

دیکر قصیدهٔ غرا درستایش پادشاهی

عدوی سنك دل ایچنده دلدی کان خنجر
جهانه لعل نثار ایتدی خون فشان خنجر

همای فتحدر آغزینه استخوان آلمش
نه‌خوش ایدیندی عدو قلبن آشیان خنجر

منور ایتمکه دیجور رزمی شمع کبی
ایدیندی پنجهٔ سیمینی شمعدان خنجر

زبان حال ایله خون عدویه تشنه‌لکی
دلینی طشره چیقارمش ایدر بیان خنجر

بریسی کشفده غالب بریسی دقتده
سنانله نیجه بر اولدی امتحان خنجر

عجبمی قوپسه یالنجق قلیج نیامندن
چو دوزدی معرکهٔ حشردن نشان خنجر

نیجه کزر ایل آراسنده شویله عریان تیغ
نیجه یودر یوریوب خلق ایچنده قان خنجر

باشینی کندویه چکسون قلیج بر آزمدت
دلینی کندوده طوتسون بر آز زمان خنجر

جهانده قالمدی قهر اولمدق عدو آرتق
کرلکه باغلامسون قتل ایچون میان خنجر
چون اولدی عهد شهنشاهده جهان خوش حال
آلنمسون اله سیف و سنان، کمان، خنجر
کورن صانورکه دکزدن آتلدی برماهی
قچن که برق اوره کفکده ناکهان خنجر
دکزده ماهی یه بکزردی کوکده ماه نوك
النده سن شهك اولسیدی کرروان خنجر
قپوکده قوللریکه ایتمسیدی کر تقلید
طاقنمز ایدی مه نودن آسمان خنجر
شهاب و تیر وکمان وسنانکی کوتوروب
یوریوب اوکجه چکر شاه خاوران خنجر
اوککده کونکبی چینی سپر اوله چون چرخ
کورینور اول آراده ماه آسمان خنجر
خطاب قهرکی فهم ایتمز ایدی قلب عدو
کر اولماسیدی آرا یرده ترجمان خنجر
دلینه قصه سن آلمادی پیر دستانك
سنك اوکوکده اوقویالی داستان خنجر
نبرد ایچنده اولور دست بردکه قائل
عدوکك آغزینه آنی صوقار زبان خنجر
اوکوکده شعلهٔ شمع ظفر درر ایکلر
نسیم نصرتك اسدکجه ناکهان خنجر
چکوبده یانکه ایتسهك مقرب آنی نوله
همیشه باشنی چون ایتدی درمیان خنجر

الی دزر قلیجك پهلوان معرکه‌نك
دلی دزر اول آلك کیم ایدر بیان خنجر
پیلان قوشاندیغکی جنکده بیان ایلر
لسان افعی ایله زهر جانستان خنجر
عدونك ایلدی چون نقد عمرینی غارت
نه کیردیسه النه ایتدی دزمیان خنجر
کورنجه آقدی همان آغزی صویی شمشیرك
چون ایچدی دشمنك قانی روان خنجر
کوزینی خصمك ایدوب تیغ چشمهٔ خونین
سراسر ایده یوزین چشم خون‌فشان خنجر
کوزنده هر مژه‌سی دشمنك اولوب خنجر
تننده اوله عدونك هر استخوان خنجر

ع

نیجه طونیجه کورم سن کل نازك بدنی
کندی کرپیکم اولوبدر بکا کوزم دیکنی

ع

دهر باغی آره‌سنده آره‌مه برك طرب
کیم کلی شعلهٔ غم غنچه‌سیدر خار تعب

ع

دیمه نه‌وجهله چیقدی سر زلفی یوزینه
عجمك اوستنه ظاهر می دکل فضل عرب

ع

باغلانمه ای کوکل غمه آلدانمه شادی یه
بیلدك بونی که لازم ایمش چرخه انقلاب

❊

کل بوداغی بکزه مز قدیکه آلچقــدر قتی
سروه بکزتسه م اولوردی اولمسه کرشاخ شاخ

❊

دور رخکده اولسه نوله لعل تر لذیذ
اولور کونشده طورمق ایله کل شکر لذیذ
اشکیله روی زر ویرر عاشقلره خطك
دنیاپرست اولانه اولور سیم وزر لذیذ

❊

کوکلنه یارك کیروب آل بوسهٔ جان بخشنی
عشق یولنده ارایسه‌ك رزقکی طاشدن چیقار

❊

یاشــمه باقمز جمــالی ملــکنه مغروردر
بیلمز آنی کیم بومصر اول نیل ایله معموردر
زلفکه چوق دل طولاشدی کیمسه باشه وارمدی
عشــق دارینه چیقانلر صانمه هپ منصوردر

❊

تن بناسن یقمزایدی موج طوفان اجل
اولمسیدی وادیٔ غمدن کلان سیلابلر

❊

دیدهٔ پرنمده عکس خال وخط قیلمز قرار
چون ورق نمناك اوله نقش آنده مشكل باغلانور

غ

هندوی خالك رخك اوستنده اولسه وجهی وار
چونکه کیوانك مقامی آفتاب اوستنده‌در

غ

کل یوزکده خط بلوربه کوزلرم کریان اولور
هاله کورنسه کنار ماهده باران اولور

غ

صفحهٔ رخساری اوزره خطنك یاننده خال
طفلدر کیم مکتب حسن ایچره مشقن قاره‌لر

غ

نم آغلادیغمه کل کبی کولسه نوله کیم
ابر باران اولیجق کلشن وکلزار کولر

غ

بزم لعلکده کوروب بادهٔ نابی دیدی دل
سکا قان یوتمق اکا نالهٔ وافغان یراشور

غ

عالمده غم کشی‌یه دمادم کلور کیدر
آدمی وارکه عالمه خرم کلور کیدر

هر کیمسه‌یه بلا یوکنی چکدیرر فلك
کیمدرکه بو جهانه مسلم کلور کیدر

نرکس مکرکه بیلدی وفاسوزدر جهان
باغك یولنده کوزلری پرنم کلور کیدر

کوز یوم جهاندن آچ کوزکی کندو حالکه
سن کوز یوموب آچنجه بو عالم کاور کیدر
هجرکله خسته کوشهٔ محنتده زار ایکن
تنها قومز غمك بنی هردم کاور کیدر
جهد ایت که خیر ایله آدکی خلق یاد ایده
عالمده آدیدر قلان آدم کاور کیدر

⁂

قیل زلفکی رخکله برابر یوزکده کیم
نوروزده برابر اولور لیل ایله نهار

⁂

صفحهٔ حسنینه صورت ویردی یارك خال وخط
خط و مصحف خوب اولور قوندقده اعراب و نقط
شام زلفکده قمر صاندمسه رخسارك نه غم
کیم قرا کو کیجه‌ده حس و بصر ایلر غلط

⁂

کورسه جمال یاری بولور سوزدل سکون
وقت سحر اولنجه سونر بالطبع چراغ

⁂

چون رخلریدر مشرق انوار الهی
وار وجهی دیسه م خطنه کر شرح مشارق

⁂

تن پرده‌سنده مستور، اولورمی پرتو عشق
کون یوزینه نه ممکن، کیم کولکه اوله حائل

عکس جمالی یارك، چون اولدی کوزده ظاهر
کویا که برج آبی، خورشیده اولدی منزل
نه دکلو دوکسه کوز یاش، بغرم قتی یویلمز
کیم لاله رنکی اولمز، یاغمور صویله زائل
شبنم دکل یوزینه، باد سحر صو سرپدی
کوردکده کل یناغك، چون اولدی عقل زائل
کل یوزی برق اورنجه، باشن بوریدی غنچه
بلبل دیدی کورنجه، یا ایها المزمل

٭

شیرین کورینور خال لبك جانمه زیرا
طاتلی اولور آغزده شکرلنسه قرنفل

٭

هر نه یردن کیم کتاب عشقکه فال آچسه‌لر
صفحهٔ اولده ایشته داستانمدر کلان

٭

کوه محنتدر تنم سلاب غمدن چاك چاك
چشمهٔ چشمم کبی خوناب آقار هرچاکدن
صاقنورسه وجهی وار اول قدعروس حسن اکر
کل یوزی آینه‌سن بو دیدهٔ نمناکدن
حقهٔ لعلی یانسده زلفی قورلمش یاتور
مار مسکندرکه مست اولمشدر اول تریاکدن

٭

کیمسه مصاحب اولمدی دنیاده حور ایله
بز نیجه صحبت ایدرز اول یوزی نور ایله

غ

دل شاد اولور قچنکه دم وصل یار اوله
غنچه کلر چمنده چو فصل بهار اوله
آچیلمدیسه کل کبی غنچه عجب دکل
کولمز یوزی قچن کشینك کوکلی طار اوله

غ

تاب عشقکله صولاردی سبزه‌زار عمرمك
دمبدم صو سرپمسه بو دیدهٔ کریان اکا

غ

اوردم کوکل خرابه‌سنه غم کلنکنی
چیقدی خیال زلفك ایله کافری بنا

غ

نیجه یبقیله کلبهٔ احزانی کوکلمك
زلفك خیالی اوردی اکا کافری بنا

غ

رومنده حسنکك واریجق شام زلفنه
چیندن دم اوردی مشك خطا ایلدی خطا

غ

کل یوزنده در دیزلمش قطرهٔ شبنم کبی
ظاهر اولمش چشمهٔ مهر ایچره انجمدن حباب

غ

رخلریله آلننه یارك کونشدر دیر ایدم
اولسه ایدی کوك یوزنده اویله برقاج آفتاب

﴿

ای قمر اولمه معارض عارض دلداره کیم
سن کچیردك دورکی شمدی آنك دورانیدر

﴿

قدری یوق اغیار یاننده لب جان بخشکك
طاش ایچندن چیقمیینجه لعل بولمز اعتبار

﴿

زلفنك آلتنده کورمش کوشهٔ ابروسنی
ابر ایچنده اول سببدن ماه نو پنهان اولور

﴿

بخش غائب کوزه‌در غنچه دهانکدن باد
کوز دیکوب کل یوزکه نرکس اومر حق نظر

﴿

کعبه قپوك صفاسنه دل کچدی رومدن
دوشدی هوای زلفکه عزم حجاز ایدر

﴿

باشمی غلطان کوروب میدان عشقنده دیدی
بو نه طوپ اولدرکه اوینار کندی چوکان ایسته‌مز

﴿

کوکلمه کلسه خیالك فکری اغیارك کیدر
طوردمز شیطان قچار چونکیم نزول ایلر سروش

ﮊ

کوکلك تخانه‌سنده زلفك اوجنده لبك
صانکه مریمدر مسیحایی در آغوش ایلمش

صوك

مشاهیر اسلام

محرری : حمید وهبی | جزؤ ٥٠ | طابع وصاحبی : مهران

(امام غزالی)

(ابو حامد محمد بن محمد بن محمد احمد الغزالی)

سرتاج علمای دین وقدوة الواصلین برامام معالی رهیندر.

علوم عقلیه و نقلیه‌نك امام جلیل القـدری وفرقهٔ ناجیهٔ صـوفیه ایله رهپمای عالم زهد و مجـاهده اولان مردان خدانك مابه الافتخاری ایدی.

اقوال حکمت اشـتمالی بین الاسـلام بر حجت قاطعه حکمنده بولندیغیچون (حجة الاسـلام) عنوان مفـاخر اقترانیله ملقب ایدی.

حقیقت حالده صرامت سیف خون آشـامدن دها شدید التأثیر اولان جزالت مقالات رافعة الشبهاتی مدعیات شرذمهٔ باطنیه وعندیات ومغالطات فلسفیه‌یی قرین بطلان وداس سرتیز قلم اعجاز توأمی قلع خاشاك ضلال وعدوان ایلدیکیچون تبیین حقائق اسلام امرنده لسان عذوبتندن صادر اولان سوزلر لب اللب حکم ربانیه اطلاقنه جدیردر.

مدت حیـاتی نشریات علمیه ومجاهدات نفسـیه‌یه

وقف ایتمشدر که علم غیر متناهیسنك محصولی اولان بونجه مؤلفات وتصنیفات جلیله متداول ایدیٔ طلاب ومجاهدهٔ شاقهٔ دورادور نتیجه‌سنك كندوسنه بخش ایلدیكی منزلت معنویه الجاسیله عمدة الاقطابدر .

§

(٤٥٠) سنهٔ هجریه‌سنده پك چوق عظمای امتك مسقط رأسی اولان (طوس) بلده‌سنده زینت آور مهد شهود اولمشدر .

بر دریتیم ذكاوت اولدیغی پیشانیٔ حالندن اكلاشیلان (زین‌الدین الغزالی الطوسی) هنوز طفل سبقخوان ایكن پدری وفات ایتمكله یتیم قالمش وبناءً علیه محروم ناز ونعم اوله‌رق مكتب بیكسیده بیومشدر .

پدری كه طوسده غزل صوف ایله مشغول برغزال روشنضمیر ایدی سعهٔ معیشت یوزی كورمامكله برابر غایتله محب علما برمرد صلاح اتما اولدیغندن همیشه نوادیٔ فضلا وعرفایه ملازمتله عرض خدمات وكدیمین وعرق جبینی ایله قزاندیغی اقچه‌دن بر مقدارینی محتاجین طالبین علمه اهدا ایلمكله اكتساب مباهات ایلر ایدی .

السنهٔ جهابذهٔ علمادن ریزان اولان درر غرر مواعظی التقاطه شتابان وتأثیرات معنویهٔ موعظه ایله سرشك افشان اولمق معتادی ایدی .

علم ومعرفته اولان بو تهالك طبیعیسی الجا آتنندرکه بر فرزند صاحب الکماله مالکیتی تمنی ایدر طورر ایدی .

نهایت صلبندن صاحب ترجمه ایله احمد نامنده دیکر بر ولد ذکور دنیایه کلمشدر.

نه چاره‌که اظفار مردمکش منیه نیچه نیچه امنیه داران نوع بشری امل دیبلان ملعبهٔ زندکانیدن حصولندن اول زیر تراب فنایه ایصال ایده کلدیکیچون زواللی پیر غزالك ده ایکی محصول فوأدینی بالذات تحت تربیه‌سنده بولندیرمغه عمری مساعد اولمامش وسر نهادهٔ وسادهٔ بیماری اولدیغی صره‌ده ورع و تقوی ایله متصف بر صدیق قدیمی نزدینه چاغیره‌رق مبادئ سن وساالنده طریق علمه سالك اوله‌مدیغندن طولایی زیاده‌سیله متأسف بولندیغی وبنا برین جبر مافات ایچون فرزند هوشمند-لرینك او یوله انسلاک کندن بشقه دنیاده آرزوسی قالمدیغی وفقط تار نازکترین حیاتی کسسته اولمق امارهٔ هولناکی کوروندیکندن ترك ایده‌جکی دینار قلیل مفتقرانه ایله اوغللرینی تحت حمایتنده اوله‌رق تحصیل علمه تسویق وتشویق ایتمسنی وصیت ایتدکدن صکره اکمال انفاس معدوده ایلمشدر .

صدیق پاك سیرت، غزالی ایله برادرینی بر موجب

وصیت یانته آله‌رق برمدت تعلملرینه وپدرلرینك براقدیغی بدل مخلفات جزئیه ایله انفاقلرینه همت ایلمش ایسه‌ده الده‌کی پاره توکندیکی کبی کندیسی‌ده خاوی الوفاض، بادی الانفاص اطلاقنه سزاوار اولان باد بدستان روزکاردن بولنمسنه مبنی:

بالای سرش زهوشمندی
میتافت ستارهٔ بلندی

منطوقنجه برر انجم سماء ذکا اولان بو ایکی خارقهٔ فطرتك آزاده سرانه برصورتده تأمین اعاشه‌سیله اکتسابنه آماده بولندقلری درجات عالیه‌یه ارتقالرینه دلالت شرفنی احراز ایچون درمداران زمانه‌دن بر قاچ کشی‌یه مراجعت ایتمش وحیفا که:

درمداران عالم را کرم نیست
کر مداران عالم را درم نیست

نه‌بحنده زمزمه سنج نومیدی اولمقدن بشقه بر شیئه موفق اوله‌مامشدر.

نهایة الامر کندولرینه تمهید ماجرا وبر مدرسه‌یه دخول واوراده عالم علمه و صول طریقندن اسلم بر طریق دیکر قالمدیغنی اشراب و انبا ایلمسیله چوجقلر بالضروره بردارالتدریسه دخالت ایتدیلر.

ایشــته امام غزالی منتشر چار اقطار جهان اولان فضل وعرفان بیهمتاسنك مقدماتنی بو مدرسه‌ده اکتساب واجلهٔ فقهـادن (احمد بن محمدالراذکانی) نك حلقـهٔ تدریسـنده بولنه‌رق علم فقهه انتساب ایلمش واعصـار قدیمه‌ده طلاب معـارف وکمالات اختیار متاعب اسـفار و دور بلدان وامصـار ایله مراکز مدنیت اسـلامیه‌ده رحله‌پیرای تدریسات اولان شهرتکیران اساتذهٔ علومدن اخذ معلومات ایلمك اعتیادنده بولندیغیچون غزالی دخی جوینـدهٔ هنر ومعرفت اولمق اوزره عازم شهر جرجان واورادہ استاذ شهیر (امام ابو نصر الاسمعیلی) دن تلمذه شتابان اولمشدر.

کرك ابو نصرك وکـرك دیکر اساتذه‌نك بلافاصله ملازم نوادیٔ فضائلی اولمش ومکتسبات علمیه‌سنی تلفیق وتحریردن خالی قالمامشدر.

تتبعات واشتغالات متمادیه‌نك ذهن وقاد جهانشموله ویردیکی تعب وکسـل اراحهٔ حواسی مستلزم اولمسـیله طوسـه معاودته قرار ویرمش و خلال طریقده بر طاقم دزدان بی انصـاف، رهزن امام کمالات اتصـاف اوله‌رق کتب موجوده‌سـیله محفظهٔ تحصیل علمیسی مثابه‌سـنده اولان مجموعهٔ نفیسـه‌یی آوردهٔ دست اغتصاب ایتمشدر.

زواللی امام برقاچ سنه‌لك محصول مساعیسنی محتوی

اولان بر مجموعه‌نك الدن كتدیكنی كورنجه فریادلر ایدرك رد واعاده‌سنی رئیس اشقیادن تمنی ایلدكده بادیه پیمای جهل و نادانی اولمقله افنای عمر ایتمش بولنمسی و بناءً علیه هر سوزی درشت اولمسی لازم كلان قوجه دزد درست كفتار : «بر علمك نفسكده موجودیتنی تصلف ادعا ایدیورسك كه آنی سندن آلمقلغمزی متعاقب علمسز قالیورسك ؟ علم سطرده دكل صدرده مندمج اولمق ایجاب ایدر !» زمیننده اعطای جواب حكمت دثار وفقط مجموعه‌یی خنده‌كنان امامه اعاده‌یه ابتدار ایلمشدر.

بر منتسب علم وعرفان لساننده صدور ایتمش اولسه ضروب امثال صره‌سنه كچه‌جكی طبیعی اولان بو جواب صواب باعث ارشاد امام فضائل مآب اولمش و طوسه مواصلتنده جرجانده ایكن مجموعه‌سنه نه قدر مسائل وابحاث علمیه قید وتحقیق ایلمش ایسه جمله‌سنی نقش لوحهٔ حافظه ایتمكه مسارعت كوسترمشدر كه بو وقعه‌یی معرض لطیفه‌ده حكایه ایتدكجه : «تحریر ایلدیكم شیلری شمدی اولقدر حفظ واتقان ایتدم كه بالفرض بالجمله كتب ورسائلمی سارقلر آلسه علممدن هیچ بر شیٔ ضایع ایتمامش اولورم !» دیر ایدی.

اكتساب علم ومعرفت ایچون اقطار عالمی كشت وكذار وبو یولده هر درلو مزاحم ومشاقی اختیار ایلمك

فوائد معنویه‌سنی محافظهٔ عزت نفس کبی شوائب تنپرورانه‌یه ترجیح ایدن امام سائقهٔ فکر معارفجویی ایله ینه طوسی ترك ایدرك نیشابوره توجیه وجههٔ نهضت واول وقت آوازهٔ اشتهار علمیسی دنیایی طوتمش اولان (امام الحرمین)‌ك ملازم مجلس تدریسی اوله‌رق جدل، اصول، منطق، مناظره، فلسفه کبی علوم شتی ایله اتصافه وهرنوع حقائق و دقائق فنیه‌یه انتسابه بوندن صکره احراز موفقیت ایلمشدرکه تحرئ غوامض ولدنیات اشیا امرنده‌کی تتبعات و تدقیقات موشکافانه‌سنی (المنقذ من الضلال) نده شویله تصویر ایدییور:

§

« بن عنفوان شبابمده یعنی یکرمی یاشمه کیرمه‌دن اول سن حد بلوغه یاقلاشدیغمدن برو الی الآن که سنم اللی‌یی آشمشدر محق مبطلدن ومتشرعی مبتدعدن فرق و تمییز ایتمك ایچون بودکزك درین یرلرینه کمال جرأت وجسارتله طالمغه چالیشور وهر ظلمتکاهه صوقیلور وهر ورطه‌یه آتیلور ایدم. هر فرقه‌نك عقائدینی وهر طائفه‌نك اسرار مذاهبنی صورار وآراشدیرر ایدم. بر اهل باطنی براقمدمکه بن انك باطننه مطلع اولمغی وبر اهل ظاهر قویمدمکه حاصل حالنی بیلمکی وبرفیلسوف کورمدمکه کنه فلسفه‌سنه واقف اولمغی و بر متکلم

اولان بر مجموعه‌نك الدن كتدیكنی كورنجه فریادلر ایدرك رد واعاده‌سنی رئیس اشقیادن تمنی ایلدكده بادیه پیمای جهل و نادانی اولمقله افنای عمر ایتمش بولنمسی وبناءً علیه هر سوزی درشت اولمسی لازم كلان قوجه دزد درست كفتار: «بر علمك نفسكده موجودیتنی نصل ادعا ایدییورسك كه آنی سندن آلقامزی متعاقب علمسز قالیورسك؟ علم سطرده دكل صدرده مندمج اولمق ایجاب ایدر!» زمینده اعطای جواب حكمت دثار وفقط مجموعه‌یی خنده‌كنان امامه اعاده‌یه ابتدار ایلمشدر.

بر منتسب علم وعرفان لساندن صدور ایتمش اولسه ضروب امثال صره‌سنه كچه‌جكی طبیعی اولان بو جواب صواب باعث ارشاد امام فضائل مآب اولمش وطوسه مواصلتنده جرجانده ایكن مجموعه‌سنه نه قدر مسائل وابحاث علمیه قید وتحقیق ایلمش ایسه جمله‌سنی نقش لوحهٔ حافظه ایتمكه مسارعت كوسترمشدر كه بو وقعه‌یی معرض لطیفه‌ده حكایه ایتدكجه: «تحریر ایلدیكم شیلری شمدی اولقدر حفظ واتقان ایتدم كه بالفرض بالجمله كتب ورسائلمی سارقلر آلسه علممدن هیچ بر شیٔ ضایع ایتمامش اولورم!» دیر ایدی.

اكتساب علم ومعرفت ایچون اقطار عالمی كشت وكذار وبو یولده هر درلو مزاحم ومشاقی اختیار ایلمك

فوائد معنویه‌سنی محافظهٔ عزت نفس کبی شوائب تنپرورانه‌یه ترجیح ایدن امام سائقهٔ فکر معارفجوبی ایله ینه طوسی ترك ایدرك نیشابوره توجیه وجههٔ نهضت واول وقت آوازهٔ اشتهار علمیسی دنیایی طوتمش اولان (امام الحرمین) لك ملازم مجلس تدریسی اوله‌رق جدل، اصول، منطق، مناظره، فلسفه کبی علوم شتی ایله اتصافه وهر نوع حقائق ودقائق فنیه‌یه انتسابه بوندن صکره احراز موفقیت ایلمشدرکه تحری غوامض ولدنیات اشیا امرنده‌کی تتبعات وتدقیقات موشکافانه‌سنی (المنقذ من الضلال) نده شویله تصویر ایدییور:

§

«بن عنفوان شبابمده یعنی یکرمی یاشمه کیرمه‌دن اول سن حد بلوغه یاقلاشدیغمدن برو الی‌الآن که سنم اللی‌یی آشمشدر محق مبطلدن ومتشرعی مبتدعدن فرق وتمییز ایتمك ایچون بودکزك درین یرلرینه کمال جرأت وجسارتله طالمقه چالیشور وهر ظلمتکاهه صوقیلور وهر ورطه‌یه آتیلور ایدم. هر فرقه‌نك عقائدینی وهر طائفه‌نك اسرار مذاهبنی صورار وآراشدیرر ایدم. بر اهل باطنی براقمدمکه بن انك باطننه مطلع اولمیی وبر اهل ظاهر قویمدمکه حاصل حالنی بیلمکی وبرفیلسوف کورمدمکه کنه فلسفه‌سنه واقف اولمیی وبر متکلم

براقمدمکه غور کلام وغایت مرامنه کسب اطلاع ایلمکی و بر اهل تصوف قویمدمکه سر صفوتنه کسب وقوف ایتمکی وبر زاهدقویمدمکه صورت زهدوتقواسنه وحاصل عبادتی نه اولدیغنه مطلع اولمغی و هیچ بر زندیق براقمدمکه بویله زندیق معطل اولمسنه وشو تعطیل وتسبیه جرأتنه سبب نه ایدوکنه واقف اولمغی آرزو ایتمیه‌یم. بنم بویله هر ایشك حقیقتنی اکلامغه اولان مراقم هنکام شبابمدنبرو دأب دیرینم و مقتضای خلقت و طبیعتم اولوب اختیاری دکل ایدی. لهالحمد بو سایه‌ده ایمان و اعتقادم نقیصهٔ تقلیددن بری اوله‌رق دها عهد صباوته قریب بر سنده ایکن عقائد موروثه‌دن وارسته اولدم. فطرت اصلیه‌نك حقیقتیله ابوین و استاذینه تقلید ایله حاصل اولان عقائد عارضه‌نك ماهیتی نه‌دن عبارت اولدیغنك طلبنه و اوائلی تلقیناتدن عبارت اولان شو تقلیداتك تمییزینه کوکلم مائل ایدی. حالبوکه بونلرك حقنی باطلندن فرق وتمییز خصوصنده برچوق اختلافات واردر. بونك اوزرینه ابتدا کندی کندیمه دیدمکه: «بنم ایستدیکم شیٔ حقائق اموری بیلمکدر. اویله ایسه اول باول حقیقت علمی طلب ایتملی‌یم». بونی متعاقب بکا ظاهر اولدیکه ارادیغم علم یقینی اویله بر علمدرکه او سایه‌ده معلوم اصلا شبهه قالمیه‌جق صورتده منکشف ومتبین اولور.

واکا امکان و وهم وغلط مقارن اوله‌مز . قلبـده ده اکا امکان غلطی تقدیر ایده‌جك قوت بولنه‌مز . بعده معلوماتمی تفتیش ایدوب برده کندیمی حسیات وضروریاتدن ماعداده آنفاً اکلادیغم صفتـله موصـوف، علمدن خالی بولنجه بعد حصول الیأس کندی کندیمه دیدمکه : «مشکلات و معضلاتك حلنه جلیات و واضحاتدن بشقه بر امید یری قالمدی . اوده حسیات وضروریاتدن عبارت اولدیغنـدن ابتدا بونلری تحکیم و تأکید ایتملی یم . تاکه محسوساته اولان اعتمادم وضروریاتده غلط ایتمك خوفندن اولان امنیتم نم بوندن اول تقلیـداتده اولان امنیتم جنسـندن و اکثر خلقـك نظریاتده اولان امنیتـلری قبیلندنمیدر یوقسه امنیت محققه واعتماد صحیحمیدر بوراسی تبین ایلیه . » بونك اوزرینه محسوسـات و نظریاتده کمال انهماك ایله تأمل وتفکر ایتمکه وعجبا بونده‌ده شك ایتمك ممکن اوله بیـله‌جکمی دیو دوشنمکه باشـلادم . بو طول تشـککی نفسمك محسوساتده دخی امان و اطمئنانی قبول ایده‌میه‌جك بر درجه‌یه کتوردی . بو دائرهٔ شـك واشتباه بنده کتدکجه اتسـاع ایدرك نفسم : «محسوساته نصـل اعتماد اولنور ؟ انلك اك قوتلیسی وکندینـه اعتماد اولنـورجه‌سی حاسـهٔ بصر دکلمی ؟ حالبوکه او کولکه‌یه باقیورده انی طوریور حرکت ایتمیـور ظن ایدییور .

وآنده هیچ حرکت یوقدر دیو حکم ایلیور . بالتجربه
وبرساعت صکره بالمشاهده اکلایورکه کولکه حرکت
ایدر ایمش . آنك حرکتی بغتةً دکل بلکه تدریجی
اولوب کندنده اصلا توقف حالی یوق ایمش .
دها بونك امثالی محسوساتدن نیچه شیلرده حاکم
حسك وقوعبولان حکمنی حاکم عقل صکره بالتجربه
اویله بر تکذیب ایدییورکه مدافعه‌سنه مجال قالمیور . »
دیمکه باشلدیغندن بن دخی : « آرتق محسوساته‌ده
اعتماد قالمدی . اومارمکه اولنسه اولنسه : (اون عددی
اوچدن چوقدر .) و : (نفی ایله اثبات برشیده جمع اولمز
یعنی برشیٔ هم وجود و همده عدم صفتلریله متصف
اولمز .) و : (برشیٔ هم حادث وهم قدیم، هم موجود وهم
معدوم، هم واجب وهم محال اولمز .) کبی اولیات قسمندن
اولان عقلیاته اعتماد اولنه‌بیله‌جکدر . » دیدم . محسوسات‌ده
بوکا جواب اوله‌رق دیدیکه : « سن بکا اولان اعتمادك قدر
عقلیاته نصل امنیت ایده‌بیلورسلك ؟ حالبوکه بوندن اول
بکا اعتمادك وار ایدی . صکره حاکم عقل کلدی . بنی
تکذیب ایتدی . اکر او اولمسیدی بنی تصدیقده سن
مصر ومستمر اوله‌جق ایدك . ایمدی احتمالکه حاکم
عقلك ادراکنك وراسنده بر بشقه حاکم دها واردرکه
ظاهر اوله‌جق اولورسه حاکم عقلك بالضروره بنی تکذیب

ایتدیکی کبی اوده عقلی تکذیب ایدر . بویله برحاکمك ظاهر اولمامسی آنك استحالهسنه یعنی محال ونا موجود اولمسنه دلالت ایتمز . » بوراده نفس بر آز توقف ایتدی . بلکه بو اشکالی رؤیا ایله تأیید ایلیهرك دیدیکه : « واقعا اویله . کورمزمیسك که اویقوده بر طاقم شیلره اعتقاد و بر طاقم احوال تصور ایدوب انلره ثبات واستقرار اسناد ایدرسك . بلکه او حالده ایکن او وقوعاتده هیچ شك وشبهه ایتمزسك . صکره اویانور اکلارسك که سنك او متخیلات و معتقداتکدن هیچ برینك اصلی یوق ایمش . ارتق یقظه حالنده حس و یا عقل ایله اولان اعتقاداتکك جملهسندن نصل امین اوله بیلورسك ؟ » واقعاسنك او اعتقادك حالکه نسبتله حقدر . لکن جائز که سکا دیکر بر حال طاری اولورده او حالك یقظهحالکه اولان نسبتی اویانقلغکك اویقو حالکه اولان نسبتی کبی قالور . ارتق بو طاری اولان حاله نسبتله سنك اویانقلق حالك اویقوده کی حالکه دونر . بو حال سکا بر کره کلهجك اولورسه تیقن ایدرسك، که عقل کسدیردیکك شیلر بتون حاصلسز خیالات ایمش . یاخود بو حال احتمالکه صوفیهنك بزم حالمز بو در دیو ادعا ایتدکلری حالت اوله . زیرا انلر دیرلرکه : « بز حال استغراقه طالوب حواسمزدن غیوبت ایتدیکمز وقت

بر طاقم احوال مشاهده ایدرزکه او حالات بو معقولانه اویماز. » یاخود احتمالکه او حالت ممات حالتی اوله. زیرا حضرت پیغمبر (الناس نیام فاذا ماتوا انتبهوا) بیور- مشلردر. بسبللی حیات دنیویه آخرته نسبتله بر اویقو ایمشکه انسان اولدیغی وقت کندوسنه شمدیکی مشاهداتنك خلافی اوله‌رق بر طاقم شیلر ظاهر اولیور. واو حالده کندوسنه (فکشفنا عنك غطاءك فبصرك الیوم حدید) خطاب عزتی واقع اولیور. وقتاکه بو مقوله خاطره‌لر نجه بر عقدهٔ درونی موجب اولدی بو عقده‌نك حل وازاله‌سیچون بر علاج تدارکنه تشبث ایتدم. بو بابده خیلی اوغراشدم. حاصل اولان خلجانك علاج ایله ازاله‌سی ممکن اوله‌مدی. زیرا او عقده‌نك حل ودفعی دکل الا دلیل ایله ممکن اوله بیله جکدر. دلیل اقامه‌سی ایسه علوم اولیه‌دن (یعنی یقینیاتدن) ترکیب مقدماته متوقفدر. اولیات ایسه بر منوال محرر مسلم اوله‌مدیغی جهتله دلیل ترتیبی ممکن اوله‌مدی. بناء علی ذلك دردم دواپذیر اولمیوب بالعکس مشتد اولدی. ایکی آیه قریب بوحال اشکال واشتدادده دوام ایتدی. بو مدت ظرفنده معناً و حالاً سفسطه یولنده بولندم. فقط لفظاً و مقالاً اظهار وافشا ایتمدم. تاکه جناب حق بنی او مرضدن شفایاب ایتدی. نفسم صحت واعتدالنی بولدی.

ضروریاتك موثوق بها اولدیغی یقیناً تبین ایتدی. بوایسه استدلال طریقی ایله دکل بلکه جناب حقك قلبمه القا ایتدیکی نور سایه‌سنده اولدی که او نور اکثر ابواب معارفك مفتاحیدر[۱].

جناب حق بنی بو مرضدن شفایاب ایتدکده طلب حق صددنده بولنان طرق اربعه‌یه بالسلوك بونلرك هر برینی برر برر تحقیق واستقصایه ابتدار ایلدم. شو استقصا آتیه علم کلامدن ابتدا ایدرك ثانیاً طریق فلسفه‌یی وثالثاً تعلیمات باطنیه‌یی ورابعاً طریق صوفیه‌یی تحقیق واستقرا ایتدم.

علم کلامی تحصیل وتعقل ایلدم. ومحققین کلامیه‌نك کتابلرینی مطالعه ایتدم. تصنیفنی تصور ایتدیکم شیلری تألیف وتصنیف ایلدم. بو علمی هر نه‌قدر کندی مقصودینه وافی ایسه‌ده بنم مقصدمه غیر کافی بولدم. علم مزبورك حاصلی عقائد اهل سنتی اهل بدعت تشویشاتندن مجرد حفظ و حراستدن عبارتدر.

طوغریسی متکلمینك بر طاقمی جناب حقك کندیلرینی سوق ودعوت ایتدیکی شو خصوصه کماینبغی قیام ایله مقام جلیل نبویدن تلقی اولنان عقائد

[۱] امام غزالینك بوندن مقصدی نهایة الامر طریق تصوفه سلوکنی تلمیحدر. حمید وهبی

اسلامیه‌نك حسن محافظه‌سی و عقائد محدثهٔ مبتدعه‌نك قدح وتغییری خصوصلرنده جهد تام ایلمشلردر. لکن انلرده بو بابده خصملری طرفندن ایراد اولنوبده کندیلرینك یا مجرد تقلید واتباعه ویاخود اجماع امت ویا قرآن کریم واحادیثی قبوله مبنی تسلیمنه مضطر اولدقلری مقدماته استناد ایتدکلرندن وخصملریله عند المناقشه استنباط مناقضات. وانك اوزرینه توجیه اولنه‌جق اعتراضاتده تسلیمکرده‌لری اولان مقدماتك لوازمیله یعنی: (بو تسلیم اولنورسه شو لازم کلور.) دیه‌رك مؤاخذه ومعارضه ایده کلدکلرندن وبو ایسه ضروریاتدن بشقه شیلری تسلیم ایتمیانلرجه بکده مفید اوله‌میه‌جغندن علم کلام بنجه کافی وشکایتِ ایتدکده اولدیغم دردمه شافی اولمدی.

علم کلامدن فارغ اولدقدنصکره علم فلسفه‌یه باشلادم. وبر علمك منتهاسنه وارلمدقجه او علمك فسادینه واقف اولنمیه‌جغنی یقیناً بیلدیکمدن وچونکه بر علمده انسان او علم اربابنك اعلمنه مساوی اولوب وبلکه مطالعات وتحقیقاتجه انلری کچوب او علمده مطلع اولدقلری غور وغوائله واقف ومطلع اولمدقجه او علم حقنده ادعای فساد وبطلان ایتمسی حق اولمیه‌جغندن وبو جهته ایسه شمدی‌یه قدر علمای اسلامدن

صرف همت وعنایت ایتمش بر کیمسه‌یه کورلمیوب کتب کلامیه‌ده دخی فلاسفه‌یی رد یولنده یازلمش معقد و متناقض بر قاچ سوزدن بشقه بر شیء اولمدیغندن وبو حالده برمذهبی اکلامقسزین وکنه وحقیقتنه وارمقسزین رد ایتمك قرانلغه طاش آتمق قبیلندن اوله‌جغندن علم فلسفه‌نك استاذدن استعانه ایتمیه‌رك مجرد کتابلرینی مطالعه ایله تحصیلنه تشمیر ساق غیرت ایتدم. وانك استحصالنه علوم شرعیه‌جه اولان تصنیفات و تدریساتدن فراغم زمانلرده اجتهاد ایلدم. حالبوکه او ارالق بغدادده تام اوچ یوز طلبه‌یه تدریس وافادهٔ علوم ایتمکله مشغول ایدم. جناب حق بنی بویله اوقات مختلسه‌ ایچنده مجرد مطالعه ایله ایکی سنه‌دن آز بر مدتده فلاسفه‌نك منتهای علومنه ایردیردی. صکره بر سنه قدر ده بو علمك غورینی تفکره و غایت وغوائلنی تفقد و تخطره مواظبت ایلدم. وانلرك خدع ودسائس و تدلیسلرینه اصلا شك وشبهه‌م قالمیه‌جق صورتده واقف اولدم.

علم فلسفه‌نك بو وجهله تحصیل و تفهمندن و شایان جرح و تزییف اولان جهتلرینك جرح و تزییفندن بعد الفراغ بونك ده مقصدك تماماً حصولنه وفا ایتمدیکنی و عقلك جمیع مطالبی احاطه‌ده مستقل و کافهٔ معضلات ومشکلاتی کشف وازاله‌یه کافی وکافل اوله‌میه‌جغنی اکلادم.

ذكر اولنان علملردن فارغ اولدقدن صكره طريق صوفيه‌يه ميل وتوجه ايلدم . بو طريقك انجق علم ايله برابر عمل ايله تمام اوله‌جغنى و صوفيونك حاصل علملرى قلبى ماسوادن تخليه و ذكر الله ايله تحليه‌يه مواصلت اولنه‌بيلمك ايچون عقبات نفسى قطع ايتمكدن و نفسك اخلاق مذمومه و صفات خبيثه‌سندن مباعدت ايلمكدن عبارت ايدوكنى بيلدم . وعلم بكا عملدن قولاى كلديكندن (ابو طالب مكى) نك (قوت القلوب) نى و (حارث محاسبى) نك مؤلفاتنى و (جنيد) و (شبلى) و (ابو يزيد البسطامى) نك متفرقات مأثوره‌سنى وبونلر مثللو دها سائر مشايخ كرامك اقوالى مندرج بولنان كتابلرى مطالعه ايله تحصيل علملرينه مباشرت ايلدم . مقاصد علميه‌لرينك كنه وحقيقتنه مطلع و طريقلرينك تعلم واستماع ايله اوكره نلمسى ممكن اوله‌بيلان خصوصاتنى تحصيله موفق اولدم . بونك اوزرينه بكا ظاهر وعيان اولديكه صوفيونك اخص خواصى تعلم ايله كنديسنه وصول ممكن اولميوب بلكه ذوق و حال و تبدل صفات ايله اكلاشيله بيله‌جك بر شيدر .

طريق الهى‌يه انجق صوفيون سالك اولديغنى وبونلرك سيرتلرى احسن سير و طريقلرى اصوب طرق واخلاقلرى ازكاى اخلاق بولنديغنى يقيناً بيلدم . كافۀ عقلانك عقلى

وحکمانك حکمی و اسرار شرعه واقف اولان علمانك علمی صوفیونك سیر و اخلاقلرندن بر خصوصلك دها نافع وخیرلو بر ماده‌یه تبدیل و تحویلی ضمننده بر یره جمع اولنسه بونك ایچون بر یول بولنه بیلمسی ممکن و محتمل دکلدر. بونلرك باطنی و ظاهری کافهٔ حرکات وسکناتی مشکاة نبوت نورندن مقتبسدر. روی ارضده ایسه نورنبوتدن بشقه استضائه‌یه شایان قنغی نور واردر؟ نه دینیله بیلور اول مسلکه که برنجی شرطی اولان طهارتی قلبی ماسوادن بالکلیه تطهیر اولوب تکبیر افتتاح مثابه‌سنده بولنان مفتاحی قلبك ذکر الله ایله صورت کلیه‌ده استغراقی ونهایتی بالکلیه فنافی اللهدر.»

§

ایشته فیاض فطرتك قوهٔ حافظه، وسعت قریحه، شدت دها، سرعت انتقال، اصابت فکر مثللو هر بری بر المعیٔ بی مثال ایچون سرمایهٔ افتخار اولان نیچه نیچه مزایای علمیه ایله ذات و صفاتنی تزیین ایلمسیله خوارقدن معدود اولان غزالی نیشابورده امام‌الحرمینك خاتمهٔ ایامنه قدر بزم استفاده‌سندن آیرلمیه‌رق تماماً وارث فضل وکمالی اولمش ومکتسبات علمیه‌سی ومحصول قلم اعجاز رقمی اولان مؤلفات نفیسه‌سنك اهمیتی اول درجه‌یه وارمشدرکه امام الحرمین کبی نوادردن صاییلان

ذكر اولنان علملردن فارغ اولدقدن صكره طريق صوفيه‌يه ميل وتوجه ايلدم . بو طريقك انجق علم ايله برابر عمل ايله تمام اوله‌جغني و صوفيونك حاصل علملري قلبي ماسوادن تخليه و ذكر الله ايله تحليه‌يه مواصلات اوله‌بيلمك ايچون عقبات نفسي قطع ايتمكدن و نفسك اخلاق مذمومه و صفات خبيثه‌سندن مباعدت ايلمكدن عبارت ايدوكني بيلدم . وعلم بكا عملدن قولاي كلديكندن (ابو طالب مكي) نك (قوت القلوب) ني و (حارث محاسبي) نك مؤلفاتني و (جنيد) و (شبلي) و (ابو يزيد البسطامي) نك متفرقات مأثوره‌سني وبونلر مثللو دها سائر مشايخ كرامك اقوالي مندرج بولنان كتابلري مطالعه ايله تحصيل علملرينه مباشرت ايلدم . مقاصد علميه‌لرينك كنه وحقيقتنه مطلع و طريقلرينك تعلم واستماع ايله اوكرەنلمسي ممكن اوله‌بيلان خصوصاتني تحصيله موفق اولدم . بونك اوزرينه بكا ظاهر وعيان اولديكه صوفيونك اخص خواصي تعلم ايله كنديسنه وصول ممكن اولميوب بلكه ذوق و حال و تبدل صفات ايله اكلاشيله بيله‌جك بر شيدر .

طريق الهي‌يه انجق صوفيون سالك اولديغني وبونلرك سيرتلري احسن سير و طريقلري اصوب طرق واخلاقلري ازكاي اخلاق بولنديغني يقيناً بيلدم . كافهٔ عقلانك عقلي

وحکمانك حکمی و اسرار شرعه واقف اولان علمانك علمی صوفیونك سیر و اخلاقلرندن بر خصوصك دها نافع وخیرلو بر ماده‌یه تبدیل و تحویلی ضمننده بر یره جمع اولنسه بونك ایچون بر یول بولنه‌بیلمسی ممکن و محتمل دکلدر. بونلرك باطنی و ظاهری کافهٔ حرکات وسکناتی مشکاة نبوت نورندن مقتبسدر. روی ارضده ایسه نور نبوتدن بشقه استضائه‌یه شایان قنغی نور واردر؛ نه دینیله‌بیلور اول مسلکه که برنجی شرطی اولان طهارتی قلبی ماسوادن بالکلیه تطهیر اولوب تکبیر افتتاح مثابه‌سنده بولنان مفتاحی قلبك ذکر الله ایله صورت کلیه‌ده استغراقی ونهایتی بالکلیه فنافی اللهدر.»

§

ایشته فیاض فطرتك قوهٔ حافظه، وسعت قریحه، شدت دها. سرعت انتقال، اصابت فکر مثللو هر بری بر المعیٔ بی مثال ایچون سرمایهٔ افتخار اولان نیجه نیجه مزایای علمیه ایله ذات و صفاتنی تزیین ایلمسیله خوارقدن معدود اولان غزالی نیشابورده امام‌الحرمینك خاتمهٔ ایامنه قدر بزم استفاده‌سندن آیرلیه‌رق تماماً وارث فضل وکمالی اولمش ومکتسبات علمیه‌سی ومحصول قلم اعجاز رقمی اولان مؤلفات نفیسه‌سنك اهمیتی اول درجه‌یه وارمشدر که امام الحرمین کبی نوادردن صاییلان

بر فاضل وحید العصرك بیله مغبوطی اولمغه باشلامش ایدی .

حتی (امام الحرمین) غزالی کبی بر خارقهٔ ذکا کندیسنك پروردهٔ دار التدریس فضائلی وعلی الخصوص تلمیذ خاص عرفان اشتمالی اولمسندن طولایی ظاهراً رهین مباهات وفقط شاکردینك سمو منزلت علمیه‌سنی کوردکجه باطناً غبطه کش تحسرات اولور ایدی دیرلر .

غزالینك صیت کمالی تشنیف آذان عالمیان ایتدیکی صره‌لرده ایدی که امام الحرمین عزم کلکشت جنان ایتمسی حسبیله غزالی الجای تأثر ایله نیشابورك ترکنی تصمیم ایلدیکی مثللو فرمانفرمای قلمرو سلجوقیان اولان حکمدار سلجوقی دخی عن ظهر الغیاب مفتون فضل وعرفانی اوله‌رق دعوتخوان مخصوصی اولمسیله اجابت ایتمش و محل مقصوده وصولنده احتفالات فوق العاده ایله استقبال ایدلمشدر که حتی حکمدار محب العلمك قاعد اولدیغی تخت احتشامکسترینك برجهتنه مهمان باهر الاعتباری اقعاد ایتدیرمك کبی مآثر قیمتشناسی ابراز ایلدیکی صحائف پیرای نوشتجات اولان وقائع سارهٔ دندر .

غزالینك مظهر اولدیغی اعزاز وحرمت بین الامثال تولید حس رقابت ایدرك کندوسنك فضلاً تبهیت وافحام وبو

وجه ایله محروم اکرام ایدلمسی واهمه‌سنه وجود ویرلمك ایسته‌نلمسیله مجالس متعدده‌ده وقوع بولان مباحثات ومناظراتده غزالینك اجوبه واسئلهٔ مرتجلانه‌سنه قارشو جمله‌سی سرفروبردهٔ بهت وحیرت اوله‌رق حصن حصین فضل وکمالی اونله مهاجمهٔ خصما ایله دوچار اندراس اولمقدن عالی ایدوکنی اعتراف و بنابرین ترك جدل رقابتکارانه ایله حلقهٔ تدریسنده زانوزدهٔ ادب اولمغه توسل خصوصی تزیید بضاعه وسائلی استحضار ایچون الزم بولندیغنی آوردهٔ لسان انصاف ایلدیلر .

عظمای وزرای اسلامدن اولوب معارف پرورلکی، قدرشناسانی ضرب مثل حکمنده اولان مشهور (نظام الملك) غزالینك مفتون دهای وله‌افزاسی اولمسیله او خلالده یاپدیردیغی (مدرسهٔ نظامیه) نامنده‌کی دار العلوم کبیرك مدرسلکنی عهدهٔ امامه توجیه ایتدیکندن (٤٨٤) جمادی الاولیسنده رحله پیرای تدریسات اولمغه باشلامشدرکه عذوبت لسان و براعت بیانی یالکز قدمزن اولین پایهٔ مرقاة علم اولان طلابی دکل صاعد عروة الوثقای کمالات اولان جهابذهٔ علمایی بیله حیرت ایچنده براقه‌رق هرکس التقاط لآلیٔ استفاده‌یه مجبور اولمش ایدی .

سلسال تقریر دلپذیریله نیجه نیجه تفسیده لبان تیه

معارفی سیراب ایتدکدن صکره مجاهدات نفسیه‌یی مجادلات علمیه‌یه ترجیح ایله مادیاتدن دامنکش استغنا و معتکف زوایای زهد وتقوی اولمش وبنا برین الجای لذائذ معنویات ایله بغداددن فك رابطهٔ آرام وعزم زیارت بیت الحرام ایلیه‌جکنی هرکسه اعلام ایتمش ایسه‌ده او آره‌لق اصل هدف عزیمتی بلدهٔ شام اولوب کتم مقصد ایدیشی کرك حاکم بغداد وکرك بونجه طلاب اشتیاق اعتیاد جانبندن تأخیر حرکت امرنده برصورت متهالکانه‌ده کوستریلان آرزولره قارشو بر مدافعهٔ مسکتهٔ ابراز ایده بیلمك دقیقه‌سنه مبتنی ایدی .

مع مافیه مؤخراً اجرای زیارت بیت الحرام جایکیر ضمیر امام همام ایدی . هر نه حال ایسه بغداددن شامه زامله بند انتقال و ایکی سنه عالم اعتکافده کذارندهٔ ایام ولیال اولمشدر .

برصورتده که تدویر صحائف کتب صوفیه‌یه وتهذیب وتزکیهٔ اخلاق ایله تصفیهٔ قلبه حصر اوقات ایتمش ایدی.

کونلرجه منارهٔ مسجد دمشقه صعود واوراده بر کوشه‌ده اختیار خلوت ایله عالم استغراق کلیده بولنمغه بذل مجهود ایلر ایدی .

بو اعتکافات دورا دوردن صکره رهنورد ارض فلسطین اوله‌رق داخل بیت المقدس وبرمدت (صخره) ده

عبادات وطاعات ايله بالاشتغال كلياً آزادهٔ هوى وهوس اولمشدر .

ايشته بو مجاهدات ورياضيات دائمه‌نك انوار فيضا فيضيله انجلا پذير تصفيه اولان قلب تابناكنى زيارت بيت اللهك بخش ايده‌جكى فيوضات خارقه انضماميله مهبط تجليات كونا كون ايتديرمك نيت كبريا پسندانه‌سيله جانب حجاز غفران طرازه كيتمش واداء فريضهٔ حج ايله تماماً تحليهٔ ذات وصفاته احراز موفقيت ايتمشدر .

خاك پاك حجازده بسط بورياى مكث وتوقف ايتديكى مدتجه مجلاى مجلاى فؤادينى صيقل توحيدات وتهليلات ايله ژنك ماسوادن قطعياً تعرى يه وقف انفاس ايلمش ومؤخراً واقع اولان دعوت اقارب واتراب قلب رقيقنى قرين اضطرار و اضطراب ايتمسيله غريبدركه معاودت امكانى تصور دكل تخيل بيله ايتمك ايستمه‌ديكى حالده ينه بغداده كيتمشدر .

شوقدر واركه اوراده‌ده دستكش علائق اين و آن وعزلت و وحدتى اختيار ايله داخل زمرهٔ كوشه نشينان اولمسيله اون سنه قدر بر زمان مديدى بو حال لايتغير ايله كچيرمش ومسلك صوفيونه عائد اولان تعميقات موشكافانه ومؤلفات محققانه‌سنى الك زياده بو عالم تنهائيده وجوده كتيرمشدر .

بعض مؤرخين حضرت امامك بغداده عودتندن اول قطعهٔ مصريه‌يه داخل واسكندريه‌يه واصل اولەرق

او صره‌ده بلاد مغربده حکمران اولان (امیر یوسف) ایله ملاقاتی تصمیم ایتمش ایسه‌ده امیرك وقوع وفاتی مانع عزیمت اولدیغنی ثبت قراطیس اخبار ایدییور .

هر نه حال ایسه بغداده‌کی عالم انزواسندن فارغ اولدیغی اثناده بعض قدرشناسان متنفذان مملکتك وقوعه کلان الحاح معارفجویانه‌سنه طیانه‌میه‌رق اشهر آثاری اولوب حقیقهٔ محیئ علوم عنوانته جدیر اولان (احیاء العلوم) نامنده‌کی اثر جلیل القدرینی نقل و تدریسه همت وبعده خراسانه واورادن نیشابوره نهضت ایلمش و بر مدت نیشابورده نشر اضواء کمالات ایله وطن اصلیسی اولان طوسه کیدرك خاتمه‌کش ایام اغتراب اولمشدر .

مبادئ احوالنده سنه‌لرجه اکتساب کمال ومؤخراً استکمال ذات و صفات ایتدکده نیچه مدت نشر علوم فوائد اشتمال ایچون اقطار جهانی کشت وکذار ایتمسنه وبو سببله اراحهٔ وجود نادر الموجودینه احتیاج کورمسنه مبنی بقیهٔ حیاتی طوسده کچیرمکی بالتصور کاه تدریسات وکاه عبادات وطاعات ایله دمکذار اولمشدر .

انتشار معارف اسلامیه امرنده‌کی خدمت عوالم پسندانه‌سنك ضمیمهٔ مشکوره‌سی و محبت خارقهٔ علمیه‌سنك انموزج فعلیسی اولمق اوزره طوسده برمدرسهٔ معرفت بناه ومابه الافتخاری بولندیغی صوفیون ایچون بر خانقاه تجلی

اکتناه یا پدیرمش وافاده واستفاده دن بر آن خالی قالمامشدر.

نه چاره که نفعینك :

بر دوش کیدر حق بوکه معنیده بو عالم
کیم کوز یوموب آچنجه زمانی کذر ایلر
بر یرده که آرامه بو مقدار اوله مهلت
اربابی نیچه کسب کمال و هنر ایلر

نشیده سیله ناله ساز شکایت اولدیغی جهان بی بقانك هر نوع مزاحم وعوارض طبیعیه سنی برغیرت متتابعه ایله محو ایدرك مدت حیاة دینیلان ظل سریع الزوالك شدت کذرانی آره سنده محیر عقول اوله جق درجه لرده اکتساب معارف وکمالات شتی ایله فضائل انسانیه نك بر کنز لایفناسی واعلای نباهت دین مبین ایچون نشر علم وارائهٔ طریق مجاهدهٔ نفس کبی ایکی مقصد علوینك خادم بیهمتاسی اولمش اولان امام غزالی نهایت (۵۰۵) سنهٔ هجریه سی جمادی الاخره سنك (۱٤) نجی یوم الاثنیننده طوسده تارك کتابخانهٔ دنیا اولمشدر.

§

حضرت امامك مالك اولدیغی علو مزایای علمیه هر نوع توصیف وستایشك فوقنده بولندیغیچون او مبحث عمیقده نه یازلمش اولسه اتعاب قلمدن بشقه برشیئی مفید اوله مز.

نام معالی آسامی یالکز شرقده دکل غربده بیله بر احترام مخصوص ایله السنه پیرای یاد وتذکار وحتی سکز یوز سنه اول خط دست عرفان پیوستیله محرراولان (احیاء العلوم) ی بو کونکی کون (لیزبون) شهرنده کی کتابخانهٔ عمومیده موقع آرای اعتباردر .

غربده هیچ بر منتسب علم و عرفان یوقدرکه غزالینك مسلك قویم حکیمانه سنه مطلع اولمامش اولسون. دهریون ، طبیعیون دینیلان شرذمهٔ حکمانك مدعیات و تمهیدات بی‌سروبنی مدافعات محققه‌سیله رهین بطلان ولغزیده پای مزالق عقائد زایغه اولانلره ارائهٔ صراط مستقیم دین و ایمان ایتمش ایدی .

غزالی حکمای اسلامدن (ابن‌سینا) ایله (فارابی) یه غایتله معارض ایدی .

احراز نعمت عقل مستفاد وبو مزیت مستکمله سائقه‌سیله :

اقبل على النفس واستكمل محاسنها
فانت بالنفس لا بالجسم انسان

حقیقت محضه‌سنی بالادراك نفس ناطقه‌سنی اشعهٔ تجلیات ربانیه ایله انارهیه بذل و ورزش بیعداد ایلمش اساطین اصفیادن ایدی .

علوم و معارف متنوعه‌یه انتساب ایله استکمالات ذاتیه‌ده بولنلمق طریقنك اك بیوك مروجی اولوب از جمله : « من لم یعرف الهیئة و التشریح فهو ناقص فی معرفة الله . » کلام نصائح انجامی ثم فصاحت توأمندن صدور ایدن اقوال تشویقات‌کسترانه‌دندر .

آثار قیمتدارینك اك مشهوری (احیاء العلوم) اولوب فقه شافعی‌یه دائر بسیط ، وسیط ، وجیز ، خلاصه نامنده‌کی مؤلفات جلیله‌سی‌ده امهات معروفه‌دندر که کتب مزبوره حقنده برشاعر خوشکو :

هذب المهذب حبر احسن الله خلاصه
بسیط و وسیط و وجیز و خلاصه

نشیده‌سیله ستایشخوان اولمشدر .

دیکر مدونات و تصنیفات معتبره‌سی شونلردر :

« المستصفی فی اصول الفقه . المنحول فی اصول الفقه . بدایة الهدایه . کیمیاء السعاده . کتاب الفتاوی . تحصین المأخذ فی الخلافیات . الجام العوام فی علم الکلام . الرد علی الباطنیه . مقاصد الفلاسفه . اصول الاربعین . جواهر القرآن . تهافت الفلاسفه . الغایة القصوی والمقصد الاسنی فی شرح اسماء الحسنی . مشکاة الانوار . المنقذ من

نام معالی اتسامی یالکز شرقده دکل غربده بیله بر احترام مخصوص ایله السنه پیرای یاد وتذکار وحتی سکز یوز سنه اول خط دست عرفان پیوستیله محرراولان (احیاء العلوم) ی بو کونکی کون (ایزبون) شهرنده کی کتابخانهٔ عمومیده موقع آرای اعتباردر .

غربده هیچ بر منتسب علم و عرفان یوقدرکه غزالینك مسلك قویم حکیمانه‌سنه مطلع اولمامش اولسون. دهریون ، طبیعیون دینیلان شرذمهٔ حکمانك مدعیات و تمهیدات بی‌سروبنی مدافعات محققه‌سیله رهین بطلان ولغزیده پای مزالق عقائد زایغه اولانلره ارائهٔ صراط مستقیم دین و ایمان ایتمش ایدی .

عرانین حکمای اسلامدن (ابن‌سینا) ایله (فارابی) یه غایتله معارض ایدی .

احراز نعمت عقل مستفاد وبومزیت مستکمله سائقه‌سیله :

اقبل علی النفس واستکمل محاسنها
فانت بالنفس لا بالجسم انسان

حقیقت محضه‌سنی بالادراك نفس ناطقه‌سنی اشعهٔ تجلیات ربانیه ایله انارهیه بذل و ورزش بیعداد ایلمش اساطین اصفیادن ایدی .

علوم و معارف متنوعه‌یه انتساب ایله استکمالات ذاتیه‌ده بولنلمق طریقنڭ اڭ بیوك مروجی اولوب از جمله: «من لم یعرف الهیئة و التشریح فهو ناقص فی معرفة الله.» کلام نصائح انجامی فم فصاحت توأمندن صدور ایدن اقوال تشویقاتکسترانه‌دندر.

آثار قیمتدارینڭ اڭ مشهوری (احیاء العلوم) اولوب فقه شافعی‌یه دائر بسیط، وسیط، وجیز، خلاصه نامنده‌کی مؤلفات جلیله‌سی‌ده امهات معروفه‌دندرکه کتب مزبوره حقنده برشاعر خوشگو:

هذب المهذب خیر احسن الله خلاصه
بسیط و وسیط و وجیز و خلاصه

نشیده‌سیله ستایشخوان اولمشدر.

دیگر مدونات وتصنیفات معتبره‌سی شونلردر:

«المستصفی فی اصول الفقه. المنحول فی اصول الفقه. بدایة الهدایه. کیمیاء السعاده. کتاب الفتاوی. تحصین المأخذ فی الخلافیات. الجام العوام فی علم الکلام. الرد علی الباطنیه. مقاصد الفلاسفه. اصول الاربعین. جواهر القرأن. تهافت الفلاسفه. الغایة القصوی والمقصد الاسنی فی شرح اسماء الحسنی. مشکاة الانوار. المنقذ من

الضلال. المنحل فی علم الجدل . شفاء العليل فی مسالك التعليل . معيار العلم . محك النظر . قسطاس المستقيم . حقيقة القولين . معارف العقليه . الحكم الالهيه . معراج السالكين. منهاج العارفين . فيصل التفرقه بين الاسلام والزندقه. كتاب مستظهری . حجة الحق. مفصل الخلاف. كتاب الدرج. كتاب القسطاس .

§

مؤلفات مبحوث عنهادن بشقه دها بعض كتب ورسائل مفيدهسی زيب بخشندهٔ كتابخانهٔ جهاندر .

(كتاب مستظهری) خلفای عباسيه‌نك يكرمی سكزنجيسی اولان (المستظهر بالله ابوالعباس احمد)ك امريله يازلمش و آنك نامنه نسبت ايدلمشدر كه باطنيه، قرامطه، حرميه، سبعيه، بابكيه، محمريه، تعليميه، ملاحده، مردكيه عنوانلريله شعبات متعدده‌يه منقسم اولان (اسماعيليه) مذهب باطلنك رؤسای ملعنت انتماسندن اولوب (تعليميه) فرقه‌سنی تحت رئاستنه آلمش ونشر وتعميم ضلالت ايچون سيل العرم مهاجمات مخربانه‌سيله نيچه نيچه بلاد وامصاری محو ايدرك خونخوارلقده سباع وحشيه‌يی منزلهٔ هيچا هيچده براقمش اولان مشاهير جبابره‌دن (حسن صباح)ك تلقينات وتغليطات مضره‌سندن افكار عموميهٔ اسلاميه‌يی محافظهٔ و تعليميه فرقه‌سنك مدعيات بديهی البطلاننی

رداً ترتیب ایدیلان دلائل ساطعه و براهین قاطعه‌یی محتویدر.

غزالینك ینه (کتاب مستظهری) نامیله دیگر براثر نفیسی دها واردرکه فقه شافعینك ادق مسائلنی جامعدر.

عظمای علمای امت ایچنده اقوال مبتدعه‌ومدعیات فلسفیه‌یی (علم کلام)ه استناداً رد یولنده ابتدا کتاب تألیف ایتمك مزیت فاخره‌سنی امام غزالی احراز ایتمش وصدر نشینان علوم و معارفك سر فرازی مولانا (فخرالدین رازی) رد اباطیل فلاسفه خصوصنده حضرت امامه پیرو اولمشدر.

غزالینك (تهافة الفلاسفه)سی‌ده بوںهجده تدقیق قلنمش بر رسالهٔ محاسن اساله‌درکه مؤخراً (قاضی ابوالولید المالکی) طرفندن کذلك (تهافت) اسمیله غزالینك تهافتنه مقابل برکتاب قلمه آلنمش وکشور کشالقده‌کی شهرت شایعهٔ قهرمانانه‌سی نسبتنده معارفپرورلکی ضرب مثل حکمنده بولنان صاحبقران یمدانی فاتح قسطنطینیه (سلطان محمد خان ثانی) نك امریله بو ایکی رساله‌نك محاکمه‌سنی شامل اولمق اوزره سرآمدان علمادن (خواجه زاده مولی مصطفی) ایله (مولی علاء الدین علی الطوسی) برر کتاب یازمش ایدی.

غزالینك مکتوبات نزاهت آیاتی سناً کندیسندن

اصغر اولان برادر فضائلگستری (شیخ احمد غزالی) بر جلده‌ده جمع وتلفیق ایلمشدرکه سکز عصر مقدم شیرازه بند استفاده اولان بو کتاب بیعدیل ایکی سنه اول یعنی (۱۳۱۰) سنهٔ هجریه‌سنده هندستانده کائن مشهور (علیکر) مدرسهٔ عالیهٔ اسلامیه‌سنك مؤسس و مدرسی بولنان افاضل علمای عصردن (سید احمد خان بهادر) طرفندن (اکبر آباد) شهر شهیرنده طبع وتمثیل ایتدیرلمشدر.

جناب امام بازیچهٔ افکار قیلندن اوله‌رق الجای موهبهٔ طبیعیه ایله بعضاً لکام سمند چابکرو قلمنی وادیٔ اشعاره دخی اماله ایتمشدرکه شو قطعه میزاب خامهٔ فصاحت جامه‌سندن چکیده اولان رشحات بلاغت غایاتدن اولمق اوزره کندیلرینه نسبت ایدیلیور:

حلت عقارب صدغه فی خده
قمرا فجل بها عن التشبیه
و لقد عهدناه یحل ببرجها
فمن العجائب کیف حلت فیه

ارباب ادب و عرفاندن بعضلری (غزالی) یی فتح غین معجمه وتشدید زا ایله غزالك نسبتیدر دیور.

دیکرلری ده تخفیف زا ایله طوس قریه‌لرندن (غزاله) نك نسبتی اوله‌رق قید ایدییور.

نتیجهٔ آرا و اکثریت افکار ادبایه کوره قول اول قبول اولنوب حتی افاضل شعرادن (ملك عماد زوزنی) نك طوسده مجلس امامه شرفیاب دخول اولمق ایچون استئذانی حاوی تنظیم و اسرا ایلدیکی قطعهٔ آتیه معرض استشهادده کوستریلیور :

خرد را دوش می کفتم که این کهنه جهان ازکی
شد از غوغای شیطان و زسودای هوا خالی

خرد کفتا عجب دانم که میدانی و می پرسی
بعهد علم غزالی بعهد علم غزالی

انسان دنیاده نه قدر مستکمل اولسه ینه انتقادات رقبادن مصون الساحه اولەمز . امام غزالی‌ده عصرینك من کل الوجوه فریدی ایکن غبطه کشان معاصرینك تعریضات غیر محققه‌سندن قورتیله‌مامشدر که (طبقات سبکی) ایله (ابن خلکان) ده وامهات سائره‌ده علمای مغربدن (شیخ ابو الحسن) ك (احیاء العلوم) حقنده محکی اولان بر وقعهٔ غریبه‌سنی بر وجه زیر خاتمهٔ مجلهٔ کمترانه‌مزه عیناً نقل و تزبیر ایلدك :

« احیاء العلومك مغربده ابتدای ظهورنده بعضلر احراقنه جسارت ایدوب بعضلر دخی سنته مخالفدر دیو طعن ایلدیلر . انلرك هر بریسی برر بلیه‌یه مبتلا

اولدیغی طبقات سبکیده مسطوردر . ازجمله امام ا
الحرزهمك واقعه‌سی قصهٔ غریبه اولمغین بومقامده ذکر
مناسب کورلدی . نقل اولنور که بلاد مغرب ائمه‌سنا
(شیخ ابوالحسن حرزهم) ابتدا احیاء العلومی کورو
مطالعه ایلدکده سنته مخالف بربدعتدر دیو طعن ایلیو
اول بلادك اهالیسی میاننده مطاع اولمغین نه قدر احیا
العلوم نسخه‌سی وار ایسه طوپلانلمسنی امر ایتمشدر
حکمدار وقته دخی ایشی افاده ایدوب اعانت طلب
ایلدکده اطرافه فرمانلر کوندریلوب آخر یرلرد
بولنان نسخه‌لریده جمع ایدوب احضار ایلدیلر . شیخك
اقدامیله فقها وعلماء مغرب جمع اولوب احیاء العلومی
مطالعه ایلدکلرنده جمله‌سی سنته مخالفدر حرق اولنمق
مهمات دینندر دیدیلر . منقولدر که عقد مجلس یوم
الخمیسده واقع اولمغین ایرتسی جمعه کونی جمع اولنان
نسخه‌لری یاقمغه قرار ویردیلر . جمعه کیجه‌سی اولدقده
شیخ ابو الحسن عالم رؤیاده کورر که کویا جامعك معتاد
اولدیغی قپوسندن ایچنه کیرر ایمش . بو اثناده جامعك ایچی
نوره مستغرق اولمش ورسول (اکرم صلی الله علیه وسلم)
حضرتلری ابو بکر وعمر رضی الله عنهما ایله برلکده قعود
بیورمشلر . امام غزالی احیاسنی النه المش طورر . رسول
اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه : ایشته خصمم

بودر.» دیوب بنی کوستردی. بعده دیزچوکوب سورونه رك کتابی رسول اکرمه ویردی. «یا رسول الله کتابمه نظر بیورك. اکر زعم ایلدیکی کبی سنتکزه مخالف ایسه تبت الی الله تعالی و اکر سزك برکتکزدن حاصل اولمه بر امر مستحسن ایسه خصممدن انتقامی آلکز.» دیدی. رسول اکرم کتابی مبارك اللرینه الوب سراپا صحیفه بصحیفه مطالعه بیوروب اتمام ایلدکلرنده «والله ان هذا شيء حسن» بیوروب بعده حضرت ابو بکر رضی الله عنهه ویردیلر. انلرده تصفح ایدوب (نعم والذی بعثك بالحق یا رسول الله انه حسن) دیوب بعده حضرت عمر رضی الله عنهه اعطا ایلدیلر. انلرده مطالعه ایلدکده حسننه شهادت و تصدیق ایچون حضرت ابو بکرك ویردیکی جوابی ویردیلر. رسول اکرم صلی الله علیه و سلم ابو الحسنی صویوب امامه افترا ایلدیکی ایچون حد امر ایتدیلر. ثیابندن تجرید اولنوب بش سوط ضرب اولندقده حضرت ابو بکر شفاعت ایدوب: «یا رسول الله کلام مزبوری سنت شریفه کزه تعظیماً و اجتهاده بناءً سویلمشدر.» دیدکده امام غزالیدن عفوینی التماس ایلدی. متعاقباً شیخ ابو الحسن خوابدن بیدار اولهرق صباح اولدقده اصحابنه ماجرایی نقل ایدوب توبه و استغفار ایتدی. بر آیه قدر اول ضربك المنی کوج ایله

اولدیغی طبقات سبکیده مسطوردر . ازجمله امام ابن الحرزهمك واقعه‌سی قصهٔ غریبه اولمغین بومقامده ذکری مناسب کورلدی . نقل اولنور که بلاد مغرب ائمه‌سندن (شیخ ابوالحسن حرزهم) ابتدا احیاء العلومی کوروب مطالعه ایلدکده سنته مخالف بر بدعتدر دیو طعن ایلیوب اول بلادك اهالیسی میاننده مطاع اولمغین نه قدر احیاء العلوم نسخه‌سی وار ایسه طوپلانلمسنی امر ایتمشدر . حکمدار وقته دخی ایشی افاده ایدوب اعانت طلب ایلدکده اطرافه فرمانلر کوندریلوب آخر یرلرده بولنان نسخه‌لریده جمع ایدوب احضار ایلدیلر . شیخك اقدامیله فقها وعلماء مغرب جمع اولوب احیاء العلومی مطالعه ایلدکلرنده جمله‌سی سنته مخالفدر حرق اولنمق مهمات دینددندر دیدیلر . منقولدر که عقد مجلس یوم الخمیسده واقع اولمغین ایرتسی جمعه کونی جمع اولنان نسخه‌لری یاقمغه قرار ویردیلر . جمعه کیجه‌سی اولدقده شیخ ابوالحسن عالم رؤیاده کورر که کویا جامعك معتاد اولدیغی قپوسندن ایچنه کیرر ایمش . بواثناده جامعك ایچی نوره مستغرق اولمش ورسول (اکرم صلی الله علیه وسلم) حضرتلری ابو بکر وعمر رضی الله عنهما ایله برلکده قعود بیورمشلر . امام غزالی احیاسنی النه المش طورر . رسول اکرم صلی الله علیه وسلم حضرتلرینه : ایشته خصمم

بودر.» دیوب بنی کوستردی. بعده دیزچوکوب سورونه‌رك کتابی رسول اکرمه ویردی. «یا رسول الله کتابمه نظر بیورك. اکر زعم ایلدیکی کبی سنتکزه مخالف ایسه تبت الی الله تعالی واکر سزك برکتکزدن حاصل اولمه بر امر مستحسن ایسه خصممدن انتقامی آلکز.» دیدی. رسول اکرم کتابی مبارك اللرینه الوب سراپا صحیفه بصحیفه مطالعه بیوروب اتمام ایلدکلرنده «والله ان هذا شيءٌ حسن» بیوروب بعده حضرت ابو بکر رضی الله عنهه ویردیلر. انلرده تصفح ایدوب (نعم والذی بعثك بالحق یا رسول الله انه حسن) دیوب بعده حضرت عمر رضی الله عنهه اعطا ایلدیلر. انلرده مطالعه ایلدکده حسننه شهادت و تصدیق ایچون حضرت ابو بکرك ویردیکی جوابی ویردیلر. رسول اکرم صلی الله علیه وسلم ابو الحسنی سویوب امامه افترا ایلدیکی ایچون حد امر ایتدیلر. ثیابندن تجرید اولنوب بش سوط ضرب اولندقده حضرت ابو بکر شفاعت ایدوب: «یا رسول الله کلام مزبوری سنت شریفه‌کزه تعظیماً و اجتهاده بناءً سویلمشدر.» دیدکده امام غزالیده عفونی التماس ایلدی. متعاقباً شیخ ابو الحسن خوابدن بیدار اوله‌رق صباح اولدقده اصحابنه ماجرایی نقل ایدوب توبه واستغفار ایتدی. بر آیه قدر اول ضربك المی کوج ایله

دفع ایلدی. انتقال ایدنجه یه دك اثر سوط ظهرنده محسوس ونمایان ایدی. کتاب احیایی‌ده دائما نظرندن آییرمیوب تعظیم وتبجیل ایدردی. (امام سبکی) بو حکایه یانمزده ثابت اولوب شیخ ابو الحسن شاذلی قدس سره حضرتلرندن عنعنهٔ رواتله ثقات مشایخمزدن واصل اولمش روایت صحیحه‌در دیور.»

(انتهی)

§

الحاصل (امام ابو حامد غزالی) قدرت فاطره‌نك انجق برقاچ عصرده عالم تقویم و امکانه کتیردیکی دهات امتك الك بیوکلرندن اولوب نام واجب الاحترامی جهان طورد‌قجه باقیدر.

صوك

3 1761 07292301 4